COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

COM(94) 593 def.
Brussel, 16.12.1994

94/0314 (CNS)

Voorstel voor een

VERORDENING (EG) VAN DE RAAD

inzake het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Europese Gemeenschap

(door de Commissie ingediend)

TOELICHTING

Het Europees Rekeningenstelsel (ERS) is het referentiekader voor de opstelling van de rekeningen ten behoeve van de Gemeenschap, want er wordt gebruik gemaakt van methoden waarmee resultaten kunnen worden verkregen die van Lid-Staat tot Lid-Staat vergelijkbaar zijn.

1. De ontwerp-verordening heeft de vaststelling ten doel van:

   - methoden betreffende gemeenschappelijke normen, definities, nomenclaturen en boekhoudregels, het Europees rekeningenstelsel (ERS) genoemd, dat is bestemd voor de opstelling van rekeningen en tabellen op een vergelijkbare grondslag ten behoeve van de Europese Gemeenschap;
   - een programma voor de indiening bij de Commissie van de overeenkomstig het ERS opgestelde rekeningen en tabellen volgens een precies tijdschema.

2. Voor deze maatregel dragen de Gemeenschap en de Lid-Staten gezamenlijk verantwoordelijkheid: het gaat om de harmonisatie van de bij de gegevensverzameling gebruikte begrippen en classificaties en om de vaststelling van de informatie die de belangrijkste gebruikers (Gemeenschapsinstellingen, nationale, regionale en lokale overheden, internationale organisaties, bedrijfsleven en onderzoeksinstellingen) nodig hebben. Het verzamelen zelf en de methoden die hierbij worden gebruikt, vallen onder de verantwoordelijkheid van de Lid-Staten.

3. Alle Lid-Staten zijn betroffen. Nu verzamelen de Lid-Staten ook al informatie over de rekeningen. De maatregel heeft tot gevolg dat meer informatie moet worden verzameld (in de meeste Lid-Staten in vrij beperkte mate) en dat sommige begrippen en classificaties veranderen.

   In de ontwerp-verordening worden de desbetreffende internationale aanbevelingen in acht genomen. Er wordt rekening gehouden met het feit dat de statistische definities moeten kunnen worden aangepast aan de veranderingen die verband houden met de sociale, economische en technische ontwikkelingen waaraan het produktiestelsel onderhevig is. Dit voorstel is bepalend voor de kwaliteit van de waarneming en de analyse ten behoeve van het economisch beleid.

4. Alleen in een communautaire maatregel als de onderhavige kan het referentiekader voor de gemeenschappelijke normen, definities, classificaties en boekhoudregels, alsmede de lijst van de noodzakelijke informatie worden vastgesteld, zodat de Lid-Staten vervolgens hun rekeningen in een op communautair niveau vastgelegd kader opstellen.

5. De uitvoering van deze verordening heeft tot gevolg dat de communautaire statistische informatie op het gebied van de nationale en regionale rekeningen wordt verbeterd en de samenhang wordt vergroot. Door de grotere vergelijkbaarheid kan beter worden voldaan aan de behoeften in verband met het beheer van de Economische en Monetaire Unie en het gebruik van de aggregaten van de nationale rekeningen voor de administratieve en met name budgettaire berekeningen in de Gemeenschap. Zonder deze verordening heeft men voor de uitwerking en uitvoering van, het toezicht op en de evaluatie van het economische en monetaire beleid van de Gemeenschap enkel de beschikking over onvolledige, niet-geharmoniseerde en in onvoldoende mate bijgewerkte statistieken, met alle risico's die dit in zich bergt.

6. Door deze verordening van de Raad is het mogelijk het referentiekader (begrippen, classificaties, lijst met noodzakelijke informatie) vast te stellen zonder in details te treden over de organisatie van en de methoden voor de opstelling van de rekeningen.

7. Voor de vaststelling van het referentiekader is een verordening van de Raad noodzakelijk, maar de opstelling van de rekening blijft behoren tot de verantwoordelijkheid van de Lid-Staten, die hun statistisch stelsel zullen moeten aanpassen.

Ontwerp-voorstel voor een Verordening van de Raad inzake het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Europese Gemeenschap

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, inzonderheid op artikel 213,

Gezien de door de Commissie ingediende ontwerp-verordening,

Gezien het advies van het Europees Parlement,

Gezien het advies van het Europees Monetair Instituut,

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité,

Gezien het advies van het Comité van de Regio's,

Overwegende dat voor de uitvoering van en het toezicht op de Economische en Monetaire Unie behoefte bestaat aan vergelijkbare, actuele en betrouwbare informatie over de structuur en de ontwikkeling van de economische situatie in ieder land en/of iedere regio;

Overwegende dat de economische rekeningen een basisinstrument zijn voor de analyse van de economische situatie van een land en/of een regio omdat ze zijn uitgewerkt op basis van strikte, niet voor verschillende uitleg vatbare beginselen;

Overwegende dat het aan het Verdrag betreffende de Europese Unie gehechte Protocol betreffende de procedure bij buitensporige tekorten verwijst naar het Europees stelsel van economische rekeningen en dat ingevolge artikel 7 van Verordening (EG) nr. 3605/93[1] inzake de toepassing van het protocol betreffende de procedure bij buitensporige tekorten de Raad van de Europese Unie beslist over de herziening van dit stelsel;

Overwegende dat Richtlijn 89/130/EEG, Euratom[2] van de Raad betreffende de harmonisatie van de samenstelling van het bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (BNPmp) bepaalt dat de inhoudelijke vergelijkbaarheid van het BNPmp wordt gewaarborgd door inachtneming van de definities en boekingsregels van het Europese stelsel van economische rekeningen en dat volgens Verordening (EEG, Euratom) nr. 1553/89[3] betreffende de definitieve uniforme regeling voor de inning van de eigen middelen uit de belasting over de toegevoegde waarde de indeling van de belastbare handelingen voor de berekening van het gewogen gemiddelde BTW-tarief wordt bepaald aan de hand van de nationale rekeningen die overeenkomstig het Europese stelsel van economische rekeningen zijn opgesteld;

Overwegende dat ingevolge de Verordeningen (EEG) nr. 2052/88[4] en 2081/93[5] van de Raad betreffende de taken van de fondsen met structurele strekking de ontvankelijkheid van de regio's voor de doelstellingen 1 en 5 b) hoofdzakelijk wordt bepaald door hun bruto binnenlands produkt (BBP) per inwoner te vergelijken met dat van de Gemeenschap;

---

1 PB nr. L 332 van 31.12.1993.
2 PB nr. L 49 van 21.2.1989.
3 PB nr. L 155 van 7.6.1989.
4 PB nr. L 185 van 15.7.1988.
5 PB nr. L 193 van 31.7.1993.

Overwegende dat het Europees stelsel van economische rekeningen ten behoeve van de Economische en Monetaire Unie moet worden herzien en moet worden gebruikt voor de opstelling van de in communautaire besluiten voorziene nationale en regionale rekeningen;

Overwegende dat het herziene stelsel, "Europees stelsel van rekeningen (ESR)" genaamd, het referentiekader voor gemeenschappelijke normen, definities, classificaties en boekingsregels is, dat bestemd is voor de opstelling van de rekeningen van de Lid-Staten ten behoeve van de Europese Gemeenschap, zodat het mogelijk is vergelijkbare resultaten voor de Lid-Staten te verkrijgen;

Overwegende dat de resultaten van de volgens de herziene ESER (ESR-95) opgestelde rekeningen en tabellen voor de Lid-Staten op vaste tijdstippen door de Commissie ter beschikking van de gebruikers moeten worden gesteld, met name voor het toezicht op de convergentie van het economisch beleid van de Lid-Staten;

Overwegende dat niet alle categorieën rekeningen en tabellen op hetzelfde moment behoeven te worden opgesteld en dat enkel de voor de behoeften van de Europese Gemeenschap onontbeerlijke informatie op vaste tijdstippen statistisch bewerkt en aan de Commissie medegedeeld moet worden;

Overwegende dat in verband met de omvang en het belang van de bedoelde rekeningen, de gedetailleerdheid en de geografische draagwijdte, alsmede de huidige stand van zaken in de Lid-Staten, bij wijze van uitzondering tijdelijk langere termijnen voor de indiening van de gegevens worden toegestaan aan Lid-Staten waarvoor het objectief gezien onmogelijk is zich aan de in de verordening voorgeschreven termijnen te houden;

Overwegende dat de oplossing van het probleem van de uitsplitsing van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) tot een belangrijke kwalitatieve verbetering van de methoden van het ESR-95 zou leiden en dat de Lid-Staten en de Commissie zich ertoe verplichten vóór 31 december 1996 een bevredigende oplossing aan te dragen, zodat deze bij de eerste indiening van gegevens in 1998 kan worden toegepast;

Overwegende dat overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel de vaststelling van gemeenschappelijke statistische normen met het oog op de produktie van geharmoniseerde informatie alleen op communautair niveau efficiënt kan plaatsvinden en dat de toepassing ervan in iedere Lid-Staat geschiedt onder de verantwoordelijkheid van de organisaties en instellingen die met de samenstelling van de officiële statistieken belast zijn;

Overwegende dat de Europese Commissie op een wijze die beide partijen tot voordeel strekt, met derde landen, en met name met die welke deel uitmaken van de Europese Economische Ruimte (EER), samenwerkt;

Overwegende dat de Statistische commissie van de Verenigde Naties in februari 1993 het nieuwe stelsel van nationale rekeningen (System of National Accounts (SNA)) heeft goedgekeurd, ten einde ervoor te zorgen dat de resultaten voor alle landen op mondiaal niveau vergelijkbaar zijn;

Overwegende dat het ESR de aan de economische structuur van de Lid-Staten aangepaste versie van het SNA is en de opzet hiervan in acht moet nemen, zodat men de beschikking krijgt over informatie die vergelijkbaar is met die van de belangrijkste mondiale handelspartners;

Overwegende dat moet worden gezorgd voor een procedure om in samenwerking met het Comité statistisch programma (CSP), dat is opgericht bij Besluit 89/382/EEG, Euratom van de Raad[6], de bepalingen in deze verordening aan te passen en bij te werken;

Overwegende dat het Comité statistisch programma en het Comité voor monetaire, financiële en betalingsbalansstatistiek (CMFB), dat is opgericht bij Besluit 91/115/EEG van de Raad[7], zich voor de ontwerp-verordening hebben uitgesproken,

heeft de volgende verordening vastgesteld:

Artikel 1

Doelstellingen

1. Deze verordening heeft ten doel het Europees stelsel van economische rekeningen aan te passen door middel van:

   a) in de bijlage opgenomen methoden betreffende gemeenschappelijke normen, definities, classificaties en boekinsregels, hierna het Europees stelsel van rekeningen 95 (ESR-95) genoemd, dat is bestemd voor de opstelling van rekeningen en tabellen op een vergelijkbare grondslag ten behoeve van de Europese Gemeenschap, en

   b) een in artikel 3 opgenomen programma voor de indiening ten behoeve van de Gemeenschap van de overeenkomstig het ESR-95 samengestelde rekeningen en tabellen volgens een precies tijdschema.

2. Deze verordening verplicht de Lid-Staten er niet toe om ook voor hun eigen behoeften de rekeningen overeenkomstig het ESR-95 samen te stellen.

Artikel 2

Methoden

De in artikel 1, lid 1, sub a, van deze verordening genoemde methoden van het ESR-95 zijn opgenomen in bijlage A.

Wijzigingen in methoden van het ESR-95 die ten doel hebben de inhoud ervan te verduidelijken en te verbeteren, worden overeenkomstig de procedure van artikel 5 bij beschikking van de Commissie vastgesteld, mits hierdoor de opzet zelf niet wordt gewijzigd, er geen extra middelen voor de uitvoering nodig zijn en de toepassing ervan niet leidt tot een verhoging van de eigen middelen van de Gemeenschap.

De procedure van artikel 5 geldt ook voor de uitvoering van het systeem voor de uitsplitsing van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) als beschreven in bijlage 1 van de methoden. De beschikking van de Commissie wordt uiterlijk op 31 december 1996 vastgesteld.

---

6 PB nr. L 181 van 28.6.1989.
7 PB nr. L 59 van 6.3.1991.

Artikel 3

Indiening bij de Commissie

1. De Lid-Staten verstrekken de Commissie (Eurostat) de rekeningen en tabellen van bijlage B binnen de voor iedere tabel voorgeschreven termijn.

   De extra tijd die overeenkomstig bijlage B aan bepaalde Lid-Staten wordt toegestaan, loopt uiterlijk op 1 januari 2005 af.

   Na raadpleging van het CSP brengt de Commissie uiterlijk op 1 juli 2003 verslag uit aan de Raad van de Europese Unie over de toepassing van de toegestane extra tijd, om na te gaan in hoeverre deze extra tijd nog steeds gerechtvaardigd is.

   Op voorstel van de Commissie besluit de Raad van de Europese Unie voor 1 januari 2005 of bepaalde Lid-Staten opnieuw extra tijd krijgen voor de indiening van de gegevens.

2. De Lid-Staten verstrekken de resultaten van bijlage B, met inbegrip van de door de Lid-Staten ingevolge hun wetgeving of praktijken op het gebied van de statistische geheimhouding vertrouwelijk verklaarde gegevens overeenkomstig de bepalingen van Verordening (EEG) nr. 1588/90 van de Raad[8] betreffende de toezending van onder de statistische geheimhoudingsplicht vallende gegevens aan het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen.

Binnen de grenzen van artikel 2, tweede alinea, kunnen aanpassingen - nieuwe tabellen, landen en/of regio's - in de aan de Lid-Staten gevraagde informatie overeenkomstig de procedure van artikel 5 worden geregeld in beschikkingen van de Commissie.

Artikel 4

Comité en taken van het comité

1. De Commissie wordt bijgestaan door het Comité statistisch programma, hierna het "comité" genoemd.

2. Het comité onderzoekt alle vraagstukken betreffende de toepassing van deze verordening, die door de voorzitter, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek van een Lid-Staat, aan de orde worden gesteld.

8 PB nr. L 151 van 15.6.1990.

Artikel 5

Procedure

1. De vertegenwoordiger van de Commissie legt het comité een ontwerp voor van de te nemen maatregelen. Het comité brengt advies uit over dit ontwerp binnen een termijn die de voorzitter kan vaststellen naar gelang van de urgentie van de materie. Het comité spreekt zich uit met de meerderheid van stemmen die in artikel 148, lid 2, van het Verdrag is voorgeschreven voor de aanneming van besluiten die de Raad van de Europese Unie op voorstel van de Commissie dient te nemen. Bij stemming in het comité worden de stemmen van de vertegenwoordigers van de Lid-Staten gewogen overeenkomstig genoemd artikel. De voorzitter neemt niet aan de stemming deel.

2. De Commissie stelt maatregelen vast die onmiddellijk van toepassing zijn. Indien deze maatregelen echter niet in overeenstemming zijn met het advies dat het comité heeft uitgebracht, worden zij onverwijld door de Commissie ter kennis van de Raad gebracht. In dat geval stelt de Commissie de toepassing van de maatregelen waartoe zij heeft besloten uit voor een termijn van drie maanden na de datum van kennisgeving.

3. De Raad kan binnen de in lid 2 genoemde termijn met een gekwalificeerde meerderheid van stemmen een andersluidend besluit nemen.

Artikel 6

Samenwerking met andere comités

1. Voor alle vraagstukken die onder de bevoegdheid van het CFMB vallen, vraagt de Commissie dit comité om advies overeenkomstig artikel 2 van Besluit 91/115/EEG.

2. De Commissie verstrekt het bij Richtlijn 89/130/EEG[9], Euratom opgerichte Comité bruto nationaal produkt alle informatie betreffende de uitvoering van deze verordening die het nodig heeft voor de uitvoering van zijn taak.

Artikel 7

Eerste indiening van gegevens

Uiterlijk vanaf 1 januari 1998 worden de gegevens voor de jaren 1995, 1996 en 1997 volgens het ESR-95 binnen de in bijlage B genoemde termijnen verstrekt.

Tot aan de eerste indiening volgens het ESR-95 blijven de Lid-Staten de Commissie de rekeningen en tabellen mededelen volgens de huidige verordeningen en richtlijnen.

---

9 PB nr. L 49 van 21.2.1989

Artikel 8

Besluiten met verwijzing naar het ESER

Alle verwijzigen naar het ESER in bestaande en toekomstige besluiten worden geacht verwijzingen te zijn naar de definities van het ESR-95.

Voor de toepassing van deze besluiten verstrekken de Lid-Staten uiterlijk vanaf 1 januari 1998 voor het eerst de resultaten overeenkomstig het ESR-95 voor de jaren 1995, 1996 en 1997.

Artikel 9

Deze verordening treedt in werking op de twintigste dag volgende op die van haar bekendmaking in het *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen.*

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks van toepassing in elke Lid-Staat.

Bijlagen bij de ontwerp-ERS-verordening

Bijlage I	Mededeling aan de Commissie
Bijlage Ia	Samenvatting van de mededeling
Bijlage II	Financieel memorandum
Bijlage III	Memorandum over de gevolgen voor het MKB
Bijlage IV	Aanvullend memorandum betreffende de EVA-landen

Bijlage I

Mededeling aan de Commissie

Betreft: **Ontwerp-voorstel voor een Verordening van de Raad inzake het Europese stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie**

Motivering:

1. De communautaire behoeften op het gebied van de nationale rekeningen worden grotendeels gedekt door de statistische diensten van de Lid-Staten, waarvoor Eurostat de coördinatie verzorgt.

   De afgelopen twee jaar heeft Eurostat in nauwe samenwerking met de Lid-Staten en diverse internationale organisaties het Europese Stelsel van Economische Rekeningen (ESER) ingrijpend herzien. Het doel hiervan was het stelsel bij te werken om rekening te houden met de economische ontwikkeling, het op een aantal punten te verduidelijken en in overeenstemming te brengen met andere statistische stelsels in de Gemeenschap en de verschillen uit de weg te ruimen tussen de vroegere communautaire methoden (ESER) enerzijds en de methoden van de OESO en de mondiale methoden (SNA) anderzijds.

2. De ontwerp-verordening heeft twee bijlagen: bijalge A met de methoden van het Europese rekeningenstelsel en bijlage B met de lijst van de tabellen die de nationale bureaus voor de statistiek aan de Commissie moeten verstrekken.

   De herziene methoden zijn volledig coherent met het stelsel van nationale rekeningen van de Verenigde Naties (SNA), maar meer gericht op de situatie in en de instellingen van de Gemeenschap; omdat de vergelijkbaarheid hierdoor toeneemt, kan beter worden voldaan aan de eisen die worden gesteld in verband met het beheer van de Economische en Monetaire Unie en het gebruik van de aggregaten van de nationale rekeningen voor administratieve communautaire berekeningen, met name op begrotingsgebied.

   Wat de produktie van gegevens over de nationale rekeningen betreft, zijn de voornaamste doelstellingen een verkorting van de voor verwerking en verspreiding benodigde tijd, een betere dekking (ook geografisch) en een grotere harmonisatie van de gegevens. Dit zal zeker bijdragen tot een beter beheer van de Economische en Monetaire Unie en een betere evaluatie van de vorderingen die bij de uitvoering ervan worden gemaakt.

Financiële gevolgen

3. De totale kosten voor de communautaire begroting gedurende de eerste drie jaar (1995-1997) van de uitvoering van dit project bedragen 9 miljoen ecu, waarvan 90 % bestemd is als steun voor de statistische diensten van de Lid-Staten. De rest (10 %) betreft beleidsuitgaven voor bestudering en beheer van de gegevens.

Gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf

4. De gevraagde informatie wordt opgesteld aan de hand van officiële statistieken en geschiedt merendeels met behulp van de bestaande systemen voor het verzamelen van gegevens, zodat de gevolgen van het ontwerp voor het bedrijfsleven zeer gering zijn.

Ontwerp-verordening

5. De Commissie wordt verzocht deze ontwerp-verordening goed te keuren en voor besluitname aan de Raad voor te leggen.

Bijlage Ia

Samenvatting

Ontwerp-verordening ERS

Het Europees rekeningenstelsel (ERS) is het referentiekader voor de opstelling van de rekeningen ten behoeve van de Gemeenschap, want er wordt gebruik gemaakt van methoden waarmee resultaten kunnen worden verkregen, die van Lid-Staat tot Lid-Staat vergelijkbaar zijn.

De ontwerp-verordening heeft de vaststelling ten doel van:

- methoden betreffende gemeenschappelijke normen, definities, nomenclaturen en boekhoudregels, het Europees rekeningenstelsel (ERS) genoemd, dat is bestemd voor de opstelling van rekeningen en tabellen op een vergelijkbare grondslag ten behoeve van de Europese Gemeenschap;

- een programma voor de indiening bij de Commissie van de overeenkomstig het ERS opgestelde rekeningen en tabellen volgens een precies tijdschema.

De kosten van de uitvoering van het programma belopen gedurende de eerste drie jaar 9 miljoen ecu, waarvan 90 % bestemd is voor de statistische diensten van de Lid-Staten.

De Commissie wordt verzocht deze ontwerp-verordening goed te keuren en voor besluitname aan de Raad voor te leggen.

Bijlage II

FINANCIEEL MEMORANDUM

1. TITEL VAN DE MAATREGEL

- **Ontwerp-voorstel voor een Verordening van de Raad inzake het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie**

2. BEGROTINGSONDERDEEL

- Onderafdeling B-5 - Bescherming van de consument, interne markt, industrie en transeuropese netwerken
- Hoofdstuk B5-60 - Beleid voor statistische informatie in verband met de verwezenlijking van de interne markt en de ondersteuning van het communautair beleid
- Artikel B5-600 - Beleid voor statistische informatie waarbij derde landen zijn betrokken

3. RECHTSGRONDSLAG

- Artikel 213 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap
- Verdrag betreffende de Europese Unie
- Verdrag tot instelling van de Europese Economische Ruimte
- Beschikking 93/464/EEG van de Raad van 22 juli 1993 betreffende het kaderprogramma van prioritaire maatregelen op het gebied van de statistische informatie (1993-1997), met name voor zover het het beleid van de Economische en Monetaire Unie betreft (PB nr. L 219 van 28.8.1993):
- Richtlijn 89/130/EEG, Euratom van de Raad van 13 februari 1989 betreffende de harmonisatie van de opstelling van het bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (PB nr. 219 van 28.8.1993, blz. 26)
- Beschikking 93/570/EEG, Euratom van de Commissie van 4 oktober 1993 betreffende de afbakening tussen de "andere belastingen in verband met de produktie" en "intermediair verbruik" ten behoeve van de tenuitvoerlegging van artikel 1 van Richtlijn 89/130/EEG, Euratom betreffende de harmonisatie van de opstelling van het bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (PB nr. L 276 van 9.11.1993, blz. 13)
- Beschikking 94/168/EG, Euratom van de Commissie van 22 februari 1994 houdende maatregelen ter uitvoering van Richtlijn 89/130/EEG, Euratom van de Raad betreffende de harmonisatie van de opstelling van het bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (PB nr. L 77 van 19.3.1994, blz. 51)
- Verordening (EEG) nr. 2081/93 van de Raad van 20 juli 1993 tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 2052/88 betreffende de taken van de Fondsen met structurele strekking, hun doeltreffendheid alsmede de coördinatie van hun bijstandsverlening onderling en met die van de Europese Investeringsbank en de andere bestaande financieringsinstrumenten (PB nr. L 193 van 31.7.1993, blz. 5)

- Verordening (EG) nr. 1164/94 van de Raad van 16 mei 1994 tot oprichting van een Cohesiefonds (PB nr. L 130 van 25.5.1994, blz. 1)

4. OMSCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

4.1 Algemene doelstellingen van de maatregel

Met deze werkzaamheden wordt beoogd geharmoniseerde statistische indicatoren ter beschikking van de Instellingen en de nationale regeringen te stellen, waarmee kan worden gecontroleerd of de in het kader van de Economische en Monetaire Unie vastgestelde doelstellingen worden bereikt. De Instellingen en de Lid-Staten hebben de betreffende statistieken nodig voor de controle op de toepassing van de in artikel 3 A en de artikelen 130 A-E van het Verdrag betreffende de Europese Unie over de convergentie van het economisch beleid en de economische en sociale samenhang opgenomen principes.

De bedoeling van het programma is dat de statistische diensten van de Lid-Staten gemeenschappelijke regels op het gebied van de nationale rekeningen hanteren bij het houden van statistische enquêtes of om aan de hand van bestaande gegevens statistische bewerkingen te verrichten.

Met het programma wordt geprobeerd:

- een geheel van normen, methoden en organisatorische structuren in de praktijk te brengen, met behulp waarvan vergelijkbare, betrouwbare en relevante statistieken voor de gehele Gemeenschap kunnen worden geproduceerd;
- de Europese Instellingen en de regeringen van de Lid-Staten de informatie te verschaffen die zij nodig hebben voor de uitvoering van, de controle op en de ontwikkeling van de convergentie van het economisch beleid en de regionale ontwikkeling van de Unie;
- het Europese publiek, het bedrijfsleven en alle economische en sociale actoren statistische informatie te bieden waarop zij hun besluiten kunnen baseren;
- te werken aan een verbetering van de statistische stelsels van de Lid-Staten.

4.2. Duur van de maatregel en voorwaarden voor verlenging

Meerjarig, want de verlangde statistische informatie heeft een permanent karakter.

5. INDELING VAN DE UITGAVEN/ONTVANGSTEN

5.1. NVU

5.2. GK

5.3. Aard van de verwachte ontvangsten

Verkoop van statistische resultaten waarmee de produktiekosten van de publikatie gedeeltelijk worden gedekt.

6. AARD VAN DE UITGAVEN/ONTVANGSTEN

6.1. **-Volledig gesubsidieerd**

NEEN De bijdrage uit de communautaire begroting vormt slechts een klein deel van de werkelijke kosten van het verzamelen van de gegevens (ongeveer 5 %), want voor de statistische activiteit van de Gemeenschap wordt een groot beroep gedaan op de subsidiariteit. Er zijn niettemin uitgaven nodig om de Lid-Staten te stimuleren de verzamelde gegevens te standaardiseren, ze te bewerken en ze bij Eurostat in te dienen.

6.2. - **Subsidie in het kader van medefinanciering met andere bronnen in de publieke en/of particuliere sector**

JA Medefinanciering met de overheidssector (begroting van de nationale statistische diensten) en de particuliere sector (inkomsten uit de verkoop van statistische produkten en financiering van enquêtes door ondernemingen).

6.3. - **Rentesubsidies**

NEEN

6.4. - **Overige**

GEEN

6.5 - **Ligt het in de bedoeling dat bij een economisch welslagen van de maatregel de financiële bijdrage van de Gemeenschap geheel of gedeeltelijk wordt terugbetaald?**

Niet van toepassing

6.6. - **Leidt de voorgestelde maatregel tot een wijziging in de hoogte van de ontvangsten?**

JA De resultaten van de statistische werkzaamheden met betrekking tot de indicatoren voor de eigen middelen (BNP, BTW, douanerechten) kunnen een herwaardering van het algemene begrotingspeil mogelijk maken.

6.7. - **Hergebruik**

Deze uitgaven kunnen leiden tot nieuwe inkomsten die opnieuw kunnen worden aangewend.

7. FINANCIËLE GEVOLGEN

7.1. Wijze van berekening van de kosten van de maatregel voor het begrotingsjaar 1995

Het financieel memorandum geeft een schatting van de jaarlijkse behoeften naar aard van de uitgaven aan beleidskredieten.

De kosten van de maatregel zijn drieledig:

bijdrage aan de **officiële bureaus voor de statistiek** van de Lid-Staten ..... 8,1 mecu

dienstverlening aan **particuliere onderzoeksinstellingen en bedrijven** in de Lid-Staten ..... 0,8 mecu

informatie en publikatie ..... 0,1 mecu

7.2. Verdeling per begrotingsjaar (x 1000 ecu)

BEGROTING	1995	1996	1997
	3000	3000	3000

7.3. Beleidsuitgaven voor studies, vergaderingen van experts enz., begrepen in deel B

De administratieve uitgaven die rechtstreeks verband houden met de realisering van de doelstelling van de maatregel waarvoor zij bestemd zijn, bedragen 0,9 miljoen ecu.

	1995	1996	1997
Studies	0,25	0,25	0,15
Vergaderingen van experts	0,05	0,05	0,05
Conferentie en congres	-	-	-
Informatie en publikatie	-	-	0,10

7.4. Tijdschema in te vullen voor meerjarige maatregelen met een kostenstaat.

8. FRAUDEBESTRIJDINGSMAATREGELEN (EN RESULTATEN HIERVAN)

De statistische informatie wordt beschouwd als een objectief instrument voor de evaluatie van de communautaire actieprogramma's en draagt zo bij tot een doeltreffender fraudebestrijding.

9. ELEMENTEN VOOR ANALYSE VAN DE KOSTENEFFECTIVITEIT

9.1 Specifieke en kwantificeerbare doelstellingen, doelgroep

- **Specifieke doelstellingen:**

  De in punt 4.1. genoemde doelstelling houdt verband met de bepalingen van het verdrag inzake:

  – de Economische en Monetaire Unie.

De uitvoering van deze taak omvat onderstaande maatregelen:

a) uitwerking van gemeenschappelijke nomenclaturen, methoden en definities, die rechtstreeks toepasselijk zijn in de Lid-Staten en die zijn gebaseerd op communautaire wetgeving;

b) gemeenschappelijke statistische enquêtes op grond van geharmoniseerde methoden;

c) opstelling, analyse en verspreiding van de statistische resultaten voor de Gemeenschap, met inbegrip van vergelijkingen tussen de landen en de regio's;

d) integratie van de communautaire verworvenheden in de statistische programma's van de Lid-Staten;

e) bevordering van de convergentie van de nationale gewoonten op statistisch gebied op basis van gemeenschappelijke opleidingsmaatregelen;

f) ondersteuning van de ontwikkeling van de statistische stelsels van de landen van de Gemeenschap op basis van structurele maatregelen en uitwisseling van technieken en ervaringen tussen Lid-Staten.

Sectoriële programma's:

- de sectoriële programma's voor de Economische en Monetaire Unie: economische en financiële rekeningen, statistieken van de overheidssector, betalingsbalansstatistieken, indicatoren voor de coördinatie van het monetaire en ecu-beleid, gegevens over de buitenlandse handel.

Doelgroep

De Instellingen van de Gemeenschap, de regeringen van de Lid-Staten, het bedrijfsleven, de economische en sociale besluitvormers in de Lid-Staten, onderzoekscentra, universiteiten en de media.

9.2. Motivering van de maatregel

Noodzaak van krediettoewijzing door de Gemeenschap

Met deze maatregel worden vier resultaten behaald:

- de Instellingen krijgen kwantitatieve elementen om actieprogramma's vast te stellen, te volgen en te evalueren overeenkomstig art. 3, tweede alinea, van het Financieel reglement: "deze (maatregel) draagt derhalve bij tot een doeltreffender en pertinenter aanwending van de Gemeenschapsbegroting". Hij draagt ook bij tot de fraudebestrijding en biedt de mogelijkheid op alle door het programma bestreken terreinen de beste besluiten te nemen;

- de nationale overheden krijgen de beschikking over statistieken die op nationaal en regionaal niveau voor alle Lid-Staten vergelijkbaar zijn, zodat de ontwikkeling van de communautaire beleidsprogramma's kan worden geëvalueerd en gecontroleerd;

- de politieke, economische en sociale actoren in de Gemeenschap krijgen het nodige cijfermateriaal om op hun respectieve werkgebieden besluiten te nemen en te evalueren, zodat deze maatregel een wezenlijk element van de Europese

informatiemarkt is en het concurrentievermogen van de Europese economie ten opzichte van het buitenland waarborgt;

- de wetenschappelijke wereld krijgt de beschikking over de informatie die nodig is voor verbetering van de analyses en de kennis van het economische en sociale leven in de Gemeenschap.

- **Voor de bijdrage gehanteerde criteria:**

  - deze maatregel wordt grotendeels door de Lid-Staten gefinancierd (zie punt 6.1); deze beschikken over een goed ingewerkte structuur voor het verzamelen en bewerken van de gegevens. Indien de Commissie het programma in zijn geheel zou moeten uitvoeren en financieren, zouden de kosten uitermate hoog zijn voor een minder betrouwbaar produkt;

  - de resultaten van de maatregel dragen bij tot de verbetering van de statistische informatie die gebruikt wordt in het kader van de werkzaamheden op het vlak van het bruto nationaal produkt (BNP) van de Lid-Staten, de verdeling van de regionale en de cohesiefondsen, de landbouwheffingen, BTW-berekeningen en de douaneheffingen en -ontvangsten;

  - in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel valt het verzamelen van statistische informatie in de Lid-Staten onder de verantwoordelijkheid van de nationale statistische diensten. Het communautaire statistische programma wordt een integraal deel van de nationale programma's en draagt zo bij tot de creatie van een Europese statistische ruimte;

  - stimuleringseffect in de richting van een Europese statistische ruimte en bijgevolg van een grotere communautaire integratie van de nationale statistische stelsels;

  - het statistisch programma van de Gemeenschap doet een beroep op de begroting van de nationale statistische diensten, die een belangrijke bijdrage aan de uitvoering van het programma leveren;

  - gevolgen voor universitaire en onderzoekskringen die de beschikking krijgen over uniek wetenschappelijk materiaal voor sociaal-economische studies en analyses.

- **Voornaamste onzekerheidsfactoren die op de specifieke resultaten van de maatregel van invloed kunnen zijn**

De omvang der middelen.

9.3. Volgen en evalueren van de maatregel

Prestatie-indicatoren

Er zijn drie soorten prestatie-indicatoren voor het volgen van de voortgang der werkzaamheden:

van budgettaire aard: om eind 1998 het programma te vergelijken met de uitvoering van de begroting, moet het programma voor 100 % zijn uitgevoerd;

wat de programmering betreft: om de statistische output te vergelijken met het vooraf vastgestelde programma en de voor de uitvoering ervan vastgestelde begroting;

wat het gebruik van de middelen betreft: er zijn vergelijkende analyses gepland om het bedrag van de voor soortgelijke operaties benodigde middelen te meten en de evaluaties bij te stellen.

A. Uitvoering van de begroting (in miljoenen ecu's)

	Vastlegging	**Betaling**
1995	3,0	2,1
eind 1996	3,0	3,0
eind 1997	3,0	3,0
eind 1998	geen raming	0,9
Totaal	**9,0**	**9,0**

B. Uitvoering van het programma

Bestaande programma's

- verkorting van de termijn waarbinnen de gegevens aan de gebruikers ter beschikking worden gesteld;

- omvang van de vraag om toegang tot de gegevens.

Nieuwe programma's

- uitvoering van de enquêtes en/of de statistische bewerkingen binnen de termijnen die in het kader van het programma zijn vastgesteld;

- uitvoering van de enquêtes en/of de statistische bewerkingen binnen de omvang van de middelen die voor ieder programma zijn vastgesteld;

- omvang van de nieuwe gegevensbanken ten dienste van de gebruikers.

C. Benutting van personele en budgettaire middelen

- analyse en evaluatie van de middelen die voor standaardverrichtingen nodig zijn;

- automatisering van de diensten, als middel om de werkzaamheden met minder middelen te kunnen uitvoeren.

Organisatie en frequentie van de evaluatie

De uitvoering van dit programma, dat voor goedkeuring aan de Raad wordt voorgelegd (Verordening), wordt gecontroleerd door een comité bestaande uit een voorzitter en de directeuren-generaal van de nationale bureaus voor de statistiek:

Comité statistisch programma (Besluit van de Raad 89/382/EEG van 19 juni 1989)

Het comité bespreekt alle vraagstukken betreffende de toepassing van de verordening, die door zijn voorzitter, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek van een Lid-Staat, aan de orde worden gesteld.

Is de maatregel opgenomen in de financiële programmering van het DG voor de betrokken jaren?

De maatregel wordt genoemd in het statistisch programma zonder dat evenwel in de financiering voorzien was.

Welke meer algemene doelstelling als omschreven in het financieel programma van het DG heeft betrekking op het doel van de voorgestelde maatregel?

10. ADMINISTRATIEVE UITGAVEN (DEEL A VAN DE BEGROTING)

10.1. Houdt de voorgestelde maatregel een personeelsuitbreiding voor de Commissie in?

Neen

10.2. Bedrag van de huishoudelijke en personeelsuitgaven als gevolg van de voorgestelde maatregel

Bijlage III

MEMORANDUM OVER DE GEVOLGEN VOOR HET MKB

GEVOLGEN VAN HET VOORSTEL VOOR ONDERNEMINGEN EN IN HET BIJZONDER VOOR HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF (MKB)

Titel: Ontwerp-voorstel voor een Verordening van de Raad inzake het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie

Voorstel

1. Met het voorstel wordt beoogd een gemeenschappelijke statistische taal vast te stellen, zodat geharmoniseerde statistische indicatoren kunnen worden berekend waarmee de doelstellingen kunnen worden gevolgd waartoe in het kader van het Economische en Monetaire Unie besloten is. Het ligt in de bedoeling dat de statistische diensten van de Lid-Staten volgens gemeenschappelijke regels enquêtes houden of aan de hand van bestaande gegevens statistische bewerkingen verrichten op het gebied van de nationale rekeningen.

Gevolg voor de ondernemingen

2. Dit voorstel raakt de ondernemingen niet rechtstreeks, ongeacht hun bedrijfstak, omvang of regio.

3. Deze verordening heeft geen bijzondere maatregelen voor de ondernemingen tot gevolg, maar deze krijgen te zijner tijd de beschikking over bronnen voor vergelijkbare, betrouwbare en relevante statistieken voor de Lid-Staten, dank zij de ontwikkeling en de uitvoering van een groot aantal normen, methoden en organisatorische structuren.

4. De directe economische gevolgen zijn aanzienlijk. Vermoedelijk zal er sprake zijn van tijdwinst en van een beter begrip tussen gesprekspartners dank zij de uniforme toepassing van een nauwkeuriger terminologie.

5. In het voorstel zelf worden de normen, talen, begrippen en prioriteiten vastgesteld. Er zijn geen specifieke maatregelen voor een bepaalde categorie ondernemingen.

Overleg

6. De UNICE en de belangrijkste Europese federaties van bedrijfstakken (FEBI) zijn via andere ontwerpen van dit voorstel voor een verordening indirect op de hoogte gebracht.

21a

Bijlage IV

AANVULLEND MEMORANDUM BETREFFENDE DE EVA-LANDEN

Titel van het voorstel

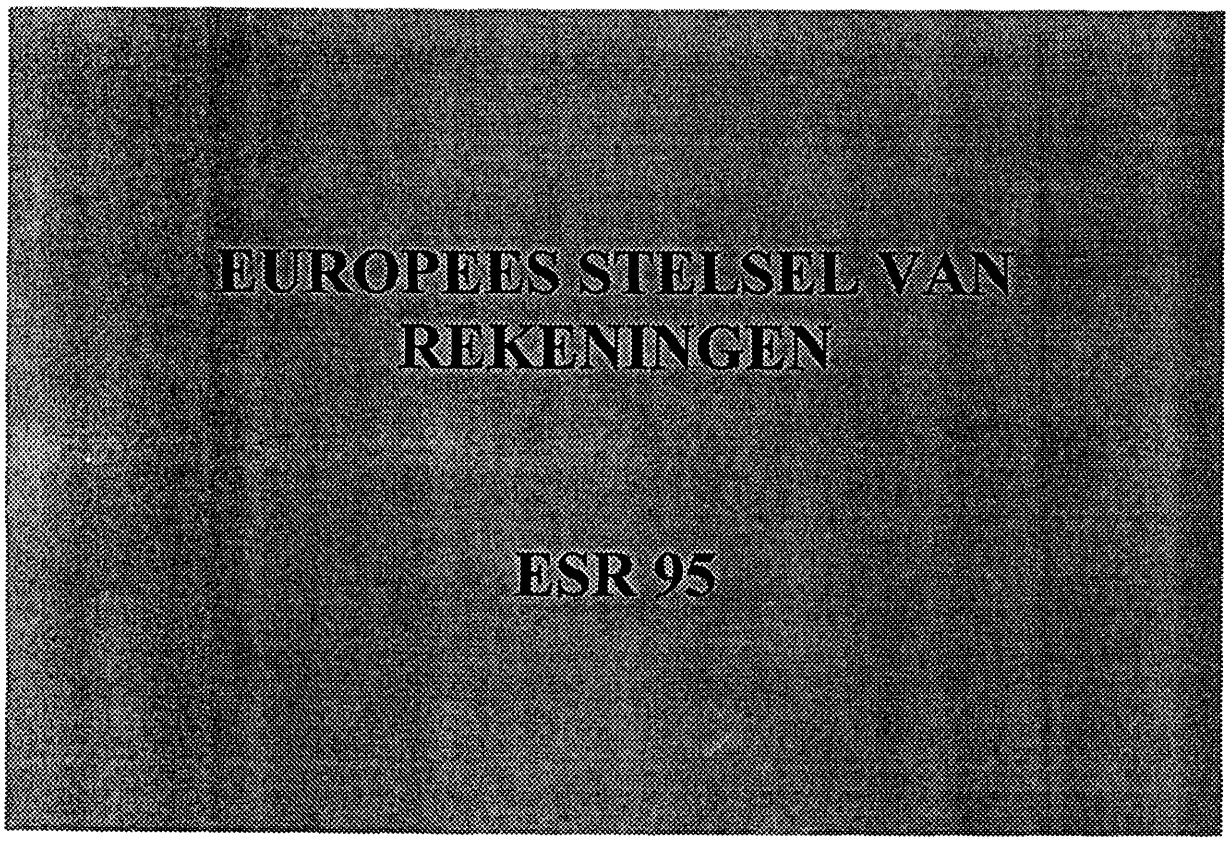
Ontwerp-voorstel voor een Verordening van de Raad inzake het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie

Gevolgen voor de EVA-landen

De EVA-landen tonen belangstelling voor deze ontwerp-verordening, bij de bespreking waarvan zij betrokken waren.

Zij hebben namelijk deelgenomen aan de vergaderingen van de werkgroep "Nationale rekeningen" waar het ontwerp werd behandeld.

BIJLAGE A

NOVEMBER 1994

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK I. :	ALGEMENE OPZET VAN HET STELSEL	**5**
II. :	EENHEDEN EN INDELING VAN EENHEDE	**33**
III. :	TRANSACTIES IN PRODUKTEN	**69**
IV. :	VERDELINGSTRANSACTIES	**116**
V. :	FINANCIËLE TRANSACTIES	**167**
VI. :	OVERIGE STROMEN	**205**
VII. :	BALANSEN	**221**
VIII. :	REKENINGEN EN SALDI	**253**
IX. :	HET INPUT-OUTPUTSCHEMA	**327**
X. :	PRIJS- EN VOLUMEMETINGEN	**359**
XI. :	BEVOLKING EN ARBEIDSVOLUME	**383**
XII. :	ECONOMISCHE KWARTAALREKENINGEN	**395**
XIII. :	REGIONALE REKENINGEN	**399**

BIJLAGE :

1.	INDIRECT GEMETEN DIENSTEN VAN FINANCIËLE INTERMEDIAIRS (IGDFI)	**408**
2.	LEASING EN HUURKOOP VAN DUURZAME GOEDEREN	**417**
3.	VERZEKERINGEN	**423**
4.	CLASSIFICATIES EN REKENINGEN	**453**

HOOFDSTUK I

ALGEMENE OPZET VAN HET STELSEL

I. INLEIDING

1.01. Het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen (ERS 1995 of eenvoudig ERS) is een internationaal compatibel boekhoudkundig raamwerk voor een systematische en uitvoerige beschrijving van een volledige economie (of volkshuishouding: d.w.z. een regio, land of groep landen), de elementen waaruit deze economie is opgebouwd en haar betrekkingen met andere economieën.

Het ERS 1995 vervangt het in 1970 gepubliceerde Europees stelsel van economische rekeningen (ESER 1970, waarvan in 1978 (voor het Nederlands 1984) een tweede, enigszins aangepaste uitgave is verschenen).

Het ERS 1995 is volledig in overeenstemming met de herziene mondiale richtlijnen voor nationale rekeningen, het System of National Accounts (SNA 1993 of gewoon SNA; deze richtlijnen zijn geproduceerd onder de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de Verenigde Naties, het IMF, de Commissie van de Europese Gemeenschappen, de OESO en de Wereldbank). Het ERS is evenwel meer gericht op de omstandigheden en informatiebehoeften in de Europese Unie. Evenals het SNA is het ERS in overeenstemming gebracht met de begrippen en classificaties die in veel andere sociale en economische statistieken worden gebruikt (b.v. werkgelegenheidsstatistieken, industriestatistieken en statistieken van de buitenlandse handel). Het ERS kan daarom worden gebruikt als het centrale referentiekader voor de sociale en economische statistiek van de Europese Unie en haar Lid-Staten.

1.02. Het raamwerk van het ERS bestaat uit twee belangrijke reeksen tabellen:

- de sectorrekeningen (hoofdstuk VIII);
- het input-outputschema (hoofdstuk IX) en de rekeningen per bedrijfstak (hoofdstuk VIII).

De sectorrekeningen geven voor elk der institutionele sectoren een systematische beschrijving van de verschillende fases van het economische proces: produktie, inkomensvorming, inkomensverdeling, inkomensbesteding en financiële en niet-financiële accumulatie. De sectorrekeningen omvatten ook balansen voor een beschrijving van de bestanden aan activa en passiva aan het begin en het eind van de boekingsperiode.

In het input-outputschema en de rekeningen per bedrijfstak worden het produktieproces (kostenstructuur, gegenereerd inkomen en werkzame beroepsbevolking) en de goederen- en dienstenstromen (produktie, in- en uitvoer, consumptie, intermediair verbruik en investeringen per produktgroep) uitvoeriger beschreven.

Het ERS bevat definities van de bevolking en de werkzame beroepsbevolking (hoofdstuk XI), die van belang zijn voor de sectorrekeningen en het input-outputschema.

Het ERS is niet beperkt tot de nationale jaarrekeningen, maar strekt zich ook uit tot de kwartaalrekeningen (hoofdstuk XII) en de regionale rekeningen (hoofdstuk XIII).

II. HET GEBRUIK VAN HET ERS

1.03. Het ERS kan worden gebruikt voor een analyse en beoordeling van:

- de structuur van een volledige volkshuishouding, b.v.:
  * toegevoegde waarde en werkzame beroepsbevolking per bedrijfstak;
  * toegevoegde waarde en werkzame beroepsbevolking per regio;
  * inkomensverdeling naar sector;
  * invoer en uitvoer per produktgroep;
  * consumptieve bestedingen per produktgroep;
  * investeringen in en bestand aan vaste activa per bedrijfstak;
  * samenstelling van de bestanden aan en de stromen van vorderingen naar soort vordering en naar sector;

- specifieke delen of aspecten van een volledige volkshuishouding, b.v.:
  * het bank- en financieringswezen in de nationale economie;
  * de rol van de overheid;
  * de economie van een bepaalde regio (in vergelijking met die van het land als geheel);

- de ontwikkeling van een volledige volkshuishouding in de loop der tijd, b.v.:
  * analyse van de groei van het BBP;
  * analyse van de inflatie;
  * analyse van seizoensinvloeden in de uitgaven van de huishoudens op basis van kwartaalrekeningen;
  * analyse van veranderingen in het belang van bepaalde soorten financiële instrumenten in de loop der tijd, b.v. het toegenomen belang van opties;
  * analyse van de ontwikkeling van de structuur van het bedrijfsleven in de nationale volkshuishouding op de lange termijn, b.v. in een periode van dertig jaar;

- vergelijking van een volledige volkshuishouding met andere volkshuishoudingen, b.v.:
  * vergelijking van de rol van de overheid in twee Lid-Staten van de Europese Unie;
  * analyse van de onderlinge afhankelijkheid van de volkshuishoudingen van de Europese Unie;
  * analyse van de samenstelling en de bestemming van de uitvoer van de Europese Unie;
  * vergelijking van de groeicijfers voor het BBP of het beschikbare inkomen per hoofd van de bevolking in de Europese Unie, de Verenigde Staten en Japan.

1.04. De cijfers uit dit schema spelen een belangrijke rol bij de vaststelling van en het toezicht op het economische en sociale beleid van de EU en de Lid-Staten.

Verder wordt er op een aantal gebieden ook een zeer belangrijk specifiek gebruik van gemaakt (in 1995):

- het toezicht op en het geven van richtlijnen voor het Europese monetaire beleid: de convergentiecriteria voor de Europese Monetaire Unie zijn vastgesteld op basis van cijfers betreffende de nationale rekeningen (begrotingstekort, overheidsschuld en BBP);
- de toekenning van financiële steun aan de regio's in de EU: de uitgaven in het kader van de structuurfondsen van de EU zijn gedeeltelijk gebaseerd op de geregionaliseerde cijfers van de nationale rekeningen;
- de vaststelling van de eigen middelen van de EU. Deze zijn op drie manieren van de nationale rekeningen afhankelijk:
  * de totale middelen van de EU worden vastgesteld als percentage van het bruto nationaal inkomen van de Lid-Staten (in het ESER 1970 heette het bruto nationaal inkomen nog bruto nationaal produkt (BNP));
  * het derde eigen middel van de EU is gebaseerd op de BTW. De bijdragen van de Lid-Staten in het kader van dit middel worden sterk beïnvloed door de cijfers van de nationale rekeningen, want deze worden gebruikt voor de berekening van het gemiddelde BTW-tarief;
  * de hoogte van de bijdrage van de Lid-Staten in het kader van het vierde eigen middel van de EU is gebaseerd op hun bruto nationaal inkomen.

1.05. Om een goed evenwicht tot stand te brengen tussen de behoeften aan gegevens en de mogelijkheid deze gegevens te leveren hebben de begrippen in het ERS acht belangrijke kenmerken. Ze zijn:

1. internationaal compatibel;
2. geharmoniseerd met de begrippen in andere sociale en economische statistieken;
3. onderling samenhangend;
4. operationeel;
5. afwijkend van de meeste administratieve begrippen;
6. duurzaam en onveranderlijk gedurende een lange periode;
7. gericht op het beschrijven van het economische proces in monetaire en gemakkelijk waarneembare termen;
8. flexibel en bruikbaar op diverse terreinen.

1.06. De begrippen zijn internationaal compatibel omdat:

- het ERS voor de Lid-Staten van de EU de standaard is voor de indiening van gegevens over de nationale rekeningen bij alle internationale organisaties. Alleen in nationale publikaties hoeft niet strikt de hand te worden gehouden aan het ERS;
- de begrippen in het ERS in alle opzichten in overeenstemming zijn met die in de mondiale richtlijnen over de nationale rekeningen, nl. het SNA.

Internationale compatibiliteit van de begrippen is van wezenlijk belang wanneer de statistieken van verschillende landen met elkaar worden vergeleken.

1.07. De begrippen zijn geharmoniseerd met de begrippen in andere sociale en economische statistieken, omdat:

- het ERS gebruik maakt van talrijke begrippen en classificaties (b.v. de NACE Rev.1) die ook worden gebruikt voor andere sociale en economische statistieken van de Lid-Staten van de EU, b.v. de industriestatistiek, de statistiek van de buitenlandse handel en de werkgelegenheidsstatistiek. Het aantal begripsmatige verschillen is tot een minimum beperkt gehouden. Bovendien zijn de door de EU gehanteerde begrippen en classificaties ook geharmoniseerd met die van de Verenigde Naties;
- de begrippen in het ERS, evenals die in het SNA, ook geharmoniseerd zijn met de begrippen in de belangrijkste internationale richtlijnen voor sommige andere economische statistieken, met name die uit het Handboek betalingsbalansen van het IMF (Balance of Payments Manual, BPM), de statistiek van de overheidsfinanciën van het IMF (Government Finance Statistics, GFS), de inkomensstatistieken van de OESO (Revenue Statistics) en de ILO-resoluties over werkzame beroepsbevolking, gewerkte uren en loonkosten.

Deze harmonisatie met andere sociale en economische statistieken is een grote steun bij de koppeling aan en de vergelijking met deze cijfers, zodat betere cijfers over de nationale rekeningen kunnen worden samengesteld. Bovendien kan de informatie in deze specifieke statistieken nu beter worden gerelateerd aan de algemene statistieken over de nationale volkshuishouding, namelijk de cijfers over de nationale rekeningen zoals het BNP en de toegevoegde waarde per bedrijfstak en sector.

1.08. De identiteiten in het boekhoudkundig raamwerk versterken de onderlinge samenhang van de begrippen die de verschillende onderdelen van het economische proces beschrijven (produktie, inkomensverdeling, inkomensbesteding, accumulatie), zodat statistieken uit verschillende delen van het boekhoudkundig raamwerk tot bruikbare gegevens aaneengesmeed kunnen worden. Zo kunnen bij voorbeeld de volgende verhoudingscijfers worden berekend:

- produktiviteitscijfers, als de toegevoegde waarde per gewerkt uur (hiertoe dienen de begrippen toegevoegde waarde en gewerkte uren met elkaar verenigbaar te zijn);
- het nationaal beschikbaar inkomen per hoofd van de bevolking (hiertoe moet het begrip nationaal beschikbaar inkomen verenigbaar zijn met het begrip bevolking);
- investeringen in vaste activa als percentage van het bestand aan vaste activa (hiervoor is consistentie tussen de definities van deze stromen en bestanden vereist);
- begrotingstekort en overheidsschuld als percentage van het bruto binnenlands produkt (hiertoe dienen de begrippen begrotingstekort, overheidsschuld en bruto binnenlands produkt met elkaar verenigbaar te zijn).

Dank zij deze onderlinge samenhang van de begrippen kunnen ook enige schattingen worden gemaakt door bepaalde posten van elkaar af te trekken: zo kunnen de besparingen worden geschat als het verschil tussen het beschikbare inkomen en de consumptieve bestedingen (zie ook hoofdstuk IX).

1.09. Het gaat in het ERS om operationele begrippen, aangezien zij zodanig zijn ontworpen dat zij kunnen worden gemeten. Het operationele karakter van de begrippen blijkt uit het feit dat

- sommige activiteiten of posten alleen behoeven te worden omschreven indien zij gewicht in de schaal leggen. Dit geldt b.v. voor de vervaardiging van goederen voor eigen rekening door huishoudens: weven en pottenbakken worden niet als produktie geregistreerd, aangezien deze vormen van produktie voor de Lid-Staten van de EU als niet-significant worden beschouwd. Ook kleine goedkope werktuigen en apparatuur worden pas als investeringen in vaste activa geboekt indien de uitgaven van de producent voor dergelijke duurzame goederen meer dan 500 ecu (in prijzen van 1995) per artikel bedragen (of, indien in kwantiteiten aangeschaft, in totaal). Blijven de uitgaven onder deze drempel, dan worden dergelijke artikelen als intermediair verbruik geboekt;

- bij sommige begrippen duidelijk wordt aangegeven hoe hiervan een schatting moet worden gemaakt. Zo wordt bij de definitie van verbruik van vaste activa verwezen naar de lineaire afschrijvingsmethode, terwijl voor de berekening van het bestand aan vaste activa de methode van doorlopende voorraadadministratie wordt aanbevolen. De produktie voor eigen rekening dient in beginsel tegen basisprijzen te worden gewaardeerd, maar zo nodig kunnen deze prijzen worden benaderd door de verschillende kosten bij elkaar op te tellen;

- er enkele afspraken ter vereenvoudiging zijn gemaakt. Zo worden door de overheid verstrekte collectieve diensten (b.v. het geven van onderwijs of de aanleg van wegen enz.) volgens afspraak altijd als consumptieve bestedingen geboekt en nooit als produktiemiddel voor het binnenlandse produktieproces;

- de begrippen zijn geharmoniseerd met die welke in de sociale en economische statistiek als input voor het opstellen van de nationale rekeningen worden gebruikt.

1.10. Toch kunnen de begrippen niet altijd even gemakkelijk worden gehanteerd, daar zij in bepaalde opzichten afwijken van die welke in administratieve gegevensbronnen worden gebruikt, zoals bedrijfsrekeningen, gegevens over diverse soorten belastingen (BTW, inkomstenbelasting, invoerheffingen enz.) of de sociale verzekeringen en gegevens van toezichthoudende organen voor het bank- en verzekeringswezen. Dergelijke administratieve gegevens dienen vaak als input voor het opstellen van de nationale rekeningen. Over het algemeen moeten zij dus worden aangepast om in het ERS te kunnen worden gebruikt.

De begrippen in het ERS verschillen in een aantal opzichten van hun administratieve equivalenten, omdat:

- administratieve begrippen van land tot land verschillen, zodat er met behulp van administratieve begrippen geen internationale compatibiliteit mogelijk is;
- administratieve begrippen in de loop der tijd veranderen, zodat er met behulp van administratieve begrippen geen vergelijkingen in de tijd kunnen worden gemaakt;

- de begrippen die aan de basis van de administratieve bronnen liggen, gewoonlijk geen onderlinge samenhang vertonen. Koppeling en vergelijking van gegevens, wat van essentieel belang is voor de opstelling van nationale rekeningen, is echter alleen mogelijk met een consistente reeks begrippen;
- administratieve begrippen over het algemeen niet bijzonder geschikt zijn voor economische analyses en een beoordeling van het economisch beleid.

Niettemin beantwoorden administratieve bronnen soms heel goed aan de behoefte aan gegevens voor de nationale rekeningen en andere statistieken, omdat:

- begrippen en classificaties die oorspronkelijk voor statistische doeleinden werden vastgesteld, ook voor administratieve doeleinden kunnen worden gebruikt, b.v. de indeling van de overheidsuitgaven naar soort;
- bij administratieve bronnen soms expliciet rekening wordt gehouden met de (hiervan losstaande) informatiebehoeften voor statistische doeleinden; dit geldt b.v. voor het Intrastat-systeem, dat informatie verstrekt over het goederenverkeer tussen de Lid-Staten van de EU.

1.11. De belangrijkste begrippen in het ERS zijn duurzaam en onveranderlijk gedurende een lange periode, omdat:

- zij zijn goedgekeurd als de internationale standaard voor de komende decennia;
- de meeste basisbegrippen in de achtereenvolgende internationale richtlijnen voor het opstellen van nationale rekeningen nauwelijks zijn veranderd.

Door deze continuïteit behoeven minder vaak tijdreeksen te worden herberekend en nieuwe begrippen te worden geleerd. Bovendien zijn de begrippen minder gevoelig voor nationale en internationale politieke druk. Daarom dienen de cijfers uit de nationale rekeningen al decennia als een objectieve gegevensbasis voor economisch beleid en economische analyses.

1.12. De ERS-begrippen zijn gericht op het beschrijven van het economische proces in monetaire en gemakkelijk waarneembare termen. In de meeste gevallen wordt geen rekening gehouden met bestanden en stromen die niet gemakkelijk in monetaire termen kunnen worden gevat, of die geen duidelijk monetair equivalent hebben.

Dit beginsel is niet strikt toegepast, omdat ook rekening dient te worden gehouden met de eis van onderlinge samenhang en met de uiteenlopende informatiebehoeften. Zo is het ter wille van de consistentie noodzakelijk de waarde van collectieve overheidsdiensten als produktie te boeken, omdat de beloning van werknemers en de aanschaf van allerlei goederen en diensten door de overheid gemakkelijk in monetaire termen kunnen worden vastgesteld. Voor het economisch onderzoek en beleid neemt door de beschrijving van de collectieve overheidsdiensten in relatie tot de rest van de nationale volkshuishouding trouwens ook het nut van de nationale rekeningen als geheel toe.

1.13. De reikwijdte van de begrippen in het ERS kan worden toegelicht aan de hand van een aantal belangrijke grensgevallen.

De volgende vormen van produktie vallen binnen het kader van het ERS (zie punten 3.07 - 3.09):

- de produktie van individuele en collectieve overheidsdiensten;
- de produktie voor eigen rekening van huisvestingsdiensten door bewoners van een eigen huis;
- de produktie van goederen voor eigen consumptie, b.v. landbouwprodukten;
- het bouwen voor eigen rekening, ook indien door huishoudens;
- de produktie van diensten door betaald huishoudelijk personeel;
- het kweken van vis in viskwekerijen;
- produktie die wettelijk verboden is, zoals prostitutie of produktie van verdovende middelen;
- produktie waarvan de opbrengst niet volledig bij de belastingdienst wordt opgegeven, zoals clandestiene textielproduktie.

De volgende vormen van produktie vallen buiten het kader van het ERS:

- huishoudelijke en persoonlijke diensten die worden geproduceerd en geconsumeerd binnen hetzelfde huishouden, zoals schoonmaken, het bereiden van maaltijden of de verzorging van zieken of bejaarden;
- vrijwilligerswerk, dat niet leidt tot de produktie van goederen, zoals oppassen en schoonmaken zonder betaling;
- natuurlijke toename van visbestanden in de open zee.

Over het algemeen wordt in het ERS het volledige resultaat van een produktieproces dat binnen het ERS-kader valt, geboekt. Er zijn op deze regel echter een paar specifieke uitzonderingen:

- de produktie van hulpactiviteiten wordt niet geregistreerd; alle produktiemiddelen die in verband met een hulpactiviteit worden verbruikt - materialen, arbeid, verbruik van vaste activa enz. -, worden behandeld als produktiemiddelen voor de hoofd- of nevenactiviteit die ermee wordt gesteund;

- de produktie die in dezelfde lokale eenheid van economische activiteit (lokale EEA, zie ook punt 1.29) als intermediair verbruik wordt gebruikt, wordt niet geboekt; produktie ten behoeve van andere lokale EEA's die tot dezelfde institutionele eenheid behoren, dient echter wel als produktie te worden geregistreerd.

Indien activiteiten als produktieactiviteit worden beschouwd èn de produktie ervan moet worden geboekt, moeten volgens de boekhoudkundige beginselen van het ERS de inkomens, de werkzame beroepsbevolking, de consumptie enz. die hierop betrekking hebben, ook worden geboekt. Omdat bij voorbeeld de produktie van huisvestingsdiensten door bewoners van een eigen huis als produktie wordt geboekt, moeten ook het inkomen en de consumptieve bestedingen die hierdoor voor deze bewoners worden gegenereerd, worden opgetekend. Het omgekeerde doet zich voor wanneer activiteiten niet als produktie worden beschouwd: huishoudelijke diensten die binnen hetzelfde huishouden worden geproduceerd en geconsumeerd, genereren geen inkomen en consumptieve bestedingen, zodat degenen die deze diensten verrichten, volgens het ERS niet tot de werkzame beroepsbevolking behoren.

Het ERS bevat ook veel specifieke afspraken, zoals:

- de waardering van overheidsproduktie;
- de waardering van de produktie van verzekeringsdiensten en van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs;
- de boeking van alle collectieve overheidsdiensten als consumptieve bestedingen (en niet als intermediair verbruik);
- de boeking van het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs als intermediair verbruik van een fictieve sector of bedrijfstak.

1.14. De begrippen van het ERS zijn op diverse terreinen bruikbaar: zij zijn voor vele doeleinden geschikt, ook al zijn er soms aanvullingen nodig (zie ook punt 1.18).

1.15. Dank zij de gedetailleerdheid van het begrippenstelsel van het ERS is een flexibel gebruik mogelijk: enkele begrippen zijn niet expliciet in het stelsel opgenomen, maar kunnen niettemin gemakkelijk hieruit worden afgeleid. Zo kan de toegevoegde waarde tegen factorkosten worden verkregen door de netto niet-produktgebonden belastingen op produktie af te trekken van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen. Bovendien kunnen er nieuwe sectoren worden gevormd door in het ERS gedefinieerde subsectoren te herordenen.

1.16. Een flexibele gebruiksmogelijkheid is eveneens de invoering van aanvullende criteria die niet in strijd zijn met de logica van het stelsel, zoals de omvang van de werkgelegenheid in ondernemingen of de hoogte van het inkomen van huishoudens. Wat de werkgelegenheid betreft, kan nog een onderverdeling worden gemaakt naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht.

1.17. Dit flexibele gebruik kan leiden tot een matrix van sociale rekeningen (Social Accounting Matrix (SAM)). Dit is een matrix waarin aanbod- en gebruikstabellen aan de sectorrekeningen worden gekoppeld. Een SAM geeft gewoonlijk extra informatie over het niveau en de samenstelling van werkgelegenheid en werkloosheid door middel van een onderverdeling van de beloning van werknemers naar categorie werknemers. Deze onderverdeling geldt niet alleen voor het gebruik van arbeid per bedrijfstak, als weergegeven in de aanbod- en gebruikstabellen, maar ook voor het aanbod van arbeidskrachten per sociaal-economische deelgroep, als weergegeven in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van huishoudens. Op deze wijze worden het aanbod en het gebruik van de verschillende arbeidscategorieën systematisch aangetoond.

1.18. Voor sommige specifieke gegevensbehoeften verdienen aparte satellietrekeningen de voorkeur. Dit geldt bij voorbeeld voor:

- de analyse van de rol van het toerisme in de nationale economie,
- de analyse van de kosten en de financiering van de gezondheidszorg,
- de analyse van het belang van speur- en ontwikkelingswerk en menselijk kapitaal voor de nationale economie,
- de analyse van het inkomen en de uitgaven van huishoudens op basis van micro-economische benaderingen van inkomen en uitgaven,
- de analyse van de interactie tussen milieu en economie,
- de analyse van de produktie binnen huishoudens,
- de analyse van veranderingen in de welvaart,
- de analyse van de verschillen tussen de cijfers in de nationale en de bedrijfsrekeningen en de invloed ervan op effecten- en valutabeurzen,
- de schatting van belastingopbrengsten.

1.19. Satellietrekeningen kunnen aan dergelijke gegevensbehoeften tegemoet komen, omdat zij:

- gedetailleerdere informatie verstrekken waar zulks noodzakelijk is en overbodige details achterwege laten;
- het bereik van het boekhoudkundig raamwerk vergroten met niet-monetaire informatie, b.v. over vervuiling en milieu-activa;
- sommige basisbegrippen aanpassen, door bij voorbeeld het begrip investeringen ook te laten gelden voor de uitgaven voor speur- en ontwikkelingswerk of onderwijs.

1.20. Een belangrijk kenmerk van satellietrekeningen is dat in beginsel alle basisbegrippen en -indelingen van het standaardschema worden gebruikt. Deze worden alleen aangepast wanneer dit voor het specifieke doel van een satellietrekening noodzakelijk is. In zo'n geval moet de satellietrekening ook een tabel bevatten waarin het verband tussen de belangrijkste aggregaten van de satellietrekening en die van het standaardschema wordt gelegd. Op deze wijze blijft het standaardschema het referentiekader en wordt tevens tegemoet gekomen aan meer specifieke behoeften.

1.21. In het standaardschema wordt weinig aandacht besteed aan bestanden en stromen die niet gemakkelijk in monetaire termen kunnen worden vastgesteld (of die geen duidelijke monetaire tegenwaarde hebben). Voor de analyse van dergelijke bestanden en stromen kunnen ook vaak statistieken in niet-monetaire termen worden opgesteld, bij voorbeeld:

- de produktie binnen huishoudens kan het best worden beschreven in de hieraan bestede uren;
- onderwijs kan worden beschreven aan de hand van soorten onderwijs, aantallen leerlingen, gemiddeld aantal schooljaren voor het behalen van een diploma enz.;
- de gevolgen van vervuiling kunnen het best worden beschreven aan de hand van wijzigingen in het aantal levende soorten, de gezondheidstoestand van bossen, het afvalvolume, het koolmonoxidegehalte, het stralingsniveau enz.

Satellietrekeningen bieden de mogelijkheid dergelijke statistieken in niet-monetaire eenheden te relateren aan het standaardschema voor de nationale rekeningen. Het verband kan worden gelegd door waar mogelijk in deze niet-monetaire statistieken de in het standaardschema gehanteerde classificaties te gebruiken, namelijk de indeling naar soort huishouden of naar bedrijfstak. Zo wordt een samenhangend, uitgebreid raamwerk opgebouwd, dat basisgegevens verschaft voor de analyse en beoordeling van alle soorten interacties tussen de variabelen in het standaardschema en die in de uitbreiding ervan.

1.22. Het standaardschema en zijn belangrijkste aggregaten beschrijven geen veranderingen in de welvaart. Er kunnen extra rekeningen worden opgesteld waarin ook toegerekende monetaire waarden zijn opgenomen als:

- huishoudelijke en persoonlijke diensten die worden geproduceerd en verbruikt in hetzelfde huishouden;
- veranderingen in vrijetijdsbesteding;
- voor- en nadelen van het leven in de stad;
- ongelijkheden in de inkomensverdeling.

In dergelijke rekeningen kunnen consumptieve bestedingen aan vervelende maar noodzakelijke goederen en diensten, zoals aan defensie, ook worden heringedeeld onder intermediair verbruik, namelijk als niet bijdragend tot de verhoging van de welvaart. Zo zou ook de schade door overstromingen en andere natuurrampen kunnen worden ingedeeld als intermediair verbruik, namelijk als een verlaging van het (absolute) welvaartsniveau.

Op deze wijze kan worden getracht een eenvoudige en zeer onvolledige indicator voor veranderingen in de welvaart samen te stellen. Welvaart heeft echter vele dimensies, waarvan de meeste niet goed in monetaire termen kunnen worden uitgedrukt. Het verdient dan ook de voorkeur voor ieder aspect afzonderlijke indicatoren en meeteenheden te gebruiken. Indicatoren zijn b.v. kindersterfte, levensverwachting, analfabetisme onder volwassenen en nationaal inkomen per hoofd van de bevolking. Dergelijke indicatoren kunnen in een satellietrekening worden opgenomen.

1.23. Om een consistent en internationaal compatibel raamwerk te verkrijgen, worden in het ERS geen administratieve begrippen gebruikt. Toch kunnen cijfers die zijn gebaseerd op administratieve begrippen, voor allerlei nationale doeleinden zeer nuttig zijn. Voor een schatting van de belastinginkomsten zijn bij voorbeeld statistieken over het belastbaar inkomen noodzakelijk. Dergelijke statistieken kunnen worden verkregen door enkele wijzigingen aan te brengen in de statistieken over de nationale rekeningen. Een soortgelijke benadering is mogelijk voor enkele in het nationale economische beleid gehanteerde begrippen als:

- inflatie, gebruikt voor de verhoging van pensioenen, werkloosheidsuitkeringen of ambtenarensalarissen;
- belastingen, sociale premies, overheidssector en collectieve sector, gebruikt in de discussie over de optimale omvang van de collectieve sector;
- "strategische" sectoren/bedrijfstakken, ten behoeve van het nationale economische beleid of het economische beleid van de EU;

- "bedrijfsinvesteringen", ten behoeve van het nationale economische beleid.

Satellietrekeningen of eenvoudige aanvullende tabellen kunnen dergelijke, gewoonlijk specifiek nationale, gegevens verstrekken.

1.24. Het ERS 1995 is volledig compatibel met het herziene System of National Accounts (het SNA 1993), dat richtlijnen geeft voor het opstellen van nationale rekeningen voor alle landen ter wereld. Niettemin zijn er diverse verschillen tussen het ERS 1995 en het SNA 1993:

- verschillen in presentatie, b.v.:

  * in het ERS zijn er afzonderlijke hoofdstukken voor de transacties in produkten, de verdelingstransacties en de financiële transacties. In het SNA worden deze transacties toegelicht in zeven hoofdstukken, gerangschikt naar rekening, b.v. produktierekening, primaire inkomensverdelingsrekening, kapitaalrekening en rekening inzake transacties van het buitenland;
  * het ERS beschrijft een begrip met een definitie en een opsomming van wat wel en wat niet onder het begrip valt. Het SNA beschrijft begrippen gewoonlijk in algemenere termen en tracht de grondgedachte achter de afspraken te verklaren;
  * het ERS bevat hoofdstukken over regionale en kwartaalrekeningen;
  * het SNA heeft een hoofdstuk over satellietrekeningen.

- de ERS-begrippen zijn soms specifieker en nauwkeuriger dan die van het SNA, b.v.:

  * het SNA definicert de marktproduktie in termen van "economisch significante prijzen". Het ERS voegt hieraan toe dat voor de Lid-Staten van de EU economisch significante prijzen ten minste 50% van de produktiekosten van het produkt moeten dekken;
  * het ERS geeft concrete drempels voor registratie, b.v. voor de registratie van kleine werktuigen en apparatuur onder intermediair verbruik;
  * het ERS gaat ervan uit dat diverse soorten produktie door huishoudens, zoals weven en het maken van meubels, in de Lid-Staten van de EU niet significant zijn en derhalve niet behoeven te worden geregistreerd;
  * het ERS verwijst expliciet naar specifieke institutionele regelingen in de EU, zoals het Intrastat-systeem voor de registratie van goederenstromen binnen de EU en de bijdragen van de Lid-Staten aan de EU;
  * het ERS bevat eigen EU-classificaties, zoals de CPA voor produkten en de NACE Rev.1 voor bedrijfstakken (eigen aan de EU, maar geharmoniseerd met de overeenkomstige classificaties van de VN);
  * het ERS heeft een extra classificatie voor alle transacties met het buitenland; hierbij moet namelijk onderscheid worden gemaakt in transacties tussen ingezetenen van de EU en transacties met ingezetenen van derde landen.

Het ERS kan ook specifieker zijn dan het SNA, omdat het enkel geldt voor de Lid-Staten van de EU. Voor de gegevensbehoeften van de EU moet het ERS ook specifieker zijn.

1.25. Het ERS van 1995 verschilt in bereik en opzet van het ESER van 1970. De meeste verschillen komen overeen met die tussen het SNA van 1968 en het SNA van 1993.

Enkele van de grootste verschillen in bereik zijn:

- de opname van balansen;
- de opname van rekeningen inzake overige mutaties in activa, namelijk de invoering van de begrippen "overige volumemutaties", "nominale waarderingsverschillen" en "reële waarderingsverschillen";
- de invoering van subsectoren van huishoudens;
- de invoering van een nieuw begrip consumptie: "werkelijke consumptie";
- de invoering van een nieuw inkomensbegrip met prijscorrectie: het "werkelijk beschikbaar nationaal inkomen";
- het opnemen van het begrip koopkrachtpariteiten.

Enkele van de belangrijkste verschillen in opzet zijn:

- literair-artistiek werk (schrijven van boeken, componeren) wordt nu beschouwd als produktie; betalingen voor literair-artistiek werk zijn bijgevolg betalingen voor diensten en geen inkomen uit vermogen;
- de waardering van de produktie van verzekeringsdiensten is in een aantal opzichten veranderd; zo wordt thans rekening gehouden met technische voorzieningen bij de waardering van de produktie van schadeverzekeringen;
- een uitvoeriger behandeling van handels- en vervoersmarges;
- de invoering van kettingindexcijfers voor berekeningen in constante prijzen;
- de invoering van het begrip "financiële leasing" (in het SNA 1968 en het ESER bestond enkel het begrip "operationele leasing");
- uitgaven voor de exploratie van minerale reserves en voor computerprogrammatuur worden nu geboekt als investeringen (in plaats van als intermediair verbruik);
- er moet ook verbruik van vaste activa worden geboekt voor infrastructuurwerken van de overheid (wegen, dijken enz.);
- de opname van nieuwe financiële instrumenten, zoals koopovereenkomsten met terugkoopverplichting en financiële derivaten als opties.

Er zijn ook verschillen die niet het gevolg zijn van veranderingen in het SNA, b.v.:

- de invoering van aanbod- en gebruikstabellen (reeds opgenomen in het SNA 1968);
- de invoering van enkele drempels voor het boeken van bepaalde gegevens en de verwijzing naar specifieke institutionele regelingen in de EU (zie punt 1.24);
- een duidelijke keuze voor de waardering van de produktie tegen basisprijzen (het ESER en het SNA van 1968 en 1993 aanvaarden ook een waardering tegen prijzen af-producent);
- de invoering van de begrippen beroepsbevolking en werkloosheid (die in het SNA van 1968 en 1993 niet voorkomen).

III. HET ERS ALS STELSEL

1.26. De hoofdkenmerken van het stelsel zijn:

- statistische eenheden en hun indeling;
- stromen en bestanden;
- het rekeningenstelsel en de aggregaten;
- het input-outputschema.

A) STATISTISCHE EENHEDEN EN HUN INDELING[1]

1.27. Karakteristiek voor het stelsel is het gebruik van twee soorten eenheden en twee geheel verschillende indelingen van de volkshuishouding, die elk voor bepaalde analytische doeleinden bestemd zijn.

Voor de beschrijving van inkomens-, bestedings- en financiële stromen en balansen worden institutionele eenheden op basis van hun hoofdfuncties, gedragingen en doelstellingen tot sectoren samengevoegd.

Voor de beschrijving van produktieprocessen en voor input-outputanalyses worden lokale eenheden van economische activiteit (lokale EEA's) op basis van de aard van hun activiteit tot bedrijfstakken samengevoegd. Een activiteit wordt gekenmerkt door een input van produkten, een produktieproces en een output van produkten.

1) Institutionele eenheden en sectoren

1.28. Institutionele eenheden zijn economische entiteiten die zelfstandig goederen en activa kunnen bezitten, verplichtingen kunnen aangaan en economische activiteiten en transacties met andere eenheden kunnen verrichten. Voor het ERS zijn de institutionele eenheden ingedeeld in vijf elkaar uitsluitende institutionele sectoren:

- niet-financiële ondernemingen;
- financiële ondernemingen;
- overheid;
- huishoudens;
- instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens.

De vijf sectoren vormen tezamen de totale volkshuishouding. Iedere sector is onderverdeeld in subsectoren. Het stelsel kan een volledige reeks rekeningen en balansen voor iedere sector, en desgewenst subsector, alsmede voor de totale volkshuishouding leveren.

2) Lokale eenheden van economische activiteit en bedrijfstakken

1.29. De meeste institutionele eenheden verrichten in hun hoedanigheid van producent meer dan een activiteit; ten einde de technisch-economische relaties goed te doen uitkomen, moeten ze worden opgesplitst op basis van de aard van de economische activiteit.

---

(1) Zie hoofdstuk II, "Eenheden en indeling van eenheden".

De lokale eenheden van economische activiteit (lokale EEA's) zijn ingevoerd als een operationele benadering van deze eis. Een lokale EEA omvat alle delen van een institutionele eenheid in haar hoedanigheid van producent, die op een enkele locatie of op een paar dicht bijeen gelegen locaties zijn gevestigd en die bijdragen tot de uitvoering van een activiteit op het niveau van een klasse (4 cijfers) van de NACE Rev.1.

In beginsel moeten er evenveel lokale EEA's worden geregistreerd als er nevenactiviteiten zijn; indien de voor de beschrijving van een dergelijke activiteit benodigde boekhouding ontbreekt, kan een lokale EEA ook meer dan een nevenactiviteit omvatten.

Alle lokale EEA's die dezelfde, of soortgelijke, activiteiten verrichten, vormen tezamen een bedrijfstak.

Er is een hiërarchische relatie tussen institutionele eenheden en lokale EEA's. Een institutionele eenheid omvat een of meer volledige lokale EEA's; een lokale EEA behoort steeds tot slechts een institutionele eenheid.

Voor een uitvoeriger analyse van het produktieproces wordt gebruik gemaakt van een analytische produktie-eenheid. Deze eenheid, die niet waarneembaar is (behalve in het geval van een lokale EEA die slechts één soort produkt voortbrengt) is de homogene-produktie-eenheid, die wordt geacht geen nevenactiviteiten te hebben. Door deze eenheden samen te voegen worden homogene branches verkregen.

3) Ingezeten en niet-ingezeten eenheden; totale volkshuishouding en buitenland

1.30. De totale volkshuishouding bestaat uit de ingezeten eenheden. Een in een land ingezeten eenheid heeft een economisch belangencentrum op het economisch gebied van dat land - d.w.z. zij verricht gedurende een periode van minimaal een jaar economische activiteiten op dit gebied. De eerder genoemde institutionele sectoren zijn groepen ingezeten institutionele eenheden.

Ingezeten eenheden kunnen transacties aangaan met niet-ingezeten eenheden (d.w.z. eenheden die in andere economieën zijn gevestigd). Gesproken wordt dan van transacties met het buitenland, die in de rekening inzake transacties van het buitenland worden opgenomen. In de structuur van het rekeningenstelsel speelt het buitenland dus een rol die overeenkomt met die van een institutionele sector, hoewel niet-ingezeten eenheden alleen worden geregistreerd voor zover zij betrokken zijn bij transacties met ingezeten institutionele eenheden. Bij de classificatie van de sectoren is daarom tot slot een speciale rubriek voor het buitenland opgenomen.

Onder fictieve ingezeten eenheden, die in het stelsel als institutionele eenheden worden beschouwd, worden verstaan:

- de delen van niet-ingezeten eenheden die een economisch belangencentrum hebben op het economisch gebied van het land (dat wil in de meeste gevallen zeggen dat zij daar voor minimaal een jaar economische transacties uitvoeren, of voor een periode van maximaal een jaar bouwactiviteiten verrichten indien de produktie een bruto-investering in vaste activa vormt);
- niet-ingezeten eenheden die eigenaar zijn van grond of gebouwen op het economisch gebied van het land, maar alleen voor zover het transacties met betrekking tot deze grond en gebouwen betreft.

B) STROMEN EN BESTANDEN

1.31. De informatie in het stelsel kan worden gesplitst in informatie over stromen en informatie over bestanden. Stromen hebben betrekking op acties en gevolgen van gebeurtenissen die binnen een bepaalde periode plaatsvinden, terwijl bestanden kijken naar de situatie op een bepaald tijdstip.

1) Stromen

1.32. Stromen weerspiegelen het ontstaan, be- of verwerken, ruilen, overdragen of teloor gaan van economische waarden. Zij hebben betrekking op veranderingen in de waarde van de activa of passiva van een institutionele eenheid. Er zijn twee soorten economische stromen: a) transacties, en b) overige mutaties in activa. Transacties komen voor in alle rekeningen en tabellen waar ook stromen voorkomen, behalve in de rekening inzake overige volumemutaties in activa en de rekening inzake nominale waarderingsverschillen. Alleen in deze twee rekeningen komen de overige mutaties in activa voor.

Er zijn talloze elementaire transacties en andere stromen. Het stelsel deelt ze naargelang hun aard in een betrekkelijk klein aantal soorten in.

a) Transacties

1.33. Een transactie is een economische stroom die een interactie met wederzijdse instemming tussen institutionele eenheden is of een actie binnen een institutionele eenheid, waarvan het zinvol is deze als een transactie te beschouwen, vaak omdat de eenheid in twee verschillende hoedanigheden functioneert. De transacties kunnen in vier hoofdgroepen worden ingedeeld:

1. Transacties in produkten

geven de oorsprong (binnenlandse produktie of invoer) en het gebruik van produkten (intermediair verbruik, consumptie, investeringen of uitvoer) aan(2).

2. Verdelingstransacties

geven aan hoe de door de produktie gegenereerde toegevoegde waarde over arbeid, kapitaal en overheid wordt verdeeld, en hoe inkomen en vermogen op hun beurt worden verdeeld (inkomsten- en vermogensbelasting en andere overdrachten).(3)

3. Financiële transacties

beschrijven de nettoverwerving van vorderingen en het netto aangaan van schulden voor ieder soort financieel instrument. Dergelijke transacties zijn vaak de tegenhanger van niet-financiële transacties, maar er zijn ook transacties met uitsluitend financiële instrumenten. (4)

---

(2) Zie hoofdstuk III "Transacties in produkten".
(3) Zie hoofdstuk IV "Verdelingstransacties".
(4) Zie hoofdstuk V "Financiële transacties".

4. Overige transacties:

verbruik van vaste activa en saldo van aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa.(5)

b) Kenmerken van transacties

b.1) Interacties en interne transacties.

1.34. De meeste transacties zijn interacties tussen twee of meer institutionele eenheden. In het stelsel worden bepaalde acties binnen een institutionele eenheid echter ook als transactie geboekt. Doel van de boeking van deze interne transacties is het geven van een analytisch bruikbaarder beeld van produktie, finaal gebruik en kosten.

Het verbruik van vaste activa, in het stelsel geboekt als kosten, is een belangrijke interne transactie. Alle andere interne transacties zijn transacties in produkten, die worden geboekt wanneer een institutionele eenheid die zowel producent als consument is, een deel van de door haar geproduceerde goederen en diensten ook zelf verbruikt. Dit is vaak het geval bij huishoudens en de overheid.

1.35. Goederen en diensten die zijn bestemd voor finaal gebruik binnen de institutionele eenheid waar ze zijn geproduceerd, worden steeds geregistreerd. Wanneer ze echter voor intermediair verbruik binnen de institutionele eenheid van produktie zijn bestemd, worden ze alleen geboekt wanneer de produktie en het intermediair verbruik in verschillende lokale EEA's van deze institutionele eenheid plaatsvinden. Goederen en diensten die voor intermediair verbruik binnen dezelfde lokale EEA worden geproduceerd en gebruikt, worden niet geboekt.

b.2) Monetaire en niet-monetaire transacties

1.36. De meeste transacties die door het stelsel worden geboekt, zijn monetaire transacties, waarbij de betrokken eenheden betalingen verrichten of ontvangen, dan wel in valuta-eenheden uitgedrukte schulden aangaan of vorderingen verwerven.

Transacties die geen overdracht van contant geld noch in valuta-eenheden luidende activa of passiva behelzen, zijn niet-monetaire transacties. Interne transacties zijn gewoonlijk niet-monetair. Niet-monetaire transacties tussen twee of meer institutionele eenheden komen voor bij de transacties in produkten (goederenruil), verdelingstransacties (lonen en overdrachten in natura enz.) en overige transacties (ruil van niet-financiële niet-geproduceerde activa).

Alle transacties worden in monetaire termen uitgedrukt. De te boeken waarde van niet-monetaire transacties moet derhalve indirect worden gemeten of anderszins worden geschat.

---

(5) Zie hoofdstuk VI "Overige stromen".

b.3) Transacties met en zonder tegenprestatie

1.37. Transacties waarbij meer dan een eenheid betrokken is, zijn ofwel "iets voor iets"- ofwel "iets voor niets"-transacties. Bij de eerste groep worden goederen, diensten of activa tussen institutionele eenheden uitgewisseld in ruil voor een tegenwaarde, b.v. geld. "Iets voor niets"-transacties zijn doorgaans betalingen in geld of in natura van een institutionele eenheid aan een andere zonder tegenprestatie. "Iets voor iets"-transacties komen in alle vier transactiegroepen voor, terwijl "iets voor niets"-transacties voornamelijk verdelingstransacties betreffen, bij voorbeeld in de vorm van belastingen, uitkeringen sociale voorziening of giften.

b.4) Herordende transacties

1.38. Meestal is de boeking van transacties in het stelsel ongecompliceerd, d.w.z. de transacties worden op dezelfde wijze geboekt als zij zich aan de betrokken institutionele eenheden voordoen. Sommige transacties worden echter herordend om de onderliggende economische betrekkingen beter te doen uitkomen. Dit kan op drie manieren: rerouting, splitsing en vaststelling van de principaal van een transactie.

Rerouting

1.39. Een transactie die voor de betrokken eenheden rechtstreeks plaatsvindt tussen de eenheden A en C, kan worden geboekt alsof deze indirect, via een derde eenheid B, plaatsvindt. De enkelvoudige transactie tussen A en C wordt dan geboekt in twee transacties: een tussen A en B, en een tussen B en C. In zo'n geval heeft de transactie een andere route gevolgd.

Een bekend voorbeeld is de rerouting van sociale premies ten laste van werkgevers, die door hen rechtstreeks aan sociale-verzekeringsinstellingen worden afgedragen. Een dergelijke betaling wordt in twee transacties geboekt: a) werkgevers betalen de sociale premies te hunnen laste aan hun werknemers, en b) de werknemers betalen dezelfde premies aan de sociale-verzekeringsinstellingen. Zoals dit voor alle vormen van rerouting geldt, is deze boekingswijze bedoeld om de economische realiteit achter de transactie aan het licht te brengen. In dit geval wordt aangetoond dat de door werkgevers afgedragen sociale premies worden betaald ten bate van hun werknemers.

Een andere vorm van rerouting betreft de boeking van transacties tussen twee of meer institutionele eenheden, hoewel er volgens de betrokken partijen in het geheel geen transactie heeft plaatsgevonden. Een voorbeeld is de boeking van inkomen uit vermogen dat wordt verdiend bij bepaalde verzekeringsfondsen, maar dat door de verzekeringsmaatschappijen wordt ingehouden. Het stelsel registreert dit inkomen uit vermogen alsof het door verzekeringsmaatschappijen is betaald aan de polishouders, die vervolgens hetzelfde bedrag als premiesupplement terugbetalen aan de verzekeringsmaatschappijen.

Splitsing

1.40. Wanneer een in de ogen van de betrokken partijen enkelvoudige transactie wordt geboekt als twee of meer verschillend ingedeelde transacties, dan is deze transactie gesplitst. Bij splitsing van transacties zijn gewoonlijk geen derden betrokken.

De betaling van schadeverzekeringspremies is een typisch voorbeeld van een gesplitste transactie. Al zullen polishouders en verzekeraars dergelijke betalingen als een enkele transactie beschouwen, toch worden deze in het stelsel in twee geheel verschillende transacties gesplitst: a) betalingen voor verleende schadeverzekeringsdiensten, en b) netto-schadeverzekeringspremies. Ook de boeking van handelsmarges is een bekend voorbeeld van splitsing.

Vaststelling van de principaal van een transactie

1.41. Wanneer een eenheid een transactie verricht ten behoeve van een andere eenheid, wordt de transactie uitsluitend in de rekeningen van de principaal geboekt. Men moet bij de toepassing van dit beginsel niet te ver gaan en bij voorbeeld niet proberen op grond van bepaalde veronderstellingen belastingen of subsidies toe te rekenen aan de uiteindelijke betalers of begunstigden.

b.5) Grensgevallen

1.42. In de definitie van een transactie wordt ervan uitgegaan dat er met wederzijdse instemming een interactie tussen institutionele eenheden plaatsvindt. Indien dit het geval is, houdt dit de voorafgaande kennis en toestemming van de institutionele eenheden in. Dit betekent echter niet dat alle eenheden iedere transactie vrijwillig moeten aangaan, daar sommige transacties door de wet zijn voorgeschreven. Dit geldt voornamelijk voor bepaalde verdelingstransacties, zoals de betaling van belastingen, schadevergoedingen en boetes. Niet-gecompenseerde confiscaties worden echter niet als transactie beschouwd, ook al zijn zij wettelijk voorgeschreven.

Illegale economische activiteiten worden alleen als transactie beschouwd als alle betrokken eenheden vrijwillig meewerken. Koop, verkoop of ruil van verboden verdovende middelen of van gestolen goederen zijn derhalve transacties, maar diefstal is dat niet.

c) Overige mutaties in activa

1.43. Onder de overige mutaties in activa vallen mutaties die niet het gevolg zijn van transacties(6). Het betreft a) overige volumemutaties in activa en passiva, of b) waarderingsverschillen.

c.1) Overige volumemutaties in activa en passiva

1.44. Deze kunnen grofweg worden verdeeld in drie hoofdcategorieën:

a) normaal ontstaan en verlies van activa, anders dan via transacties;

b) mutaties in activa en passiva door uitzonderlijke, onverwachte gebeurtenissen;

c) wijzigingen in classificaties en structuur.

(6) Zie hoofdstuk VI "Overige stromen".

1.45. Voorbeelden van mutaties die vallen onder categorie a), zijn de ontdekking of uitputting van minerale reserves en de natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen. Categorie b) omvat mutaties (gewoonlijk verliezen) in activa door natuurrampen, oorlog of ernstige misdrijven.(7) Eenzijdige kwijtschelding van schulden en niet-gecompenseerde confiscaties behoren eveneens tot deze categorie. Categorie c) bestaat uit wijzigingen als gevolg van een herindeling en herstructurering van institutionele eenheden of van activa en passiva.

c.2) Waarderingsverschillen

1.46. Waarderingsverschillen zijn het gevolg van veranderingen in de prijzen van activa. Zij komen voor bij alle soorten financiële en niet-financiële activa en bij passiva. Voor de bezitters van activa en passiva ontstaan waarderingsverschillen uitsluitend als gevolg van het enige tijd in bezit hebben van activa of passiva, zonder dat zij deze be- of verwerken.

Waarderingsverschillen die worden gemeten aan de hand van de geldende marktprijzen, worden nominale waarderingsverschillen genoemd. Deze kunnen worden onderverdeeld in neutrale waarderingsverschillen, die veranderingen in het algemene prijsniveau weerspiegelen, en reële waarderingsverschillen, die veranderingen in de relatieve prijzen van de activa weergeven.

2) Bestanden

1.47. Bestanden zijn activa en passiva die op een bepaald moment in het bezit van een eenheid zijn. Bestandsrekeningen worden balansen genoemd.(8)

Er worden ook bestanden geboekt voor de bevolking en het arbeidsvolume. Deze worden echter geboekt als de gemiddelde waarde gedurende de boekingsperiode.

Bestanden worden geboekt voor alle activa die binnen het kader van het stelsel vallen, d.w.z. voor vorderingen en schulden en voor niet-financiële activa, zowel geproduceerde als niet-geproduceerde. Wel worden alleen activa die voor een economische activiteit worden gebruikt en waarover eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend, in aanmerking genomen. Er worden dus geen bestanden gemaakt voor activa als menselijk kapitaal en natuurlijke hulpbronnen die niet in het bezit zijn van eenheden.

Het stelsel omvat, binnen de grenzen van zijn geldigheid, alle stromen en bestanden. Alle bestandsmutaties kunnen daarom volledig worden verklaard aan de hand van de geregistreerde stromen.

(7) De gevolgen van kleinere delicten, zoals winkeldiefstal, kunnen worden geboekt als verandering in voorraden en dus als een transactie.
(8) Zie hoofdstuk VII "Balansen".

C) HET REKENINGENSTELSEL EN DE AGGREGATEN[9]

1) Boekingsregels

1.48. Een rekening is een middel om voor een bepaald aspect van het economisch leven de bestedingen en middelen of de mutaties in activa en passiva gedurende de boekingsperiode, dan wel het bestand aan activa en passiva aan het begin of het einde van deze periode vast te leggen.

a) Terminologie voor beide zijden van de rekeningen

1.49. Het stelsel gebruikt de term "middelen" voor de rechterzijde van de lopende rekeningen, waar transacties worden opgenomen die de economische waarde van een eenheid of sector verhogen. De linkerzijde, die betrekking heeft op transacties die de economische waarde van een eenheid of sector verlagen, wordt "bestedingen" genoemd.

De rechterzijde van de accumulatierekeningen wordt "mutaties in passiva" genoemd, de linkerzijde "mutaties in activa".

Balansen worden gepresenteerd met de "passiva" (deze omvatten het vermogenssaldo, zijnde het verschil tussen activa en passiva) ter rechterzijde en de "activa" ter linkerzijde. Vergelijking van twee opeenvolgende balansen resulteert in de mutaties in passiva en de mutaties in activa.

b) Dubbele boeking/viervoudige boeking

1.50. Voor een eenheid of sector zijn de nationale rekeningen gebaseerd op het beginsel van dubbele boeking. Iedere transactie moet tweemaal worden opgenomen, eenmaal bij de middelen (of als mutatie in passiva) en eenmaal bij de bestedingen (of als mutatie in activa). Het totaal der transacties die als middelen of als mutatie in passiva worden geboekt, moet gelijk zijn aan het totaal der transacties die als bestedingen of als mutaties in activa worden geboekt, zodat de onderlinge samenhang van de rekeningen kan worden gecontroleerd.

In de praktijk zijn de nationale rekeningen - met alle eenheden en sectoren - echter gebaseerd op het beginsel van viervoudige boeking, omdat bij de meeste transacties twee institutionele eenheden betrokken zijn. Alle transacties moeten dan tweemaal worden geboekt door beide betrokken eenheden. Een sociale uitkering in geld, betaald door een overheidseenheid aan een huishouden, wordt in de rekeningen van de overheid als een besteding onder overdrachten en als een negatieve verwerving van activa onder chartaal geld en deposito's geboekt; in de rekeningen van de sector huishoudens wordt zij geboekt als middel onder overdrachten en als een verwerving van activa onder chartaal geld en deposito's.

Transacties binnen een zelfde eenheid (zoals de consumptie van de produktie door dezelfde eenheid die deze heeft voortgebracht) vergen echter slechts twee boekingen, waarvan de waarde moet worden geschat.

---

(9) Zie hoofdstuk VII "Balansen" en hoofdstuk VIII "Rekeningen en saldi".

c) Waardering

1.51. Met uitzondering van enkele variabelen betreffende bevolking en arbeid geeft het stelsel alle stromen en bestanden in monetaire waarden weer. Het tracht niet het nut van stromen en bestanden te bepalen; ze worden gewaardeerd naar hun ruilwaarde, d.w.z. de geldelijke waarde waartegen stromen en voorraden feitelijk worden of kunnen worden ingewisseld. Waardebepaling vindt derhalve in het ERS hoofdzakelijk plaats op basis van marktprijzen.

1.52. Bij monetaire transacties en activa en passiva in geld zijn de gezochte waarden direct beschikbaar. In de meeste andere gevallen wordt de voorkeur gegeven aan een waarderingsmethode die refereert aan marktprijzen voor soortgelijke goederen, diensten of activa. Deze methode wordt bij voorbeeld gebruikt bij ruilhandel en huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis. Indien er geen marktprijzen voor vergelijkbare produkten beschikbaar zijn, b.v. in geval van niet-marktdiensten van de overheid, dient te worden gewaardeerd op basis van de produktiekosten. Mocht geen van beide methoden mogelijk zijn, dan kunnen stromen en bestanden worden gewaardeerd tegen de vermoedelijke huidige waarde van verwachte opbrengsten in de toekomst. Maar omdat laatstgenoemde methode zeer onbetrouwbaar is, wordt zij enkel aanbevolen als laatste hulpmiddel.

1.53. Bestanden moeten worden gewaardeerd tegen de geldende prijzen op het moment van de opname in de balans, niet die op het moment van produktie of aankoop van de goederen of activa waaruit het bestand bestaat. Het is soms noodzakelijk bestanden te waarderen tegen hun geschatte gedeprecieerde aankoopwaarde of produktiekosten.

c.1) Bijzondere waarderingsmethoden voor produkten(10)

1.54. Vanwege de vervoerkosten, de handelsmarges en het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies geven de producent en de gebruiker gewoonlijk een verschillende waarde aan een bepaald produkt. Ten einde de interpretatie van de betrokken partijen zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten, boekt het stelsel alle bestedingen tegen aankoopprijzen, d.w.z. inclusief vervoerkosten, handelsmarges en het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies, terwijl de produktie wordt geboekt tegen basisprijzen, waarbij deze elementen buiten beschouwing blijven.

1.55. In- en uitvoer van produkten worden geboekt tegen de waarde aan de grens. Alle invoer en uitvoer wordt gewaardeerd tegen de prijs af-grens land van uitvoer of "free on board" (fob). Aangezien het soms niet mogelijk is fob-waarden te verkrijgen voor gedetailleerde produktindelingen, geven de tabellen met uitvoerige gegevens over de buitenlandse handel de invoer tegen de prijs af-grens land van invoer (cif-waarde), aangevuld met globale correcties voor de fob-waarde. In de cif-waarde zijn de verzekerings- en vrachtkosten begrepen tussen de grens van het land van uitvoer en de grens van het land van invoer.

(10) Zie hoofdstuk III "Transacties in produkten".

c.2) Waardering in constante prijzen[11]

1.56. Waardering in constante prijzen betekent dat de stromen en bestanden van een bepaalde boekingsperiode worden gewaardeerd tegen de prijzen van een voorgaande periode, om zo veranderingen in de waarden van stromen en bestanden in de loop der tijd te ontleden in veranderingen in prijs en veranderingen in volume. Van stromen en bestanden in constante prijzen wordt gesteld dat zij in volumetermen zijn weergegeven.

Veel stromen en bestanden, zoals het inkomen, hebben zelf geen prijs- en volumedimensie. De koopkracht van dergelijke variabelen kan echter worden verkregen door de lopende waarden te defleren aan de hand van een geschikt prijsindexcijfer, bij voorbeeld dat voor de nationale finale bestedingen excl. veranderingen in voorraden. Van gedefleerde stromen en bestanden wordt gesteld dat zij in reële termen zijn weergegeven. Een voorbeeld is het reëel beschikbaar inkomen.

d) Moment van boeking

1.57. In het stelsel worden stromen op transactiebasis geboekt, d.w.z. op het moment dat de economische waarde tot stand komt, wordt gewijzigd of verloren gaat, dan wel op het moment dat aanspraken en verplichtingen tot stand komen, worden gewijzigd of worden geannuleerd.

De produktie van goederen en diensten wordt derhalve geboekt op het moment van produktie zelf en niet wanneer een koper ervoor betaalt, en de verkoop van een activum wordt geboekt op het moment dat het bezit ervan wordt overgedragen en niet wanneer betaling plaatsvindt. Rente wordt geboekt in de boekingsperiode waarin deze tot stand komt, ongeacht of de rente al dan niet daadwerkelijk in die periode wordt uitbetaald. Alle monetaire en niet-monetaire stromen en zowel interne transacties als transacties tussen verschillende eenheden worden op transactiebasis geboekt.

Soms is het echter nodig ten aanzien van het moment van boeking flexibiliteit te betrachten. Dit geldt in het bijzonder voor belastingen en andere stromen betreffende de overheid, die in de overheidsrekeningen vaak op kasbasis worden geboekt. Het is soms moeilijk deze stromen op kasbasis exact om te zetten in stromen op transactiebasis. Het kan dan noodzakelijk zijn de gegevens te benaderen.

Iedere stroom dient voor alle betrokken institutionele eenheden en in alle betrokken rekeningen op hetzelfde moment te worden geboekt. Het principe lijkt eenvoudig, maar de uitvoering ervan is dat zeker niet. Institutionele eenheden passen niet altijd dezelfde boekingsregels toe. Ook al zouden zij dit doen, dan kunnen er om praktische redenen nog verschillen optreden in de feitelijke boeking, b.v. door vertragingen in de communicatie. Daarom kunnen transacties op verschillende tijdstippen door de betrokkenen worden geboekt. Voor dergelijke discrepanties moeten correcties worden aangebracht.

(11) Zie hoofdstuk X "Prijs- en volumemetingen".

e) Consolidatie en saldering

e.1) Consolidatie

1.58. Consolidatie is de eliminatie, zowel bij de middelen als bij de bestedingen, van transacties tussen eenheden die worden samengevoegd, alsmede het tegen elkaar wegstrepen van wederzijdse vorderingen en schulden.

In het geval van subsectoren of sectoren worden in beginsel geen stromen en bestanden tussen de hiervan deel uitmakende eenheden geconsolideerd.

Er kunnen echter geconsolideerde rekeningen worden opgesteld voor aanvullende presentaties en analyses. Voor sommige onderzoeken is informatie over de transacties van deze (sub)sectoren met andere sectoren en de overeenkomstige "externe" financiële positie significanter dan globale brutocijfers.

Bovendien geven de rekeningen en tabellen betreffende de crediteur/debiteurrelatie een gedetailleerd beeld van de financiering van de economie en bieden zij een goed inzicht in de kanalen waarlangs de financieringsoverschotten zich bewegen van uiteindelijke geldverschaffers naar uiteindelijke geldnemers.

e.2) Saldering

1.59. Individuele eenheden of sectoren kunnen dezelfde soort transactie als bestedingen en als middelen hebben geboekt (b.v. zij betalen en ontvangen rente) en hetzelfde soort financieel instrument als activum en als passivum.

In het stelsel wordt een brutoregistratie aanbevolen, afgezien van het niveau van saldering dat inherent is aan de classificaties zelf.

In feite is saldering impliciet begrepen in diverse transactiecategorieën, met als bekendste voorbeeld de "veranderingen in voorraden" waarbij het analytisch significante aspect van de totale investeringen beter uitkomt dan bij het dagelijks noteren van toevoegingen en onttrekkingen.

Ook wordt in de financiële rekening en in de rekeningen inzake overige mutaties in activa de toename van activa en passiva, op een paar uitzonderingen na, netto geboekt, zodat een beeld wordt verkregen van het eindresultaat van deze stromen aan het einde van de boekingsperiode.

f) ***Rekeningen, saldi en aggregaten***

1.60. Voor eenheden (institutionele eenheden; lokale EEA's) of groepen eenheden (institutionele sectoren en, in uitbreidende zin, het buitenland; bedrijfstakken) worden in diverse deelrekeningen transacties of andere stromen geboekt die verband houden met enig specifiek aspect van het economisch leven (b.v. produktie). Zo'n reeks transacties is gewoonlijk niet in balans; meestal verschillen de geboekte totalen voor te ontvangen en verschuldigde bedragen. Daarom moet er een saldo worden ingevoerd. Vaak is er ook een saldo nodig tussen het totaal aan activa en het totaal aan passiva van een institutionele eenheid of sector. Saldi zijn op zichzelf betekenisvolle maten voor economische prestaties. Indien zij voor de gehele volkshuishouding worden bijeengeteld, vormen zij significante aggregaten.

2) De rekeningenreeks

1.61. Het stelsel is opgebouwd uit een reeks onderling verbonden rekeningen.

De volledige reeks rekeningen voor de institutionele eenheden en sectoren bestaat uit lopende rekeningen, accumulatierekeningen en balansen.

De lopende rekeningen behandelen de produktie, de inkomensvorming en -verdeling en de besteding van dit inkomen in de vorm van consumptie. Accumulatierekeningen hebben betrekking op de mutaties in activa en passiva en in het vermogenssaldo (het verschil tussen de activa en passiva van iedere institutionele eenheid of groep eenheden). Balansen geven een beeld van de bestanden aan activa en passiva en het vermogenssaldo.

1.62. Het is niet mogelijk een volledige reeks rekeningen en een balans op te stellen voor een lokale EEA, aangezien een dergelijke entiteit over het algemeen niet zelf goederen of activa in bezit kan hebben of inkomen kan ontvangen of besteden. De rekeningenreeks voor lokale EEA's en bedrijfstakken is beperkt tot de eerste lopende rekeningen: produktierekening en inkomensvormingsrekening, waarvan het exploitatieoverschot het saldo is.

3) Goederen- en dienstenrekening

1.63. De goederen- en dienstenrekening geeft, voor de volkshuishouding als geheel of voor produktgroepen, een beeld van de totale middelen (produktie en invoer) en bestedingen van goederen en diensten (intermediair verbruik, consumptie, veranderingen in voorraden, investeringen in vaste activa (bruto), saldo aan- en verkopen van kostbaarheden en uitvoer).

4) Rekeningen inzake transacties van het buitenland

1.64. De rekeningen inzake transacties van het buitenland bestrijken de transacties tussen ingezeten en niet-ingezeten institutionele eenheden en de hiermee verband houdende bestanden aan activa en passiva voor zover deze relevant zijn.

Aangezien het buitenland in de rekeningenstructuur een soortgelijke rol speelt als een institutionele sector, wordt de rekening inzake transacties van het buitenland opgesteld vanuit het oogpunt van het buitenland. Middelen voor het buitenland zijn bestedingen voor de totale volkshuishouding en omgekeerd. Indien een saldo positief is, betekent dit een overschot voor het buitenland en een tekort voor het betrokken land, en vice versa in geval van een negatief saldo.

5) Saldi

1.65. Een saldo is een boekhoudkundige constructie die wordt verkregen door van de totale waarde van de posten van de ene zijde van een rekening de totale waarde van de posten van de andere zijde af te trekken. Het saldo kan niet onafhankelijk van de overige boekingen worden gemeten; als afgeleide post weerspiegelt het de toepassing van de algemene boekingsregels op de specifieke posten aan beide zijden van de rekening.

Saldi zijn niet enkel instrumenten om rekeningen sluitend te maken. Zij bevatten veel informatie: enkele van de belangrijkste posten in de rekeningen zijn saldi, zoals de volgende voorbeelden aantonen: toegevoegde waarde, exploitatie-overschot, beschikbaar inkomen, besparingen, vorderingenoverschot c.q. -tekort en vermogenssaldo.

6) Aggregaten

1.66. Aggregaten zijn samengestelde waarden die de resultaten van de activiteit van de totale volkshuishouding vanuit een bepaald oogpunt meten, b.v. produktie, toegevoegde waarde, beschikbaar inkomen, consumptie, besparingen, investeringen enz. Hoewel de berekening van de aggregaten niet het enige of het hoofddoel van het stelsel is, gaat dit er wel vanuit dat aggregaten belangrijk zijn als beknopte indicatoren en referentiegrootheden voor macro-economisch onderzoek en vergelijkingen in tijd en ruimte.

Er kunnen twee soorten aggregaten worden onderscheiden:

- aggregaten die rechtstreeks betrekking hebben op transacties in het stelsel, zoals de produktie van goederen en diensten, de werkelijke consumptie, de investeringen in vaste activa (bruto), de beloning van werknemers enz.;
- aggregaten die saldi vormen in de rekeningen, zoals het bruto binnenlands produkt (BBP) tegen marktprijzen, het exploitatie-overschot van de totale volkshuishouding, het nationaal inkomen, het nationaal beschikbaar inkomen, de besparingen, het saldo lopende transacties van het buitenland en het vermogenssaldo van de totale volkshuishouding.

1.67. Een aantal cijfers uit de nationale rekeningen hebben een extra dimensie gekregen door ze per hoofd van de bevolking te berekenen. Voor grote aggregaten als het BBP, het nationaal inkomen of de consumptie van huishoudens, is de meest gebruikelijke noemer de totale (ingezeten) bevolking. Bij de opsplitsing van de rekeningen of van een deel van de rekeningen van de sector huishoudens in rekeningen voor subsectoren zijn ook gegevens over het aantal huishoudens en het aantal personen in iedere subsector nodig.(12)

---

(12) Zie hoofdstuk XI "Bevolking en arbeidsvolume".

D) HET INPUT-OUTPUTSCHEMA[13]

1.68. Het input-outputschema bestaat uit de aanbod- en gebruikstabellen per bedrijfstak, tabellen om deze tabellen te koppelen aan de sectorrekeningen en de input-outputtabellen per homogene branche (produkt).

1.69. Aanbod- en gebruikstabellen zijn matrices (produkten in rijen, bedrijfstakken in kolommen) die aantonen in welke mate produkten afkomstig zijn van binnenlandse bedrijfstakken of zijn ingevoerd en hoe dit aanbod wordt verdeeld over de verschillende vormen van intermediair verbruik en finaal gebruik, resp. in hoeverre ze worden uitgevoerd. Zij geven ook een beeld van de structuur van de produktiekosten en van het bij de produktie gevormde inkomen, aangezien zij voor iedere bedrijfstak de stromen aangeven die in de goederen- en dienstenrekening en in de lopende rekeningen per bedrijfstak zijn geboekt.

De aanbod- en gebruikstabellen vormen het coördinerende raamwerk voor alle tabellen per bedrijfstak en (of) per produkt met gegevens over het arbeidsvolume, de investeringen in vaste activa (bruto), de bestanden aan vaste activa en gedetailleerde prijsindexcijfers - en geven zo een uitvoerige beschrijving van de kostenstructuur, de inkomensvorming, de werkzame beroepsbevolking, de arbeidsproduktiviteit en de kapitaalintensiteit.

1.70. De aanbod- en gebruikstabellen kunnen aan de sectorrekeningen worden gekoppeld door middel van dwarsverbanden tussen de produktie, het intermediair verbruik en de bestanddelen van de toegevoegde waarde per sector en per bedrijfstak.

1.71. De input-outputtabellen, die produkt per produkt worden opgesteld,verschillen in opzet van de aanbod- en gebruikstabellen per bedrijfstak, aangezien zij voor zowel de rijen als de kolommen gebruik maken van een produktenclassificatie.

---

(13) Zie hoofdstuk IX "Het input-outputschema".

HOOFDSTUK II

EENHEDEN EN INDELING VAN EENHEDEN

2.01. Het economisch leven van een land wordt bepaald door de activiteit van een zeer groot aantal eenheden die tal van uiteenlopende transacties uitvoeren met als doel produktie, financiering, verzekering, herverdeling en consumptie.

2.02. Bij de vaststelling van de eenheden en groepen eenheden die in het kader van de nationale rekeningen worden gebruikt, moet worden uitgegaan van het soort economische analyse waarvoor zij bestemd zijn en niet van de typen eenheden die gewoonlijk voor statistische waarneming worden gebruikt. Deze laatste (bedrijven, holdings, eenheden van economische activiteit, lokale eenheden, overheidsinstellingen, instellingen zonder winstoogmerk, huishoudens enz.) zijn niet altijd geschikt voor gebruik bij de nationale rekeningen, omdat zij over het algemeen gebaseerd zijn op traditionele criteria van juridische, administratieve en boekhoudkundige aard.

Statistici dienen rekening te houden met de in het ERS gebruikte definities van de analyse-eenheden, zodat bij de eigenlijke gegevensverzameling tijdens enquêtes geleidelijk alle informatie wordt geïntroduceerd die noodzakelijk is voor het opstellen van gegevens op basis van de analyse-eenheden van het ERS.

2.03. Het ERS wordt gekenmerkt door het gebruik van drie soorten eenheden die overeenkomen met twee duidelijk onderscheiden wijzen van indeling van de volkshuishouding. Voor een analyse van het produktieproces moeten eenheden worden gekozen waaruit de technisch-economische relaties blijken; voor een analyse van de stromen die van invloed zijn op inkomen, financiële en kapitaaltransacties en balansen, dienen eenheden te worden gekozen die het mogelijk maken de gedragsrelaties tussen economische subjecten te bestuderen.

Uitgaande van deze twee doelstellingen worden verderop in dit hoofdstuk de institutionele eenheden, geschikt voor een analyse van het economisch gedrag, en de eenheden van economische activiteit op lokaal niveau en de homogene-produktie-eenheden, geschikt voor een analyse van de technisch-economische relaties, gedefinieerd. In de praktijk worden deze drie soorten eenheden verkregen door samenvoeging of uitsplitsing van de basiseenheden voor statistische enquêtes of soms ook rechtstreeks uit de statistische enquêtes. Alvorens deze drie in de ERS gebruikte soorten eenheden nader te omschrijven, dienen echter de grenzen van de nationale volkshuishouding te worden afgebakend.

AFBAKENING VAN DE NATIONALE VOLKSHUISHOUDING

2.04. De institutionele eenheden, eenheden van economische activiteit op lokaal niveau en homogene-produktie-eenheden waaruit de volkshuishouding van een land bestaat en waarvan de transacties in het ERS zijn opgenomen, zijn die welke een economisch belangencentrum bezitten op het economisch gebied van dat land. Deze eenheden, de zgn. ingezeten (of in het gebied gevestigde) eenheden, kunnen al dan niet de nationaliteit van het land bezitten, kunnen al dan niet rechtspersoonlijkheid hebben en kunnen al dan niet op het economisch gebied van het land aanwezig zijn op het ogenblik dat zij een transactie verrichten. Aangezien de nationale volkshuishouding dus wordt afgebakend door de ingezeten eenheden, dient de zin van de uitdrukkingen economisch gebied en economisch belangencentrum nader te worden bepaald.

2.05. Onder economisch gebied wordt verstaan:

a) het door een overheid bestuurde geografisch gebied waarbinnen personen, goederen, diensten en kapitaal vrij circuleren;

b) vrijhandelsgebieden, entrepots en bedrijven onder douanecontrole;

c) het nationale luchtruim, de territoriale wateren en het continentaal plat in de internationale wateren waarover het land exclusieve rechten kan doen gelden(1) ;

d) territoriale enclaves, d.w.z. gebiedsdelen in het buitenland die, krachtens internationale verdragen of overeenkomsten tussen staten, door overheidsinstellingen van het land (ambassades, consulaten, militaire en wetenschappelijke bases enz.) worden gebruikt;

e) de in de internationale wateren buiten het continentale plat van het land gelegen vindplaatsen van aardolie, aardgas enz., die worden geëxploiteerd door eenheden die gevestigd zijn in het gebied dat in de vorige alinea's is bepaald.

2.06. Het economisch gebied omvat geen extraterritoriale enclaves, d.w.z. delen van het geografisch gebied van het land die, krachtens internationale verdragen of overeenkomsten tussen staten, door overheidsinstellingen van andere landen, door instellingen van de Europese Unie of door internationale organisaties worden gebruikt(2) .

2.07. Het begrip economisch belangencentrum geeft aan dat binnen het economisch gebied een lokatie bestaat waar of van waar uit door een eenheid op significante schaal, hetzij voor onbepaalde tijd hetzij voor een bepaalde langere periode (een jaar of meer), economische activiteiten en transacties worden uitgevoerd en zullen worden uitgevoerd. Hieruit volgt dat een eenheid die dergelijke transacties verricht op het economisch gebied van verschillende landen, geacht wordt in elk van deze landen een economische belangencentrum te hebben. Van eigenaars van land en gebouwen op het economisch gebied wordt automatisch aangenomen dat zij een economisch belangencentrum in dat land hebben.

2.08. Op basis van deze definities kunnen de eenheden die als ingezeten eenheden van een land worden beschouwd, als volgt worden onderverdeeld:

a) eenheden met als hoofdfunctie produktie, financiering, verzekering en herverdeling, voor al hun transacties, met uitzondering van die welke betrekking hebben op de eigendom van grond en gebouwen;

b) eenheden met als hoofdfunctie consumptie(3) , voor al hun transacties, met uitzondering van die welke betrekking hebben op de eigendom van grond en gebouwen;

c) alle eenheden in hun hoedanigheid van eigenaar van grond en gebouwen, met uitzondering van eigenaars van extraterritoriale enclaves die deel uitmaken van het economisch gebied van andere landen of die staten sui generis zijn (zie punt 2.06).

---

(1) Vissersschepen, andere schepen, drijvende boorplatforms en luchtvaartuigen worden in het ERS behandeld als alle andere mobiele vervoermiddelen en werktuigen in eigendom van en/of geëxploiteerd door ingezeten eenheden, dan wel in eigendom van niet-ingezeten en geëxploiteerd door ingezeten eenheden. Transacties met betrekking tot de eigendom (bruto-investeringen in vaste activa) en de exploitatie (verhuur, verzekering enz.) van deze goederen worden gerekend tot de economie van het land waarvan respectievelijk de eigenaar en/of de exploitant ingezetene zijn. Bij financiële leasing wordt ervan uitgegaan dat de eigendom in andere handen overgaat.

(2) De gebieden die door de instellingen van de Europese Unie en door internationale organisaties worden gebruikt, vormen derhalve gebieden van staten sui generis. Deze staten worden gekenmerkt door het feit dat zij geen andere ingezetenen hebben dan de instellingen zelf (zie punt 2.10 e).

(3) Consumptie is niet de enige mogelijke activiteit van huishoudens. Als ondernemers kunnen huishoudens elke vorm van economische activiteit uitoefenen.

2.09. Bij eenheden met als hoofdfunctie produktie, financiering, verzekering en herverdeling worden voor alle transacties, met uitzondering van die welke betrekking hebben op de eigendom van grond en gebouwen, de volgende twee gevallen onderscheiden:

a) uitsluitend op het economisch gebied van het land uitgeoefende activiteit: de eenheden zijn, in dit geval ingezeten eenheden van het land;

b) gedurende een jaar of meer op het economisch gebied van verscheidene landen uitgeoefende activiteit: alleen het gedeelte van de eenheid dat een economisch belangencentrum heeft op het economisch gebied van het land, wordt als ingezeten eenheid beschouwd. Dit kan zijn:

- ofwel een institutionele ingezeten eenheid (zie punt 2.12), waarvan men de gedurende één jaar of meer in het buitenland uitgeoefende activiteit buiten beschouwing laat en afzonderlijk behandelt(4),
- ofwel een fictieve ingezeten eenheid (zie punt 2.15), waaraan men de activiteit die gedurende één jaar of meer door een niet-ingezeten eenheid in het land werd uitgeoefend, toeschrijft(4).

2.10. Bij de eenheden met als hoofdfunctie consumptie worden, behalve in hun hoedanigheid van eigenaar van grond en gebouwen, als ingezeten eenheden beschouwd de huishoudens die een economisch belangencentrum in het land hebben, zelfs indien zij zich voor korte tijd (minder dan een jaar) naar het buitenland begeven. Hierbij gaat het in het bijzonder om de volgende gevallen:

a) grensarbeiders, d.w.z. personen die de landsgrens dagelijks overschrijden om in een buurland te gaan werken,

b) seizoenarbeiders, d.w.z. personen die het land verlaten om voor een periode van enkele maanden, maar korter dan één jaar, in een ander land werk te verrichten in sectoren waar periodiek extra arbeidskrachten worden gevraagd,

c) toeristen, personen die een kuur volgen, studenten(5), ambtenaren op dienstreis, zakenlieden, handelsvertegenwoordigers, kunstenaars en bemanningsleden van schepen of luchtvaartuigen die zich in het buitenland bevinden,

d) plaatselijk personeel dat in de extraterritoriale enclaves van buitenlandse overheden werkzaam is,

e) personeel van de instellingen van de Europese Unie en van civiele of militaire internationale organisaties die hun zetel in een extraterritoriale enclave hebben,

f) officiële civiele of militaire regeringsvertegenwoordigers van een land (met hun gezinnen) die in territoriale enclaves wonen.

2.11. Alle eenheden in hun hoedanigheid van eigenaar van grond en/of gebouwen die deel uitmaken van het economisch gebied, worden beschouwd als ingezeten eenheden of fictieve ingezeten eenheden (zie punt 2.15) van het land waar deze grond en gebouwen gelegen zijn.

---

(4) Alleen wanneer deze werkzaamheden gedurende minder dan een jaar worden verricht, dienen zij niet van de activiteiten van de producerende institutionele eenheid te worden afgezonderd. Dit is ook mogelijk wanneer werkzaamheden wel meer dan een jaar duren, maar van zeer gering belang zijn en altijd bij de installatie van werktuigen. Een eenheid die in een ander land gevestigd is en gedurende minder dan een jaar een bouwactiviteit in het land uitoefent, wordt, indien de produktie van de bouwactiviteit bestaat uit bruto-investeringen in vaste activa, evenwel beschouwd als eenheid met een economisch belangencentrum op het economisch gebied van het land. Een dergelijke eenheid moet derhalve worden behandeld als een fictieve ingezeten eenheid.

(5) Studenten worden altijd als ingezetenen beschouwd ongeacht de duur van hun studie in het buitenland.

f) officiële civiele of militaire regeringsvertegenwoordigers van een land (met hun gezinnen) die in territoriale enclaves wonen.

2.11. Alle eenheden in hun hoedanigheid van eigenaar van grond en/of gebouwen die deel uitmaken van het economisch gebied, worden beschouwd als ingezeten eenheden of fictieve ingezeten eenheden (zie punt 2.15) van het land waar deze grond en gebouwen gelegen zijn.

INSTITUTIONELE EENHEDEN

2.12. Definitie: Een institutionele eenheid is elk centrum waar economische besluiten worden genomen. Zij wordt gekenmerkt door eenheid in gedrag en een zelfstandige beslissingsbevoegdheid bij de uitoefening van de hoofdfunctie. Een ingezeten eenheid wordt institutioneel genoemd wanneer zij bij de uitoefening van haar hoofdfunctie zelfstandige beslissingsbevoegdheid bezit en hetzij over een volledige boekhouding beschikt hetzij, wanneer dat vanuit economisch en juridisch oogpunt mogelijk en zinvol is, op verzoek een volledige boekhouding kan opstellen.

- Een eenheid heeft *zelfstandige beslissingsbevoegdheid* bij de uitoefening van haar hoofdfunctie als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:
  * zij moet het recht hebben zelfstandig eigenaar te zijn van goederen of activa; dat houdt dus in dat zij via transacties met andere institutionele eenheden goederen of activa kan kopen of verkopen;
  * zij moet in staat zijn economische beslissingen te nemen en economische activiteiten uit te oefenen waarvoor zij zelf rechtstreeks verantwoordelijk en wettelijk aansprakelijk is;
  * zij moet op eigen naam schulden, andere verplichtingen of verdere verbintenissen kunnen aangaan en overeenkomsten kunnen sluiten.
- Een eenheid heeft een volledige boekhouding als zij over boekhoudkundige documenten betreffende al haar economische en financiële transacties tijdens de verslagperiode beschikt, alsmede over een balans van haar activa en passiva.

2.13. De volgende regels zijn van toepassing op instellingen die niet duidelijk deze twee kenmerken van de institutionele eenheid bezitten:

a) huishoudens bezitten altijd zelfstandige beslissingsbevoegdheid bij de uitoefening van hun hoofdfunctie en worden derhalve als institutionele eenheden beschouwd, ook al beschikken zij niet over een volledige boekhouding;

b) instellingen zonder volledige boekhouding voor wie het niet mogelijk of zinvol is om op verzoek een volledige boekhouding op te stellen, worden beschouwd als onderdeel van de institutionele eenheden in de boeken waarvan hun gedeeltelijke boekhouding is opgenomen;

c) instellingen met een volledige boekhouding, maar zonder zelfstandige beslissingsbevoegdheid bij de uitoefening van hun hoofdfunctie, moeten worden beschouwd als onderdeel van de eenheden waardoor zij worden beheerd;

d) instellingen die onder de definitie van institutionele eenheden vallen, worden ook nog als zodanig beschouwd indien zij hun boekhouding op generlei wijze openbaar maken;

e) instellingen die deel uitmaken van een ondernemingsgroep en over een volledige boekhouding beschikken, worden als institutionele eenheden beschouwd, ook al hebben zij een gedeelte van hun zelfstandige beslissingsbevoegdheid overgedragen aan de centrale organisatie (holding) die de algemene leiding van de groep heeft; de holding zelf wordt ten opzichte van de eenheden die zij controleert, als een afzonderlijke institutionele eenheid beschouwd, tenzij b) van toepassing is;

f) quasi-ondernemingen hebben wel een volledige boekhouding, maar geen eigen rechtspersoonlijkheid. Hun economisch en financieel gedrag verschilt evenwel van dat van hun eigenaars en lijkt op dat van ondernemingen. Zij worden dus geacht zelfstandige beslissingsbevoegdheid te bezitten en daarom als afzonderlijke institutionele eenheden beschouwd.

2.14. Holdings zijn institutionele eenheden met als hoofdfunctie het beheren en leiden van een groep dochterondernemingen.

2.15. Onder fictieve ingezeten eenheden wordt verstaan:

- de onderdelen van niet-ingezeten eenheden die een economisch belangencentrum hebben op het economisch gebied van het land, dat wil meestal zeggen die er economische transacties verrichten gedurende een periode van ten minste één jaar of die bouwactiviteiten uitoefenen gedurende een periode van minder dan een jaar, indien de produktie bestaat uit bruto-investeringen in vaste activa;
- niet-ingezeten eenheden die eigenaar zijn van grond of gebouwen op het economisch gebied van het land, doch slechts voor zover het de transacties inzake deze grond en gebouwen betreft.

Fictieve ingezeten eenheden worden als institutionele eenheden behandeld, zelfs indien zij slechts over een gedeeltelijke boekhouding beschikken en hoewel zij meestal geen zelfstandige beslissingsbevoegdheid bezitten.

2.16. Samenvattend kan men stellen dat als institutionele eenheden worden beschouwd:

- eenheden met een volledige boekhouding en zelfstandige beslissingsbevoegdheid:

a) besloten en naamloze vennootschappen;

b) coöperaties en personenvennootschappen met eigen rechtspersoonlijkheid;

c) overheidsbedrijven met een bijzonder statuut dat hun rechtspersoonlijkheid verleent;

d) instellingen zonder winstoogmerk met eigen rechtspersoonlijkheid;

e) overheidsinstellingen.

- eenheden met een volledige boekhouding die worden beschouwd als eenheden met zelfstandige beslissingsbevoegdheid:

f) quasi-ondernemingen (zie punt 2.13f).

- eenheden die niet noodzakelijkerwijs een volledige boekhouding hebben, maar die worden geacht over zelfstandige beslissingsbevoegdheid te beschikken:

g) huishoudens;

h) fictieve ingezeten eenheden (zie punt 2.15).

INSTITUTIONELE SECTOREN

2.17. Door de behoefte aan aggregatie is het niet mogelijk alle institutionele eenheden afzonderlijk te beschouwen; zij moeten worden samengevoegd tot zgn. *institutionele sectoren*, kortweg *sectoren* genoemd, die onderverdeeld kunnen worden in *subsectoren*.

In het ERS worden de volgende sectoren en subsectoren onderscheiden:

Sectoren en subsectoren		overheid	binnenlandse private sector	in handen van het buitenland
Niet-financiële ondernemingen	S.11	S.11001	S.11002	S.11003
Financiële ondernemingen	S.12			
Centrale bank	S.121			
Overige monetaire financiële instellingen	S.122	S.12201	S.12202	S.12203
Overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen	S.123	S.12301	S.12302	S.12303
Financiële hulpbedrijven	S.124	S.12401	S.12402	S.12403
Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen	S.125	S.12501	S.12502	S.12503
Overheid	S.13			
Centrale overheid	S.1311			
Deelstaatoverheid	S.1312			
Lagere overheid	S.1313			
Wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen	S.1314			
Huishoudens	S.14			
Huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening	S.141+ S.142			
Huishoudens met looninkomen	S.143			
Huishoudens met inkomen uit vermogen	S.1441			
Huishoudens met pensioeninkomen	S.1442			
Huishoudens met andere lopende inkomsten	S.1443			
Personen in instellingen	S.145			
Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.15			
Buitenland	S.2			
Europese Unie	S.21			
Lid-Staten van de EU	S.211			
Instellingen van de EU	S.212			
Derde landen en internationale organisaties	S.22			

2.18. De sectoren en subsectoren omvatten institutionele eenheden die door een analoog economisch gedrag worden gekenmerkt.

De institutionele eenheden worden tot sectoren samengevoegd op basis van hun *hoofdfunctie*, die als representatief voor hun economisch gedrag wordt beschouwd; indien niet duidelijk is welke hoofdfunctie de eenheid uitoefent, kan die worden afgeleid uit de voornaamste middelen van de eenheid. Een sector wordt in subsectoren onderverdeeld op basis van specifieke criteria die voor die sector relevant zijn; hierdoor is een nauwkeuriger omschrijving van het economisch gedrag van de eenheden mogelijk.

De rekeningen van sectoren en subsectoren geven alle activiteiten - hoofdactiviteit en nevenactiviteiten - van de betrokken institutionele eenheden weer.

Iedere institutionele eenheid valt slechts onder één sector of subsector.

2.19. Wanneer de hoofdfunctie van de eenheid bestaat uit het voortbrengen van goederen en diensten, moet ter bepaling van de sector waarbij de eenheid moet worden ingedeeld eerst worden nagegaan of het hier gaat om

- marktproduktie (P.11) (zie punt 3.17),
- produktie voor eigen finaal gebruik (P.12) (zie punt 3.22) of om
- overige niet-marktproduktie (P.13) (zie punt 3.25).

Institutionele eenheden waarvan de produktie grotendeels bestaat uit marktproduktie(7) , worden ingedeeld in de sector niet-financiële ondernemingen (S.11), financiële ondernemingen (S.12) of huishoudens (S.14).

Produktie voor eigen finaal gebruik en bestemd voor eigen consumptie kan alleen worden geproduceerd door huishoudens (zie punt 3.23). Institutionele eenheden waarvan de produktie voor het grootste deel bestaat uit produktie voor eigen finaal gebruik, die is bestemd voor eigen consumptie(8) worden ingedeeld in de sector huishoudens (S.14).

Institutionele eenheden waarvan de produktie voor het grootste deel bestaat uit overige niet-marktproduktie(9) , worden ingedeeld in de sectoren overheid (S.13) of instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens (S.15).

---

(7) Marktproduktie is de produktie van producenten van wie de verkoop (excl. produktgebonden belastingen) in het algemeen het grootste deel van hun produktiekosten dekt (zie punt 3.27).

(8) De belangrijkste voorbeelden van dergelijk produktie zijn de huisvestingsdiensten die door bewoners van een eigen huis worden geproduceerd, landbouwprodukten die landbouwers zelf houden of huishoudelijke diensten die worden geproduceerd door het in dienst hebben van betaald personeel (zie punt 3.23).

(9) Overige niet-marktproduktie omvat de produktie die gratis of tegen economisch niet-significante prijzen wordt geleverd aan andere institutionele eenheden (zie punt 3.25).

2.20. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de hoofdfunctie van de sectoren en de aard van hun voornaamste middelen.

Sector	Factoren die representatief zijn voor het economisch gedrag	
	Hoofdfunctie	Voornaamste middelen
Niet-financiële ondernemingen (S.11) (zie punt 2.21)	Produktie van marktgoederen en niet-financiële diensten	Opbrengsten uit de verkoop van marktproduktie
Financiële ondernemingen (S.12) (zie punt 2.32)	Financiële intermediatie, incl. verzekeringen Activiteiten als financieel hulpbedrijf	Middelen afkomstig uit aangegane schulden; rente, provisies; honoraria; contractuele premies
Overheid (S.13) (zie punt 2.68)	Produktie en levering van niet-marktproduktie voor collectieve en individuele consumptie en herverdeling van het nationale inkomen en vermogen	Direct of indirect ontvangen verplichte betalingen van eenheden die tot andere sectoren behoren
Huishoudens (S.14) - in hun hoedanigheid van consument - in hun hoedanigheid van ondernemer (zie punt 2.75)	Consumptie Voortbrenging van marktproduktie; produktie van goederen en niet-financiële diensten voor eigen consumptie	Beloning van werknemers, inkomen uit vermogen; overdrachten door andere sectoren Opbrengsten uit de verkoop van marktproduktie Toegerekende opbrengsten van produkten voor eigen consumptie
Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens (S.15) (zie punt 2.87)	Produktie en levering van niet-marktproduktie voor collectieve en individuele consumptie	Vrijwillige bijdragen van huishoudens in hun hoedanigheid van consument; inkomen uit vermogen

Het buitenland (S.2) is een groep institutionele eenheden (zie punt 2.89) die niet wordt gekenmerkt door een hoofdfunctie of door voornaamste middelen; het is een groep niet-ingezeten institutionele eenheden voor zover zij transacties verrichten met ingezeten institutionele eenheden.

Niet-financiële ondernemingen (S.11)

2.21. Definitie: De sector niet-financiële ondernemingen (S.11) bestaat uit institutionele eenheden waarvan de verdelingstransacties en financiële transacties gescheiden zijn van die van hun eigenaars en waarvan de hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten is. De produktie van deze eenheden bestaat voornamelijk uit marktproduktie (zie punt 2.19)(10).

2.22. De sector niet-financiële ondernemingen omvat tevens niet-financiële quasi-ondernemingen.

2.23. Tot de "niet-financiële ondernemingen" worden gerekend alle instellingen met eigen rechtspersoonlijkheid die hoofdzakelijk goederen en niet-financiële diensten voor verkoop op de markt produceren.

Het betreft de volgende institutionele eenheden:

a) besloten en naamloze vennootschappen met als hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten;

b) coöperaties en personenvennootschappen met rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten;

c) overheidsbedrijven met een statuut dat hun rechtspersoonlijkheid verleent met als hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten;

d) instellingen of verenigingen zonder winstoogmerk ten behoeve van niet-financiële ondernemingen die rechtspersoonlijkheid bezitten en als hoofdfunctie marktgoederen en niet-financiële diensten produceren(11);

e) holdings die het beheer (zie punt 2.26) over een groep ondernemingen hebben, indien de voornaamste activiteit van de groep ondernemingen als geheel - berekend op basis van de toegevoegde waarde - bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten;

f) privaat- en publiekrechtelijke quasi-ondernemingen met als hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten

2.24. Tot de "niet-financiële quasi-ondernemingen" worden gerekend alle instellingen zonder rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten, die aan de voorwaarden voor quasi-ondernemingen voldoen (zie punt 2.13f).

Quasi-ondernemingen moeten over een volledige boekhouding beschikken en worden bestuurd als ondernemingen. De feitelijke relatie met de eigenaar is als die van een vennootschap met haar aandeelhouders.

---

(10) Volgens afspraak worden marktregulerende instellingen die uitsluitend of hoofdzakelijk landbouwprodukten en levensmiddelen inkopen, opslaan en verkopen, in S.11 ingedeeld (zie punt 2.69a, voetnoot 1).

(11) Hieronder zijn tevens begrepen de instellingen die gefinancierd worden door vrijwillige bijdragen met een parafiscaal karakter, die bedrijven moeten betalen aan eenheden met als hoofdfunctie het in ruil hiervoor verlenen van diensten. Deze bijdragen worden gelijkgesteld met de aankopen van marktdiensten.

Quasi-ondernemingen moeten over een volledige boekhouding beschikken en worden bestuurd als ondernemingen. De feitelijke relatie met de eigenaar is als die van een vennootschap met haar aandeelhouders.

Niet-financiële quasi-ondernemingen die het eigendom zijn van huishoudens, overheidsinstellingen of instellingen zonder winstoogmerk behoren dus samen met de niet-financiële ondernemingen tot de sector niet-financiële ondernemingen.

Als bedrijven over een volledige boekhouding, inclusief een balans, beschikken, worden zij nog niet automatisch als quasi-ondernemingen behandeld. Zo zijn personenvennootschappen en overheidsbedrijven, met uitzondering van die welke worden genoemd onder punt 2.23 a), b), c) en f), alsmede eenmanszaken - ook al hebben ze een volledige boekhouding - in het algemeen geen afzonderlijke institutionele eenheden, omdat zij geen zelfstandige beslissingsbevoegdheid bezitten, daar hun beheer afhankelijk is van de huishoudens, overheidsinstellingen of instellingen zonder winstoogmerk waarvan zij eigendom zijn.

2.25. De sector niet-financiële ondernemingen omvat ook alle fictieve ingezeten eenheden (zie punt 2.15) die volgens afspraak als quasi-ondernemingen worden behandeld.

2.26. Het beheer over een onderneming wordt gedefinieerd als de macht het algemeen beheer van de onderneming te bepalen door, zo nodig, de directieleden te benoemen.

Een institutionele eenheid, een andere onderneming, een huishouden of een overheidsinstelling heeft het beheer over een onderneming als die in het bezit is van meer dan de helft van de aandelen met stemrecht of op andere wijze een meerderheidsbelang heeft. Voorts kan de overheid een onderneming beheren ten gevolge van een speciale wet, besluit of verordening waarbij de overheid wordt gemachtigd het ondernemingsbeleid te bepalen of de directieleden te benoemen.

Een institutionele eenheid kan meer dan de helft van de stemmen van de aandeelhouders controleren zonder zelf aandelen met stemrecht te bezitten. Onderneming C kan een dochteronderneming zijn van onderneming B waarvan de meerderheid van de aandelen met stemrecht in handen is van een derde onderneming A.

Onderneming C wordt als dochteronderneming van onderneming B beschouwd als onderneming B meer dan de helft van de aandelen met stemrecht in onderneming C in handen heeft of als onderneming B aandeelhouder van C is met het recht een meerderheid van de directieleden van B te benoemen of af te zetten.

2.27. De sector niet-financiële ondernemingen valt in drie subsectoren uiteen:

- niet-financiële overheidsbedrijven (S.11001);
- niet-financiële ondernemingen in handen van de binnenlandse private sector (S.11002);
- niet-financiële ondernemingen in handen van het buitenland (S.11003).

Subsector niet-financiële overheidsbedrijven (S.11001)

2.28. Definitie: De subsector niet-financiële overheidsbedrijven bestaat uit alle niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen die door overheidsinstellingen worden beheerd (zie punt 2.26).

2.29. Quasi-overheidsbedrijven zijn quasi-ondernemingen die rechtstreeks eigendom zijn van overheidsinstellingen.

Subsector niet-financiële ondernemingen in handen van de binnenlandse private sector (S.11002)

2.30. Definitie: De subsector niet-financiële ondernemingen in handen van de binnenlandse private sector omvat alle niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen die niet door de overheid of door niet-ingezeten institutionele eenheden worden gecontroleerd. Deze subsector omvat alle instellingen zonder winstoogmerk die tot de sector niet-financiële ondernemingen behoren (zie punt 2.23d).

Deze subsector omvat ondernemingen en quasi-ondernemingen met directe buitenlandse investeringen (zie punt 4.65) die niet zijn ingedeeld in de subsector niet-financiële ondernemingen in handen van het buitenland (S.11003).

Subsector niet-financiële ondernemingen in handen van het buitenland (S.11003)

2.31. Definitie: De subsector niet-financiële ondernemingen in handen van het buitenland bestaat uit alle niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen die door niet-ingezeten institutionele eenheden worden beheerd (zie punt 2.26).

Deze subsector omvat:

- alle dochterondernemingen van niet-ingezeten ondernemingen;
- alle ondernemingen die worden beheerd door een niet-ingezeten institutionele eenheid die zelf geen onderneming is, b.v. een onderneming die door een buitenlandse overheid wordt beheerd en ondernemingen die door een gezamenlijk optredende groep niet-ingezeten eenheden worden beheerd;
- alle filialen of andere agentschappen zonder rechtspersoonlijkheid van niet-ingezeten ondernemingen met of zonder rechtspersoonlijkheid die als niet-financiële quasi-ondernemingen te behandelen fictieve ingezeten eenheden zijn (zie punt 2.25).

Financiële ondernemingen (S.12)

2.32. Definitie: De sector financiële ondernemingen (S.12) bestaat uit alle ondernemingen en quasi-ondernemingen met als hoofdfunctie financiële intermediatie (financiële intermediairs) of financiële hulpactiviteiten (financiële hulpbedrijven)(12).

Onder financiële intermediatie worden verstaan activiteiten waarbij een institutionele eenheid door middel van financiële markttransacties (zie de punten 2.37, 2.38) voor eigen rekening (zie punt 2.33) vorderingen verwerft en tegelijkertijd schulden aangaat (zie punt 2.34). De vorderingen en schulden van financiële intermediairs hebben uiteenlopende kenmerken, wat inhoudt dat de middelen bij de financiële intermediatie worden omgezet of heringedeeld wat betreft looptijd, omvang, risico e.d.

(12) Volgens afspraak worden holdings die uitsluitend een groep dochterondernemingen met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten beheren en leiden (zie punt 2.43) alsmede instellingen zonder winstoogmerk met eigen rechtspersoonlijkheid ten behoeve van financiële ondernemingen (zie punt 2.44) in sector S.12 ingedeeld.

Onder financiële hulpactiviteiten worden verstaan activiteiten die nauw verband houden met financiële intermediatie, maar zelf niet als zodanig kunnen worden beschouwd (zie punt 2.39).

2.33. Bij financiële intermediatie worden middelen overgeheveld van derden met een overschot aan middelen naar anderen met een tekort aan middelen. Een financiële intermediair treedt niet simpelweg als tussenpersoon voor deze andere institutionele eenheden op, maar neemt zelf risico's door voor eigen rekening vorderingen te verwerven en schulden aan te gaan.

2.34. Financiële intermediatie kan betrekking hebben op alle categorieën schulden met uitzondering van de categorie handelskredieten en transitorische posten (AF.7).

De vorderingen waarop de financiële intermediatie betrekking heeft, kunnen tot alle categorieën behoren met uitzondering van de verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6), maar met inbegrip van de categorie handelskredieten en transitorische posten (factoring). Bovendien kunnen financiële intermediairs hun geld investeren in niet-financiële activa, waaronder onroerend goed. Om als financieel intermediair te worden beschouwd moet een onderneming evenwel ook schulden op de markt aangaan en middelen omzetten. De exploitatie van en handel in onroerend goed (NACE, afdeling 70) is derhalve niet inbegrepen.

2.35. Hoofdfunctie van verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen is de risicospreiding. De voornaamste passiva van deze instellingen bestaan uit verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6). De tegenhanger van deze voorzieningen zijn investeringen door verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen, die dus als financiële intermediairs optreden.

2.36. Beleggingsinstellingen gaan voornamelijk schulden aan door de uitgifte van participaties (AF.52). Zij zetten deze middelen om door vorderingen en/of onroerend goed te verwerven. Beleggingsinstellingen worden daarom als financiële intermediairs ingedeeld. Zoals bij andere ondernemingen heeft elke wijziging in de waarde van hun activa en passiva, afgezien van hun eigen participaties, een weerslag op hun eigen vermogen (zie punt 7.05). Daar de omvang van het eigen vermogen normaliter gelijk is aan de waarde van de participaties in de beleggingsinstelling, is elke wijziging in de waarde van de activa en passiva van de instelling zichtbaar in de marktwaarde van de participaties.

Beleggingsinstellingen die alleen in onroerend goed investeren, worden ook als financiële intermediair beschouwd.

2.37. Financiële intermediatie beperkt zich in het algemeen tot financiële transacties op de markt. Met andere woorden, de vorderingen worden verworven en de schulden aangegaan ten opzichte van het grote publiek of specifieke, relatief grote bevolkingsgroepen. Als de activiteit beperkt blijft tot kleine groepen personen of gezinnen, wordt niet gesproken van financiële intermediatie. Met name worden institutionele eenheden die aan een ondernemingsgroep diensten verlenen op het gebied van het liquiditeitenbeheer niet tot de financiële intermediairs gerekend. Deze institutionele eenheden worden overeenkomstig de hoofdfunctie van de ondernemingsgroep binnen het economisch gebied bij een sector ingedeeld. Indien de institutionele eenheid die de financiële diensten verleent evenwel onder financieel toezicht staat, wordt zij volgens afspraak ingedeeld bij de sector financiële ondernemingen.

2.38. Er zijn uitzonderingen op de algemene regel dat financiële intermediatie beperkt is tot financiële transacties op de markt. Voorbeelden hiervan zijn gemeentekredietbanken en -spaarbanken die in hoge mate afhankelijk zijn van de betrokken gemeente, of financiële-lease-ondernemingen die voor de verwerving of investering van middelen afhankelijk zijn van een moeder-ondernemingsgroep. Om tot de financiële intermediairs te worden gerekend moeten zij evenwel onafhankelijk van de gemeente resp. moedergroep besparingen kunnen uitlenen of accepteren.

2.39. De financiële hulpactiviteiten omvatten ondersteunende activiteiten met betrekking tot transacties in vorderingen en schulden of het omzetten of herindelen van middelen door derden. Financiële hulpbedrijven nemen geen risico's door zelf vorderingen aan te kopen of schulden aan te gaan. Zij zijn enkel behulpzaam bij financiële intermediatie.

2.40. De sector financiële ondernemingen (S.12) omvat de volgende institutionele eenheden:

a) besloten en naamloze vennootschappen met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten;

b) coöperaties en personenvennootschappen met rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten;

c) overheidsbedrijven met een statuut dat hun rechtspersoonlijkheid verleent met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten;

d) instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten, alsmede instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid ten behoeve van financiële ondernemingen;

e) holdings (zie punt 2.14), indien de groep dochterondernemingen op het economisch gebied als geheel zich voornamelijk bezighoudt met financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten;

f) beleggingsinstellingen zonder rechtspersoonlijkheid, met inbegrip van beleggingsportefeuilles die eigendom zijn van de groep deelnemers en waarvan andere financiële ondernemingen in de regel het beheer hebben. Deze fondsen zijn volgens afspraak institutionele eenheden die gescheiden zijn van de financiële ondernemingen die het beheer uitoefenen;

g) financiële quasi-ondernemingen:

- eenheden zonder rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie financiële intermediatie die aan reglementering en toezicht zijn onderworpen (meestal van eenheden in de subsector overige monetaire financiële instellingen of verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen), worden geacht zelfstandige beslissingsbevoegdheid te bezitten en een beheer dat gescheiden is van dat van hun eigenaars. Hun economisch en financieel gedrag is dus te vergelijken met dat van financiële ondernemingen. Derhalve worden zij als afzonderlijke institutionele eenheden behandeld. Voorbeelden hiervan zijn filialen van niet-ingezeten financiële ondernemingen;
- eenheden zonder rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie financiële intermediatie die niet aan reglementering en toezicht zijn onderworpen, worden slechts als financiële quasi-ondernemingen beschouwd, indien zij voldoen aan de voorwaarden voor quasi-ondernemingen (zie punt 2.13f);

- eenheden zonder rechtspersoonlijkheid met als hoofdfunctie financiële hulpactiviteiten worden slechts als financiële quasi-ondernemingen beschouwd, indien zij voldoen aan de voorwaarden voor quasi-ondernemingen (zie punt 2.13f).

2.41. De sector financiële ondernemingen wordt onderverdeeld in vijf subsectoren:

- centrale bank (S.121);
- overige monetaire financiële instellingen (S.122);
- overige financiële intermediairs, m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.123);
- financiële hulpbedrijven (S.124);
- verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.125).

De subsector overige monetaire financiële instellingen wordt beschouwd als het equivalent van de subsector overige deposito-instellingen, die worden beschreven in de punten 4.88-4.94 van de SNA 1993. Terwijl in de definitie van de subsector overige monetaire financiële instellingen (zie punt 2.48) wordt beoogd de financiële intermediairs te bestrijken via welke de gevolgen van het monetair beleid van de centrale bank worden doorgegeven aan de andere economische eenheden, gaat de definitie van de subsector overige deposito-instellingen in de SNA 1993 uit van de geldmarkt in ruime zin. De subsectoren S.121 en S.122 samen komen overeen met de monetaire financiële instellingen voor statistische doeleinden, zoals vastgesteld door het EMI (zie punt 2.49).

2.42. Met uitzondering van subsector S.121 kan iedere subsector worden onderverdeeld in:

- financiële overheidsbedrijven;
- financiële ondernemingen in handen van de binnenlandse private sector;
- financiële ondernemingen in handen van het buitenland.

Voor deze onderverdeling gelden dezelfde criteria als voor de onderverdeling van niet-financiële ondernemingen (zie de punten 2.26-2.31).

2.43. Holdings die uitsluitend het beheer en de leiding hebben over een groep dochterondernemingen met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten worden ingedeeld in de subsector overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.123)[13] . Holdings die zelf een financiële onderneming zijn, moeten overeenkomstig de voornaamste financiële activiteit in subsectoren worden ingedeeld.

2.44. Instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid die diensten verlenen aan financiële ondernemingen, maar zelf niet als financiële intermediairs optreden of activiteiten als financieel hulpbedrijf ontplooien, worden ingedeeld in de subsector financiële hulpbedrijven (S.124).

---

(13) De classificatie van holdings binnen de sector financiële ondernemingen wijkt af van punt 4.100 van de SNA 1993, ten einde de overeenstemming met de monetaire financiële instellingen voor statistische doeleinden als gedefinieerd door het EMI en met de officiële statistieken betreffende verzekeringsondernemingen te waarborgen.

Subsector centrale bank (S.121)

2.45. Definitie: De subsector centrale bank (S.121) omvat alle financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen met als hoofdfunctie de uitgifte van betaalmiddelen, de handhaving van de binnenlandse en buitenlandse waarde van de valuta en het aanhouden van alle of een gedeelte van de internationale reserves van het land.

2.46. In subsector S.121 worden de volgende financiële intermediairs ingedeeld:

a) de nationale centrale bank, ook als deze deel uitmaakt van een Europees Stelsel van Centrale Banken;

b) de hoofdzakelijk door de overheid opgerichte centrale monetaire instellingen die een volledige boekhouding bezitten en ten opzichte van de centrale overheid zelfstandige beslissingsbevoegdheid bezitten (b.v. instellingen voor deviezenverrekening of voor de uitgifte van betaalmiddelen). In de meeste gevallen worden deze activiteiten hetzij door de centrale overheid hetzij door de centrale bank uitgeoefend. In dat geval zijn er dus geen afzonderlijke institutionele eenheden.

2.47. Subsector S.121 omvat geen instellingen, m.u.v. de centrale bank, die belast zijn met de reglementering van of het toezicht op financiële ondernemingen of financiële markten. Deze worden ingedeeld in subsector S.124 (zie punt 258g)(14) .

Subsector overige monetaire financiële instellingen (S.122)

2.48. Definitie: De subsector overige monetaire financiële instellingen (S.122) bestaat uit alle financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen – met uitzondering van die welke zijn ingedeeld in de subsector centrale bank – met als hoofdfunctie financiële intermediatie, die zich bezighouden met de ontvangst van deposito's en/of daarmee vergelijkbare financiële titels van andere institutionele eenheden dan monetaire financiële instellingen en, voor eigen rekening, met kredietverlening en/of investeringen in waardepapieren.

2.49. Tot de monetaire financiële instellingen (MFI's) behoren de subsectoren centrale bank (S.121) en overige monetaire financiële instellingen (S.122). Zij vallen samen met de monetaire financiële instellingen voor statistische doeleinden als gedefinieerd door het EMI (zie punt 2.41).

2.50. De MFI's kunnen niet gewoon "banken" worden genoemd omdat er ook financiële ondernemingen toe kunnen behoren die zich geen bank noemen of die zich in bepaalde landen geen bank mogen noemen, terwijl er anderzijds ook financiële ondernemingen zijn die zich wel bank noemen, maar die in feite geen MFI zijn. In het algemeen kan men zeggen dat de volgende financiële intermediairs tot subsector S.122 behoren:

a) handelsbanken en algemene banken;

b) spaarbanken (inclusief spaar- en kredietverenigingen);

c) postcheque- en girodiensten, postbanken, girobanken;

(14) Dit wijkt af van de punten 4.86 en 4.101 van de SNA 1993, ten einde de overeenstemming met de monetaire financiële instellingen voor statistische doeleinden als gedefinieerd door het EMI te waarborgen.

d) plattelandsbanken, landbouwkredietbanken;

e) coöperatieve kredietinstellingen, kredietverenigingen;

f) gespecialiseerde banken (b.v. merchantbanken, emissiebanken, particuliere banken).

2.51. De volgende financiële intermediairs kunnen in subsector S.122 worden ingedeeld als hun functie erin bestaat terugbetaalbare middelen te ontvangen, ongeacht of dit geschiedt in de vorm van deposito's of op andere wijze, zoals door de doorlopende uitgifte van obligaties of andere daarmee vergelijkbare effecten. Anders moeten zij in subsector S.123 worden ingedeeld:

a) ondernemingen die hypotheken verlenen (incl. bouwspaarfondsen, hypotheekbanken en hypothecair-kredietinstellingen);

b) beleggingsinstellingen, investment trusts en andere collectieve-investeringsprogramma's;

c) instellingen voor gemeentekrediet.

2.52. Subsector S.122 omvat niet:

- holdings die uitsluitend het beheer en de leiding hebben over een overwegend tot de subsector overige monetaire financiële instellingen behorende groep ondernemingen, maar dat zelf niet zijn. Zij worden ingedeeld in subsector S.123 (zie punt 2.43);
- instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid die diensten verlenen aan overige monetaire financiële instellingen, maar zich niet bezighouden met financiële intermediatie. Zij worden ingedeeld in subsector S.124 (zie punt 2.44).

Subsector overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.123)

2.53. Definitie: De subsector overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.123) omvat alle financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen met als hoofdfunctie financiële intermediatie door het aangaan van schulden, anders dan in de vorm van valuta's, deposito's en/of daarmee vergelijkbare financiële titels bij andere institutionele eenheden dan monetaire financiële instellingen, en ook anders dan in de vorm van verzekeringstechnische voorzieningen.

2.54. Subsector S.123 omvat diverse soorten financiële intermediairs, vooral die met als hoofdfunctie langlopende financieringen. Deze overwegend langere looptijd is in de meeste gevallen het essentiële onderscheid met de subsector overige monetaire financiële instellingen. Subsector S.123 onderscheidt zich voorts van de subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen door het ontbreken van schulden in de vorm van verzekeringstechnische voorzieningen.

2.55. Met name de volgende financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen worden in subsector S.123 ingedeeld, tenzij zij MFI's zijn:

a) ondernemingen met als functie financiële leasing;

b) ondernemingen met als functie huurkoop en de verlening van consumenten- of handelskrediet;

c) ondernemingen met als functie factoring;

d) handelaren (voor eigen rekening) in waardepapieren en derivaten;

e) gespecialiseerde financiële ondernemingen, zoals risicokapitaal- en ontwikkelingskapitaalmaatschappijen, export-/importfinancieringsmaatschappijen;

f) lege financiële ondernemingen die zijn opgericht voor het houden van effecten;

g) financiële intermediairs die uitsluitend van MFI's deposito's en/of daarmee vergelijkbare financiële titels ontvangen;

h) holdings die uitsluitend het beheer en de leiding hebben over een groep dochterondernemingen met als hoofdfunctie financiële intermediatie en/of financiële hulpactiviteiten, maar die zelf geen financiële ondernemingen zijn (zie punt 2.43).

2.56. Subsector S.123 omvat geen instellingen zonder winstoogmerk met eigen rechtspersoonlijkheid die diensten verlenen aan overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen, maar die zichzelf niet bezighouden met financiële intermediatie. Zij worden ingedeeld in subsector S.124 (zie punt 2.44).

Subsector financiële hulpbedrijven (S.124)

2.57. Definitie: De subsector financiële hulpbedrijven (S.124) omvat alle financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen met als hoofdfunctie financiële hulpactiviteiten, d.w.z. activiteiten die nauw verband houden met financiële intermediatie, maar dat zelf niet zijn (zie punt 2.39).

2.58. Met name de volgende financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen worden in subsector S.124 ingedeeld:

a) verzekeringsagenten, bergings- en dispacheursdiensten, verzekerings- en pensioenadviseurs enz.;

b) leningsmakelaars, effectenmakelaars, beleggingsadviseurs enz.;

c) emissieondernemingen die de uitgifte van effecten beheren;

d) ondernemingen met als hoofdfunctie het garanderen van wissels e.d. door middel van endossement;

e) ondernemingen met als functie de organisatie van derivaten en dekkingsinstrumenten, zoals swaps, opties en termijntransacties (maar deze niet uitgeven);

f) ondernemingen die de infrastructuur voor financiële markten verschaffen;

g) centrale toezichthoudende autoriteiten voor financiële intermediairs en financiële markten, indien het hier afzonderlijke institutionele eenheden betreft;

h) beheerders van pensioenfondsen, beleggingsinstellingen enz.

i) effectenbeurs- en verzekeringsbeursondernemingen;

j) instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid die diensten verlenen aan financiële ondernemingen, maar zelf niet als financieel intermediair optreden of financiële hulpactiviteiten ontplooien (zie punt 2.44).

2.59. Subsector S.124 omvat geen holdings die uitsluitend het beheer en de leiding hebben over een groep dochterondernemingen met als hoofdfunctie financiële hulpactiviteiten, maar die zelf geen financiële hulpbedrijven zijn. Zij worden ingedeeld bij subsector S.123 (zie punt 2.43).

Subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.125)

2.60. Definitie: De subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.125) omvat alle financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen met als hoofdfunctie financiële intermediatie ten gevolge van risicospreiding (zie punt 2.35).

2.61. Bij de beheerde verzekeringscontracten kan het om individuele en/of collectieve contracten gaan, ongeacht of de afsluiting voortvloeit uit een algemene door de overheid opgelegde verplichting. Voorts kunnen de beheerde contracten soms grotendeels bestaan uit sociale-verzekeringscontracten (zie de punten 4.83-4.91).

2.62. Subsector S.125 omvat ook concerninterne verzekeringsondernemingen en herverzekeringsondernemingen.

2.63. Subsector S.125 omvat geen:

- institutionele eenheden die aan elk van de drie in punt 2.74 genoemde criteria voldoen. Zij worden ingedeeld bij subsector S.1314;
- holdings die uitsluitend het beheer en de leiding hebben over een groep ondernemingen die overwegend uit verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen bestaat, maar die zelf geen verzekeringsonderneming of pensioenfonds zijn. Zij worden ingedeeld bij subsector S.123 (zie punt 2.43);
- instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid die diensten verlenen aan verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen, maar die zich niet bezighouden met financiële intermediatie. Zij worden ingedeeld bij subsector S.124 (zie punt 2.44).

2.64. De subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen kan als volgt worden onderverdeeld:

- verzekeringsondernemingen;
- (zelfstandige) pensioenfondsen.

Zelfstandige pensioenfondsen zijn pensioenfondsen die zelfstandige beslissingsbevoegdheid hebben en over een volledige boekhouding beschikken. Zij zijn dus institutionele eenheden. Niet-zelfstandige pensioenfondsen zijn geen institutionele eenheden en blijven deel uitmaken van de institutionele eenheid die hen heeft opgericht.

2.65. Zowel levens- als schadeverzekeringsondernemingen kunnen individuele of collectieve risico's dekken. Sommige verzekeringsondernemingen beperken hun activiteiten tot collectieve contracten. Deze ondernemingen zijn gemachtigd ieder collectief te verzekeren.

2.66. Pensioenfondsen kunnen worden omschreven als instellingen die collectief de sociale risico's en behoeften (zie punt 4.84) van de verzekerden dekken. Een typische groep verzekerden bij dergelijke polissen bestaat uit de werknemers van een enkele onderneming of een groep ondernemingen, de werknemers uit een branche of bedrijfstak of personen die hetzelfde beroep uitoefenen. De uitkeringen die uit hoofde van het verzekeringscontract worden gedaan, kunnen uitkeringen na overlijden van de verzekeringnemer aan de weduwe/weduwnaar en kinderen (meestal bij overlijden wanneer men nog aan een bedrijf verbonden is), uitkeringen na pensionering en uitkeringen bij invaliditeit van de verzekerde omvatten.

2.67. In sommige landen kunnen al deze typen risico's even goed door levensverzekeringsondernemingen als door pensioenfondsen worden verzekerd. In andere landen moeten sommige van deze categorieën risico's door levensverzekeringsondernemingen worden verzekerd. In tegenstelling tot levensverzekeringsondernemingen zijn pensioenfondsen (wettelijk) beperkt tot specifieke groepen werknemers en zelfstandigen.

Overheid (S.13)

2.68. Definitie: De sector overheid (S.13) omvat alle institutionele eenheden met als hoofdfunctie het voortbrengen van (andere) niet-marktgoederen en -diensten (zie punt 3.25) bestemd voor individueel of collectief verbruik en/of de herverdeling van het nationale inkomen en het nationale vermogen. De voornaamste middelen van deze eenheden komen voort uit direct of indirect ontvangen verplichte betalingen van eenheden die tot andere sectoren behoren.

2.69. Tot sector S.13 behoren de volgende institutionele eenheden:

a) overheidsinstanties (m.u.v. overheidsbedrijven in de vorm van een naamloze vennootschap of een quasi-onderneming of met een statuut dat hun rechtspersoonlijkheid verleent, wanneer ze tot de niet-financiële of de financiële sector behoren) die een geheel van activiteiten, hoofdzakelijk bestaande uit de levering van niet-marktgoederen en -diensten, ten behoeve van de gemeenschap beheren en financieren(15);

b) instellingen zonder winstoogmerk met eigen rechtspersoonlijkheid die als hoofdfunctie niet-markt-goederen en -diensten voortbrengen, die onder het beheer staan van de overheid en waarvan de voornaamste middelen, afgezien van die welke zij uit verkoopopbrengsten verkrijgen, afkomstig zijn van bijdragen van de onder a) genoemde overheidsinstellingen;

c) zelfstandige pensioenfondsen die aan elk van de in punt 2.74 genoemde criteria voldoen.

2.70. De sector overheid is onderverdeeld in vier subsectoren:

- centrale overheid (S.1311);

(15) Volgens afspraak worden marktregulerende instellingen die uitsluitend of hoofdzakelijk subsidies verdelen, in sector S.13, subsector S.1311 centrale overheid, ingedeeld. Marktregulerende instellingen die uitsluitend of hoofdzakelijk landbouwprodukten of levensmiddelen aankopen, opslaan en verkopen, worden daarentegen ingedeeld in sector S.11 (zie punt 2.21, voetnoot 1).

- deelstaatoverheid (S.1312);
- lagere overheid (S.1313);
- wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen (S.1314).

Subsector centrale overheid (S.1311)

2.71. Definitie: De subsector centrale overheid omvat alle bestuursinstellingen van de Staat en andere centrale instellingen waarvan de bevoegdheid zich over het gehele economisch gebied uitstrekt, met uitzondering van de instellingen van de wettelijke sociale verzekering.

Subsector S.1311 omvat ook de door de centrale overheid beheerde instellingen zonder winstoogmerk waarvan de bevoegdheid zich over het gehele economische gebied uitstrekt.

Subsector deelstaatoverheid (S.1312)

2.72. Definitie: De subsector deelstaatoverheid omvat de bestuursinstellingen van een deelstaat, die afzonderlijke institutionele eenheden zijn en die bepaalde overheidsfuncties op een lager niveau dan de centrale overheid en op een hoger niveau dan de institutionele eenheden van de lagere overheid uitoefenen, met uitzondering van de instellingen van de wettelijke sociale verzekering.

Subsector S.1312 omvat ook door de deelstaatoverheid beheerde instellingen zonder winstoogmerk waarvan de bevoegdheid beperkt is tot het economische gebied van de deelstaat.

Subsector lagere overheid (S.1313)

2.73. Definitie: De subsector lagere overheid omvat de instellingen van openbaar bestuur waarvan de bevoegdheid zich slechts tot een lokaal gedeelte van het economisch gebied uitstrekt, met uitzondering van de plaatselijke instellingen van de wettelijke sociale verzekering.

Subsector S.1313 omvat ook door de lagere overheid beheerde instellingen zonder winstoogmerk waarvan de bevoegdheid beperkt is tot het economische gebied van de lagere overheid.

Subsector wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen (S.1314)

2.74. Definitie: De subsector wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen omvat alle institutionele eenheden op centraal, deelstaat- en lokaal niveau waarvan de hoofdactiviteit bestaat uit het verstrekken van sociale uitkeringen en die aan elk van de volgende drie criteria voldoen:

- bepaalde bevolkingsgroepen zijn wettelijk of krachtens een verordening - met uitzondering van verordeningen betreffende overheidsambtenaren - verplicht aan het stelsel deel te nemen of bijdragen te betalen;
- de overheid is verantwoordelijk voor het beheer van de instelling met betrekking tot de uitbetaling of goedkeuring van de bijdragen en uitkeringen, ongeacht haar rol als toezichthoudend orgaan of werkgever;

– de overheid garandeert de uitbetaling van de uitkeringen.

Huishoudens (S.14)

2.75. Definitie: De sector huishoudens (S.14) omvat personen of groepen personen, zowel in de hoedanigheid van consument als eventueel ook in de hoedanigheid van ondernemer die marktgoederen en al dan niet financiële diensten voortbrengt, voor zover in dit laatste geval de desbetreffende activiteiten niet worden uitgeoefend door afzonderlijke entiteiten die als quasi-ondernemingen worden aangemerkt. Deze sector omvat ook personen of groepen personen in hun hoedanigheid van producent van goederen en niet-financiële diensten voor uitsluitend eigen consumptie (zie de punten 3.22 en 3.23).

Huishoudens in hun hoedanigheid van consument kunnen worden gedefinieerd als kleine groepen personen die dezelfde woning delen, die hun inkomen en vermogen geheel of gedeeltelijk samenleggen en die bepaalde typen goederen en diensten, voornamelijk huisvesting en voedsel, collectief verbruiken. Hierbij kan nog als criterium worden gesteld dat er familie- of emotionele banden bestaan.

De voornaamste middelen van deze eenheden zijn afkomstig uit de beloning van werknemers, inkomen uit vermogen, overdrachten door andere sectoren, opbrengsten van de verkoop van marktprodukten of de toegerekende opbrengsten van de produktie voor eigen consumptie.

2.76. De sector huishoudens omvat:

- personen of groepen personen met als hoofdfunctie consumptie;
- personen die blijvend in instellingen wonen en die weinig of geen bevoegdheid hebben zelfstandig op te treden of beslissingen te nemen in economische aangelegenheden (b.v. leden van religieuze orden die in kloosters wonen, chronisch zieken in ziekenhuizen, langgestraften in gevangenissen, permanente bewoners van verzorgingstehuizen). Deze personen worden samen als één institutionele eenheid, d.w.z. als één huishouden, beschouwd;
- personen of groepen personen met als hoofdfunctie consumptie, die uitsluitend voor eigen consumptie goederen en niet-financiële diensten voortbrengen; slechts twee categorieën diensten voor eigen consumptie zijn in het stelsel begrepen: huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis en huishoudelijke diensten door betaald personeel;
- eenmanszaken en personenvennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid - voor zover zij niet als quasi-ondernemingen worden behandeld - met als hoofdfunctie het produceren van marktgoederen en -diensten;
- instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, alsmede dergelijke instellingen die wel rechtspersoonlijkheid bezitten, maar die van geringe betekenis zijn (zie punt 2.88). De voornaamste middelen van deze instellingen zijn afkomstig uit vrijwillige bijdragen van huishoudens in hun hoedanigheid van consument alsmede uit inkomen uit vermogen;

2.77. De sector huishoudens is onderverdeeld in zes subsectoren:

- Huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening (S.141+ S.142)

- Huishoudens met looninkomen (S.143)
- Huishoudens met inkomen uit vermogen (S.1441)
- Huishoudens met pensioeninkomen (S.1442)
- Huishoudens met andere lopenden inkomsten (S.1443)
- Personen in instellingen (S.145)

2.78. Bij de indeling van de huishoudens in subsectoren wordt uitgegaan van de voornaamste inkomenscategorie (inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening, beloning van werknemers enz.) van het huishouden in zijn geheel. Indien door een huishouden meer dan één inkomen van dezelfde categorie wordt ontvangen, moet bij de indeling rekening worden gehouden met het totale inkomen van het huishouden in die categorie.

Subsector huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening (S.141+142)

2.79. Definitie: De subsector huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening omvat de groep huishoudens waarvoor het (gemengd) inkomen (B.3) dat de eigenaars van tot het huishouden behorende ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid uit hun activiteit als producent van marktgoederen en -diensten, al dan niet met betaalde werknemers, ontvangen, de voornaamste bron van inkomsten voor het huishouden in zijn geheel is, zelfs al is dat niet altijd meer dan de helft van het totale inkomen van het huishouden.

Subsector huishoudens met looninkomen (S.143)

2.80. Definitie: De subsector huishoudens met looninkomen omvat de groep huishoudens waarvoor het inkomen uit de beloning van werknemers (D.1) de voornaamste bron van inkomsten voor het huishouden in zijn geheel is.

Subsector huishoudens met inkomen uit vermogen (S.1441)

2.81. Definitie: De subsector huishoudens met inkomen uit vermogen omvat de groep huishoudens waarvoor het inkomen uit vermogen (D.4) de voornaamste bron van inkomsten voor het huishouden in zijn geheel is.

Subsector huishoudens met pensioeninkomen (S.1442)

2.82. Definitie: De subsector huishoudens met pensioeninkomen omvat de groep huishoudens waarvoor het inkomen uit pensioenen de voornaamste bron van inkomsten voor het huishouden in zijn geheel is.

Huishoudens met pensioeninkomen zijn huishoudens waarvan het grootste gedeelte van het inkomen bestaat uit ouderdoms- of andere pensioenen, inclusief pensioenen van vroegere werkgevers.

Subsector huishoudens met andere lopende inkomsten (S.1443)

2.83. Definitie: De subsector huishoudens met andere lopende inkomsten omvat de groep huishoudens waarvoor het inkomen uit andere lopende inkomsten de voornaamste bron van inkomsten voor het huishouden in zijn geheel is.

2.83. Definitie: De subsector huishoudens met andere lopende inkomsten omvat de groep huishoudens waarvoor het inkomen uit andere lopende inkomsten de voornaamste bron van inkomsten voor het huishouden in zijn geheel is.

Onder andere lopende inkomsten worden verstaan alle lopende inkomsten m.u.v. inkomen uit vermogen, pensioenen en inkomen van personen die blijvend in instellingen wonen.

Subsector personen in instellingen (S.145)

2.84. Definitie: De subsector personen in instellingen omvat degenen die blijvend in instellingen wonen.

Personen die blijvend in instellingen wonen worden afzonderlijk ingedeeld, daar de voornaamste bron van inkomsten niet als criterium kan worden gebruikt om deze personen op zinvolle wijze in een van bovengenoemde subsectoren in te delen.

2.85. Als de voornaamste bron van inkomsten van een huishouden niet beschikbaar is voor de indeling in subsectoren, kan het best worden uitgegaan van het inkomen van de referentiepersoon. Gewoonlijk is dit degene met het grootste inkomen. Als deze informatie niet beschikbaar is, kan de indeling worden gebaseerd op het inkomen van de persoon die verklaart de referentiepersoon te zijn.

2.86. Het kan evenwel wenselijk en noodzakelijk zijn om bij bepaalde analyses of voor de bepaling van het beleid andere criteria toe te passen, b.v. een indeling van huishoudens in hun hoedanigheid van ondernemer naar activiteit: agrarische huishoudens en niet-agrarische huishoudens (bedrijfstak, marktdiensten, niet-marktdiensten).

Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens (S.15)

2.87. Definitie: De sector instellingen zonder winstoogmerk (IZW's) ten behoeve van huishoudens (S.15) omvat instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, die zelf rechtspersoonlijkheid bezitten en als hoofdfunctie niet-marktprodukten voortbrengen, bestemd voor bepaalde groepen huishoudens. Hun voornaamste middelen, m.u.v. die welke voortkomen uit niet-regelmatige verkopen, zijn op directe of indirecte wijze afkomstig uit vrijwillige bijdragen, in geld of in natura, van huishoudens in hun hoedanigheid van consument, uit betalingen door de overheid(16) en uit inkomen uit vermogen.

2.88. Instellingen zonder winstoogmerk die van geringe betekenis zijn, behoren niet tot deze sector; hun transacties worden niet gescheiden van die van de huishoudens (S.14).

De sector IZW's t.b.v. huishoudens omvat met name de volgende instellingen die niet-marktprodukten aan huishoudens leveren:

- vakbonden, beroepsorganisaties, wetenschappelijke verenigingen, consumenten-verenigingen, politieke partijen, kerkgenootschappen en religieuze organisaties (inclusief die welke door de overheid worden gefinancierd maar niet beheerd), sociale, culturele, recreatieve en sportverenigingen;

(16) IZW's die door de overheid worden gefinancierd *en* beheerd, worden ingedeeld in de sector overheid (zie punt 2.69b).

Sector S.15 omvat ook liefdadigheidsinstellingen en hulporganisaties ten behoeve van niet-ingezeten eenheden, maar geen instellingen waarvan de leden recht hebben op een van te voren vastgesteld pakket goederen en diensten.

Buitenland (S.2)

2.89. Definitie: Het buitenland (S.2) is een groep eenheden die niet wordt gekenmerkt door een hoofdfunctie of door voornaamste middelen. Deze sector omvat de niet-ingezeten eenheden(17) , voor zover zij transacties verrichten met ingezeten institutionele eenheden of andere economische banden hebben met ingezeten eenheden. De rekeningen van deze sector geven een overzicht van de economische betrekkingen tussen de nationale volkshuishouding en het buitenland.

2.90. Het buitenland is geen sector waarvoor een volledige boekhouding moet worden aangehouden, hoewel het buitenland gemakshalve vaak als sector wordt omschreven. Sectoren worden verkregen door opsplitsing van de totale volkshuishouding in homogene groepen ingezeten institutionele eenheden die wat hun economisch gedrag, doelstellingen en functies betreft, bepaalde overeenkomsten vertonen. Dit geldt niet voor de sector buitenland: onder deze sector vallen de transacties en andere stromen tussen niet-financiële en financiële ondernemingen, instellingen zonder winstoogmerk, huishoudens en overheid enerzijds en niet-ingezeten institutionele eenheden anderzijds, alsmede andere economische betrekkingen tussen ingezetenen en niet-ingezetenen, b.v. vorderingen van ingezetenen op niet-ingezetenen.

2.91. Op de regel dat de rekeningen van de sector buitenland uitsluitend transacties tussen ingezeten en niet-ingezeten institutionele eenheden omvatten, zijn de volgende uitzonderingen van toepassing:

a) door ingezeten eenheden verleende vervoerdiensten (tot de grens van het land van uitvoer) in verband met de invoer van goederen worden in de rekeningen van de sector buitenland opgenomen als fob-invoer, ook al worden zij door ingezeten eenheden voortgebracht (zie punt 3.114);

b) transacties tussen tot verschillende sectoren behorende ingezetenen met betrekking tot buitenlandse activa worden opgenomen in de gedetailleerde financiële rekeningen van het buitenland, omdat deze transacties, hoewel zij de financiële positie van het land ten opzichte van het buitenland niet wijzigen, toch leiden tot een wijziging in de financiële banden van bepaalde sectoren met het buitenland;

c) transacties met betrekking tot de schulden van het land tussen niet-ingezetenen die tot verschillende geografische gebieden behoren, worden opgenomen in de geografisch ingedeelde rekening inzake transacties van het buitenland; ofschoon deze transacties het totaal der vorderingen van het buitenland op het land niet wijzigen, leiden zij toch tot een wijziging in de schuldpositie ten opzichte van de verschillende gebieden waarin het buitenland is ingedeeld.

(17) Met inbegrip van de Instellingen van de EU en internationale organisaties (zie ook punt 2.06).

2.92. De sector buitenland (S.2) wordt onderverdeeld in:

- Europese Unie (S.21)
  - Lid-Staten van de EU (S.211)
  - Instellingen van de EU (S.212)
- Derde landen en internationale organisaties (S.22)

Sectorindeling van gangbare juridische vormen van produktie-eenheden

2.93. De volgende punten geven een samenvatting van de beginselen van de sectorindeling van de produktie-eenheden, uitgaande van de gangbare benamingen van de voornaamste soorten instellingen.

SECTORINDELING VAN DE INSTITUTIONELE EENHEDEN

HOOFDFUNCTIE (evt. voornaamste middelen) / GANGBARE JURIDISCHE BENAMING		PRODUKTIE VAN MARKTGOEDEREN EN NIET-FINANCIËLE MARKTDIENSTEN	FINANCIËLE INTERMEDIATIE
Besloten en naamloze vennootschappen		S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23a)	S.12 financiële ondernemingen (zie punten 2.40a en 2.40f)
Coöperaties en personenvennootschappen met rechtspersoonlijkheid		S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23b)	S.12 financiële ondernemingen (zie punt 2.40b)
Overheidsbedrijven met een statuut dat hun rechtspersoonlijkheid verleent		S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23c)	S.12 financiële ondernemingen (zie punt 2.40c)
Overheidsbedrijven zonder rechtspersoonlijkheid	met de kenmerken van quasi-ondernemingen	S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.24)	S.12 financiële ondernemingen (zie punt 2.40g)
	overige	S.13 overheid (zie punt 2.69a)	
Instellingen zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid		S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23d)	S.12 financiële ondernemingen (zie punt 2.40d)
Personenvennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid Eenmanszaken	met de kenmerken van quasi-ondernemingen	S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23f)	S.12 financiële ondernemingen (zie punt 2.40g)
	overige	S.14 huishoudens (zie punt 2.75)	S.14 huishoudens (zie punt 2.75)
Holdings		De sectorindeling van deze eenheden volgt niet direct uit hun hoofdfunctie, maar volgt die van de meerderheid van de ondernemingen die door de holding worden beheerd: zij worden naargelang het geval ingedeeld bij S.11 niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23e) of bij S.12 financiële ondernemingen (zie punt 2.40e)	

NAAR GANGBARE JURIDISCHE BENAMING

PRODUKTIE VAN NIET-MARKTGOEDEREN EN -DIENSTEN	
VERPLICHTE BETALINGEN VAN ANDERE EENHEDEN	VRIJWILLIGE BIJDRAGEN VAN HUISHOUDENS IN HUN HOEDANIGHEID VAN CONSUMENT, BETALINGEN DOOR DE OVERHEID EN INKOMEN UIT VERMOGEN
S.13 overheid (zie punt 2.69b)	S.15 instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens(18) (zie punt 2.87)

(18) Met uitzondering van instellingen zonder winstoogmerk van geringe betekenis (zie punt 2.88)

2.94. Besloten en naamloze vennootschappen worden als volgt ingedeeld:

a) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23a);

b) indien de hoofdfunctie bestaat uit financiële intermediatie en het uitoefenen van financiële hulpactiviteiten: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40a en f).

2.95. Coöperaties en personenvennootschappen met rechtspersoonlijkheid worden als volgt ingedeeld:

a) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23b);

b) indien de hoofdfunctie bestaat uit financiële intermediatie en het uitoefenen van financiële hulpactiviteiten: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40b).

2.96. Overheidsbedrijven met een statuut dat hun rechtspersoonlijkheid verleent worden als volgt ingedeeld:

a) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23c);

b) indien de hoofdfunctie bestaat uit financiële intermediatie en het uitoefenen van financiële hulpactiviteiten: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40c).

2.97. Overheidsbedrijven zonder rechtspersoonlijkheid worden als volgt ingedeeld:

- als zij quasi-ondernemingen zijn (zie punt 2.13f):

  a) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23f);

  b) indien de hoofdfunctie bestaat uit financiële intermediatie en het uitoefenen van financiële hulpactiviteiten: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40g).

- als zij geen quasi-ondernemingen zijn: sector S.13, overheid, daar zij dan een integrerend deel zijn van de eenheden die hen beheren (zie punt 2.69a).

2.98. Instellingen zonder winstoogmerk (verenigingen, stichtingen) met rechtspersoonlijkheid worden als volgt ingedeeld:

a) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23d);

b) indien de hoofdfunctie bestaat uit financiële intermediatie en het uitoefenen van financiële hulpactiviteiten: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40d).

c) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van niet-marktdiensten:

- indien hun middelen voornamelijk afkomstig zijn van de overheid: sector S.13, overheid (zie punt 2.69b);
- indien hun middelen, andere dan die uit niet-regelmatige verkopen, voornamelijk afkomstig zijn uit vrijwillige bijdragen van huishoudens in hun hoedanigheid van consument, uit betalingen van de overheid of uit inkomen uit vermogen: sector S.15, instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens (zie punt 2.87).

2.99. Eenmanszaken en personenvennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid worden als volgt ingedeeld:

- als zij quasi-ondernemingen zijn (zie punt 213f):

  a) indien de hoofdfunctie bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23f);

  b) indien de hoofdfunctie bestaat uit financiële intermediatie en het uitoefenen van financiële hulpactiviteiten: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40g).

- als zij geen quasi-ondernemingen zijn: sector S.14, huishoudens (zie punt 2.75).

2.100. Holdings (d.w.z. ondernemingen die het beheer hebben over een groep ondernemingen) worden als volgt ingedeeld:

a) indien de hoofdfunctie van de groep ondernemingen in haar geheel bestaat uit het produceren van marktgoederen en niet-financiële diensten: sector S.11, niet-financiële ondernemingen (zie punt 2.23e);

b) indien de hoofdfunctie van de groep ondernemingen in haar geheel bestaat uit financiële intermediatie: sector S.12, financiële ondernemingen (zie punt 2.40e).

2.101. De tabel op blz. 60 - 61 geeft een schematisch overzicht van de verschillende gevallen, die hierboven zijn opgesomd.

EENHEDEN VAN ECONOMISCHE ACTIVITEIT OP LOKAAL NIVEAU EN BEDRIJFSTAKKEN

2.102. In de praktijk oefenen de meeste institutionele eenheden die goederen en diensten produceren, meerdere activiteiten tegelijkertijd uit. Zij kunnen behalve een hoofdactiviteit ook enkele nevenactiviteiten en hulpactiviteiten (zie de punten 3.10-3.13) uitoefenen.

2.103. Een activiteit is het resultaat van een gecombineerd gebruik van middelen (kapitaalgoederen, arbeid, fabricageprocédés, informatienetwerken, produkten) ter voortbrenging van bepaalde goederen of diensten. Een activiteit wordt gekenmerkt door de input van produkten (goederen of diensten), een produktieproces en de produktie.

De activiteiten kunnen worden bepaald aan de hand van een specifiek niveau van de NACE Rev.1.

2.104. Indien binnen een eenheid diverse activiteiten worden uitgeoefend, worden deze - voor zover het niet om hulpactiviteiten gaat - gerangschikt naar de bruto toegevoegde waarde die zij genereren. Op basis van de zo verkregen rangschikking wordt dan een onderscheid gemaakt tussen hoofdactiviteit en nevenactiviteiten. Hulpactiviteiten worden niet als afzonderlijke eenheden opgevoerd en worden niet los gezien van de hoofdactiviteit of nevenactiviteiten ten behoeve waarvan zij worden uitgeoefend.

2.105. Voor een analyse van de stromen, die zich voordoen bij het produktieproces en bij het gebruik van goederen en diensten, moeten eenheden worden gekozen, die de technisch-economische relaties belichten. Dit betekent dat het doorgaans noodzakelijk is institutionele eenheden ten aanzien van de aard van de produktie in kleinere, homogenere eenheden onder te verdelen. Eenheden van economische activiteit op lokaal niveau zijn bedoeld om aan dit vereiste tegemoet te komen en vormen in dit verband een eerste, pragmatische stap.

De eenheid van economische activiteit op lokaal niveau

2.106. Definitie: De eenheid van economische activiteit op lokaal niveau (lokale EEA) is het deel van een eenheid van economische activiteit dat overeenkomt met een lokale eenheid(19) . Tot een EEA behoren alle delen van een institutionele eenheid in haar hoedanigheid van producent, die bijdragen tot de uitoefening van een activiteit die onder een klasse (rubriek met vier cijfers) van de NACE Rev.1 valt. Zij valt samen met één of meer operationele afdelingen van de institutionele eenheid. Het informatiesysteem van de institutionele eenheid moet ten minste de volgende waarden kunnen aangeven of berekenen: de produktiewaarde, het intermediair verbruik, de beloning van werknemers, het exploitatieoverschot, de werkzame personen en de bruto-investeringen in vaste activa.

De lokale eenheid is een goederen en diensten voortbrengende institutionele eenheid of een deel daarvan, gelegen op een geografisch bepaalde plaats.

Een lokale EEA kan overeenkomen met een institutionele eenheid in haar hoedanigheid van producent of met een gedeelte daarvan; zij kan daarentegen nooit tot twee verschillende institutionele eenheden behoren.

---

(19) De lokale EEA komt overeen met de "establishment" in het SNA en het ISIC Rev.3.

2.107. Indien een goederen en diensten voortbrengende institutionele eenheid een hoofdactiviteit en één of meer nevenactiviteiten uitoefent, dient zij in even zo vele EEA's te worden onderverdeeld, waarbij de nevenactiviteiten in andere rubrieken moeten worden ingedeeld dan de hoofdactiviteit. Hulpactiviteiten worden daarentegen niet van de hoofdactiviteit of de nevenactiviteiten gescheiden. EEA's die onder een bepaalde nomenclatuurpost zijn ondergebracht, kunnen evenwel ook produkten voortbrengen die niet tot de betrokken homogene-produktengroep behoren, maar voortvloeien uit nevenactiviteiten waarover uit de beschikbare boekhoudkundige bescheiden geen afzonderlijke gegevens kunnen worden afgeleid. Een EEA kan op deze manier één of meer nevenactiviteiten uitvoeren.

De bedrijfstak

2.108. Definitie: Een bedrijfstak bestaat uit een groep lokale EEA's die dezelfde of gelijkaardige activiteiten uitoefenen. Op het meest gedetailleerde niveau bestaat een bedrijfstak uit alle lokale EEA's die tot dezelfde klasse (vier cijfers) van de NACE Rev.1 behoren en derhalve dezelfde activiteit, als omschreven in de NACE Rev.1, uitoefenen.

Bedrijfstakken omvatten zowel lokale EEA's die marktgoederen en -diensten voortbrengen als lokale EEA's die niet-marktprodukten voortbrengen. Een bedrijfstak bestaat per definitie uit een groep lokale EEA's die dezelfde produktieactiviteit uitoefenen, ongeacht of door de institutionele eenheden waartoe zij behoren markt- of niet-marktprodukten worden voortgebracht.

2.109. Bedrijfstakken kunnen in drie categorieën worden onderverdeeld:

a) bedrijfstakken die marktgoederen en -diensten (marktbedrijfstakken) en goederen en diensten voor eigen finaal gebruik voortbrengen(20) ;

b) bedrijfstakken die niet-marktgoederen en -diensten in de vorm van overheidsgoederen en -diensten voortbrengen: niet-marktbedrijfstakken in de sector overheid;

c) bedrijfstakken die niet-marktgoederen en -diensten in de vorm van goederen en diensten van instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens voortbrengen: niet-marktbedrijfstakken in de sector instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens.

INDELING VAN BEDRIJFSTAKKEN

2.110. De indeling van lokale EEA's in bedrijfstakken geschiedt op basis van de NACE Rev.1.

HOMOGENE-PRODUKTIE-EENHEDEN EN HOMOGENE BRANCHES

2.111. De lokale EEA voldoet slechts ten dele aan de eisen voor een analyse van het produktieproces (zie de punten 2.105 en 2.107). Voor een dergelijke analyse, de input-outputanalyse, is de homogene-produktie-eenheid het meest geschikt.

(20) Tot de diensten voor eigen finaal gebruik behoren uitsluitend huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis en huishoudelijke diensten door het in dienst hebben van betaald personeel (zie punt 3.23).

Homogene-produktie-eenheid

2.112. Definitie: De homogene-produktie-eenheid wordt gekenmerkt door de uitoefening van één enkele activiteit, die wordt bepaald door de produktiemiddelen, een specifiek produktieproces en de produktie. De produktiemiddelen en de produktie worden – onder verwijzing naar een produktennomenclatuur (zie punt 2.118) – op hun beurt gekenmerkt door hun aard en de mate waarin zij zijn bewerkt, alsook door de toegepaste produktietechniek.

2.113. Indien een goederen en diensten voortbrengende institutionele eenheid een hoofdactiviteit en een of meer nevenactiviteiten uitoefent, wordt zij in even zo vele homogene-produktie-eenheden onderverdeeld. Hulpactiviteiten worden niet van de hoofdactiviteit of de nevenactiviteiten gescheiden. Evenals de lokale EEA kan ook de homogene-produktie-eenheid bestaan uit een gehele institutionele eenheid of een deel daarvan en kan zij nooit tot twee verschillende institutionele eenheden behoren.

Homogene branche

2.114. Definitie: De homogene branche bestaat uit een groep homogene-produktie-eenheden. Het geheel van activiteiten uitgeoefend door een homogene branche, wordt beschreven aan de hand van een produktennomenclatuur. De homogene branche brengt uitsluitend de in de nomenclatuur omschreven goederen en diensten voort.

2.115. Homogene branches zijn eenheden bestemd voor economische analyse die in het algemeen niet direct kunnen worden waargenomen; gegevens die tijdens statistische enquêtes door de eenheden worden verstrekt, moeten derhalve worden herschikt om homogene branches samen te stellen.

2.116. Homogene branches kunnen in drie categorieën worden onderverdeeld:

a) homogene branches die marktgoederen en -diensten (marktbranches) en goederen en diensten voor eigen finaal gebruik voortbrengen(21) ;

b) homogene branches die niet-marktgoederen en -diensten in de vorm van overheidsgoederen en -diensten voortbrengen: niet-marktbranches in de sector overheid;

c) homogene branches die niet-marktgoederen en -diensten in de vorm van goederen en diensten van instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens voortbrengen: niet-marktbranches in de sector instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens.

(21) Tot de diensten voor eigen finaal gebruik behoren uitsluitend huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis en huishoudelijke diensten door het in dienst hebben van betaald personeel (zie punt 3.23).

2.117. De in 2.116a bedoelde homogene branches omvatten alle homogene-produktie-eenheden van alle institutionele sectoren, die uitsluitend marktgoederen en -diensten en goederen en diensten voor eigen finaal gebruik produceren. De produktie van marktgoederen en -diensten door de sector overheid en de sector instellingen zonder winstoogmerk (met inbegrip van die welke voor henzelf zijn bestemd) worden behandeld als homogene-produktie-eenheden en bij een passende marktbranche ingedeeld.

De in 2.116b bedoelde homogene branches omvatten alle homogene-produktie-eenheden in de sector overheid die niet-marktgoederen en -diensten voortbrengen.

De in 2.116c bedoelde homogene branches omvatten alle homogene-produktie-eenheden in de sector instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens die niet-marktgoederen en -diensten voortbrengen.

CLASSIFICATIE VAN HOMOGENE BRANCHES

2.118. De classificatie van homogene branches die in de input-outputtabellen wordt gebruikt, is gebaseerd op de statistische classificatie van produkten, gekoppeld aan de economische activiteiten (CPA). De CPA is een goederennomenclatuur waarvan de verschillende onderdelen zijn gestructureerd op basis van hun industriële oorsprong, zoals gedefinieerd in de NACE Rev.1.

HOOFDSTUK III

TRANSACTIES IN PRODUKTEN

INLEIDING

3.01. Definitie: Produkten zijn alle goederen en diensten die worden voortgebracht bij een produktieproces als gedefinieerd in punt 3.07 van het ERS.

3.02. Het ERS onderscheidt onderstaande hoofdcategorieën van transacties in produkten:

Categorieën transacties	Code
Produktie	P.1
Intermediair verbruik	P.2
Consumptieve bestedingen	P.3
Werkelijke consumptie	P.4
Investeringen (bruto)	P.5
Uitvoer van goederen en diensten	P.6
Invoer van goederen en diensten	P.7

3.03. De transacties in produkten worden in de volgende rekeningen geboekt:

- in de goederen- en dienstenrekening worden de produktie en de invoer als middelen en de overige transacties in produkten als bestedingen geboekt;
- in de produktierekening wordt de produktie als middelen en het intermediair verbruik als bestedingen geboekt;
- in de rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen worden de consumptieve bestedingen als bestedingen geboekt;
- in de rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen wordt de werkelijke consumptie als bestedingen geboekt;
- in de kapitaalrekening worden de bruto-investeringen als bestedingen (mutatie in de activa) geboekt;
- in de rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland wordt de invoer van goederen en diensten als middelen en de uitvoer van goederen en diensten als bestedingen geboekt.

3.04. In de aanbodtabel worden de produktie en de invoer als aanbod geboekt. In de gebruikstabel worden het intermediair verbruik, de bruto-investeringen, de consumptieve bestedingen en de uitvoer als gebruik geboekt. In de symmetrische input-outputtabel worden de produktie en de invoer als aanbod geboekt en de andere transacties in produkten als gebruik.

3.05. Het aanbod van produkten wordt tegen basisprijzen (gedefinieerd in punt 3.38) gewaardeerd en het gebruik tegen aankoopprijzen (gedefinieerd in punt 3.06). Voor sommige soorten aanbod en gebruik worden speciale waarderingsregels gehanteerd, b.v. voor de invoer en de uitvoer van goederen.

3.06. Definitie: Op het moment van aankoop is de aankoopprijs de prijs die de koper werkelijk voor de produkten betaalt:

- inclusief een eventueel saldo van produktgebonden belastingen en subsidies (maar exclusief aftrekbare produktgebonden belastingen als de BTW);
- inclusief eventuele vervoerkosten die door de koper apart worden betaald voor levering op een bepaalde plaats en tijd;
- na aftrek van eventuele rabatten op de normale prijzen of kosten voor aankopen in het groot of buiten een piekperiode;
- exclusief rente- of administratiekosten in verband met een kredietregeling;
- exclusief eventuele extra kosten omdat niet binnen de op het moment van aankoop vastgestelde termijn is betaald.

Indien het moment van gebruik niet samenvalt met het moment van aankoop, moeten correcties worden aangebracht om rekening te houden met prijsveranderingen in verband met het tijdsverloop (op soortgelijke wijze als bij veranderingen in de prijzen van voorraden). Dergelijke correcties zijn bijzonder belangrijk indien de prijzen van de betrokken produkten binnen een jaar sterk fluctueren.

PRODUKTIEPROCES EN PRODUKTIE

3.07. Algemene definitie van produktieproces:

Een produktieproces is een activiteit die wordt uitgeoefend onder toezicht en onder de verantwoordelijkheid van een institutionele eenheid die arbeid, kapitaal en goederen en diensten als produktiemiddelen gebruikt voor de produktie van goederen en diensten. Zuiver natuurlijke processen waarbij de mens niet is betrokken of waaraan hij geen richting geeft, zoals de ongecontroleerde toename van visbestanden in internationale wateren, zijn geen produktieprocessen (in tegenstelling tot het kweken van vis).

3.08. Het produktieproces omvat:

a) het produceren van alle individuele of collectieve goederen en diensten die aan andere eenheden dan de producent zelf worden geleverd (of waarvoor dit de bedoeling is);

b) het produceren voor eigen rekening van alle goederen die door de producenten voor eigen consumptie of als bruto-investeringen in vaste activa worden gehouden. Het produceren voor eigen rekening van goederen die als bruto-investeringen in vaste activa worden gehouden, omvat het produceren van vaste activa als het optrekken van bouwwerken, de ontwikkeling van programmatuur en de exploratie van minerale reserves ten behoeve van de eigen bruto-investeringen in vaste activa (zie voor het begrip bruto-investeringen in vaste activa de punten 3.90-3.117).

Het voor eigen rekening produceren van goederen door huishoudens is in het algemeen relevant voor:

- het voor eigen rekening bouwen van woningen;
- het produceren en opslaan van landbouwprodukten;
- het verwerken van landbouwprodukten zoals het produceren van meel door graan te malen, het conserveren van fruit door dit te drogen of in te maken, het produceren van zuivelprodukten als boter en kaas en het produceren van bier, wijn en gedistilleerde dranken;
- het produceren van andere grondstoffen als het winnen van zout, het steken van turf en het dragen van water;
- ambachten als het weven, het pottenbakken en het maken van meubelen.

Het voor eigen rekening produceren van een goed door een huishouden behoeft alleen te worden geboekt indien het een significant produktieproces betreft, d.w.z. indien het aandeel van de van een goed geproduceerde hoeveelheid in het totale aanbod van dat goed in een land groot wordt geacht.

Volgens afspraak worden in het ERS alleen het voor eigen rekening bouwen van woningen en het produceren, opslaan en verwerken van landbouwprodukten in aanmerking genomen; alle andere produktieprocessen van huishoudens voor eigen rekening worden voor EU-landen geacht niet-significant te zijn;

c) het voor eigen rekening produceren van huisvestingsdiensten door bewoners van een eigen huis;

d) huishoudelijke en persoonlijke diensten die worden geproduceerd door het in dienst hebben van betaald huishoudelijk personeel;

e) vrijwilligerswerk waarbij goederen worden voortgebracht, b.v. het bouwen van een woning, een kerk of een ander gebouw, moet als produktieproces worden geregistreerd. Vrijwilligerswerk waarbij geen goederen worden voortgebracht, b.v. oppassen en schoonmaken zonder betaling, blijft buiten beschouwing.

Dergelijke activiteiten worden ook in aanmerking genomen indien ze illegaal plaatsvinden of wanneer ze niet geregistreerd zijn bij de belastingdienst, de wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen, het bureau voor de statistiek of bij andere publiekrechtelijke autoriteiten.

3.09. Het produceren van huishoudelijke en persoonlijke diensten die binnen hetzelfde huishouden worden geproduceerd en verbruikt (uitgezonderd het in dienst hebben van betaald huishoudelijk personeel en de huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis) wordt niet als produktieproces beschouwd. In dit verband moeten worden genoemd:

a) reiniging, decoratie en onderhoud van de woning, voor zover deze activiteiten gewoonlijk ook door huurders worden verricht;

b) reiniging, onderhoud en reparatie van duurzame huishoudgoederen;

c) bereiden en opdienen van maaltijden;

d) verzorgen en opvoeden van kinderen;

e) verzorgen van zieken, gebrekkigen en bejaarden;

f) vervoer van leden van het huishouden of van hun goederen.

Hoofd-, neven- en hulpactiviteiten

3.10. Definitie: De hoofdactiviteit van een plaatselijke EEA is de activiteit waarvan de toegevoegde waarde groter is dan die van enige andere binnen dezelfde eenheid uitgeoefende activiteit. De hoofdactiviteit wordt geclassificeerd aan de hand van de NACE Rev.1, eerst op het hoogste classificatieniveau en vervolgens op gedetailleerdere niveaus.

3.11. Definitie: Een nevenactiviteit is een activiteit die binnen een zelfde lokale EEA naast de hoofdactiviteit wordt uitgeoefend. De produktie van een nevenactiviteit is een nevenprodukt.

3.12. Definitie: De produktie van een hulpactiviteit is niet bestemd voor gebruik buiten de onderneming. Een hulpactiviteit is een ondersteunende activiteit die binnen een onderneming wordt uitgeoefend om de voorwaarden te scheppen waarbinnen de hoofd- of nevenactiviteiten van lokale EEA's kunnen worden uitgeoefend. Kenmerkend voor de produktie van hulpactiviteiten is dat deze gewoonlijk wordt gebruikt als produktiemiddel bij bijna alle soorten produktieve activiteiten, kleine zowel als grote.

Tot de hulpactiviteiten behoren bij voorbeeld diensten als de inkoop, verkoop, marketing, boekhouding, gegevensverwerking, vervoer, opslag, onderhoud, reiniging en beveiliging. Ondernemingen hebben soms de keus uit het beginnen met een hulpactiviteit en het kopen van dergelijke diensten op de markt van gespecialiseerde producenten van deze diensten.

Het doen van investeringen voor eigen rekening wordt niet als hulpactiviteit aangemerkt.

3.13. Hulpactiviteiten worden behandeld als integrerende onderdelen van de hoofd- of nevenactiviteiten waarmee zij zijn verbonden. Dientengevolge:

- wordt de produktie van een hulpactiviteit niet expliciet geïdentificeerd en afzonderlijk geboekt. Hieruit vloeit voort dat ook het gebruik van deze produktie niet wordt geboekt;

- worden alle door een hulpactiviteit verbruikte produktiemiddelen - grondstoffen, arbeid, verbruik van vaste activa enz. - behandeld als produktiemiddelen voor de hoofd- of nevenactiviteit die door de hulpactiviteit wordt ondersteund.

Produktie (P.1)

3.14. Definitie: De produktie bestaat uit de produkten die tijdens de boekingsperiode zijn voortgebracht.

Bijzondere gevallen hierbij zijn:

- goederen en diensten die door de ene lokale eenheid van economische activiteit (EEA) worden geleverd aan een andere lokale EEA die tot dezelfde institutionele eenheid behoort;
- goederen die door een lokale EEA zijn geproduceerd en daar aan het eind van de periode waarin zij zijn geproduceerd, nog in voorraad zijn, ongeacht het latere gebruik.

Goederen en diensten die in een zelfde boekingsperiode binnen een zelfde lokale EEA worden geproduceerd en verbruikt, worden niet afzonderlijk geïdentificeerd. Ze worden dan ook niet geboekt als deel van de produktie of het intermediair verbruik van die lokale EEA.

3.15. Wanneer een institutionele eenheid uit meer dan een lokale EEA bestaat, is de produktie van de institutionele eenheid de som van de produkties van de lokale EEA's waaruit zij bestaat, met inbegrip van de produkties die deze lokale EEA's elkaar leveren.

3.16. Het ERS kent drie soorten produktie:

- marktproduktie (P.11);
- produktie voor eigen finaal gebruik (P.12);
- overige niet-marktproduktie (P.13).

Het onderscheid is van fundamenteel belang, want hierdoor wordt bepaald welke waarderingsregels van toepassing zijn: de marktproduktie en de produktie voor eigen finaal gebruik worden gewaardeerd tegen basisprijzen, terwijl de overige niet-marktproduktie tegen de kostprijs wordt gewaardeerd (zie punt 3.43). Verder wordt het onderscheid gebruikt om de producenten in te delen in producenten van marktprodukten, producenten die voor eigen finaal gebruik produceren en producenten van overige niet-marktprodukten (zie de punten 3.26-3.35).

Marktproduktie (P.11)

3.17. Definitie: De marktproduktie bestaat uit de produktie die op de markt wordt afgezet (zie punt 3.18) of waarvoor dit de bedoeling is.

3.18. De marktproduktie omvat:

a) produkten die tegen een economisch significante prijs worden verkocht;

b) produkten die worden geruild;

c) produkten die worden gebruikt voor betalingen in natura (incl. beloning in natura);

d) produkten die door de ene lokale EEA worden geleverd aan een andere lokale EEA binnen dezelfde institutionele eenheid om door deze te worden gebruikt als produktiemiddelen of voor finaal gebruik;

e) aan de voorraad gereed produkt en onderhanden werk toegevoegde produkten die zijn bestemd voor een van bovengenoemde vormen van gebruik (incl. de natuurlijke groei van dieren en plantaardige produkten en onvolledige bouwwerken waarvan de koper nog onbekend is).

3.19. Definitie: Een economisch significante prijs is een prijs die op de markt wordt gebruikt. De markt bestaat uit alle produkten die onder marktvoorwaarden wordt geleverd. Onder marktvoorwaarden wil zeggen dat de producenten zelf kunnen besluiten wat zij produceren, hoe zij dit doen en aan wie zij leveren; zij moeten alleen aan enige algemene regels voldoen, b.v. die in verband met de arbeidsomstandigheden en de produktkwaliteit. Regelingen in verband met de prijzen (of met prijswijzigingen) zijn in het algemeen niet in strijd met de marktvoorwaarden, daar nog concurrentie mogelijk is op grond van andere variabelen dan de prijs, b.v. service en kwaliteit van het produkt.

Volgens afspraak moet een economisch significante prijs (exclusief produktgebonden belastingen, maar inclusief produktgebonden subsidies) in het ERS ten minste 50 % van de produktiekosten van het produkt opleveren.

3.20. Verkopen tegen een economisch significante prijs kunnen bestaan uit diverse elementen. In het geval van de gezondheidszorg door een ziekenhuis kan de verkoop van de dienst overeenkomen met:

- een aankoop door werkgevers, die moet worden geboekt als aan de werknemers betaald inkomen in natura en consumptieve bestedingen van deze werknemers;
- een aankoop door privaatrechtelijke verzekeringsmaatschappijen;
- een aankoop door wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen en de overheid, die moet worden geclassificeerd als sociale uitkeringen in natura;
- een aankoop door huishoudens zonder terugbetaling (consumptieve bestedingen).

Alleen subsidies en giften (b.v. van een charitatieve instelling) worden niet als een verkoop behandeld.

Evenzo kan de verkoop van een vervoersdienst door een onderneming overeenkomen met intermediair verbruik door producenten, inkomen in natura dat wordt verstrekt door werkgevers, sociale uitkeringen in natura die worden verstrekt door de overheid en een aankoop door huishoudens zonder terugbetaling.

3.21. Wanneer een producent maar een produkt voortbrengt (of wanneer alle produkten binnen dezelfde produktgroep vallen), moeten de produktiekosten de in punt 3.43 omschreven kosten van de produktie omvatten. In alle andere gevallen moeten de kosten van hulpactiviteiten aan de verschillende produkten worden toegerekend om de produktiekosten per produkt te berekenen.

In de statistische praktijk is het soms moeilijk een duidelijke onderscheid te maken tussen de verschillende produkten van lokale EEA's van overheidsinstellingen en IZW's ten behoeven van huishoudens. Dit geldt des te meer voor de produktiekosten voor de verschillende produkten.

Een eenvoudige oplossing is in dat geval alle inkomsten van producenten van overige niet-marktprodukten uit hun nevenactiviteit(en) als inkomsten uit één soort marktproduktie te behandelen. Dit betreft bij voorbeeld de inkomsten van een museum uit de verkoop van posters e.d. (hoewel deze inkomsten wellicht niet volstaan om de helft van alle kosten van de museumwinkel te dekken, b.v. omdat ook de beloning van werknemers voor het winkelpersoneel hieronder valt).

De producenten van overige niet-marktprodukten kunnen ook inkomsten hebben uit de verkoop van hun niet-marktproduktie tegen economisch niet-significante prijzen, b.v. de inkomsten van het museum uit de kaartverkoop. Deze inkomsten hebben betrekking op de overige niet-marktproduktie. Indien beide soorten inkomsten (uit kaartverkoop en uit de verkoop van posters e.d.) echter moeilijk te scheiden zijn, kunnen ze allemaal worden behandeld als hetzij inkomsten uit marktproduktie hetzij inkomsten uit overige niet-marktproduktie. De keus tussen beide alternatieven dient afhankelijk te zijn van het vermoedelijke aandeel van beide soorten inkomsten (uit kaartverkoop of uit de verkoop van posters e.d.).

Volgens afspraak kan de produktie van een marktproducent nooit uit overige niet-marktproduktie bestaan (zie punt 3.34), zodat het bij de hoofd- en nevenproduktie van een marktproducent altijd gaat om marktproduktie of produktie voor eigen finaal gebruik.

Produktie voor eigen finaal gebruik (P.12)

3.22. Definitie: De produktie voor eigen finaal gebruik bestaat uit goederen en diensten die worden gehouden voor consumptie door dezelfde institutionele eenheid of voor bruto-investeringen in vaste activa door dezelfde lokale EEA.

3.23. Produkten die voor eigen consumptie worden gehouden, kunnen alleen door de sector huishoudens worden geproduceerd. Typische voorbeelden zijn:

- landbouwprodukten die landbouwers zelf houden;
- huisvestingsdiensten die door bewoners van een eigen huis worden geproduceerd;
- huishoudelijke diensten die worden geproduceerd door het in dienst hebben van betaald personeel.

3.24. Produkten die worden gebruikt voor de eigen bruto-investeringen in vaste activa, kunnen door alle sectoren worden geproduceerd. Voorbeelden zijn:

- speciale gereedschapswerktuigen die door technische bedrijven worden geproduceerd;
- woningen, of uitbreidingen van woningen, die door huishoudens worden geproduceerd;
- bouwwerkzaamheden voor eigen rekening, ook indien deze door groepen huishoudens gezamenlijk worden uitgevoerd.

Overige niet-marktproduktie (P.13)

3.25. Definitie: De overige niet-marktproduktie betreft produktie die gratis of tegen economisch niet-significante prijzen wordt geleverd aan andere eenheden.

Drie soorten producenten

3.26. De producenten kunnen worden opgesplitst in:

- marktproducenten;
- producenten die voor eigen finaal gebruik produceren;
- producenten van overige niet-marktprodukten.

3.27. Definitie: Marktproducenten zijn lokale EEA's waarvan het grootste deel van de produktie marktprodukten betreft, d.w.z. lokale EEA's waarvan de verkoop (excl. produktgebonden belastingen) in het algemeen het grootste deel van de produktiekosten dekt.

Een tot de sector overheid behorende lokale EEA die meestal economisch significante prijzen hanteert, moet worden behandeld als een marktproducent en niet als een producent van overige niet-marktprodukten.

3.28. Definitie: Producenten die voor eigen finaal gebruik produceren, zijn lokale EEA's waarvan het grootste deel van (de waarde van) de produktie voor eigen finaal gebruik wordt aangewend. Volgens afspraak betreft dit in het ERS alleen bewoners van een eigen huis als producenten van huisvestingsdiensten en, in zeer beperkte mate, de produktie van goederen voor eigen rekening door huishoudens (zie punt 3.08b).

3.29. Definitie: Producenten van overige niet-marktprodukten zijn lokale EEA's waarvan het grootste deel van (de waarde van) de produktie gratis of tegen economisch niet-significante prijzen wordt geleverd.

3.30. In het algemeen heeft de term "grootste deel" in de punten 3.27-3.29 betrekking op ten minste 50 % van de produktie (of, voor punt 3.27, de produktiekosten). In een extreem geval kan het ook om 34 % gaan, wanneer namelijk de produktie drieledig is en de kleinste delen elk 33 % omvatten. In de praktijk zullen evenwel meestal een of twee soorten produktie overheersen.

3.31. Indien het "grootste deel"-criterium al jarenlang hetzelfde resultaat oplevert of wanneer het voor het lopende jaar geldende patroon naar verwachting niet snel zal veranderen, moet dit worden toegepast. Zijn er echter verschillende soorten produktie van ongeveer gelijke omvang, dan maken schommelingen in hun aandeel van het ene jaar op het andere toch geen herclassificatie van de lokale EEA's nodig.

3.32. Omdat het aantal afzonderlijke lokale EEA's die voor eigen finaal gebruik produceren, in Europa te verwaarlozen is - afgezien van de bewoners van een eigen huis -, worden er in het ERS feitelijk slechts twee subcategorieën van bedrijfstakken gebruikt:

- marktproducenten en producenten die voor eigen finaal gebruik produceren;
- producenten van overige niet-marktprodukten.

3.33. Onderstaande tabel geeft de relatie tussen de verschillende soorten producenten en hun produktie weer.

	Marktproducenten	Producenten die voor eigen finaal gebruik produceren	Producenten van overige niet-marktprodukten	Totaal
Marktproduktie	X	0	x	Totale marktproduktie
Produktie voor eigen finaal gebruik	x	Huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis	x	Totale produktie voor eigen finaal gebruik
Overige niet-marktproduktie	0	0	X	Totale overige niet-marktproduktie
Totaal	Totale produktie van marktproducenten	Totale produktie van producenten die voor eigen finaal gebruik produceren	Totale produktie van producenten van overige niet-marktprodukten	Totale produktie

X = omvangrijke produktie; x = geringe produktie; 0 = geen produktie (volgens afspraak)

3.34. In principe zouden marktproducenten en producenten voor eigen finaal gebruik ook overige niet-marktprodukten kunnen leveren. Volgens afspraak wordt deze nevenproduktie echter op nul gesteld(1) . De desbetreffende produktie wordt dan ook hetzij als deel van hun andere produktie hetzij - door het opvoeren en registreren van een afzonderlijke lokale EEA die uitsluitend of hoofdzakelijk deze overige niet-marktprodukten voortbrengt - als deel van de produktie van producenten van overige niet-marktprodukten opgetekend.

3.35. Producenten van overige niet-marktprodukten kunnen als nevenproduktie wel marktprodukten en voor eigen finaal gebruik bestemde produkten leveren. Dit kan bij voorbeeld het geval zijn wanneer staatsziekenhuizen economisch significante prijzen voor hun diensten in rekening brengen. Andere voorbeelden zijn de verkoop van reprodukties door staatsmusea en de verkoop van weersvoorspellingen door meteorologische instituten.

Moment van boeking en waardering van de produktie

3.36. De produktie moet worden geboekt en gewaardeerd op het moment dat het in het produktieproces ontstaat.

3.37. Alle produktie moet worden gewaardeerd tegen basisprijzen. Voor de waardering van de overige niet-marktproduktie gelden bijzondere afspraken (zie de punten 3.43-3.45).

3.38. Definitie: De basisprijs is de door de producent van de koper voor een eenheid van de geproduceerde goederen of diensten te ontvangen prijs, minus de voor het produceren of verkopen van die eenheid verschuldigde belasting, plus de daarvoor te ontvangen subsidie. Door de producent afzonderlijk in rekening gebrachte vervoerkosten blijven buiten beschouwing, maar door de producent op dezelfde rekening opgevoerde vervoerkosten worden wel in aanmerking genomen, ook al staan deze als aparte post op de rekening.

3.39. De produktie voor eigen finaal gebruik (P.12) moet worden gewaardeerd tegen de basisprijs van soortgelijke, op de markt verkochte produkten; bij een dergelijke produktie kan dan ook een netto-exploitatieoverschot of een gemengd inkomen voorkomen. Dit geldt ook voor de huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis (zie punt 3.54). Gewoonlijk zal het echter nodig zijn de produktie van het bouwen voor eigen rekening te waarderen aan de hand van de produktiekosten.

3.40. Toevoegingen aan onderhanden werk worden gewaardeerd tegen de geschatte lopende basisprijs van het gereed produkt.

3.41. Indien de waarde van als onderhanden werk behandelde produktie vooraf moet worden geschat, dient dit te gebeuren op grond van de gemaakte werkelijke kosten plus een toeslag voor het geschatte exploitatieoverschot of een schatting van het gemengde inkomen. De voorlopige schattingen dienen naderhand te worden vervangen door die welke het resultaat zijn van de verdeling van de werkelijke waarde van het gereed produkt (wanneer deze bekend wordt), zijnde de som van de waarden van:

- het verkochte of geruilde gereed produkt;

(1) Mits voldoende informatie beschikbaar is (zie punt 2.106), kan een afzonderlijke lokale EEA worden opgevoerd voor het registreren van de overige niet-marktproduktie van een marktproducent.

- het aan de voorraden toegevoegde gereed produkt, minus het hieraan onttrokken gereed produkt;
- het door de producent verbruikte gereed produkt.

3.42. Voor in onvoltooide staat verworven bouwwerken wordt een waarde geschat op basis van de reeds gemaakte kosten, plus een toeslag voor het exploitatieoverschot of het gemengd inkomen (deze toeslag wordt verkregen wanneer de waarde kan worden geschat op basis van de prijzen van soortgelijke bouwwerken). De bedragen van eventuele termijnbetalingen kunnen worden gebruikt voor een benadering van de waarde van de door de koper tijdens iedere termijn gerealiseerde bruto-investeringen in vaste activa (ervan uitgaande dat er geen sprake is van achterstallige of vooruitbetalingen).

Indien de bouw voor eigen rekening van een bouwwerk niet binnen een enkele boekingsperiode wordt voltooid, moet de waarde van de produktie en van de desbetreffende bruto-investeringen in vaste activa worden geschat aan de hand van het aandeel van de totale produktiekosten gedurende de boekingsperiode in de geschatte lopende basisprijs. Indien het niet mogelijk is de basisprijs van het voltooide bouwwerk te schatten, moet dit worden gewaardeerd tegen de totale produktiekosten. Indien de arbeid geheel of gedeeltelijk gratis is geleverd, wat het geval kan zijn bij door huishoudens gemeenschappelijk uitgevoerde bouwwerkzaamheden, moet aan de hand van het loontarief voor dergelijke arbeid in de buurt of de regio een schatting worden gemaakt van wat betaalde arbeid zou hebben gekost. Dit kan dan in aanmerking worden genomen bij de schatting van de totale produktiekosten.

3.43. De produktie van een producent van overige niet-marktprodukten moet worden gewaardeerd tegen de totale produktiekosten, d.w.z. de som van:

- intermediair verbruik;
- beloning van werknemers;
- verbruik van vaste activa;
- niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29).

Volgens afspraak zijn rentebetalingen niet begrepen in de kosten van de overige niet-marktproduktie. Dit geldt ook voor de huurwaarde van bedrijfsgebouwen in eigendom, die voor overige niet-marktproduktie worden gebruikt.

3.44. Indien producenten van overige niet-marktprodukten daarnaast geen marktprodukten voortbrengen, moet de overige niet-marktproduktie tegen de produktiekosten worden gewaardeerd. Indien zij daarnaast wel marktprodukten voortbrengen, wordt de overige niet-marktproduktie gewaardeerd als restpost, d.w.z. als het verschil tussen de totale produktiekosten van de producent van overige niet-marktprodukten en zijn inkomsten uit de marktproduktie.

3.45. In beginsel moet de marktproduktie van producenten van overige niet-marktprodukten tegen basisprijzen worden gewaardeerd. Soms is het echter moeilijk vast te stellen of bepaalde nevenactiviteiten van producenten van niet-marktprodukten tot marktproduktie leiden (zie punt 3.21). Om praktische redenen kunnen alle inkomsten uit hun nevenactiviteiten hetzij als inkomsten uit marktproduktie hetzij als inkomsten uit overige niet-marktproduktie worden aangemerkt.

3.46. De inkomsten uit de verkoop van overige niet-marktproduktie zijn niet van invloed op de waarde van de produktie omdat:

- zij niet van belang zijn voor de vaststelling van de waarde van de totale produktie van een producent van overige niet-marktprodukten (punt 3.43);
- zij niet van belang zijn voor de vaststelling van de waarde van de overige niet-marktproduktie door een producent van overige niet-marktprodukten (punt 3.44);
- zij niet van belang zijn voor de waarde van de marktproduktie van een producent van overige niet-marktproduktie (punt 3.21; alleen om praktische redenen kunnen zij soms worden geboekt als deel van de inkomsten uit de verkoop van marktproduktie als nevenactiviteit).

3.47. Voor bepaalde speciale soorten produktie zijn voor het moment van boeking en de waardering van de produktie onderstaande toelichtingen en uitzonderingen van kracht; zij worden gegeven per sectie van de CPA.

3.48. A. Produkten van de landbouw, jacht en bosbouw; B. Visserij

De produktie van landbouwprodukten moet worden geboekt alsof deze voortdurend gedurende de gehele produktieperiode plaatsvindt (en niet alleen wanneer de gewassen geoogst of de dieren geslacht worden).

Gewassen te velde, staand hout en voor de voedselproduktie geteelde/gefokte vis en andere dieren moeten gedurende het groeiproces worden behandeld als voorraden onderhanden werk; deze moeten worden omgezet in voorraden gereed produkt wanneer het groeiproces voltooid is.

3.49. D. Industriële produkten; F. Bouwnijverheid

Wanneer vooraf een verkoopcontract voor het optrekken van een bouwwerk is getekend en de werkzaamheden een aantal boekingsperioden beslaan, wordt de produktie van iedere periode behandeld als ware deze aan het eind van de periode aan de koper verkocht, d.w.z. als behorend tot de investeringen in vaste activa van de koper en niet tot het onderhanden werk van de bouwnijverheid. De produktie wordt namelijk behandeld alsof deze in fases verkocht is aan de koper, die dan de juridische eigendom van de produktie overneemt. Wanneer in het contract sprake is van een betaling in termijnen, kan de waarde van de produktie vaak bij benadering worden berekend aan de hand van de waarde van de termijnbetalingen voor iedere boekingsperiode. Indien er echter geen verkoopcontract bestaat, wordt de gedurende iedere termijn geproduceerde onvolledige produktie als onderhanden werk geboekt.

3.50. G. Groothandel en detailhandel; reparatie van motorvoertuigen, motorrijwielen en persoonlijke en huishoudelijke artikelen

De produktie van de groot- en detailhandel wordt gemeten aan de hand van de handelsmarges op de voor wederverkoop ingekochte goederen.

Definitie: Een handelsmarge is het verschil tussen de werkelijke of toegerekende prijs die is gerealiseerd op een voor wederverkoop ingekocht goed en de prijs die door de handelaar zou moeten worden betaald om het goed te vervangen op het moment dat het wordt verkocht of anderszins van de hand wordt gedaan.

Volgens afspraak zijn waarderingsverschillen niet in de handelsmarge begrepen. In de praktijk is het echter niet altijd mogelijk deze volledig af te splitsen.

3.51. H. Hotels en restaurants

De produktie van hotels, restaurants en cafés omvat de waarde van de geconsumeerde voedingsmiddelen, dranken enz.

3.52. I. Vervoer, opslag en communicatie

De produktie van het vervoer wordt gemeten aan de hand van de waarde van de voor het vervoer van goederen of personen te ontvangen bedragen. Vervoer voor eigen gebruik binnen een lokale EEA wordt als hulpactiviteit aangemerkt en niet afzonderlijk geïdentificeerd en geboekt.

De produktie van de opslag wordt gemeten aan de hand van de waarde van een toevoeging aan het onderhanden werk, hetzij een extra produktie in de zin van vervoer door de tijd (b.v. opslag ten behoeve van andere lokale EEA's), hetzij een fysieke verandering (b.v. in het geval van het rijpen van wijn).

De produktie van reisbureaus wordt gemeten aan de hand van de waarde van hun tarieven (vergoedingen, commissies) en niet op basis van het volledige door de reizigers aan het reisbureau betaalde bedrag. Dit omvat bij voorbeeld ook de kosten van vervoer door derden.

De produktie van reisorganisatoren wordt gemeten op basis van het volledige door de reizigers aan de reisorganisator betaalde bedrag.

Het onderscheid tussen reisbureaus en reisorganisatoren is dat een reisbureau enkel een tussenpersoon ten behoeve van de reiziger is, terwijl een reisorganisator een nieuw produkt voortbrengt: er wordt namelijk een reis georganiseerd waarbij de prijzen van de verschillende onderdelen (b.v. de reis zelf, onderdak en vermaak) voor de reiziger niet als zodanig herkenbaar zijn.

3.53. J. Diensten van financiële instellingen (financiële intermediatie: diensten van verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen)

De produktie van financiële intermediairs waarvan de kosten niet expliciet in rekening worden gebracht, wordt volgens afspraak gemeten door van hun totale inkomen uit vermogen hun totale rentebetalingen af te trekken, waarbij de waarde van inkomen uit de investering van eigen vermogen buiten beschouwing blijft (daar dit inkomen niet voortvloeit uit de financiële dienstverlening). Ook blijft, wanneer een financiële intermediair als nevenactiviteit verzekeringsactiviteiten ontplooit, het inkomen uit de belegging van de verzekeringstechnische voorzieningen buiten beschouwing. Bij het meten van de produktie wordt geen rekening gehouden met waarderingsverschillen, daar in het ERS waarderingsverschillen nergens in de produktierekening, maar steeds op een aparte rekening (rekening inzake overige mutaties in activa) geboekt worden. Dit geldt ook voor de waarderingsverschillen van professionele handelaren ten aanzien van vreemde valuta en waardepapieren (hoewel de waarderingsverschillen in dit geval meestal positief zijn en door de handelaren zelf als deel van hun normale inkomsten worden beschouwd). Wel moeten de handelsmarges op vreemde valuta en effecten (d.w.z. de gewone verschillen tussen de aankoopprijs voor de handelaar en die voor de koper) in de produktie worden begrepen, net zoals voor de groot- en detailhandel. Ook hier kan sprake zijn van problemen bij het onderscheiden van dergelijke handelsmarges van waarderingsverschillen; hiervoor moet de best mogelijke oplossing worden gekozen.

De produktie van financiële-intermediatiediensten door centrale banken moet op dezelfde wijze worden gemeten als die van andere financiële intermediairs.

De activiteit van geldleners die alleen eigen middelen uitlenen, wordt niet als het produceren van diensten behandeld.

Financiële intermediairs verstrekken soms ook allerlei financiële en zakelijke diensten waarvoor expliciet vergoedingen of commissies in rekening worden gebracht. Dit betreft bij voorbeeld het wisselen van vreemde valuta en het geven van advies over investeringen, de aankoop van onroerend goed of belastingaangelegenheden. De produktie van dergelijke diensten wordt gewaardeerd op basis van de in rekening gebrachte vergoedingen of commissies.

De produktie van verzekeringsdiensten (beloning dienstverlening) wordt gemeten aan de hand van:

+ het totaal van de verdiende werkelijke premies;
+ het totaal van de premiesupplementen (overeenkomend met het inkomen uit de belegging van de verzekeringstechnische voorzieningen);
- het totaal van de geldige aanspraken;
- de mutatie in de actuariële voorzieningen en de voorzieningen voor winstdelende verzekeringen.

Waarderingsverschillen moeten bij het meten van de produktie van verzekeringsdiensten buiten beschouwing blijven: zij mogen niet als inkomen uit de belegging van de verzekeringstechnische voorzieningen of als mutatie in de actuariële voorzieningen of de voorzieningen voor winstdelende verzekeringen worden beschouwd.

Opgemerkt zij dat de verzekeringstechnische voorzieningen in nevenactiviteiten van de verzekeringsmaatschappijen kunnen worden geïnvesteerd, b.v. in de verhuur van woningen of kantoren. In dat geval is het netto-exploitatieoverschot op deze nevenactiviteiten inkomen uit de belegging van verzekeringstechnische voorzieningen.

De produktie van pensioenfondsen wordt op soortgelijke wijze berekend:

+ het totaal van de werkelijke pensioenpremies;
+ het totaal van de premiesupplementen (overeenkomend met het inkomen uit de belegging van de technische voorzieningen van het pensioenfonds);
- de verschuldigde uitkeringen;
- de mutatie in de actuariële voorzieningen.

3.54. K. Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening

De produktie van huisvestingsdiensten door bewoners van een eigen huis moet worden gewaardeerd tegen de geschatte huurwaarde die een huurder voor dezelfde accommodatie zou moeten betalen; hierbij moet rekening worden gehouden met factoren als de ligging, de faciliteiten in de buurt enz., alsook met de omvang en de kwaliteit van de woning zelf. Toch moet deze produktie nog worden gewaardeerd tegen basisprijzen. Dit betekent dat belastingen die gewoonlijk wel door huurders, maar niet door ondernemingen worden betaald, buiten beschouwing blijven. Voor vrijstaande garages die door de eigenaar in samenhang met het gebruik van zijn woning wordt gebruikt, moet een zelfde toerekening worden gemaakt. Dit is echter niet het geval voor garages die door hun privé-eigenaar uitsluitend worden gebruikt om in de buurt van zijn werkplek te kunnen parkeren. De huurwaarde van door de eigenaar bewoonde woningen in het buitenland (b.v. vakantiewoningen) moet niet als deel van de binnenlandse produktie worden geboekt, maar als invoer van diensten en het desbetreffende exploitatie-overschot als uit het buitenland ontvangen primair inkomen. Voor door niet-ingezeten eigenaren bewoonde woningen moeten overeenkomstige boekingen worden gedaan. In geval van time-sharing van appartementen moet een deel van de beloning voor de dienstverlening als zodanig worden geboekt.

De produktie van exploitanten van bedrijfsgebouwen wordt gemeten op basis van de waarde van de verschuldigde huur.

De produktie van bedrijven die zich met operationele leasing (verhuur van machines, werktuigen enz.) bezighouden, wordt gemeten aan de hand van de betaalde huur. Er is een duidelijk verschil met financiële leasing, zijnde een methode om de aankoop van vaste activa te financieren, namelijk door het verstrekken van een lening door de verhuurder (lessor) aan de huurder (lessee). Bij financiële leasing bestaat de huur (grotendeels) uit een terugbetaling van de hoofdsom plus rente en is de waarde van de dienst zeer gering in verhouding tot het totaal van de betaalde huur (zie bijlage over leasing).

Zo mogelijk moet een afzonderlijke lokale EEA worden onderscheiden voor S&O-activiteiten (speur- en ontwikkelingswerk). Indien dit niet mogelijk is, moet alle S&O van een zekere omvang (in vergelijking tot de hoofdactiviteit) als nevenactiviteit van een lokale EEA worden geboekt.

De produktie van S&O-diensten wordt als volgt gemeten:

- S&O door gespecialiseerde commerciële onderzoekslaboratoria of -instituten wordt op de gebruikelijke wijze gewaardeerd tegen de inkomsten uit verkopen, contracten, commissies, vergoedingen, enz.;
- de produktie van S&O voor gebruik in dezelfde onderneming moet in beginsel worden gewaardeerd op basis van de geschatte basisprijs, die zou moeten worden betaald indien het onderzoek op commerciële basis zou zijn uitbesteed. In de praktijk zal het echter waarschijnlijk moeten worden gewaardeerd op basis van de totale produktiekosten;
- S&O bij overheidsinstellingen, universiteiten, onderzoeksinstellingen zonder winstoogmerk enz., valt in de regel onder de overige niet-marktproduktie en wordt daarom gewaardeerd op basis van de produktiekosten. Inkomsten uit de verkoop van S&O door producenten van S&O als overig niet-marktprodukt moeten worden geboekt als inkomen uit marktproduktie als nevenactiviteit.

S&O-uitgaven moeten worden onderscheiden van uitgaven voor onderwijs en opleiding. S&O-uitgaven omvatten niet de kosten van het ontwikkelen van programmatuur als hoofd- of nevenactiviteit. De boeking hiervan is echter praktisch gelijk; het enige verschil is dat programmatuur als geproduceerde immateriële activa wordt beschouwd en er geen octrooi op wordt verleend.

3.55. L. Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekering

De diensten van openbaar bestuur, defensie en verplichte sociale verzekering worden steeds verleend als overige niet-marktdiensten en moeten dienovereenkomstig worden gewaardeerd.

3.56. M. Onderwijs; N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening

Bij onderwijs en gezondheidszorg is het vaak noodzakelijk een precieze grens te trekken tussen producenten van marktprodukten en die van overige niet-marktprodukten en tussen hun marktproduktie en overige niet-marktproduktie. Zo worden voor bepaalde soorten onderwijs en medische behandeling door overheidsinstellingen (of dank zij speciale subsidies door andere instellingen) soms symbolische bijdragen verlangd, terwijl voor andere vormen van onderwijs en speciale medische behandeling commerciële tarieven in rekening worden gebracht. Ook komt het regelmatig voor dat dezelfde soort dienst (b.v. hoger onderwijs) enerzijds door (of via) de overheid wordt verstrekt en anderzijds door een commerciële instelling. Dan zijn er vaak grote verschillen tussen de in rekening gebrachte prijzen en de kwaliteit van de diensten.

S&O-activiteiten blijven bij onderwijs en gezondheidszorg buiten beschouwing. Onderwijs op het gebied van de gezondheidszorg, b.v. in academische ziekenhuizen, valt niet onder de gezondheidszorg.

3.57. O. Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociale en persoonlijke diensten

Het produceren van boeken, muziekopnamen, films, programmatuur, banden, platen enz. geschiedt in twee fasen en wordt dienovereenkomstig gemeten.

a) De produktie van originelen - behorend tot de immateriële vaste activa - wordt bij verkoop gemeten op basis van de betaalde prijs, of, indien de produktie niet worden verkocht, op grond van de basisprijs voor soortgelijke originelen, de produktiekosten of de ontvangsten die worden verwacht wanneer de originelen in produktie komen.

b) De eigenaar van deze activa kan ze direct gebruiken of er in opeenvolgende perioden kopieën van produceren (geboekt als verbruik van vaste activa). Indien de eigenaar andere producenten een licentie heeft verleend om bij de produktie gebruik te maken van het origineel, vormen de vergoedingen, commissies, royalties enz., die hij voor deze licenties ontvangt, zijn produktie uit deze diensten. In deze tweede fase is de verkoop van de immateriële activa een negatieve investering in vaste activa.

3.58. P. Diensten van werknemers in particuliere huishoudens

De produktie van de huishoudelijke diensten die worden geproduceerd door het in dienst hebben van betaald personeel, wordt volgens afspraak gewaardeerd op basis van de beloning van dit personeel; dit omvat beloning in natura als kost en inwoning.

INTERMEDIAIR VERBRUIK (P.2)

3.59. Definitie: Het intermediair verbruik bestaat uit de waarde van de goederen en diensten die als produktiemiddel in een produktieproces worden gebruikt, met uitzondering van de vaste activa, waarvan het verbruik als verbruik van vaste activa wordt geboekt. De goederen en diensten kunnen tijdens het produktieproces worden verwerkt of opgebruikt.

3.60. Het intermediair verbruik omvat de volgende grensgevallen:

a) de waarde van alle goederen en diensten die als produktiemiddelen voor hulpactiviteiten worden gebruikt. Dit betreft bij voorbeeld inkoop, verkoop, marketing, boekhouding, gegevensverwerking, vervoer, opslag, onderhoud en beveiliging. Deze goederen en diensten worden niet onderscheiden van die welke worden verbruikt bij de hoofd- (of neven-)activiteiten van een lokale EEA;

b) de waarde van goederen en diensten die van een andere lokale EEA van dezelfde institutionele eenheid worden ontvangen (uitsluitend indien zij beantwoorden aan de algemene definitie in punt 3.59);

c) de kosten van het gebruik van gehuurde vaste activa, b.v. de operationele leasing van machines of auto's;

d) de aan bedrijfsorganisaties zonder winstoogmerk betaalde contributies, bijdragen enz.;

e) posten die niet als bruto-investeringen worden behandeld, zoals:

- kleine, goedkope gereedschappen die voor vrij eenvoudige werkzaamheden worden gebruikt, zoals zagen, hamers, schroevedraaiers en ander handgereedschap, alsmede zakrekenmachines en dergelijke kleine apparaten.

Volgens afspraak moeten in het ERS alle uitgaven voor dergelijke duurzame goederen als intermediair verbruik worden geboekt wanneer ze niet meer bedragen dan 500 ecu (in prijzen van 1995) per artikel (of in totaal, wanneer ze in hoeveelheden worden gekocht);

- het gewone, regelmatige onderhoud en de reparatie van bij de produktie gebruikte vaste activa;
- militaire vernietigingswapens, alsmede de hiervoor benodigde dragersystemen (maar niet de door politie en veiligheidsdiensten gebruikte lichte wapens en pantservoertuigen, die wel als bruto-investeringen in vaste activa worden behandeld);
- speur- en ontwikkelingswerk, personeelsopleiding, marktonderzoek en dergelijke activiteiten, aangekocht van een derde of verricht door een afzonderlijke lokale EEA van dezelfde institutionele eenheid;

f) betalingen voor het gebruik van immateriële niet-geproduceerde activa als geoctrooieerde activa, handelsmerken, auteursrechten enz. (betalingen voor de aankoop van dergelijke rechten worden daarentegen behandeld als aankoop van immateriële niet-geproduceerde activa);

g) door de werkgever terugbetaalde uitgaven van werknemers voor artikelen die nodig zijn voor het produktieproces van de werkgever, bij voorbeeld in verband met een contractuele verplichting tot het aanschaffen van gereedschap of veiligheidskleding voor eigen rekening;

h) uitgaven van werkgevers die zowel aan hen zelf als aan hun werknemers ten goede komen, omdat ze nodig zijn voor het produktieproces van de werkgever. Dit betreft:

- terugbetaling van reis-, verblijf-, verhuis- en representatiekosten van werknemers in het kader van de uitoefening van hun werkzaamheden;
- het treffen van voorzieningen op de werkplek.

Een uitgebreidere lijst is opgenomen in de punten over de beloning van werknemers (D.1);

i) door lokale EEA's betaalde beloning voor schadeverzekeringsdiensten: om alleen deze beloning als intermediair verbruik op te tekenen moeten bij voorbeeld gehonoreerde aanspraken en de nettomutatie van de actuariële voorzieningen van de betaalde premies worden afgetrokken. De nettomutatie van de actuariële voorzieningen kan aan de lokale EEA's worden toegerekend als percentage van de betaalde premies;

j) alleen voor de totale volkshuishouding: alle indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) die door ingezeten producenten zijn verleend.

3.61. In het intermediair verbruik zijn niet begrepen:

a) posten die als bruto-investeringen worden beschouwd, zoals:

- kostbaarheden;
- exploratie van minerale reserves;
- grote verbeteringen, die aanzienlijk verder gaan dan wat nodig is om de vaste activa normaal bedrijfsklaar te houden, b.v. renovaties, verbouwingen of uitbreidingen;

- gekochte of voor eigen rekening geproduceerde programmatuur;

b) uitgaven van werkgevers die worden behandeld als lonen in natura (zie punt 4.05);

c) gebruik van door de overheid verleende collectieve diensten door eenheden die marktprodukten voortbrengen of die voor eigen finaal gebruik produceren (behandeld als uitgaven voor collectief verbruik van de overheid);

d) goederen en diensten die binnen een en dezelfde boekingsperiode binnen dezelfde lokale EEA worden geproduceerd en geconsumeerd (deze worden ook niet als produktie geboekt);

e) betalingen van vergoedingen aan de overheid voor vergunningen enz., die als belastingen op produktie worden behandeld (zie de punten 4.14 en 4.15).

Moment van boeking en waardering van intermediair verbruik

3.62. Voor intermediair verbruik gebruikte produkten moeten worden geboekt en gewaardeerd op het moment waarop zij in het produktieproces worden gebruikt. Zij moeten worden gewaardeerd tegen de aankoopprijzen voor soortgelijke goederen of diensten op dat moment.

3.63. Gewoonlijk tekenen producerende eenheden het feitelijk gebruik van goederen in het produktieproces niet rechtstreeks op. Zij boeken de aankoop van goederen die als produktiemiddel zullen worden gebruikt en de verandering van de voorraden aan deze goederen. Het intermediair verbruik moet dan ook worden geschat door de verandering in de voorraden produktiemiddelen (zie de punten 3.111-3.114 voor de correcte waardering hiervan) af te trekken van de aankopen.

CONSUMPTIE (P.3, P.4)

3.64. Er worden twee begrippen consumptie gehanteerd:

- consumptieve bestedingen (P.3);
- werkelijke consumptie (P.4).

Consumptieve bestedingen is een begrip dat betrekking heeft op de uitgaven van een sector voor consumptiegoederen en -diensten. De werkelijke consumptie daarentegen betreft de aankoop van consumptiegoederen en -diensten. Het verschil tussen deze begrippen is gelegen in de behandeling van bepaalde goederen en diensten die door de overheid of een IZW ten behoeve van huishoudens worden gefinancierd, maar die als sociale overdrachten in natura aan huishoudens worden geleverd.

Consumptieve bestedingen (P.3)

3.65. Definitie: Consumptieve bestedingen zijn uitgaven van ingezeten institutionele eenheden voor goederen en diensten die worden gebruikt voor de rechtstreekse bevrediging van individuele behoeften of wensen of van de collectieve behoeften van leden van de gemeenschap. De consumptieve bestedingen kunnen zowel op het eigen grondgebied als in het buitenland worden gedaan.

3.66. De consumptieve bestedingen van huishoudens omvatten de volgende grensgevallen:

a) huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis;

b) inkomen in natura, zoals:

- goederen en diensten die werknemers ontvangen als inkomen in natura;
- goederen of diensten die worden geproduceerd door ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid van huishoudens en die leden van het huishouden houden voor eigen consumptie. Hierbij gaat het om voedsel en andere landbouwprodukten, huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis en diensten van huishoudens met betaald personeel (bedienden, koks, tuinlieden, chauffeurs enz.);

c) posten die niet als intermediair verbruik worden behandeld, zoals:

- materiaal voor kleine reparaties aan woningen en voor binnenhuisdecoraties die gewoonlijk zowel door huurders als door eigenaren worden verricht of aangebracht;
- materiaal voor reparaties en onderhoud van duurzame consumptiegoederen, inclusief voertuigen;

d) posten die niet als investeringen worden behandeld, met name duurzame consumptiegoederen, die gedurende diverse boekingsperioden in gebruik blijven; hiertoe behoort ook de eigendomsoverdracht van bepaalde duurzame goederen door een onderneming aan een huishouden (zie transacties in bestaande goederen, punt 3.137);

e) rechtstreeks in rekening gebrachte financiële diensten;

f) verzekeringsdiensten ter hoogte van de impliciet in rekening gebrachte beloning voor de dienst (zie punt 3.53);

g) pensioendiensten ter hoogte van de impliciet in rekening gebrachte beloning voor de dienst (zie punt 3.53);

h) betalingen van huishoudens voor vergunningen enz., die als aankoop van diensten worden beschouwd (zie de punten 4.14 en 4.15);

i) de aankoop van produktie tegen een economisch niet-significante prijs, b.v. entreebiljetten voor een museum (zie punt 3.21).

3.67. Tot de consumptieve bestedingen van huishoudens behoren niet:

a) sociale overdrachten in natura, zoals uitgaven die in eerste instantie door huishoudens worden gedaan, maar die naderhand door de wettelijke sociale verzekering worden vergoed, b.v. bepaalde uitgaven voor gezondheidszorg;

b) posten die worden behandeld als intermediair verbruik of als bruto-investeringen, zoals:

- uitgaven van huishoudens die een onderneming zonder rechtspersoonlijkheid bezitten, wanneer deze uitgaven voor zakelijke doeleinden zijn gedaan, b.v. voor duurzame goederen als voertuigen, meubelen of elektrische apparatuur (bruto-investeringen in vaste activa) of voor niet-duurzame goederen als stookolie (intermediair verbruik);

- uitgaven van een bewoner van een eigen huis voor decoratie, onderhoud en reparatie van de woning, die gewoonlijk niet door een huurder worden gedaan (behandeld als intermediair verbruik bij het produceren van huisvestingsdiensten);
- de aankoop van woningen (behandeld als bruto-investeringen in vaste activa);
- uitgaven voor kostbaarheden (behandeld als bruto-investeringen);

c) posten die worden behandeld als aankoop van niet-geproduceerde activa, met name de aankoop van grond;

d) alle betalingen door huishoudens die worden beschouwd als belastingen, zoals vergunningen voor eigen auto's, boten of luchtvaartuigen en jacht- en visakten (zie de punten 4.14 en 4.15);

e) door huishoudens aan particuliere IZW's ten behoeve van huishoudens, zoals vakbonden, beroepsverenigingen, consumentenorganisaties, kerken en sociale, culturele, ontspannings- en sportclubs, betaalde contributies, bijdragen enz.;

f) vrijwillige overdrachten in geld of in natura van huishoudens aan liefdadigheidsinstellingen en hulporganisaties.

3.68. De consumptieve bestedingen van IZW's ten behoeve van huishoudens omvatten twee categorieën:

a) de waarde van door IZW's ten behoeve van huishoudens geproduceerde goederen en diensten, voor zover het niet gaat om investeringen voor eigen rekening of om uitgaven van huishoudens en andere eenheden;

b) uitgaven door IZW's ten behoeve van huishoudens voor door marktproducenten voortgebrachte goederen en diensten die - zonder enigerlei verwerking - als sociale uitkeringen in natura voor verbruik aan huishoudens worden verstrekt.

3.69. De consumptieve bestedingen van de overheid zijn zoals die van de IZW's ten behoeve van huishoudens tweeërlei:

a) de waarde van door de overheid zelf geproduceerde goederen en diensten (die volgens afspraak ook door de overheid worden verbruikt), voor zover het niet gaat om investeringen voor eigen rekening of om uitgaven van andere eenheden;

b) aankopen door de overheid van door marktproducenten voortgebrachte goederen en diensten die - zonder enigerlei verwerking - als sociale uitkeringen in natura aan huishoudens worden verstrekt. Dit impliceert dat de overheid enkel betaalt voor goederen en diensten die de verkopers aan huishoudens leveren.

3.70. Ondernemingen doen geen consumptieve bestedingen. Hun aankopen van dezelfde soort goederen en diensten als die welke huishoudens voor consumptie gebruiken, worden door hen hetzij voor intermediair verbruik aangewend hetzij aan hun werknemers verstrekt als beloning van werknemers in natura, d.w.z. aan de huishoudens toegerekende consumptieve bestedingen. Ook als zij, bij voorbeeld door te adverteren, de individuele consumptie financieren, worden deze uitgaven als uitgaven voor intermediair verbruik behandeld.

Werkelijke consumptie (P.4)

3.71. Definitie: De werkelijke consumptie bestaat uit de goederen of diensten die door ingezeten institutionele eenheden worden aangekocht voor de rechtstreekse bevrediging van individuele of collectieve menselijke behoeften.

3.72. Definitie: Goederen en diensten voor individuele consumptie worden verworven door een huishouden en gebruikt voor de bevrediging van de behoeften en wensen van leden van dat huishouden. Dergelijke goederen en diensten hebben de volgende kenmerken:

a) het moet mogelijk zijn de verwerving van de goederen en diensten door een individueel huishouden of een lid daarvan en het moment van verwerving waar te nemen en te boeken;

b) het huishouden moet hebben ingestemd met de verstrekking van het goed of de dienst en de nodige stappen hiertoe nemen, bij voorbeeld een school bezoeken of naar het ziekenhuis gaan;

c) het goed of de dienst moet van dien aard zijn dat de verwerving ervan door één huishouden of persoon, of eventueel een kleine, beperkte groep personen, verwerving ervan door andere huishoudens of personen uitsluit.

3.73. Definitie: Diensten voor collectieve consumptie worden gelijktijdig aan alle leden van de gemeenschap of aan alle leden van een bepaald deel van de gemeenschap, zoals alle huishoudens in een bepaalde regio, verleend. Dergelijke collectieve diensten hebben de volgende kenmerken:

a) ze kunnen gelijktijdig worden geleverd aan ieder lid van de gemeenschap of aan bepaalde delen van de gemeenschap, zoals degenen in een bepaalde regio of plaats;

b) het gebruik van de diensten is doorgaans passief en vergt geen expliciete instemming of actieve medewerking van alle betrokkenen;

c) het verlenen van een collectieve dienst aan één individu vermindert het voor anderen in dezelfde gemeenschap of hetzelfde deel van de gemeenschap beschikbare bedrag niet. Er is geen concurrentie tussen de betrokkenen.

3.74. Bij alle consumptieve bestedingen van huishoudens gaat het om individuele bestedingen. Volgens afspraak worden alle door IZW's ten behoeve van huishoudens verstrekte goederen en diensten ook tot de individuele bestedingen gerekend.

3.75. Voor de door de overheid verstrekte goederen en diensten wordt de grens tussen goederen en diensten voor individuele of collectieve consumptie getrokken op basis van de Classificatie van overheidsfuncties (COFOG).

Volgens afspraak moeten alle onder een van de volgende rubrieken vallende consumptieve bestedingen van de overheid worden behandeld als uitgaven voor diensten voor individuele consumptie, met uitzondering evenwel van de uitgaven voor algemeen overheidsbestuur, regelgeving, onderzoek enz. in iedere categorie:

- 04 Onderwijs;
- 05 Gezondheidszorg;
- 06 Wettelijke sociale verzekering en welzijn;
- 08.01 Sport en recreatie;
- 08.02 Cultuur.

Daarnaast moeten onder de volgende deelrubrieken vallende uitgaven, wanneer zij omvangrijk zijn, ook als individuele consumptieve bestedingen worden behandeld:

- 07.11 (deel van de) huisvesting;
- 07.31 (deel van de) afvalverzameling;
- 12.12 (deel van de) exploitatie van het vervoerssysteem.

De rest van de consumptieve bestedingen van de overheid bestaat uit de collectieve consumptieve bestedingen. Dit betreft met name:

- bestuur over en geven van regels voor de maatschappij;
- beveiliging en defensie;
- ordehandhaving, wet- en regelgeving;
- volksgezondheid;
- milieubescherming;
- speur- en ontwikkelingswerk;
- infrastructuur en economische ontwikkeling.

3.76. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de relaties tussen de verschillende begrippen:

	Sector die uitgaven doet			
	Overheid	IZW's t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Verwervingen totaal
Individuele consumptie	X (= sociale overdrachten in natura)	X	X	Werkelijke individuele consumptie
Collectieve consumptie	X	0	0	Werkelijke collectieve consumptie
Totaal	Consumptieve bestedingen van de overheid	Consumptieve bestedingen van IZW's t.b.v. huishoudens	Consumptieve bestedingen van de huishoudens	Werkelijke consumptie = Totale consumptieve bestedingen

3.77. Volgens afspraak zijn alle consumptieve bestedingen van IZW's ten behoeve van huishoudens individuele bestedingen. De totale werkelijke consumptie is dan ook gelijk aan de som van de werkelijke consumptie van de huishoudens en de werkelijke consumptie van de overheid.

3.78. Volgens afspraak zijn er geen sociale overdrachten in natura naar en uit het buitenland (in monetaire termen is dit wel het geval). De totale werkelijke consumptie is in dat geval dan ook gelijk aan de totale consumptieve bestedingen.

Moment van boeking en waardering van de consumptieve bestedingen

3.79. Zoals in hoofdstuk I is uiteengezet, moeten goederen en diensten in het algemeen worden geboekt wanneer de betaling opeisbaar wordt, d.w.z. wanneer voor de koper een schuld jegens de verkoper ontstaat. Dit betekent dat de uitgaven voor een goed moeten worden geboekt op het moment dat het goed van eigenaar verandert en de uitgaven voor een dienst wanneer de dienstverlening is voltooid.

3.80. Uitgaven voor een goed dat door middel van huurkoop of een dergelijke kredietovereenkomst (of door middel van financiële leasing) is aangeschaft, moeten worden geboekt op het moment dat het goed wordt geleverd, ook al is er op dat moment wettelijk nog geen sprake van een verandering van eigendom.

3.81. Consumptie voor eigen rekening moet worden geboekt wanneer de voor eigen consumptie gehouden produktie wordt geproduceerd.

3.82. De consumptieve bestedingen van huishoudens worden geboekt tegen de aankoopprijs. Dit is de prijs die de koper op het moment van de aankoop feitelijk voor de produkten betaalt. Zie voor een uitvoeriger definitie punt 3.06.

3.83. Goederen en diensten die als beloning van werknemers in natura worden geleverd, worden gewaardeerd tegen de basisprijs wanneer ze door de werkgever worden geproduceerd en tegen de aankoopprijs voor de werkgever wanneer ze door hem zijn gekocht.

3.84. Voor eigen consumptie gehouden goederen en diensten worden tegen de basisprijs gewaardeerd.

3.85. De consumptieve bestedingen van de overheid of van IZW's ten behoeve van huishoudens voor door hen zelf voortgebrachte produkten worden geboekt op het moment dat deze produkten worden geproduceerd, wat tevens het moment is dat de diensten door de overheid of de IZW's ten behoeve van huishoudens worden verleend. Voor de consumptieve bestedingen aan goederen en diensten die via marktproducenten worden geleverd, moet de boeking op het moment van levering plaatsvinden.

3.86. De consumptieve bestedingen van de overheid of van IZW's ten behoeve van huishoudens zijn gelijk aan de som van hun produktie, plus de uitgaven voor produkten die via marktproducenten aan huishoudens worden geleverd (d.w.z. sociale overdrachten in natura), minus de betalingen door andere eenheden, minus de investeringen voor eigen rekening.

Moment van boeking en waardering van de werkelijke consumptie

3.87. Goederen en diensten worden door institutionele eenheden verworven wanneer zij de nieuwe eigenaar van de goederen worden of wanneer de levering van de goederen of diensten aan hen is voltooid.

3.88. Aankopen - werkelijke consumptie - worden gewaardeerd tegen de aankoopprijs voor de eenheden die de uitgaven doen.

Overdrachten in natura worden, met uitzondering van de sociale overdrachten in natura van de overheid en de IZW's ten behoeve van huishoudens, behandeld als ging het om overdrachten in geld. De waarde van de goederen of diensten moet dan ook worden geboekt als uitgaven van de institutionele eenheden of sectoren die de goederen of diensten verwerven.

3.89. De waarde van de totale consumptieve bestedingen is gelijk aan die van de totale werkelijke consumptie. De door ingezeten huishoudens door sociale overdrachten in natura verworven goederen en diensten worden daarom gewaardeerd tegen dezelfde prijs als die waartegen zij in de uitgavenaggregaten worden gewaardeerd.

INVESTERINGEN (BRUTO) (P.5)

3.90. De bruto-investeringen omvatten:

- investeringen in vaste activa (bruto) (P.51);
- veranderingen in voorraden (P.52);
- saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (P.53).

3.91. Bruto-investeringen wil zeggen investeringen zonder aftrek voor verbruik van vaste activa. De netto-investeringen worden verkregen door het verbruik van vaste activa van de bruto-investeringen af te trekken.

Investeringen in vaste activa (bruto) (P.51)

3.92. Definitie: De bruto-investeringen in vaste activa bestaan uit het saldo van aan- en verkopen van vaste activa door ingezeten producenten gedurende een bepaalde periode, plus bepaalde toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde activa die zijn gerealiseerd door de produktieve activiteit van producerende of institutionele eenheden. Vaste activa zijn de als resultaat van produktieprocessen voortgebrachte materiële of immateriële activa die gedurende meer dan een jaar zelf herhaaldelijk of voortdurend in produktieprocessen worden gebruikt.

3.93. De bruto-investeringen in vaste activa omvatten positieve en negatieve waarden:

a) positieve waarden:

- gekochte nieuwe of bestaande vaste activa;

- vaste activa die voor eigen gebruik door de producent zijn geproduceerd en gehouden (inclusief het voor eigen rekening produceren van vaste activa die nog niet voltooid of volgroeid zijn);
- nieuwe of bestaande vaste activa die door ruilen zijn verworven;
- nieuwe of bestaande vaste activa die als kapitaaloverdrachten in natura zijn ontvangen;
- nieuwe of bestaande vaste activa die door de gebruiker in het kader van financiële leasing zijn aangekocht;
- omvangrijke verbeteringen aan vaste activa en bestaande historische monumenten;
- natuurlijke groei van natuurlijke activa die regelmatig produkten opleveren;

b) negatieve waarden (d.w.z. verkopen of anderszins van de hand doen van vaste activa, wat wordt geboekt als een negatieve aankoop):

- verkochte bestaande vaste activa;
- door de eigenaar gesloopte, verschrotte of geslachte vaste activa;
- in ruil gegeven bestaande vaste activa;
- als kapitaaloverdracht in natura afgestane bestaande vaste activa.

3.94. Het verkopen of anderszins van de hand doen van vaste activa omvat niet:

- het verbruik van vaste activa (waartoe voorziene normale ongevalsschade behoort);
- uitzonderlijke verliezen, b.v. door droogte of andere natuurrampen (geboekt als overige volumemutatie in activa).

3.95. De volgende soorten bruto-investeringen in vaste activa kunnen worden onderscheiden:

a) saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa:

- woningen;
- andere bouwwerken;
- vervoermiddelen, machines en werktuigen;
- in cultuur gebrachte activa (bomen en vee);

b) saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa:

- exploratie van minerale reserves;
- computerprogrammatuur;
- originelen op het gebied van woord, beeld en geluid;
- overige immateriële vaste activa;

c) omvangrijke verbeteringen aan materiële niet-geproduceerde activa, met name die met betrekking tot grond (maar de verwerving van niet-geproduceerde activa is niet inbegrepen);

d) kosten in verband met de eigendomsoverdracht van niet-geproduceerde activa, zoals grond en geoctrooieerde activa (maar de verwerving van deze activa zelf is niet inbegrepen).

3.96. Omvangrijke grondverbeteringen zijn:

- landwinning aan zee door de aanleg van dijken, zeeweringen of dammen hiertoe;
- kappen van bossen, verwijderen van rotsen enz., zodat grond voor de eerste keer in produktie kan worden genomen;
- droogleggen van moerassen en irrigeren van woestijnen door de aanleg van dijken, sloten en irrigatiekanalen;
- voorkomen van overstromingen of erosie door de zee of door rivieren door de bouw van pieren, zeeweringen of stormvloedkeringen.

Deze activiteiten kunnen leiden tot het ontstaan van omvangrijke nieuwe bouwwerken als zeeweringen, stormvloedkeringen en dammen, die echter zelf niet rechtstreeks worden gebruikt voor het produceren van andere goederen en diensten, zoals de meeste andere bouwwerken wel. De bouw ervan is ondernomen om meer of beter land te krijgen en het is dit land, behorend tot de niet-geproduceerde activa, dat nodig is voor het produktieproces. Zo heeft een voor de elektriciteitsproduktie gebouwde dam een heel ander doel dan een dam die als zeewering is gebouwd. Alleen de bouw van dit laatste type dam moet als grondverbetering worden geclassificeerd.

3.97. De bruto-investeringen in vaste activa omvatten grensgevallen als:

- de aanschaf van woonboten, aken, kampeerauto's en caravans die als woning door huishoudens worden gebruikt, alsmede allerlei hiermee verbonden bouwwerken als garages;
- bouwwerken die door de strijdkrachten - op soortgelijke wijze als door civiele producenten - worden gebruikt, zoals vliegvelden, dokken, wegen en ziekenhuizen;
- door niet-militaire eenheden gebruikte lichte wapens en pantservoertuigen;
- veranderingen in de veestapel die jaar na jaar voor produktieve doeleinden wordt gebruikt, zoals fokvee, melkvee, voor de wol gehouden schapen en trekdieren;
- veranderingen in bomen die jaar na jaar in produktie zijn, zoals fruitbomen, wijnstokken, rubberbomen, palmbomen enz.;
- verbeteringen aan bestaande vaste activa, die veel verder gaan dan wat voor gewoon onderhoud en gewone reparaties nodig is;
- de aanschaf van vaste activa door middel van financiële leasing.

3.98. Niet onder de bruto-investeringen in vaste activa vallen:

a) transacties die tot het intermediair verbruik behoren, zoals:

- de aankoop van kleine gereedschappen voor produktiedoeleinden (zie punt 3.60e);
- gewoon onderhoud en gewone reparaties;

- de aanschaf van vaste activa, bestemd voor gebruik in het kader van operationele leasing (zie ook de bijlage over leasing en huurkoop van duurzame goederen);

b) transacties die als veranderingen in voorraden worden geboekt:

- slachtvee, inclusief pluimvee;
- voor de houtproduktie bestemde bomen (onderhanden werk);

c) vervoermiddelen, machines en werktuigen die door huishoudens voor consumptie zijn aangeschaft (consumptieve bestedingen);

d) waarderingsverschillen bij vaste activa (overige mutaties in activa);

e) verliezen op vaste activa door rampen (overige mutaties in activa), b.v. vernietiging van in cultuur gebrachte activa en vee door het uitbreken van een ziekte (die gewoonlijk niet door een verzekering wordt gedekt) of schade door abnormaal hoge waterstanden, storm of bosbranden (zie hoofdstuk VI).

3.99. De bruto-investeringen in vaste activa in de vorm van verbeteringen van bestaande vaste activa moeten bij de aankopen van nieuwe vaste activa van dezelfde soort worden geclassificeerd.

3.100. Immateriële vaste activa bestaan gewoonlijk uit nieuwe informatie, specifieke kennis enz.; hiertoe behoren:

- exploratie van minerale reserves; dit omvat de kosten van proefboringen, luchtkartering, ander topografisch onderzoek, vervoerkosten enz.;
- computerprogrammatuur en grote databanken die gedurende meer dan een jaar in het produktieproces worden gebruikt;
- literaire en artistieke oorspronkelijke manuscripten, vertolkingen, modellen, films, geluidsopnamen enz.

3.101. Zowel voor vaste activa als voor niet-geproduceerde niet-financiële activa bestaan de ten laste van de nieuwe eigenaar komende kosten van de eigendomsoverdracht uit:

a) kosten voor het in ontvangst nemen van de (nieuwe of bestaande) activa op de vereiste plaats en tijd, zoals vervoer-, installatie- en oprichtingskosten enz.;

b) gemaakte kosten of betaalde commissies voor deskundige bijstand, zoals vergoedingen voor landmeters, ingenieurs, advocaten en taxateurs en commissies betaald aan makelaars, veilingmeesters enz.;

c) door de nieuwe eigenaar verschuldigde belastingen op de eigendomsoverdracht van de activa.

Al deze kosten moeten worden opgetekend als bruto-investeringen in vaste activa door de nieuwe eigenaar. Opgemerkt zij dat de belastingen moeten worden behandeld als belastingen op de diensten van de intermediairs en niet als belastingen op de gekochte activa.

Moment van boeking en waardering van de bruto-investeringen in vaste activa

3.102. De bruto-investeringen in vaste activa worden geboekt wanneer de eigendom van de vaste activa wordt overgedragen aan de institutionele eenheid die voornemens is ze voor produktieve doeleinden te gebruiken.

Een afwijking van deze algemene regel is nodig voor:

- financiële leasing (dan wordt een verandering van eigendom geacht plaats te vinden);
- investeringen in vaste activa voor eigen rekening.

Door middel van financiële leasing verworven activa worden geboekt alsof de gebruiker eigenaar werd op het moment dat hij bezit nam van de goederen. Investeringen voor eigen rekening worden geboekt wanneer ze worden geproduceerd.

3.103. Bruto-investeringen in vaste activa worden gewaardeerd tegen aankoopprijzen inclusief installatiekosten en andere kosten van eigendomsoverdracht. Voor eigen rekening geproduceerde vaste activa worden gewaardeerd tegen de basisprijzen van soortgelijke vaste activa (wat een toeslag voor het netto-exploitatieoverschot of het gemengd inkomen omvat) of tegen de produktiekosten indien geen basisprijzen beschikbaar zijn.

3.104. De aanschaf van immateriële vaste activa wordt op uiteenlopende wijze gewaardeerd:

a) exploratie van minerale reserves: tegen de kosten van de (proef)boringen en de kosten die zijn gemaakt om proeven mogelijk te maken (zoals voor luchtkartering en ander topografisch onderzoek);

b) computerprogrammatuur: tegen aankoopprijzen indien de programmatuur op de markt gekocht is en tegen de geschatte basisprijs (of, indien dit niet mogelijk is, tegen de produktiekosten) wanneer de programmatuur zelf ontwikkeld is;

c) originelen op het gebied van woord, beeld en geluid: tegen de door de koper betaalde prijs indien het origineel wordt verkocht, of, indien het niet worden verkocht, op grond van de basisprijs voor soortgelijke originelen, de produktiekosten of de ontvangsten die worden verwacht wanneer het origineel in produktie komt.

3.105. De verkoop van bestaande vaste activa wordt gewaardeerd tegen de (basis)prijs na aftrek van eventuele kosten van eigendomsoverdracht voor de verkoper.

3.106. Bij de eigendomsoverdracht van zowel geproduceerde activa, zoals vaste activa, als niet-geproduceerde activa, zoals grond, worden kosten gemaakt.

Deze maken bij geproduceerde activa deel uit van de aankoopprijs. Ze moeten in het geval van grond en andere niet-geproduceerde activa van de koop en verkoop zelf worden gescheiden en in de classificatie van de bruto-investeringen in vaste activa in een afzonderlijke rubriek worden geboekt.

Veranderingen in voorraden (P.52)

3.107. Definitie: Veranderingen in voorraden worden gemeten door van de waarde van de toevoegingen aan de voorraden de waarde van de onttrekkingen en de waarde van eventuele periodieke verliezen aan in voorraad gehouden goederen af te trekken.

3.108. Ten gevolge van fysiek bederf, ongelukjes of kruimeldiefstal zijn bij alle soorten in voorraad gehouden goederen steeds weer verliezen mogelijk, zoals bij:

- grondstoffen en halffabrikaten;
- onderhanden werk;
- gereed produkt;
- handelsgoederen (b.v. als gevolg van winkeldiefstal).

3.109. De voorraden bestaan uit onderstaande categorieën:

a) grondstoffen en halffabrikaten

Grondstoffen en halffabrikaten zijn alle goederen die in voorraad worden gehouden met de bedoeling ze als produktiemiddelen te gebruiken; hiertoe behoren ook goederen die door de overheid in voorraad worden gehouden. Artikelen als goud, diamanten enz. zijn inbegrepen wanneer ze voor industrieel gebruik zijn bestemd of anderszins in het produktieproces zullen worden gebruikt;

b) onderhanden werk

Onderhanden werk bestaat uit de nog niet voltooide produktie. Het wordt geboekt bij de voorraden van de producent. Er zijn diverse vormen, b.v.:

- gewassen te velde;
- nog niet tot wasdom gekomen bomen en vee;
- onvoltooide bouwwerken (met uitzondering van die welke in het kader van een vooraf gesloten verkoopcontract of voor eigen rekening worden geproduceerd en als investeringen in vaste activa worden behandeld);
- andere onvoltooide vaste activa, b.v. schepen en boorplatforms;
- gedeeltelijk voltooid onderzoek van een aangelegenheid door een jurist of een andere expert;
- gedeeltelijk voltooide filmprodukties;
- gedeeltelijk voltooide computerprogramma's.

Voor ieder produktieproces dat aan het eind van de boekingsperiode niet is voltooid, moet onderhanden werk worden geboekt. Dit is vooral van belang voor kwartaalrekeningen, b.v. landbouwgewassen die niet binnen een kwartaal rijp zijn.

Het onderhanden werk neemt af wanneer het produktieproces voltooid is. Al het onderhanden werk wordt op dat moment omgezet in gereed produkt;

c) gereed produkt

Gereed produkt als deel van de voorraden bestaat uit de produktie die de producent niet van plan is voor de aflevering verder te bewerken (ook indien deze produktie zal worden gebruikt als produktiemiddel in andere produktieprocessen);

d) handelsgoederen

Handelsgoederen zijn goederen die zijn verworven om ze in de staat waarin zij zich bevinden, door te verkopen.

Moment van boeking en waardering van veranderingen in voorraden

3.110. Het moment van boeking en de waardering van veranderingen in voorraden moeten in overeenstemming zijn met dat van andere transacties in produkten. Dit geldt met name voor het intermediair verbruik (b.v. voor grondstoffen en halffabrikaten), de produktie (b.v. onderhanden werk en produktie uit de opslag van landbouwprodukten) en de bruto-investeringen in vaste activa (b.v. onderhanden werk). Een consequente behandeling is ook vereist bij loonveredeling. Indien goederen in het buitenland worden verwerkt en er vindt een aanzienlijke verandering in de goederen plaats, dan moeten de goederen in de uitvoer (en naderhand in de invoer) worden begrepen (zie punt 3.125). Deze uitvoer gaat samen met een vermindering van de voorraden en de wederinvoer wordt naderhand geboekt als een toename van de voorraden (indien de goederen niet onmiddellijk worden gebruikt of verkocht).

3.111. Veranderingen in voorraden moeten worden gewaardeerd op het moment dat de goederen aan de voorraden worden toegevoegd of hieraan worden onttrokken.

3.112. De gehanteerde prijzen moeten in overeenstemming zijn met die van andere stromen, wat meer in het bijzonder betekent dat:

a) de produktie van gereed produkt dat aan de voorraden van de producent wordt toegevoegd, wordt gewaardeerd tegen lopende basisprijzen, als werden zij op dat moment verkocht;

b) toevoegingen aan het onderhanden werk worden gewaardeerd naar rato van het aandeel in de geschatte lopende basisprijs van het gereed produkt;

c) verminderingen van het onderhanden werk (als onttrekkingen aan de voorraden wanneer het produktieproces voltooid is) worden gewaardeerd tegen basisprijzen;

d) met het oog op de verkoop aan de voorraden onttrokken goederen worden gewaardeerd tegen basisprijzen;

e) handelsgoederen die aan de voorraden van groot- en detailhandelaren enz. worden toegevoegd, worden gewaardeerd tegen de werkelijke of geschatte aankoopprijs van de handelaar;

f) aan de voorraden onttrokken handelsgoederen worden gewaardeerd tegen de aankoopprijs waartegen zij op het moment van onttrekking (en niet op dat van de aankoop) kunnen worden vervangen.

3.113. Verliezen ten gevolge van fysiek bederf, verzekerbare ongelukjes of kruimeldiefstal worden als volgt geboekt en gewaardeerd:

- grondstoffen en halffabrikaten: alsof ze aan de voorraden waren onttrokken om in het produktieproces te worden gebruikt (intermediair verbruik);
- onderhanden werk: als aftrekpost voor het in dezelfde periode gerealiseerde werk;
- gereed produkt en handelsgoederen: als onttrekkingen tegen de lopende prijs van de niet teloor gegane goederen.

3.114. Hierboven is een beschrijving gegeven van de theoretisch correcte waardering van iedere transactie met betrekking tot de voorraden, die nodig is om in overeenstemming te zijn met de waardering van de produktie, het intermediair verbruik en het finale gebruik. In de praktijk blijkt dit vaak te moeilijk te zijn en moet met een benadering worden gewerkt:

a) wanneer er vrij regelmatig veranderingen in de omvang van de voorraden plaatsvinden, is een praktische methode die de theoretische waarderingsregel sterk benadert, het vermenigvuldigen van deze verandering met de gemiddelde prijs voor de periode (de aankoopprijs voor voorraden bij de gebruikers of de groot- en detailhandel en de basisprijs voor voorraden bij de producenten);

b) wanneer de prijs van de betrokken goederen vrij constant blijft, kan een eenvoudige benadering als het vermenigvuldigen van de omvang van de verandering met de gemiddelde prijs zelfs bij grote schommelingen in de omvang van de voorraden nog bruikbaar zijn;

c) indien zowel de omvang als de prijs van de voorraden gedurende de boekingsperiode sterk veranderen, zijn verfijndere methoden voor een benadering noodzakelijk, bij voorbeeld een driemaandelijkse waardering van de veranderingen in de voorraden of het gebruik van vooraf bekende informatie over de verdeling van de schommelingen over de boekingsperiode (zo kunnen deze het grootst zijn aan het eind van het kalenderjaar of tijdens de oogst);

d) indien alleen informatie over de waarde aan het begin en het eind van de periode beschikbaar is (b.v. bij de groot- en de detailhandel waar de voorraden vaak uit een groot aantal verschillende produkten bestaan), moeten ook de veranderingen in de omvang tussen het begin en het eind van de periode worden geschat. Dit is mogelijk door het schatten van de omzet per produkt (of door van een bepaalde omzet uit te gaan).

Indien prijzen naar gelang van het seizoen variëren, kan dit mede het gevolg zijn van kwaliteitsverschillen, b.v. opruimingsprijzen of prijzen voor groenten en fruit buiten het seizoen. Deze kwaliteitsverschillen moeten als volumemutaties worden behandeld.

Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (P.53)

3.115. Definitie: Kostbaarheden zijn niet-financiële goederen die niet hoofdzakelijk voor produktieve of consumptieve doeleinden worden gebruikt, die onder normale omstandigheden niet na verloop van tijd (fysiek) bederven en die vooral als beleggingsobject worden verworven en aangehouden.

3.116. De volgende soorten goederen behoren tot de kostbaarheden:

a) edelstenen en edele metalen, zoals diamant, niet-monetair goud, platina, zilver enz.;

b) antiek en andere kunstvoorwerpen, zoals schilderijen, beeldhouwwerken enz.;

c) andere kostbaarheden, zoals sieraden van edelstenen en edele metalen en verzamelobjecten.

Deze goederen moeten als aankoop of verkoop van kostbaarheden worden opgetekend in geval van:

- aankoop of verkoop van niet-monetair goud, zilver enz. door (centrale) banken en andere financiële intermediairs;

- aankoop of verkoop van deze goederen door ondernemingen waarvan de hoofd- of nevenactiviteit niet het produceren van of de handel in dergelijke goederen behelst; dergelijke aankopen of verkopen zijn dan ook niet begrepen in het intermediair verbruik of in de investeringen in vaste activa van deze ondernemingen;

- aankoop of verkoop van deze goederen door huishoudens, zodat dergelijke aankopen ook niet in de consumptieve bestedingen van de huishoudens begrepen zijn.

Volgens afspraak worden in het ERS de volgende gevallen als aan- of verkopen van kostbaarheden geboekt:

- aankoop of verkoop van deze goederen door juweliers en kunsthandelaren (volgens de algemene definitie van kostbaarheden zou de aankoop van deze goederen door juweliers en kunsthandelaren als veranderingen in voorraden moeten worden geboekt);

- aankoop of verkoop van deze goederen door musea (volgens de algemene definitie van kostbaarheden zou de aankoop van deze goederen door musea als investeringen in vaste activa moeten worden geboekt).

Dank zij deze afspraak kunnen veelvuldige herclassificaties tussen de drie belangrijkste soorten investeringen, d.w.z. tussen saldo aan- en verkopen kostbaarheden, investeringen in vaste activa en veranderingen in voorraden, worden vermeden (b.v. bij transacties in dergelijke goederen tussen huishoudens en kunsthandelaren).

3.117. Het produceren van kostbaarheden wordt gewaardeerd tegen basisprijzen (zie ook punt 3.57 over het produceren van originele werken). Alle andere vormen van verwerving van kostbaarheden worden gewaardeerd tegen de ervoor betaalde aankoopprijs, inclusief eventuele vergoedingen en commissies voor tussenpersonen en de handelsmarge indien de kostbaarheden bij een handelaar zijn gekocht. De verkoop van kostbaarheden wordt gewaardeerd tegen de door de verkoper ontvangen prijs, na aftrek van eventueel aan tussenpersonen betaalde vergoedingen en commissies. Wanneer de produktie van kostbaarheden buiten beschouwing wordt gelaten, compenseren de totale aankopen en de totale verkopen tussen ingezeten sectoren elkaar en resten alleen de marges voor de tussenpersonen en de handel.

INVOER EN UITVOER VAN GOEDEREN EN DIENSTEN (P.6 EN P.7)

3.118. Definitie: De uitvoer van goederen en diensten bestaat uit de goederen- en dienstentransacties (verkoop, ruil, giften of overdrachten) van ingezetenen naar niet-ingezetenen.

3.119. Definitie: De invoer van goederen en diensten bestaat uit de goederen- en dienstentransacties (aankoop, ruil, giften of overdrachten) van niet-ingezetenen naar ingezetenen.

3.120. De invoer en uitvoer van goederen en diensten omvat niet:

- de handel van vestigingen van multinationale bedrijven (establishment trade), d.w.z.:
  * leveringen aan niet-ingezetenen door niet-ingezeten vestigingen van ingezeten ondernemingen, b.v. verkopen in het buitenland door buitenlandse filialen van een multinationale onderneming die eigendom is van of gecontroleerd wordt door ingezetenen;
  * leveringen aan ingezetenen door ingezeten vestigingen van niet-ingezeten ondernemingen, b.v. verkopen door binnenlandse filialen van buitenlandse multinationale ondernemingen;
- primaire-inkomensstromen naar en uit het buitenland, zoals beloning van werknemers, rente en inkomen uit directe investeringen; het inkomen uit directe investeringen kan een onscheidbaar gedeelte voor het leveren van allerlei diensten omvatten, b.v. voor de opleiding van werknemers, voor managementdiensten en voor het gebruik van octrooien en handelsmerken;
- de koop of verkoop van financiële activa of niet-geproduceerde activa, zoals grond en octrooien.

3.121. De invoer en uitvoer van goederen en diensten moeten worden onderscheiden in:

- leveringen binnen de EG;
- invoer in en uitvoer uit de EG.

Voor het gemak worden beide hier invoer en uitvoer genoemd.

Invoer en uitvoer van goederen (P.61 en P.71)

3.122. Invoer en uitvoer van goederen vinden plaats wanneer de eigendom van goederen door een ingezetene wordt overgedragen aan een niet-ingezetene of andersom (ongeacht of er sprake is van een fysieke grensoverschrijdende goederenbeweging in verband hiermee).

3.123. In vier gevallen wordt voor de boeking van invoer en uitvoer van goederen echter afgeweken van het eigendomsoverdrachtbeginsel:

a) financiële leasing: er wordt geacht een eigendomsoverdracht van de geleasde goederen van de verhuurder naar de huurder te hebben plaatsgevonden; deze wordt geboekt wanneer de huurder het goed in bezit neemt (zie de bijlage over leasing en huurkoop van duurzame goederen);

b) leveringen tussen geaffilieerde bedrijven (filiaal of dochterbedrijf, of buitenlandse vestiging); er wordt geacht een eigendomsoverdracht te hebben plaatsgevonden wanneer goederen door een bedrijf aan een geaffilieerd bedrijf worden geleverd;

c) goederen verzonden voor een omvangrijke loonveredeling of reparatie worden bij de in- en de uitvoer geboekt hoewel er geen sprake is van eigendomsoverdracht;

d) transitohandel: er wordt geen invoer of uitvoer geboekt wanneer handelaren goederen van niet-ingezetenen kopen en deze vervolgens binnen dezelfde boekingsperiode aan niet-ingezetenen doorverkopen. Een dergelijke behandeling moet ook worden toegepast bij transitohandel door niet-ingezetenen.

3.124. In de volgende gevallen vindt uitvoer van goederen plaats zonder dat deze ooit de grens van het land overschrijden:

a) goederen die door in internationale wateren opererende ingezeten eenheden worden geproduceerd, worden direct aan niet-ingezetenen in het buitenland verkocht (aardolie, aardgas, visserijprodukten, berging van schepen op zee enz.);

b) vervoermaterieel en andere roerende werktuigen die niet aan een vaste plaats gebonden zijn, behoeven de grens van het land van uitvoer niet te overschrijden wanneer ze door een ingezetene aan een niet-ingezetene worden verkocht;

c) goederen worden verloren of gaan kapot na de eigendomsoverdracht, maar voordat ze de grens van het land van uitvoer hebben overschreden.

Voor de invoer van goederen gelden soortgelijke gevallen.

3.125. De invoer en uitvoer van goederen omvatten transacties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen in:

- niet-monetair goud, d.w.z. goud dat niet (meer) voor monetair beleid wordt gebruikt;
- ongemunt zilver, diamanten en andere edele metalen en edelstenen;
- papiergeld en munten die niet in omloop zijn en niet-geëmitteerde effecten (gewaardeerd als goederen, niet tegen de nominale waarde);
- elektriciteit, gas en water;
- vee dat over de grens wordt gedreven;
- pakketpost;
- uitvoer door de overheid, inclusief de uitvoer van goederen die zijn gefinancierd met een bijdrage of een lening van de overheid;
- goederen waarvan de eigendom overgaat naar of van een instelling die een buffervoorraad aanhoudt;
- goederen die door een ingezeten onderneming aan een niet-ingezeten filiaal worden geleverd;

- goederen die door een ingezeten onderneming van een niet-ingezeten filiaal worden ontvangen;
- smokkelwaar;
- andere niet-geboekte zendingen, zoals giften en zendingen waarvan de waarde een bepaalde drempel niet overschrijdt;
- goederen die in het buitenland worden veredeld en daarbij een aanzienlijke fysieke verandering ondergaan, alsmede goederen die op het eigen grondgebied voor niet-ingezetenen worden veredeld;
- investeringsgoederen die in het buitenland worden gerepareerd, indien dit een grote hoeveelheid herstelwerk of nieuwe produktie met zich meebrengt, alsmede dergelijke goederen die op het eigen grondgebied voor niet-ingezetenen worden gerepareerd.

3.126. De invoer en uitvoer van goederen omvatten niet de volgende goederen, ook al zouden zij de nationale grens overschrijden:

- goederen die via een land worden doorgevoerd;
- goederen die worden verzonden naar of vanuit een ambassade, militaire basis of andere enclave van een land binnen de nationale grenzen van een ander land;
- vervoermaterieel en andere roerende werktuigen die een land tijdelijk verlaten zonder dat er een eigendomsoverdracht plaatsvindt (b.v. bouwmaterieel voor installatie- of bouwwerkzaamheden in het buitenland);
- materieel en andere goederen die voor een kleine bewerking of voor onderhoud of reparatie naar het buitenland worden gezonden;
- andere goederen die een land tijdelijk verlaten, maar in de regel binnen een jaar in de oorspronkelijke staat en zonder eigendomsoverdracht terugkeren (b.v. goederen die voor een tentoonstelling of een theaterproduktie naar het buitenland worden gezonden, goederen die in het kader van operationele leasing, ook al is het voor een aantal jaren, naar het buitenland gaan, goederen die worden teruggezonden omdat de verkoop niet naar verwachting liep);
- in consignatie verzonden goederen die verloren raken of kapot gaan nadat ze een grens overschreden hebben, maar voordat er sprake is van eigendomsoverdracht.

3.127. De invoer en uitvoer van goederen moeten in beginsel worden geboekt wanneer de eigendom van de goederen wordt overgedragen. In de praktijk wordt de eigendomsoverdracht geacht plaats te vinden op het moment dat de partijen bij de transactie deze in hun boeken of rekeningen opnemen. Dit behoeft niet samen te vallen met de verschillende fases van de overeenkomst, zoals:

- het moment dat de verbintenis wordt gesloten (contractdatum);
- het moment dat de goederen en diensten worden geleverd en er een aanspraak op betaling ontstaat (datum van overdracht);
- het moment dat die aanspraak wordt gehonoreerd (betaaldatum).

3.128. De invoer en uitvoer van goederen moeten worden gewaardeerd tegen de fob-waarde (vrij aan boord) aan de grens van het land van uitvoer. Deze waarde bestaat uit:

- de waarde van de goederen tegen basisprijzen;
- plus de kosten van vervoer en distributie van die goederen tot dat punt aan de grens, inclusief de kosten voor het laden op een vervoermiddel voor verder transport (in voorkomend geval) (zie tabel 3.1, tweede kolom in het tweede deel van de tabel);
- plus het saldo van belastingen en subsidies op de uitgevoerde goederen; voor leveringen binnen de EG omvat dit de BTW en de overige produktgebonden belastingen die in het land van uitvoer zijn betaald.

In de aanbod- en gebruikstabel en de symmetrische input-outputtabel moet de invoer van goederen voor afzonderlijke produktgroepen anders worden gewaardeerd: tegen de cif-waarde (kosten, verzekeringen, vracht) aan de grens van het land van invoer.

Definitie: De cif-prijs is de prijs van een goed dat aan de grens van het land van invoer wordt afgeleverd, of de prijs van een aan een ingezetene verleende dienst, vóór de betaling van belastingen op invoer en van handels- en vervoersmarges in het land (wanneer de handels- en vervoersmarges inbegrepen zijn, zie ook tabel 3.2, derde kolom van het tweede deel van de tabel).

3.129. Onder bepaalde omstandigheden kan een benadering of een vervangende maat voor de fob-waarde nodig zijn:

a) geruilde goederen moeten worden gewaardeerd tegen de basisprijs die bij verkoop van de goederen tegen contante betaling zou zijn ontvangen;

b) transacties tussen geaffilieerde ondernemingen: als regel geldt dat de werkelijke overdrachtswaarde moet worden gebruikt. Indien deze echter sterk afwijkt van de marktprijs, moet het geschatte marktprijsequivalent worden geboekt, of voor analytische doeleinden ten minste afzonderlijk worden aangegeven;

c) goederen die in het kader van financiële leasing worden overgedragen moeten worden gewaardeerd op basis van de door de verhuurder betaalde aankoopprijs (en niet van de cumulatieve waarde van de huurbetalingen);

d) invoer van goederen die moet worden geschat op basis van douanegegevens (voor extra-EG-handel) of Intrastat-informatie (voor intra-EG-handel). Geen van beide bronnen geeft een fob-waardering; de een gebruikt de cif-waarde aan de EG-grens en de andere die aan de nationale grens. Aangezien fob-waarden alleen op het meest geaggregeerde niveau worden gebruikt en cif-waarden op het niveau van de produktgroep worden gebruikt, behoeven deze wijzigingen alleen op dat niveau te worden toegepast, d.w.z. de cif/fob-correctie;

e) invoer en uitvoer van goederen die moeten worden geschat op basis van bij enquêtes of ad hoc verzamelde informatie. In dergelijke gevallen kan gewoonlijk alleen de totale waarde van de verkopen, uitgesplitst naar produkten, worden verkregen. De schatting zal daarom op de aankoopprijzen en niet op de fob-waarden gebaseerd zijn.

Invoer en uitvoer van diensten (P.62 en P.72)

3.130. Definitie: De uitvoer van diensten bestaat uit alle diensten die door ingezetenen aan niet-ingezetenen worden verleend.

3.131. Definitie: De invoer van diensten bestaat uit alle diensten die door niet-ingezetenen aan ingezetenen worden verleend.

3.132. De uitvoer van diensten omvat de volgende grensgevallen:

- vervoer van uitgevoerde goederen na overschrijding van de grens van het land van uitvoer, indien dit gebeurt door ingezeten vervoerbedrijven (tabel 3.1, vakken 2 en 3);
- vervoer van ingevoerde goederen door een ingezeten vervoerbedrijf
  * tot aan de grens van het land van uitvoer bij een fob-waardering van de goederen, ter compensatie van de in de fob-waarde begrepen waarde van het vervoer (tabel 3.2, vak 3)
  * tot aan de grens van het land van invoer bij een cif-waardering van de goederen, ter compensatie van de in de cif-waarde begrepen waarde van het vervoer (tabel 3.2, vakken 3 en 2 cif)
- goederenvervoer door ingezetenen voor niet-ingezetenen zonder dat er sprake is van invoer of uitvoer van de goederen (b.v. het vervoer van goederen die het land van uitvoer niet verlaten of het vervoer van goederen buiten het grondgebied van het betrokken land);
- binnenlands of grensoverschrijdend personenvervoer voor niet-ingezetenen door ingezeten vervoerbedrijven;
- kleine bewerkingen en reparaties ten behoeve van niet-ingezetenen;
- bouwkundige diensten wanneer een directiekeet op een bouwplaats in het buitenland niet als quasi-onderneming wordt behandeld. Dit geldt voor bouwprojecten met een duur van minder dan een jaar, waarvan de produktie geen deel uitmaakt van de bruto-investeringen in vaste activa (zie punt 2.09, en met name de voetnoot hierbij);
- installatie van machines en werktuigen in het buitenland, wanneer een project door haar aard van beperkte duur is;
- financiële diensten ter hoogte van de expliciet in rekening gebrachte commissies en vergoedingen;
- verzekeringsdiensten ter hoogte van de kosten van de dienst;
- uitgaven van niet-ingezeten toeristen en personen op zakenreis (volgens afspraak geclassificeerd als diensten; voor de aanbod- en gebruikstabel en de symmetrische input-outputtabel kan echter een algemene indeling naar produkten noodzakelijk zijn);
- uitgaven van niet-ingezetenen voor medische en onderwijsdiensten verleend door ingezetenen, ongeacht of deze diensten op het grondgebied van het betrokken land of in het buitenland worden verleend;
- huisvestingsdiensten van niet-ingezeten bewoners van een eigen vakantiehuis (zie punt 3.54);
- royalties en licentiegelden, waarvan de ontvangst gekoppeld is aan een machtiging voor het gebruik van immateriële niet-geproduceerde niet-financiële activa en eigendomsrechten, zoals octrooien, auteursrechten, handelsmerken, industriële procédés, franchises enz, en aan het gebruik, via licentieovereenkomsten, van geproduceerde originelen of prototypen, zoals handschriften, schilderijen enz.

3.133. Voor de invoer van diensten zijn de meeste grensgevallen het spiegelbeeld van die voor de uitvoer van diensten; daarom is hiervoor slechts een beperkt aantal specifieke toelichtingen nodig.

3.134. De invoer van diensten omvat de volgende grensgevallen:

- vervoer van uitgevoerde goederen tot aan de grens van het land van uitvoer door een niet-ingezeten vervoerbedrijf ter compensatie van de in de fob-waarde van de uitgevoerde goederen begrepen waarde van het vervoer (tabel 3.1, vak 4);
- vervoer van ingevoerde goederen door een niet-ingezeten vervoerbedrijf
  * vanaf de grens van het land van uitvoer als afzonderlijke vervoerdienst bij een fob-waardering van de ingevoerde goederen (tabel 3.2, vakken 4 en 5 fob);
  * vanaf de grens van het land van invoer als afzonderlijke vervoerdienst bij een cif-waardering van de ingevoerde goederen (in dit geval is de waarde van de vervoerdienst tussen de grens van het land van uitvoer en die van het land van invoer al in de cif-waarde van de goederen begrepen; tabel 3.2, vak 4);
- goederenvervoer door niet-ingezetenen voor ingezetenen zonder dat er sprake is van invoer of uitvoer van goederen (b.v. vervoer van goederen in doorvoer of vervoer buiten het grondgebied van het betrokken land);
- binnenlands of grensoverschrijdend personenvervoer voor ingezetenen door niet-ingezeten vervoerbedrijven.

Invoer van vervoerdiensten omvat niet het vervoer van uitgevoerde goederen na overschrijding van de grens van het land van uitvoer, wanneer dit geschiedt door niet-ingezeten vervoerbedrijven (tabel 3.1, vakken 5 en 6). Voor de uitvoer van goederen wordt een fob-waardering toegepast en al dergelijke vervoerdiensten worden daarom beschouwd als transacties tussen niet-ingezetenen, namelijk tussen een niet-ingezeten vervoerbedrijf en een niet-ingezeten importeur. Dit geldt ook indien deze vervoerdiensten in het kader van een cif-uitvoercontract door de exporteur wordt betaald.

3.135. De invoer in verband met rechtstreekse aankopen door ingezetenen in het buitenland bestrijkt alle goederen en diensten die ingezetenen tijdens zakelijke of privé-reizen in het buitenland hebben gekocht. Er moeten twee categorieën worden onderscheiden, daar zij om een verschillende behandeling vragen:

- uitgaven van personen op zakenreis behoren tot het intermediair verbruik;
- uitgaven van reizigers tijdens privé-reizen behoren tot de consumptieve bestedingen van de huishoudens.

3.136. De invoer en uitvoer van diensten worden geboekt op het moment dat de diensten worden verleend, wat meestal samenvalt met het moment dat zij worden geproduceerd. De invoer moet worden gewaardeerd tegen aankoopprijzen en de uitvoer tegen basisprijzen.

Tabel 3.1 Behandeling van het vervoer van uitgevoerde goederen. Toelichting op de tabel.

Het eerste deel van de tabel laat zien dat er zes mogelijkheden voor het vervoer van uitgevoerde goederen zijn. Dit is afhankelijk van het feit of de vervoerder al dan niet een ingezeten bedrijf is en van de plaats waar het vervoer plaatsvindt: van een plaats op het grondgebied van het land van uitvoer naar de grens van dat land, van de grens van het land van uitvoer naar dat van het land van invoer of van de grens van het land van invoer naar een plaats in dat land. In het tweede deel van de tabel wordt voor ieder van de zes mogelijkheden aangegeven wat moet worden opgetekend: uitvoer van goederen, uitvoer van diensten, invoer van goederen of invoer van diensten.

Grondgebied van het land van uitvoer	Grondgebied van tussenliggende landen	Grondgebied van het land van invoer
1. ingezeten vervoerbedrijf ⇒	2. ingezeten vervoerbedrijf ⇒	3. ingezeten vervoerbedrijf ⇒
4. niet-ingezeten vervoerbedrijf ⇒	5. niet-ingezeten vervoerbedrijf ⇒	6. niet-ingezeten vervoerbedrijf ⇒

	Uitvoer van goederen (fob)	Uitvoer van diensten	Invoer van goederen (cif/fob)	Invoer van diensten
1.	x	-	-	-
2.	-	x	-	-
3.	-	x	-	-
4.	x	-	-	x
5.	-	-	-	-
6.	-	-	-	-

Tabel 3.2 Behandeling van het vervoer van ingevoerde goederen. Toelichting op de tabel.

Het eerste deel van de tabel laat zien dat er zes mogelijkheden voor het vervoer van ingevoerde goederen zijn. Dit is afhankelijk van het feit of de vervoerder al dan niet een ingezeten bedrijf is en van de plaats waar het vervoer plaatsvindt: van een plaats op het grondgebied van het land van uitvoer naar de grens van dat land, van de grens van het land van uitvoer naar dat van het land van invoer of van de grens van het land van invoer naar een plaats in dat land. In het tweede deel van de tabel wordt voor ieder van de zes mogelijkheden aangegeven wat moet worden opgetekend: invoer van goederen, invoer van diensten, uitvoer van goederen of uitvoer van diensten. In de gevallen 2 en 5 hangt de boeking af van de waarderingsregel die op de ingevoerde goederen van toepassing is.

Grondgebied van het betrokken land	Grondgebied van tussenliggende landen	Grondgebied van het land van invoer
1. ingezeten vervoerbedrijf ⇐	2. ingezeten vervoerbedrijf ⇐	3. ingezeten vervoerbedrijf ⇐
4. niet-ingezeten vervoerbedrijf ⇐	5. niet-ingezeten vervoerbedrijf ⇐	6. niet-ingezeten vervoerbedrijf ⇐

	Waardering van de ingevoerde goederen	Invoer van goederen	Invoer van diensten	Uitvoer van goederen (fob)	Uitvoer van diensten
1.	cif/fob	-	-	-	-
2.	fob	-	-	-	-
	cif	x	-	-	x
3.	cif/fob	x	-	-	x
4.	cif/fob	-	x	-	-
5	fob	-	x	-	-
	cif	x	-	-	-
6.	cif/fob	x	-	-	-

De overgang van een cif- naar een fob-waardering van ingevoerde goederen bestaat uit:

- een cif/fob-correctie, d.w.z. van 2 cif naar 2 fob (waardoor de totale invoer en uitvoer vermindert);
- een cif/fob-herclassificatie, d.w.z. van 5 cif naar 5 fob (waardoor de totale invoer en uitvoer ongewijzigd blijft).

TRANSACTIES IN BESTAANDE GOEDEREN

3.137. Definitie: Bestaande goederen zijn goederen die al een gebruiker hebben gehad (met uitzondering van voorraden).

3.138. Tot de bestaande goederen behoren:

- bestaande gebouwen en andere vaste activa die door een producerende eenheid aan een andere eenheid worden verkocht:

  * om als zodanig opnieuw te worden gebruikt;
  * om te worden gesloopt; de produkten die hierbij ontstaan, worden gewoonlijk grondstoffen (b.v. schroot) voor de produktie van nieuwe goederen (b.v. staal);

- kostbaarheden die door de ene eenheid aan een andere worden verkocht;

- bestaande duurzame consumptiegoederen die door huishoudens of door de militaire autoriteiten aan andere eenheden worden verkocht:

  * om als zodanig opnieuw te worden gebruikt;
  * om te worden gesloopt en in sloopmateriaal te worden omgezet.

- bestaande niet-duurzame goederen (b.v. papierafval, lompen, oude kleding, lege flessen enz.) die door ongeacht welke eenheid worden verkocht om hetzij opnieuw te worden gebruikt hetzij als grondstof te worden gebruikt voor de vervaardiging van nieuwe goederen (gerecupereerde goederen).

3.139. De overdracht van bestaande goederen wordt geboekt als een negatieve uitgave (aankoop) voor de verkoper en een positieve uitgave (aankoop) voor de koper.

3.140. Dit heeft een aantal gevolgen:

a) wanneer de verkoop van bestaande vaste activa of kostbaarheden plaatsvindt tussen twee ingezeten producenten, compenseren de voor de bruto-investeringen in vaste activa geboekte positieve en negatieve waarden elkaar op het niveau van de volkshuishouding als geheel, met uitzondering evenwel van de kosten van de eigendomsoverdracht;
b) wanneer bestaande onroerende vaste activa (b.v. een gebouw) aan een niet-ingezetene worden verkocht, wordt deze volgens afspraak behandeld als had hij een vordering gekocht, d.w.z. het actieve vermogen van een fictieve ingezeten eenheid. Deze fictieve ingezeten eenheid wordt dan geacht de vaste activa te kopen, zodat de koop en verkoop van de vaste activa tussen ingezetenen plaatsvindt;
c) wanneer bestaande roerende vaste activa, zoals een schip of een vliegtuig, worden uitgevoerd, wordt niet elders in de volkshuishouding een positieve bruto-investering in vaste activa opgevoerd om de negatieve bruto-investering in vaste activa van de verkoper te compenseren;

d) bepaalde duurzame goederen, zoals voertuigen, kunnen als vaste activa of als duurzame consumptiegoederen worden geclassificeerd naar gelang van de eigenaar en het doel waarvoor ze worden gebruikt. Indien de eigendom van een dergelijk goed door een onderneming voor consumptie aan een huishouden wordt overgedragen, wordt voor de onderneming een negatieve bruto-investering in vaste activa opgetekend en voor het huishouden positieve consumptieve bestedingen. In het minder vaak voorkomende geval dat de eigendom van een dergelijk goed door een huishouden wordt overgedragen aan een onderneming, moeten voor het huishouden negatieve consumptieve bestedingen worden geboekt en voor de onderneming positieve bruto-investeringen in vaste activa;

e) transacties in bestaande kostbaarheden moeten worden geboekt als de aankoop van een kostbaarheid (positieve bruto-investeringen) door de koper en de verkoop van een kostbaarheid (negatieve bruto-investeringen) door de verkoper. Bij een transactie met het buitenland moet de invoer of uitvoer van een goed worden opgetekend (zie punt 3.125). De verkoop van een kostbaarheid door een huishouden moet niet als negatieve consumptieve bestedingen worden geboekt;

f) wanneer bestaande duurzame militaire goederen door de overheid naar het buitenland worden verkocht, moet deze verkoop worden geboekt als een uitvoer van goederen en als negatief intermediair verbruik (en negatieve consumptie) door de overheid.

3.141. Voor de verkoopkosten van de vroegere eigenaar (kosten van de eigendomsoverdracht) moeten een negatief waarderingsverschil worden opgetekend. Op deze wijze moet ook het nog niet als verbruik van vaste activa afgeschreven deel van zijn oorspronkelijke verwervingskosten worden geboekt.

3.142. Transacties in bestaande goederen moeten worden opgetekend op het moment van de eigendomsoverdracht. De waarderingsregels die moeten worden toegepast zijn gelijk aan die welke voor de soort(en) transacties in de betrokken produkten gelden.

HOOFDSTUK IV

VERDELINGSTRANSACTIES

INLEIDING

4.01 Verdelingstransacties zijn transacties waarbij de door het produktieproces gegenereerde toegevoegde waarde wordt verdeeld over arbeid, kapitaal en overheid, alsmede transacties betreffende de herverdeling van inkomen en vermogen.

Het systeem maakt onderscheid tussen inkomens- en kapitaaloverdrachten; bij laatstgenoemde overdrachten worden de besparingen of het vermogen herverdeeld en niet het inkomen.

BELONING VAN WERKNEMERS (D.1)

4.02. Definitie: De beloning van werknemers (D.1) omvat het gehele loon, in geld of in natura, dat door een werkgever aan een werknemer verschuldigd is voor de arbeid die laatstgenoemde tijdens de boekingsperiode heeft verricht.

De beloning van werknemers wordt ingedeeld in:

- lonen (D.11): lonen in geld; lonen in natura;
- sociale premies ten laste van werkgevers (D.12): werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121); toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122).

Lonen (D.11)

1. Lonen in geld

4.03. De lonen in geld omvatten de waarde van sociale premies, inkomstenbelasting enz., ten laste van de werknemer, ook indien deze in werkelijkheid door de werkgever worden ingehouden en ten behoeve van de werknemer rechtstreeks aan de sociale-verzekeringsstelsels, belastingdienst enz. worden betaald.

De lonen in geld omvatten onderstaande soorten beloning:

a) periodiek verschuldigde basislonen;

b) toeslagen voor overwerk, nachtdienst, werk in het weekend, werk onder onaangename of gevaarlijke omstandigheden;

c) duurte- en ontheemdingstoeslagen;

d) produktiviteitspremies, winstuitkeringen, kerst- en nieuwjaarsgratificaties met uitzondering van sociale uitkeringen aan werknemers (zie punt 4.07c), "dertiende en veertiende maand" (jaarlijkse extra uitkering);

e) vergoedingen voor het woon-werkverkeer, met uitzondering van vergoedingen of terugbetalingen van reis-, verblijf-, verhuis- en representatiekosten die werknemers in het kader van de uitoefening van hun werkzaamheden hebben gemaakt (zie punt 4.07a);

f) beloning voor niet-gewerkte officiële feestdagen, betaalde vakantie;

g) aan werknemers betaalde provisies, fooien, presentiegelden en tantièmes;

h) incidentele premies of andere bijzondere betalingen in verband met de algemene prestaties van de onderneming in het kader van stimuleringsprogramma's;

i) uitkeringen van werkgevers aan hun werknemers voor bezitsvorming;

j) bijzondere uitkeringen aan werknemers die de onderneming verlaten, indien dergelijke betalingen niet vastliggen in een collectieve arbeidsovereenkomst;

k) huisvestingstoelagen die in contanten door werkgevers aan hun werknemers worden uitbetaald.

2. Lonen in natura

4.04. Definitie: De lonen in natura omvatten goederen en diensten of andere voordelen die gratis of tegen verlaagde prijs door werkgevers worden verstrekt en waarvan de werknemers in hun eigen tijd en indien zij zulks wensen, gebruik kunnen maken ter bevrediging van hun eigen behoeften of wensen of van die van de andere leden van hun huishouden. Dergelijke goederen en diensten of andere voordelen zijn niet noodzakelijk voor het produktieproces van de werkgever. Voor werknemers vormen lonen in natura een aanvullend inkomen: zij zouden een marktprijs hebben moeten betalen indien zij dergelijke goederen of diensten zelf hadden gekocht.

4.05. De meest gebruikelijke lonen in natura zijn:

a) maaltijden en dranken, inclusief die welke tijdens zakenreizen worden genuttigd (omdat zij anders toch zouden worden genuttigd), met uitzondering van speciale maaltijden of dranken in verband met uitzonderlijke werkomstandigheden. Prijsreducties in gratis of gesubsidieerde kantines of via maaltijdbonnen dienen te worden opgenomen onder lonen in natura;

b) huisvestings- of accommodatiediensten, voor eigen rekening georganiseerd of van derden gekocht, ten behoeve van alle leden van het huishouden waartoe de werknemer behoort;

c) uniformen of andere speciale kleding die werknemers niet alleen op het werk, maar ook regelmatig buiten de werkplek dragen;

d) voertuigen of andere duurzame goederen die voor persoonlijk gebruik ter beschikking staan van de werknemers;

e) goederen en diensten die in het eigen produktieproces van de werkgever worden geproduceerd, zoals gratis reizen voor werknemers bij spoorweg- of luchtvaartmaatschappijen, gratis steenkool voor mijnwerkers of gratis voedsel voor werknemers in de landbouw;

f) terbeschikkingstelling van sport-, vrijetijds- of vakantiefaciliteiten voor werknemers en hun gezinnen;

g) vervoer naar en van het werk, behalve wanneer dit tijdens de werkuren plaatsvindt; parkeerplaatsen;

h) kinderopvangverblijven voor de kinderen van werknemers;

i) betalingen van werkgevers aan ondernemingsraden of soortgelijke organen;

j) gratis aan werknemers verstrekte aandelen;

k) tot het loon in natura kan ook behoren de waarde van door werkgevers betaalde rente wanneer zij leningen aan werknemers verstrekken tegen verlaagde rente of zelfs rentevrij. De waarde kan worden geschat door van het bedrag dat de werknemer zou moeten betalen indien hem/haar de gemiddelde hypotheekrente (bij de aanschaf van een huis) of de gemiddelde rente voor een consumentenkrediet (bij de aanschaf van andere goederen en diensten) zou worden opgelegd het bedrag van de werkelijk betaalde rente af te trekken.

Een toegerekende rentebetaling door de werknemer wordt in de primaire inkomensverdelingsrekening teruggeleid naar de werkgever (rerouting).

4.06. Goederen en diensten, of andere voordelen, dienen te worden gewaardeerd tegen de basisprijs indien zij worden geproduceerd door de werkgever, en tegen de aankoopprijs indien de werkgever ze heeft aangeschaft (d.w.z. de werkelijk door de werkgever betaalde prijs).

Indien zij gratis zijn verstrekt, wordt de totale waarde van de lonen in natura berekend aan de hand van de basisprijzen (of aankoopprijzen indien de werkgever ze heeft aangeschaft) van de desbetreffende goederen en diensten of andere voordelen.

Indien zij tegen verlaagde prijzen zijn verstrekt, wordt de waarde ervan bepaald door het verschil tussen de berekening zoals hierboven is uiteengezet, en het door de werknemer betaalde bedrag.

4.07. De lonen omvatten niet:

a) uitgaven van werkgevers die zowel aan henzelf als aan hun werknemers ten goede komen, omdat ze noodzakelijk zijn voor het produktieproces:

- vergoeding of terugbetaling van reis-, verblijf-, verhuis- en representatiekosten die werknemers in het kader van de uitoefening van hun werkzaamheden maken;
- uitgaven voor verbetering en verfraaiing van de werkplek, voor medisch onderzoek dat nodig is wegens de aard van het werk, voor verstrekking van werkkleding die uitsluitend of hoofdzakelijk op het werk wordt gedragen;
- uitgaven voor accommodatie op de werkplek die niet door de huishoudens waartoe de werknemers behoren, kan worden benut: barakken, slaapzalen, hutten enz.;
- speciale maaltijden of dranken die wegens uitzonderlijke werkomstandigheden nodig zijn;
- vergoedingen aan werknemers voor de aankoop van gereedschap, benodigdheden of speciale werkkleding die uitsluitend of voornamelijk noodzakelijk zijn voor het werk, of het gedeelte van hun loon dat werknemers krachtens hun arbeidsovereenkomst verplicht zijn aan dergelijke aankopen te besteden.

Dergelijke uitgaven aan goederen en diensten, die werkgevers aan hun werknemers moeten verstrekken om hen in staat te stellen hun werk naar behoren uit te voeren, zijn begrepen onder het intermediair verbruik van de werkgever;

b) de bedragen aan lonen die werkgevers tijdelijk aan hun werknemers blijven betalen bij ziekte, moederschap, arbeidsongeval, invaliditeit, ontslag enz. Dergelijke betalingen

b) de bedragen aan lonen die werkgevers tijdelijk aan hun werknemers blijven betalen bij ziekte, moederschap, arbeidsongeval, invaliditeit, ontslag enz. Dergelijke betalingen worden beschouwd als uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers (D.623), die voor hetzelfde bedrag worden opgenomen onder de toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122);

c) andere uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers, in de vorm van kinder-, partner- en gezinstoelagen, vergoedingen voor onderwijs of andere vergoedingen voor personen ten laste, en in de vorm van gratis medische diensten (met uitzondering van medisch onderzoek dat nodig is wegens de aard van het werk) aan werknemers en hun gezinnen;

d) belastingen ten laste van de werkgever over de loonsom, bijvoorbeeld een belasting over het aantal werknemers. Dergelijke belastingen worden beschouwd als niet-produktgebonden belastingen op produktie.

Sociale premies ten laste van werkgevers (D.12)

4.08. Een bedrag gelijk aan de waarde van de sociale premies ten laste van werkgevers om het recht van hun werknemers op sociale uitkeringen te waarborgen, dient te worden opgenomen als beloning van werknemers. Bij de sociale premies ten laste van werkgevers kan het om werkelijke of toegerekende premies gaan.

Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121)

4.09. Definitie: De werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121) zijn de bedragen die werkgevers ten behoeve van hun werknemers betalen aan de verzekeraars (wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen en particuliere verzekeringsstelsels met fondsvorming). Deze betalingen betreffen de wettelijke, op collectieve arbeidsovereenkomsten berustende, contractuele en vrijwillige premies voor verzekering tegen sociale risico's en noden (zie D.6).

Hoewel de werkgeverspremies rechtstreeks door de werkgevers aan de verzekeraars worden betaald, worden zij beschouwd als een bestanddeel van de beloning van de werknemers, dat door dezen vervolgens aan de verzekeraars wordt betaald.

Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122)

4.10. Definitie: De toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122) vertegenwoordigen de tegenwaarde van de sociale uitkeringen (minus eventuele sociale premies ten laste van de werknemers) die rechtstreeks door werkgevers aan hun werknemers of voormalige werknemers en andere rechthebbenden(1) worden verstrekt, zonder tussenkomst van enige verzekeringsmaatschappij of zelfstandig pensioenfonds, en zonder de oprichting van een speciaal fonds of een afzonderlijke voorziening voor dit doel.

(1) De toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers omvatten de tegenwaarde van de lonen die de werkgevers tijdelijk doorbetalen bij ziekte, moederschap, arbeidsongeval, invaliditeit, ontslag enz., van hun werknemers, indien dat bedrag afzonderlijk kan worden opgevoerd.

Het feit dat sommige sociale uitkeringen rechtstreeks door de werkgevers worden verstrekt, en niet via een wettelijke sociale-verzekeringsinstelling of een andere verzekeraar, doet niets af aan hun karakter van sociale uitkeringen. Omdat de kosten van deze uitkeringen voor de werkgever echter een gedeelte van de loonkosten vormen, moeten zij eveneens bij de beloning van de werknemers worden opgenomen.

4.11. In de sectorrekeningen komen de uitgaven voor rechtstreekse sociale uitkeringen een eerste maal voor als bestedingen in de inkomensvormingsrekening, namelijk als bestanddeel van de beloning van werknemers, en een tweede maal als bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening, namelijk als sociale uitkeringen. Om laatstgenoemde rekening in evenwicht te brengen, wordt aangenomen dat de huishoudens van de werknemers aan de sectoren waartoe hun werkgevers behoren, de toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers betalen die (samen met de eventuele sociale premies ten laste van werknemers) de financiering vormen van de rechtstreekse sociale uitkeringen die de werkgevers hun verstrekken. Deze fictieve kringloop is analoog aan die bij de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers, die eveneens via de rekeningen van de huishoudens lopen en geacht worden door deze huishoudens aan de verzekeraars te worden betaald.

Voor de waardering van de toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers, waarvan het bedrag niet noodzakelijkerwijs samenvalt met dat van de rechtstreekse sociale uitkeringen, zij verwezen naar rubriek D.612.

4.12. Moment van boeking van de beloning van werknemers:

- de lonen (D.11) worden geboekt in het tijdvak dat de arbeid is verricht. Incidentele premies of andere bijzondere uitkeringen als "13e maand" enz., worden echter geboekt op het moment dat deze verschuldigd zijn;
- de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121) worden geboekt in het tijdvak dat de arbeid is verricht;
- de toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122):
  - * die de tegenwaarde vormen van verplichte rechtstreekse sociale uitkeringen, worden geboekt in het tijdvak dat de arbeid is verricht;
  - * die de tegenwaarde vormen van vrijwillige rechtstreekse sociale uitkeringen, worden geboekt op het moment dat deze uitkeringen worden verstrekt.

4.13. Bij de beloning van werknemers kan het gaan om:

a) de beloning van ingezeten werknemers door ingezeten werkgevers;

b) de beloning van ingezeten werknemers door niet-ingezeten werkgevers;

c) de beloning van niet-ingezeten werknemers door ingezeten werkgevers.

In het ERS worden deze verschillende elementen als volgt opgenomen:

- de beloning van ingezeten en niet-ingezeten werknemers door ingezeten werkgevers omvat de elementen a) en c) en verschijnt als bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de sectoren en bedrijfstakken waartoe de werkgevers behoren;

- de beloning van ingezeten werknemers door ingezeten en niet-ingezeten werkgevers omvat de elementen a) en b) en verschijnt als middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de huishoudens;
- element b), de beloning van ingezeten werknemers door niet-ingezeten werkgevers, verschijnt als bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland;
- element c), de beloning van niet-ingezeten werknemers door ingezeten werkgevers, verschijnt als middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

BELASTINGEN OP PRODUKTIE EN INVOER (D.2)

4.14. Definitie: De belastingen op produktie en invoer (D.2) zijn verplichte, niet-terugvorderbare betalingen in geld of in natura, die door de overheid of door de Instellingen van de Europese Unie worden opgelegd in verband met het produceren of invoeren van goederen en diensten, het in dienst hebben van arbeidskrachten en de eigendom of het gebruik van grond, gebouwen of andere activa die in het produktieproces worden aangewend. Deze belastingen zijn verschuldigd ongeacht of er winsten worden gemaakt.

4.15. De belastingen op produktie en invoer kunnen worden ingedeeld in:

- produktgebonden belastingen (D.21);
  * belasting over de toegevoegde waarde (BTW) (D.211);
  * belastingen op invoer (exclusief BTW) (D.212):
    - invoerrechten (D.2121);
    - overige belastingen op invoer (D.2122);
  * overige produktgebonden belastingen (D.214);
- niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29).

Produktgebonden belastingen (D.21)

4.16. Definitie: Produktgebonden belastingen (D.21) zijn belastingen die moeten worden betaald per eenheid van een goed of dienst die is geproduceerd of die het voorwerp van een transactie is. De belasting kan een bepaald bedrag per kwantitatieve eenheid van een goed of een dienst zijn, of *ad valorem* worden berekend als een bepaald percentage van de prijs per eenheid of van de waarde van de geproduceerde of verhandelde goederen en diensten. Als algemeen principe geldt dat belastingen die feitelijk worden geheven op een produkt, ongeacht de institutionele eenheid die deze belastingen betaalt, moeten worden opgenomen onder de produktgebonden belastingen, tenzij zij specifiek in een andere rubriek zijn opgenomen.

Belasting over de toegevoegde waarde (BTW) (D.211)

4.17. Definitie: De belasting over de toegevoegde waarde (BTW) is een belasting op goederen of diensten, die in verscheidene etappes door ondernemingen wordt geïnd en uiteindelijk volledig ten laste komt van de eindgebruikers.

De rubriek "Belasting over de toegevoegde waarde" (D.211) omvat de belasting over de toegevoegde waarde die door de overheid wordt geheven en die geldt voor binnenlandse en ingevoerde produkten. In voorkomend geval vallen hieronder eveneens andere aftrekbare belastingen die op grond van soortgelijke regels als voor de BTW worden geheven; eenvoudigheidshalve worden deze belastingen hierna enkel "BTW" genoemd.

Zij omvatten tevens belastingen die in de wetgeving als belasting over de toegevoegde waarde worden beschouwd, maar die niet zijn gebaseerd op een produkt zoals gedefinieerd in de nationale rekeningen (b.v. verkoop van terreinen)(2) .

Producenten behoeven enkel het verschil te betalen tussen de BTW op hun verkopen en de BTW op hun aankopen ten behoeve van hun eigen intermediair verbruik of bruto-investeringen in vaste activa.

De BTW wordt netto geboekt, zodat:

- de produktie en de invoer van goederen en diensten worden gewaardeerd exclusief de in rekening gebrachte BTW;
- de aankoop van goederen en diensten wordt gewaardeerd inclusief niet-aftrekbare BTW. De BTW wordt gedragen door de kopers, niet de verkopers, en wel alleen de kopers die de BTW niet kunnen aftrekken. Het grootste gedeelte van de BTW wordt derhalve in het systeem geboekt als zijnde betaald over het finaal gebruik, voornamelijk over de consumptie door huishoudens. Een deel van de BTW kan echter worden betaald door ondernemingen, voornamelijk degene die zijn vrijgesteld van BTW-betaling.

Voor de gehele volkshuishouding is de BTW gelijk aan het verschil tussen de totale in rekening gebrachte BTW en de totale aftrekbare BTW.

Belastingen op invoer (exclusief BTW) (D.212)

4.18. Definitie: De belastingen op invoer (exclusief BTW) (D.212) omvatten de verplichte betalingen die door de overheid of door de Instellingen van de Europese Unie worden geheven op ingevoerde goederen, exclusief de BTW, om deze goederen in het economisch gebied in het vrije verkeer te brengen, alsmede op diensten aan ingezeten eenheden door niet-ingezeten eenheden.

(2) BTW op de verkoop van terreinen wordt in de aanbod- en gebruikstabellen opgenomen als belastingen op de diensten van makelaars in onroerend goed.

Deze betalingen betreffen:

a) invoerrechten (D.2121), bestaande uit douanerechten of andere invoerheffingen die overeenkomstig de douanetarieven voor bepaalde goederen verschuldigd zijn wanneer deze voor gebruik in het economisch gebied van het land van gebruik worden binnengebracht;

b) overige belastingen op invoer (D.2122):

Onder deze rubriek vallen:

- heffingen op ingevoerde landbouwprodukten;
- monetaire compenserende bedragen, geheven op ingevoerde produkten;
- accijnzen en bijzondere belastingen op bepaalde ingevoerde produkten, mits deze voor soortgelijke produkten van binnenlandse oorsprong door de producerende branche zelf worden betaald;
- algemene verkoopbelastingen op de invoer van goederen en diensten;
- belastingen op bepaalde diensten van niet-ingezeten ondernemingen aan in het economisch gebied gevestigde eenheden;
- aan de Staat overgedragen baten van overheidsbedrijven die het monopolie bezitten op de invoer van bepaalde goederen of diensten.

De nettobelastingen op invoer (exclusief BTW) worden berekend door de subsidies op invoer (D.311) af te trekken van de belastingen op invoer (exclusief BTW) (D.212).

Overige produktgebonden belastingen (D.214)

4.19. Definitie: De overige produktgebonden belastingen (D.214) zijn de belastingen op goederen en diensten die verschuldigd zijn als gevolg van de produktie, uitvoer, verkoop, overdracht, leasing of levering van die goederen en diensten, of als gevolg van hun gebruik voor eigen consumptie of eigen investeringen.

4.20. Onder deze rubriek vallen met name:

a) accijnzen en verbruiksbelastingen (met uitzondering van die welke zijn opgenomen onder de belastingen op invoer);

b) zegelrechten op de verkoop van produkten als alcoholische dranken of tabak en op officiële akten of cheques;

c) belastingen op financiële en kapitaaltransacties, te betalen bij de aan- of verkoop van niet-financiële en financiële activa, inclusief wisseltransacties. Zij dienen te worden betaald wanneer de eigendom van grond of andere activa overgaat op een ander, behalve ingeval van kapitaaloverdrachten (voornamelijk erfenissen en schenkingen). Zij worden beschouwd als belastingen op de diensten van intermediairs;

d) belastingen op de registratie van voertuigen;

e) vermakelijkheidsbelastingen;

f) belastingen op loterijen, kansspelen en weddenschappen die niet drukken op de spelwinst;

g) belastingen op verzekeringspremies;

h) andere belastingen op specifieke diensten: hotels of andere accommodatie, huisvestingsdiensten, restaurants, vervoer, communicatie, publiciteit;

i) algemene belastingen op verkopen, alsmede omzetbelastingen (met uitzondering van de BTW): het betreft belastingen op groot- en kleinhandelsverkopen, aankoopbelastingen, omzetbelastingen;

j) winsten van fiscale monopolies die aan de Staat worden overgedragen, met uitzondering van die van ondernemingen die het monopolie bezitten op de invoer van bepaalde goederen of diensten (opgenomen onder D.2122). Fiscale monopolies zijn overheidsbedrijven die het wettige monopolie hebben gekregen over de produktie of distributie van een bepaald soort goederen of diensten ten einde inkomsten te genereren en niet ter bevordering van het economisch of sociaal beleid. Wanneer een overheidsbedrijf het monopolie heeft gekregen als gevolg van weloverwogen economisch of sociaal beleid vanwege de bijzondere aard van de goederen, diensten of produktietechnologie - bijvoorbeeld waterleidings- en energiebedrijven, postkantoren en telecommunicatiebedrijven, de spoorwegen enz. -, dient dit monopolie niet als een fiscaal monopolie te worden beschouwd. Over het algemeen houden fiscale monopolies zich in het bijzonder bezig met het produceren van goederen of diensten die in andere landen zwaar belast kunnen zijn; zij lijken vooral te zijn gericht op het produceren van bepaalde consumentengoederen (alcoholische dranken, tabak, lucifers enz.) of brandstoffen;

k) uitvoerrechten en monetaire compenserende bedragen die bij uitvoer worden geheven.

4.21. Door van de produktgebonden belastingen (D.21) de produktgebonden subsidies (D.31) af te trekken, verkrijgt men de netto produktgebonden belastingen.

Niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29)

4.22. Definitie: De niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29) omvatten alle belastingen die ondernemingen dienen te betalen voor hun produktieactiviteit, ongeacht de hoeveelheid of de waarde van de geproduceerde of verkochte goederen en diensten.

Het kan gaan om belastingen op grond, vaste activa of werknemers die bij het produktieproces zijn betrokken, dan wel op bepaalde activiteiten of transacties.

4.23. De niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29) omvatten in het bijzonder:

a) belastingen op eigendom of gebruik van grond of bouwwerken die in het produktieproces worden gebruikt;

b) belastingen op het gebruik van vaste activa (vervoermiddelen, machines en werktuigen) voor produktiedoeleinden, ongeacht of de gebruiker deze activa in eigendom heeft of dat deze worden gehuurd;

c) belastingen over de totale loonsom en over het aantal werknemers;

d) belastingen op internationale transacties (buitenlandse reizen, buitenlandse betalingsopdrachten of soortgelijke transacties met niet-ingezetenen) voor produktiedoeleinden;

e) belastingen die ondernemingen betalen voor het verkrijgen van bedrijfs- en beroepsvergunningen, indien deze automatisch worden afgegeven na betaling van de verschuldigde bedragen. Indien de overheid echter als voorwaarde voor de toekenning van een dergelijke vergunning onderzoek verricht naar de geschiktheid of veiligheid van de bedrijfsgebouwen, naar de betrouwbaarheid of veiligheid van de uitrusting, naar de deskundigheid van de betrokken werknemers of naar de kwaliteit of het niveau van de geproduceerde goederen of diensten, dan worden de betalingen gezien als aankopen van geleverde diensten, tenzij de voor de vergunningen in rekening gebrachte bedragen in geen enkele verhouding staan tot de kosten van het door de overheid verrichte onderzoek;

f) milieuheffingen op produktieactiviteiten. Het gaat hier om heffingen op de uitstoot of lozing in het milieu van schadelijke gassen, vloeistoffen of andere schadelijke substanties. Hiertoe behoren geen betalingen voor het verzamelen en verwijderen van afvalstoffen of schadelijke substanties door de overheid; dergelijke betalingen behoren tot het intermediair verbruik van ondernemingen;

g) ondercompensatie van BTW als gevolg van het forfaitaire stelsel dat in de landbouw vaak van toepassing is.

4.24. Onder deze rubriek vallen geen belastingen op het persoonlijk gebruik van voertuigen enz., door huishoudens; die worden geboekt onder belastingen op inkomen, vermogen enz.

Belastingen op produktie en invoer, betaald aan de Instellingen van de Europese Unie

4.25. De belastingen op produktie en invoer, betaald aan de Instellingen van de Europese Unie, omvatten in het bijzonder:

a) belastingen die rechtstreeks door ingezeten produktie-eenheden aan Instellingen van de Europese Unie worden betaald (EGKS-heffingen op de mijnbouw en de ijzer- en staalindustrie);

b) door de nationale overheid geïnde belastingen ten behoeve van de Instellingen van de Europese Unie, namelijk:

- ontvangsten op grond van het gemeenschappelijk landbouwbeleid:

  heffingen op ingevoerde landbouwprodukten, monetaire compenserende bedragen bij de in- en uitvoer, produktieheffingen op suiker, belasting op isoglucose en medeverantwoordelijkheidsheffingen voor melk en granen;

- ontvangsten op grond van de handel met derde landen: douanerechten op basis van het geïntegreerde tarief van de Europese Unie (TARIC);

- BTW-inkomsten in iedere Lid-Staat.

4.26. Boeking van de belastingen op produktie en invoer: deze belastingen worden geboekt op het moment dat zich activiteiten, transacties of andere gebeurtenissen voordoen die verplichten tot het betalen van belastingen.

4.27. Sommige economische activiteiten, transacties of gebeurtenissen op grond waarvan de desbetreffende eenheden onder de geldende belastingwetgeving belasting zouden moeten betalen, ontsnappen echter voortdurend aan de aandacht van de belastingdienst. Het getuigt niet van zin voor de realiteit indien wordt aangenomen dat dergelijke activiteiten, transacties of gebeurtenissen vorderingen of schulden genereren in de vorm van te betalen of te ontvangen posten. Daarom worden de in het stelsel op te nemen bedragen enkel aan de hand van de verschuldigde bedragen bepaald indien zulks duidelijk blijkt uit belastingaanslagen of -aangiften of uit andere instrumenten die passiefposten vormen in de vorm van duidelijke betalingsverplichtingen van belastingbetalers. Het ERS legt geen ontbrekende belastingen vast die niet blijken uit belastingaanslagen.

Belastingen op grond van belastingaanslagen die nooit zijn betaald (b.v. vanwege een faillissement), worden behandeld als zijnde betaald; er zijn twee mogelijkheden:

- afschrijving van niet-inbare vorderingen door de overheid, die hiermee erkent dat haar vorderingen niet meer kunnen worden geïnd; de afschrijving wordt geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa van de overheid en de in gebreke blijvende schuldenaar;
- kwijtschelding van de schuld met wederzijdse instemming van de overheid en de schuldenaar. Deze kwijtschelding wordt in de kapitaalrekening beschouwd als een kapitaaloverdracht van de overheid aan de schuldenaar met gelijktijdige annulering van een aanspraak in de financiële rekening.

4.28. Het totaalbedrag van de op te tekenen belastingen omvat alle rente die in rekening is gebracht voor achterstallige betalingen van verschuldigde belastingen en alle boetes die door de belastingdienst zijn opgelegd, indien het niet mogelijk is deze rente en boetes gescheiden van de belastingen te boeken; het omvat tevens de kosten die ten laste van de belastingbetaler kunnen worden gebracht in verband met de inning of het verhaal van uitstaande belastingbedragen. Anderzijds wordt het totaalbedrag verminderd met het bedrag van alle belastingverlichtingen die de overheid toestaat op grond van haar economisch beleid, alsmede met het bedrag van alle belastingrestituties als gevolg van teveel betaalde bedragen.

4.29. In het rekeningenstelsel komen de belastingen op produktie en invoer (D.2) voor:

- als bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de totale volkshuishouding;
- als middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sector overheid en in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Produktgebonden belastingen worden als middelen geboekt in de goederen- en dienstenrekening van de totale volkshuishouding. Hierdoor kunnen de middelen op de goederen- en dienstenrekening - gewaardeerd zonder de produktgebonden belastingen - in evenwicht worden gebracht met de bestedingen, waarvan de waarde met inbegrip van deze belastingen is vastgesteld.

De niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29) komen voor als bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de bedrijfstakken of sectoren die deze belastingen betalen.

SUBSIDIES (D.3)

4.30. Definitie: Subsidies (D.3) zijn niet-terugvorderbare betalingen die door de overheid of de Instellingen van de Europese Unie als onderdeel van hun economisch of sociaal beleid worden verricht aan ingezeten[3] marktproducenten en aan andere ingezeten producenten voor hun marktproduktie, met het doel de produktieniveaus en/of prijzen te beïnvloeden, dan wel een adequate beloning van de produktiefactoren mogelijk te maken.

4.31. De door de Instellingen van de Europese Unie toegekende subsidies hebben enkel betrekking op rechtstreeks door hen verrichte inkomensoverdrachten naar ingezeten produktie-eenheden.

4.32. Aangezien de in de marktbranches ingedeelde produktie-eenheden tot verschillende institutionele sectoren kunnen behoren, kunnen de subsidies aan iedere sector worden toegekend, mits zij betrekking hebben op een op de markt gerichte produktieactiviteit.

Subsidies zijn ingedeeld in:

- produktgebonden subsidies (D.31):
  * subsidies op invoer (D.311);
  * overige produktgebonden subsidies (D.319);
- niet-produktgebonden subsidies (D.39).

Produktgebonden subsidies (D.31)

4.33. Definitie: Produktgebonden subsidies (D.31) worden uitgekeerd per eenheid geproduceerde of ingevoerde goederen of diensten. De subsidie kan een bepaald bedrag per kwantitatieve eenheid van een goed of een dienst zijn, of *ad valorem* worden berekend als een bepaald percentage van de prijs per eenheid. Een subsidie kan ook worden berekend als het verschil tussen een bepaalde doelprijs en de prijs die een koper werkelijk op de markt betaalt. Een produktgebonden subsidie wordt gewoonlijk uitgekeerd wanneer het produkt wordt gemaakt, verkocht of ingevoerd.

Subsidies op invoer (D.311)

4.34. Definitie: Subsidies op invoer (D.311) zijn subsidies op goederen en diensten, die worden verleend wanneer de goederen de grens passeren voor gebruik in het economisch gebied of wanneer de diensten worden verleend aan ingezeten institutionele eenheden. Hiertoe behoren ook verliezen die publiekrechtelijke handelsorganisaties die tot taak hebben produkten van niet-ingezetenen te kopen om deze vervolgens tegen lagere prijzen te verkopen aan ingezetenen, in het kader van een weloverwogen overheidsbeleid kunnen lijden.

---

(3) Door de Instellingen van de Europese Unie worden subsidies toegekend aan ingezeten eenheden in de Gemeenschap.

Overige produktgebonden subsidies (D.319)

4.35. De overige produktgebonden subsidies (D.319) betreffen:

a) subsidies voor in eigen land gebruikte produkten: dit zijn subsidies aan ingezeten producenten voor hun produktie die binnen het eigen economisch gebied wordt ge- of verbruikt;

b) verliezen van publiekrechtelijke handelsorganisaties die tot taak hebben produkten van ingezeten producenten te kopen en te verkopen, indien zulks deel uitmaakt van een weloverwogen economisch of sociaal overheidsbeleid;

c) subsidies aan publiekrechtelijke ondernemingen en quasi-ondernemingen ter compensatie van voortdurende verliezen op hun produktieactiviteiten als gevolg van een prijsstelling die in het kader van een weloverwogen economisch en sociaal overheidsbeleid onder de gemiddelde produktiekosten ligt;

d) rechtstreekse uitvoersubsidies die direct aan ingezeten producenten worden uitgekeerd wanneer de goederen het economisch gebied verlaten of de diensten aan niet-ingezetenen worden geleverd - met uitzondering van terugbetalingen bij de douane van reeds betaalde produktgebonden belastingen en kwijtscheldingen van belastingen die verschuldigd zouden zijn indien de goederen zouden worden verkocht of gebruikt binnen het economisch gebied;

e) verliezen van publiekrechtelijke handelsorganisaties die tot taak hebben de produkten van ingezeten bedrijven te kopen om deze vervolgens tegen lagere prijzen te verkopen aan niet-ingezetenen.

Niet-produktgebonden subsidies (D.39)

4.36. Definitie: Niet-produktgebonden subsidies (D.39) die ingezeten produktie-eenheden ontvangen voor hun produktieactiviteiten, zijn subsidies die geen verband houden met de hoeveelheid of de waarde van de geproduceerde of verkochte goederen en diensten.

4.37. Tot deze rubriek behoren in het bijzonder:

a) subsidies op de loonsom of het aantal werknemers: het betreft subsidies op de totale loonsom of het totaal aantal werknemers, dan wel op het in dienst hebben van bepaalde categorieën personen, zoals lichamelijk gehandicapten of langdurig werklozen, of subsidies op de kosten van door bedrijven georganiseerde of gefinancierde opleidingsprogramma's;

b) milieusubsidies: subsidies die zijn bestemd voor een volledige of gedeeltelijke dekking van de kosten van maatregelen om de lozing van vervuilende stoffen in het milieu te beperken of stop te zetten;

c) rentesubsidies aan ingezeten produktie-eenheden, ook al hebben zij de stimulering van investeringen(4) ten doel. Deze subsidies vormen immers inkomensoverdrachten om de exploitatielasten van de producenten te verlichten. Zij worden geboekt als subsidies aan de begunstigde producenten, ook al wordt het renteverschil in feite rechtstreeks door de overheid uitgekeerd aan de kredietinstelling die de lening heeft toegekend;

d) overcompensatie van de BTW als gevolg van het forfaitaire stelsel dat in de landbouw vaak van toepassing is.

4.38. Als subsidies worden niet aangemerkt:

a) inkomensoverdrachten van de overheid aan huishoudens in hun hoedanigheid van consument. Deze worden ofwel tot de sociale uitkeringen, ofwel tot de overige inkomensoverdrachten gerekend;

b) inkomensoverdrachten tussen overheidsinstellingen als producenten van niet-marktprodukten onderling. Deze worden geboekt in de rubriek inkomensoverdrachten binnen de overheid (D.73);

c) inkomensoverdrachten aan instellingen zonder winstoogmerk als producenten van niet-marktprodukten. Deze worden opgenomen in de rubriek inkomensoverdrachten aan instellingen zonder winstoogmerk (D.75);

d) investeringsbijdragen (D.92);

e) buitengewone betalingen aan sociale-verzekeringsfondsen, voor zover deze betalingen bestemd zijn voor een verhoging van de actuariële reserves van deze fondsen. Dergelijke betalingen worden geboekt in de rubriek overige kapitaaloverdrachten (D.99);

f) overdrachten van de overheid aan niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen ter dekking van geaccumuleerde verliezen van verschillende boekjaren of van uitzonderlijke verliezen die aan bedrijfsexterne oorzaken zijn toe te schrijven, worden geboekt in de rubriek overige kapitaaloverdrachten (D.99);

g) kwijtschelding van schulden van produktie-eenheden aan de overheid (b.v. ten gevolge van voorschotten van een overheidsinstelling aan een niet-financiële onderneming die verscheidene jaren achtereen exploitatieverliezen heeft geleden). Dergelijke overdrachten worden in de rekeningen opgenomen onder overige kapitaaloverdrachten (D.99);

h) betalingen van de overheid of het buitenland wegens schade aan of verlies van kapitaalgoederen als gevolg van oorlogshandelingen, andere politieke gebeurtenissen of nationale rampen worden geboekt in de rubriek overige kapitaaloverdrachten (D.99);

i) aandelen en overige deelnemingen van de overheid in het kapitaal van een onderneming worden opgenomen in de rubriek aandelen en overige deelnemingen (F.5);

j) betalingen door een overheidsinstelling die de verantwoordelijkheid op zich heeft genomen voor abnormale pensioenlasten van een overheidsbedrijf. Dergelijke betalingen moeten worden geboekt in de rubriek overige inkomensoverdrachten (D.75).

---

(4) Wanneer echter een subsidie tegelijkertijd dient voor schuldaflossing en voor de betaling van rente op het geleende kapitaal en het niet mogelijk is deze twee bestanddelen te scheiden, wordt de gehele bedrag geboekt als investeringsbijdrage.

4.39. Moment van boeking: subsidies worden geboekt op het moment dat de transactie of de gebeurtenis (produktieproces, verkoop, invoer enz.) die aanleiding geeft tot de subsidie, plaatsvindt.

Bijzondere gevallen:

- subsidies in de vorm van het verschil tussen de aankoop- en de verkoopprijs die door een publiekrechtelijke handelsorganisatie in rekening wordt gebracht, worden geboekt op het moment dat de goederen door de organisatie worden aangekocht, indien de verkoopprijs op dat moment bekend is;
- subsidies die zijn bedoeld als dekking van een door een produktie-eenheid in een marktbranche geleden verlies, worden geboekt op het moment dat de overheid besluit het verlies te compenseren.

4.40. In het rekeningenstelsel komen de subsidies voor:

- als negatieve bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de totale volkshuishouding;
- als negatieve middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de overheidssector en de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Produktgebonden subsidies worden geboekt als negatieve middelen in de goederen- en dienstenrekening van de totale volkshuishouding. Op deze wijze kunnen de middelen op de goederen- en dienstenrekening in evenwicht worden gebracht met de bestedingen.

De niet-produktgebonden subsidies (D.39) verschijnen als negatieve bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de bedrijfstakken of sectoren die de subsidies ontvangen.

Gevolgen van een differentieel koersstelsel voor de belastingen op produktie en invoer en de subsidies: meervoudige koersen worden niet vaak toegepast tussen de Lid-Staten van de EG. In een dergelijk stelsel worden:

- impliciete belastingen op invoer behandeld als overige belastingen op invoer (D.2122);
- impliciete belastingen op uitvoer behandeld als overige produktgebonden belastingen (D.214);
- impliciete subsidies op invoer behandeld als subsidies op invoer (D.311);
- impliciete uitvoersubsidies behandeld als overige produktgebonden subsidies (D.319).

INKOMEN UIT VERMOGEN (D.4)

4.41. Definitie: Inkomen uit vermogen (D.4) is het inkomen dat de eigenaar van een vordering of van materiële niet-geproduceerde activa ontvangt in ruil voor het verstrekken van financiële middelen of het ter beschikking stellen van de materiële niet-geproduceerde activa aan een andere institutionele eenheid.

Inkomen uit vermogen wordt in het stelsel op onderstaande wijze ingedeeld:

- rente (D.41);

- winstuitkeringen (D.42);
  - dividenden (D.421);
  - inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen (D.422);
- ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43);
- inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (D.44);
- pachten en concessies (D.45).

Rente (D.41)

4.42. Definitie: Onder de voorwaarden van het financieel instrument dat de crediteur en de debiteur onderling zijn overeengekomen, is de rente (D.41) het bedrag dat de debiteur gedurende een bepaalde periode verschuldigd is aan de crediteur zonder dat daardoor het bedrag van de uitstaande hoofdsom daalt.

4.43. Crediteuren lenen middelen aan debiteuren, hetgeen leidt tot de totstandkoming van een van onderstaande financiële instrumenten.

Rente wordt ontvangen door bezitters van bepaalde vorderingen:

deposito's (AF.2);

effecten m.u.v. aandelen (AF.3);

leningen (AF.4);

handelskredieten en transitorische posten (AF.7).

1) Rente op deposito's, leningen en handelskredieten en transitorische posten

4.44. De te ontvangen en te betalen rente op dergelijke vorderingen en schulden wordt bepaald aan de hand van het rentetarief dat op ieder moment gedurende de boekingsperiode geldt.

2) Rente op effecten

a) rente op wissels en dergelijke kortlopende instrumenten

4.45. Het verschil tussen de nominale waarde en de werkelijk betaalde prijs bij de uitgifte (d.w.z. het disconto) vormt de rente gedurende de looptijd van de wissel. De stijging van de waarde van een wissel als gevolg van de gecumuleerde rente is geen waarderingsverschil, omdat zij is toe te schrijven aan een toename van de uitstaande hoofdsom en niet aan een verandering in de prijs van dit activum. Andere wijzigingen in de waarde van de wissel worden wel beschouwd als waarderingsverschillen.

b) rente op obligaties

4.46. Obligaties zijn langlopende effecten die de houder ervan het onvoorwaardelijke recht geven op een vast of contractueel vastgelegd variabel inkomen in de vorm van couponbetalingen, dan wel op een bepaald vast geldbedrag op de aflossingsdatum of -data, of op beide.

* Obligaties met nul-coupons

Er vinden geen couponbetalingen plaats. De rente, die is gebaseerd op het verschil tussen de aflossingsprijs en de uitgifteprijs, dient in de loop der jaren tot aan de vervaldag van de obligatie te worden uitgekeerd. De jaarlijkse rente wordt door de obligatiehouder in de desbetreffende obligatie herbelegd. Tegenboekingen gelijk aan de waarde van de opgebouwde rente moeten in de financiële rekening derhalve worden opgenomen als de verwerving van "meer" obligatie door de obligatiehouder en als een aanvullende uitgifte hiervan door de emittent of debiteur (d.w.z. als een toename van het "volume" van de oorspronkelijke obligatie).

* Overige obligaties, met inbegrip van obligaties die met groot disagio worden uitgegeven

De rente bestaat uit twee bestanddelen:

- het bedrag van het inkomen dat op iedere couponvervaldag wordt ontvangen;
- het rentebedrag dat periodiek toeneemt vanwege het verschil tussen de aflossingsprijs en de uitgifteprijs; dit verschil wordt op dezelfde wijze berekend als bij obligaties met nul-coupons.

* Indexobligaties

De bedragen van de couponbetalingen en/of de uitstaande hoofdsom zijn gekoppeld aan een prijsindexcijfer. Een wijziging in de waarde van de uitstaande hoofdsom tussen begin en eind van een bepaalde boekingsperiode als gevolg van de ontwikkeling van het indexcijfer wordt beschouwd als in die periode opgebouwde rente, naast de verschuldigde rente voor diezelfde periode. De vanwege de indexering opgebouwde interest wordt in de obligatie herbelegd en moet in de financiële rekening van de obligatiehouder en de emittent worden opgenomen.

3) risico-indekkingsinstrumenten: renteswaps en termijncontracten met rentevaststelling na afloop

4.47. Swaps zijn contractuele regelingen tussen twee institutionele eenheden die overeenkomen elkaars betalingsverplichtingen op termijn te ruilen. Het meest gebruikelijk zijn renteswaps en valutaswaps.

De stromen rentebetalingen voortvloeiend uit swapovereenkomsten dienen netto, na aftrek van betalingen tussen de partijen bij de overeenkomst, te worden geboekt; betalingen aan derden, zoals gespecialiseerde intermediairs, voor de totstandkoming van de swaps worden als aankopen van diensten geboekt.

Hetzelfde principe geldt voor termijncontracten met definitieve rentevaststelling na afloop van de overeengekomen termijn (forward rate agreements).

4) rente op financiële leasing

4.48. Financiële leasing is een alternatieve vorm van lenen voor de financiering van de aankoop van vervoermiddelen, machines en werktuigen. Het is een contract waarbij financiële middelen van een geldgever naar een geldnemer worden gesluisd: de leasemaatschappij (lessor of verhuurder) koopt het materiaal en de gebruiker (lessee of huurder) verplicht zich contractueel tot het betalen van huursommen die het de verhuurder mogelijk maken tijdens de looptijd van het contract alle, of vrijwel alle, kosten te dekken die hij heeft moeten maken, met inbegrip van de rente.

De verhuurder wordt beschouwd als degene die een krediet verstrekt aan de huurder ter waarde van de aankoopprijs van het activum; het krediet wordt tijdens de looptijd van de lease geleidelijk volledig afbetaald. De huursom die de huurder periodiek betaalt, wordt dan ook uitgesplitst in twee elementen: een afbetaling van de hoofdsom en een betaling van rente. Het rentetarief voor de fictieve lening wordt impliciet bepaald door het totaalbedrag van de huur dat tijdens de looptijd van de lease wordt betaald enerzijds en de aankoopprijs van het activum anderzijds. Het aandeel van de rente in de huursom neemt geleidelijk af naarmate de hoofdsom wordt terugbetaald. De oorspronkelijke lening van de huurder en de achtereenvolgende afbetalingen van de hoofdsom worden in de financiële rekening van de verhuurder en de huurder geboekt. De rentebetalingen worden geregistreerd in de rubriek rente van beide primaire inkomensverdelingsrekeningen.

4.49. **5) Ook onderstaande gevallen worden als rentebetalingen beschouwd**:

a) rente die in rekening wordt gebracht voor voorschotten in rekeningen-courant, extra rente op deposito's die langer dan oorspronkelijk overeengekomen worden aangehouden en betalingen aan bepaalde obligatiehouders die bij loting worden aangewezen;

b) van beleggingsfondsen ontvangen rente, na aftrek van een deel van de beheerskosten, op de beleggingen die zij hebben verricht en die aan de aandeelhouders wordt toegewezen, zelfs wanneer de rente wordt gekapitaliseerd. Het heeft geen betrekking op waarderingsverschillen op financiële instrumenten van het beleggingsfonds, die niet als inkomen uit vermogen worden geboekt. Het gedeelte van de beheerskosten dat wordt afgetrokken is evenredig aan het aandeel van de rente in de totale rente plus dividenden.

4.50. Moment van boeking:

Rente wordt geboekt op basis van periode-toerekening, d.w.z. dat rente wordt geboekt alsof de rente op de uitstaande hoofdsom voor de crediteur voortdurend toeneemt. De aangroeiende rente moet in iedere boekingsperiode worden opgetekend, ongeacht of deze ook werkelijk is betaald of is toegevoegd aan de uitstaande hoofdsom. Wanneer de rente niet daadwerkelijk is betaald, dient de toename van de hoofdsom ook te worden vastgelegd in de financiële rekening als een aanvullende verwerving door de crediteur van deze actiefpost en een even grote verwerving door de debiteur van een passiefpost.

4.51. Rente moet worden geboekt vóór aftrek van eventuele belastingen die erover worden geheven. Ontvangen en betaalde rente wordt altijd geboekt met inbegrip van rentesubsidies, zelfs indien deze rechtstreeks worden uitgekeerd aan de financiële instellingen en niet aan de begunstigden (zie onder "subsidies").

Omdat de waarde van de diensten van financiële intermediairs niet aan hun cliënten wordt toegerekend, worden de feitelijke rentebetalingen of -ontvangsten aan, c.q. van financiële intermediairs niet gecorrigeerd om de marges die de impliciete kosten van financiële intermediairs weergeven, te elimineren. Een correctiepost is noodzakelijk in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van financiële intermediairs en van een fictieve bedrijfstak waaraan volgens afspraak de volledige produktie van financiële intermediairs als intermediair verbruik wordt toegerekend.

4.52. In het rekeningenstelsel verschijnt de post rente:

- als middelen en bestedingen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de desbetreffende sectoren(5) ;
- als middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Winstuitkeringen (D.42)

Dividenden (D.421)

4.53. Definitie: Dividend (D.421) is een vorm van inkomen uit vermogen voor bezitters van aandelen (AF.5), waarop zij recht krijgen wanneer zij middelen ter beschikking van ondernemingen hebben gesteld. Het aantrekken van eigen vermogen door de uitgifte van aandelen is een alternatief voor lenen als manier van middelenvergaring. Anders dan vreemd vermogen zorgt eigen vermogen niet voor een passiefpost, vastgelegd in monetaire termen, en het geeft de aandeelhouders van een onderneming geen recht op een vast of tevoren bepaald inkomen.

4.54 Tot deze rubriek behoren eveneens:

a) aandelen die aandeelhouders ontvangen als dividendbetaling over het desbetreffende boekjaar. Niet inbegrepen is echter de uitgifte van bonusaandelen, die de kapitalisatie van eigen vermogen in de vorm van reserves en niet-uitgekeerde winsten vormen en waarmee aandeelhouders nieuwe aandelen kunnen verwerven naar verhouding van hun aandelenbezit;

b) dividenden die beleggingsfondsen netto - na aftrek van een deel van de beheerskosten - ontvangen voor de investeringen die zij hebben verricht en die aan de aandeelhouders worden toegewezen, ook in geval van kapitalisatie-aandelen. Het heeft geen betrekking op waarderingsverschillen op financiële instrumenten van het beleggingsfonds, die niet als inkomen uit vermogen worden geboekt. Het gedeelte van de beheerskosten dat wordt afgetrokken, is evenredig aan het aandeel van de dividenden in de totale rente plus dividenden;

(5) Deze procedure wijkt af van de meest gebruikelijke procedures in de bedrijfsboekhouding, waar de betaalde rente gewoonlijk als vaste kosten in de inkomensvormingsrekening wordt opgenomen.

c) het inkomen dat aan de overheid wordt betaald door overheidsbedrijven met rechtspersoonlijkheid, die echter formeel geen vennootschappen zijn.

4.55. Moment van boeking: dividenden worden geboekt op de door de onderneming vastgestelde vervaldatum.

In het rekeningenstelsel komen dividenden voor als:

- bestedingen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sectoren waartoe de ondernemingen behoren;
- middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sectoren waartoe de aandeelhouders behoren;
- bestedingen en middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen (D.422)

4.56. Definitie: Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen (D.422) komt overeen met de bedragen die de eigenaars van deze quasi-ondernemingen voor eigen gebruik feitelijk aan de winsten ervan onttrekken.

4.57. Deze bedragen dienen te worden geboekt voor aftrek van belastingen op inkomen, vermogen enz., die steeds geacht worden ten laste te komen van de eigenaars van deze bedrijven.

4.58. Wanneer een quasi-onderneming een exploitatiewinst maakt, kan de eenheid die eigenaar van deze quasi-onderneming is, deze winsten geheel of gedeeltelijk in het bedrijf laten, met name voor investeringsdoeleinden. Dit ter beschikking van het bedrijf gelaten inkomen vormt een besparing van de quasi-onderneming; alleen de werkelijk door de eigenaar opgenomen winsten worden geboekt onder de rubriek inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen.

4.59. Indien in het buitenland winsten worden gemaakt door bijkantoren, agentschappen enz. van ingezeten bedrijven en de bijkantoren enz. worden beschouwd als niet-ingezeten eenheden, verschijnen winstreserves als ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43). Alleen werkelijk naar de moedermaatschappij overgemaakt inkomen wordt geboekt als inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen uit het buitenland. Dezelfde regels gelden voor de betrekkingen tussen bijkantoren, agentschappen enz., die in het economisch gebied werken, en hun niet-ingezeten moedermaatschappij.

4.60. Tot deze rubriek behoort ook het netto exploitatieoverschot dat ingezetenen ontvangen als eigenaars van grond en gebouwen in het buitenland, of niet-ingezetenen als eigenaars van grond en gebouwen in het economisch gebied. In feite worden bij alle grond- en gebouwentransacties van niet-ingezeten eenheden in het economisch gebied van een land deze niet-ingezeten eenheden, in overeenstemming met de binnen het ERS overeengekomen regels, beschouwd als fictieve ingezeten eenheden waarvan de niet-ingezeten eigenaars het netto-actief bezitten.

De huurwaarde van woningen in het buitenland die door de eigenaar zelf worden bewoond, wordt geboekt als de invoer van diensten en het desbetreffende exploitatieoverschot als primair inkomen ontvangen uit het buitenland; de huurwaarde van woningen in het land, die door de niet-ingezeten eigenaar worden bewoond, wordt geboekt als de uitvoer van diensten en het desbetreffende exploitatieoverschot als primair inkomen betaald aan het buitenland.

4.61. Onder de rubriek inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen vallen niet de bedragen die de eigenaars ervan ontvangen:

- uit de verkoop van bestaande kapitaalgoederen;
- uit de verkoop van grond en immateriële activa;
- uit terugtrekkingen van kapitaal (b.v. gehele of gedeeltelijke beëindiging van hun deelneming in de quasi-onderneming).

Deze bedragen worden in de financiële rekening geboekt als terugtrekkingen van deelnemingen. Omgekeerd worden alle middelen die de eigenaar(s) van een quasi-onderneming investeert/investeren met het doel activa te verwerven of schulden te verminderen, geboekt als toevoegingen aan het eigen vermogen. Indien de quasi-onderneming echter eigendom is van de overheid en voortdurend exploitatieverliezen lijdt als gevolg van een weloverwogen economisch en sociaal overheidsbeleid, dienen alle regelmatige middelenoverdrachten van de overheid aan de onderneming ter dekking van haar verliezen te worden geboekt als subsidies.

4.62. Moment van boeking: inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen wordt geboekt op het moment dat de eigenaars hiertoe overgaan.

4.63. In het rekeningenstelsel komt inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen voor als:

- bestedingen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sectoren waartoe de quasi-ondernemingen behoren;
- middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sectoren waartoe de eigenaars behoren;
- middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43)

4.64. Definitie:

Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43) zijn gelijk aan:

het exploitatieoverschot van de onderneming met directe buitenlandse investeringen;

+ te ontvangen inkomen uit vermogen of inkomensoverdrachten;

- te betalen inkomen uit vermogen of inkomensoverdrachten, met inbegrip van betalingsopdrachten aan buitenlandse directe investeerders en belastingen op inkomen, vermogen enz., die door de onderneming met directe buitenlandse investeringen dienen te worden betaald.

4.65. Een onderneming met directe buitenlandse investeringen is een onderneming met of zonder rechtspersoonlijkheid, waarin een investeerder uit een andere volkshuishouding ten minste 10 % bezit van het gewone aandelenkapitaal of van de stemrechten (in een onderneming met rechtspersoonlijkheid) of het equivalent daarvan (voor een onderneming zonder rechtspersoonlijkheid). Tot de ondernemingen met directe buitenlandse investeringen behoren dochtermaatschappijen (de investeerder bezit meer dan 50 % van het gewone aandelenkapitaal of van de stemrechten of het equivalent daarvan), partnerschappen (de investeerder bezit ten hoogste 50 %) en filialen (ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid waarvan de moedermaatschappij eigenaar of mede-eigenaar is) die al dan niet rechtstreeks eigendom zijn van de investeerder. Bijgevolg is "ondernemingen met directe buitenlandse investeringen" een ruimer begrip dan "ondernemingen met buitenlandse controle".

4.66. Er kunnen werkelijke uitkeringen worden gedaan uit het ondernemersinkomen van ondernemingen met directe buitenlandse investeringen in de vorm van dividenden of inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen.

Bovendien worden ingehouden winsten geboekt alsof zij zijn uitgekeerd en overgedragen aan de buitenlandse directe investeerders voor bedragen die evenredig zijn aan hun aandeel in het vermogen van de onderneming en vervolgens opnieuw in de onderneming zijn belegd.

Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen kunnen positief of negatief zijn.

4.67. Moment van boeking: ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen worden geboekt op het moment dat zij worden ontvangen.

In het rekeningenstelsel komen ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen voor als:

- middelen en bestedingen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de desbetreffende sectoren;
- middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (D.44)

4.68. Definitie: Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (D.44) is gelijk aan de som van de primaire inkomens ontvangen uit de belegging van de verzekeringstechnische voorzieningen. Deze reserves worden door verzekeringsmaatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen belegd in financiële activa of grond (waaruit zij een netto-inkomen uit vermogen ontvangen, d.w.z. na aftrek van betaalde rente), dan wel in gebouwen (die netto-exploitatieoverschotten genereren). Uitgezonderd is het deel van het netto-inkomen uit de belegging van het eigen vermogen van verzekeringsmaatschappijen dat overeenkomt met het aandeel van het eigen vermogen in de som van eigen vermogen en de verzekeringstechnische voorzieningen.

4.69. Aangezien de verzekeringstechnische voorzieningen eigendom zijn van de verzekeringspolishouders, worden de opbrengsten uit de belegging ervan in de rekeningen opgenomen als inkomen uit vermogen dat door verzekeringsmaatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen aan de verzekeringspolishouders is uitbetaald.

Aangezien dit inkomen in de praktijk door de verzekeringsmaatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen wordt ingehouden, wordt het geboekt alsof het is terugbetaald aan de verzekeringsmaatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen in de vorm van premiesupplementen, die een aanvulling vormen op de te betalen werkelijke premies.

Deze premiesupplementen voor schadeverzekeringen en voor levensverzekeringen die zijn afgesloten bij een sociale-verzekeringsinstelling, worden samen met de werkelijke premies geboekt in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de betrokken eenheden.

De premiesupplementen voor individuele levensverzekeringen die niet zijn afgesloten bij een sociale-verzekeringsinstelling, zijn evenmin als de werkelijke premies kapitaaloverdrachten en worden daarom ook niet geboekt in de secundaire inkomensverdelingsrekeningen. Als een van de bestanddelen die zorgen voor veranderingen in de "voorzieningen pensioen- en levensverzekering", worden zij rechtstreeks geboekt in de financiële rekeningen van de desbetreffende eenheden.

4.70. Moment van boeking: inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders wordt geboekt wanneer dit inkomen toeneemt.

4.71. In het rekeningenstelsel verschijnt inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders als:

- middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de verzekeringspolishouders;
- bestedingen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de verzekeraars;
- middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Pachten en concessies (D.45)

1) Pachten

4.72. De pachtsom die een grondeigenaar van een pachter ontvangt, is een vorm van inkomen uit vermogen.

Tot deze rubriek behoren eveneens de pachtsommen die aan de eigenaars van binnenwateren en rivieren moeten worden betaald voor het recht op exploitatie van deze wateren voor recreatieve of andere doeleinden, met inbegrip van het visrecht.

Een grondeigenaar kan verplicht zijn grondbelasting of bepaalde onderhoudskosten te betalen, enkel vanwege het feit dat hij het terrein in eigendom heeft. Volgens afspraak worden dergelijke belastingen en kosten beschouwd als te betalen door degene die het terrein mag exploiteren en die geacht wordt deze lasten af te trekken van de pachtsom die hij anders aan de grondeigenaar zou moeten betalen.

4.73. In de pacht is niet de huur van onroerend goed op het terrein begrepen; de huur van woningen en andere gebouwen wordt beschouwd als de betaling voor een marktdienst die door de eigenaar is verleend aan de huurder van het gebouw of de woning, en wordt geboekt als intermediair verbruik of consumptie van de huurder. Indien er geen objectieve basis is voor de splitsing van de betaling in grondpacht en huur voor de zich daarop bevindende gebouwen, wordt het volledige bedrag geboekt als pacht indien de grondwaarde vermoedelijk hoger is dan de waarde van de gebouwen, en anders als huur voor de gebouwen.

2) Concessies

4.74. Deze rubriek omvat het aandeel in de opbrengst dat toekomt aan de eigenaars van erts- of brandstofvoorkomens (steenkool, aardolie of aardgas), die andere institutionele eenheden vergunning hebben verleend om deze voorkomens gedurende een bepaalde periode te exploreren of te exploiteren.

4.75. Moment van boeking voor pachten en concessies:

Pachten en concessies worden geboekt voor het tijdvak dat zij verschuldigd zijn.

4.76. In het rekeningenstelsel worden pachten en concessies geboekt als:

- middelen en bestedingen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de desbetreffende sectoren;
- middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

BELASTINGEN OP INKOMEN, VERMOGEN ENZ. (D.5)

4.77. Definitie: Belastingen op inkomen, vermogen enz. (D.5) zijn alle verplichte niet-terugvorderbare betalingen in geld of in natura, die regelmatig door de overheid en door het buitenland op het inkomen en het vermogen van institutionele eenheden worden geheven, alsmede enkele periodieke belastingen die noch op het inkomen, noch op het vermogen worden geheven.

De belastingen op inkomen, vermogen enz. worden ingedeeld in:

- belastingen op inkomen (D.51);
- belastingen op vermogen enz. (D.59).

Belastingen op inkomen (D.51)

4.78. Definitie: De belastingen op inkomen (D.51) omvatten de belastingen op inkomens, winsten en kapitaalwinsten. Zij worden bepaald op basis van het werkelijke of veronderstelde inkomen van individuen, huishoudens, ondernemingen of IZW's. Tot de belastingen op inkomen behoren ook belastingen op houdstermaatschappijen van vermogen, grond of onroerend goed, indien deze maatschappijen worden gebruikt als basis voor de berekening van het inkomen van de eigenaars ervan. De belastingen op inkomen omvatten:

a) belastingen op het inkomen van individuen of huishoudens (inkomen uit arbeid, eigendom of ondernemerschap, pensioenen enz.), met inbegrip van belastingen die door de werkgevers zijn ingehouden (loonbelastingen). Hieronder vallen ook belastingen op het inkomen van eigenaars van ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid;

b) belastingen op het inkomen of de winsten van ondernemingen;

c) belastingen op waarderingsverschillen;

d) belastingen op winsten uit loterijen of kansspelen, die dienen te worden betaald over de door de winnaars ontvangen bedragen. Deze belastingen dienen te worden onderscheiden van de belastingen over de omzet van de organisatoren van de loterijen en kansspelen, die worden beschouwd als produktgebonden belastingen.

Belastingen op vermogen enz. (D.59)

4.79. Onder de belastingen op vermogen enz. (D.59) vallen:

a) belastingen op kapitaal, bestaande uit periodieke belastingen op de eigendom of het gebruik van grond of onroerende goederen door de eigenaars ervan, en belastingen op het nettovermogen en andere activa (juwelen en andere uiterlijke tekenen van welstand) - met uitzondering van de belastingen genoemd in D.29 (die door ondernemingen worden betaald voor hun produktieactiviteit) en D.51 (belastingen op inkomen);

b) personele belastingen per volwassene of per huishouden, onafhankelijk van het inkomen of het vermogen;

c) verbruiksbelastingen, te betalen over de totale uitgaven van personen of huishoudens;

d) betalingen door huishoudens voor vergunningen voor het bezit of het gebruik van auto's, boten of vliegtuigen (die niet voor zakelijke doeleinden worden gebruikt), of voor jacht-, schiet- of visvergunningen enz.(6) ;

e) belastingen op internationale transacties (buitenlandse reizen, internationale betalingsopdrachten, buitenlandse investeringen enz.), met uitzondering van de belastingen die door producenten en de invoerrechten die door huishoudens dienen te worden betaald.

4.80. Onder de rubriek belastingen op inkomen, vermogen enz., vallen geen:

a) successie- en schenkingsrechten, die worden geacht geheven te zijn op het vermogen van de begunstigden en die worden geboekt onder de rubriek vermogensheffingen (D.91);

b) buitengewone heffingen op kapitaal of vermogen, die worden geboekt onder de rubriek vermogensheffingen (D.91);

c) belastingen op grond, gebouwen of andere activa die ondernemingen bezitten of huren en voor hun produktieactiviteiten gebruiken; dergelijke belastingen vallen onder niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29);

d) betalingen door huishoudens voor andere vergunningen dan die voor het gebruik van auto's, boten of vliegtuigen of jacht-, schiet- en visvergunningen: rij-, vlieg- of vaarbewijzen, kijk- en luistergelden, vuurwapenvergunningen, toegang tot musea of bibliotheken, huisvuilrechten enz., die meestal als aankopen van door de overheid verleende diensten worden geboekt.

4.81. Het op te tekenen totaalbedrag van de belastingen omvat de rente die bij achterstallige betaling van belastingen in rekening wordt gebracht en alle boetes die door de belastingdienst zijn opgelegd, indien het onmogelijk blijkt dergelijke rente en boetes afzonderlijk te boeken; het omvat eveneens alle kosten die in rekening kunnen zijn gebracht in verband met het vaststellen en innen van uitstaande belastingen. Omgekeerd wordt het totaalbedrag ook verminderd met kortingen die de overheid heeft verleend op grond van haar economisch beleid en met eventuele terugbetalingen als gevolg van teveel betaalde belasting.

4.82. Moment van boeking van belastingen op inkomen, vermogen enz.:

belastingen op inkomen, vermogen enz., worden geboekt op het moment dat de activiteiten, transacties of andere gebeurtenissen die leiden tot bedoelde betalingsverplichtingen, plaatsvinden.

(6) De grens tussen belastingen en aankopen van overheidsdiensten wordt aan de hand van dezelfde criteria bepaald als bij betalingen door ondernemingen: indien vergunningen automatisch worden afgegeven tegen betaling van het verschuldigde bedrag, worden zij beschouwd als belastingen. Indien de overheid de afgifte van vergunningen echter gebruikt als middel om op enigerlei wijze regulerend op te treden (verificatie van de competentie of de kwalificaties van de betrokkene), dienen de betalingen te worden geboekt als aankoop van diensten van de overheid in plaats van als belastingen, tenzij het bedrag buitensporig hoog is vergeleken met de kosten van de verleende diensten.

Sommige economische activiteiten, transacties of gebeurtenissen, op grond waarvan de desbetreffende eenheden onder de geldende belastingwetgeving belasting zouden moeten betalen, ontsnappen echter voortdurend aan de aandacht van de belastingdienst. Het getuigt niet van zin voor de realiteit indien wordt aangenomen dat dergelijke activiteiten, transacties of gebeurtenissen vorderingen of schulden genereren in de vorm van te ontvangen of te betalen posten. Daarom worden de in het stelsel op te nemen bedragen enkel aan de hand van de verschuldigde bedragen bepaald indien zulks duidelijk blijkt uit belastingaanslagen of -declaraties of uit andere instrumenten die passiefposten vormen in de vorm van duidelijke betalingsverplichtingen van belastingbetalers. Het ERS legt geen ontbrekende belastingen vast die niet blijken uit belastingaanslagen.

Belastingen op grond van belastingaanslagen die nooit zijn betaald (b.v. vanwege een faillissement), worden behandeld als zijnde betaald; er zijn twee mogelijkheden:

- afschrijving van niet-inbare vorderingen door de overheid, die hiermee erkent dat haar vorderingen niet langer kunnen worden geïnd; de afschrijving wordt geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa van de overheid en de in gebreke blijvende schuldenaar;
- kwijtschelding van de schuld met wederzijdse instemming van de overheid en de schuldenaar. Deze kwijtschelding wordt in de kapitaalrekening beschouwd als een kapitaaloverdracht van de overheid aan de schuldenaar met gelijktijdige annulering van een aanspraak in de financiële rekening.

Soms kan de verplichting tot het betalen van inkomstenbelasting pas in een latere boekingsperiode worden vastgesteld dan in die waarin het inkomen tot stand is gekomen. Er dient derhalve enige soepelheid te worden betracht wat betreft de periode waarin dergelijke belastingen worden geboekt. Bij de bron ingehouden belastingen op inkomen, zoals loonbelastingen en regelmatige voorschotten op de inkomstenbelasting, kunnen worden geboekt in de periode waarin ze worden betaald, terwijl eindafrekeningen kunnen worden geboekt in de periode waarin de belastingverplichting is vastgesteld.

In het rekeningenstelsel worden belastingen op inkomen, vermogen enz., geboekt als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de sectoren waartoe de belastingbetalers behoren;
- middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de overheid;
- middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

SOCIALE PREMIES EN SOCIALE UITKERINGEN (D.6)

Definities:

4.83. Sociale uitkeringen zijn inkomensoverdrachten in geld of in natura, die via collectieve stelsels of, buiten dergelijke stelsels om, door overheidseenheden en IZW's aan huishoudens worden toegekend, ten einde de financiële lasten te verlichten die voor die huishoudens voortvloeien uit een aantal risico's en behoeften.

4.84. De lijst van de risico's en behoeften die aanleiding kunnen geven tot het verstrekken van sociale uitkeringen, is bij afspraak als volgt vastgesteld:

a) ziekte,

b) invaliditeit - gebrekkigheid,

c) arbeidsongeval of beroepsziekte,

d) ouderdom,

e) nabestaanden,

f) moederschap,

g) gezin,

h) bevordering arbeidsdeelname,

i) werkloosheid,

j) huisvesting(7) ,

k) onderwijs,

l) algemene noden.

4.85. Sociale uitkeringen omvatten:

a) regelmatige en eenmalige inkomensoverdrachten door stelsels die bijdragen ontvangen, de volledige gemeenschap of grote delen hiervan bestrijken en worden gecontroleerd door overheidsinstellingen (wettelijke sociale-verzekeringsstelsels);

b) regelmatige en eenmalige inkomensoverdrachten door stelsels die door ondernemingen zijn ingesteld ten behoeve van hun werknemers, ex-werknemers of personen die van hen afhankelijk zijn (privaatrechtelijke bedrijfsstelsels met en zonder fondsvorming). De premies kunnen ten laste komen van werknemers of werkgevers, maar kunnen ook door zelfstandigen worden opgebracht;

c) inkomensoverdrachten door overheidsinstellingen en IZW's ten behoeve van huishoudens, die niet afhankelijk zijn van voorafgaande premiebetalingen (sociale voorziening).

4.86. Sociale uitkeringen omvatten geen:

a) verzekeringsaanspraken, gebaseerd op verzekeringscontracten die uitsluitend op eigen initiatief van de verzekerde zijn afgesloten, onafhankelijk van zijn werkgever of de overheid;

b) verzekeringsaanspraken, gebaseerd op verzekeringscontracten die uitsluitend zijn afgesloten om een korting te verkrijgen, ook indien dergelijke polissen voortvloeien uit een collectieve overeenkomst.

4.87. Wil een afzonderlijke verzekering beschouwd worden als deel van een sociaal-verzekeringsstelsel, dan moeten de verzekerde gebeurtenissen of omstandigheden overeenkomen met de in punt 4.84 genoemde risico's en behoeften; bovendien moet aan ten minste één van onderstaande voorwaarden zijn voldaan:

---

(7) Bij huisvesting zijn huursubsidies van de overheid sociale uitkeringen, met uitzondering van bijzondere uitkeringen door de overheid in zijn hoedanigheid van werkgever.

a) deelname aan het stelsel is hetzij wettelijk verplicht voor een bepaalde categorie werkers, of het nu gaat om werknemers, zelfstandigen of niet-werkenden, hetzij verplicht op grond van het arbeidscontract van een werknemer of een groep werknemers;

b) het betreft een collectief stelsel ten bate van een bepaalde groep werkers, of het nu gaat om werknemers, zelfstandigen of niet-werkenden, en deelname is beperkt tot leden van die groep;

c) de werkgever draagt (werkelijk of fictief) premies af voor een werknemer, ongeacht of de werknemer ook zelf een premie betaalt.

4.88. Sociale-verzekeringsstelsels zijn stelsels waarbij werkenden zich verplicht, dan wel hiertoe aangemoedigd door hun werkgever of door de overheid, verzekeren tegen bepaalde gebeurtenissen en omstandigheden die hun welzijn of dat van de personen die van hen afhankelijk zijn, nadelig beïnvloeden.

De sociale-verzekeringsstelsels kunnen als volgt worden ingedeeld:

a) wettelijke sociale-verzekeringsstelsels ten behoeve van de hele gemeenschap of grote delen daarvan, waaraan deelname door overheidsinstellingen verplicht is gesteld en die door deze worden gecontroleerd en gefinancierd;

b) privaatrechtelijke stelsels met fondsvorming:

- stelsels waarbij de sociale premies worden betaald aan derden (verzekeringsmaatschappijen, zelfstandige pensioenfondsen);
- stelsels waarbij werkgevers bijzondere reserves aanhouden, los van de overige reserves, ook indien dergelijke stelsels geen van de werkgevers gescheiden institutionele eenheden vormen. Dergelijke stelsels worden niet-zelfstandige pensioenfondsen genoemd. De reserves worden geboekt als activa die toebehoren aan de begunstigden en niet aan de werkgevers;

c) stelsels zonder fondsvorming, waarbij werkgevers rechtstreeks uit hun eigen middelen sociale uitkeringen verstrekken aan hun werknemers, voormalige werknemers of personen die van hen afhankelijk zijn, zonder dat voor dit doel bijzondere reserves zijn gevormd.

4.89. Sociale-verzekeringsstelsels die overheidseenheden hebben ingesteld voor hun eigen werknemers en niet voor de beroepsbevolking als geheel, behoren tot de privaatrechtelijke stelsels met of zonder fondsvorming, en niet tot de wettelijke sociale-verzekeringsstelsels.

4.90. Sociale premies kunnen worden ingedeeld in werkelijke premies indien zij betrekking hebben op de eerste twee categorieën stelsels van punt 4.88, en fictieve premies indien het stelsels zonder fondsvorming betreft.

4.91. Sociale premies kunnen worden onderscheiden in wettelijk verplichte en andere premies.

Sociale premies (D.61)

Werkelijke sociale premies (D.611)

4.92. De werkelijke sociale premies omvatten:

a) werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.6111). Deze komen overeen met stroom D.121.

De werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers worden door de werkgevers betaald aan wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen, verzekeringsmaatschappijen of zelfstandige en niet-zelfstandige pensioenfondsen met sociale-verzekeringsstelsels, ten einde de sociale uitkeringen aan hun werknemers te waarborgen.

Aangezien de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers hun werknemers ten goede komen, wordt de waarde ervan geboekt als een van de bestanddelen van de beloning van werknemers, samen met de lonen in geld en in natura. De sociale premies worden vervolgens geboekt als inkomensoverdrachten van de werknemers aan de wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen, verzekeringsmaatschappijen of zelfstandige of niet-zelfstandige pensioenfondsen;

b) sociale premies ten laste van werknemers (D.6112)

Dit zijn sociale premies die werknemers verschuldigd zijn aan wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen en privaatrechtelijke sociale stelsels met of zonder fondsvorming. De sociale premies ten laste van werknemers omvatten de werkelijk te betalen premies plus, in het geval van de privaatrechtelijke stelsels met fondsvorming, de premiesupplementen die moeten worden betaald uit het inkomen uit vermogen dat wordt toegerekend aan de verzekeringspolishouders en wordt ontvangen door de werknemers die deelnemen aan de stelsels, minus de beloning voor de verzekeringsdienst. Deze worden verrekend met de premies van de werknemers en niet met die van de werkgevers;

c) sociale premies van zelfstandigen en niet-werkenden (D.6113):

Dit zijn sociale premies die niet-werknemers, namelijk zelfstandigen (werkgevers en degenen die voor eigen rekening werken) en niet-werkenden, ten eigen bate betalen. Hiertoe behoort ook de waarde van de premiesupplementen te betalen uit het inkomen uit vermogen dat wordt toegerekend aan de verzekeringspolishouders en wordt ontvangen door de individuele deelnemers, die geacht worden deze terug te betalen aan de verzekeringsmaatschappijen als aanvulling op hun overige premies.

4.93. Betalingen van werkelijke sociale premies kunnen wettelijk of bestuursrechtelijk verplicht zijn, of zij kunnen worden betaald uit hoofde van een collectieve arbeidsovereenkomst voor een bedrijfstak, een overeenkomst tussen de werkgever en diens werknemers op ondernemingsniveau of op basis van een individuele arbeidsovereenkomst. In bepaalde gevallen kunnen de premies vrijwillig worden betaald.

De vrijwillige premies betreffen:

a) sociale premies die personen die daartoe niet of niet meer wettelijk verplicht zijn, betalen of blijven betalen aan wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen;

b) sociale premies die aan verzekeringsmaatschappijen (of aan onderlinge maatschappijen en pensioenfondsen in dezelfde sector) worden betaald als deel van aanvullende verzekeringsstelsels van ondernemingen ten bate van hun werknemers, waarbij laatstgenoemden zich vrijwillig kunnen aansluiten;

c) premies die worden betaald aan onderlinge verzekeringsmaatschappijen waarvan werknemers of zelfstandigen lid kunnen worden.

4.94. Ten einde de verplichte sociale premies te onderscheiden van de vrijwillige is een extra niveau in de indeling ingevoerd:

- verplichte werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.61111);
- vrijwillige werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.61112);
- verplichte sociale premies ten laste van werknemers (D.61121);
- vrijwillige sociale premies ten laste van werknemers (D.61122);
- verplichte sociale premies ten laste van zelfstandigen en niet-werkenden (D.61131);
- vrijwillige sociale premies ten laste van zelfstandigen en niet-werkenden (D.61132).

4.95. Werkelijke sociale premies die betaald worden aan wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen of aan andere overheidsinstellingen, worden voor het brutobedrag geboekt als verdelingstransacties.

Anderzijds worden sociale premies die in het kader van privaatrechtelijke stelsels met fondsvorming worden betaald aan verzekeringsmaatschappijen, onderlinge maatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen in dezelfde sector, netto geboekt, d.w.z. na aftrek van dat deel van de premies dat de waarde van de aan (ingezeten en niet-ingezeten) huishoudens verleende verzekeringsdienst vertegenwoordigt. Volgens afspraak vertegenwoordigt dit deel van de premie namelijk de betaling van een marktdienst die deel uitmaakt van de consumptie van de huishoudens, of, in het geval van premies die door niet-ingezeten huishoudens worden betaald, van de uitvoer van diensten.

Bij niet-zelfstandige, privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming, waarbij werkgevers hun eigen afzonderlijke reserves aanhouden, wordt geen beloning voor de verzekeringsdienst van de door de werknemers betaalde premies afgetrokken. Aangezien dergelijke stelsels geen institutionele eenheden zijn die onafhankelijk van de werkgevers opereren, vallen de beheerskosten onder de algemene exploitatiekosten van de werkgevers.

4.96. Moment van boeking:

De werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.6111) en de sociale premies ten laste van werknemers (D.6112) worden geboekt op het moment dat het werk is verricht dat verplicht tot het betalen van de premies. De sociale premies ten laste van zelfstandigen en niet-werkenden (D.6113) worden geboekt op het moment dat de betalingsverplichting ontstaat.

4.97. In het rekeningenstelsel worden de werkelijke sociale premies geboekt als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens;
- bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten huishoudens);
- middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van ingezeten verzekeraars of werkgevers;
- middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten verzekeraars of werkgevers).

Toegerekende sociale premies (D.612)

4.98. Definitie: De toegerekende sociale premies (D.612) vertegenwoordigen de tegenwaarde van de sociale uitkeringen (minus eventuele sociale premies ten laste van de werknemers) die rechtstreeks door de werkgevers (d.w.z. onafhankelijk van de werkelijke premies ten laste van de werkgevers) aan hun werknemers of voormalige werknemers en andere rechthebbenden worden verstrekt. Zij komen overeen met stroom D.122.

4.99. Het toerekenen van sociale premies is noodzakelijk indien men de rechtstreeks door de werkgever verstrekte sociale uitkeringen in de rubriek sociale uitkeringen van de rekeningen en de kosten van deze uitkeringen (voor zover deze niet worden gedekt door de werkelijke premies ten laste van werknemers) onder de door de werkgever betaalde beloning van werknemers wil boeken.

Wanneer werkgevers zelf rechtstreeks uit eigen middelen sociale uitkeringen verstrekken aan hun werknemers, voormalige werknemers of degenen die van hen afhankelijk zijn, zonder hierbij een wettelijke sociale verzekeringsinstelling, een verzekeringsmaatschappij of een zelfstandig pensioenfonds te betrekken en zonder een bijzonder fonds of afzonderlijke voorziening voor dit doel te vormen, kunnen de begunstigden worden beschouwd als zijnde beschermd tegen diverse specifieke behoeften of omstandigheden, ook al worden er geen betalingen verricht om deze te dekken.

Er dient derhalve een toegerekend loon te worden berekend voor werknemers, dat in waarde gelijk is aan het bedrag van de sociale premies dat vereist zou zijn om de *de facto* opgebouwde rechten op sociale uitkeringen veilig te stellen. Dit bedrag is niet alleen afhankelijk van de omvang van de verschuldigde uitkeringen, maar ook van de wijze waarop de verplichtingen van de werkgevers in dergelijke stelsels zich waarschijnlijk in de toekomst zullen ontwikkelen als gevolg van factoren als wijzigingen in het aantal werknemers en de leeftijdspreiding en levensverwachting van hun huidige en vroegere werknemers. De voor de premies toe te rekenen waarde dient derhalve in beginsel te zijn gebaseerd op dezelfde soort actuariële overwegingen als die welke de hoogte van de premies bepalen die door verzekeringsmaatschappijen in rekening worden gebracht.

Wanneer ten gevolge van politieke gebeurtenissen of economische veranderingen de verhouding tussen het aantal werknemers in actieve dienst en het aantal gepensioneerden aanzienlijk verandert en abnormale proporties aanneemt, moet voor het personeel in actieve dienst een schatting van de waarde van de toegerekende premies worden gemaakt, die zal afwijken van de werkelijk waarde van de uitgekeerde pensioenen. Een dergelijke berekening kan geschieden aan de hand van een aannemelijk percentage van de lonen der in actieve dienst zijnde personeelsleden.

Het kan in de praktijk echter moeilijk blijken, vast te stellen hoe hoog deze toegerekende premies dienen te zijn. De onderneming kan zelf schattingen maken, wellicht aan de hand van premies die voor soortgelijke stelsels met fondsvorming zijn betaald, om zo haar waarschijnlijke betalingsverplichtingen in de toekomst te berekenen. Het enige praktische alternatief is wellicht de door de onderneming te verstrekken rechtstreekse sociale uitkeringen tijdens een bepaalde boekingsperiode (na aftrek van de werkelijke premies die door de werknemers zelf zijn betaald) te gebruiken als schatting van het toegerekende loon dat noodzakelijk zou zijn voor de dekking van de toegerekende bijdragen. Omdat de waarde van de benodigde toegerekende premies uiteraard om velerlei redenen kan afwijken van de in diezelfde periode betaalde werkelijke rechtstreekse sociale uitkeringen, zoals de wisselende samenstelling en leeftijdopbouw van het personeel, kunnen de werkelijk verstrekte uitkeringen in de betrokken periode niettemin de beste schattingen van de premies en het hiermee verband houdende toegerekende loon opleveren.

4.100. In de inkomensvormingsrekening wordt opgenomen dat de werkgevers aan hun personeel in actieve dienst als bestanddeel van hun beloning een bedrag betalen dat aangeduid wordt als toegerekende sociale premies. Deze zijn in waarde gelijk aan de geschatte sociale premies die vereist zouden zijn om de rechtstreekse sociale uitkeringen te verstrekken waarop zij recht hebben. De werknemers betalen in de secundaire inkomensverdelingsrekening aan hun werkgevers hetzelfde bedrag aan toegerekende sociale premies terug (inkomensoverdrachten), alsof zij deze premies voor een afzonderlijk sociaalverzekeringsstelsel betalen.

4.101. Moment van boeking:

Toegerekende sociale premies die de tegenhanger vormen van verplichte rechtstreekse sociale uitkeringen, worden geboekt op het moment dat de uitkeringsverplichting zich voordoet.

Toegerekende sociale premies die de tegenhanger vormen van vrijwillige rechtstreekse sociale uitkeringen, worden geboekt op het moment dat de uitkeringen worden verstrekt.

4.102. In het rekeningenstelsel worden toegerekende sociale premies geboekt als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens en in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland;
- middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de sectoren waartoe de werkgevers behoren en in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura) (D.62)

4.103. Deze rubriek omvat:

Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld (D.621)

door wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen te betalen aan huishoudens (met uitzondering van vergoedingen, zie D.6311). Deze uitkeringen worden verstrekt in het kader van wettelijke sociale-verzekeringsstelsels.

Private uitkeringen sociale verzekeringen met fondsvorming (D.622)

(in geld of in natura), door verzekeringsmaatschappijen of andere institutionele eenheden met privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming te betalen aan huishoudens.

Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers (D.623)

(in geld of in natura), door werkgevers met sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming te betalen aan hun werknemers, personen te hunnen laste of hun nabestaanden. Kenmerkende gevallen zijn:

a) doorbetaling van het normale loon, of een gedeelte ervan, tijdens perioden van afwezigheid van het werk wegens ziekte, ongeval, moederschap enz.;

b) verstrekking van gezins-, onderwijs- of andere toelagen ten behoeve van personen ten laste;

c) betaling van ouderdoms- of nabestaandenpensioen aan voormalige werknemers of hun nabestaanden, en uitkeringen aan werknemers of hun nabestaanden in geval van ontslag, arbeidsongeschiktheid, ongeval met dodelijke afloop enz. (indien hiervan sprake is in een collectieve arbeidsovereenkomst);

d) algemene medische diensten die geen verband houden met het werk;

e) revalidatie- en bejaardenhuizen.

Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers aan hun voormalige werknemers of andere rechthebbenden, dienen te worden geboekt inclusief de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers, namelijk betalingen van de werkgevers aan verzekeraars ten behoeve van de betrokkenen.

Uitkeringen sociale voorziening in geld (D.624)

door overheidsinstellingen of IZW's ten behoeve van huishoudens te betalen aan huishoudens, ten einde tegemoet te komen aan dezelfde behoeften als in geval van sociale uitkeringen; deze uitkeringen vinden echter niet plaats in het kader van een sociaal-verzekeringsstelsel met sociale premies en uitkeringen. Tot deze uitkeringen behoren geen inkomensoverdrachten in verband met gebeurtenissen of omstandigheden die gewoonlijk niet worden gedekt door sociale-verzekeringsstelsels (d.w.z. overdrachten na natuurrampen, die onder overige inkomensoverdrachten worden geboekt).

Sociale overdrachten in natura (D.63)

4.104. Definitie: De sociale overdrachten in natura (D.63) bestaan uit afzonderlijke goederen en diensten die door overheidsinstellingen en IZW's ten behoeve van huishoudens als overdrachten in natura aan individuele huishoudens worden verstrekt, ongeacht of deze goederen en diensten door de overheidsinstellingen en IZW's op de markt zijn aangeschaft of als niet-marktprodukten zijn voortgebracht. Zij kunnen worden gefinancierd uit de opbrengst van de belastingen, uit andere overheidsinkomens of uit sociale premies, dan wel uit schenkingen en inkomen uit vermogen in geval van IZW's ten behoeve van huishoudens.

Hoewel enkele niet-marktdiensten van dergelijke IZW's lijken op collectieve diensten, worden al hun niet-marktdiensten eenvoudigheidshalve en volgens afspraak behandeld als individueel van aard. Diensten die gratis of tegen zeer lage prijzen worden verleend aan huishoudens, worden omschreven als individuele diensten, ten einde deze te onderscheiden van collectieve diensten die aan de hele gemeenschap of aan grote delen ervan worden verleend. Individuele diensten betreffen voornamelijk onderwijs- en gezondheidsdiensten, al worden ook vaak andere diensten verleend, zoals culturele, recreatieve en huisvestingsdiensten.

Tot de rubriek sociale overdrachten in natura (D.63) behoren sociale uitkeringen in natura en sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten:

Sociale uitkeringen in natura (D.631)

4.105. Sociale uitkeringen in natura zijn de sociale overdrachten in natura (D63) die beantwoorden aan de definitie van sociale uitkeringen (zie punt 4.83). Ze kunnen worden verdeeld in vergoedingen van daadwerkelijk door de begunstigde huishoudens aangeschafte goederen en diensten en rechtstreeks aan begunstigden verleende diensten.

a) Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen (D.6311)

Deze uitkeringen zijn vergoedingen door wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen van goedgekeurde uitgaven van huishoudens voor bepaalde goederen of diensten.

Wanneer een huishouden een goed of een dienst koopt en een wettelijke sociale-verzekeringsinstelling deze aankoop vervolgens geheel of gedeeltelijk vergoedt, kan dit worden beschouwd alsof het huishouden heeft gehandeld namens de instelling. In feite verstrekt het huishouden een kortlopend krediet aan de instelling, dat wordt afgelost zodra zij de vergoeding heeft ontvangen.

Het bedrag van de vergoede uitgaven wordt geboekt alsof deze rechtstreeks zijn gedaan door de wettelijke sociale-verzekeringsinstelling op het moment dat het huishouden de aankoop doet, terwijl de enige onkosten die voor het huishouden worden genoteerd, het eventuele verschil is tussen de betaalde prijs en het bedrag dat werd vergoed. De terugontvangen bedragen worden derhalve niet behandeld als een inkomensoverdracht in geld van het wettelijke sociale-verzekeringsinstelling aan de huishoudens.

b) Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige (D.6312)

Deze omvatten sociale overdrachten in natura, met uitzondering van vergoedingen, door wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen aan huishoudens. Meestal gaat het om medische of tandheelkundige behandelingen, chirurgische ingrepen, ziekenhuisaccommodatie, brillen of contactlenzen, medische hulpmiddelen of voorzieningen en soortgelijke goederen of diensten die verband houden met de gezondheidszorg. De dienst wordt rechtstreeks, zonder vergoeding, aan de begunstigden verstrekt door markt- en niet-marktproducenten en moet dienovereenkomstig worden gewaardeerd. Indien er sprake is van symbolische betalingen door de huishoudens zelf, dienen deze op bedoelde uitkeringen in mindering te worden gebracht.

c) Uitkeringen sociale voorziening in natura (D.6313)

Deze bestaan uit overdrachten in natura aan huishoudens door overheidsinstellingen of IZW's ten behoeve van huishoudens. Zij lijken op wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, maar worden niet verstrekt in het kader van een sociaal-verzekeringsstelsel.

Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten (D.632)

4.106. Definitie: Bij sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten (D.632) worden goederen of diensten gratis of tegen zeer lage prijzen aan individuele huishoudens verstrekt door overheidsinstellingen of IZW's ten behoeve van huishoudens die niet-marktprodukten voortbrengen. Zij komen overeen met de individuele consumptieve bestedingen van IZW's ten behoeve van huishoudens en de overheid (zie punt 3.75), minus de sociale uitkeringen in natura (D.631) die aan huishoudens zijn verstrekt in het kader van regelingen op het gebied van de wettelijke sociale verzekering of de sociale bijstand

4.107. Moment van boeking van sociale uitkeringen:

- uitkeringen in geld worden geboekt op het moment dat hierop aanspraak wordt verkregen;
- uitkeringen in natura worden geboekt op het moment dat de diensten worden verleend, of dat de eigendom van de goederen die producenten van niet-marktprodukten rechtstreeks aan een huishouden leveren, overgaat op dit huishouden.

4.108. In het rekeningenstelsel worden de sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura) (D.62) geboekt als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de sectoren die de uitkeringen verstrekken;
- bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (indien de uitkeringen worden verstrekt door het buitenland);
- middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens;

- middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (indien de uitkeringen worden verstrekt aan niet-ingezeten huishoudens).

Sociale overdrachten in natura (D.63) worden geboekt als:

- bestedingen in de tertiaire inkomensverdelingsrekening van de sectoren die de uitkeringen verstrekken;
- middelen in de tertiaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens.

De consumptie van de overgedragen goederen en diensten wordt geboekt in de rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen.

Volgens afspraak zijn er geen sociale overdrachten in natura naar/uit het buitenland (deze worden geboekt onder D.62: Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdachten in natura).

OVERIGE INKOMENSOVERDRACHTEN (D.7)

Schadeverzekeringspremies (netto) (D.71)

4.109. Definitie: Schadeverzekeringspremies (netto) (D.71) zijn premies uit hoofde van verzekeringscontracten die door institutionele eenheden zijn afgesloten. De verzekeringscontracten van individuele huishoudens zijn door henzelf afgesloten op eigen initiatief en ten eigen bate, onafhankelijk van hun werkgevers of van de overheid en buiten enig sociaal-verzekeringsstelsel om[8] . De netto-schadeverzekeringspremies omvatten zowel de door de verzekeringspolishouders te betalen werkelijke premies om gedurende de boekingsperiode verzekerd te zijn (geïnde premies) als de premiesupplementen uit het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders, na aftrek van de beloning voor de dienstverlening door de betrokken verzekeringsmaatschappijen.

Netto-schadeverzekeringspremies zijn de bedragen die beschikbaar zijn voor dekking van diverse door de natuur of door menselijk toedoen veroorzaakte gebeurtenissen of ongevallen die leiden tot schade aan goederen of eigendommen en/of letsel aan personen, zoals brand, overstromingen, neerstorten van vliegtuigen, aanrijdingen, zinken van schepen, diefstal, geweld, ongevallen, ziekte enz., of van financiële verliezen als gevolg van gebeurtenissen als ziekte, werkloosheid, ongevallen enz.

4.110. Moment van boeking: netto-schadeverzekeringspremies worden geboekt op het moment dat zij worden geïnd.

De verzekeringspremies, waarvan de beloning voor de verzekeringsdienst wordt afgetrokken, zijn dat deel van het totaal der premies dat in de lopende of in voorgaande boekingsperiodes is betaald om risico's in de lopende periode dekken.

---

(8) Levensverzekeringspremies komen niet als zodanig in het rekeningenstelsel voor. Zij worden onderverdeeld in:
a) premies die een bepaalde vorm van sociale premie zijn (betaald aan sociale-verzekeringsstelsels);
b) individuele levensverzekeringspremies.
De onder a) genoemde premies vallen onder de rubriek werkelijke sociale premies en de onder b) genoemde premies zijn geen verdelingstransacties. Beide categorieën levensverzekeringspremies verhogen de technische verzekeringsreserves die in de financiële rekening en in de balans zijn opgenomen.

Premies die in de lopende boekingsperiode worden geïnd, moeten worden onderscheiden van de premies die in die periode verschuldigd zijn, omdat deze waarschijnlijk niet alleen risico's dekken voor de lopende periode, maar ook voor toekomstige perioden.

4.111. In het rekeningenstelsel verschijnen de netto-schadeverzekeringspremies als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van ingezeten verzekeringspolishouders;
- bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten verzekeringspolishouders);
- middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van ingezeten verzekeringsmaatschappijen;
- middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten verzekeringsmaatschappijen).

Schadeverzekeringsaanspraken (D.72)

4.112. Definitie: Schadeverzekeringsaanspraken (D.72) zijn aanspraken die worden ingediend op grond van een schadeverzekeringsovereenkomst(9) , d.w.z. bedragen die verzekeringsmaatschappijen moeten uitkeren ter compensatie van letsel van personen of schade aan goederen (inclusief vaste activa).

4.113. Schadeverzekeringsaanspraken omvatten geen sociale uitkeringen.

4.114. Aangezien de beloning voor de schadeverzekeringsdienst wordt berekend door de geldige aanspraken af te trekken van de som van de geïnde premies en de premiesupplementen, dient het totaalbedrag aan geldige aanspraken gelijk te zijn aan de door een verzekeringsmaatschappij in dezelfde boekingsperiode te ontvangen nettoschadeverzekeringspremies. Dit toont duidelijk aan dat de wezenlijke functie van schadeverzekeringen bestaat in het herverdelen van middelen.

De afwikkeling van een schadeverzekeringsaanspraak wordt geboekt als een inkomensoverdracht aan de verzekerde. Dergelijke betalingen worden altijd beschouwd als inkomensoverdrachten, ook als het gaat om grote bedragen als gevolg van de teloorgang van vaste activa of van ernstig persoonlijk letsel. De door de verzekerden ontvangen bedragen zijn gewoonlijk niet voor enig bijzonder doel bestemd en beschadigde of verloren gegane goederen of activa behoeven niet noodzakelijkerwijs te worden hersteld of vervangen.

Sommige aanspraken zijn een gevolg van beschadiging van eigendommen van derden of verwonding van derden door de polishouders. In dergelijke gevallen worden geldige aanspraken geboekt als rechtstreekse betalingen door de verzekeringsmaatschappij aan de gedupeerde derde en niet als betalingen via de verzekerde.

---

(9) Levensverzekeringsaanspraken komen niet als zodanig in het rekeningenstelsel voor. Zij worden onderverdeeld in:

a) aanspraken die een bepaalde vorm van sociale uitkering zijn;

b) individuele aanspraken op levensverzekeringsuitkeringen.

De onder a) genoemde aanspraken vallen onder de rubriek sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura) en de onder b) genoemde aanspraken zijn geen verdelingstransacties. Beide categorieën levensverzekeringsaanspraken verlagen de verzekeringstechnische voorzieningen die in de financiële rekening en in de balans zijn opgenomen.

4.115. Moment van boeking: schadeverzekeringsaanspraken worden geboekt op het moment dat het ongeval of een andere door de verzekering gedekte gebeurtenis zich voordoet.

4.116. In het rekeningenstelsel worden zij opgenomen als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van ingezeten verzekeringsmaatschappijen;
- bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten verzekeringsmaatschappijen);
- middelen in de secundaire- nkomensverdelingsrekening van de sectoren van de begunstigden;
- middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten begunstigden).

Inkomensoverdrachten binnen de overheid (D.73)

4.117. Definitie: Inkomensoverdrachten binnen de overheid (D.73) omvatten alle overdrachten tussen de subsectoren van de overheid (centrale overheid, deelstaten, lagere publiekrechtelijke lichamen, wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen) met uitzondering van subsidies, investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten.

4.118. De inkomensoverdrachten binnen de overheid omvatten geen transacties ten behoeve van een andere eenheid; deze worden slechts eenmaal geboekt, namelijk bij de middelen van de begunstigde eenheid ten behoeve waarvan de transactie is verricht. Dit geval doet zich onder andere voor wanneer een overheidsinstelling (b.v. een ministerie) belastingen int die in hun geheel of gedeeltelijk automatisch worden overgedragen aan een andere overheidsinstelling (b.v. een lager publiekrechtelijk lichaam). In dat geval wordt het deel van de belastingontvangsten dat bestemd is voor de andere overheidsinstelling, geboekt als rechtstreeks door deze overheidsinstelling geheven belastingen en niet als een inkomensoverdracht binnen de overheid. Deze oplossing geldt a fortiori bij belastingen in de vorm van opcenten op aan de centrale overheid te betalen belastingen, die voor een andere overheidsinstelling zijn bestemd. Vertragingen bij de overdracht van de belastingen naar deze andere overheidsinstelling worden in de financiële rekening geboekt onder "handelskredieten en transitorische posten".

De inkomensoverdrachten binnen de overheid omvatten daarentegen wel overdrachten van belastingopbrengsten in de vorm van een algemene overdracht van middelen van de centrale overheid aan andere overheidsinstellingen. Deze overdrachten komen namelijk niet overeen met een specifieke categorie belastingen en vinden niet automatisch plaats, maar in principe via bepaalde fondsen (b.v. provincie- of gemeentefonds) en volgens verdeelsleutels die door de centrale overheid zijn vastgesteld.

4.119. Moment van boeking: inkomensoverdrachten binnen de overheid worden geboekt op het moment dat deze volgens de geldende voorschriften dienen plaats te vinden.

4.120. In het rekeningenstelsel komen inkomensoverdrachten binnen de overheid voor als bestedingen en middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de subsectoren van de overheid[10]

Inkomensoverdrachten in verband met internationale samenwerking (D.74)

4.121. Definitie: Inkomensoverdrachten in verband met internationale samenwerking (D.74) omvatten alle overdrachten in geld of in natura tussen de overheid en overheden of internationale organisaties[11] in het buitenland, met uitzondering van investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten.

4.122. Rubriek D.74 omvat:

a) bijdragen, andere dan belastingen, van de overheid aan de Instellingen van de Europese Unie, met uitzondering van de BNP-afdracht aan de Europese Unie[12]

b) bijdragen van de overheid aan internationale organisaties (met uitzondering van belastingafdrachten die leden van supranationale organisaties verschuldigd zijn);

c) inkomensoverdrachten die de overheid eventueel van de onder a) en b) genoemde instellingen of organisaties ontvangt[13] ;

d) inkomensoverdrachten die overheden elkaar verstrekken in de vorm van betalingen in geld (b.v. ter financiering van begrotingstekorten van andere landen of van overzeese gebiedsdelen) of van giften in natura (b.v. de tegenwaarde van voedselhulp, militaire uitrusting, noodhulp na natuurrampen in de vorm van voedsel, kleding, medicijnen enz.);

e) lonen die door een overheid, een Instelling van de Europese Unie of een internationale organisatie worden betaald aan de adviseurs en technisch deskundigen die ter beschikking van ontwikkelingslanden worden gesteld.

De inkomensoverdrachten in verband met internationale samenwerking omvatten ook overdrachten tussen de overheid en internationale organisaties die in haar economisch gebied zijn gevestigd, aangezien internationale organisaties niet worden beschouwd als ingezeten institutionele eenheden van de landen waar zij zijn gevestigd.

4.123. Moment van boeking: het moment dat volgens de geldende voorschriften de overdrachten dienen plaats te vinden (verplichte overdrachten), dan wel het moment dat de overdrachten werkelijk plaatsvinden (vrijwillige overdrachten).

4.124. In het rekeningenstelsel worden de inkomensoverdrachten in verband met internationale samenwerking geboekt als:

- bestedingen en middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de overheidssector;

---

(10) Inkomensoverdrachten binnen de overheid zijn stromen binnen de overheidssector die verdwijnen wanneer een geconsolideerde rekening voor de sector als geheel wordt opgesteld.

(11) In de in dit stelsel gehanteerde betekenis ontlenen internationale organisaties hun gezag hetzij rechtstreeks aan de Staten die lid van dergelijke organisaties zijn, hetzij indirect aan deze Staten via andere internationale organisaties waarvan de leden Staten zijn.

(12) Heffingen die door ingezeten produktie-eenheden aan de Instellingen van de Europese Unie worden betaald, worden in de rekeningen geboekt als aan het buitenland betaalde belastingen op produktie; de BNP-afdracht aan de Europese Unie, die is ingesteld bij het Besluit van de Raad van 24 juni 1988 betreffende het stelsel van eigen middelen van de Gemeenschappen, is ingedeeld bij rubriek D.75, Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.

(13) Rechtstreekse inkomensoverdrachten van de Instellingen van de Europese Unie aan ingezeten marktproducenten worden geboekt als door het buitenland betaalde subsidies.

- bestedingen en middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Overige inkomensoverdrachten, n.e.g. (D.75)

1) Inkomensoverdrachten aan IZW's ten behoeve van huishoudens

4.125. De inkomensoverdrachten aan IZW's ten behoeve van huishoudens omvatten alle vrijwillige bijdragen (met uitzondering van legaten), lidmaatschapsgelden en financiële steun die deze instellingen ontvangen van huishoudens (met inbegrip van niet-ingezeten huishoudens) en in mindere mate van andere eenheden.

4.126. Tot deze rubriek behoren:

a) periodieke bijdragen van huishoudens aan vakbonden, sportverenigingen en politieke, culturele, religieuze en soortgelijke organisaties die behoren tot de sector IZW's ten behoeve van huishoudens;

b) vrijwillige bijdragen (met uitzondering van legaten) van huishoudens, ondernemingen en het buitenland aan IZW's ten behoeve van huishoudens, met inbegrip van overdrachten in natura in de vorm van voedsel, kleding, dekens, medicijnen enz., aan liefdadigheidsinstellingen ter verdeling onder ingezeten en niet-ingezeten huishoudens;

c) bijstand en schenkingen van de overheid, met uitzondering van overdrachten die met name ten doel hebben kapitaaluitgaven te financieren en onder de investeringsbijdragen worden geboekt.

Niet inbegrepen zijn betalingen van lidmaatschapsgelden of bijdragen aan IZW's ten behoeve van bedrijven, zoals kamers van koophandel of beroepsverenigingen, die worden geboekt als betalingen voor verleende diensten.

4.127. Moment van boeking: de inkomensoverdrachten aan IZW's ten behoeve van huishoudens worden geboekt op het moment dat deze plaatsvinden.

4.128. In het rekeningenstelsel worden de inkomensoverdrachten aan IZW's ten behoeve van huishoudens geboekt als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de betalende sectoren;
- bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland;
- middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de sector IZW's ten behoeve van huishoudens.

2) Inkomensoverdrachten tussen huishoudens

4.129. Definitie: Inkomensoverdrachten tussen huishoudens zijn alle inkomensoverdrachten in geld of in natura, betaald (of ontvangen) door ingezeten huishoudens aan (of van) andere ingezeten of niet-ingezeten huishoudens. Het gaat met name om bedragen die door emigranten of permanent (of voor een periode van ten minste een jaar) in het buitenland werkzame personen aan familieleden in hun land van afkomst of door ouders aan hun elders verblijvende kinderen worden overgemaakt.

4.130. Moment van boeking: het moment dat de overdrachten plaatsvinden.

4.131. In het rekeningenstelsel worden de inkomensoverdrachten tussen huishoudens geboekt als:

- bestedingen en middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van huishoudens;
- bestedingen en middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

3) Boetes

4.132. Definitie: Boetes die door rechtbanken of door semi-rechterlijke organen aan institutionele eenheden worden opgelegd, worden beschouwd als verplichte inkomensoverdrachten.

4.133. Onder deze rubriek vallen geen:

a) boetes en geldstraffen die door de belastingdienst worden opgelegd voor het ontduiken of te laat betalen van belastingen, die gewoonlijk niet los van de belastingen zelf kunnen worden gezien;

b) betalingen voor het verkrijgen van vergunningen; dergelijke betalingen zijn ofwel belastingen ofwel vergoedingen voor diensten die door overheidsinstellingen worden verleend (zie D.29 en D.59).

4.134. Moment van boeking: boetes worden geboekt op het moment dat de verplichting tot stand komt.

4) Loterijen en kansspelen

4.135. De bedragen die worden betaald voor loten of bij weddenschappen bestaan uit drie elementen: de betaling van een beloning voor de dienstverlening aan de eenheid die de loterij of het kansspel organiseert, een inkomensoverdracht tussen huishoudens (van de verliezers aan de winnaars) en een inkomensoverdracht aan andere, door de organisatoren aangewezen begunstigden (b.v. liefdadigheidsinstellingen). De inkomensoverdrachten worden geboekt op het moment dat zij plaatsvinden.

5) Schadeloosstellingen

4.136. Definitie: Schadeloosstellingen zijn inkomensoverdrachten die door institutionele eenheden worden betaald aan andere institutionele eenheden ter compensatie van letsel aan personen of schade aan eigendommen die eerstgenoemde eenheden hebben veroorzaakt, met uitzondering van betalingen uit hoofde van schadeverzekeringen. Schadeloosstellingen kunnen gerechtelijk afgedwongen betalingen zijn, dan wel vrijwillige uitkeringen die buiten de justitie om overeengekomen zijn. Deze rubriek dekt vrijwillige betalingen van overheidsinstellingen of IZW's ten behoeve van huishoudens als schadeloosstelling voor letsel of schade veroorzaakt door natuurrampen, voor zover deze betalingen niet worden ingedeeld bij de kapitaaloverdrachten.

4.137. Moment van boeking: betaling van schadeloosstellingen wordt geboekt op het moment dat deze plaatsvindt (vrijwillige betalingen) of moet worden verricht (verplichte betalingen).

6) BNP-afdracht aan de Europese Unie

4.138. De BNP-afdracht aan de Europese Unie, ingesteld bij het Besluit van de Raad van 24 juni 1988 betreffende het stelsel van eigen middelen van de Gemeenschappen, is een inkomensoverdracht van de overheid van de Lid-Staten aan de Instellingen van de Europese Unie.

Het betreft een bron van bijdragen aan de begroting van deze instellingen met inachtneming van alle andere ontvangsten, die is gebaseerd op het BNP-niveau van de Lid-Staten.

Moment van boeking: de BNP-afdracht aan de Europese Unie (D.75) wordt geboekt op het moment dat afdracht verschuldigd is.

In het rekeningenstelsel verschijnt de BNP-afdracht aan de Europese Unie, als:

- bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de overheid;
- middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

7) Overige

4.139. a) inkomensoverdrachten van IZW's ten behoeve van huishoudens aan de overheid, die geen belastingen zijn;

b) betalingen van de overheid aan overheidsbedrijven die tot de sector niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen behoren, ter dekking van buitengewone pensioenlasten;

c) reisbeurzen en prijzen die door de overheid of door IZW's ten behoeve van huishoudens worden toegekend aan ingezeten of niet-ingezeten huishoudens;

d) spaarpremies die periodiek door de overheid worden toegekend aan huishoudens als premie op door hen tijdens die periode verrichte besparingen;

e) terugbetalingen door huishoudens van uitgaven die sociale-bijstandsinstellingen ten behoeve van hen hebben gedaan;

f) inkomensoverdrachten van IZW's ten behoeve van huishoudens aan het buitenland;

g) sponsoring door ondernemingen, indien dergelijke betalingen niet kunnen worden beschouwd als verwerving van publicitaire of andere diensten (b.v. overdrachten voor een goed doel, studiebeurzen).

4.140. Moment van boeking: deze overdrachten worden geboekt op het moment dat zij plaatsvinden, met uitzondering van de overdrachten van of aan de overheid, die worden geboekt wanneer de verplichting daartoe ontstaat.

In het rekeningenstelsel verschijnen de overige inkomensoverdrachten als:

- middelen en bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van alle sectoren;
- middelen en bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

CORRECTIE VOOR MUTATIES IN VOORZIENINGEN PENSIOENVERZEKERING (D.8)

4.141. Definitie: De correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering (D.8) betreft een correctie om in de besparingen van de huishoudens de mutaties in de actuariële reserves, waarop de huishoudens een vast recht hebben (een recht dat op financieel niveau wordt teruggevonden als vordering in rubriek F.61), te kunnen opnemen. Deze reserves worden gevoed door premies die als sociale premies in de secundaire inkomensverdelingsrekening worden geboekt.

4.142. Aangezien huishoudens in de financiële rekeningen en de balansen van het stelsel beschouwd worden als de eigenaars van de reserves van privaatrechtelijke zelfstandige en niet-zelfstandige stelsels met fondsvorming, is een correctiepost noodzakelijk om te voorkomen dat een eventueel surplus aan pensioenpremies ten opzichte van de pensioenontvangsten (d.w.z. te betalen "overdrachten" versus te ontvangen "overdrachten") wordt geboekt als besparingen van huishoudens.

Om dit effect te neutraliseren, wordt een correctie gemaakt op het beschikbaar inkomen, of het alternatief beschikbaar inkomen, van de huishoudens in de inkomensbestedingsrekening vóór de besparingen. Deze correctie is gelijk aan:

de totale waarde van de te betalen werkelijke sociale pensioenpremies in privaatrechtelijke pensioenfondsen met fondsvorming

+ de totale waarde van de premiesupplementen, te betalen uit het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders;
- de waarde van de hiermee verband houdende beloning voor de verzekeringsdienst;
- de totale waarde van de pensioenen die door privaatrechtelijke pensioenfondsen met fondsvorming worden uitgekeerd als sociale uitkeringen.

Op deze wijze blijven de besparingen van de huishoudens op hetzelfde niveau als wanneer de pensioenpremies en pensioenen niet als inkomensoverdrachten in de secundaire inkomensverdelingsrekening zouden zijn opgenomen. Deze correctiepost is noodzakelijk om de besparingen van de huishoudens in overeenstemming te brengen met de mutatie in voorzieningen pensioenverzekering, die wordt geboekt in de financiële rekening van het stelsel. Uiteraard zijn tegenovergestelde correcties noodzakelijk in de inkomensbestedingsrekening van de verzekeringsmaatschappijen, de zelfstandige pensioenfondsen en de niet-zelfstandige, door werkgevers beheerde pensioenfondsen.

4.143. Moment van boeking: de correctie wordt geboekt overeenkomstig de stromen waaruit zij bestaat.

4.144. In het rekeningenstelsel verschijnt de correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering als:

- bestedingen in de inkomensbestedingsrekening van de sector van de verzekeringsmaatschappijen en andere sectoren die niet-zelfstandige pensioenfondsen beheren;
- bestedingen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten instellingen);

- middelen in de inkomensbestedingsrekening van de sector huishoudens;
- middelen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (voor niet-ingezeten huishoudens).

KAPITAALOVERDRACHTEN (D.9)

4.145. Kapitaaloverdrachten verschillen van inkomensoverdrachten in die zin dat er sprake is van de aan- of verkoop van activa door ten minste één van de bij de transactie betrokken partijen. Ongeacht of de transactie plaatsvindt in geld of in natura, steeds moet een dienovereenkomstige verandering in de financiële of niet-financiële activa op de balans van een of beide partijen bij de transactie het gevolg zijn.

4.146. Een kapitaaloverdracht in natura bestaat uit de overdracht van de eigendom van activa (geen voorraden of geld) of de kwijtschelding van een schuld door een crediteur, zonder dat hier enige tegenprestatie tegenover staat.

Een kapitaaloverdracht in geld bestaat uit de overdracht van geld dat de eerste partij verwerft door de verkoop van activa (geen voorraden), of dat de tweede partij geacht wordt, dan wel dient, aan te wenden voor de aankoop van activa (geen voorraden). De tweede partij, de ontvangende partij, is vaak verplicht het geld aan te wenden voor de aankoop van activa als voorwaarde voor het doorgang laten vinden van de overdracht.

4.147. Kapitaaloverdrachten omvatten vermogensheffingen (D.91), investeringsbijdragen (D.92) en overige kapitaaloverdrachten (D.99).

Vermogensheffingen (D.91)

4.148. Definitie: Vermogensheffingen (D.91) zijn niet-periodieke belastingen die met ruime tussenpozen worden geheven op de waarde van de activa of het vermogenssaldo van institutionele eenheden of op de waarde van activa die tussen institutionele eenheden worden overgedragen als gevolg van legaten, schenkingen of andere transacties.

4.149. Vermogensheffingen omvatten:

a) belastingen op kapitaaloverdrachten: successie- en schenkingsrechten die geacht worden geheven te zijn op het vermogen van de begunstigden - met uitzondering van belastingen op de verkoop van activa, aangezien hier geen sprake is van overdrachten;

b) buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo van institutionele eenheden(14) . Hiertoe behoren ook belastingen op de waardestijging van landbouwgronden als gevolg van een vergunning om het land te gaan gebruiken voor commerciële doeleinden of voor woningbouw.

4.150. Moment van boeking: vermogensheffingen worden geboekt op het moment dat de belastingverplichting tot stand komt.

(14) Vermogenswinstbelastingen verschijnen in de rekeningen echter onder de rubriek belastingen op inkomen, vermogen enz.

4.151. In het rekeningenstelsel worden vermogensheffingen geboekt als:

- mutaties in passiva (-) van de kapitaalrekening van de sectoren waartoe de belastingbetalers behoren;
- mutaties in passiva (+) van de kapitaalrekening van de overheid;
- mutaties in passiva van de kapitaalrekening van het buitenland.

Investeringsbijdragen (D.92)

4.152. Definitie: Investeringsbijdragen (D.92) zijn kapitaaloverdrachten in geld of in natura van overheden of het buitenland(15) aan andere ingezeten of niet-ingezeten institutionele eenheden ter financiering van alle of een gedeelte van hun kosten voor de aankoop van vaste activa.

4.153. Investeringsbijdragen kunnen worden verstrekt in geld of in natura. Investeringsbijdragen in natura zijn overdrachten van vervoermiddelen, machines en werktuigen door de overheid aan andere ingezeten of niet-ingezeten eenheden, alsmede de rechtstreekse terbeschikkingstelling van gebouwen of andere bouwwerken aan ingezeten of niet-ingezeten eenheden.

4.154. Tot de investeringsbijdragen worden niet gerekend overdrachten van militaire uitrustingen in de vorm van wapens of materieel dat uitsluitend tot doel heeft deze wapens af te vuren, aangezien dit geen vaste activa zijn.

4.155. Het bedrag der door de overheid ten behoeve van andere sectoren van de volkshuishouding verrichte investeringen wordt eveneens onder de investeringsbijdragen geboekt wanneer de begunstigde aanwijsbaar is en eigenaar van de investeringen wordt. In dergelijke gevallen worden de investeringen geboekt als bestedingen in de kapitaalrekening van de begunstigde en gefinancierd door een investeringsbijdrage die als middelen in dezelfde rekening voorkomt.

4.156. Rubriek D.92 omvat niet alleen eenmalige betalingen voor de financiering van investeringen in dezelfde periode, maar eveneens in de tijd gespreide betalingen die betrekking hebben op investeringen die in een vorige periode hebben plaatsgevonden. Zo worden eveneens als investeringsbijdragen beschouwd de jaarlijkse betalingen van de overheid voor de aflossing van schulden die door bedrijven zijn aangegaan voor de uitvoering van investeringsprojecten en voor de aflossing waarvan de overheid geheel of gedeeltelijk garant staat.

Tot de investeringsbijdragen behoren echter geen door de overheid toegekende rentesubsidies, ook al hebben zij tot doel investeringen te vergemakkelijken. Het overnemen door de overheid van een gedeelte van de rentelast vormt immers, evenals de rentestroom zelf, een verdelingstransactie. Wanneer een bijdrage echter terzelfder tijd betrekking heeft op het financieren van de aflossing van de aangegane schuld en op de rentebetaling op het geleende kapitaal en het niet mogelijk is beide elementen te scheiden, dan wordt de totale bijdrage geboekt als investeringsbijdrage.

(15) Tot de investeringsbijdragen van het buitenland behoren de bijdragen die rechtstreeks door de Instellingen van de Europese Unie worden betaald (b.v. bepaalde overdrachten van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw, EOGFL - afdeling Oriëntatie).

4.157. Investeringsbijdragen aan de sector niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen omvatten niet alleen de aan privaatrechtelijke ondernemingen toegekende bijdragen, doch ook de kapitaalinbreng in rechtspersoonlijkheid bezittende overheidsbedrijven, voor zover de overheidsinstelling die de middelen verstrekt, geen aanspraak op het overheidsbedrijf behoudt.

4.158. Investeringsbijdragen aan de sector huishoudens omvatten enerzijds bijdragen voor uitrusting en modernisering van andere bedrijven dan ondernemingen en quasi-ondernemingen, en anderzijds de premies die aan huishoudens worden toegekend voor de bouw, aankoop en verbetering van woningen.

4.159. Investeringsbijdragen aan de overheid omvatten alle betalingen (met uitzondering van rentesubsidies) aan subsectoren van de overheid(16) die tot doel hebben investeringen te financieren. Het belangrijkste geval betreft overdrachten van de centrale overheid aan lagere publiekrechtelijke lichamen die uitdrukkelijk het financieren van hun bruto-investeringen in vaste activa tot doel hebben. Hier zij gewezen op het feit dat overdrachten van algemene aard ten behoeve van velerlei of onbepaalde doeleinden geboekt worden onder de inkomensoverdrachten binnen de overheid, ook al worden zij gedeeltelijk gebruikt voor investeringsuitgaven.

4.160. Investeringsbijdragen van de overheid en van het buitenland aan IZW's worden aan de hand van hetzelfde criterium onderscheiden van inkomensoverdrachten aan IZW's.

4.161. Tot de investeringsbijdragen aan het buitenland dienen daarom ook enkel te worden gerekend overdrachten die uitdrukkelijk tot doel hebben investeringen van niet-ingezeten eenheden te financieren. Zij hebben bijvoorbeeld betrekking op niet-terugvorderbare overdrachten voor de bouw van bruggen, wegen, fabrieken, ziekenhuizen of scholen in ontwikkelingslanden of voor de bouw van voor internationale organisaties bestemde gebouwen. Zij kunnen zowel eenmalige betalingen als in de tijd gespreide betalingen omvatten. Gratis levering van vaste activa moet eveneens onder deze rubriek worden opgenomen.

4.162. Moment van boeking: investeringsbijdragen in geld worden geboekt op het moment dat betaling verschuldigd is. Investeringsbijdragen in natura worden geboekt op het moment dat de eigendom van de activa wordt overgedragen.

4.163. In het rekeningenstelsel komen investeringsbijdragen voor als:

- mutaties in passiva (-) van de kapitaalrekening van de overheid;
- mutaties in passiva (+) van de kapitaalrekening van de sectoren van de begunstigden;
- mutaties in passiva van de kapitaalrekening van het buitenland.

(16) Investeringsbijdragen binnen de overheid vormen stromen binnen de sector overheid, die verdwijnen wanneer een geconsolideerde rekening voor de gehele sector wordt opgesteld.

Overige kapitaaloverdrachten (D.99)

4.164. Definitie: De overige kapitaaloverdrachten (D.99) omvatten - met uitzondering van de investeringsbijdragen en vermogensheffingen - alle overdrachten die, hoewel zij geen inkomensverdelingstransacties vormen, toch een herverdeling van de besparingen of het vermogen tussen de verschillende sectoren of subsectoren van de volkshuishouding of ten opzichte van het buitenland bewerkstelligen.

4.165. Tot de overige kapitaaloverdrachten behoren:

a) betalingen door de overheid of door het buitenland aan eigenaars van kapitaalgoederen die ten gevolge van oorlogshandelingen, andere politieke gebeurtenissen of natuurrampen (overstromingen e.d.) zijn vernietigd of beschadigd;

b) overdrachten van de overheid aan niet-financiële ondernemingen en quasi-ondernemingen ter dekking van gecumuleerde verliezen over verschillende boekjaren of van uitzonderlijke verliezen die aan bedrijfsexterne oorzaken zijn toe te schrijven;

c) overdrachten tussen subsectoren van de overheid die ten doel hebben het hoofd te bieden aan onverwachte uitgaven of bestemd zijn om gecumuleerde tekorten te dekken(17) ;

d) eenmalige spaarpremies die de overheid betaalt aan huishoudens als premie op door hen gedurende een aantal jaren verrichte besparingen;

e) legaten en grote schenkingen tussen eenheden die tot verschillende sectoren behoren, met inbegrip van legaten of grote schenkingen aan IZW's (b.v. schenkingen aan universiteiten ter dekking van de bouwkosten van nieuwe faculteitsgebouwen, bibliotheken, laboratoria, enz.);

f) kwijtschelding van schulden, met wederzijdse instemming, tussen institutionele eenheden die tot verschillende sectoren of subsectoren behoren (b.v. kwijtschelding van een schuld van een niet-financiële onderneming of van een ander land door de overheid, garantie-uitkeringen waardoor een in gebreke gebleven schuldenaar van zijn verplichtingen wordt ontheven). Dergelijke kwijtscheldingen worden beschouwd als een kapitaaloverdracht van de crediteur aan de debiteur ter waarde van de uitstaande schuld op het moment van kwijtschelding. De schuldafschrijving is echter geen transactie tussen institutionele eenheden en verschijnt derhalve noch in de kapitaalrekening noch in de financiële rekening van het stelsel. Indien de crediteur een dergelijke afschrijving of ingebrekeblijving aanvaardt, dient deze te worden geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa van de crediteur en de debiteur. Voorzieningen voor niet-inbare schulden worden beschouwd als interne boekingsposten van de onderneming en verschijnen niet in het stelsel. De eenzijdige niet-erkenning van een schuld door een debiteur is evenmin een transactie, zodat ook deze niet in het stelsel terug te vinden is;

g) het gedeelte van gerealiseerde kapitaalwinsten of -verliezen dat aan een andere sector wordt uitgekeerd;

---

(17) Deze overdrachten tussen subsectoren van de overheid vormen stromen binnen de sector overheid, die verdwijnen wanneer een geconsolideerde rekening voor de gehele sector wordt opgesteld.

h) omvangrijke betalingen voor zeer grote schade of ernstig letsel die niet door verzekeringen worden gedekt (met uitzondering van betalingen door de overheid of door het buitenland als genoemd onder punt a)). De betalingen kunnen al dan niet voortvloeien uit een gerechtelijke beslissing. Hieronder vallen schadeloosstellingen in verband met grote explosies, olievervuiling, bijwerkingen van geneesmiddelen enz.;

i) buitengewone betalingen aan sociale-verzekeringsinstellingen door werkgevers (inclusief de overheid) of door de overheid (in het kader van zijn sociale taken), voor zover deze betalingen bestemd zijn voor een verruiming van de actuariële reserves van deze instellingen. De desbetreffende correctie van de sociale-verzekeringsinstellingen naar de huishoudens wordt ook geboekt als overige kapitaaloverdrachten (D.99) (zie de bijlage verzekeringen, punt 20).

4.166. Moment van boeking:

- de overige kapitaaloverdrachten in geld worden geboekt op het moment dat betaling verschuldigd is;
- de overige kapitaaloverdrachten in natura worden geboekt op het moment dat de eigendom van de activa wordt overgedragen of dat de schuld door de crediteur wordt kwijtgescholden.

4.167. In het rekeningenstelsel verschijnen de overige kapitaaloverdrachten als mutaties in passiva in de kapitaalrekening van de verschillende sectoren en van het buitenland.

HOOFDSTUK V

FINANCIËLE TRANSACTIES

5.01. Definitie: Financiële transacties zijn transacties in vorderingen en schulden tussen institutionele eenheden en tussen institutionele eenheden en het buitenland.

5.02. Een financiële transactie kan worden gedefinieerd (zie ook punt 1.33) als een interactie met wederzijdse instemming tussen institutionele eenheden of tussen een institutionele eenheid en het buitenland, waarbij sprake is van de gelijktijdige vorming of afwikkeling van een vordering en de overeenkomstige schuld, dan wel een verandering van eigendom van een vordering of de aanvaarding van een schuld.

5.03. Vorderingen zijn economische activa. Hiertoe behoren betalingsmiddelen, financiële aanspraken en economische activa die verwant zijn aan financiële aanspraken.

5.04. Tot de betalingsmiddelen behoren monetair goud, bijzondere trekkingsrechten, chartaal geld en girale deposito's.

Financiële aanspraken geven hun eigenaars, de crediteuren, het recht om zonder tegenprestatie een betaling of een reeks betalingen te ontvangen van andere institutionele eenheden, de debiteuren, die de overeenkomstige schulden zijn aangegaan.

Voorbeelden van aan financiële aanspraken verwante economische activa zijn aandelen en overige deelnemingen en, ten dele, voorwaardelijke vorderingen. De institutionele eenheid die een dergelijke vordering heeft uitgegeven, wordt geacht een dienovereenkomstige schuld te zijn aangegaan.

5.05. Voorwaardelijke vorderingen zijn contractuele regelingen tussen institutionele eenheden en tussen institutionele eenheden en het buitenland, waarbij aan een of meer voorwaarden moet worden voldaan alvorens een financiële transactie plaatsvindt. Voorbeelden zijn betalingsgaranties door derden, kredietbrieven, kredietlijnen, overgenomen note issuance facilities (NIF's) en veel derivaten. In het stelsel is een voorwaardelijke vordering alleen een vordering wanneer de contractuele regeling zelf een marktwaarde heeft omdat zij verhandelbaar is of op de markt kan worden gecompenseerd. Anders worden voorwaardelijke vorderingen niet in het stelsel opgenomen.(1)

5.06. Er worden zeven categorieën vorderingen onderscheiden: monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (AF.1), chartaal geld en deposito's (AF.2), effecten met uitzondering van aandelen (AF.3), leningen (AF.4), aandelen en overige deelnemingen (AF.5), verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6) en handelskredieten en transitorische posten (AF.7).

5.07. In het stelsel staat tegenover iedere vordering een schuld (tegenboeking); dit geldt alleen niet voor de categorie monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (AF.1). Er worden zes categorieën schulden onderscheiden, in overeenstemming met de zes categorieën vorderingen die hier tegenover staan.

(1) Verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6) zijn onvoorwaardelijke schulden van verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen. De overeenkomstige vorderingen van de afzonderlijke polishouders en begunstigden zijn echter in de meeste gevallen voorwaardelijk.

5.08. De indeling van de financiële transacties komt overeen met die van de vorderingen en schulden. Er worden zeven categorieën financiële transacties onderscheiden: transacties in monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (F.1), transacties in chartaal geld en deposito's (F.2), transacties in effecten m.u.v. aandelen (F.3), transacties in leningen (F.4), transacties in aandelen en overige deelnemingen (F.5), transacties in verzekeringstechnische voorzieningen (F.6) en transacties in handelskredieten en transitorische posten (F.7).

5.09. De vorderingen en schulden die een sector of het buitenland op een bepaald moment hebben, worden in de balans geboekt (zie hoofdstuk VII). Financiële transacties leiden tot balansmutaties. De mutaties tussen de beginbalans en de eindbalans kunnen echter ook worden veroorzaakt door andere stromen (zie hoofdstuk VI), die niet het gevolg zijn van een interactie met wederzijdse instemming tussen institutionele eenheden of tussen een institutionele eenheid en het buitenland. Deze overige stromen worden ingedeeld in nominale waarderingsverschillen van vorderingen en schulden, die worden geboekt in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen, en volumemutaties in vorderingen en schulden die niet zijn toe te schrijven aan financiële transacties. Deze worden geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa onder de rubrieken verlies door rampen, niet-gecompenseerde confiscaties, overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g. en wijzigingen in classificaties en structuur.

5.10. Financiële transacties tussen institutionele eenheden worden in de financiële rekeningen van de betrokken sectoren geboekt. Financiële transacties tussen institutionele eenheden en het buitenland worden in de financiële rekeningen van de betrokken sectoren en in de rekening inzake financiële transacties van het buitenland geboekt (zie hoofdstuk VIII).

De financiële rekening (van een sector of het buitenland) toont ter linkerzijde het saldo van aan- en verkopen van vorderingen en ter rechterzijde het saldo van aangegane en terugbetaalde schulden. Het saldo van de financiële rekening, d.w.z. het saldo van het netto verwerven van vorderingen en het netto aangaan van schulden, is het vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-) (B.9).

5.11. De financiële rekening van een sector kan al dan niet geconsolideerd zijn. De niet-geconsolideerde financiële rekening van een sector toont de mutaties in vorderingen en schulden als gevolg van alle financiële transacties waarbij de institutionele eenheden in deze sector betrokken zijn. De geconsolideerde financiële rekening van een sector toont de mutaties in vorderingen en schulden als gevolg van financiële transacties tussen de institutionele eenheden in de desbetreffende sector en andere institutionele eenheden of het buitenland. Anders dan in de niet-geconsolideerde financiële rekening zijn in de geconsolideerde rekening de financiële transacties tussen institutionele eenheden uit dezelfde sector geëlimineerd. De rekening inzake financiële transacties van het buitenland is per definitie geconsolideerd.

5.12. Een financiële transactie tussen twee institutionele eenheden verhoogt het vorderingenoverschot/-tekort van de ene eenheid en verlaagt tegelijkertijd en in gelijke mate het vorderingenoverschot/-tekort van de andere eenheid. Financiële transacties tussen institutionele eenheden uit dezelfde sector laten het vorderingenoverschot/-tekort van de sector ongewijzigd. De geconsolideerde en niet-geconsolideerde financiële rekening van een sector geven hetzelfde vorderingenoverschot/-tekort. Evenmin wijzigen financiële transacties tussen institutionele eenheden het vorderingenoverschot/-tekort van de totale volkshuishouding. Het is even hoog als het vorderingenoverschot/-tekort van de rekening inzake financiële transacties van het buitenland, maar met tegengesteld teken. Bijgevolg is het totale vorderingenoverschot/-tekort van alle institutionele eenheden en het buitenland gelijk aan nul.

5.13. De financiële rekening naar debiteur/crediteur(2) (van een sector of het buitenland) is een aanvulling op de financiële rekening, waarin een uitsplitsing wordt gegeven van de netto verwerving van vorderingen naar sector van de debiteur en het netto aangaan van schulden naar sector van de crediteur. Zij verstrekt derhalve informatie over de betrekkingen tussen debiteur en crediteur en is in overeenstemming met de financiële balans per debiteur/crediteur (zie 7.69). In geval van financiële transacties op secundaire markten geeft zij echter geen informatie over de institutionele eenheden waaraan of waarvan vorderingen werden verkocht c.q. gekocht; de financiële rekening naar debiteur/crediteur geeft daarom geen volledig antwoord op de vraag wie in een boekingsperiode wie financiert.

5.14. De financiële rekening is de laatste rekening in de rekeningenreeks voor de boeking van transacties (zie hoofdstuk VIII). Het saldo kan dan ook niet naar een volgende rekening worden overgebracht. In het stelsel is het saldo van de financiële rekening identiek aan het saldo van de kapitaalrekening. In de praktijk is er echter gewoonlijk een verschil tussen beide saldi, omdat zij op basis van verschillende statistische gegevens worden berekend.

5.15. Tegenover financiële transacties staan in het stelsel altijd andere transacties; dit kunnen zelf financiële transacties zijn, dan wel transacties die in andere rekeningen dan de financiële rekening moeten worden geboekt.

De gelijktijdige toename of afname van zowel vorderingen als schulden of de ruil van vorderingen wordt volledig in de financiële rekening (van een sector of het buitenland) geboekt. Indien een transactie en haar tegenboeking beide financiële transacties zijn, verandert hierdoor de portefeuille aan vorderingen en schulden en eventueel ook de totalen van zowel vorderingen als schulden van de betrokken institutionele eenheden of van het buitenland, maar niet het vorderingenoverschot/-tekort of het vermogenssaldo.

Tegenboekingen van financiële transacties kunnen ook transacties in produkten (zie hoofdstuk III), verdelingstransacties (hoofdstuk IV) of transacties in niet-financiële niet-geproduceerde activa (zie punt 6.06) zijn. Als het bij de tegenboeking om een niet-financiële transactie gaat, zal het vorderingenoverschot/-tekort van de betrokken institutionele eenheden of van het buitenland veranderen.

(2) Het SNA 1993 (11.103-11.111) spreekt van "gedetailleerde rekening inzake middelenstromen".

5.16. De tegenboeking van een financiële transactie kan een inkomens- of kapitaaloverdracht zijn (zie hoofdstuk IV). In zo'n geval leidt de financiële transactie tot een eigendomsoverdracht van een vordering of tot een schuldaanvaarding door de debiteur, of de gelijktijdige afwikkeling van een vordering en de overeenkomstige schuld (schuldkwijtschelding). Schuldaanvaarding en schuldkwijtschelding worden ingedeeld in de categorie kapitaaloverdrachten (D.9) en geboekt in de kapitaalrekening. Toch gaat het bij schuldaanvaarding en schuldkwijtschelding niet altijd om een overdracht. Indien de eigenaar van een onderneming of quasi-onderneming schulden van deze onderneming of quasi-onderneming aanvaardt, dan wel vorderingen op deze onderneming of quasi-onderneming kwijtscheldt, dan staat tegenover de schuldaanvaarding of schuldkwijtschelding een transactie in aandelen en overige deelnemingen (F.5).

In tegenstelling tot schuldaanvaarding en schuldkwijtschelding wordt een volledige afschrijving of een gedeeltelijke afboeking van dubieuze vorderingen door crediteuren en de eenzijdige annulering van een financiële vordering door een debiteur (niet-aanvaarding van een schuld) niet beschouwd als financiële transactie, omdat er geen onderling overeengekomen actie tussen institutionele eenheden of tussen een institutionele eenheid en het buitenland heeft plaatsgevonden. De afschrijving of afboeking van dubieuze vorderingen door crediteuren wordt geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa (zie punt 6.27d). Niet-aanvaarding van schulden wordt niet in het stelsel opgenomen.

5.17. De tegenboeking van een financiële transactie kan voorts rente zijn (D.41). Rente wordt ontvangen door de crediteuren en betaald door de debiteuren van bepaalde soorten financiële vorderingen uit de categorieën chartaal geld en deposito's (AF.2), effecten m.u.v. aandelen (AF.3), leningen (AF.4) en handelskredieten en transitorische posten (AF.7). In het stelsel wordt rente geboekt op basis van periodetoekenning, wat wil zeggen dat de rente op het bedrag van de uitstaande hoofdsom tijdens de boekingsperiode voortdurend toeneemt (zie punt 4.50). De tegenboeking van een renteboeking (D.41) is altijd een financiële transactie die leidt tot aanvullende financiële aanspraken van de crediteur op de debiteur. Het gevolg van deze financiële transactie is dat de rente wordt herbelegd. De feitelijke rentebetaling wordt niet geboekt in de rubriek rente (D.41), maar leidt tot een transactie waarbij de eigendom van de betalingsmiddelen op een ander overgaat. De tegenboeking is een financiële transactie die de nettovordering van de crediteur op de debiteur vermindert. Wanneer opgebouwde rente niet wordt betaald wanneer deze verschuldigd is, is er sprake van achterstallige rente. Daar de opgebouwde rente al in het stelsel wordt geboekt, wordt door de achterstallige rente het totaal aan vorderingen en schulden niet gewijzigd, maar kan wel de indeling ervan veranderen (zie punt 5.131).

5.18. De tegenboeking van een financiële transactie kan ook nog toegekend, maar niet uitgekeerd inkomen uit vermogen zijn. Voorbeelden zijn rente (D.41) en dividenden (D.421) die beleggingsfondsen ontvangen uit de beleggingen die zij hebben verricht en die worden toegewezen, maar die niet worden uitgekeerd aan de aandeelhouders (zie punt 4.49b en punt 4.54b), ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43) en inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (D.44) in geval van individuele levensverzekeringen die niet zijn afgesloten in het kader van sociale-verzekeringsstelsels. Het gevolg van de financiële transactie die hier tegenover staat, is dat het (positieve of negatieve) inkomen uit vermogen wordt herbelegd.

CLASSIFICATIE VAN FINANCIËLE TRANSACTIES

5.19. De financiële transacties worden ingedeeld in categorieën, die zijn onderverdeeld in subcategorieën, die soms nog in subposten zijn uitgesplitst. De indeling van de transacties in vorderingen en schulden komt overeen met die van de vorderingen en schulden (zie de punten 5.06-5.08). Daarom worden de definities van categorieën, subcategorieën en subposten en de toelichting erop slechts eenmaal in het ERS gegeven - in dit deel van het hoofdstuk "Financiële transacties". In het hoofdstuk over de balansen worden de definities noch de toelichtingen herhaald, maar bijlage 1 van dat hoofdstuk geeft een overzicht van alle activa en passiva die in het stelsel zijn gedefinieerd.

5.20. De indeling van de financiële transacties en van de vorderingen en schulden is voornamelijk gebaseerd op hun liquiditeit en juridische kenmerken. De classificatie bevat geen functionele categorieën met uitzondering van een pro-memoriepost voor directe buitenlandse investeringen. De definities van de categorieën, subcategorieën en subposten zijn over het algemeen onafhankelijk van de classificatie van de institutionele eenheden. Naargelang de behoeften kan de classificatie van vorderingen en schulden door een gekruiste indeling met de classificatie van de institutionele eenheden verder worden uitgesplitst, bijvoorbeeld de klasse deposito's tussen monetaire financiële ondernemingen. In hoeverre vorderingen en schulden worden onderverdeeld hangt af van de te onderzoeken institutionele sector.

5.21. Voor een analyse van de transmissiekanalen voor het monetair beleid kan het noodzakelijk zijn monetaire aggregaten in de balansen en de financiële rekeningen van de sectoren en het buitenland vast te stellen. De definities van de gehanteerde monetaire aggregaten lopen echter van land tot land uiteen en zijn ook in de loop der tijd niet gelijk gebleven. Bovendien bestaan zij uit componenten die meestal niet overeenkomen met de categorieën, subcategorieën of subposten van de vorderingen en schulden zoals deze in het stelsel zijn gedefinieerd. Daarbij komt nog dat de geldscheppende, geldhoudende en geldneutrale sectoren afhankelijk zijn van de definitie van het onderzochte monetaire aggregaat. Er worden daarom geen monetaire aggregaten in het stelsel gedefinieerd. In de bijlage bij dit hoofdstuk is echter een methode opgenomen waarmee ieder monetair aggregaat in de balansen en financiële rekeningen kan worden aangetoond.

Classificatie van de financiële transacties	Code		
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	**F.1**		
Monetair goud		F.11	
Bijzondere trekkingsrechten (SDR's)		F.12	
Chartaal geld en deposito's	**F.2**		
Chartaal geld		F.21	
Girale deposito's		F.22	
Overige deposito's en spaartegoeden		F.29	
Effecten m.u.v. aandelen	**F.3**		
Effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)		F.33	
Kortlopend			F.331
Langlopend			F.332
Financiële derivaten		F.34	
Leningen	**F.4**		
Kortlopend		F.41	
Langlopend		F.42	
Aandelen en overige deelnemingen	**F.5**		
Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)		F.51	
Beursgenoteerde aandelen			F.511
Niet-beursgenoteerde aandelen			F.512
Overige deelnemingen			F.513
Participaties in beleggingsinstellingen		F.52	
Verzekeringstechnische voorzieningen	**F.6**		
Voorzieningen pensioen- en levensverzekering		F.61	
Voorzieningen levensverzekering			F.611
Voorzieningen pensioenverzekering			F.612
Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken		F.62	
Handelskredieten en transitorische posten	**F.7**		
Handelskredieten		F.71	
Transitorische posten		F.79	
Pro-memoriepost: Directe buitenlandse investeringen	F.m		

5.22. Innovaties op de financiële markten hebben het onderscheid in korte en lange termijn voor vorderingen en schulden minder zinvol gemaakt. Indien echter een analyse van de looptijden belangrijk is, zoals bij rentetarieven en rendement op activa, kan een onderverdeling naar looptijden noodzakelijk zijn. Daarom wordt het onderscheid naar looptijd als een secundair indelingscriterium beschouwd en enkel gehanteerd indien zulks relevant is.

Definitie: Kortlopende vorderingen (schulden) zijn vorderingen (schulden) met een oorspronkelijke looptijd van gewoonlijk maximaal één jaar en in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar.(3)

Langlopende vorderingen (schulden) zijn vorderingen (schulden) met een oorspronkelijke looptijd van gewoonlijk meer dan een jaar en in uitzonderlijke gevallen minimaal meer dan twee jaar.

5.23. Veel categorieën, subcategorieën en subposten van de vorderingen en schulden kunnen worden onderverdeeld naar de valuta's waarin zij luiden.

Definitie: Vorderingen (schulden) in nationale valuta zijn vorderingen (schulden) die luiden in de nationale valuta van het land.

Vorderingen (schulden) in vreemde valuta zijn vorderingen (schulden) die niet luiden in de nationale valuta van het land.

Vorderingen in vreemde valuta omvatten eveneens vorderingen die worden uitgedrukt in een valutamand, zoals de ecu of de SDR, of in goud. Het onderscheid tussen nationale en vreemde valuta's is bijzonder nuttig voor de categorie chartaal geld en deposito's (AF.2).

MONETAIR GOUD EN BIJZONDERE TREKKINGSRECHTEN (SDR's) (F.1)

5.24. Categorie F.1 bestaat uit twee subcategorieën financiële transacties:

- monetair goud (F.11),
- bijzondere trekkingsrechten (SDR's)(F.12).

5.25. De vorderingen in de categorie monetair goud en SDR's (AF.1) hebben als enige in het stelsel geen schulden als tegenboeking. Bijgevolg leiden transacties in monetair goud en SDR's (F.1) altijd tot veranderingen in de eigendom van vorderingen (zie punt 5.02).

Monetair goud (F.11)

5.26. Definitie: De subcategorie monetair goud (F.11) omvat alle transacties in monetair goud (AF.11), d.w.z. goud dat wordt aangehouden als bestanddeel van de deviezenreserves van monetaire autoriteiten of van anderen die onder de feitelijke controle van de monetaire autoriteiten vallen.

(3) In bepaalde gevallen worden door de overheidssector uitgegeven effecten, m.u.v. aandelen, met een looptijd van ten hoogste vijf jaar, beschouwd als kortlopend.

5.27. De sector monetaire autoriteiten - een functioneel begrip - bestaat uit de subsector centrale bank (S.121) en centrale-overheidsinstellingen die transacties verrichten die gewoonlijk de centrale bank worden toegerekend. Dergelijke verrichtingen behelzen de uitgifte van chartaal geld en het aanhouden en beheren van internationale reserves en koersstabilisatiefondsen.

Gewoonlijk is goud dan ook uitsluitend een financieel activum voor de centrale bank of de centrale overheid. In sommige omstandigheden kunnen echter ook andere financiële ondernemingen goud in hun bezit hebben, dat dan uitsluitend kan worden verkocht met de uitdrukkelijke toestemming van de monetaire autoriteiten. In dergelijke duidelijk afgebakende omstandigheden is het begrip "feitelijke controle" eveneens van toepassing op de goudreserves van andere financiële ondernemingen dan de centrale bank.

5.28. Monetair goud heeft gewoonlijk de vorm van baren met een zuiverheid van ten minste 995/1000.

5.29. Transacties in monetair goud bestaan voornamelijk uit aan- en verkopen van monetair goud door monetaire autoriteiten. Aankopen van monetair goud worden in de financiële rekening van de nationale monetaire autoriteiten geboekt als toename van de financiële activa; hiertegenover staat een vermindering van de financiële activa van het buitenland.

5.30. Transacties in niet-monetair goud, d.w.z. ander goud dan monetair goud, worden behandeld als het saldo van aan- en verkopen van kostbaarheden (indien het enige doel is een vermogen te vormen) of als consumptie, intermediair verbruik en/of verandering van voorraden. Tot de transacties in niet-monetair goud behoren de transacties van de monetaire autoriteiten in goud dat geen bestanddeel van hun deviezenreserves vormt.

5.31. Indien de monetaire autoriteiten niet-monetair goud toevoegen aan hun reserves aan monetair goud, dan wel monetair goud uit hun reserves vrijmaken voor niet-monetaire doeleinden, worden zij geacht goud te hebben gemonetiseerd respectievelijk gedemonetiseerd. Monetisatie of demonetisatie van goud geeft zelf geen aanleiding tot boekingen in de financiële rekeningen; de verandering in de balansposten wordt geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa: goud als kostbaarheid (AN.13) wordt voortaan ingedeeld als monetair goud (AF.11) (zie punt 6.32). Demonetisatie wordt dienovereenkomstig behandeld.

5.32. In goud uitgedrukte deposito's, effecten en leningen worden beschouwd als andere vorderingen dan monetair goud en tezamen met soortgelijke vorderingen in vreemde valuta's in de desbetreffende categorie ingedeeld.

Swaps met niet-monetair goud, d.w.z. de tijdelijke ruil van niet-monetair goud voor deposito's, worden beschouwd als leningen met zakelijke zekerheden (zie punt 5.81e).

Bijzondere trekkingsrechten (SDR's) (F.12)

5.33. Definitie: De subcategorie bijzondere trekkingsrechten (SDR's) (F.12) omvat alle transacties in SDR's (AF.12), door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) ingestelde internationale reserves die worden toegewezen aan de leden van het Fonds als aanvulling op bestaande reserves.

5.34. SDR's worden niet als schulden van het IMF beschouwd en IMF-leden aan wie SDR's zijn toegewezen, hebben geen werkelijke (onvoorwaardelijke) verplichting deze terug te betalen. SDR's zijn uitsluitend in het bezit van officiële houders, gewoonlijk de centrale banken, en kunnen alleen worden overgedragen aan andere deelnemers in de afdeling Bijzondere Trekkingsrechten van het IMF en andere door het IMF aangewezen houders (andere centrale banken en bepaalde internationale organisaties). SDR's vertegenwoordigen het gegarandeerde en onvoorwaardelijke recht van iedere houder ervan op andere reserves, met name deviezen.

5.35. Mutaties in SDR's bij een monetaire autoriteit kunnen ontstaan door transacties in SDR's waarbij SDR-betalingen aan of SDR-ontvangsten van het IMF, andere deelnemers in de afdeling Bijzondere Trekkingsrechten van het IMF of andere houders plaatsvinden. Zij worden geboekt in de financiële rekeningen van de monetaire autoriteiten en het buitenland. Mutaties in SDR's kunnen ook voortvloeien uit veranderingen in de waarde van SDR's, die moeten worden geboekt in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen, of uit toewijzingen en annuleringen van SDR's, die worden opgenomen in de rekening inzake overige volumemutaties in activa (zie punt 6.27a).

CHARTAAL GELD EN DEPOSITO'S (F.2)

5.36. Definitie: De categorie chartaal geld en deposito's (F.2) omvat alle transacties in chartaal geld en deposito's (AF.2), d.w.z. in omloop zijnd chartaal geld en alle soorten deposito's in nationale en vreemde valuta.

5.37. Categorie F.2 is ingedeeld in drie subcategorieën financiële transacties:

- chartaal geld (F.21);
- girale deposito's (F.22);
- overige deposito's en spaartegoeden (F.29).

Het onderscheid tussen girale en overige deposito's is soms moeilijk te maken en in sommige landen voor analysedoeleinden niet erg zinvol (zie voor het onderscheid tussen deposito's en leningen de punten 5.74-5.76).

Chartaal geld (F.21)

5.38. Definitie: De subcategorie chartaal geld (F.21) omvat alle transacties in chartaal geld (AF.21), d.w.z. in omloop zijnde bankbiljetten en munten die algemeen worden gebruikt voor het verrichten van betalingen.

5.39. Tot subcategorie AF.21 behoren:

a) in omloop zijnde bankbiljetten en munten die zijn uitgegeven door ingezeten monetaire autoriteiten;

b) in omloop zijnde bankbiljetten en munten die zijn uitgegeven door niet-ingezeten monetaire autoriteiten en die in het bezit zijn van ingezetenen.

5.40. Tot subcategorie AF.21 behoren geen:

- niet in omloop zijnde bankbiljetten en munten, bijvoorbeeld de eigen voorraad of noodvooraden bankbiljetten van een centrale bank;
- herdenkingsmunten, die niet algemeen worden gebruikt voor het verrichten van betalingen.

5.41. Alle sectoren en het buitenland kunnen chartaal geld aanhouden. Het wordt uitgegeven door de centrale bank, de centrale overheid, het buitenland en in uitzonderlijke gevallen andere monetaire financiële instellingen. Chartaal geld wordt beschouwd als een schuld van de uitgevende institutionele eenheid.

Girale deposito's (F.22)

5.42. Definitie: De subcategorie girale deposito's (F.22) omvat alle transacties in girale deposito's (AF.22), d.w.z. deposito's (in nationale of vreemde valuta) die onmiddellijk zonder enige significante beperking of boete kunnen worden omgezet in chartaal geld of die per cheque, bankopdracht, debitering en dergelijke overdraagbaar zijn.

5.43. Tot subcategorie AF.22 behoren girale deposito's bij ingezeten en niet-ingezeten monetaire financiële instellingen. Hiertoe behoren ook girale deposito's die monetaire financiële instellingen bij elkaar aanhouden, zoals deposito's die zij bij de centrale bank aanhouden ter naleving van de bepalingen inzake verplichte reserves, althans voor zover deze deposito's overdraagbaar blijven, en voorts werksaldi en deviezenswaps tussen centrale banken of andere monetaire financiële instellingen.

5.44. Alle sectoren en het buitenland kunnen girale deposito's aanhouden. Het gaat voornamelijk om schulden van monetaire financiële instellingen en het buitenland, maar soms ook van de overheid.

Overige deposito's en spaartegoeden (F.29)

5.45. Definitie: De subcategorie overige deposito's en spaartegoeden (F.29) omvat alle transacties in niet-girale deposito's en spaartegoeden in nationale of vreemde valuta (AF.29). Zij kunnen niet te allen tijde worden gebruikt voor het verrichten van betalingen en zijn niet zonder enige significante beperking of boete om te zetten in chartaal geld of girale deposito's.

5.46. Tot subcategorie AF.29 behoren onder meer:

a) termijndeposito's. Deze zijn niet onmiddellijk beschikbaar omdat zij voor een bepaalde termijn zijn vastgelegd of een opzegtermijn kennen. Hiertoe behoren ook de deposito's die als verplichte reserves bij de centrale bank berusten en die niet zonder voorafgaande opzegging of zonder beperkingen te gelde kunnen worden gemaakt;

b) spaardeposito's, spaarboekjes, spaarbewijzen of depositobewijzen die niet verhandelbaar zijn of waarvan de theoretisch weliswaar mogelijke verhandelbaarheid zeer beperkt is;

c) deposito's die voortvloeien uit een spaarplan of -overeenkomst. Dergelijke tegoeden houden vaak een verplichting van de spaarder in om gedurende een bepaalde periode regelmatig betalingen te verrichten; het ingelegde kapitaal vermeerderd met de opgebouwde rente komt eerst aan het einde van een bepaalde termijn beschikbaar. Soms worden dergelijke deposito's aan het einde van de spaarperiode gecombineerd met het aangaan van een lening voor de aankoop of de bouw van een woning, die in verhouding staat tot de gecumuleerde spaargelden;

d) depositobewijzen van spaar- en kredietverenigingen, bouwfondsen enz., die soms aandelen worden genoemd en die wettelijk - of in de praktijk - op aanvraag of met een betrekkelijk korte opzegtermijn opeisbaar zijn;

e) terug te betalen margins bij financiële derivaten die schulden vormen van monetaire financiële instellingen (zie punt 5.81c);

f) kortlopende verkoopovereenkomsten met terugkoopverplichting (repurchase agreements, repo's) die schulden vormen van monetaire financiële instellingen (zie punt 5.81d).(4)

5.47. Subcategorie AF.29 omvat geen verhandelbare certificates of deposit (CD's) en spaarbewijzen. Deze vallen onder effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.33).

5.48. Tot subcategorie AF.29 behoren voorts:

a) officiële ecu's die door de centrale bank worden aangehouden. Deze vorderingen bestaan uit de door het EMI tegen monetaire reserves van de centrale banken van de Lid-Staten uitgegeven ecu's voor de tenuitvoerlegging van de EMS-overeenkomst. De ecu's kunnen door het EMI en de centrale banken van de Lid-Staten worden gebruikt als betaalmiddel en voor transacties tussen de centrale banken en het EMI. Het EMI kan monetaire autoriteiten van derde landen en internationale monetaire instellingen de status toekennen van "andere houders van ecu's";(5)

b) vorderingen of schulden van de centrale bank op grond van het financieringsmechanisme op zeer korte termijn en van het mechanisme voor monetaire bijstand op korte termijn, die beide worden door het EMI beheerd;(6)

c) financiële aanspraken op het IMF, d.w.z. bestanddelen van internationale reserves die niet blijken uit leningen. Zij bestaan uit de reservepositie van een lid van het IMF, die is gebaseerd op diens deelneming in de reserves en op het nettogebruik door het Fonds van de valuta van het lid.

d) Schulden aan het IMF die niet blijken uit leningen. Zij bestaan uit het beroep op kredieten van het Fonds binnen diens "General Resources Account"; deze meet de valutahoeveelheid bij het IMF dat het lid verplicht is terug te kopen.

---

(4) Het SNA 1993 (11.32, 11.72 en 11.83) deelt dergelijke overeenkomsten in bij de leningen, tenzij zij leiden tot bankverplichtingen; dan worden zij geclassificeerd bij de monetaire aggregaten in ruime zin; in dat geval worden ze ingedeeld onder overige deposito's en spaartegoeden.

(5) Artikel 6, leden 2 en 3, van het Protocol betreffende de statuten van het Europees Monetair Instituut, gehecht aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

(6) Artikel 6, lid 1, tweede streepje, van het Protocol betreffende de statuten van het Europees Monetair Instituut, gehecht aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

5.49. Alle sectoren en het buitenland kunnen overige deposito's en spaartegoeden aanhouden. Het zijn voornamelijk schulden van monetaire financiële instellingen en het buitenland, maar soms ook van andere sectoren als de overheid (zie de punten 5.74-5.76).

EFFECTEN M.U.V. AANDELEN (F.3)

5.50. Definitie: De categorie effecten m.u.v. aandelen (F3) omvat alle transacties in effecten m.u.v. aandelen (AF.3), d.w.z. vorderingen aan toonder die gewoonlijk verhandelbaar zijn en op secundaire markten worden verhandeld of op de markt kunnen worden gecompenseerd en die de houder ervan geen eigendomsrechten geven op de institutionele eenheid die ze uitgeeft.

5.51. Categorie AF.3 betreft vorderingen die blijken uit verhandelbare waardepapieren waarvan de nominale waarde bij de uitgifte is bepaald. Het gaat onder meer om wissels, obligaties, CD's (certificates of deposit), commercial paper, schuldbrieven, financiële derivaten en soortgelijke instrumenten die gewoonlijk op de financiële markten worden verhandeld (zie voor het onderscheid tussen effecten m.u.v. aandelen en leningen de punten 5.77-5.80).

5.52. Alle sectoren en het buitenland kunnen vorderingen in de vorm van dergelijke effecten hebben. Het zijn schulden van vooral financiële en niet-financiële ondernemingen, de centrale overheid, deelstaat- en lagere overheden en het buitenland.

5.53. Categorie F.3 wordt onderverdeeld in twee subcategorieën financiële transacties(7) :

- effecten m.u.v. aandelen, exclusief financiële derivaten (F.33);
- financiële derivaten (F.34).

Effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.33)

5.54. Definitie: De subcategorie effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.33) omvat alle transacties in effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.33), d.w.z. effecten m.u.v. aandelen, die de houder het onvoorwaardelijke recht geven op een vast of contractueel vastgelegd variabel geldelijk inkomen in de vorm van couponbetalingen (rente) en/of een bepaald vast bedrag op een bepaalde datum of op bepaalde data, dan wel vanaf een datum die ten tijde van de uitgifte is vastgesteld.

5.55. Zo nodig kan subcategorie F.33 worden gesplitst in twee subposten:

- kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.331);
- langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.332).

---

(7) Het SNA 1993 (11.79, 11.80 en 11.81) beveelt een facultatieve onderverdeling van transacties in effecten m.u.v. aandelen naar looptijd aan (kortlopend: F.31, en langlopend: F.32). In punt 11.82 geeft het SNA 1993 echter een extra mogelijkheid tot onderverdeling van transacties in effecten m.u.v. aandelen, waarbij transacties in financiële derivaten afzonderlijk worden geïdentificeerd indien dit voor de analyse en beleidsbepaling belangrijk is. Het ERS heeft deze tweede mogelijkheid overgenomen. Ook wordt aldus de koppeling vergemakkelijkt met de subcategorie schuldbewijzen, als gedefinieerd in het Balance of Payments Manual van 1993, waar deze schuldbewijzen worden opgesplitst in obligaties, wissels, geldmarktpapieren en financiële derivaten. De codes F.31 en F.32 worden in het ERS niet gebruikt om verwarring met de codes van het SNA 1993 te voorkomen.

Kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.331)

5.56. Definitie: De subpost kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.331) omvat alle transacties in effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) met een korte oorspronkelijke looptijd (AF.331) (zie punt 5.22).

5.57. Deze kortlopende effecten worden over het algemeen met disconto uitgegeven.

5.58. Tot subpost AF.331 behoren:

a) schatkistbiljetten en ander kortlopend papier, uitgegeven door de overheid, inclusief die waarop door andere monetaire financiële instellingen is ingeschreven ten einde te voldoen aan de voorschriften inzake een verplichte reserve;

b) verhandelbaar kortlopend papier uitgegeven door financiële en niet-financiële ondernemingen. Er bestaat een breed scala aan dergelijke waardepapieren: commercial paper, handelswissels, promessen, "bills of trade", wissels en certificates of deposit (CD's);

c) kortlopende effecten uitgegeven onder langlopende overgenomen Note Issue Facilities (NIF's);

d) bankaccepten: financiële ondernemingen "accepteren" traites, handelswissels of wissels uitgegeven door niet-financiële ondernemingen en zeggen onvoorwaardelijk toe op een bepaalde datum een bepaald bedrag uit te betalen. Het bankaccept is een onvoorwaardelijke financiële vordering van de houder en een onvoorwaardelijke verplichting van de accepterende financiële onderneming. De financiële onderneming verstrekt tegelijkertijd haar cliënt een kortlopende lening. Daarom verdient het aanbeveling dat bankaccepten worden beschouwd als een werkelijke schuld van de accepterende financiële onderneming en als een vordering van de houder, ook al zijn er wellicht geen middelen overgedragen. Er is enige soepelheid in de toepassing van deze aanbeveling vereist om rekening te kunnen houden met nationale praktijken en varianten in de aard van dergelijke instrumenten.

5.59. Tot subpost AF.331 behoren geen effecten waarvan de verhandelbaarheid theoretisch weliswaar mogelijk is, doch in de praktijk zeer beperkt is; deze zijn opgenomen in de subcategorieën "overige deposito's en spaartegoeden" (AF.29) dan wel "kortlopende leningen" (AF.41) (zie de punten 5.74-5.76).

Langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.332)

5.60. Definitie: De subpost langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.332) omvat alle transacties in effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) met een lange oorspronkelijke looptijd (AF.332) (zie punt 5.22).

5.61. Langlopende effecten worden over het algemeen met couponbladen uitgegeven.

5.62. Onder subpost AF.332 vallen:

a) obligaties aan toonder;

b) achtergestelde obligaties, vaak achtergestelde leningen genoemd;

c) obligaties met facultatieve aflossingsdata, waarvan de laatste over ten minste twaalf maanden;

d) ongedateerde of onaflosbare obligaties;

e) obligaties met variabele rente (floating rate notes);

f) indexobligaties, waarbij de waarde van de hoofdsom is gekoppeld aan een prijsindexcijfer, de prijs van bepaalde stapelgoederen of een wisselkoersindexcijfer;

g) obligaties met groot disagio en met nul-coupons;

h) Euro-obligaties: een obligatielening die tegelijkertijd op de markt van ten minste twee landen wordt geplaatst, die in een valuta luidt die niet noodzakelijkerwijs de valuta van een van deze landen is en die gewoonlijk worden geëmitteerd door internationale syndicaten van financiële ondernemingen uit diverse landen;

i) onderhands geplaatste obligatieleningen, d.w.z. obligaties die door een bilaterale overeenkomst zijn voorbehouden aan bepaalde beleggers, mits zij ten minste potentieel overdraagbaar zijn; anders worden zij behandeld als langlopende leningen;

j) leningen die *de facto* verhandelbaar zijn geworden. Dit dient zodanig geïnterpreteerd te worden dat het uitsluitend leningen betreft die op een georganiseerde secundaire markt worden verhandeld (zie punt 5.79);

k) effecten die voortvloeien uit een conversie van leningen. Een conversie houdt twee financiële transacties in: de liquidatie van de lening en de uitgifte van de nieuwe effecten;

l) schuldbrieven en vreemd vermogen die kunnen worden geconverteerd in aandelen van de uitgevende onderneming of van een andere onderneming, zolang dit nog niet gebeurd is. Een conversie houdt twee financiële transacties in: de liquidatie van de schuldbrieven of het vreemd vermogen en de uitgifte van aandelen. Indien de conversie-optie gescheiden kan worden van de onderliggende obligatie, dient zij te worden behandeld als een afzonderlijke vordering en moet zij worden ingedeeld in de subcategorie "financiële derivaten" (AF.34) (zie punt 5.67a en b);

m) aandelen waarop een vast inkomen wordt betaald, maar die niet voorzien in een aandeel in de restwaarde van een onderneming in opheffing, inclusief niet-winstdelende preferente aandelen.

5.63. In subpost AF.332 zijn eveneens vorderingen opgenomen die verband houden met het verhandelbaar maken van leningen, hypothecaire leningen, kredietkaartschulden, transitorische posten en andere activa. Soms worden nieuwe effecten uitgegeven ter vervanging van de oorspronkelijke vordering die daadwerkelijk wordt afgewikkeld. Ook kan de oorspronkelijke vordering worden overgedragen aan een andere institutionele eenheid; de nieuwe effecten vervangen dan de oorspronkelijke in de balans van de eerste institutionele eenheid. In zo'n geval dient de oorspronkelijke vordering te worden geboekt op de balans van de institutionele eenheid waaraan de vordering werd overgedragen.

5.64. Tot subpost AF.332 behoren geen:

- transacties in effecten die deel uitmaken van repurchase agreements (verkoopovereenkomsten met terugkoopverplichting). Repurchase agreements worden ingedeeld in de subcategorie "overige deposito's en spaartegoeden" (zie punt 5.46f) of in de categorie "leningen" (zie punt 5.81d) naar gelang van de betrokken institutionele eenheden. De waardepapieren die worden uitgeleend of teruggekocht worden, veranderen de balans niet en blijven ingedeeld onder AF.332;
- transacties in niet-verhandelbare effecten. Deze worden ingedeeld in de subcategorie langlopende leningen;
- transacties in niet-verhandelbare leningen, met inbegrip van leningen die aan een derde zijn verkocht, maar waarvoor geen georganiseerde secundaire markt bestaat (zie punt 5.79).

Financiële derivaten (F.34)

5.65. Definitie: De subcategorie financiële derivaten (F.34) omvat alle transacties in financiële derivaten (AF.34), d.w.z. vorderingen die zijn gebaseerd op, of zijn afgeleid van een ander, onderliggend instrument. Het onderliggende instrument is gewoonlijk een andere vordering, maar kan ook een materieel goed of een indexcijfer zijn.

5.66. Financiële derivaten worden ook secundaire instrumenten genoemd, en aangezien risicovermijding vaak een reden is voor de instelling ervan, ook wel hedging-instrumenten (risico-indekkingsinstrumenten). Alleen secundaire instrumenten die een marktwaarde hebben omdat zij verhandelbaar zijn of op de markt kunnen worden gecompenseerd, worden in het stelsel als vorderingen beschouwd en ingedeeld in subcategorie AF.34 (zie punt 5.05).

5.67. Tot subcategorie AF.34 behoren:

a) op de beurs en de parallelmarkt verhandelbare opties. Opties zijn voorwaardelijke activa die de houders ervan het recht, maar niet de plicht, geven financiële of niet-financiële activa (het onderliggende instrument) tegen een tevoren overeengekomen prijs (de uitoefenprijs) binnen een overeengekomen periode (Amerikaanse optie) of op een bepaalde datum (Europese optie) te kopen (een call-optie) van of te verkopen (een put-optie) aan de schrijver van de optie. De koper van de optie betaalt een premie (de optieprijs) voor de verplichting van de optieschrijver de aangegeven onderliggende activa op verzoek van de koper van de optie aan te kopen of te verkopen of een passende vergoeding te betalen. Volgens afspraak wordt deze verplichting beschouwd als een schuld van de optieschrijver, omdat de optieprijs zijn kosten voor het afkopen van zijn voorwaardelijke schuld vertegenwoordigt;

b) warrants. Dit zijn een soort verhandelbare opties die de houders ervan het recht geven van de uitgever van de warrant (gewoonlijk een onderneming) gedurende een vastgestelde periode tegen de overeengekomen voorwaarden een bepaald aantal aandelen of obligaties te kopen. Er zijn ook valutawarrants, waarvan de waarde is gebaseerd op de hoeveelheid van een bepaalde valuta die nodig is om een andere valuta vóór of op de afloopdatum van de warrant te kopen, en "cross-currency" warrants die zijn gekoppeld aan een derde valuta. Volgens afspraak wordt ervan uitgegaan dat de uitgever van de warrant een schuld aangaat ter waarde van de kosten voor het afkopen van zijn voorwaardelijke verplichting;

c) futures, maar uitsluitend wanneer zij een marktwaarde bezitten omdat zij verhandelbaar zijn of kunnen worden gecompenseerd. Futures zijn contracten waarbij een partij wordt verplicht tot levering resp. ontvangst van een bepaalde hoeveelheid goederen van een standaardkwaliteit, vreemde valuta's of effecten tegen een vaste prijs en op een bepaalde leveringsdatum of gedurende een bepaalde leveringsperiode. Futures kunnen ook worden gebaseerd op een indexcijfer in plaats van op een specifiek financieel of niet-financieel activum;

d) swaps, maar uitsluitend wanneer zij een marktwaarde bezitten omdat zij verhandelbaar zijn of kunnen worden gecompenseerd. Swaps zijn contractuele regelingen tussen twee partijen die overeenkomen gedurende een bepaalde tijd en volgens tevoren vastgestelde regels betalingsstromen voor eenzelfde schuldbedrag te ruilen. De twee meest voorkomende varianten zijn renteswaps en valutaswaps. Bij renteswaps is sprake van een ruil van verschillende soorten rentebetalingen, zoals vaste tegen variabele rente, twee verschillende variabele rentetarieven, een vaste rente in een bepaalde valuta en een variabele rente in een andere enz. (zie punt 4.47). In geval van valutaswaps worden gedurende een bepaalde tijd en volgens tevoren vastgestelde regels bepaalde bedragen in twee verschillende valuta's met achtereenvolgende afbetalingen (rente- en afbetalingsstromen) uitgeruild;

e) forward rate agreements (termijncontracten met rentevaststelling na afloop), maar uitsluitend wanneer zij een marktwaarde bezitten omdat zij verhandelbaar zijn of kunnen worden gecompenseerd. Het gaat om contractuele regelingen waarbij twee partijen, om zich in te dekken tegen renteschommelingen, overeenkomen op een vastgestelde afwikkelingsdag een bepaald rentetarief te betalen op een fictieve hoofdsom die nooit daadwerkelijk wordt geruild. De betalingen zijn gekoppeld aan het verschil tussen het overeengekomen tarief van het contract en de op het moment van afwikkeling geldende marktrente. Zij worden in het stelsel geboekt als inkomen uit vermogen (zie punt 4.47).

5.68. Tot subcategorie AF.34 behoren geen:

- onderliggende instrumenten waarop de financiële derivaten zijn gebaseerd;
- terug te betalen margins die verband houden met financiële derivaten. Zij worden opgenomen onder overige deposito's en spaartegoeden (AF.29) (zie punt 5.46e) of leningen (AF.4) (zie punt 5.81c), naargelang de betrokken institutionele eenheden;
- secundaire instrumenten die niet verhandelbaar zijn en ook niet kunnen worden gecompenseerd.

LENINGEN (F.4)

5.69. Definitie: De categorie leningen (F.4) omvat alle transacties in leningen (AF.4), d.w.z. vorderingen die tot stand komen op het moment dat crediteuren middelen lenen aan debiteuren, hetzij rechtstreeks, hetzij via tussenpersonen, wat al dan niet blijkt uit niet-verhandelbare documenten.

5.70. Over het algemeen worden leningen als volgt gekarakteriseerd:

- de leningsvoorwaarden worden vastgesteld door de financiële onderneming die de lening toekent of na onderhandelingen tussen geldgever en geldnemer, direct of via een tussenpersoon;
- het initiatief voor de lening komt gewoonlijk van de geldnemer;
- een lening is een onvoorwaardelijke schuld aan de crediteur; zij moet op de vervaldatum worden afgelost en er moet rente over het geleende bedrag worden betaald.

5.71. Categorie F.4 kan zo nodig worden onderverdeeld in twee subcategorieën financiële transacties:

- kortlopende leningen (F.41);
- langlopende leningen (F.42).

Kortlopende leningen (F.41)

5.72. Definitie: De subcategorie kortlopende leningen (F.41) omvat alle transacties in kortlopende leningen (AF.41), d.w.z. leningen met een korte oorspronkelijke looptijd (zie punt 5.22) en leningen die op verzoek direct moeten worden afgelost.

Langlopende leningen (F.42)

5.73. Definitie: De subcategorie langlopende leningen (F.42) omvat alle transacties in langlopende leningen (AF.42), d.w.z. leningen met een lange oorspronkelijke looptijd (zie punt 5.22).

5.74. Het verschil tussen transacties in leningen (F.4) en in deposito's (F.22, F.29) is vaak gebaseerd op het criterium wie het initiatief tot de transactie neemt. Indien de geldnemer het initiatief heeft genomen, behoort de transactie tot de leningen; indien het daarentegen de geldgever was die de aanzet tot de transactie heeft gegeven, moet zij worden ingedeeld in een subcategorie van de deposito's. Dit criterium is echter vaak een zaak van persoonlijke beoordeling.

5.75. Volgens afspraak worden kortlopende leningen aan ingezeten of niet-ingezeten monetaire financiële instellingen gewoonlijk ingedeeld in een subcategorie van de deposito's (AF.22, AF.29), en kortlopende deposito's die door andere institutionele eenheden dan ingezeten of niet-ingezeten monetaire financiële instellingen worden aanvaard, in de subcategorie kortlopende leningen (AF.41). Daarom zijn deposito's voornamelijk schulden van ingezeten en niet-ingezeten monetaire financiële instellingen (zie de punten 5.44 en 5.49), terwijl deze in het stelsel gewoonlijk geen kortlopende leningen als schulden hebben.

5.76. Het kan voor analysedoeleinden zinvol zijn uitzonderingen op bovengenoemde afspraken toe te staan, bijvoorbeeld voor spaardeposito's bij de overheid en swaps met niet-monetair goud tussen monetaire financiële instellingen (zie punt 5.81e).(8)

5.77. Transacties in leningen (F.4) kunnen worden onderscheiden van transacties in effecten m.u.v. aandelen (F.3) op grond van de mate van verhandelbaarheid van de vorderingen en de gevolgen ervan.

5.78. Bij de emissie van effecten wordt een groot aantal identieke documenten uitgegeven, ieder met de vermelding van een rond bedrag; tezamen vormen deze het totale geleende bedrag. Leningen blijken daarentegen in de meeste gevallen uit een enkel document en transacties in leningen vinden plaats tussen één crediteur en één debiteur, behalve in geval van consortiale leningen, waar sprake is van meerdere crediteuren.

5.79. Er bestaat een secundaire markt voor leningen. Maar individuele leningen worden slechts incidenteel verhandeld. Zodra een lening op een georganiseerde markt verhandelbaar wordt, moet zij worden ingedeeld in de categorie effecten m.u.v. aandelen. Gewoonlijk vindt er een expliciete omzetting van de oorspronkelijke lening plaats (zie punt 5.62 j en k).

5.80. Financiële ondernemingen bieden ten behoeve van huishoudens vaak standaardleningen aan. De financiële ondernemingen bepalen de voorwaarden en de huishoudens hebben enkel de keuze tussen aanvaarding of niet-aanvaarding. De voorwaarden van niet-gestandaardiseerde leningen zijn echter gewoonlijk het resultaat van onderhandelingen tussen de crediteur en de debiteur. Dit is een belangrijk criterium, waarmee gemakkelijk een onderscheid kan worden gemaakt tussen niet-gestandaardiseerde leningen en effecten m.u.v. aandelen. Bij openbare emissies worden de uitgiftevoorwaarden door de geldnemer bepaald, eventueel na overleg met de (leidende) bank (van het emissiesyndicaat). Bij onderhandse plaatsingen onderhandelen crediteur en debiteur echter over de uitgiftevoorwaarden (zie punt 5.62i).

5.81. Onder categorie AF.4 vallen:

a) saldi van rekeningen-courant, bijvoorbeeld interne saldi binnen een concern van niet-financiële ondernemingen en hun niet-ingezeten dochterondernemingen. Indien het bij deze saldi echter om schulden van monetaire financiële instellingen gaat, behoren zij tot de subcategorieën van de deposito's;

b) saldi van rekeningen van werknemers vanwege hun deelname in de winsten van de onderneming;

---

(8) Anders dan in het SNA 1993 (11.33) worden valutaswaps tussen de centrale bank en andere monetaire financiële instellingen (d.w.z. de centrale bank koopt vreemde valuta van een andere monetaire financiële instelling in ruil voor een deposito bij de centrale bank, terwijl er een verplichting bestaat de transactie op een later tijdstip om te keren) niet ingedeeld in de categorie leningen.

c) terug te betalen margins in verband met financiële derivaten, die schulden vormen van andere institutionele eenheden dan monetaire financiële instellingen (zie punt 5.46e);

d) kortlopende repurchase agreements (repo's) die schulden vormen van andere institutionele eenheden dan monetaire financiële instellingen (zie punt 5.46f), alsmede langlopende repurchase agreements;

e) leningen die voortvloeien uit swaps met niet-monetair goud. Dit zijn regelingen waarbij niet-monetair goud tijdelijk wordt geruild tegen deposito's. Hun economische aard is gelijk aan die van een lening met zakelijke zekerheden, omdat de koper van het goud de verkoper voor de duur van de regeling door het goud gedekte voorschotten verstrekt en een rendement op de vastgestelde prijs ontvangt bij de terugkoop van het goud;

f) leningen als tegenboeking van bankaccepten (zie punt 5.58e);

g) financiële leasing en huurkoop;(9)

h) leningen ter financiering van handelskredieten;

i) hypothecaire leningen;

j) consumptieve kredieten;

k) renouvellerende kredieten;

l) afbetalingskredieten;

m) leningen als garantie voor het vervullen van bepaalde verplichtingen.

5.82. Tot categorie AF.4 behoren voorts:

a) vorderingen of schulden in verband met het mechanisme voor financiële ondersteuning op middellange termijn van de betalingsbalansen van de Lid-Staten. De leningen worden beheerd door het EMI;(10)

b) vorderingen op het IMF in verband met leningen onder de "General Agreements to Borrow" of van de bijzondere leningsovereenkomsten met leden;

schulden aan het IMF uit hoofde van de "Structural Adjustment Facility", de "Enhanced Structural Adjustment Facility" (in geval van structurele betalingsbalansproblemen) en het Trustfonds.

5.83. Onder categorie AF.4 vallen geen:

- handelskredieten en transitorische posten (AF.7);
- vorderingen of schulden voortvloeiend uit de eigendom van onroerend goed (zoals grond en bouwwerken) door niet-ingezetenen. Deze worden ingedeeld in de subpost overige deelnemingen (AF.513) (zie punt 5.95f).

5.84. Leningen kunnen vorderingen of schulden vormen van alle sectoren en het buitenland. Monetaire financiële instellingen hebben in het stelsel gewoonlijk echter geen schulden uit kortlopende leningen.

---

(9) Zie bijlage 2 over leasing en huurkoop van duurzame goederen.

(10) Artikel 6, lid 1, derde streepje, van het Protocol betreffende de statuten van het Europees Monetair Instituut, gehecht aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

5.85. De subcategorieën kortlopende en langlopende leningen worden in het stelsel niet verder onderverdeeld. Niettemin kan het voor analysedoeleinden zinvol zijn met name langlopende leningen onder te verdelen in consumptief krediet[11] , hypothecaire leningen[12] en andere leningen.

AANDELEN EN OVERIGE DEELNEMINGEN (F.5)

5.86. Definitie: De categorie aandelen en overige deelnemingen (F.5) omvat alle transacties in aandelen en overige deelnemingen (AF.5), d.w.z. vorderingen die eigendomsrechten op ondernemingen en quasi-ondernemingen vertegenwoordigen. Dergelijke vorderingen geven de houder ervan over het algemeen recht op een aandeel in de winst van deze ondernemingen en quasi-ondernemingen, alsmede in hun eigen vermogen in geval van liquidatie.

5.87. Categorie F.5 is onderverdeeld in twee subcategorieën financiële transacties:

- aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.51);
- participaties in beleggingsinstellingen (F.52).

Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.51)

5.88. Definitie: De subcategorie aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.51) betreft alle transacties in aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (AF.51), d.w.z. vorderingen die eigendomsrechten op ondernemingen en quasi-ondernemingen vertegenwoordigen met uitzondering van participaties in beleggingsinstellingen. Dergelijke vorderingen geven de houder ervan over het algemeen recht op een aandeel in de winst van deze ondernemingen en quasi-ondernemingen, alsmede in hun eigen vermogen in geval van liquidatie.

5.89. Subcategorie F.51 kan zo nodig in drie subposten van financiële transacties worden onderverdeeld:

- beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.511);
- niet-beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.512);
- overige deelnemingen (F.513).

---

(11) Consumptieve kredieten zijn leningen aan huishoudens die niet voor beroepsdoeleinden worden aangewend. Hypothecaire leningen ter financiering van de bouw of de aanschaf van een huis vallen hier niet onder. Consumptieve kredieten zijn uitsluitend bedoeld voor de aanschaf van goederen en/of diensten die door huishoudens individueel worden geconsumeerd. Nationale gewoonten kunnen een iets andere definitie noodzakelijk maken.

(12) Hypothecaire leningen zijn langlopende leningen met als onderpand de woning die door de geldnemer zelf voor bewoning wordt gebruikt. Nationale gewoonten kunnen een iets andere definitie noodzakelijk maken.

Beursgenoteerde (F.511) en niet-beursgenoteerde aandelen (F.512) (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)

5.90. Definitie: De subpost beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.511) bestaat uit alle transacties in beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (AF.511) en de subpost niet-beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.512) omvat alle transacties in niet-beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (AF.512). Aandelen dekken een economisch belang in het kapitaal van ondernemingen; ze hebben de vorm van effecten die in beginsel verhandelbaar zijn. Subpost AF.511 betreft aandelen waarvan de koersen op een erkende effectenbeurs of een secundaire markt zijn genoteerd, subpost AF.512 niet-beursgenoteerde aandelen.

5.91. Tot de subposten AF.511 en AF.512 behoren:

a) kapitaalaandelen van ondernemingen met beperkte aansprakelijkheid: de houders van deze effecten hebben de status van gezamenlijke eigenaars; zij hebben recht op een aandeel in het totaal van de uitgekeerde winst en in het eigen vermogen van de onderneming bij liquidatie;

b) ingeloste aandelen van ondernemingen met beperkte aansprakelijkheid: aandelen waarop het maatschappelijk kapitaal is terugbetaald, maar waarvan de bezitters gezamenlijk eigenaar blijven; zij houden recht op een aandeel in de winst nadat op het resterende maatschappelijk kapitaal dividend is uitgekeerd, alsmede op een deel van het eventuele overschot bij liquidatie, d.w.z. het eigen vermogen minus het resterende maatschappelijk kapitaal.

c) dividendaandelen van ondernemingen met beperkte aansprakelijkheid: dit zijn effecten die:

- naar gelang van het land en de omstandigheden waaronder zij zijn uitgegeven, oprichtersaandelen, oprichtersbewijzen, dividendaandelen enz. worden genoemd en die geen deel uitmaken van het maatschappelijk kapitaal;
- de houders niet de status van gezamenlijke eigenaars in de eigenlijke zin geven (recht op een aandeel in de terugbetaling van het maatschappelijk kapitaal, recht op een inkomen uit dit kapitaal, stemrecht tijdens aandeelhoudersvergaderingen enz.);
- de houders recht geven op een evenredig deel van de overwinst na uitkering van dividend op het maatschappelijk kapitaal en op een deel van enig overschot bij liquidatie;

d) preferente aandelen die recht geven op een deel van de restwaarde van een onderneming in opheffing. Deze kunnen al dan niet aan een erkende effectenbeurs zijn genoteerd.

5.92. Tot de subposten AF.511 en AF.512 behoren niet:

- bij de emissie te koop aangeboden aandelen waarop niet is ingeschreven. Deze worden niet in het stelsel geboekt;
- obligaties en ander vreemd vermogen die in aandelen kunnen worden omgezet: deze verschijnen in de rekeningen onder subcategorie AF.33 op het moment dat zij worden geconverteerd (zie punt 5.62l);
- de deelneming van vennoten met hoofdelijke aansprakelijkheid (beherende vennoten) in commanditaire vennootschappen: dit wordt geboekt in subpost AF.513;
- overheidsdeelnemingen in het kapitaal van internationale organisaties die juridisch zijn opgezet als ondernemingen met aandelenkapitaal. Deze vallen onder subpost AF.513 (zie punt 5.95c).

5.93. De subposten F.511 en F.512 omvatten geen bonusaandelen - d.w.z. nieuwe aandelen die ter beschikking van aandeelhouders worden gesteld naar rato van hun aandelenbezit. De uitgifte van bonusaandelen, die noch de schuld van de onderneming tegenover de aandeelhouders wijzigt, noch de verhouding van de vordering van iedere aandeelhouder tot het totale aandelenkapitaal van de onderneming, vormt geen financiële transactie en wordt niet in het stelsel geboekt (zie punt 6.56). Dit geldt ook voor aandelensplitsing.

Overige deelnemingen (F.513)

5.94. Definitie: De subpost overige deelnemingen (F.513) omvat alle transacties in overige deelnemingen (AF.513), d.w.z. alle vormen van deelnemingen die niet behoren tot de subposten AF.511, AF.512 of subcategorie AF.52.

5.95. Tot subpost AF.513 behoren:

a) alle vormen van deelnemingen in ondernemingen, die geen aandelen zijn:

- deelneming van vennoten met hoofdelijke aansprakelijkheid (beherende vennoten) in vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid;
- deelneming in ondernemingen met beperkte aansprakelijkheid waarvan de eigenaars partner zijn en geen aandeelhouder;
- deelneming in personenvennootschappen of commanditaire vennootschappen die zijn erkend als onafhankelijke rechtspersonen;
- deelneming in coöperatieve verenigingen die zijn erkend als onafhankelijke rechtspersonen;

b) overheidsdeelnemingen in het kapitaal van overheidsbedrijven waarvan het kapitaal niet in aandelen is verdeeld en die op grond van een speciale wet als onafhankelijke rechtspersonen zijn erkend (zie punt 2.16c). Deze investeringen betreffen betalingen door de overheid die zijn bestemd voor de herstructurering van de balans van bedrijf, waardoor de vorderingen van de overheid op het bedrijf toenemen;

c) overheidsdeelnemingen in het kapitaal van internationale en supranationale organisaties, met uitzondering van het IMF, ook indien deze juridisch zijn opgericht als kapitaalvennootschap (b.v. de Europese Investeringsbank);

d) de financieringsbronnen van het EMI, gevoed door bijdragen van de nationale centrale banken;(13)

e) de kapitaalinbreng in financiële en niet-financiële quasi-ondernemingen (zie punt 2.13f). Het bedrag ervan komt overeen met het saldo van nieuwe investeringen (in geld of in natura) en aan deze quasi-ondernemingen onttrokken inkomen (zie punt 4.61);

f) de vorderingen van niet-ingezeten eenheden op fictieve ingezeten eenheden en omgekeerd (zie punt 2.15).

Participaties in beleggingsinstellingen (F.52)

5.96. Definitie: De subcategorie participaties in beleggingsinstellingen (F.52) omvat alle transacties in participaties in beleggingsinstellingen (AF.52), d.w.z. participatiebewijzen (aandelen) die worden uitgegeven door een specifiek soort financiële onderneming, die uitsluitend tot doel heeft de aangetrokken middelen te beleggen op de geld- of de kapitaalmarkt en/of in vastgoed.

5.97. Subcategorie AF.52 omvat de participatiebewijzen van financiële ondernemingen die naargelang het land beleggingsfondsen, beleggingsinstellingen, instellingen voor collectieve belegging in effecten (ICBE's) worden genoemd en "open-eind", "half-open" of "gesloten" fondsen kunnen zijn. De aandelen kunnen al dan niet aan de beurs zijn genoteerd. Indien zij niet zijn genoteerd, kunnen zij gewoonlijk op verzoek weer door de beleggingsinstelling worden teruggenomen tegen de waarde die overeenkomt met het aandeel ervan in het eigen vermogen van de desbetreffende financiële onderneming. De intrinsieke waarde van het eigen vermogen wordt regelmatig aan de hand van de marktprijzen van de verschillende bestanddelen vastgesteld.

VERZEKERINGSTECHNISCHE VOORZIENINGEN (F.6)(14)

5.98. Definitie: De categorie verzekeringstechnische voorzieningen (F.6) omvat alle transacties in verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6), d.w.z. de technische voorzieningen van verzekeringsondernemingen en (zelfstandige en niet-zelfstandige) pensioenfondsen voor polishouders of begunstigden, als neergelegd in Richtlijn 91/674/EEG van de Raad van 19 december 1991 betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen.(15)

5.99. Onder categorie AF.6 vallen:

- voorzieningen levensverzekering,
- voorzieningen pensioenverzekering,
- vooruitbetaalde verzekeringspremies,

---

(13) Artikel 16, lid 2, van het Protocol betreffende de statuten van het Europees Monetair Instituut, gehecht aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

(14) Zie bijlage 3 over verzekeringen voor een beschrijving van de behandeling van sociale en andere verzekeringen in het Stelsel.

(15) Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen nr. L 374 van 31 december 1991, blz. 7-31.

- voorzieningen voor uitstaande aanspraken.

5.100. Verzekeringstechnische voorzieningen zijn vorderingen van:

- de polishouders: met betrekking tot de voorzieningen levens- en pensioenverzekering en de vooruitbetaalde verzekeringspremies;
- de begunstigden: met betrekking tot de voorzieningen voor uitstaande aanspraken.

5.101. Verzekeringstechnische voorzieningen zijn schulden van:

- levens- en schadeverzekeringsondernemingen en zelfstandige pensioenfondsen, die behoren tot de subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.125);
- niet-zelfstandige pensioenfondsen, die behoren tot de sector van de institutionele eenheden die deze fondsen hebben ingesteld.

De voorzieningen of fondsen die door werkgevers zijn ingesteld om hun werknemers pensioenen te kunnen uitkeren (niet-zelfstandige pensioenfondsen), worden alleen in categorie AF.6 opgenomen indien zij worden berekend volgens dezelfde wiskundige criteria als die welke door verzekeringsmaatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen worden gehanteerd. Anders moeten dergelijke voorzieningen worden gedekt door de aandelen of overige deelnemingen die zijn uitgegeven door de institutionele eenheid die zo'n fonds heeft ingesteld.

5.102 Categorie AF.6 omvat geen voorzieningen van institutionele eenheden die behoren tot de subsector wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen (S.1314). In het stelsel vormen deze voorzieningen geen schulden van genoemde subsector.

5.103. Categorie F.6 bestaat uit twee subcategorieën:

- voorzieningen pensioen- en levensverzekering (F.61),
- vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken (F.62).

Voorzieningen pensioen- en levensverzekering (F.61)

5.104. Definitie: De subcategorie voorzieningen pensioen- en levensverzekering (F.61) omvat alle transacties in voorzieningen pensioen- en levensverzekering (AF.61), d.w.z. de technische voorzieningen die bij de desbetreffende ondernemingen en quasi-ondernemingen zijn gereserveerd om aan de aanspraken te voldoen en de uitkeringen te verrichten zodra aan de gestelde voorwaarden is voldaan.

5.105. De subcategorie voorzieningen pensioen- en levensverzekering (F.61) bestaat uit twee subposten:

- voorzieningen levensverzekering (F.611),
- voorzieningen pensioenverzekering (F.612).

Voorzieningen levensverzekering (F.611)

5.106. Definitie: De subpost voorzieningen levensverzekering (F.611) omvat alle transacties in voorzieningen levensverzekering (AF.611), d.w.z. technische voorzieningen voor uitstaande risico's of voor winstdelende verzekeringen die op de vervaldag worden toegevoegd aan de waarde van winstdelende kapitaalverzekeringen of soortgelijke verzekeringspolissen.

5.107. Subpost AF.611 omvat voorzieningen voor levensverzekering, voorzieningen voor winstdeling en ristorno's en technische voorzieningen betreffende levensverzekering wanneer de verzekeringnemers het beleggingsrisico dragen, als gedefinieerd in de artikelen 27, 29 en 31 van Richtlijn 91/674/EEG van de Raad van 19 december 1991 betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen.

5.108. Transacties in voorzieningen levensverzekering bestaan uit het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan deze voorzieningen, die moeten worden onderscheiden van de waarderingsverschillen voor de door de verzekeringsondernemingen geïnvesteerde middelen (zie punt 6.57).

De toevoegingen omvatten:

- gedurende de lopende boekingsperiode geïnde werkelijke premies;
- plus de premiesupplementen die overeenkomen met het inkomen uit de investering van de voorzieningen, dat wordt toegerekend aan de verzekeringspolishouders;
- minus de beloning voor de levensverzekeringsdienst.

De onttrekkingen omvatten:

- de bedragen die zijn verschuldigd aan de houders van kapitaalverzekeringspolissen en dergelijke, en de bedragen die aan de begunstigden zijn verschuldigd bij het overlijden van de verzekerde personen;
- plus de betalingen die verschuldigd zijn bij polissen die voor de vervaldag worden afgekocht.

5.109. De voorzieningen levensverzekering zijn vorderingen van ingezeten of niet-ingezeten huishoudens en schulden van ingezeten of niet-ingezeten verzekeringsondernemingen.

In het geval van een collectieve verzekering die bij voorbeeld door een onderneming wordt afgesloten ten behoeve van haar werknemers, worden de werknemers, en niet de werkgever, geacht crediteur te zijn, aangezien zij worden beschouwd als de werkelijke polishouders.

Voorzieningen pensioenverzekering (F.612)

5.110. Definitie: De subpost voorzieningen pensioenverzekering (F.612) omvat alle transacties in voorzieningen pensioenverzekering (AF.612), d.w.z. technische voorzieningen van zelfstandige en niet-zelfstandige pensioenfondsen die door werkgevers en/of werknemers of groepen zelfstandigen zijn ingesteld om pensioenen uit te keren aan werknemers of zelfstandigen.

5.111 Transacties in voorzieningen pensioenverzekering bestaan uit het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan deze voorzieningen, die moeten worden onderscheiden van de waarderingsverschillen voor de door de pensioenfondsen geïnvesteerde middelen (zie punt 6.57).

De toevoegingen omvatten:

- de werkelijke pensioenpremies die verschuldigd zijn door werknemers, werkgevers, zelfstandigen of andere institutionele eenheden ten behoeve van individuen of huishoudens met aanspraken op het fonds;
- plus de premiesupplementen die overeenkomen met het inkomen uit de investering van de voorzieningen van het pensioenfonds, dat wordt toegerekend aan de deelnemende huishoudens;
- minus de beloning voor het beheer van het fonds gedurende de betrokken periode.

De onttrekkingen omvatten:

- de sociale uitkeringen ter hoogte van de bedragen die zijn verschuldigd aan de gepensioneerden of personen die van hen afhankelijk zijn, in de vorm van regelmatige betalingen of andere uitkeringen;
- plus de sociale uitkeringen die bestaan in een vast bedrag dat verschuldigd is aan personen wanneer zij met pensioen gaan.

5.112. De transacties in voorzieningen pensioenverzekering omvatten geen middelen die door niet-zelfstandige pensioenfondsen in verband met de omzetting van het ene fonds in een ander worden overgedragen aan zelfstandige pensioenfondsen die zijn ingedeeld in de subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.125). Deze overdracht wordt geboekt in de categorie wijzigingen in sectorclassificatie en structuur (K.12.1) van de rekening inzake overige volumemutaties in activa (zie punt 6.30).

5.113. Voorzieningen van pensioenfondsen zijn vorderingen van ingezeten of niet-ingezeten huishoudens, en niet van de institutionele eenheden die ze beheren.

Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken (F.62)

5.114. Definitie: De subcategorie vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken (F.62) omvat alle transacties in vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken (AF.62), d.w.z. technische voorzieningen van verzekeringsondernemingen en (zelfstandige of niet-zelfstandige) pensioenfondsen voor

- het bedrag van dat deel van de geboekte brutopremies dat moet worden toegerekend aan de volgende boekingsperiode (vooruitbetaalde verzekeringspremies);
- de totale geschatte uiteindelijke kosten van het afwikkelen van alle aanspraken die voortvloeien uit gebeurtenissen die zich tijdens de boekingsperiode hebben voorgedaan (al dan niet gemeld), minus de reeds uitbetaalde bedragen met betrekking tot dergelijke aanspraken (voorzieningen voor uitstaande aanspraken).

5.115. Vooruitbetaalde verzekeringspremies zijn een gevolg van het feit dat verzekeringspremies over het algemeen aan het begin van de door de verzekering gedekte periode verschuldigd zijn en deze periode gewoonlijk niet samenvalt met de boekingsperiode zelf. Daarom zijn aan het einde van de boekingsperiode, wanneer de balans wordt opgemaakt, delen van de tijdens diezelfde boekingsperiode verschuldigde verzekeringspremies bedoeld als dekking van risico's in de volgende periode. De omvang van de vooruitbetaalde verzekeringspremies wordt vastgesteld op basis van de verhouding van de risico's tot de periode die tot aan de vervaldatum van het contract rest.

In de financiële rekening bestaan de door polishouders aan de verzekeringsondernemingen vooruitbetaalde verzekeringspremies uit de geïnde premies, en wel dat gedeelte van de premies dat in de lopende boekingsperiode verschuldigd is, maar bedoeld is als dekking van risico's in de volgende periode.

5.116. Vooruitbetaalde verzekeringspremies zijn vorderingen van de polishouders. Als ze betrekking hebben op levensverzekeringen, dan behoort de polishouder tot de ingezeten of niet-ingezeten huishoudens, doch als ze betrekking hebben op schadeverzekeringen, dan kunnen eenheden uit iedere sector van de economie of het buitenland polishouder zijn. De door de polishouders betaalde verzekerings- of sociale premies kunnen als criterium worden genomen voor de verdeling van de vooruitbetaalde verzekeringspremies over de verschillende sectoren van de economie en het buitenland.

5.117. Verzekeringsondernemingen leggen voorzieningen voor uitstaande aanspraken aan, ten einde de bedragen te kunnen dekken die zij verwachten te moeten uitbetalen op grond van aanspraken die nog niet zijn afgewikkeld, bijvoorbeeld omdat zij worden betwist. Geldige aanspraken die door verzekeringsondernemingen zijn aanvaard, worden geacht verschuldigd te zijn op het moment dat de gebeurtenis die aanleiding geeft tot de aanspraak, zich voordoet - hoe lang het ook duurt voor betwiste aanspraken zijn afgewikkeld.

5.118. Voorzieningen voor uitstaande aanspraken zijn vorderingen van de begunstigden die tot iedere sector van de economie of tot het buitenland kunnen behoren.

5.119. Subcategorie AF.62 omvat voorzieningen voor niet-verdiende premies, overige technische voorzieningen, voorzieningen voor te betalen schaden en egalisatievoorzieningen, als gedefinieerd in de artikelen 25, 26, 28 en 30 van Richtlijn 91/674/EEG van de Raad van 19 december 1991 betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen.

HANDELSKREDIETEN EN TRANSITORISCHE POSTEN (F.7)

5.120. Definitie: De categorie handelskredieten en transitorische posten (F7) omvat alle transacties in handelskredieten en transitorische posten (AF.7), d.w.z. financiële aanspraken die ontstaan als tegenboeking van een financiële of niet-financiële transactie telkens wanneer er een tijdsverschil is tussen de transactie en de bijbehorende betaling.

5.121. Categorie F.7 omvat transacties in financiële aanspraken die voortvloeien uit de vroege of late betaling voor transacties in goederen of diensten, verdelingstransacties of de secundaire handel in vorderingen. Het zijn de transacties die als tegenboeking ontstaan in geval betaling is verschuldigd maar nog niet verricht. Ook schulden die voortvloeien uit inkomen dat in de tijd aangroeit en achterstallige betalingen vallen onder deze categorie.

5.122. Tot categorie F.7 behoren geen:

- andere statistische afwijkingen dan tijdsverschillen tussen transacties in goederen en diensten, verdelings- of financiële transacties en de desbetreffende betalingen;
- posten waarover te weinig informatie bestaat om ze te kunnen indelen: classificatie dient in dat geval te worden gebaseerd op de wel beschikbare informatie;
- posten waarover absoluut niets bekend is;
- de post diversen in de betalingsbalans die over het algemeen wordt beschreven als vergissingen en niet-geregistreerde posten;
- vroege of late betalingen (inclusief achterstallige betalingen) bij het ontstaan van andere vorderingen of de aflossing van andere schulden dan die welke in categorie F.7 worden genoemd. Zij blijven ingedeeld in hun eigen categorie.

5.123. Categorie F.7 bestaat uit twee subcategorieën financiële transacties:

- handelskredieten (F.71);
- transitorische posten (F.79).

Handelskredieten (F.71)

5.124. Definitie: De subcategorie handelskredieten (F.71) omvat alle transacties in handelskredieten (AF.71), d.w.z. financiële aanspraken die voortvloeien uit de rechtstreekse kredietverruiming door leveranciers en kopers van goederen en diensten en uit vooruitbetalingen voor onderhanden of nog uit te voeren werk dat verband houdt met dergelijke transacties.

5.125. Tot subcategorie AF.71 behoren:

a) financiële aanspraken in verband met de levering van goederen of diensten waarbij geen betaling heeft plaatsgevonden;

b) door factormaatschappijen aanvaarde handelskredieten behalve indien het leningen betreft;

c) huursommen voor gebouwen ten laste van de boekingsperiode;

d) achterstallige betalingen voor goederen en diensten, indien er geen sprake is van een lening.

5.126. Van subcategorie AF.71 zijn uitgesloten leningen ter financiering van handelskredieten. Deze worden ingedeeld in categorie AF.4 (zie punt 5.81h).

5.127. Handelskredieten kunnen vorderingen of schulden zijn van alle sectoren en het buitenland.

Transitorische posten (F.79)

5.128. Definitie: De subcategorie transitorische posten (F.79) omvat alle transacties in transitorische posten (AF.79), d.w.z. financiële aanspraken die ontstaan uit tijdsverschillen tussen verdelingstransacties of financiële transacties op de secundaire markt en de desbetreffende betaling, alsmede financiële aanspraken als gevolg van in de tijd toenemend inkomen.

5.129. Subcategorie AF.79 omvat financiële aanspraken die ontstaan als gevolg van het tijdsverschil tussen transitorische transacties en verrichte betalingen. Dit betreft bijvoorbeeld:

a) belastingen,

b) sociale premies,

c) lonen,

d) pachten en concessies,

e) dividenden,

f) rente,

g) transacties in vorderingen op de secundaire markt.

5.130. De financiële tegenboeking van aangroeiende rente op vorderingen (zie punt 5.17) moet bij voorkeur worden geboekt als ware de rente herbelegd in hetzelfde financiële activum. Renteboeking dient echter volgens de nationale gewoonten te geschieden. Indien de opgebouwde rente niet wordt geregistreerd als herbelegd in hetzelfde financiële activum, moet zij worden ingedeeld in subcategorie F.79.

5.131. Op de vervaldatum voor de rentebetaling worden twee financiële transacties geboekt (zie punt 5.17): in de eerste plaats, in geval van betaling, een transactie in het financiële activum dat voor de betaling wordt gebruikt, of, in geval van niet-betaling, een toename van achterstallige rente, die wordt geboekt in subcategorie F.79; in de tweede plaats, als tegenboeking, de financiële transactie waarbij de netto financiële aanspraken van de crediteur op de debiteur afnemen.

PRO-MEMORIEPOST: DIRECTE BUITENLANDSE INVESTERINGEN (F.m)

5.132. Definitie: Tot de directe buitenlandse investeringen (F.m) behoren alle transacties in directe buitenlandse investeringen (AF.m), d.w.z. investeringen die leiden tot een langdurige relatie; ze vormen een weerspiegeling van het blijvende belang van een in de ene economie ingezeten institutionele eenheid ("directe investeerder") in een institutionele eenheid die in een andere economie gevestigd is ("onderneming met directe investeringen"). De directe investeerder wil zo een significante invloed uitoefenen op het beheer van de in de andere economie ingezeten onderneming. De directe investeringen omvatten de aanvankelijke transactie tussen de directe investeerder en de onderneming met directe investeringen, alsmede alle latere kapitaaltransacties tussen hen en tussen geaffilieerde ondernemingen, al dan niet met rechtspersoonlijkheid.(16)

5.133. Transacties in vorderingen en schulden die directe buitenlandse investeringen vormen, moeten onder de passende categorieën financiële transacties worden geboekt, namelijk leningen (F.4), aandelen en overige deelnemingen (F.5) of handelskredieten en transitorische posten (F.7). De bedragen die met de directe buitenlandse investeringen in ieder van genoemde categorieën gemoeid zijn, moeten echter ook afzonderlijk als pro-memoriepost worden geboekt.

REGELS VOOR DE BOEKING VAN FINANCIËLE TRANSACTIES

Waardering

5.134. Financiële transacties worden geboekt tegen de transactiewaarde, d.w.z. de waarde in nationale valuta waarin vorderingen en/of schulden enkel en alleen op grond van commerciële overwegingen worden gecreëerd, geliquideerd, uitgewisseld of overgenomen tussen institutionele eenheden, of tussen hen en het buitenland.

5.135 Financiële transacties en de al dan niet financiële transacties die hiertegenover staan, worden geboekt tegen dezelfde transactiewaarde. Er zijn drie mogelijkheden.

a) de financiële transactie is een transactie in betalingsmiddelen in de nationale valuta (zie de punten 5.04 en 5.23): de transactiewaarde is gelijk aan het bedrag van de uitgewisselde betalingsmiddelen;

b) de financiële transactie is een transactie in betalingsmiddelen in vreemde valuta (zie de punten 5.04 en 5.23) en de transactie die hiervan de tegenhanger is, is geen transactie in betalingsmiddelen in de nationale valuta: de transactiewaarde is gelijk aan het bedrag van de uitgewisselde betalingsmiddelen, na omrekening in de nationale valuta op basis van de op het moment van de betaling geldende marktkoers;

c) de financiële transactie noch haar tegenhanger is een transactie in betalingsmiddelen (zie punt 5.04): de transactiewaarde wordt vastgesteld op basis van de lopende marktwaarde van de betrokken vorderingen en/of schulden.

(16) Referentiedefinitie van buitenlandse directe investeringen van de OESO, 3e editie.

5.136. De transactiewaarde heeft betrekking op een specifieke financiële transactie en de tegenhanger ervan. In theorie moet de transactiewaarde duidelijk worden onderscheiden van een waarde die is gebaseerd op een marktprijs, een billijke marktprijs of een prijs waarmee wordt beoogd de prijs voor een categorie soortgelijke of zelfs identieke vorderingen en/of schulden in het algemeen weer te geven. Wanneer het bij de tegenhanger van de financiële transactie echter gaat om bij voorbeeld een overdracht, zodat de financiële transactie om andere dan om zuiver commerciële redenen wordt aangegaan, wordt de transactiewaarde gelijkgesteld aan de lopende marktwaarde van de betrokken vorderingen en/of schulden.

5.137. Voor de transactiewaarde blijven de beloning voor de dienstverlening, honoraria, commissies en dergelijke betalingen voor diensten in verband met de uitvoering van de transactie buiten beschouwing; deze moeten als betalingen voor diensten worden geboekt. Ook belastingen op financiële transacties blijven buiten beschouwing; deze worden als belastingen op de dienstverlening als produktgebonden belastingen behandeld. Wanneer een financiële transactie een nieuwe uitgifte van schulden behelst, is de transactiewaarde gelijk aan het bedrag van de aangegane schuld met uitzondering van vooraf betaalde rente. Ook wanneer een schuld wordt gedelgd, moet de transactiewaarde zowel voor de crediteur als voor de debiteur overeenstemmen met de vermindering van de schuld.

Voor sommige subcategorieën financiële transacties gelden specifieke criteria:

5.138. Effecten met uitzondering van aandelen (exclusief financiële derivaten) (F.33)

a) Wanneer effecten door de emittent op de markt worden gebracht via een emissiesyndicaat of via andere intermediairs en vervolgens tegen een hogere prijs aan de uiteindelijke investeerders worden verkocht, moeten als vorderingen en schulden de door de investeerders betaalde waarden worden geboekt. Het verschil tussen het door de investeerders betaalde bedrag en het bedrag dat de emittent ontvangt, moet worden behandeld als betaling voor de dienst van het emissiesyndicaat aan de emittent.

b) De uitgifte van effecten moet worden geboekt tegen de uitgiftewaarde. Indien effecten met agio of disagio worden uitgegeven, wordt de opbrengst voor de emittent op het moment van de verkoop en niet de nominale waarde in de rekeningen geboekt als de werkelijke uitgiftewaarde. Het verschil tussen de uitgiftewaarde en de aflossingswaarde wordt beschouwd als rente die tijdens de looptijd van de effecten wordt opgebouwd.

c) Obligaties die met groot disagio worden uitgegeven en obligaties met nulcoupons moeten worden behandeld als effecten die met disagio worden uitgegeven. De rente wordt gedurende de looptijd van de obligaties opgebouwd en geboekt als in dergelijke obligaties herbelegde middelen (zie punt 4.46).

d) Wanneer langlopende effecten enigszins beneden pari worden uitgegeven, kan het verschil tussen de uitgiftewaarde en de aflossingswaarde worden toegerekend op de dag van uitgifte.

e) In het geval van effecten waarvan de waarde van de hoofdsom gekoppeld is aan een prijsindexcijfer, de prijs van stapelgoederen of een wisselkoersindexcijfer, wordt de uitgifteprijs geboekt als hoofdsom en de geïndexeerde betaling die periodiek en/of op de vervaldag wordt verricht, als rente die gedurende de looptijd van de effecten wordt opgebouwd, terwijl de tegenboeking in de financiële rekening als herbelegging in effecten m.u.v. aandelen wordt opgetekend.

f) Beleggingen in effecten die op de secundaire markt in omloop zijn, worden geboekt tegen de beursnotering of de marktprijs.

g) Effecten die aflosbaar zijn gesteld, worden geboekt tegen de aflossingswaarde, inclusief aflossingspremies, maar exclusief uitlotings- en spaarpremies die als rente worden geboekt.

h) De conversie van obligaties in aandelen moet worden geboekt als verkoop van obligaties en aankoop van aandelen (zie punt 5.62l). De transactiewaarde moet worden afgeleid van de marktwaarde van de verkochte obligaties, wat een waarderingsverschil voor de aandelen met zich kan meebrengen die in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen moet worden geboekt (zie punt 6.54).

5.139. Financiële derivaten (F.34)

a) Bij de secundaire handel in opties en bij de afwikkeling van opties voordat het tot levering komt, gaat het om financiële transacties. Komt het wel tot levering, dan kan de optie al dan niet worden uitgeoefend. Wanneer de optie wordt uitgeoefend, kan er sprake zijn van een betaling van de optieschrijver aan de optiehouder ter hoogte van het verschil tussen de geldende marktprijs voor het onderliggende activum en de uitoefenprijs. Ook is de aan- of verkoop van het onderliggende al dan niet financiële activum mogelijk, die wordt geboekt tegen de geldende marktprijs, terwijl hiertegenover een betaling staat van de optiehouder aan de optieschrijver ter hoogte van de uitoefenprijs. Het verschil tussen de geldende marktprijs van het onderliggende activum en de uitoefenprijs is in beide gevallen gelijk aan de liquidatiewaarde van de optie, d.w.z. de optieprijs bij levering. Wanneer de optie niet wordt uitgeoefend, vindt er geen transactie plaats. Voor de optieschrijver wordt echter een positief en voor de optiehouder een negatief waarderingsverschil geboekt in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen.

b) Kenmerkend voor andere financiële derivaten dan opties is dat het gaat om contracten waarbij twee partijen overeenkomen gespecificeerde reële of financiële activa uit te wisselen op een bepaald tijdstip of op bepaalde tijdstippen in de toekomst. Bij dergelijke financiële derivaten moeten als transacties worden opgetekend de eventuele handel in de contracten en de nettowaarde van de afwikkeling. Ook kan er behoefte aan bestaan transacties op te tekenen die verband houden met de sluiting van derivaatovereenkomsten. De partijen zullen evenwel in vele gevallen een derivaatovereenkomst sluiten zonder dat de een de ander betaalt, zodat de waarde van de transactie waarbij de overeenkomst wordt gesloten nul is en een boeking in de financiële rekening niet nodig is.

c) Betalingen aan of door makelaars of andere tussenpersonen die uitdrukkelijk bedoeld zijn als commissie voor het regelen van optie-, future-, swap- en andere derivaatovereenkomsten worden in de desbetreffende rekeningen geboekt als betalingen voor diensten. Stromen rentebetalingen als gevolg van swapovereenkomsten moeten worden geboekt als inkomen uit vermogen, terwijl de aflossing van de hoofdsom in de financiële rekening wordt opgenomen. De bij een swapovereenkomst betrokken partijen worden niet geacht elkaar een dienst te hebben geleverd, maar iedere betaling aan een derde die heeft bemiddeld bij de totstandkoming van een swap, is daarentegen wel een betaling voor het verlenen van diensten (zie punt 4.47). Hoewel het in theorie zo is dat de premie die wordt betaald aan de verkoper van een optie, een vergoeding voor het verlenen van een dienst kan inhouden, is het in de praktijk gewoonlijk niet mogelijk dit element afzonderlijk te onderscheiden. Daarom moet de volledige prijs worden geboekt als verwerving van een vordering door de koper en het aangaan van een schuld door de verkoper.

5.140. Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (F.51)

a) Nieuwe aandelen worden geboekt tegen de waarde bij uitgifte, die gewoonlijk overeenkomt met de nominale waarde plus agio.

b) Transacties in aandelen die in omloop zijn, moeten worden geboekt tegen de transactiewaarde. Indien deze niet bekend is, kan zij worden geschat aan de hand van de beursnotering of marktprijs voor beursgenoteerde, en de boekwaarde voor niet-beursgenoteerde aandelen.

c) Voorlopige bewijzen van aandelen worden gewaardeerd tegen de prijs die blijkt uit het voorstel tot dividenduitkering door de emittent.

d) De uitgifte van bonusaandelen wordt niet geboekt in het stelsel (zie punt 5.93). Indien uit de uitgifte van bonusaandelen echter veranderingen in de totale marktwaarde van de aandelen van een onderneming voortvloeien, moeten deze worden geboekt in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen. (zie punt 6.56)

e) De transactiewaarde van overige deelnemingen (F.513) is het bedrag dat de eigenaars aan hun ondernemingen of quasi-ondernemingen overmaken. Soms kunnen middelen worden overgemaakt door schulden van de onderneming of quasi-onderneming over te nemen.

5.141. Participaties in beleggingsinstellingen (F.52)

a) Transacties in participaties in beleggingsinstellingen omvatten de waarde van de nettobijdragen aan een dergelijke instelling.

b) Inkomen uit vermogen dat beleggingsinstellingen ontvangen (minus een deel van de beheerskosten) en dat de houders van de participatiebewijzen wordt toegewezen - ook indien het niet wordt uitgekeerd - heeft een tegenboeking in de financiële rekening onder de rubriek participaties in beleggingsinstellingen. Het gevolg hiervan is dat het inkomen uit vermogen wordt herbelegd.

Moment van boeking

5.142. Financiële transacties en de transacties die hiervan de tegenhanger zijn, worden op hetzelfde moment geboekt.

5.143. Wanneer de tegenhanger van een financiële transactie een niet-financiële transactie is, worden beide geboekt op het moment dat de niet-financiële transactie plaatsvindt. Wanneer bij voorbeeld voor de verkoop van goederen of diensten een handelskrediet wordt verleend, moet deze financiële transactie worden geboekt op het moment dat de boekingen in de desbetreffende niet-financiële rekening plaatsvinden.

5.144. Wanneer de tegenhanger van een financiële transactie ook een financiële transactie is, zijn er drie mogelijkheden:

a) bij beide financiële transacties gaat het om een transactie in betaalmiddelen (zie punt 5.04): ze worden geboekt op het moment van de eerste betaling;

b) slechts een van de twee financiële transacties is een transactie in betaalmiddelen (zie punt 5.04): ze worden geboekt op het moment dat de betaling plaatsvindt;

c) geen van beide financiële transacties is een transactie in betaalmiddelen (zie punt 5.04): ze worden geboekt op het moment dat de eerste financiële transactie plaatsvindt.

Afleiden van financiële transacties uit balansmutaties

5.145. Wanneer er geen basisstatistieken over financiële transacties beschikbaar zijn, kunnen deze transacties worden afgeleid uit mutaties in de financiële balans, d.w.z. mutaties in het bedrag aan vorderingen en uitstaande schulden tussen de eind- en de beginbalans. Het verschil tussen het bedrag aan financiële transacties en de mutaties in de financiële balans bestaat uit de boekingen in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen en de rekening inzake overige volumemutaties in activa.

BIJLAGE

BAND MET MONETAIRE AGGREGATEN

5.146. In deze bijlage wordt een methode toegelicht waarmee monetaire aggregaten in de balansen en de financiële rekeningen kunnen worden aangetoond.

5.147. De definitie van monetaire aggregaten verschilt per land en verandert in de loop der tijd. Zij behoeven niet te zijn gebaseerd op de classificaties van de vorderingen en de sectoren zoals deze in het stelsel zijn vastgesteld. Daarom is er geen definitie van monetaire aggregaten in het Stelsel opgenomen.

5.148. Er kunnen zich problemen voordoen wanneer monetaire aggregaten in de balansen en de financiële rekeningen worden opgenomen. In de eerste plaats kunnen zij bestaan uit elementen die niet overeenkomen met de klassen, d.w.z. de categorieën, subcategorieën en subposten van vorderingen zoals deze in het stelsel zijn gedefinieerd. Een monetair aggregaat kan bijvoorbeeld enkel een subklasse van de categorie chartaal geld en deposito's (AF.2) omvatten. Deze subklasse is misschien gedefinieerd op basis van looptijden en/of van de institutionele eenheden die chartaal geld en deposito's houden of uitgeven. In de tweede plaats kunnen monetaire aggregaten doelen op geldscheppende, geldhoudende en geldneutrale sectoren die niet kunnen worden samengesteld uit de sectoren en subsectoren van het stelsel. In de derde plaats kunnen de gegevensbronnen voor het samenstellen van de monetaire aggregaten in de praktijk afwijken van de gegevensbronnen voor het opstellen van de balans en de financiële rekeningen van de sectoren en het buitenland.

5.149. Ten einde een monetair aggregaat MX in de balans of de financiële rekeningen vast te stellen, kan het noodzakelijk zijn klasse i van de vorderingen en schulden in het stelsel in twee subklassen onder te verdelen:

- MX_i: de subklasse vorderingen (schulden) in klasse i, opgenomen in het monetaire aggregaat MX;
- MX_{-i}: de subklasse vorderingen (schulden) in klasse i, niet opgenomen in het monetaire aggregaat MX.

In de praktijk hebben enkele soorten vorderingen (schulden) zelfs niets te maken met de geldmarkt in ruime zin, bijvoorbeeld monetair goud en SDR's (AF.1) of verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6). Daarom zijn MX_1 en MX_6 gelijk aan nul; een splitsing van AF.1 in MX_1 en MX_{-1} of van AF.6 in MX_6 en MX_{-6} is dan ook niet nodig.

5.150. Het monetaire aggregaat MX is gelijk aan de som van alle subklassen vorderingen MX_i van de geldhoudende sectoren en aan de som van alle subklassen schulden MX_i van de geldscheppende sectoren.

5.151. Het grootste voordeel van deze methode is haar flexibiliteit. Wanneer de definitie van een monetair aggregaat wordt gewijzigd, behoeven enkel de onderverdelingen van sommige klassen vorderingen en schulden in MX_i en MX_{-i} te worden aangepast.

Monetaire aggregaten in de balans of de financiële rekeningen

VORDERINGEN VAN GELDHOUDENDE SECTOREN				SCHULDEN VAN GELDSCHEPPENDE SECTOREN		
Totaal	Huishoudens	Niet-financiële ondernemingen		Monetaire financiële instellingen	Buitenland	Totaal
			AF.1 AF.2 waarvan MX_2 MX_{-2} AF.3 AF.33 waarvan MX_{33} MX_{-33} AF.34 waarvan MX_{34} MX_{-34} AF.4 AF.41 waarvan MX_{41} MX_{-41} AF.42 waarvan MX_{42} MX_{-42} AF.5 AF.51 waarvan MX_{51} MX_{-51} AF.52 waarvan MX_{52} MX_{-52} AF.6 AF.7 AF.71 waarvan MX_{71} MX_{-71} AF.79			
			Totaal vorderingen en schulden waarvan MX			

HOOFDSTUK VI

OVERIGE STROMEN

6.01. Tot de overige stromen behoren het verbruik van vaste activa (K.1), het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa (K.2) en de overige mutaties in activa (K.3-K.12).

De overige mutaties in activa bestaan uit diverse soorten mutaties in de activa en de passiva, die niet het gevolg zijn van in de kapitaalrekening en de financiële rekening geboekte transacties. Hieronder vallen de overige volumemutaties in activa (K.3-K.10 en K.12) en de waarderingsverschillen (K.11).

Verbruik van vaste activa (K.1)

6.02. Definitie: Het verbruik van vaste activa (K.1) geeft aan in hoeverre vaste activa tijdens de beschouwde periode worden opgebruikt als gevolg van normale slijtage en voorzienbare veroudering, met inbegrip van een voorziening voor verlies van vaste activa ten gevolge van toevallige verzekerbare schade.

6.03. Het verbruik van vaste activa moet worden berekend voor alle vaste activa, zowel de materiële als de immateriële, zoals de kosten voor de exploratie van minerale reserves, computerprogrammatuur, grote verbeteringen aan niet-geproduceerde activa en de kosten van eigendomsoverdracht van niet-geproduceerde activa.

6.04. Het verbruik van vaste activa (dat moet worden onderscheiden van fiscale of commerciële afschrijvingen) moet worden geschat op basis van het bestand aan vaste activa en de waarschijnlijke gemiddelde economische levensduur van de verschillende soorten goederen. Voor de berekening van het bestand aan vaste activa wordt de methode van doorlopende voorraadadministratie aanbevolen voor het geval rechtstreekse informatie ontbreekt. Het bestand aan vaste activa moet worden gewaardeerd tegen de aankoopprijzen tijdens de lopende periode.

Met verlies van vaste activa ten gevolge van toevallige verzekerbare schade wordt bij de berekening van de gemiddelde levensduur van de desbetreffende goederen rekening gehouden. Voor de totale volkshuishouding kan ervan worden uitgegaan dat de werkelijke normale toevallige schade binnen een bepaalde boekingsperiode min of meer gelijk is aan het gemiddelde. Voor afzonderlijke eenheden en groepen eenheden kan de werkelijke normale toevallige schade echter afwijken van het gemiddelde. In zo'n geval wordt, voor de desbetreffende sectoren, een eventueel verschil geboekt als overige volumemutaties in vaste activa.

Het verbruik van vaste activa wordt berekend volgens de lineaire methode, waarbij de waarde van de vaste activa gelijkmatig over de hele levensduur van het goed wordt afgeschreven.

Toch kan, afhankelijk van het tempo waarin een vast activum minder doelmatig wordt, de berekening van het verbruik van vaste activa volgens de meetkundige depreciatiemethode noodzakelijk zijn.

6.05. In het rekeningenstelsel wordt het verbruik van vaste activa geboekt onder elk saldo dat bruto en netto wordt uitgedrukt: "bruto" betekent vóór aftrek van verbruik van vaste activa, "netto" na aftrek van verbruik van vaste activa.

Saldo aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa (K.2)

6.06. Definitie: Tot de niet-financiële niet-geproduceerde activa[1] behoren grond en de overige materiële niet-geproduceerde activa die kunnen worden gebruikt bij de produktie van goederen en diensten, alsmede immateriële niet-geproduceerde activa.

6.07. Grond wordt gedefinieerd als de bodem zelf, met inbegrip van bodembedekking en daaraan verbonden oppervlaktewater[1]. Dit omvat alle binnenwateren - reservoirs, meren, rivieren enz. - waarover eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend.

6.08. Grond omvat niet:

a) bouwwerken die zich op of in de grond bevinden - wegen, tunnels enz.;

b) wijngaarden, boomgaarden of andere aanplant van bomen of gewassen enz.;

c) minerale reserves;

d) niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen;

e) grondwater.

De posten a) en b) zijn geproduceerde vaste activa, de posten c), d) en e) behoren tot de materiële niet-geproduceerde activa.

6.09. Aan- en verkopen van grond worden gewaardeerd tegen de geldende marktprijzen op het moment dat de aan- of verkoop plaatsvindt. Grondtransacties worden voor dezelfde waarde geboekt in de rekeningen van koper en verkoper. In deze waarde zijn niet begrepen de kosten van de eigendomsoverdracht van de grond; deze worden beschouwd als bruto-investeringen in vaste activa.

6.10. De aan- en verkopen van overige materiële niet-geproduceerde activa betreffen minerale reserves, niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen en water. Tot de minerale reserves behoren kolen-, aardolie- en aardgasreserves, minerale metaalreserves en overige minerale reserves[1].

6.11. Aan- en verkopen van overige materiële niet-geproduceerde activa worden gewaardeerd tegen de geldende marktprijzen op het moment dat de aan- of verkoop plaatsvindt. Tot de aan- en verkopen behoren niet de kosten van de eigendomsoverdracht; deze worden geboekt als bruto-investeringen in vaste activa.

(1) Zie voor de definitie van de activa bijlage 1 van hoofdstuk VII.

6.12. Immateriële niet-financiële niet-geproduceerde activa zijn octrooien, lease- en andere overdraagbare contracten, aangekochte goodwill en overige immateriële niet-geproduceerde activa. Grond, minerale reserves, woningen en andere gebouwen kunnen worden geleasd[1]. Andere voorbeelden zijn overdraagbare contracten met atleten en schrijvers. De waarde van de aangekochte of verkochte lease- of andere overdraagbare contracten bestaat uit de betalingen aan de oorspronkelijke of latere bezitters of huurders op het moment dat de leasecontracten of concessies worden verkocht of overgedragen aan andere institutionele eenheden. Tot de waarde van de aangekochte of verkochte immateriële niet-geproduceerde activa behoren niet de kosten van de eigendomsoverdracht. Deze maken deel uit van de bruto-investeringen in vaste activa.

6.13. Het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa wordt geboekt in de kapitaalrekening van de sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland.

Overige mutaties in activa (K.3-K.12)

6.14. Definitie: De overige mutaties in activa zijn stromen die niet het gevolg zijn van in de kapitaalrekening en de financiële rekening geboekte transacties. Er zijn twee soorten "overige mutaties". De eerste bestaat uit volumemutaties in activa. De tweede omvat mutaties in de waarde van activa en passiva, die zijn toe te schrijven aan veranderingen in het prijsniveau en de prijsstructuur en die leiden tot waarderingsverschillen.

Overige volumemutaties (K.3-K.10 en K.12)

6.15. De overige volumemutaties zijn stromen met verschillende functies. Een belangrijke functie is dat het zo mogelijk is dat bepaalde activa op een gegeven moment in het stelsel worden opgenomen en hier weer uit verdwijnen - b.v. bij het verschijnen en verdwijnen van in de natuur voorkomende activa. Dit is belangrijk voor het registreren van de ontdekking, uitputting en degradatie van natuurlijke hulpbronnen. Een tweede functie is de registratie van de gevolgen van uitzonderlijke, onverwachte gebeurtenissen voor de uit activa voortvloeiende economische baten.

6.16. De overige volumemutaties beslaan negen categorieën:

economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa (K.3);

economisch ontstaan van geproduceerde activa (K.4);

natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen (K.5);

economisch verlies van niet-geproduceerde activa (K.6);

verlies door rampen (K.7);

niet-gecompenseerde confiscaties (K.8);

overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g. (K.9);

overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g. (K.10);

wijzigingen in classificaties en structuur (K.12).

Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa (K.3)

6.17. Het economisch ontstaan van niet-financiële niet-geproduceerde activa (K.3) betreft de kwantitatieve toename van deze soort activa, die niet het gevolg is van produktie.

Hiertoe behoren:

a) brutotoename van het niveau van exploiteerbare minerale reserves: aantoonbare reserves aan kolen, aardolie, aardgas, minerale metalen en overige mineralen, die economisch kunnen worden geëxploiteerd, alsmede de toename van de reserves waarvan de exploitatie economisch rendabel wordt als gevolg van technologische vooruitgang of relatieve prijswijzigingen;

b) gebruik van andere natuurlijke activa voor economische activiteiten: in de natuur voorkomende eenheden die van status veranderen en economische activa worden, zijnde eenheden waarover eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend door institutionele eenheden en waaruit economische baten kunnen voortvloeien voor de eigenaars ervan (b.v. exploitatie van oerwouden, ontwikkeling van woeste gronden in grond die voor economische doeleinden wordt gebruikt, landwinning);

c) kwaliteitswijzigingen van niet-geproduceerde activa wegens veranderingen in economisch gebruik. Kwaliteitswijzigingen worden beschouwd als volumemutaties. De hier geboekte kwaliteitswijzigingen vormen de pendant van de veranderingen in economisch gebruik dien als wijzigingen in classificaties (zie punt 6.32) worden opgenomen - bijvoorbeeld de bestemming van landbouwgrond tot bouwgrond;

d) ontstaan van immateriële niet-geproduceerde activa. Er ontstaan immateriële niet-financiële niet-geproduceerde activa wanneer octrooien worden verleend of overdraagbare contracten worden opgesteld. Indien voorts een onderneming wordt verkocht tegen een prijs die het eigen vermogen (zie punt 7.05) ervan overschrijdt, is het verschil tussen de aankoopprijs en het eigen vermogen het activum "aangekochte goodwill". Goodwill die niet blijkt uit de aankoop/verkoop, wordt niet beschouwd als economisch activum.

Economisch ontstaan van geproduceerde activa (K.4)

6.18. Het economisch ontstaan van geproduceerde activa (K.4) doet zich voor bij goederen die nog niet in de balans zijn opgenomen. Het is de erkenning van een significante of bijzondere waarde, waarvan het economisch ontstaan belangrijk genoeg wordt geacht om onder de overige volumemutaties te worden geboekt.

Onder deze rubriek vallen:

a) kostbaarheden als edelstenen en kunstvoorwerpen, op het moment dat de nog niet in de balans opgenomen hoge waarde of artistieke betekenis van het object voor het eerst wordt vastgesteld;

b) historische monumenten, op het moment dat de nog niet in de balans opgenomen bijzondere archeologische, historische of culturele waarde van een gebouw of lokatie voor het eerst wordt vastgesteld.

Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen (K.5)

6.19. De natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen (K.5) valt niet onder de rechtstreekse controle, de verantwoordelijkheid of het beheer van een institutionele eenheid, zodat er niet van een produktieproces kan worden gesproken. De waardevermeerdering van dergelijke economische activa als staand hout of vis in riviermondingen moet dan ook worden beschouwd als een economisch ontstaan.

6.20. Natuurlijke aanwas dient te worden geboekt als toevoeging (K.5); de uitputting van natuurlijke hulpbronnen dient te worden geboekt als een economisch verlies (K.61). In de praktijk kan de natuurlijke aanwas alleen netto worden geboekt, omdat de fysieke maten die waarschijnlijk de enige beschikbare basis voor de registratie vormen, in feite nettomaten zijn.

Economisch verlies van niet-geproduceerde activa (K.6)

6.21. Het economisch verlies van niet-financiële niet-geproduceerde activa (K.6) omvat:

a) uitputting van natuurlijke hulpbronnen (K.61), d.w.z. de vermindering van de minerale reserves en de uitputting van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen die tot de activa behoren (zie punt 6.19);

b) overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa (K.62):

- overige afname van de omvang van de exploiteerbare minerale reserves (herziening van de exploiteerbaarheid wegens technologische ontwikkelingen of relatieve prijswijzigingen);
- kwaliteitsverandering van niet-geproduceerde activa wegens veranderingen in economisch gebruik;
- degradatie van niet-geproduceerde activa ten gevolge van economische activiteiten. Hieronder vallen degradatie van de bodem, het water en in beginsel ook andere natuurlijke hulpbronnen;
- afschrijving en annulering van aangekochte goodwill, resp. overdraagbare contracten; beëindiging van octrooibescherming.

Verlies door rampen (K.7)

6.22. Verlies door rampen (K.7), dat wordt geboekt als overige volumemutaties in activa, is het gevolg van afzonderlijke en herkenbare gebeurtenissen op grote schaal, waarbij vermogensobjecten behorend tot alle soorten economische (niet-financiële of financiële) activa verwoest kunnen worden.

6.23. Onder dergelijke gebeurtenissen worden gerekend grote aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, vloedgolven, uitzonderlijk zware orkanen, droogte en andere natuurrampen, oorlogshandelingen, ongeregeldheden en andere politieke gebeurtenissen, alsmede technologische ongevallen als grote giflozingen of het vrijkomen van radioactiviteit.

In het bijzonder vallen onder deze rubriek:

a) verslechtering van de bodemkwaliteit door abnormaal grote overstromingen of stormen;

b) verlies van cultuurgewassen door droogte of ziektes;

c) verwoesting van gebouwen, werktuigen of kostbaarheden door bosbranden of aardbevingen;

d) toevallige vernietiging van chartaal geld of van effecten aan toonder als gevolg van natuurrampen of politieke gebeurtenissen.

Niet-gecompenseerde confiscaties (K.8)

6.24. Niet-gecompenseerde confiscaties (K.8) vinden plaats wanneer de overheid of andere institutionele eenheden de activa van andere institutionele eenheden, met inbegrip van niet-ingezeten eenheden, zonder volledige compensatie in beslag nemen om andere redenen dan de betaling van belastingen, boetes of soortgelijke heffingen. Het niet-gecompenseerde gedeelte van dergelijke eenzijdige confiscaties is geen kapitaaloverdracht die in de kapitaalrekening wordt geboekt.

Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g. (K.9)

6.25. Onder de rubriek "Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g." (K.9) worden de gevolgen geboekt die onverwachte gebeurtenissen hebben op de economische baten die uit activa kunnen voortvloeien.

Hiertoe behoren:

a) onvoorziene veroudering. Het verbruik van vaste activa dekt geen onvoorziene veroudering van vaste activa en het kan zijn dat het voor de verwachte gebruikelijke veroudering opgenomen bedrag niet aan de werkelijkheid beantwoordt. Er moeten derhalve voorzieningen worden getroffen voor de opname van waardevermindering van vaste activa als gevolg van de invoering van verbeterde technologieën;

b) verschillen tussen de voorzieningen die in het kader van het verbruik van vaste activa voor gebruikelijke schade worden getroffen en het werkelijke verlies. Het verbruik van vaste activa dekt geen onvoorziene schade en het is mogelijk dat het voor de verwachte gebruikelijke schade opgenomen bedrag niet aan de werkelijkheid beantwoordt. Er moeten daarom correcties worden aangebracht voor de onvoorziene waardevermindering (of -vermeerdering) van de vaste activa wegens dergelijke situaties;

c) achteruitgang van de kwaliteit van vaste activa waarmee geen rekening is gehouden bij het verbruik van vaste activa: waardevermindering van vaste activa door, bij voorbeeld, de onvoorziene gevolgen van verzuurde lucht en zure regen voor gebouwen of carrosserieën van voertuigen;

d) voortijdig opgeven van produktiefaciliteiten (vóór het einde van de economische levensduur of zelfs voordat ze economisch in gebruik zijn genomen);

e) uitzonderlijke voorraadverliezen (b.v. door brandschade, diefstal, besmetting van graanvoorraden door insekten);

f) statistische verschillen betreffende niet-financiële activa tussen de eindbalans en de overeenkomstige beginbalans.

Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g. (K.10)

6.26. Alle mutaties in financiële activa en passiva (vorderingen en schulden) die niet het gevolg zijn van in de financiële rekening opgetekende financiële transacties, die niet tot de in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen opgetekende waarderingsverschillen behoren, die geen wijzigingen in classificaties en structuur zijn en die niet het gevolg zijn van verlies door rampen of van niet-gecompenseerde confiscaties, moeten hier worden geboekt.

6.27. Rubriek K.10 omvat:

a) toekenning en annulering van SDR's (AF.12) (zie de punten 5.33-5.35): voor SDR's bestaat zelfs geen fictieve schuld. Het mechanisme waarbij SDR's worden gecreëerd (de toekenning van SDR's) en teniet worden gedaan (de annulering van SDR's) leidt daarom niet tot transacties, maar wordt geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa. Door toekenning van SDR's nemen de financiële activa van de monetaire autoriteiten toe en door annulering nemen ze af;

b) overige volumemutaties voor pensioenfondsen met vaste uitkeringen: in dergelijke pensioenstelsels is de hoogte van de pensioenen voor de deelnemende werknemers gegarandeerd. De pensioenen worden op grond van een bepaalde formule gekoppeld aan het aantal dienstjaren en het loon en zijn niet volledig afhankelijk van de activa in het fonds. Voor dergelijke stelsels heeft een boeking in de rekening inzake overige volumemutaties in activa betrekking op de mutaties in de actuarieel bepaalde verplichtingen die voortvloeien uit veranderingen in de uitkeringenstructuur en niet uit veranderingen in de samenstelling van de groep begunstigden qua leeftijd en aantal dienstjaren. Tot de veranderingen in de uitkeringenstructuur behoren veranderingen in de formule, verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd of financiering in verband met een jaarlijkse toename (gewoonlijk vastgesteld op constant x % per jaar) van toekomstige pensioenen of van alle pensioenen die worden uitgekeerd;

c) uitzonderlijke verliezen van chartaal geld of van effecten aan toonder door bij voorbeeld brand of diefstal;

d) afschrijving of gedeeltelijke afboeking van dubieuze vorderingen door crediteuren: eenzijdige erkenning door een crediteur dat een vordering door een faillissement of om andere redenen niet meer kan worden geïnd. De verwijdering van deze vordering van zijn balans moet hier worden opgetekend, evenals de verwijdering van het dienovereenkomstige passivum van de debiteur. Wanneer de institutionele eenheid die debiteur is, door de crediteur wordt gecontroleerd, wordt de afschrijving of afboeking van de schuld door de crediteur - indien dit niet het gevolg is van een faillissement - in de accumulatierekeningen geboekt;

e) statistische verschillen ten aanzien van financiële activa en passiva tussen de eindbalans en de overeenkomstige beginbalans.

6.28. Rubriek K.10 omvat niet:

- het schrappen van een schuld in wederzijds overleg tussen crediteur en debiteur (kwijtschelding): dit wordt beschouwd als een transactie tussen de crediteur en de debiteur; de transactie die hiervan de pendant is, is het schrappen van de vordering en de desbetreffende schuld in de financiële rekening (zie punt 5.16);
- schuldafwijzing: het eenzijdig schrappen van een schuld door een debiteur wordt niet erkend door het stelsel.

Wijzigingen in classificaties en structuur (K.12)

6.29. De wijzigingen in classificaties en structuur (K.12) omvatten wijzigingen in sectorclassificatie en structuur van institutionele eenheden (K.12.1) en wijzigingen in de classificatie van activa en passiva (K.12.2).

Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur (K.12.1)

6.30. Door de herindeling van een institutionele eenheid in een andere sector wordt de hele balans daarheen overgebracht; wanneer bij voorbeeld een institutionele eenheid die in de sector huishoudens was ingedeeld, een quasi-onderneming wordt, wordt zij nu geclassificeerd in de sector ondernemingen.

Veranderingen in de structuur van institutionele eenheden betreffen ook het ontstaan en verdwijnen van bepaalde vorderingen en schulden ten gevolge van de herstructurering. Wanneer een onderneming als onafhankelijke rechtspersoon verdwijnt, omdat zij wordt overgenomen door een of meer andere ondernemingen, verdwijnen alle vorderingen en schulden, inclusief aandelen en overige deelnemingen, die bestonden tussen die onderneming en de onderneming(en) die deze heeft/hebben overgenomen, uit het stelsel. De aankoop van aandelen en overige deelnemingen van een onderneming als onderdeel van een fusie moet echter als een financiële transactie tussen de koper en de vroegere eigenaar worden geboekt. Vervanging van bestaande aandelen door aandelen in de overnemende of de nieuwe onderneming moet worden geboekt als de terugkoop van aandelen en de uitgifte van nieuwe aandelen. Vorderingen en schulden die bestonden tussen de overgenomen onderneming en derden, blijven onveranderd en gaan over naar de overnemende onderneming(en).

Evenzo worden nieuwe vorderingen en schulden van een onderneming die juridisch wordt gesplitst in twee of meer institutionele eenheden, in deze categorie geboekt (ontstaan van vorderingen) (K.12.1).

Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva (K.12.2)

6.31. Rubriek K.12.2 omvat de monetisatie/demonetisatie van goud (K.12.21) en overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva (K.12.22).

6.32. Monetisatie/demonetisatie van goud (K.12.21) wordt geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa van de monetaire autoriteiten (zie punt 5.27).

Monetisatie van goud vindt plaats wanneer de monetaire autoriteiten goud overbrengen van het bestand aan kostbaarheden naar hun reserves. In de rekening inzake overige volumemutaties in activa wordt op dat moment een afname van hun bezit aan kostbaarheden en een toename van hun bezit aan monetair goud geboekt.

Aankopen van monetair goud rechtstreeks van andere monetaire autoriteiten worden ingedeeld als transacties in monetair goud (F.11). Alle andere aankopen, met inbegrip van die bij financiële intermediairs of via een gereglementeerde goudmarkt, moeten worden geboekt als aankoop van kostbaarheden, gevolgd door een wijziging in de classificatie.

Demonetisatie van goud vindt plaats wanneer de monetaire autoriteiten goud overbrengen van de reserves naar de kostbaarheden. Het bezit aan monetair goud van de monetaire autoriteiten neemt dan af en het bezit aan kostbaarheden neemt toe. Verkopen van monetair goud rechtstreeks aan andere monetaire autoriteiten worden geboekt als transacties in monetair goud (F.11), terwijl alle andere verkopen, met inbegrip van die aan financiële intermediairs of via een gereglementeerde goudmarkt moeten worden geboekt als verkoop van kostbaarheden voorafgegaan door een wijziging in de classificatie.

6.33. Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva (K.12.22): voorbeelden zijn wijzigingen in het gebruik van grond of verbouwing van woningen tot bedrijfsgebouwen of omgekeerd. In het geval van grond dienen beide posten - een negatieve voor de oude categorie en een positieve voor de nieuwe - met dezelfde waarde te worden opgenomen in categorie K.12.22. De verandering in de waarde van grond als gevolg van deze wijziging in gebruik wordt geboekt als economisch ontstaan (zie punt 6.17c) dan wel verdwijnen van niet-geproduceerde activa (zie punt 6.21b), wat wordt beschouwd als volumemutatie.

6.34. Overige volumemutaties in activa (K.3-K.10 en K.12) worden geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa van de desbetreffende sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland.

Nominale waarderingsverschillen (K.11)

6.35. De nominale waarderingsverschillen(2) betreffen de groep overige mutaties in de waarde van de activa, de passiva en dus ook het vermogenssaldo, die het resultaat zijn van veranderingen in hun prijsniveau en -structuur. Nominale waarderingsverschillen worden ingedeeld in neutrale en reële waarderingsverschillen.

6.36. Definitie: Een nominaal waarderingsverschil (K.11) voor een bepaalde hoeveelheid van een activum is de waardeverandering van dat activum voor de eigenaar als gevolg van een prijswijziging. Een nominaal waarderingsverschil voor een passivum is gelijk aan de waardeverandering van dat passivum als gevolg van een prijswijziging, maar met tegenovergesteld teken.

6.37. Een positief waarderingsverschil is te danken aan een waardevermeerdering van een bepaald activum of een waardevermindering van een bepaald passivum. Een negatief waarderingsverschil is te wijten aan een waardevermindering van een bepaald activum of een waardevermeerdering van een bepaald passivum.

(2) "Waarderingsverschillen" kunnen zowel negatief als positief zijn. Ook kan de term "activa" voor zowel activa als passiva worden gebruikt.

6.38. De in de desbetreffende rekening opgenomen nominale waarderingsverschillen betreffen zowel activa als passiva en worden ook geboekt wanneer ze niet worden gerealiseerd. Een waarderingsverschil wordt geacht te worden gerealiseerd wanneer het desbetreffende activum verkocht, geruild, gebruikt wordt of op andere wijze van de hand wordt gedaan, of wanneer een schuld wordt ingelost. Een niet-gerealiseerd waarderingsverschil ontstaat derhalve bij een activum dat aan het eind van de boekingsperiode nog in het bezit van de eenheid is of een passivum dat dan nog uitstaat. Onder een gerealiseerd waarderingsverschil wordt gewoonlijk verstaan het waarderingsverschil over de gehele periode dat de eenheid het activum in eigendom had of dat het passivum uitstond, of deze periode nu samenvalt met de boekingsperiode of niet. Omdat in het stelsel de toename van het waarderingsverschil wordt geboekt, verschijnt het onderscheid tussen gerealiseerde en niet-gerealiseerde waarderingsverschillen niet in de classificaties en rekeningen, hoewel dit voor bepaalde doeleinden nuttig zou zijn.

6.39. Waarderingsverschillen hebben betrekking op alle soorten activa: niet-financiële geproduceerde en niet-geproduceerde activa, alsmede vorderingen, zodat ook waarderingsverschillen op voorraden van allerlei goederen van producenten, met inbegrip van onderhanden werk, in aanmerking komen.

6.40. Nominale waarderingsverschillen zijn mogelijk bij activa die tijdens de boekingsperiode gedurende enige tijd in de balans waren opgenomen, en niet uitsluitend bij activa die in de begin- en/of eindbalans verschijnen. Het nominale waarderingsverschil voor de eigenaar van een bepaald activum, of van een bepaalde hoeveelheid van een specifiek soort activum, tussen twee tijdstippen wordt bepaald als:

de lopende waarde van bedoeld activum op het laatste tijdstip

minus

de lopende waarde van bedoeld activum op het eerste tijdstip,

ervan uitgaande dat het activum zelf intussen kwalitatief noch kwantitatief verandert. Het nominale waarderingsverschil W voor een bepaalde hoeveelheid h van een activum tussen de tijdstippen o en t, kan als volgt worden uitgedrukt:

$$W = (p_t - p_o) \bullet h$$

waarbij p_o en p_t de prijzen zijn van het activum op de tijdstippen o en t. Voor vorderingen en schulden met een vaste lopende waarde, waarvoor p_o en p_t per definitie gelijk zijn, zijn nominale waarderingsverschillen altijd nul.

6.41. Om de nominale waarderingsverschillen te kunnen berekenen, moeten aan- en verkopen van activa op dezelfde wijze worden gewaardeerd als in de kapitaal- en de financiële rekening, terwijl bestanden aan activa op dezelfde wijze als in de balans moeten worden gewaardeerd. In het geval van vaste activa is de waarde van een aankoop gelijk aan het bedrag dat de koper heeft betaald aan de producent of verkoper, plus de bijbehorende kosten van de eigendomsoverdracht die ten laste van de koper komen. De verkoopwaarde van bestaande vaste activa is gelijk aan het bedrag dat de verkoper van de koper ontvangt minus de kosten van de eigendomsoverdracht die ten laste van de verkoper komen.

Er zijn vier situaties die aanleiding geven tot nominale waarderingsverschillen:

(1) een activum dat in de begin- en de eindbalans is opgenomen: het nominale waarderingsverschil gedurende de boekingsperiode is gelijk aan de waarde in de eindbalans minus de waarde in de beginbalans. Deze waarden zijn schattingen van de waarde van de activa, als deze zouden worden aangeschaft op het moment dat de balansen worden opgemaakt. Het nominale waarderingsverschil wordt niet gerealiseerd;

(2) een activum dat in de beginbalans is opgenomen en tijdens de boekingsperiode wordt verkocht: het nominale waarderingsverschil is gelijk aan de werkelijke of geschatte waarde bij verkoop minus de waarde in de beginbalans. Het nominale waarderingsverschil wordt gerealiseerd;

(3) een activum dat tijdens de boekingsperiode wordt aangeschaft en in de eindbalans is opgenomen: het nominale waarderingsverschil is gelijk aan de waarde in de eindbalans minus de werkelijke of geschatte waarde bij aankoop. Het nominale waarderingsverschil wordt niet gerealiseerd;

(4) een activum dat tijdens de boekingsperiode wordt aangeschaft en verkocht: het nominale waarderingsverschil is gelijk aan de werkelijke of geschatte waarde bij verkoop minus de werkelijke of geschatte waarde bij aankoop. Het nominale waarderingsverschil wordt gerealiseerd.

6.42. Nominale waarderingsverschillen betreffen zowel activa als passiva en worden ook geboekt wanneer ze niet worden gerealiseerd. Zij worden opgenomen in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen van de verschillende sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland.

Neutrale waarderingsverschillen (K.11.1)

6.43. Definitie: Een neutraal waarderingsverschil (K.11.1) voor een activum is de waarde van het waarderingsverschil dat zou zijn ontstaan als de prijs van het activum zich in de loop der tijd in dezelfde mate zou ontwikkelen als het algemene prijspeil.

Er worden neutrale waarderingsverschillen vastgesteld om de berekening van reële waarderingsverschillen, die de werkelijke koopkracht over de verschillende sectoren herverdelen, te vergemakkelijken.

6.44. Stel het algemene prijsindexcijfer is r. Dan is het neutrale waarderingsverschil NW voor een bepaalde hoeveelheid h van een activum tussen de tijdstippen o en t:

$$NW = p_o \bullet h\,(r_t/r_o - 1)$$

waarbij $p_o \bullet h$ de lopende waarde van het activum is op tijdstip o en r_t/r_o de factor waarmee het algemene prijsindexcijfer tussen de tijdstippen o en t gewijzigd is. Voor alle activa en passiva geldt dezelfde r_t/r_o.

6.45. Er bestaat geen optimaal algemeen prijsindexcijfer voor de berekening van neutrale waarderingsverschillen. Volgens afspraak wordt als algemeen prijsindexcijfer voor de berekening van neutrale waarderingsverschillen gebruik gemaakt van het prijsindexcijfer voor het finaal binnenlands gebruik met uitzondering van de veranderingen in voorraden.

6.46. Neutrale waarderingsverschillen worden geboekt in de rekening inzake neutrale waarderingsverschillen, een subrekening van de rekening inzake nominale waarderingsverschillen, van de verschillende sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland.

Reële waarderingsverschillen (K.11.2)

6.47. Definitie: Een reëel waarderingsverschil (K.11.2) voor een activum is het verschil tussen het nominale en het neutrale waarderingsverschil voor dat activum.

Het reële waarderingsverschil RW voor een bepaalde hoeveelheid h van een activum tussen de tijdstippen o en t wordt uitgedrukt als:

$$RW = W - NW \quad \text{of}$$
$$RW = (p_t / p_o - r_t / r_o) \bullet p_o \bullet h$$

De waarde van reële waarderingsverschillen voor activa hangt dus af van de prijsontwikkelingen ervan gedurende de betrokken periode ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van andere prijzen, als gemeten met behulp van het algemene prijsindexcijfer.

6.48. Reële waarderingsverschillen worden geboekt in de rekening inzake reële waarderingsverschillen, een subrekening van de rekening inzake nominale waarderingsverschillen, van de verschillende sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland.

<u>Waarderingsverschillen voor financiële activa</u>

Chartaal geld en deposito's (AF.2)

6.49. De lopende waarde van chartaal geld en deposito's die in nationale valuta luiden, blijft in de loop der tijd gelijk. De "prijs" van dergelijke activa blijft altijd gelijk, terwijl de hoeveelheid bepaald wordt door het aantal eenheden van de valuta waarin zij luiden. De nominale waarderingsverschillen voor dergelijke activa bedragen altijd nul. Het verschil in waarde tussen het begin- en het eindbestand aan deze activa komt daarom, afgezien van de overige volumemutaties in activa, volledig voor rekening van de waarde van de transacties in deze activa. Doorgaans kan in dit geval deze waarde uit de balanscijfers kan worden afgeleid.

6.50. Om de neutrale en reële waarderingsverschillen voor activa met een vaste lopende waarde te kunnen berekenen zijn behalve gegevens over het tijdstip en de waarde van de transacties ook de waarde in de begin- en de eindbalans nodig. Indien bij voorbeeld binnen de boekingsperiode een lening wordt afgesloten en weer afgelost terwijl het algemene prijspeil stijgt, dan is vanuit het oogpunt van de crediteur het neutrale waarderingsverschil op de lening positief en het reële waarderingsverschil negatief, terwijl de hoogte afhankelijk is van de leningsduur en het inflatiecijfer.

Het is onmogelijk om dergelijke negatieve reële waarderingsverschillen te boeken zonder over informatie te beschikken over de waarde van de tijdens de boekingsperiode afgesloten en afgeloste leningen en de tijdstippen van afsluiting en aflossing. In het algemeen kan men stellen dat als de totale absolute waarde van de positieve en negatieve transacties groot is in verhouding tot de situatie in de begin- en eindbalans, approximatieve schattingen van de neutrale en reële waarderingsverschillen op financiële activa en passiva met een vaste lopende waarde op basis van de balansgegevens alleen doorgaans niet erg bevredigend zijn. Zelfs een brutoboeking van de waarde van financiële transacties - d.w.z. het boeken van de afgesloten en afgeloste leningen afzonderlijk en niet van de totale waarde van het saldo aan leningen en aflossingen - kan ontoereikend zijn indien informatie over de duur van de leningen ontbreekt.

Leningen (AF.4) en handelskredieten en transitorische posten (AF.7)

6.51. Wat geldt voor chartaal geld en deposito's, geldt ook voor leningen en handelskredieten en transitorische posten die niet worden verhandeld. Als een bestaande lening of een bestaand handelskrediet evenwel aan een andere institutionele eenheid wordt verkocht, moet het verschil tussen de aflossingsprijs en de transactieprijs op het moment van de transactie in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen van de verkoper en de koper worden geboekt.

Effecten m.u.v. aandelen (AF.3)

6.52. Wanneer obligaties worden uitgegeven met agio of disagio, of zelfs met groot disagio of met nul-coupons, komt het verschil tussen de uitgifteprijs en de nominale of aflossingswaarde na afloop van de looptijd overeen met de rente die de emittent over de looptijd van de obligatie moet betalen. Deze rente wordt geboekt als inkomen uit vermogen te betalen door de emittent van de obligatie en te ontvangen door de obligatiehouder naast eventuele werkelijk door de emittent betaalde couponrente op bepaalde tijdstippen tijdens de looptijd van de obligatie. De opgebouwde rente wordt in de financiële rekening geboekt als wordt deze op hetzelfde tijdstip weer door de obligatiehouder in de obligatie geïnvesteerd(3) , dus als de aankoop van een activum dat aan de bestaande activa wordt toegevoegd (zie punt 5.17). De geleidelijke toename van de marktwaarde van een obligatie ten gevolge van de accumulatie van opgebouwde en opnieuw geïnvesteerde rente weerspiegelt derhalve een toename van de uitstaande hoofdsom - d.w.z. van de omvang van de activa. In wezen gaat het om een kwantitatieve of volumestijging en niet om een prijsstijging. Er ontstaan voor de obligatiehouder of de emittent geen waarderingsverschillen. De situatie komt overeen met die voor een produkt als wijn die tijdens de opslag rijpt. Een prijsstijging voor wijn die het gevolg is van een kwaliteitsverbetering, weerspiegelt een volume- en geen prijsstijging. Naarmate de looptijd verstrijkt, verandert de kwaliteit van de obligatie en het is van essentieel belang in te zien dat waardestijgingen als gevolg van de accumulatie van opgebouwde rente geen prijsveranderingen zijn en niet leiden tot waarderingsverschillen.

(3) In het stelsel wordt deze behandeling aanbevolen, maar ook is het mogelijk deze rente te boeken onder "Handelskredieten en transitorische posten"(AF.7) indien dit in verband met de nationale gewoonten noodzakelijk is (zie punt 5.127).

6.53. De prijzen van vastrentende obligaties veranderen echter ook wanneer de marktrente verandert; de prijsveranderingen zijn omgekeerd evenredig aan de rentebewegingen. De gevolgen van een rentewijziging op de prijs van een obligatie is geringer naarmate de looptijd van de obligatie zijn einde nadert. Veranderingen in de prijs van obligaties als gevolg van veranderingen in de marktrente zijn prijswijzigingen en geen wijzigingen in kwantiteit. Hierdoor ontstaan dus wel nominale waarderingsverschillen voor zowel de emittenten als de obligatiehouders. Een rentestijging leidt tot een positief nominaal waarderingsverschil voor de emittent en een even groot negatief nominaal waarderingsverschil voor de obligatiehouder. Het omgekeerde geldt bij een rentedaling.

Voor wissels kunnen de nominale waarderingsverschillen op dezelfde wijze toenemen als voor obligaties. Aangezien wissels evenwel een veel kortere looptijd hebben, zijn de waarderingsverschillen door rentebewegingen doorgaans veel kleiner dan bij obligaties met dezelfde nominale waarde.

6.54. De omzetting van obligaties in aandelen wordt geboekt als twee financiële transacties (zie punt 5.62l). Gewoonlijk gebeurt dit tegen een prijs die onder de marktprijs van de aandelen ligt. Hieruit voortvloeiende waarderingsverschillen moeten als prijswijziging onder de aandelen en overige deelnemingen in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen worden geboekt (zie punt 5.135).

6.55. De waarde van financiële derivaten (AF.34) kan variëren naar gelang van veranderingen in de waarde of in de volatiliteit van de prijs van het onderliggende instrument, dan wel naarmate het moment van uitvoering of de uiterste afloopdatum nadert. Al deze waardeveranderingen moeten als prijswijzigingen worden aangemerkt en onder K.11 worden geboekt.

Aandelen en overige deelnemingen (AF.5)

6.56. Door de uitgifte van bonusaandelen (zie punt 5.93) nemen in beginsel het aantal aandelen en de nominale waarde van de geëmitteerde aandelen toe, hoewel de marktwaarde van alle aandelen samen in theorie niet verandert. Volgens afspraak worden bonusaandelen nooit in de rekeningen opgenomen. Hoewel dergelijke emissies bedoeld zijn om de liquiditeit van de aandelen op de markt te verbeteren, zodat de totale marktwaarde van de uitgegeven aandelen als gevolg daarvan kan toenemen, moeten dergelijke veranderingen worden geboekt als nominale waarderingsverschillen.

Verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6)

6.57. Veranderingen in de voorzieningen pensioen- en levensverzekering (AF.61) tijdens de boekingsperiode die voortvloeien uit nominale waarderingsverschillen voor de door verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen belegde voorzieningen worden geboekt in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen. Dit geldt ook voor veranderingen in vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken (AF.62) als gevolg van waarderingsverschillen.

Vorderingen in vreemde valuta

6.58. De waarde van vorderingen in vreemde valuta wordt gemeten op basis van de lopende marktwaarde in vreemde valuta, tegen de geldende wisselkoers omgerekend in nationale valuta. Er kunnen zo niet alleen nominale waarderingsverschillen ontstaan door prijswijzigingen van de activa in de plaatselijke valuta, maar ook omdat de wisselkoers verandert. De totale waarde van de in de loop van de boekingsperiode ontstane nominale waarderingsverschillen kan op de gebruikelijke wijze worden berekend door de waarde van de transacties van het verschil tussen de waarde in de begin- en eindbalans af te trekken. Hiertoe moeten de transacties in vorderingen in vreemde valuta worden omgerekend in nationale valuta tegen de wisselkoers die op het moment van de transactie van kracht is, terwijl de waarde in de begin- en eindbalans moet worden omgerekend aan de hand van de wisselkoers van de data waarop de balansen betrekking hebben. Dit betekent dat de totale waarde van de transacties - saldo van aan- en verkopen - uitgedrukt in de vreemde valuta in feite wordt omgerekend tegen een gewogen gemiddelde wisselkoers waarbij de gewichten de waarde van de op verschillende tijdstippen uitgevoerde transacties hebben.

HOOFDSTUK VII

BALANSEN

7.01. Definitie: Een balans is een op een bepaald moment vastgesteld overzicht van de waarden van de activa in eigendom en van de uitstaande passiva. Het saldo wordt vermogenssaldo (B.90) genoemd.

Alle in de balans opgenomen activa en passiva worden gewaardeerd tegen de marktprijzen die gelden op de balansdatum.

7.02. Er wordt een balans opgesteld voor sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland.

Voor sectoren geeft de balans de waarde van alle activa - geproduceerde, niet-geproduceerde en financiële - en passiva, alsmede het vermogenssaldo.

Voor de totale volkshuishouding geeft de balans als saldo wat vaak wordt genoemd het nationale vermogen: de som van de niet-financiële activa en de nettovorderingen op het buitenland.

De balans van het buitenland, de rekening inzake vorderingen en schulden van het buitenland genoemd, bestaat volledig uit vorderingen en schulden.

7.03. Ondernemingen worden geacht naast de waarde van de uitgegeven aandelen en overige deelnemingen ook een vermogenssaldo te hebben. In geval van quasi-ondernemingen is dit gelijk aan nul, omdat de waarde van het eigen vermogen van de eigenaar geacht wordt gelijk te zijn aan het saldo van diens activa en passiva. Het vermogenssaldo van ingezeten ondernemingen met directe investeringen, die filialen van niet-ingezeten ondernemingen zijn en daarom als quasi-ondernemingen worden behandeld, is dan ook nul.

7.04. Het verschil tussen de totale vorderingen en de totale schulden wordt nettovorderingen genoemd (zie punt 7.67).

7.05. Voor de sectoren niet-financiële en de financiële ondernemingen levert berekening van het eigen vermogen een belangrijke indicator voor analyses op.

Het eigen vermogen is de som van het vermogenssaldo (B.90) en de uitgegeven aandelen en overige deelnemingen (AF.5).

7.06. De balans vult de rekeningenreeks aan met het eindresultaat van de boekingen in de produktie-, inkomensverdelings-, inkomensbestedings- en accumulatierekeningen (zie hoofdstuk VIII "Rekeningen en saldi").

7.07. Een balans is een momentopname van de waarde van activa en passiva. Balansen dienen te worden opgesteld aan het begin van een boekingsperiode (gelijk aan de eindbalans van de voorgaande periode) en aan het eind ervan.

7.08. Een boekhoudkundige basisvergelijking verbindt de beginbalans met de eindbalans:

(1) de waarde van het bestand aan bepaalde activa in de beginbalans;

plus

(2) de transacties: de totale waarde van gekochte activa, *minus* de totale waarde van verkochte activa, via transacties die plaatsvinden gedurende de boekingsperiode: transacties met niet-financiële activa worden geboekt in de kapitaalrekening en transacties met vorderingen in de financiële rekening;

minus

(3) het verbruik van vaste activa;

plus

(4) de overige volumemutaties: de waarde van andere positieve of negatieve volumemutaties in de activa (b.v. als gevolg van de ontdekking van minerale reserves of de vernietiging van een activum door een oorlogshandeling of natuurramp): dergelijke mutaties worden geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa;

plus

(5) de nominale waarderingsverschillen: de waarde van de positieve of negatieve nominale waarderingsverschillen tijdens de boekingsperiode als gevolg van een prijswijziging voor het activum: prijswijzigingen worden geboekt in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen;

is gelijk aan

(6) de waarde van het bestand aan bedoelde activa in de eindbalans.

De boekhoudkundige verbinding tussen de begin- en eindbalans via transacties en overige mutaties in activa (overige volumemutaties en waarderingsverschillen) wordt schematisch weergegeven in bijlage 2.

Soorten activa

7.09. De activa die in de balans worden opgenomen, zijn economische activa.

7.10. Definitie: Economische activa zijn entiteiten die functioneren als een waardeobject waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend door institutionele eenheden, afzonderlijk of collectief, en waaruit economische baten kunnen voortvloeien voor degenen die deze eenheden bezitten of gedurende een bepaalde periode gebruiken.

7.11. De economische baten bestaan uit primaire inkomens voortkomend uit het gebruik van het activum (exploitatieoverschot bij gebruik ervan; inkomen uit vermogen door anderen ervan gebruik te laten maken) en de waarde, met inbegrip van eventuele waarderingsverschillen, die kon worden gerealiseerd door het activum te verkopen of te liquideren.

7.12. De tabel op blz. 6-7 geeft een overzicht van de indeling en het bereik van economische activa. In bijlage 1 van dit hoofdstuk wordt een uitvoerige definitie gegeven van iedere categorie activa.

Tot de activa behoren niet:

(1) menselijk kapitaal;

(2) natuurlijke activa die geen economische activa zijn (b.v. lucht, rivierwater);

(3) voorwaardelijke activa die geen vorderingen zijn (zie punt 7.22).

7.13. Er worden drie categorieën activa onderscheiden:

(1) niet-financiële geproduceerde activa;

(2) niet-financiële niet-geproduceerde activa;

(3) financiële activa (vorderingen).

Niet-financiële geproduceerde activa (AN.1)

7.14. Definitie: Geproduceerde activa (AN.1) zijn niet-financiële activa die zijn ontstaan als resultaat van een produktieproces.

7.15. De geproduceerde activa zijn ingedeeld op basis van hun rol in het produktieproces: vaste activa[1] die gedurende meer dan een jaar herhaaldelijk of voortdurend in een produktieproces worden gebruikt, voorraden die als intermediair verbruik bij de produktie worden gebruikt, dan wel worden verkocht of anderszins van de hand worden gedaan, en kostbaarheden. Laatstgenoemde categorie wordt niet in de eerste plaats voor produktie of consumptie gebruikt, maar als waardeobject aangeschaft en gehouden.

Niet-financiële niet-geproduceerde activa (AN.2)

7.16. Definitie: Niet-geproduceerde activa (AN.2) zijn economische activa die op andere wijze ontstaan dan als resultaat van een produktieproces. Zij bestaan uit materiële en immateriële activa, zoals hieronder gedefinieerd.

7.17. De niet-geproduceerde activa zijn ingedeeld op basis van hun ontstaanswijze. Sommige van deze activa komen in de natuur voor, andere, zogenaamde maatschappelijke constructies, komen tot stand via juridische of boekhoudkundige handelingen.

7.18. Alle materiële niet-geproduceerde activa zijn natuurlijke hulpbronnen. Welke natuurlijke hulpbronnen onder deze categorie vallen, wordt overeenkomstig de algemene definitie van economische activa bepaald door het feit of over deze hulpbronnen wel daadwerkelijke eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend en of zij economische baten kunnen opleveren voor de eigenaars ervan, gezien de stand van de technologie, kennis, economische mogelijkheden, beschikbare middelen en de prijs in relatie tot die van andere activa. Natuurlijke hulpbronnen waarop geen eigendomsaanspraken (kunnen) worden gemaakt, zoals de open zee of de lucht, blijven buiten beschouwing.

---

(1) Twee soorten duurzame goederen die door producenten worden gebruikt, worden niet tot de bruto-investeringen in vaste activa gerekend: kleine gereedschappen en bepaalde soorten militaire uitrusting. Er zijn dan ook geen activa van dien aard.
Bovendien worden vervoermiddelen, machines en werktuigen die huishoudens voor consumptie aanschaffen, niet als vaste activa beschouwd. Zij worden in de balans opgenomen in de pro-memorie-post "Duurzame consumptiegoederen" (zie punt 7.63).

7.19. Tot de immateriële niet-geproduceerde activa behoren octrooien, overdraagbare contracten, aangekochte goodwill enz. Entiteiten die niet kunnen worden aangetoond aan de hand van juridische of boekhoudkundige handelingen - d.w.z. handelingen als de toekenning van een octrooi of de overdracht van economische baten aan een derde - vallen niet onder deze definitie.

Vorderingen en schulden (AF.)

7.20. Definitie: Vorderingen, of financiële activa, (AF.) zijn economische activa. Hiertoe behoren betalingsmiddelen, financiële aanspraken en economische activa die verwant zijn aan financiële aanspraken.

7.21. Tot de betalingsmiddelen behoren monetair goud, bijzondere trekkingsrechten (SDR's), chartaal geld en girale deposito's.

Financiële aanspraken geven hun eigenaars, de crediteuren, het recht om zonder tegenprestatie een betaling of een reeks betalingen te ontvangen van andere institutionele eenheden, de debiteuren, die de overeenkomstige schulden zijn aangegaan.

Voorbeelden van aan financiële aanspraken verwante economische activa zijn aandelen en overige deelnemingen en, ten dele, voorwaardelijke vorderingen. De institutionele eenheid die een dergelijke vordering heeft uitgegeven, wordt geacht een dienovereenkomstige schuld te zijn aangegaan.

7.22. Voorwaardelijke vorderingen zijn contractuele regelingen tussen institutionele eenheden en tussen institutionele eenheden en het buitenland, waarbij aan een of meer voorwaarden moet worden voldaan alvorens een financiële transactie plaatsvindt. Voorbeelden zijn betalingsgaranties door derden, kredietbrieven, kredietlijnen, overgenomen note issuance facilities (NIF's) en veel derivaten. In het stelsel is een voorwaardelijke vordering alleen een vordering wanneer de contractuele regeling zelf een marktwaarde heeft omdat zij verhandelbaar is of op de markt kan worden gecompenseerd. Anders worden voorwaardelijke vorderingen niet in het stelsel opgenomen.(2)

7.23. In het stelsel staat tegenover iedere vordering een schuld, behalve voor die welke behoren tot de categorie monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's) (AF.1).

7.24. De classificatie van de vorderingen en schulden stemt overeen met die van de financiële transacties. De definities van de categorieën, subcategorieën en subposten van de vorderingen en schulden en de toelichting daarop worden daarom slechts eenmaal gegeven in het ERS, in het hoofdstuk over de financiële transacties. In dit hoofdstuk worden de definities en toelichtingen niet herhaald, maar wel wordt in bijlage 1 een overzicht van alle in het stelsel gedefinieerde activa en passiva gegeven.

(2) Verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6) zijn onvoorwaardelijke schulden van verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen. De overeenkomstige vorderingen van de afzonderlijke polishouders en begunstigden zijn echter in de meeste gevallen voorwaardelijk.

CLASSIFICATIE VAN DE ACTIVA

AN. NIET-FINANCIËLE ACTIVA (AN.1 + AN.2)

AN.1. Geproduceerde activa

AN.11 Vaste activa[3]
AN.111 Materiële vaste activa
AN.1111 Woningen
AN.1112 Overige bouwwerken
AN.11121 Bedrijfsgebouwen
AN.11122 Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
AN.1113 Vervoermiddelen, machines en werktuigen
AN.11131 Vervoermiddelen
AN.11132 Machines en werktuigen
AN.1114 In cultuur gebrachte activa
AN.11141 Vee
AN.11142 Aanplant van bomen met een regelmatige opbrengst
AN.112 Immateriële vaste activa
AN.1121 Exploratie van minerale reserves
AN.1122 Computerprogrammatuur
AN.1123 Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid
AN.1129 Overige immateriële vaste activa

AN.12 Voorraden
AN.121 Grondstoffen en halffabrikaten
AN.122 Onderhanden werk
AN.1221 Onderhanden werk van in cultuur gebrachte activa
AN.1222 Overig onderhanden werk
AN.123 Gereed produkt
AN.124 Handelsgoederen

AN.13 Kostbaarheden
AN.131 Edele metalen en edelstenen
AN.132 Antiquiteiten en kunstobjecten
AN.139 Overige kostbaarheden

AN.2. Niet-geproduceerde activa

AN.21 Materiële niet-geproduceerde activa
AN.211 Grond
AN.2111 Bebouwde grond
AN.2112 Landbouwgrond
AN.2113 Recreatief gebied (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater)
AN.2119 Overige grond (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater)
AN.212 Minerale reserves
AN.2121 Kolen-, aardolie- en aardgasreserves
AN.2122 Minerale metaalreserves
AN.2123 Overige minerale reserves

(3) Pro-memorie-post AN.m "Duurzame consumptiegoederen".

AN.213 Niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen
AN.214 Water
AN.22 Immateriële niet-geproduceerde activa
AN.221 Octrooien
AN.222 Lease- en andere overdraagbare contracten
AN.223 Aangekochte goodwill
AN.229 Overige immateriële niet-geproduceerde activa

AF. VORDERINGEN[4] (AF.1 + AF.2 + AF.3 + AF.4 + AF.5 + AF.6 + AF.7)

AF.1 Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
AF.11 Monetair goud
AF.12 Bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
AF.2 Chartaal geld en deposito's
AF.21 Chartaal geld
AF.22 Girale deposito's
AF.29 Overige deposito's en spaartegoeden
AF.3 Effecten m.u.v. aandelen
AF.33 Effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)
AF.331 Kortlopend
AF.332 Langlopend
AF.34 Financiële derivaten
AF.4 Leningen
AF.41 Kortlopend
AF.42 Langlopend
AF.5 Aandelen en overige deelnemingen
AF.51 Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
AF.511 Beursgenoteerde aandelen
AF.512 Niet-beursgenoteerde aandelen
AF.513 Overige deelnemingen
AF.52 Participaties in beleggingsinstellingen
AF.6 Verzekeringstechnische voorzieningen
AF.61 Voorzieningen pensioen- en levensverzekering
AF.611 Voorzieningen levensverzekering
AF.612 Voorzieningen pensioenverzekering
AF.62 Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken
AF.7 Handelskredieten en transitorische posten
AF.71 Handelskredieten
AF.79 Transitorische posten

(4) Pro-memorie-post AF.m: "Directe buitenlandse investeringen".

Waardering van balansposten

Algemene waarderingsgrondslagen

7.25. Iedere balanspost dient te worden gewaardeerd als zijnde verworven op de balansdatum, met inbegrip van alle bijbehorende kosten van eigendomsoverdracht in geval van niet-financiële activa. Dit houdt in dat de activa en passiva moeten worden gewaardeerd tegen hun op de balansdatum geldende marktprijzen.

Een en ander betekent dat activa moeten worden gewaardeerd op basis van

(1) de aankoopprijs indien zij zijn gekocht;

(2) de basisprijs indien zij voor eigen rekening zijn geproduceerd, dan wel basisprijzen van soortgelijke goederen of de totale kostprijs indien geen basisprijzen beschikbaar zijn.

7.26. In het ideale geval kunnen deze prijzen op de markt worden vastgesteld. Indien dit niet het geval is - er hebben in het recente verleden geen aankopen/verkopen van bedoelde activa plaatsgevonden -, moet worden getracht de marktprijzen van deze activa op de balansdatum te schatten.

7.27. Naast het vaststellen van de marktprijs of het schatten van de prijs aan de hand van waargenomen prijzen of de gemaakte kosten, kan de vigerende prijs ten behoeve van de balansboeking ook nog worden geschat aan de hand van

(1) herwaardering en accumulatie van het saldo van aan- en verkopen, of

(2) de huidige of verwachte waarde van de toekomstige opbrengst.

7.28. Gewoonlijk zijn er marktprijzen beschikbaar voor tal van financiële activa, bestaand onroerend goed (bouwwerken met onderliggende grond), bestaande vervoermiddelen, gewassen en vee, alsmede nieuwe vaste activa en voorraden.

7.29. Voor sommige activa wordt de geherwaardeerde oorspronkelijke aankoopprijs gedurende de gehele verwachte economische levensduur ervan afgeschreven. De waarde van een dergelijk activum op een gegeven moment wordt bepaald door de vigerende aankoopprijs minus de geaccumuleerde waarde van de afschrijvingen. De meeste vaste activa kunnen in de balans worden opgenomen tegen de geldende aankoopprijs onder afboeking van het geaccumuleerde verbruik van vaste activa (afgeboekte vervangingskosten)(5) .

7.30. In het geval van activa waarvan de opbrengsten pas veel later volgen (zoals bij hout) of over een lange periode zijn gespreid (zoals bij minerale reserves), moet aan de hand van een kortingspercentage de huidige waarde van de verwachte toekomstige opbrengsten worden berekend.

In plaats van een algemeen rentepercentage te gebruiken moet het kortingspercentage veeleer worden afgeleid uit informatie over transacties in de betrokken activa, b.v. bossen, mijnen, steengroeven.

---

(5) De som van de afgeboekte waarden van alle nog in gebruik zijnde vaste activa heet het nettokapitaal. Het brutokapitaal omvat ook de waarde van het geaccumuleerde verbruik van vaste activa.

7.31. De waarde van activa en passiva die in vreemde valuta's luiden, moet in de nationale valuta worden omgezet tegen de op de balansdatum geldende marktkoers. Deze koers moet het midden houden tussen het dagtarief voor valutakoop- en -verkooptransacties.

7.32 Alternatieven voor de vigerende marktwaarde kunnen voor sommige analytische doeleinden van nut zijn; ze kunnen als pro-memorie-post in de balans worden opgenomen. Voorbeelden van een alternatieve waardering zijn de nominale waarde voor langlopende obligaties en de geherwaardeerde waarde van het gestorte kapitaal en dergelijke voor het eigen vermogen van een onderneming.

Niet-financiële activa (AN.)

Geproduceerde activa (AN.1)

Vaste activa (AN.11)

Materiële vaste activa (AN.111)

7.33. Materiële vaste activa dienen zo mogelijk tegen marktprijzen te worden geboekt (of tegen basisprijzen in het geval van produktie van nieuwe activa voor eigen rekening), en anders tegen de geldende aankoopprijzen onder aftrek van het geaccumuleerde verbruik van vaste activa. In de balans worden ook de ten laste van de koper komende kosten van eigendomsoverdracht in verband met deze activa, op correcte wijze afgeschreven, opgenomen.

Immateriële vaste activa (AN.112)

7.34. De exploratie van minerale reserves dient te worden gewaardeerd op basis van de geaccumuleerde bedragen die andere institutionele eenheden contractueel voor dit doel hebben betaald, of op basis van de kosten van exploratie indien deze voor eigen rekening wordt verricht. In het verleden verrichte exploratie die nog niet volledig is afgeschreven, dient tegen de prijzen en kosten van de lopende boekingsperiode te worden geherwaardeerd.

7.35. Computerprogrammatuur dient te worden gewaardeerd op basis van de aankoopprijs op de markt, op basis van de geschatte basisprijs indien zij in het eigen bedrijf is ontwikkeld, dan wel op basis van de produktiekosten indien er geen prijzen beschikbaar zijn. Programmatuur die in het verleden is aangeschaft, maar nog niet volledig is afgeschreven, dient te worden geherwaardeerd tegen de geldende prijzen of kosten (die lager kunnen zijn dan de oorspronkelijke prijzen of kosten).

7.36. Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid en andere immateriële vaste activa dienen te worden gewaardeerd tegen de aankoopprijs wanneer ze werkelijk op de markt worden verhandeld. Wanneer ze voor eigen rekening zijn geproduceerd, kan het noodzakelijk zijn ze op basis van de produktiekosten te boeken, correct afgeschreven en geherwaardeerd tegen de prijzen van de lopende boekingsperiode. In andere gevallen kan het noodzakelijk zijn schattingen van de huidige waarde van de verwachte toekomstige opbrengsten voor de eigenaars van dergelijke activa te hanteren.

Voorraden (AN.12)

7.37. Voorraden dienen te worden gewaardeerd tegen de vigerende prijzen op de balansdatum en niet tegen de prijzen van de produkten toen zij in de voorraden werden opgenomen.

7.38. Voorraden grondstoffen en halffabrikaten worden gewaardeerd tegen aankoopprijzen, voorraden gereed produkt en onderhanden werk tegen basisprijzen. Voorraden handelsgoederen die niet verder worden bewerkt door de groot- en detailhandel, worden gewaardeerd tegen de prijzen die ervoor zijn betaald, exclusief de transportkosten van de groot- of detailhandel. Voor voorraden onderhanden werk kan de waarde op de eindbalans worden berekend aan de hand van het aandeel van de totale produktiekosten aan het einde van de boekingsperiode in de basisprijs van een vergelijkbaar gereed produkt op de balansdatum. Indien geen basisprijs voor het gereed produkt beschikbaar is, kan deze worden geschat aan de hand van de waarde van de produktiekosten met een toeslag voor een verwacht netto-exploitatieoverschot of (geschat netto) gemengd inkomen.

Gewassen te velde die slechts één oogst opleveren (met uitzondering van hout) en slachtvee kunnen worden gewaardeerd aan de hand van de prijzen van dergelijke produkten op de markt. Staand hout wordt gewaardeerd tegen de verwachte toekomstige opbrengst van de houtverkoop tegen geldende prijzen na aftrek van de uitgaven voor het tot wasdom laten komen van het hout, het kappen enz.

Kostbaarheden (AN.13)

7.39. Kostbaarheden (kunstwerken, antiek, juwelen, edelstenen, niet-monetair goud (zie punt 5.30) en andere edele metalen) dienen te worden gewaardeerd tegen de geldende prijs. Indien er gereglementeerde markten voor dergelijke activa bestaan, dienen ze te worden gewaardeerd tegen de werkelijke of geschatte prijs die er op de balansdatum op de markt voor zou moeten worden betaald, met inbegrip van vergoedingen of commissies voor tussenpersonen. Anders moeten zij worden gewaardeerd tegen geherwaardeerde aankoopprijzen, omdat er geen sprake is van kwaliteitsvermindering.

Niet-geproduceerde activa (AN.2)

Materiële niet-geproduceerde activa (AN.21)

Grond (AN.211)

7.40. In de kapitaalrekening worden uitgaven voor grondverbeteringen en de kosten van eigendomsoverdracht voor grond geboekt als bruto-investeringen in vaste activa, los van de grondwaarde zelf. In de balans omvat de grondwaarde echter de volledige waarde, inclusief verbeteringen.

Indien de grond niet gescheiden kan worden behandeld van de bouwwerken die erop staan, moeten de activa in hun geheel worden ingedeeld bij het activum met de hoogste waarde.

In de balans van de koper wordt grond gewaardeerd tegen de prijs die door de nieuwe eigenaar is betaald, plus de kosten van eigendomsoverdracht die te zijnen laste komen.

In de balans van de verkoper wordt de verkoop van grond gewaardeerd tegen de prijs die door de koper is betaald, minus de kosten van eigendomsoverdracht bij deze verkoop die ten laste van de verkoper komen en minus de kosten van eigendomsoverdracht die de verkoper ten tijde van de grondaankoop heeft betaald en die nog niet volledig zijn afgeschreven. De totale waarde van deze nog niet afgeschreven delen van de overdrachtskosten bij de aankoop van de grond (door de verkoper) en van de overdrachtskosten bij de verkoop zijn negatieve waarderingsverschillen.

Minerale reserves (AN.212)

7.41. Aangetoonde reserves van mineralen aan of onder de aardoppervlakte die met de huidige technologie en gezien de prijzen voor vervangende produkten economisch exploiteerbaar zijn, worden gewaardeerd tegen de huidige waarde van de verwachte netto-opbrengst van commerciële exploitatie van deze activa.

Overige natuurlijke hulpbronnen (AN.213 en AN.214)

7.42. Aangezien voor deze activa waarschijnlijk geen prijzen kunnen worden waargenomen, dienen zij te worden gewaardeerd tegen de huidige waarde van in de toekomst verwachte opbrengsten.

Immateriële niet-geproduceerde activa (AN.22)

7.43. Immateriële niet-geproduceerde activa (octrooien, lease- en andere overdraagbare contracten en aangekochte goodwill) dienen tegen de geldende prijzen te worden gewaardeerd wanneer zij werkelijk op de markt worden verhandeld. Anders moeten er schattingen worden gemaakt van de huidige waarde van in de toekomst verwachte opbrengsten voor de eigenaars van dergelijke activa.

Vorderingen en schulden (AF.)

7.44. In beginsel moeten vorderingen en schulden (financiële activa en passiva) tegen lopende prijzen worden gewaardeerd. Er moet dezelfde waarde aan worden toegekend of zij nu als vorderingen of als schulden verschijnen. De prijzen omvatten geen beloning voor dienstverlening, vergoedingen, commissies en soortgelijke betalingen; deze worden geboekt als diensten verleend bij de uitvoering van de transacties.

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's) (AF.1)

7.45. Monetair goud (AF.11) dient te worden gewaardeerd tegen de prijs die geldt op de gereglementeerde goudmarkten.

De waarde van SDR's (AF.12) wordt dagelijks door het IMF bepaald. De koers in nationale valuta kan worden afgeleid van de prijzen op de valutamarkten.

Chartaal geld en deposito's (AF.2)

7.46. Chartaal geld (AF.21) wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde.

De in de balans op te nemen waarde van deposito's (AF.22, AF.29) is het bedrag van de hoofdsom die de debiteuren krachtens de depositovoorwaarden contractueel verplicht zouden zijn aan de crediteuren terug te betalen wanneer de deposito's zouden worden geliquideerd op de balansdatum. De waarden kunnen de opgebouwde rente omvatten (zie punt 5.124).

Effecten m.u.v. aandelen (AF.3)

7.47. Om in overeenstemming te zijn met de behandeling van de opgebouwde rente (zie punt 5.124), moeten effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.33) worden gewaardeerd tegen de geldende marktprijzen na aftrek van de opgebouwde rente, terwijl hun volume gelijk is aan het marktvolume (d.w.z. het aantal effecten in omloop plus het bijkomende volume ten gevolge van de opgebouwde rente). Ondanks deze ontleding in prijs en volume, is de totale waarde van de effecten m.u.v. aandelen toch gelijk aan de totale geldende marktwaarde (zie punt 6.52).

7.48. Kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.331) dienen tegen de geldende marktwaarde te worden geboekt.

Indien geen marktwaarde beschikbaar is, moeten:

- kortlopende effecten die a pari worden uitgegeven, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde plus de opgebouwde niet-vervallen of niet-betaalde rente;
- effecten met disagio worden gewaardeerd tegen de uitgifteprijs plus de opgebouwde rente.

Het gebruik van dergelijke benaderingen dient te worden beperkt tot effecten waarvan de oorspronkelijke looptijd maximaal drie maanden bedraagt.

7.49. Langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.332) moeten altijd tegen de geldende marktwaarde worden gewaardeerd, of het nu gaat om obligaties waarop regelmatig rente wordt betaald of om obligaties die met groot disagio worden uitgegeven, dan wel om obligaties met nul-coupons waarop weinig of geen rente wordt uitbetaald.

7.50. Financiële derivaten (AF.34) moeten in de balans worden opgenomen tegen de lopende marktwaarde. Wanneer voor een financieel derivaat geen marktprijs wordt genoteerd (b.v. niet-beursgenoteerde opties), moet deze worden gewaardeerd tegen het voor afkoop of compensatie van het contract vereiste bedrag of tegen het bedrag van het betaalde agio.

Volgens afspraak wordt de uitgever van een financieel derivaat geacht een dienovereenkomstige schuld te zijn aangegaan.

Leningen (AF.4)

7.51. De in de balans van de crediteur en de debiteur op te nemen waarde is het bedrag van de hoofdsom dat de debiteur contractueel verplicht is terug te betalen aan de crediteur, ook al werd de lening met een agio of een disagio verhandeld.

Aandelen en overige deelnemingen (AF.5)

7.52. Aandelen en overige deelnemingen moeten tegen de geldende koers worden gewaardeerd. Volgens afspraak geldt voor de actief- en de passiefzijde dezelfde koers, hoewel het bij aandelen en overige deelnemingen juridisch niet om een verplichting van de emittent gaat, maar om een eigendomsrecht op de waarde van de onderneming bij liquidatie, waarvan het bedrag niet bij voorbaat bekend is.

7.53. Beursgenoteerde aandelen (AF.511) moeten worden gewaardeerd tegen een representatieve marktkoers die op de beurs of een andere gereglementeerde financiële markt is waargenomen.

7.54. Omdat niet-beursgenoteerde aandelen (AF.512) niet regelmatig op een gereglementeerde markt worden verhandeld, moet de waarde ervan worden geschat aan de hand van de waarde van aandelen die wel aan de beurs staan genoteerd. Bij deze schatting moet evenwel rekening worden gehouden met de verschillen tussen beide soorten aandelen, met name wat betreft de liquiditeit, terwijl ook de gedurende het bestaan van de onderneming opgebouwde reserves en de branche van de betrokken onderneming niet buiten beschouwing mogen blijven.

7.55. Welke schattingsmethode moet worden toegepast, hangt in grote mate af van de beschikbare basisstatistieken. Er kan bij voorbeeld rekening worden gehouden met gegevens over fusieactiviteiten waarbij niet-beursgenoteerde aandelen betrokken zijn. Verder is het wellicht zinvol om in gevallen waarin de reserves van ondernemingen die niet-beursgenoteerde aandelen uitgeven, gemiddeld en in verhouding tot hun nominale kapitaal afwijken van die van ondernemingen die beursgenoteerde aandelen uitgeven, de geldende koers van niet-beursgenoteerde aandelen te berekenen in verhouding tot cijfers die ook de reserves omvatten, zoals het vermogenssaldo dat op de balans van de onderneming voorkomt, of het eigen vermogen als berekend volgens de ERS-principes.

lopende prijs van niet-beursgenoteerde aandelen	=	lopende prijs van beursgenoteerde aandelen	x	eigen vermogen (niet-beursgenoteerde ondernemingen) / (beursgenoteerde ondernemingen)

De verhouding tussen de lopende prijs en het eigen vermogen kan variëren naargelang de branche waartoe de onderneming behoort. Het verdient dan ook aanbeveling de lopende prijs van niet-beursgenoteerde aandelen branche voor branche te berekenen. Ook andere verschillen tussen wel en niet beursgenoteerde ondernemingen kunnen voor de schattingsmethode van belang zijn.

7.56. De overige deelnemingen (AF.513) zijn zeer vaak passiva van specifieke institutionele eenheden (quasi-ondernemingen, staatsbedrijven, internationale organisaties, fictieve eenheden enz.). Meestal moeten zij worden gewaardeerd volgens specifieke methoden, bij voorbeeld op grond van het eigen vermogen of de nominale waarde. Die op grond van het eigen vermogen moet met name steeds worden gebruikt voor quasi-ondernemingen, aangezien hun vermogenssaldo volgens afspraak nul is.

7.57. Participaties in beleggingsinstellingen (AF.52) moeten worden gewaardeerd tegen de beurskoers indien zij op de beurs genoteerd zijn, en tegen de geldende terugbetalingswaarde indien zij aan de instelling zelf kunnen worden terugverkocht.

Verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6)

7.58. Wat de voorzieningen levensverzekering (AF.611) betreft, kan de huidige waarde van de actuarieel bepaalde aanspraken van individuele personen op de uitbetaling van kapitaal of inkomen worden vastgesteld. Deze waarde omvat de verplichting van levensverzekeringsmaatschappijen voorzieningen te treffen voor uitstaande risico's en voor winstdelende verzekeringen die waarde toevoegen op de vervaldatum van winstdelende kapitaalverzekeringen of soortgelijke polissen. De reserves van winstdelende verzekeringen omvatten waarderingsverschillen.

7.59. Bij de voorzieningen pensioenfondsen (AF.612) is de aard van de passiva van de fondsen - zijnde de vorderingen van de huishoudens - afhankelijk van de aard van de pensioenregeling.

Pensioenstelsels op basis van vaste toezeggingen zijn stelsels waarbij het niveau van de aan de deelnemende werknemers toegezegde pensioenuitkeringen gegarandeerd is. De uit een dergelijk pensioenstelsel voortvloeiende verplichtingen zijn gelijk aan de huidige waarde van de toegezegde uitkeringen. Aangezien het stelsel tijdelijk over- of ondergefinancierd kan zijn, kan een pensioenstelsel op basis van vaste toezeggingen een positief of negatief vermogenssaldo hebben.

Pensioenstelsels op basis van bijdragen zijn stelsels waarvan de uitkeringen rechtstreeks afhangen van de activa van het fonds. De verplichtingen die uit een dergelijke pensioenregeling voortvloeien, zijn gelijk aan de geldende marktwaarde van de activa van deze fondsen. Het vermogenssaldo van de fondsen is altijd nul.

7.60. De waarde van de vooruitbetaalde verzekeringspremies, die deel uitmaken van AF.62, wordt vastgesteld door voor de resterende duur van het contract de risico's af te zetten tegen de tijd. De waarde van de voorzieningen voor uitstaande aanspraken, die ook onder AF.62 vallen, is gelijk aan de huidige waarde van de verwachte uit te betalen bedragen ter honorering van aanspraken, inclusief die welke worden betwist.

Handelskredieten en transitorische posten (AF.7)

7.61. Handelskredieten (AF.71) en andere transitorische posten (AF.72) moeten zowel voor de crediteur als voor de debiteur worden gewaardeerd tegen het bedrag dat de debiteur contractueel verplicht is op de vervaldatum te betalen aan de crediteur.

Pro-memorie-posten

7.62. Ten behoeve van meer specifieke analyses voor bepaalde sectoren moeten in de balans twee pro-memorie-posten worden opgenomen:

(1) duurzame consumptiegoederen (AN.m);

(2) directe buitenlandse investeringen (AF.m).

Duurzame consumptiegoederen (AN.m)

7.63. Duurzame consumptiegoederen zijn duurzame goederen die huishoudens gedurende meer dan een jaar regelmatig gebruiken voor consumptie. In de balans worden zij slechts opgenomen als pro-memorie-post. Boeking als bestanddeel van de balans zou zinvol zijn wanneer er in het stelsel van werd uitgegaan dat de duurzame goederen geleidelijk worden verbruikt in een produktieproces dat diensten voortbrengt, maar dit is niet zo.

7.64. De bestanden aan duurzame consumptiegoederen bij huishoudens - vervoermiddelen, machines en werktuigen -, dienen te worden gewaardeerd tegen de geldende prijzen, bruto zowel als exclusief de geaccumuleerde lasten, die gelijk zijn aan het verbruik van vaste activa. Als pro-memorie-post moeten de cijfers exclusief deze geaccumuleerde lasten in de balans worden opgenomen.

7.65. Duurzame goederen die in het bezit zijn van eigenaars van ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid, kunnen deels door de onderneming worden gebruikt voor het produktieproces en deels door leden van het huishouden voor consumptie. De in de balans voor de onderneming opgenomen waarden dienen betrekking te hebben op het gedeelte van het gebruik dat de onderneming kan worden toegeschreven.

Directe buitenlandse investeringen (AF.m)

7.66. De directe investeringen bestaan uit vorderingen en niet uit fysiek kapitaal, aangezien de onderneming met directe investeringen, een in een ander land ingezeten onderneming of quasi-onderneming is. De vorderingen en schulden waaruit de directe investering bestaat, dienen naargelang de aard van de vorderingen te worden opgenomen onder de categorie aandelen en overige deelnemingen, leningen of handelskredieten en transitorische posten. De bedragen aan directe investeringen voor elk van deze categorieën moeten afzonderlijk als pro-memorie-post worden opgetekend.

Financiële balansen

7.67. De financiële balans (van een sector of van het buitenland) geeft ter linkerzijde de vorderingen en ter rechterzijde de schulden. Het saldo van de financiële rekening zijn de nettovorderingen (BF.90).

7.68. De financiële balans van een sector kan al dan niet geconsolideerd zijn. De niet-geconsolideerde financiële balans geeft de vorderingen en schulden van de in de sector ingedeelde institutionele eenheden. In de geconsolideerde financiële balans blijven daarentegen vorderingen en schulden buiten beschouwing waar schulden resp. vorderingen van in dezelfde sector ingedeelde institutionele eenheden tegenover staan. De rekening inzake vorderingen en schulden van het buitenland, die de financiële balans van het buitenland is (zie hoofdstuk VIII), wordt per definitie geconsolideerd.

7.69. De financiële balans naar debiteur/crediteur (van een sector of het buitenland) is een aanvulling op de financiële balans, waarin een uitsplitsing wordt gegeven van de vorderingen naar sector van de debiteur en van de schulden naar sector van de crediteur. Zij verstrekt derhalve informatie over de betrekkingen tussen debiteur en crediteur en is in overeenstemming met de financiële rekening naar debiteur/crediteur (zie punt 5.13).

Indeling van de activa	Definitie
Niet-financiële activa (AN)	Entiteiten waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend door institutionele eenheden, afzonderlijk of collectief, en waaruit economische baten kunnen voortvloeien voor degenen die deze eenheden bezitten of gedurende een bepaalde periode gebruiken; hiertoe behoren materiële geproduceerde en niet-geproduceerde activa en de meeste immateriële activa waarvoor geen hiermee overeenkomende passiva worden geboekt.
Geproduceerde activa (AN.1)	Niet-financiële activa die zijn ontstaan als resultaat van een produktieproces. Geproduceerde activa omvatten vaste activa, voorraden en kostbaarheden; deze worden hieronder gedefinieerd.
Vaste activa (AN.11)	Geproduceerde activa die gedurende meer dan een jaar herhaaldelijk of voortdurend in een produktieproces worden gebruikt. Vaste activa omvatten materiële en immateriële vaste activa; deze worden hieronder gedefinieerd.
Materiële vaste activa (AN.111)	Vaste activa als woningen, overige bouwwerken, vervoermiddelen, machines en werktuigen en in cultuur gebrachte activa, zoals hieronder gedefinieerd.
Woningen (AN.1111)	Gebouwen die geheel of hoofdzakelijk zijn bestemd voor bewoning, met inbegrip van bijbehorende bouwwerken als garages en van alle goederen die gewoonlijk nagelvast in woningen zijn geïnstalleerd. Woonboten, aken, woonwagens en caravans die door huishoudens als hoofdverblijf worden gebruikt, behoren ook hiertoe, evenals historische monumenten die in de eerste plaats als woningen worden aangemerkt. Inbegrepen zijn voorts de kosten van het ruimen en bouwrijp maken van de bouwterreinen. Voorbeelden zijn een- en tweegezinswoningen en andere gebouwen die zijn bestemd voor permanente bewoning. Nog niet voltooide woningen zijn inbegrepen voor zover de uiteindelijke gebruiker geacht wordt deze in bezit te hebben genomen, hetzij omdat voor eigen rekening wordt gebouwd, hetzij omdat zulks blijkt uit het bestaan van een koopcontract. Woningen voor militair personeel zijn inbegrepen omdat deze, evenals woningen die door civiele eenheden worden aangeschaft, worden gebruikt voor de produktie van huisvestingsdiensten.
Overige bouwwerken (AN.1112)	Bedrijfsgebouwen en grond-, weg- en waterbouwkundige werken; deze worden hieronder gedefinieerd.

Nog niet voltooide bouwwerken zijn inbegrepen voor zover de uiteindelijke gebruiker geacht wordt deze in bezit te hebben genomen, hetzij omdat voor eigen gebruik wordt gebouwd, hetzij omdat zulks blijkt uit het bestaan van een koopcontract. Bouwwerken voor militaire doeleinden zijn inbegrepen voor zover deze lijken op civiele gebouwen die voor produktiedoeleinden worden aangeschaft en ze op dezelfde wijze worden gebruikt.

Bedrijfsgebouwen (AN.11121)

Andere gebouwen dan woningen, met inbegrip van de goederen, faciliteiten en werktuigen die hiervan integraal deel uitmaken en van de kosten voor het ruimen en bouwrijp maken van de bouwterreinen. Historische monumenten die in de eerste plaats als bedrijfsgebouwen worden aangemerkt, behoren eveneens tot deze rubriek.

Voorbeelden zijn opslagplaatsen en fabrieksgebouwen, commerciële gebouwen, ontspanningsgebouwen, hotels, restaurants, gebouwen voor onderwijsdoeleinden of ten behoeve van de gezondheidszorg enz.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (AN.11122)

Andere bouwwerken dan gebouwen, met inbegrip van de kosten van de aanleg van wegen en riolering en van het ruimen en bouwrijp maken van bouwterreinen voor andere bouwwerken dan woningen en bedrijfsgebouwen. Inbegrepen zijn voorts historische monumenten die niet kunnen worden aangemerkt als woningen of bedrijfsgebouwen, alsmede schachten, tunnels en andere bouwwerken in verband met de mijnbouw. (Omvangrijke grondverbeteringen, zoals dammen en dijken tegen overstromingen, zijn begrepen in de waarde van de grond).

Voorbeelden zijn autowegen, straten en andere wegen, spoorwegen, start- en landingsbanen voor vliegvelden, bruggen, verhoogde wegen, tunnels en metrotunnels, waterwegen, havens, dammen en andere waterwerken, pijpleidingen over lange afstand, telecommunicatielijnen en elektriciteitsleidingen, plaatselijke pijpleidingen en kabels en bijkomende werken, bouwwerken voor de mijnbouw en de industrie of voor sport en recreatie.

Vervoermiddelen, machines en werktuigen (AN.1113)

Vervoermiddelen, machines en werktuigen die niet door huishoudens voor consumptie zijn aangeschaft; ze worden hieronder gedefinieerd. Gereedschappen die niet duur zijn en vrij regelmatig worden aangeschaft, zoals handgereedschappen, kunnen buiten beschouwing blijven. Dit geldt ook voor machines en werktuigen die integraal deel uitmaken van gebouwen: deze zijn opgenomen onder woningen en bedrijfsgebouwen.

Onvolledige vervoermiddelen, machines en werktuigen blijven buiten beschouwing, tenzij zij worden vervaardigd voor eigen gebruik, want de eindgebruiker wordt geacht pas bij de levering eigenaar van het activum te worden. Vervoermiddelen, machines en werktuigen voor militaire doeleinden zijn inbegrepen voor zover deze lijken op goederen die door civiele eenheden voor produktiedoeleinden worden aangeschaft en ze op dezelfde manier worden gebruikt.

Vervoermiddelen, machines en werktuigen, die door huishoudens voor consumptie worden aangeschaft, worden niet als activa behandeld. Zij zijn begrepen in de pro-memorie-post "Duurzame consumptiegoederen" in de balans van huishoudens. Woonboten, aken, woonwagens en caravans die door huishoudens als hoofdverblijf worden gebruikt, vallen onder woningen.

Vervoermiddelen (AN.11131)

Vervoermiddelen voor personen- of goederenvervoer. Voorbeelden hiervan zijn de produkten, andere dan delen, van de CPA-subsectie(6) DM "Transportmiddelen", zoals automobielen, aanhangwagens en opleggers, schepen, rollend spoor- en tramwegmaterieel, lucht- en ruimtevaartuigen, motorrijwielen, fietsen enz.

Machines en werktuigen (AN.11132)

Niet elders genoemde machines en werktuigen. Voorbeelden hiervan zijn de produkten, andere dan delen, reparatie en onderhoud, van de CPA-groepen 29.1 "Machines voor de produktie en toepassing van mechanische energie, exclusief motoren voor luchtvaartuigen, motorvoertuigen en rijwielen", 29.2 "Overige machines en apparaten voor algemeen gebruik"; 29.3 "Machines en werktuigen voor de landbouw of de bosbouw", 29.4 "Gereedschapswerktuigen", 29.5 "Overige machines, apparaten en werktuigen voor specifieke doeleinden",en van de CPA-afdelingen 30 "Kantoormachines en computers", 31 "Elektrische machines en apparaten, n.e.g.", 32 "Radio-, televisie- en telecommunicatieapparatuur" en 33 "Medische apparatuur en instrumenten, precisie- en optische instrumenten en uurwerken". Andere voorbeelden zijn de produkten, andere dan delen, van CPA-categorie 23.30.20 "Niet-bestraalde splijtstofelementen (patronen), voor kernreactoren" en de CPA-groepen 36.1 "Meubelen", 36.3 "Muziekinstrumenten", 36.4 "Sportartikelen" en 28.3 "Stoomketels, andere dan warmwaterketels voor de centrale verwarming".

In cultuur gebrachte activa (AN.1114)

Vee en aanplant van bomen met een regelmatige opbrengst, die onder rechtstreeks toezicht, verantwoordelijkheid en beheer van institutionele eenheden staan; ze worden hieronder gedefinieerd.

Onvolgroeide of onrijpe in cultuur gebrachte activa blijven buiten beschouwing, tenzij zij worden geproduceerd voor eigen gebruik.

Vee (AN.11141)

Vee dat wordt gehouden voor de produkten die zij jaar na jaar leveren. Hiertoe worden gerekend fok-, broed- en kweekdieren (inclusief vis en gevogelte), melkvee, trekdieren, schapen of andere dieren voor de wolproduktie en dieren die voor vervoer, voor races of voor recreatie worden gehouden.

Aanplant van bomen met een regelmatige opbrengst (AN.11142)

Bomen (met inbegrip van druivestokken en struiken) die worden geteeld voor de produkten die zij jaar na jaar leveren: fruit, noten, sap, hars, bast- en loofprodukten.

(6) Statistische classificatie van produkten, gekoppeld aan economische activiteiten (CPA), 1993

Immateriële vaste activa (AN.112)

Vaste activa bestaande uit exploratie van minerale reserves, computerprogrammatuur, originelen op het gebied van woord, beeld en geluid en overige immateriële vaste activa, die bedoeld zijn om gedurende meer dan een jaar te worden gebruikt; ze worden hieronder gedefinieerd.

Exploratie van minerale reserves (AN.1121)

De waarde van uitgaven voor de exploratie van aardolie, aardgas en andere mineralen. Deze uitgaven omvatten prelicentie-, licentie- en verwervingskosten, onderzoekskosten en de kosten van testboringen en boringen, alsmede de kosten van luchtkartering en ander onderzoek, transportkosten enz., ten behoeve van de uitvoering van tests.

Computerprogrammatuur (AN.1122)

Computerprogramma's, programmabeschrijvingen en ondersteunend materiaal voor systeem- en toepassingsprogrammatuur. Inbegrepen zijn aangekochte programmatuur en programmatuur die voor eigen rekening is ontwikkeld, indien het om grote uitgaven gaat. Grote uitgaven voor de aankoop, ontwikkeling of uitbreiding van geautomatiseerde gegevensbestanden die naar verwachting langer dan een jaar zullen worden gebruikt, vallen ook onder deze rubriek, ook als de bestanden niet op de markt worden gebracht.

Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid (AN.1123)

Originele films, geluidsopnamen, manuscripten, banden, modellen enz., waarop theaterprodukties, radio- en televisieprogramma's, muziekuitvoeringen, sportgebeurtenissen, literaire en artistieke werken enz. zijn opgenomen of vormgegeven. Inbegrepen zijn werken die voor eigen rekening zijn geproduceerd. In sommige gevallen, zoals bij films, kunnen er meerdere originelen bestaan.

Overige immateriële vaste activa (AN.1129)

Nieuwe informatie, specialistische kennis enz., niet elders ingedeeld, waarvan het gebruik in het produktieproces is beperkt tot de eenheden die hierover eigendomsrechten hebben verworven of tot andere eenheden die hiertoe van de eigenaars vergunning hebben gekregen.

Voorraden (AN.12)

Geproduceerde activa bestaande uit goederen en diensten die zijn ontstaan in de lopende of in een eerdere periode en die worden aangehouden voor verkoop, gebruik in het produktieproces of voor ander gebruik in de toekomst. De voorraden omvatten grondstoffen en halffabrikaten, onderhanden werk, gereed produkt en handelsgoederen; deze worden hieronder gedefinieerd.

Hierin begrepen zijn alle voorraden van de overheid, waaronder, onder meer, voorraden van strategische materialen, graan en andere waren die van bijzonder belang zijn voor het land.

Grondstoffen en halffabrikaten (AN.121)

Goederen die de eigenaars ervan willen gebruiken als produktiemiddelen in hun eigen produktieproces en die niet bestemd zijn voor wederverkoop.

Onderhanden werk (AN.122)	Goederen en diensten die gedeeltelijk voltooid zijn, maar die gewoonlijk niet zonder verdere bewerking aan andere eenheden worden overgedragen of die nog niet af zijn en waarvan het produktieproces in een volgende periode door dezelfde producent zal worden voortgezet. Buiten beschouwing blijven gedeeltelijk voltooide bouwwerken waarvan de eindgebruiker geacht wordt het in eigendom te hebben genomen, omdat het om produktie voor eigen gebruik gaat of omdat zulks blijkt uit het bestaan van een koopcontract. Bij onderhanden werk kan het gaan om onderhanden werk van in cultuur gebrachte activa of overig onderhanden werk; deze worden hieronder gedefinieerd.
Onderhanden werk van in cultuur gebrachte activa (AN.1221)	Vee dat wordt gehouden voor produkten die slechts bij de slacht baten opleveren, zoals gevogelte en vis die commercieel geteeld worden, bomen en andere aanplant die alleen produkten opleveren bij vernietiging (zoals de kap) en onvolgroeide in cultuur gebrachte activa die herhaaldelijk produkten opleveren.
Overig onderhanden werk (AN.1222)	Goederen, met uitzondering van in cultuur gebrachte activa, en diensten die door de producent gedeeltelijk zijn bewerkt, vervaardigd of gemonteerd, maar die gewoonlijk niet worden verkocht, verzonden of aan anderen overhandigd voordat een verdere bewerking heeft plaatsgevonden.
Gereed produkt (AN.123)	Goederen die gereed zijn voor verkoop of verzending door de producent.
Handelsgoederen (AN.124)	Goederen die door ondernemingen als groot- en detailhandelsbedrijven zijn aangeschaft met het doel ze te verkopen zonder verdere bewerking (d.w.z. dat hieraan niets wordt veranderd en hoogstens de presentatie voor de klant aantrekkelijk wordt gemaakt).
Kostbaarheden (AN.13)	Geproduceerde activa die niet in de eerste plaats in het produktieproces of voor consumptie worden gebruikt, waarvan wordt verwacht dat hun reële waarde zal stijgen, althans niet zal dalen, waarvan de kwaliteit onder normale omstandigheden niet achteruitgaat en die in de eerste plaats worden gekocht en aangehouden als waardeobject. Tot de kostbaarheden behoren edele metalen en edelstenen, antiquiteiten en kunstobjecten en overige kostbaarheden; deze worden hieronder gedefinieerd.
Edele metalen en edelstenen (AN.131)	Edele metalen en edelstenen die niet door ondernemingen als produktiemiddel in een produktieproces worden gebruikt.
Antiquiteiten en kunstobjecten (AN.132)	Schilderijen, beeldhouwwerken enz. die als kunstwerk zijn erkend, alsmede antiquiteiten.
Overige kostbaarheden (AN.139)	Niet elders ingedeelde kostbaarheden, zoals collecties en juwelen van bijzondere waarde die zijn gemaakt van edelstenen en edele metalen.

Niet-geproduceerde activa (AN.2)	Niet-financiële activa die op andere wijze ontstaan dan via een produktieproces. Niet-geproduceerde activa bestaan uit materiële en immateriële activa; deze worden hieronder gedefinieerd. Bovendien vallen onder deze rubriek de kosten van eigendomsoverdracht van en omvangrijke verbeteringen aan dergelijke activa.
Materiële niet-geproduceerde activa (AN.21)	Niet-geproduceerde activa die in de natuur voorkomen en waarover eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend, die ook kunnen worden overgedragen. Natuurlijke hulpbronnen waarover geen eigendomsrechten (kunnen) worden uitgeoefend, zoals de open zee of de lucht, blijven buiten beschouwing. Tot de materiële niet-geproduceerde activa behoren grond, minerale reserves, niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen en water; deze worden hieronder gedefinieerd.
Grond (AN.211)	De bodem, inclusief bodembedekking en daaraan verbonden oppervlaktewater, waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend. Inbegrepen zijn eveneens omvangrijke verbeteringen die niet fysiek van de grond zelf kunnen worden gescheiden. Niet inbegrepen zijn bouwwerken op of onder de grond, in cultuur gebrachte gewassen, bomen, vee, minerale reserves, niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen en grondwater. Grond omvat bebouwde grond, landbouwgrond, recreatief gebied (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater) en overige grond (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater); deze worden hieronder gedefinieerd.
Bebouwde grond (AN.2111)	Grond waarop woningen, bedrijfsgebouwen of andere bouwwerken zijn gebouwd of waarin de funderingen zijn gegraven, met inbegrip van erven en tuinen die gezien worden als integraal deel van boerderijen en andere woningen, alsmede toegangswegen tot boerderijen.
Landbouwgrond (AN.2112)	Grond waarop land- of tuinbouwprodukten voor commerciële doeleinden of voor eigen levensonderhoud worden geteeld, en in beginsel ook grond waarop zich plantages en boom- en wijngaarden bevinden.
Recreatief gebied (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater) (AN.2113)	Grond in particulier eigendom dat wordt gebruikt als recreatiepark, speeltuin of park, alsmede openbare parken en recreatiegebieden, en daaraan verbonden oppervlaktewater.
Overige grond (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater) (AN.2119)	Niet elders ingedeelde grond, omvattende particuliere tuinen en kavels die niet voor eigen levensonderhoud of voor commerciële doeleinden in cultuur zijn gebracht, meentgronden, grond rond woningen buiten de erven en tuinen die worden beschouwd als integraal deel van boerderijen en andere woningen, en daaraan verbonden oppervlaktewater.

Minerale reserves (AN.212)

Aangetoonde reserves van mineralen aan of onder de aardoppervlakte die met de huidige technologie en gezien de prijzen voor vervangende produkten economisch exploiteerbaar zijn. Eigendomsrechten over minerale reserves kunnen gewoonlijk worden gescheiden van de eigendomsrechten over de grond zelf. Tot de minerale reserves behoren kolen-, aardolie- en aardgasreserves, minerale metaalreserves en overige minerale reserves; deze worden hieronder gedefinieerd.

Kolen-, aardolie- en aardgasreserves (AN.2121)

Antraciet-, teerkool- en bruinkoolafzettingen; aardolie- en aardgasreserves en -velden.

Minerale metaalreserves (AN.2122)

Reserves aan ijzererts, non-ferrometaalertsen en ertsen van edele metalen.

Overige minerale reserves (AN.2123)

Steengroeven en klei- en zandafgravingen; afzettingen van chemische en meststofmineralen, zout, kwarts, gips, natuurlijke edelstenen, asfalt en bitumen, turf en andere niet-metaalhoudende mineralen m.u.v. kolen en aardolie.

Niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen (AN.213)

Dieren en planten die eenmalige of herhaaldelijke opbrengsten opleveren, waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend, maar waarvan de natuurlijke groei en/of regeneratie niet onder rechtstreeks toezicht, verantwoordelijkheid en beheer van een institutionele eenheid valt. Voorbeelden zijn oerbossen en visgronden op het grondgebied van het land. Alleen hulpbronnen die thans of waarschijnlijk op korte termijn economisch kunnen worden geëxploiteerd, moeten in deze rubriek worden opgenomen.

Water (AN.214)

Waterhoudende grondlagen en ander grondwater voor zover de schaarste ervan leidt tot de uitoefening van eigendoms- en/of gebruiksrechten, tot marktwaarde en tot enige mate van economisch toezicht.

Immateriële niet-geproduceerde activa (AN.22)

Niet-geproduceerde activa die maatschappelijke constructies zijn. Zij blijken uit juridische of boekhoudkundige handelingen, zoals de toekenning van een octrooi of de overdracht van economische baten aan een derde. Bij sommige van deze activa heeft de eigenaar het recht bepaalde specifieke activiteiten te verrichten en andere institutionele eenheden hiervan uit te sluiten, tenzij zij hiertoe van de eigenaar toestemming hebben verkregen. Tot de immateriële niet-geproduceerde activa behoren octrooien, lease- en andere overdraagbare contracten, aangekochte goodwill en overige immateriële niet-geproduceerde activa; deze worden hieronder gedefinieerd.

Octrooien (AN.221)

Maatschappelijke constructies om technische uitvindingen bij wet of bij een gerechtelijk besluit bescherming te verlenen. Octrooien kunnen worden verleend voor bij voorbeeld nieuwe materialen, werkwijzen, mechanismen, elektrische en elektronische circuits en toestellen, farmaceutische formules en nieuwe variëteiten van levend materiaal dat kunstmatig is gegenereerd.

Lease- en andere overdraagbare contracten (AN.222)

Leasecontracten of contracten waarbij de huurder het recht heeft het geleasde object aan een derde over te dragen onafhankelijk van de verhuurder. Voorbeelden zijn leasing van grond en bouwwerken, concessies voor of exclusieve rechten op het exploiteren van minerale reserves of visgronden, overdraagbare contracten met atleten en auteurs en opties op de aankoop van materiële activa die nog niet zijn geproduceerd. Leasecontracten voor vervoermiddelen en machines behoren niet tot de immateriële niet-financiële activa.

Aangekochte goodwill (AN.223)

Het verschil tussen de prijs die is betaald voor een onderneming die in bedrijf is en het saldo van haar activa en passiva, waarvan iedere post afzonderlijk is vastgesteld en gewaardeerd. De waarde van de goodwill omvat derhalve alle baten op lange termijn voor de onderneming die niet afzonderlijk als activa zijn geïdentificeerd, alsmede de waarde van het feit dat de activa tezamen worden gebruikt en niet enkel een verzameling afzonderlijke activa vormen.

Overige immateriële niet-geproduceerde activa (AN.229)

Immateriële niet-geproduceerde activa die niet elders worden ingedeeld.

Vorderingen en schulden (AF.)

Vorderingen, of financiële activa, zijn economische activa; hiertoe behoren betalingsmiddelen, financiële aanspraken en economische activa die verwant zijn aan financiële aanspraken.

Tot de betalingsmiddelen behoren monetair goud, bijzondere trekkingsrechten (SDR's) , chartaal geld en girale deposito's.

Financiële aanspraken geven hun eigenaars, de crediteuren, het recht om zonder enigerlei tegenprestatie een betaling of een reeks betalingen te ontvangen van andere institutionele eenheden, de debiteuren, die de overeenkomstige schulden zijn aangegaan.

Voorbeelden van een financiële aanspraken verwante economische activa zijn financiële derivaten en aandelen en overige deelnemingen.

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's) (AF.1)

Bij de hier geclassificeerde vorderingen gaat het uitsluitend om vorderingen waarvoor in het stelsel geen overeenkomstige schulden bestaan.

Monetair goud (AF.11)

Goud dat wordt aangehouden als bestanddeel van de deviezenreserves van de monetaire autoriteiten of van anderen die onder de feitelijke controle van de monetaire autoriteiten vallen.

Bijzondere trekkingsrechten (SDR's) (AF.12)

Door het Internationale Monetaire Fonds (IMF) internationale reserves, die worden toegewezen aan de leden van het Fonds als aanvulling op bestaande reserves.

Chartaal geld en deposito's (AF.2)	In omloop zijnd chartaal geld en alle soorten deposito's in nationale en vreemde valuta.
Chartaal geld (AF.21)	In omloop zijnde bankbiljetten en munten die algemeen worden gebruikt voor het verrichten van betalingen .
Girale deposito's (AF.22)	Alle deposito's (in nationale of vreemde valuta) die onmiddellijk zonder enige significante beperking of boete kunnen worden omgezet in chartaal geld of die per cheque, bankopdracht, debetering en dergelijke overdraagbaar zijn.
Overige deposito's en spaartegoeden (AF.29)	Niet-girale deposito's en spaartegoeden (in nationale of vreemde valuta); deze kunnen niet te allen tijde worden gebruikt voor het verrichten van betalingen en zijn niet zonder enige significante beperking of boete om te zetten in chartaal geld of girale deposito's.
Effecten m.u.v. aandelen (AF.3)	Vorderingen aan toonder die gewoonlijk overdraagbaar zijn en op secundaire markten worden verhandeld of op de markt kunnen worden gecompenseerd. Zij geven de houder geen eigendomsrechten op de institutionele eenheid die ze uitgeeft.
Effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.33)	Effecten m.u.v.aandelen, die de houder het onvoorwaardelijke recht geven op een vast of contractueel vastgelegd variabel geldelijk inkomen in de vorm van couponbetalingen (rente) en/of een bepaald vast bedrag op een bepaalde datum of op bepaalde data, dan wel vanaf een datum die ten tijde van de uitgifte is vastgesteld.
Kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.331)	Effecten m.u.v. aandelen met een oorspronkelijke looptijd van gewoonlijk maximaal één jaar en in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar (exclusief financiële derivaten).
Langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) (AF.332)	Effecten m.u.v. aandelen met een oorspronkelijke looptijd van gewoonlijk meer dan een jaar en in uitzonderlijke gevallen minimaal meer dan twee jaar (exclusief financiële derivaten).
Financiële derivaten (AF.34)	Vorderingen die zijn gebaseerd op, of zijn afgeleid van een ander, onderliggend instrument. Het onderliggende instrument is gewoonlijk een andere vordering, maar het kan ook een materieel goed of een indexcijfer zijn.
Leningen (AF.4)	Vorderingen die tot stand komen op het moment dat crediteuren middelen lenen aan debiteuren, hetzij rechtstreeks, hetzij via tussenpersonen, wat al dan niet blijkt uit niet-verhandelbare documenten.
Kortlopende leningen (AF.41)	Leningen met een oorspronkelijke looptijd van gewoonlijk maximaal één jaar en in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar en leningen die op verzoek direct moeten worden afgelost.
Langlopende leningen (AF.42)	Leningen met een oorspronkelijke looptijd van gewoonlijk meer dan een jaar en in uitzonderlijke gevallen minimaal meer dan twee jaar.

Aandelen en overige deelnemingen (AF.5)	Vorderingen die eigendomsrechten op ondernemingen en quasi-ondernemingen vertegenwoordigen. Dergelijke vorderingen geven de houder ervan over het algemeen recht op een aandeel in de winst van deze ondernemingen en quasi-ondernemingen, alsmede in hun eigen vermogen in geval van liquidatie.
Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) (AF.51)	Vorderingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen) die eigendomsrechten op ondernemingen en quasi-ondernemingen vertegenwoordigen. Dergelijke vorderingen geven de houder ervan over het algemeen recht op een aandeel in de winst van deze ondernemingen en quasi-ondernemingen, alsmede in hun eigen vermogen in geval van liquidatie.
Beursgenoteerde aandelen (AF.511) **Niet-beursgenoteerde aandelen (AF.512)**	Aandelen dekken een economisch belang in het kapitaal van ondernemingen; ze hebben de vorm van effecten die in beginsel verhandelbaar zijn. Bij beursgenoteerde aandelen gaat het om aandelen waarvan de koersen op een erkende effectenbeurs of een secundaire markt zijn genoteerd. Niet-beursgenoteerde aandelen zijn aandelen die geen notering hebben
Overige deelnemingen (AF.513)	Alle vormen van deelnemingen die niet behoren tot de subposten AF.511 en AF.512 of subcategorie AF.52.
Participaties in beleggingsinstellingen (AF.52)	Participatiebewijzen (aandelen) die worden uitgegeven door een specifiek soort financiële onderneming, die uitsluitend ten doel heeft de aangetrokken middelen te beleggen op de geld- of de kapitaalmarkt en/of in vastgoed.
Verzekeringstechnische voorzieningen (AF.6)	Technische voorzieningen van verzekeringsondernemingen en (zelfstandige en niet-zelfstandige) pensioenfondsen voor polishouders of begunstigden, als neergelegd in Richtlijn 91/674/EEG van de Raad van 19 december 1991 betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen.
Voorzieningen pensioen- en levensverzekering (AF.61)	Technische voorzieningen die bij de desbetreffende ondernemingen en quasi-ondernemingen zijn gereserveerd om aan de aanspraken te voldoen en de uitkeringen te verrichten zodra aan de gestelde voorwaarden is voldaan.
Voorzieningen levensverzekering (AF.611)	Technische voorzieningen voor uitstaande risico's of voor winstdelende verzekeringen die op de vervaldag worden toegevoegd aan de waarde van winstdelende kapitaalverzekeringen of soortgelijke verzekeringspolissen.
Voorzieningen pensioenverzekering (AF.612)	Technische voorzieningen van zelfstandige en niet-zelfstandige pensioenfondsen die door werkgevers en/of werknemers of groepen zelfstandigen zijn ingesteld om pensioenen uit te keren aan werknemers of zelfstandigen.

Vooruitbetaalde premies en reserves voor uitstaande claims (AF.62)

Technische voorzieningen van verzekeringsondernemingen en (zelfstandige of niet-zelfstandige) pensioenfondsen voor

- het bedrag van dat deel van de geboekte brutopremies dat moet worden toegerekend aan de volgende boekingsperiode (vooruitbetaalde verzekeringspremies);
- de totale geschatte uiteindelijke kosten voor het afwikkelen van alle aanspraken die voortvloeien uit gebeurtenissen die zich tijdens de boekingsperiode hebben voorgedaan (al dan niet gemeld), minus de reeds uitbetaalde bedragen met betrekking tot dergelijke aanspraken (voorzieningen voor uitstaande aanspraken).

Handelskredieten en transitorische posten (AF.7)

Financiële aanspraken die ontstaan als tegenboeking van een financiële of niet-financiële transactie telkens wanneer er een tijdsverschil tussen de transactie en de bijbehorende betaling.

Handelskredieten (AF.71)

Financiële aanspraken die voortvloeien uit de rechtstreekse kredietverruiming door leveranciers en kopers van goederen en diensten en uit vooruitbetalingen voor onderhanden werk of nog uit te voeren werk dat verband houdt met dergelijke transacties.

Transitorische posten (AF.79)

Financiële aanspraken die ontstaan uit tijdsverschillen tussen verdelingstransacties en financiële transacties op de secundaire markt en de desbetreffende betaling, alsmede financiële aanspraken als gevolg van in de tijd toenemend inkomen.

Pro-memorie-posten

Het stelsel heeft een aantal pro-memorie-posten nodig om activa te kunnen opnemen die niet afzonderlijk in de centrale structuur worden geïdentificeerd, maar die van meer specifiek analytisch belang zijn.

Duurzame gebruiksgoederen (AN.m)

Duurzame goederen die door huishoudens voor consumptie worden aangeschaft (d.w.z. goederen die niet worden gebruikt als waardeobject door huishoudens of voor produktiedoeleinden door ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid die het eigendom zijn van huishoudens).

Directe buitenlandse investeringen (AF.m)

Directe buitenlandse investeringen leiden tot een langdurige relatie; ze vormen een weerspiegeling van het blijvende belang van een in de ene economie ingezeten institutionele eenheid ("directe investeerder") in een institutionele eenheid die in een andere economie gevestigd is ("onderneming met directe investeringen"). De directe investeerder wil zo een significante invloed uitoefenen op het beheer van de in de andere economie ingezeten onderneming.

BIJLAGE 2

OVERZICHT VAN DE POSTEN VAN DE BEGINBALANS TOT DE EINDBALANS

Indeling van activa en passiva	IV.1 Beginbalans	III.1 Transacties	III.3.1 Overige volumemutaties	III.3.2 Waarderingsverschillen		IV.3 Eindbalans
				III.3.2.1 Neutrale waarderings-verschillen	III.3.2.2 Reële waarderings-verschillen	
Niet-financiële activa	AN.	P.5,K.1, K.2	K.3,K.4,K.5, K.6,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.
Geproduceerde activa	AN.1	P.5,K.1	K.4,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1
Vaste activa(7)	AN.11	P.51,K.1	K.4,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.11
Materiële vaste activa	AN.111	P.511,K.1	K.4,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.111
Woningen	AN.1111	P.511,K.1	K.4,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1111
Overige bouwwerken	AN.1112	P.511,K.1	K.4,K.7,K.8, K.9,K.12..1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1112
Vervoermiddelen, machines en werktuigen	AN.1113	P.511,K.1	K.7,K.8,K.9, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1113
In cultuur gebrachte activa	AN.1114	P.511,K.1	K.7,K.8,K.9, K.12.1,K12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1114
Immateriële vaste activa	AN.112	P.512,K.1	K.7,K.8,K.9, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.112
Voorraden	AN.12	P.53	K.7,K.8,K.9, K.12.1 K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.12
Kostbaarheden	AN.13	P.53	K.4,K.7,K.8,K.9 K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.13
Niet-geproduceerde activa	AN.2	K.2,P.513 K.1	K.3,K.5,K.61,K.6 2,K.7,K.8,K..9, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.2

(7) Pro-memorie-post AN.m: Duurzame gebruiksgoederen.

OVERZICHT VAN DE POSTEN VAN DE BEGINBALANS TOT DE EINDBALANS

Indeling van activa en passiva	IV.1 Beginbalans	III.1 Transacties	III.3.1 Overige volumemutaties	III.3.2 Waarderingsverschillen		IV.3 Eindbalans
				III.3.2.1 Neutrale waarderings-verschillen	III.3.2.2 Reële waarderings-verschillen	
Materiële niet-geproduceerde activa	AN.21	K.21, P.513,K.1	K.3,K.5,K.61, K.62,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.21
Grond	AN.211	K.21, P.513,K.1	K.3,K.62,K.7, K.8,K.9,K.12.1 K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.211
Minerale reserves	AN.212	K.21, P.513	K.3,K.61,K.62, K.7,K.8,K.9, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.212
Niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	AN.213	K.21, P.513	K.3,K.5,K.61, K.62,K.7,K.8, K.9,K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.213
Water	AN.214	K.21, P.513	K.3,K.61,K.62, K.7,K.8,K.9, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.214
Immateriële niet-geproduceerde activa	AN.22	K.22, P.513	K.3,K.62,K.7, K.8,K.9, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.22
Vorderingen/ schulden[8]	AF.	F.	K.7,K.8,K.10, K.12.1,K.12.21 K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.
Monetair goud en bijzondere trekkings-rechten (SDR's) (alleen activa)	AF.1	F.1	K.7,K.8,K.10, K.12.1,K12.21 K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.1
Chartaal geld en deposito's	AF.2	F.2	K.7,K.8,K.10, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.2
Effecten m.u.v. aandelen	AF.3	F.3	K.7,K.8,K.10, K.12.1,K.12..22	K.11.1	K.11.2	AF.3

(8) Pro-memorie-post AF.m: Directe buitenlandse investeringen.

$OVERZICHT VAN DE POSTEN VAN DE BEGINBALANS TOT DE EINDBALANS

Indeling van activa en passiva	IV.1 Beginbalans	III.1 Transacties	III.3.1 Overige volumemutaties	III.3.2 Waarderingsverschillen		IV.3 Eindbalans
				III.3.2.1 Neutrale waarderings-verschillen	III.3.2.2 Reële waarderings-verschillen	
Leningen	AF.4	F.4	K.7,K.8,K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.4
Aandelen en overige deelnemingen	AF.5	F.5	K.7,K.8,K.10, K.12.1 K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.5
Verzekerings-technische voorzieningen	AF.6	F.6	K.7,K.8,K.10, K.12.1,K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.6
Handelskredieten en transitorische posten	AF.7	F.7	K.7,K.8,K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.7
Vermogenssaldo	B.90	B.10.1	B.10.2	B.10.31	B.10.32	B.90

AN. .., AF. ..: indeling van activa

Saldi

B.10.1 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten
B.10.2 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa
B.10.31 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen
B.10.32 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen
B.90 Vermogenssaldo

Transacties in vorderingen en schulden

F. Transacties in vorderingen en schulden
F.1 Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
F.2 Chartaal geld en deposito's
F.3 Effecten m.u.v. aandelen
F.4 Leningen
F.5 Aandelen en overige deelnemingen
F.6 Verzekeringstechnische voorzieningen
F.7 Handelskredieten en transitorische posten

Transacties in produkten

P.5 Investeringen (bruto)
P.51 Investeringen in vaste activa (bruto)
P.511 Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa
P.512 Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa
P.513 Toevoegingen aan de waarde van niet-financiële niet-geproduceerde activa
P.52 Veranderingen in voorraden
P.53 Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden

Overige transacties en overige mutaties in activa

K.1 Verbruik van vaste activa
K.2 Saldo aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa
K.21 Saldo aan- en verkopen van grond en andere materiële niet-geproduceerde activa
K.22 Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa
K.3 Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa
K.4 Economisch ontstaan van geproduceerde activa
K.5 Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen
K.61 Uitputting van natuurlijke hulpbronnen
K.62 Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa
K.7 Verlies door rampen
K.8 Niet-gecompenseerde confiscaties
K.9 Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.
K.10 Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.
K.11 Nominale waarderingsverschillen
K.11.1 Neutrale waarderingsverschillen
K.11.2 Reële waarderingsverschillen
K.12 Wijzigingen in classificaties en structuur
K.12.1 Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur
K.12.21 Monetisatie/demonetisatie van goud
K.12.22 Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva

HOOFDSTUK VIII

REKENINGEN EN SALDI

INLEIDING

8.01. Het ESER registreert stromen en bestanden in een geordend geheel van rekeningen die de economische cyclus beschrijven vanaf de inkomensvorming, via de verdeling tot de accumulatie in de vorm van activa.

8.02. Iedere rekening toont transacties die met elkaar in evenwicht zijn, hetzij vanwege de gehanteerde definities, hetzij omdat een belangrijk saldo wordt overgebracht naar de volgende rekening.

8.03. De gestructureerde boeking van transacties op basis van een logische analyse van het economisch leven levert de noodzakelijke aggregaten voor de bestudering van een bedrijfstak, een institutionele sector of subsector of de totale volkshuishouding. De rekeningen zijn zodanig ingedeeld dat de meest significante economische informatie wordt geboden.

8.04. Er zijn drie categorieën rekeningen:

- lopende rekeningen,
- accumulatierekeningen,
- balansen.

Lopende rekeningen betreffen de inkomensvorming en -verdeling en de besteding van het inkomen in de vorm van consumptie. Ten slotte kunnen met behulp van deze rekeningen de besparingen worden vastgesteld, een wezenlijke factor in het kader van de accumulatie.

In de accumulatierekeningen worden de verschillende bestanddelen van mutaties in activa en passiva van de diverse eenheden geanalyseerd en kunnen mutaties in het vermogenssaldo (het verschil tussen activa en passiva) worden vastgesteld.

Balansen tonen het totaal aan activa en passiva van de verschillende eenheden aan het begin en het eind van de boekingsperiode, tezamen met het vermogenssaldo. De stromen van iedere actief- en passiefpost in de accumulatierekeningen verschijnen opnieuw in de rekening inzake balansmutaties.

8.05. De rekeningenreeks geldt geheel of gedeeltelijk voor institutionele eenheden, institutionele sectoren en subsectoren, bedrijfstakken en de totale volkshuishouding.

8.06. De saldi worden zowel bruto als netto vastgesteld: bruto, indien zij zijn berekend vóór aftrek van verbruik van vaste activa en netto, indien zij zijn berekend na aftrek hiervan. In nettowaarden bieden de inkomensposten significantere informatie.

8.07. De rekeningen worden op diverse manieren gepresenteerd:

- als geïntegreerde economische rekeningen, waarbij de rekeningen van alle institutionele sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland in een enkele tabel worden weergegeven;
- als een reeks rekeningen met meer gedetailleerde informatie. De tabellen voor iedere rekening worden in dit hoofdstuk in de afdeling "Rekeningenreeks" gegeven;
- als matrices, waarbij iedere rekening wordt weergegeven in een combinatie van een regel en een kolom.

8.08. Beknopt overzicht van de rekeningen, saldi en belangrijkste aggregaten:

Synoptische presentatie van de rekeningen, de saldi en de belangrijkste aggregaten

Rekeningen								Saldi		Belangrijkste aggregaten
Complete rekeningenreeks voor institutionele sectoren										
Lopende rekeningen	I Produktberekening	I.	Produktberekening					B.1	Toegevoegde waarde	Binnenlands produkt (BBP/NBP)
	II Inkomensverdelings- en -bestedingsrekening	II.1.	Primaire inkomensverdelingsrekening	II.1.1.	Inkomensvormingsrekening			B.2	Exploitatieoverschot	
								B.3	Gemengd inkomen	
				II.1.2.	Rekening inzake bestemming van primaire inkomens	II.1.2.1.	Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening	B.4	Inkomen uit bedrijfsuitoefening	
						II.1.2.2.	Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens	B.5	Saldo primaire inkomens	Nationaal inkomen (BNI/NNI)
		II.2.	Secundaire inkomensverdelingsrekening					B.6	Beschikbaar inkomen	Nationaal beschikbaar inkomen
		II.3.	Tertiaire inkomensverdelingsrekening					B.7	Alternatief beschikbaar inkomen	
		II.4.	Inkomensbestedingsrekening							
		II.4.1.	Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen					B.8	Besparingen	Nationale besparingen
		II.4.2.	Rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen							
Accumulatie-rekeningen	III Accumulatierekeningen	III.1.	Kapitaalrekening	III.1.1.	Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten			B.10.1	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten	
				III.1.2.	Kapitaalvormingsrekening			B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	
		III.2.	Financiële rekening					B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	
		III.3.	Rekening inzake overige mutaties in activa	III.3.1.	Rekening inzake overige volumemutaties in activa			B.10.2	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa	
								B.10.3	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen	
				III.3.2.	Rekening inzake nominale waarderingsverschillen	III.3.2.1.	Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen	B.10.31	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen	
						III.3.2.2.	Rekening inzake reële waarderingsverschillen	B.10.32	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen	
Balansen	IV Balansen	IV.1.	Beginbalans					B.90	Vermogenssaldo	Nationaal vermogen
		IV.2.	Balansmutaties					B.10	Mutaties in het vermogenssaldo	Mutaties in het nationaal vermogen
		IV.3.	Eindbalans					B.90	Vermogenssaldo	Nationaal vermogen
	Transactieberekeningen									
0. Goederen- en diensten-rekening	0 Goederen- en diensten-rekening									Nationale uitgaven
	Rekening inzake transacties van het buitenland									
Lopende rekeningen	V Rekening inzake transacties van het buitenland	V.I.	Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland					B.11	Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland	Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland
		V.II.	Rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland					B.12	Saldo lopende transacties van het buitenland	Saldo lopende transacties van het buitenland
Accumulatie-rekeningen		V.III.	Rekening inzake accumulatietransacties van het buitenland	V.III.1.	Rekening inzake kapitaaltransacties van het buitenland	V.III.1.1.	Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. van besparingen en kapitaaloverdrachten van het buitenland	B.10.1	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. saldo lopende transacties van het buitenland en kapitaaloverdrachten	
						V.III.1.2.	Kapitaalvormingsrekening van het buitenland	B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	
				V.III.2.	Rekening inzake financiële transacties van het buitenland			B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-) van de natie
				V.III.3.	Rekening inzake overige mutaties in activa van het buitenland	V.III.3.1.	Rekening inzake overige volumemutaties in activa van het buitenland	B.10.2	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa	
		V.IV.	Vorderingen en schulden van het buitenland	V.IV.1.	Beginbalans van het buitenland	V.III.3.2.	Rekening inzake nominale waarderingsverschillen van het buitenland	B.10.3	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen neutrale waarderingsverschillen reële waarderingsverschillen	
				V.IV.2.	Balansmutaties van het buitenland			B.90	Vermogenssaldo	Netto financiële positie van het buitenland t.o.v. de natie
Balansen				V.IV.3.	Eindbalans van het buitenland			B.10	Mutaties in het vermogenssaldo	
								B.90	Vermogenssaldo	Netto financiële positie van het buitenland t.o.v. de natie

REKENINGENREEKS

8.09. De rekeningenreeks bestaat uit drie hoofdcategorieën:

Lopende rekeningen

- produktierekening (I)
- inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen (II)

Accumulatierekeningen (III)

Balansen (IV)

Lopende rekeningen

Produktierekening (I)[1]

8.10. De produktierekening (I) toont de transacties met betrekking tot het eigenlijke produktieproces. Zij wordt opgesteld voor institutionele sectoren en bedrijfstakken. Tot de middelen behoort de produktie en tot de bestedingen het intermediair verbruik.

8.11. De produktierekening kan worden gebruikt voor het verkrijgen van een van de belangrijkste saldi in het stelsel - de toegevoegde waarde, ofwel de waarde die wordt gegenereerd door iedere eenheid die een produktieactiviteit uitoefent -, alsmede van een essentieel aggregaat: het bruto binnenlands produkt. De toegevoegde waarde is economisch significant voor zowel de institutionele sectoren als de bedrijfstakken.

8.12. Evenals de saldi van de volgende rekeningen kan de toegevoegde waarde (het saldo van deze rekening) worden bruto of netto berekend, d.w.z. voor of na het verbruik van vaste activa. Aangezien de produktie wordt gewaardeerd tegen basisprijzen en het intermediaire verbruik tegen aankoopprijzen, omvat de toegevoegde waarde niet het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies.

8.13. Op het niveau van de totale volkshuishouding omvat de produktierekening aan middelen, behalve de produktie van goederen en diensten, ook het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies. Met deze rekening kan dus het bruto binnenlands produkt (tegen marktprijzen) als saldo worden verkregen.

8.14. Aangezien de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) niet aan de gebruikerssectoren worden toegerekend, wordt de volledige produktiewaarde hiervan geboekt als het intermediair verbruik van een fictieve sector met produktie nul en een negatieve toegevoegde waarde die in omvang gelijk is aan het intermediair verbruik, maar met een tegengesteld teken. Op deze wijze wordt de toegevoegde waarde van alle sectoren en bedrijfstakken samen met dit bedrag verminderd. Om de presentatie van de rekeningen te vereenvoudigen, is het mogelijk een extra kolom voor de fictieve sector achterwege te laten; in plaats daarvan kan in de kolom "totale volkshuishouding" rekening worden gehouden met het desbetreffende cijfer.

---

(1) Zie hoofdstuk III "Transacties in produkten".

I. Produktierekening

Bestedingen											Middelen								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
3.595	3.595								P.1	Produktie	1 753	102	434	1 269	37	3.595			3.595
3.048	3.048								P.11	Marktproduktie	1 722	102	74	1 129	21	3.048			3.048
171	171								P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	31	0	0	140	0	171			171
376	376								P.13	Overige niet-marktproduktie			360		16	376			376
1.904			1.904	6	694	246	29	881	P.2	Intermediair verbruik								1.904	1.904
133	133								D.21-D.31	Saldo produktgebonden belastingen en subsidies						133			133
1.824			1.824	31	575	188	73	872	B.1g/B.1*g	Toegevoegde waarde (bruto)/ Bruto binnenlands produkt									
222			222	3	42	30	10	137	K.1	Verbruik van vaste activa									
1.602			1.602	28	533	158	63	735	B.1n/B.1*n	Toegevoegde waarde (netto)/ Netto binnenlands produkt									

P.11 Financiële ondernemingen: 102 incl. 48 voor IGDFI (P.119)

P.2 Totale volkshuishouding: 1904, zijnde de som van de institutionele sectoren (1856), en de IGDFI (48)

B.1g Totale volkshuishouding: 1824, zijnde de som van de institutionele sectoren (1739), plus het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies (133), minus de IGDFI (48)

Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen (II)[2]

8.15. De verdeling en besteding van het inkomen wordt in vier stadia geanalyseerd: de primaire, secundaire en tertiaire inkomensverdeling en de inkomensbesteding.

Het eerste stadium betreft de inkomensvorming als rechtstreeks gevolg van het produktieproces, alsmede de verdeling ervan tussen de produktiefactoren (arbeid, kapitaal) en de overheid (via belastingen op produktie en invoer en subsidies). Hiermee kunnen het exploitatieoverschot (of het gemengd inkomen in geval van huishoudens) en het primaire inkomen worden vastgesteld.

Het tweede stadium heeft betrekking op de herverdeling van inkomen via overdrachten, met uitzondering van sociale overdrachten in natura. Op grond hiervan wordt het beschikbaar inkomen verkregen.

Het derde stadium beschrijft de herverdeling via sociale overdrachten in natura, op grond waarvan het alternatief beschikbaar inkomen wordt verkregen.

In het vierde stadium wordt uiteengezet hoe het inkomen wordt verbruikt en gespaard; dit leidt tot vaststelling van de besparingen.

Primaire inkomensverdelingsrekeningen (II.1)

Inkomensvormingsrekening (II.1.1)

Zie voor de presentatie van de inkomensvormingsrekening per institutionele sector de tabel.

8.16. In de kolommen van de aanbod- en gebruikstabellen wordt de inkomensvormingsrekening ook per bedrijfstak weergegeven.

8.17. Bij de inkomensvormingsrekening gaat het erom welke sectoren, subsectoren en bedrijfstakken de bron van het primaire inkomen zijn, niet voor wie dit bestemd is.

8.18. Deze rekening geeft een analyse van de mate waarin de toegevoegde waarde de beloning van werknemers en het saldo van de produktgebonden belastingen en subsidies kan dekken. Zij meet het exploitatieoverschot, zijnde het overschot (of het tekort) van de produktieactiviteiten voordat rekening is gehouden met rente, huren of lasten die de produktie-eenheid

- moet betalen voor financiële activa of materiële niet-geproduceerde activa die zij heeft geleend of gehuurd;
- moet ontvangen voor financiële activa of materiële niet-geproduceerde activa waarvan zij eigenaar is.

Het exploitatieoverschot komt overeen met het inkomen dat de eenheden ontvangen door hun produktiefaciliteiten zelf te gebruiken. Het is het laatste saldo dat kan worden berekend voor zowel de bedrijfstakken als de institutionele sectoren en subsectoren.

---

(2) Zie hoofdstuk IV "Verdelingstransacties".

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen											Middelen							
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de	
Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.1g/B.1*g	Toegevoegde waarde (bruto)/bruto binnenlands produkt	872	73	188	575	31	1824			1824
									B.1n/B.1*n	*Toegevoegde waarde (netto)/netto binnenlands produkt*	735	63	158	533	28	1602			1602
762			762	23	39	140	15	545	D.1	Beloning van werknemers									
569			569	12	39	87	10	421	D.11	Lonen									
193			193	11	0	53	5	124	D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers									
174			174	10	0	48	4	112	D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers									
19			19	1	0	5	1	12	D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers									
235		0	235	0	3	2	3	86	D.2	Belastingen op produktie en invoer								0	
141		0	141						D.21	Produktgebonden belastingen								0	
121		0	121						D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)								0	
17		0	17						D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)								0	
17		0	17						D.2121	Invoerrechten								0	
0		0	0						D.2122	Overige belastingen op invoer								0	
3		0	3						D.214	Overige produktgebonden belastingen								0	
94		0	94	0	3	2	3	86	D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie								0	
- 44		0	- 44	0	- 1	0	0	- 35	D.3	Subsidies								0	
- 8		0	- 8						D.31	Produktgebonden subsidies								0	
0		0	0						D.311	Subsidies op invoer								0	
- 8		0	- 8						D.319	Overige produktgebonden subsidies								0	
-36		0	- 36	0	- 1	0	0	- 35	D.39	Niet-produktgebonden subsidies								0	
429			429	8	92	46	55	276	B.2g	Exploitatieoverschot (bruto)									
442			442		442				B.3g	Gemengd inkomen (bruto)									
217			217	5	60	16	45	139	B.2n	*Exploitatieoverschot (netto)*									
432			432		432				B.3n	*Gemengd inkomen (netto)*									

8.19. Voor ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid in de sector huishoudens omvat het saldo van de inkomensvormingsrekening impliciet een element dat overeenkomt met de beloning voor door de eigenaar of leden van zijn gezin verricht werk, voor zover die niet kan worden onderscheiden van de winst die hij als ondernemer maakt. Gesproken wordt daarom van "gemengd inkomen".

8.20. Bij het produceren van huisvestingsdiensten voor eigen rekening door bewoners van een eigen huis, is het saldo van de inkomensvormingsrekening een exploitatieoverschot.

Rekening inzake bestemming van primaire inkomens (II.1.2)

8.21. Anders dan in de inkomensvormingsrekening worden de ingezeten eenheden en institutionele sectoren in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens als ontvangers en niet als producenten van primair inkomen beschouwd.

8.22. "Primair inkomen" is het inkomen dat ingezeten eenheden ontvangen voor hun rechtstreekse deelname aan het produktieproces, alsmede het inkomen dat de eigenaar van een vordering of een materieel niet-geproduceerd activum kan ontvangen voor het verstrekken van middelen, dan wel voor het ter beschikking stellen van het materiële niet-geproduceerde activum aan een andere institutionele eenheid.

8.23. De rekening inzake bestemming van primaire inkomens (II.1.2) kan alleen voor institutionele sectoren en subsectoren worden opgesteld, omdat het voor bedrijfstakken onmogelijk is bepaalde stromen in verband met de financiering (verstrekken en aantrekken van vreemd vermogen) en de activa te splitsen.

8.24. Aangezien de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) niet aan de gebruikerssectoren worden toegerekend, betreffen de renteboekingen de te betalen en te ontvangen werkelijke rente. Bij de middelen wordt een negatieve correctie opgenomen in de kolom "financiële ondernemingen" en een positieve in de kolom "fictieve sector". Om de presentatie van de rekeningen te vereenvoudigen, is het mogelijk een extra kolom voor de fictieve sector achterwege te laten; in plaats daarvan kan in de kolom "totale volkshuishouding" rekening worden gehouden met het desbetreffende cijfer.

8.25. De rekening inzake bestemming van primaire inkomens is onderverdeeld in een rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening (II.1.2.1) en een rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens (II.1.2.2).

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			Middelen S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1			
Totaal	Overeenkomstige boekingen in de Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Overeenkomstige boekingen in de Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.2g	Exploitatieoverschot (bruto)	278	55	46	92	8	429			429
									B.3g	Gemengd inkomen (bruto)				442		442			442
									B.2n	*Exploitatieoverschot (netto)*	139	45	16	60	5	217			217
									B.3n	*Gemengd inkomen (netto)*				432		432			432
6		6							D.1	Beloning van werknemers				766		766	2		768
6		6							D.11	Lonen				573		573	2		575
									D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers				193		193	0		193
									D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers				174		174	0		174
									D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers				19		19	0		19
		0							D.2	Belastingen op produktie en invoer			235			235	0		235
		0							D.21	Produktgebonden belastingen			141			141	0		141
		0							D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)			121			121	0		121
		0							D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)			17			17	0		17
		0							D.2121	Invoerrechten			17			17	0		17
		0							D.2122	Overige belastingen op invoer			0			0	0		0
									D.214	Overige produktgebonden belastingen			3			3	0		3
		0							D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie			94			94	0		94
		0							D.3	Subsidies			-44			-44	0		-44
		0							D.31	Produktgebonden subsidies			-8			-8	0		-8
		0							D.311	Subsidies op invoer			0			0	0		0
		0							D.319	Overige produktgebonden subsidies			-8			-8	0		-8
		0							D.39	Niet-produktgebonden subsidies			-36			-36	0		-36
446		68	380	7	44	46	138	145	D.4	Inkomen uit vermogen	78	160	30	134	5	407	39		446
222		16	206	7	17	39	77	66	D.41	Rente	25	125	12	33	5	200	22		222
0			0						P.119	Correctie voor IGDFI		-48				0	0		0
120		36	84	0		0	36	48	D.42	Winstuitkeringen	3	25	18	57	0	103	17		120
60		0	60				36	24	D.421	Dividenden	3	25	5	13	0	46	14		60
									D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen									
14		14	0	0		0	0	0	D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	4	7	0	3	0	14	0		14
25			25				25		D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	5	0	0	20	0	25	0		25
65			65	0	27	7	0	31	D.45	Pachten en concessies	41	3	0	21	0	65			65
1855			1 855	6	1 390	221	29	209	B.5g/B.5*g	Saldo primaire inkomens (bruto)/ nationaal inkomen (bruto)									
1 633			1 633	3	1 348	191	19	72	B.5n/B.5*n	*Saldo primaire inkomens (netto)/nationaal inkomen (netto)*									

De correctie voor IGDFI voor de totale volkshuishouding (0) is de som van de sector Financiële ondernemingen (-48) en de fictieve sector (+48)

Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening (II.1.2.1)

8.26. Doel van de rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening is het vaststellen van een saldo dat overeenkomt met het begrip winst vóór uitkering en inkomstenbelasting, zoals gebruikelijk is in de bedrijfsboekhouding.

8.27. Voor de overheid en de IZW's ten behoeve van huishoudens worden in deze rekening enkel hun marktactiviteiten opgenomen.

8.28. Het inkomen uit bedrijfsuitoefening is gelijk aan het exploitatieoverschot of het gemengd inkomen (aan de actiefzijde)

- plus het inkomen uit vermogen in verband met financiële en andere activa die de onderneming toebehoren (aan de actiefzijde);
- minus de te betalen rente op schulden van de onderneming en de door de onderneming te betalen huur en pacht voor grond en andere materiële niet-geproduceerde activa (aan de passiefzijde).

Inkomen uit vermogen dat in verband met directe buitenlandse investeringen in de vorm van dividenden of ingehouden winsten moet worden betaald, wordt niet van het inkomen uit bedrijfsuitoefening afgetrokken.

Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens (II.1.2.2)

8.29. Doel van de rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens is terug te keren van het begrip inkomen uit bedrijfsuitoefening naar dat van primair inkomen. Deze rekening omvat derhalve de bestanddelen van het primaire inkomen die niet in de rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening zijn opgenomen:

- in geval van ondernemingen, uitgekeerde dividenden en ingehouden winsten in verband met directe buitenlandse investeringen (aan de passiefzijde);
- in geval van huishoudens:
  - te betalen inkomen uit vermogen, m.u.v. te betalen huur en rente in verband met de ondernemersactiviteit (aan de passiefzijde);
  - beloning van werknemers (aan de actiefzijde);
  - te ontvangen inkomen uit vermogen, m.u.v. inkomen in verband met de ondernemersactiviteiten (aan de actiefzijde);
- in geval van de overheid:
  - te betalen inkomen uit vermogen, m.u.v. inkomen in verband met marktactiviteiten (aan de passiefzijde);
  - het saldo van de belastingen op produktie en invoer en de subsidies (aan de actiefzijde);
  - te ontvangen inkomen uit vermogen, m.u.v. inkomen in verband met marktactiviteiten (aan de actiefzijde).

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening en II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen											Middelen								
		Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Rekeningen	Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit										B.2g Exploitatieoverschot (bruto)	276	55	46	92	8	429			429
										B.3g Gemengd inkomen (bruto)				442		442			442
										B.2n *Exploitatieoverschot (netto)*	139	45	16	60	5	217			217
										B.3n *Gemengd inkomen (netto)*				432		432			432
bedrijfsuitoefening	244		27	217	2	7	9	102	97	D.4 Inkomen uit vermogen	78	160	4	5	0	247	21		268
	180		13	147	2	0	2	77	66	D.41 Rente	25	125	0	0	0	150	16		166
	0			0						P.119 Correctie voor IGDFI		-48				0			0
										D.42 Winstuitkeringen	3	25	4	5	0	37	5		42
										D.421 Dividenden	3	25	4	5	0	37	5		42
										D.422 Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0	0	0	0	0	0	0		0
	14		14							D.43 Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	4	7	0			11			11
										D.44 Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	5	0	0	0		5			5
	25			25				25											
	45			45	0	7	7	0	31	D.45 Pachten en concessies	41	3	0			44			44
	901			901	6	532	41	65	257	B.4g Inkomen uit bedrijfsuitoefening (bruto)									
	679			679	3	490	11	55	120	B.4n *Inkomen uit bedrijfsuitoefening (netto)*									
										B.4g Inkomen uit bedrijfsuitoefening (bruto)	257	65	41	532	6	901			901
II.1.2.2. Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens										B.4n *Inkomen uit bedrijfsuitoefening (netto)*	120	55	11	490	3	679			679
	6		5							D.1 Beloning van werknemers				766		766	2		768
	6		6							D.11 Lonen				573		573	2		575
										D.12 Sociale premies t.l.v. werkgevers				193		193	0		193
										D.121 Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers				174		174	0		174
										D.122 Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers				19		19	0		19
	0		0							D.2 Belastingen op produktie en invoer			235			235	0		235
	0		0							D.21 Produktgebonden belastingen			141			141	0		141
	0		0							D.211 Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)			121			121	0		121
	0		0							D.212 Belastingen op invoer (exclusief BTW)			17			17	0		17
	0		0							D.2121 Invoerrechten			17			17	0		17
	0		0							D.2122 Overige belastingen op invoer			0			0	0		0
	0		0							D.214 Overige produktgebonden belastingen			3			3	0		3
	0		0							D.29 Niet-produktgebonden belastingen op produktie			94			94	0		94
	0		0							D.3 Subsidies			-44			-44	0		-44
	0		0							D.31 Produktgebonden subsidies			-8			-8	0		-8
	0		0							D.311 Subsidies op invoer			0			0	0		0
	0		0							D.319 Overige produktgebonden subsidies			-8			-8	0		-8
	0		0							D.39 Niet-produktgebonden subsidies			-36			-36	0		-36
	202		39	163	5	37	37	36	48	D.4 Inkomen uit vermogen			26	129	5	160	18		178
	62		3	59	5	17	37			D.41 Rente			12	33	5	50	6		56
	120		36	84				36	48	D.42 Winstuitkeringen			14	52	0	66	12		78
	60		0	60				36	24	D.421 Dividenden			1	8	0	9	9		18
	60		36	24				0	24	D.422 Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen			13	44	0	57	3		60
	0			0				0	0	D.43 Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen				3	0	3			3
										D.44 Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders				20	0	20			20
	20			20	0	20				D.45 Pachten en concessies				21	0	21			21
	1855			1855	6	1390	221	29	209	B.5g/B.5*g Saldo primaire inkomens (bruto)/nationaal inkomen (bruto)									
	1633			1633	3	1348	191	19	72	B.5n/B.5*n *Saldo primaire inkomens (netto)/nationaal inkomen (netto)*									

Secundaire inkomensverdelingsrekening (II.2)

8.30. De secundaire inkomensverdelingsrekening laat zien hoe het saldo van het primaire inkomen van een institutionele sector wordt herverdeeld: belastingen op inkomsten, vermogen enz., sociale premies en uitkeringen (met uitzondering van sociale overdrachten in natura) en overige inkomensoverdrachten.

8.31. Het saldo van deze rekening is het beschikbaar inkomen, dat de lopende transacties weergeeft en expliciet kapitaaloverdrachten, reële waarderingsverschillen en de gevolgen van gebeurtenissen als natuurrampen uitsluit.

8.32. De sociale premies worden geboekt(3) als bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens en als middelen in de secundaire inkomensverdelingsrekening van de institutionele sectoren die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de sociale verzekering. Indien de premies door de werkgevers voor hun werknemers worden betaald, worden zij als bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de werkgever opgenomen onder de rubriek beloning van werknemers, aangezien zij deel uitmaken van de loonkosten; zij worden daarnaast ook geboekt als middelen in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de huishoudens onder de rubriek beloning van werknemers, aangezien het baten voor huishoudens betreft.

Tertiaire inkomensverdelingsrekening (II.3)

8.33. De tertiaire inkomensverdelingsrekening geeft een breder beeld van het inkomen van de huishoudens, omdat hierin de stromen zijn opgenomen die overeenkomen met de besteding van individuele goederen en diensten die de huishoudens gratis ontvangen, d.w.z. sociale uitkeringen in natura en overdrachten van individuele niet-marktprodukten; beide stromen vallen onder het begrip sociale overdrachten in natura. Dit vergemakkelijkt vergelijkingen in de tijd indien er sprake is van verschillen of wijzigingen in de economische en sociale omstandigheden en is een aanvulling op de analyse van de rol van de overheid bij de inkomensverdeling.

8.34. Sociale overdrachten in natura worden geboekt aan de actiefzijde van de tertiaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens en aan de passiefzijde bij de overheid en de IZW's ten behoeve van huishoudens.

8.35. Het saldo van de tertiaire inkomensverdelingsrekening is het alternatief beschikbaar inkomen.

---

(3) De sociale premies aan de passiefzijde van de secundaire inkomensverdelingsrekening van de huishoudens omvatten niet de beloning voor de dienstverlening door de pensioenfondsen en andere verzekeringsmaatschappijen, omdat al hun middelen, of een deel ervan, uit werkelijke sociale premies bestaan.

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen										Transacties en saldi		Middelen								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11				S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en diensten-rekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volks-huishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen				Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volks-huishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.5g/ B.5*g	Saldo primaire inkomens (bruto)/ Nationaal inkomen (bruto)		209	29	221	1 390	6	1 855			1 855
									B.5n/ B.5*n	*Saldo primaire inkomens (netto)/ Nationaal inkomen (netto)*		72	19	191	1 348	3	1 633			1 633
213		1	212		178		10	24	D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.				213			213			213
204		1	203		176		7	20	D.51	Belastingen op inkomen				204			204			204
9			9		2		3	4	D.59	Belastingen op vermogen enz.				9			9			9
322			322		322				D.61	Sociale premies		14	39	268		1	322			322
303			303		303				D.611	Werkelijke sociale premies		2	38	263			303			303
174			174		174				D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers		1	18	155			174			174
160			160		160				D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers		1	15	144			160			160
			14		14				D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers			3	11			14			14
			97		97				D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers		1	20	76			97			97
85			85		85				D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers		1	15	69			85			85
12			12		12				D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers			5	7			12			12
32			32		32				D.6113	Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden				32			32			32
			22		22				D.61131	Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden				22			22			22
			10		10				D.61132	Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden				10			10			10
			19		19				D.612	Toegerekende sociale premies		12	1	5		1	19			19
332			332	1		289	29	13	D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)					332		332			332
232			232			232			D.621	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld					232		232			232
29			29				28	1	D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming					29		29			29
19			19	1		5	1	12	D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers					19		19			19
52			52			52			D.624	Uitkeringen sociale voorziening in geld					52		52			52
278		9	269	2	71	139	46	11	D.7	Overige inkomensoverdrachten		10	49	108	36	36	239	39		278
45		2	43		31	4		8	D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)			45				45			45
45			45				45		D.72	Schadeverzekeringsaanspraken		6		1	35		42	3		45
100		4	96			96			D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid				96			96	4		100
32		1	31			31			D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking				1			1	31		32
56		2	54	2	40	3	1	3	D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.		4	4	10	1	36	55	1		56
1 826			1 826	40	1 187	382	32	185	B.6g	Beschikbaar inkomen (bruto)										
1 604			1 604	37	1 145	352	22	48	B.6n	*Beschikbaar inkomen (netto)*										

II.3 Tertiaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen											Middelen								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en diensten-rekening	Rekening inzake trans-acties van het buiten-land	Totale volks-huis-houding	Instel-lingen zonder winst-oogmerk t.b.v. huis-houdens	Huis-houdens	Overheid	Finan-ciële onder-nemin-gen	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Transacties en saldi		Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Finan-ciële onder-nemin-gen	Overheid	Huis-houdens	Instel-lingen zonder winst-oogmerk t.b.v. huis-houdens	Totale volks-huis-houding	Goe-deren-en dien-sten-rekening	Rekening inzake trans-acties van het buiten-land	Totaal
									B.6g	Beschikbaar inkomen (bruto)	185	32	382	1187	40	1826			1826
									B.6n	*Beschikbaar inkomen (netto)*	48	22	352	1145	37	1604			1604
219			219	13		206			D.63	Sociale overdrachten in natura				219		219			219
162			162	0		162			D.631	Sociale uitkeringen in natura				162		162			162
78			78			78			D.6311	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen				78		78			78
65			65			65			D.6312	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige				65		65			65
19			19	0		19			D.6313	Uitkeringen sociale voorziening in natura				19		19			19
57			57	13		44			D.632	Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten				57		57			57
1826			1826	27	1406	176	32	185	B.7g	Alternatief beschikbaar inkomen (bruto)									
1604			1604	24	1384	146	22	48	B.7n	*Alternatief beschikbaar inkomen (netto)*									

Inkomensbestedingsrekening (II.4)

8.36. Voor de institutionele sectoren met consumptie laat de inkomensbestedingsrekening zien hoe het beschikbaar inkomen (of het alternatief beschikbaar inkomen) wordt verdeeld in consumptieve bestedingen (of werkelijke consumptie) en besparingen.

8.37. In het stelsel is enkel bij de overheid, de IZW's ten behoeve van huishoudens en de huishoudens sprake van consumptie. Bovendien omvat de inkomensbestedingsrekening van de huishoudens en de pensioenfondsen een correctiepost (D.8 Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering) die betrekking heeft op de wijze waarop transacties tussen huishoudens en pensioenfondsen worden geboekt(4) .

Rekening inzake de besteding van het beschikbaar inkomen (II.4.1)

8.38. De rekening inzake de besteding van het beschikbaar inkomen omvat het begrip consumptieve bestedingen door de betrokken sectoren: huishoudens, overheid en IZW's ten behoeve van huishoudens.

8.39. Het saldo van de rekening inzake de besteding van het beschikbaar inkomen zijn de besparingen.

Rekening inzake de besteding van het alternatief beschikbaar inkomen (II.4.2)

8.40. De rekening inzake de besteding van het alternatief beschikbaar inkomen omvat het begrip werkelijke consumptie, dat overeenkomt met de waarde van de goederen en diensten die werkelijk voor consumptie ter beschikking staan van huishoudens, ook al wordt de aankoop ervan betaald door de overheid of IZW's ten behoeve van huishoudens.

De werkelijke consumptie van de overheid betreft dan ook enkel collectieve consumptie. Aangezien de consumptieve bestedingen van IZW's ten behoeve van huishoudens als zuiver individueel worden beschouwd, is hun werkelijke consumptie gelijk aan nul.

8.41. Voor de volkshuishouding als geheel zijn de consumptieve bestedingen en het werkelijke consumptie in waarde gelijk; enkel de verdeling over de institutionele sectoren is verschillend. Hetzelfde geldt voor het beschikbaar inkomen en het alternatief beschikbaar inkomen.

8.42. De besparingen vormen het saldo van beide inkomensbestedingsrekeningen. De waarde ervan is voor alle sectoren gelijk, ongeacht of deze wordt verkregen door van het beschikbaar inkomen de consumptieve bestedingen af te trekken, dan wel door van het alternatief beschikbaar inkomen de werkelijke consumptie af te trekken.

8.43. Besparingen zijn de (positieve of negatieve) bedragen die resulteren uit lopende transacties en die de band vormen met de accumulatie. Bij positieve besparingen wordt het niet-bestede inkomen gebruikt voor de aankoop van activa of voor de afbetaling van schulden. Indien de besparingen negatief zijn, worden bepaalde activa geliquideerd of nemen bepaalde schulden toe.

---

(4) Zie hoofdstuk IV "Verdelingstransacties".

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen											Middelen								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.6g	Beschikbaar inkomen (bruto)	185	32	382	1187	40	1826			1826
									B.6n	*Beschikbaar inkomen (netto)*	48	22	352	1 145	37	1 604			1 604
1 371			1 371	13	996	362			P.3	Consumptieve bestedingen								1 371	1 371
1 215			1 215	13	996	206			P.31	Individuele consumptieve bestedingen								1 215	1 215
156			156			156			P.32	Collectieve consumptieve bestedingen								156	156
11		0	11	0		0	11	0	D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering				11		11	0		11
455			455	27	202	20	21	185	B.8g	Besparingen (bruto)									
233			233	24	160	- 10	11	48	B.8n	*Besparingen (netto)*									
- 41		- 41							B.12	Saldo lopende transacties van het buitenland									

II.4.2 Rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen

Bestedingen											Middelen								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.7g	Alternatief beschikbaar inkomen (bruto)	185	32	176	1 406	27	1 826			1 826
									B.7n	*Alternatief beschikbaar inkomen (netto)*	48	22	146	1 364	24	1 604			1 604
1 371			1 371		1 215	156			P.4	Werkelijke consumptie								1 399	1 399
1 215			1 215		1 215				P.41	Werkelijke individuele consumptie								1 243	1 243
156			156			156			P.42	Werkelijke collectieve consumptie								156	156
11		0	11	0		0	11	0	D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering				11		11	0		11
455			455	27	202	20	21	185	B.8g	Besparingen (bruto)									
233			233	24	160	- 10	11	48	B.8n	*Besparingen (netto)*									
- 41		- 41							B.12	Saldo lopende transacties van het buitenland									

Accumulatierekeningen (III)[5]

8.44. Accumulatierekeningen zijn stroomrekeningen. Zij registreren de oorzaken van mutaties in de activa en passiva van eenheden en de ontwikkeling van hun vermogenssaldo.

8.45. Mutaties in activa worden aan de linkerzijde van de rekeningen geboekt (positief of negatief), mutaties in passiva en in het vermogenssaldo aan de rechterzijde (positief of negatief).

Kapitaalrekening (III.1)

8.46. De kapitaalrekening geeft het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële activa door ingezeten eenheden en meet de mutatie in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen (eindsaldo van de lopende rekeningen) en kapitaaloverdrachten.

8.47. Met behulp van de kapitaalrekening kan worden bepaald in welke mate het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële activa is gefinancierd met besparingen of door kapitaaloverdrachten. De rekening toont een vorderingenoverschot dat gelijk is aan het bedrag waarover een eenheid of sector kan beschikken voor de al dan niet rechtstreekse financiering van andere eenheden of sectoren, of een vorderingentekort dat gelijk is aan het bedrag dat een eenheid of sector van andere eenheden of sectoren moet lenen.

Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten (III.1.1)

8.48. Dank zij deze rekening kan de mutatie in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten worden vastgesteld; dit komt overeen met de nettobesparingen plus het saldo van te ontvangen en te verrichten kapitaaloverdrachten.

Kapitaalvormingsrekening (III.1.2)

8.49. Deze rekening registreert het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële activa ten einde te kunnen terugkeren van het begrip mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten naar dat van het vorderingenoverschot c.q. -tekort.

Financiële rekening (III.2)

8.50. In de financiële rekening worden per soort financieel instrument de mutaties geboekt in de vorderingen en schulden die tezamen het vorderingenoverschot c.q. -tekort vormen.

8.51. De in de financiële rekening gehanteerde indeling van vorderingen en schulden is gelijk aan die in de balansen.

---

(5) Zie de hoofdstukken V "Financiële transacties" en VI "Overige stromen".

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa										Mutaties in passiva								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en diensten-rekening	Rekening inzake trans-acties van het buiten-land	Totale volks-huis-houding	Instel-lingen zonder winst-oogmerk t.b.v. huis-houdens	Huis-houdens	Overheid	Finan-ciële onder-nemin-gen	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Transacties en saldi	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Finan-ciële onder-nemin-gen	Overheid	Huis-houdens	Instel-lingen zonder winst-oogmerk t.b.v. huis-houdens	Totale volks-huis-houding	Goe-deren- en diensten-rekening	Rekening inzake trans-acties van het buiten-land	Totaal
									B.8n *Besparingen (netto)*	48	11	- 10	160	24	233			233
									B.12 Saldo lopende transacties van het buitenland							- 41		- 41
									D.9 Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	33		6	23		62	4		66
									D.91 Vermogensheffingen			2			2			2
									D.92 Investeringsbijdragen	23					23	4		27
									D.99 Overige kapitaaloverdrachten	10		4	23		37			37
									D.9 Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	- 16	- 7	- 34	- 5	- 3	- 65	- 1		- 66
									D.91 Vermogensheffingen				- 2		- 2			- 2
									D.92 Investeringsbijdragen			- 27			- 27			- 27
									D.99 Overige kapitaaloverdrachten	- 16	- 7	- 7	- 3	- 3	- 36	- 1		- 37
192		-38	230	21	178	-38	4	65	B.10.1 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten									

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa										Mutaties in passiva								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.10.1 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten	65	4	- 38	178	21	230	- 38		192
376			376	19	61	37	9	250	P.51 Investeringen in vaste activa (bruto)								376	376
303			303	14	49	23	8	209	P.511 Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa								303	303
305			305	13	50	24	7	211	P.5111 Aankopen van nieuwe materiële vaste activa								305	305
11			11	1	4	1	1	4	P.5112 Aankopen van gebruikte materiële vaste activa								11	11
- 13			- 13		- 5	- 2		- 6	P.5113 Verkopen van gebruikte materiële vaste activa								- 13	- 13
51			51	5	12	12	1	21	P.512 Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa								51	51
53			53	10	9	12	1	21	P.5121 Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa								53	53
6			6		3	2		1	P.5122 Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa								6	6
- 8			- 8	- 5		- 2		- 1	P.5123 Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa								- 8	- 8
22			22			2		20	P.513 Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa								22	
5			5			2		3	P.5131 Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa								5	5
17			17					17	P.5132 Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa								17	17
- 222			- 222	- 3	- 42	- 30	- 10	- 137	K.1 Verbruik van vaste activa									
28			28		2			26	P.52 Veranderingen in voorraden								28	28
10			10		5	3		2	P.53 Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden								10	10
				1	4	2		- 7	K.2 Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa									
				1	3	2		- 6	K.21 Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa									
					1			- 1	K.22 Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa									
		- 38	38	4	148	- 50	5	- 89	B.9 *Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*									

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa

Totaal	Overeenkomstige boekingen in de: Goederen- en dienstenrekening	Overeenkomstige boekingen in de: Rekening inzake transacties van het buitenland	S.1 Totale volks-huishouding	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.14 Huishoudens	S.13 Overheid	S.12 Financiële ondernemingen	S.11 Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Mutaties in passiva: S.11 Niet-financiële ondernemingen	S.12 Financiële ondernemingen	S.13 Overheid	S.14 Huishoudens	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.1 Totale volks-huishouding	Overeenkomstige boekingen in de: Goederen- en dienstenrekening	Overeenkomstige boekingen in de: Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
									B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	-69	5	-50	148	4	38	-34		0
691		60	641	32	181	120	237	71	F	Verwerving van vorderingen (netto)/									
									F	Aangaan van schulden (netto)	140	232	170	33	28	603	88		691
		1	-1				-1		F.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)									
130		11	119	12	68	7	15	17	F.2	Chartaal geld en deposito's		130	2			132	-2		130
37		3	34	2	10	2	15	5	F.21	Chartaal geld		35				35	2		37
64		2	62	7	41	4		10	F.22	Girale deposito's		63	2			65	-1		64
29		6	23	3	17	1		2	F.29	Overige deposito's en spaartegoeden		32				32	-3		29
143		5	138	12	29	26	53	18	F.3	Effecten m.u.v. aandelen	6	53	64			123	20		143
254		10	244		5	45	167	27	F.4	Leningen	71		94	28	24	217	37		254
86		3	83		3	1	63	16	F.41	Kortlopende leningen	16		32	11	17	76	10		86
168		7	161		2	44	104	11	F.42	Langlopende leningen	55		62	17	7	141	27		168
46		2	44		3	36	3	2	F.5	Aandelen en overige deelnemingen	26	13			4	43	3		46
36			36		36				F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen		36				36			36
33			33		33				F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering		33				33			33
22			22		22				F.611	Voorzieningen levensverzekering		22				22			22
11			11		11				F.612	Voorzieningen pensioenverzekering		11				11			11
3			3		3				F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken		3				3			3
82		21	61	8	40	6		7	F.7	Handelskredieten en transitorische posten	37		10	5		52	30		82
36		18	18		11	1		6	F.71	Handelskredieten	8		6	4		18	18		36
46		3	43	8	29	5		1	F.79	Transitorische posten	29		4	1		34	12		46

Rekening inzake overige mutaties in activa (III.3)

8.52. De rekening inzake overige mutaties in activa registreert mutaties in de activa en passiva van eenheden die niet in verband staan met besparingen of vrijwillige vermogensoverdrachten; deze worden immers geboekt in de kapitaalrekening en de financiële rekening. De rekening bestaat uit twee delen: de rekening inzake overige volumemutaties in activa (III.3.1) en de rekening inzake nominale waarderingsverschillen (III.3.2).

Rekening inzake overige volumemutaties in activa (III.3.1)

8.53. De bewegingen die worden geboekt in de rekening inzake overige volumemutaties in activa, beïnvloeden het vermogenssaldo van de balans van de betrokken eenheden, sectoren en subsectoren. Deze "mutatie in het vermogenssaldo als gevolg van overige volumemutaties in activa" is het saldo van deze rekening.

Rekening inzake nominale waarderingsverschillen (III.3.2)

8.54. In de rekening inzake nominale waarderingsverschillen worden de veranderingen in de waarde van activa en passiva geboekt, die zijn toe te schrijven aan prijswijzigingen.

Voor een bepaalde actief- of passiefpost wordt zo'n verandering gemeten als

- het verschil tussen de waarde ervan aan het einde en die aan het begin van de boekingsperiode of bij de eerste boeking in de balans,
- of het verschil tussen de waarde ervan op het moment dat deze uit de balans verdwijnt en de waarde aan het begin van de boekingsperiode of bij de eerste boeking in de balans.

Dit verschil wordt "nominaal waarderingsverschil" genoemd.

Een positief nominaal waarderingsverschil is de positieve herwaardering van een activum of de negatieve herwaardering van een (financieel) passivum.

Een negatief nominaal waarderingsverschil is de negatieve herwaardering van een activum of de positieve herwaardering van een (financieel) passivum.

8.55. De stromen in de rekening inzake nominale waarderingsverschillen beïnvloeden het vermogenssaldo in de balans van de betrokken eenheden. Deze "mutatie in het vermogenssaldo als gevolg van nominale waarderingsverschillen" is het saldo van de rekening. Het wordt geboekt aan de zijde van de mutaties in passiva.

8.56. De rekening inzake nominale waarderingsverschillen bestaat uit twee deelrekeningen: de rekening inzake neutrale waarderingsverschillen (III.3.2.1) en de rekening inzake reële waarderingsverschillen (III.3.2.2)

III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa											Mutaties in passiva								
	Overeenkomstige boekingen in de		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Overeenkomstige boekingen in de		
Totaal	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen		Transacties en saldi	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal
10			10				-2	12	AN	Niet-financiële activa									
-7			-7			-3	-2	-2	AN.1	Geproduceerde activa									
3			3			3			K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa									
-9			-9			-4		-5	K.7	Verlies door rampen									
						1		-1	K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties									
1			1					1	K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.									
-2			-2			-3	-2	3	K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur									
						-3		3	K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur									
-2			-2				-2		K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva									
-2			-2				-2		K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud									
									K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva									
										waarvan :									
-4			-4			-3		-1	AN.11	Vaste activa									
-1			-1					-1	AN.12	Voorraden									
-2			-2				-2		AN.13	Kostbaarheden									
17			17			3		14	AN.2	Niet-geproduceerde activa									
24			24					24	K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa									
4			4			4			K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen									
-9			-9			-2		-7	K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa									
-8			-8			-2		-6	K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen									
-1			-1					-1	K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa									
-2			-2			-2			K.7	Verlies door rampen									
						4		-4	K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties									
									K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.									
						-1		1	K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur									
						-1		1	K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur									
									K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva									
									K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva									
										waarvan :									
17			17			3		14	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa									
									AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa									
5			5		2	1		2	AF	Vorderingen/schulden	-3	2	-1			-2			
									K.7	Verlies door rampen									
						3	-3		K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties									
3			3		2		1		K.10	Overige volumemutaties in financiele activa en passiva, n.e.g.	-4	2				-2			
2			2			-2	2	2	K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	1		-1						
						-2		2	K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	1		-1						
2			2				2		K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva									
2			2				2		K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud									
									K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva									
										waarvan :									
7			7				7		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)									
									AF.2	Chartaal geld en deposito's									
						3	-3		AF.3	Effecten m.u.v. aandelen									
-4			-4				-4		AF.4	Leningen	-3		-1			-4			
						-2		2	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen									
2			2		2				AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen		2				2			
									AF.7	Handelskredieten en transitorische posten									
									B.10.2	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa	17	-4	2	2		17			

Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen (III.3.2.1)

8.57. De rekening inzake neutrale waarderingsverschillen registreert de veranderingen in de waarde van activa en passiva die verband houden met wijzigingen in het algemene prijspeil. Dergelijke veranderingen komen overeen met de herwaardering die nodig is om het algemene koopkrachtniveau van activa en passiva te handhaven. Het algemene prijsindexcijfer dat voor deze berekening moet worden toegepast, is het prijsindexcijfer voor de nationale finale bestedingen met uitzondering van de veranderingen in voorraden.

Rekening inzake reële waarderingsverschillen (III.3.2.2)

8.58. De rekening inzake reële waarderingsverschillen registreert het verschil tussen de nominale en de neutrale waarderingsverschillen.

8.59. Indien voor een bepaald activum de nominale waarderingsverschillen groter zijn dan de neutrale waarderingsverschillen, is er sprake van een positief reëel waarderingsverschil voor deze post voor de desbetreffende eenheid. Hierin komt tot uiting dat de werkelijke prijs van het activum gemiddeld sneller is gestegen dan het algemene prijspeil. Omgekeerd betekent een daling van de relatieve prijs van een actiefpost een negatief reëel waarderingsverschil voor de betrokken eenheid.

Evenzo zorgt een stijging van de relatieve prijs van een passiefpost voor een negatief reëel waarderingsverschil, terwijl een daling van de relatieve prijs van een passiefpost een positief reëel waarderingsverschil tot gevolg heeft.

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa

Rekeningen	Totaal	Overeenkomstige boekingen in de: Goederen- en dienstenrekening	Overeenkomstige boekingen in de: Rekening inzake transacties van het buitenland	S.1 Totale volkshuishouding	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.14 Huishoudens	S.13 Overheid	S.12 Financiële ondernemingen	S.11 Niet-financiële ondernemingen		Overige stromen en saldi
III.3.2.										K.11	Nominale waarderingsverschillen
Rekening	280			280	8	80	44	4	144	AN	Niet-financiële activa
inzake	126			126	5	35	20	2	63	AN.1	Geproduceerde activa
nominale	111			111	5	28	18	2	58	AN.11	Vaste activa
waarderings-	7			7		2	1		4	AN.12	Voorraden
verschillen	8			8		5	1		1	AN.13	Kostbaarheden
	154			154	3	45	23	2	81	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	152			152	3	45	23	1	80	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa
	2			2					1	AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa
	91		7	84	1	16	2	57	8	AF	Vorderingen/schulden
	12			12			1	11		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
										AF.2	Chartaal geld en deposito's
	44		4	40	1	6		30	3	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen
										AF.4	Leningen
	34		3	31	1	10		16	5	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen
										AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
										AF.7	Handelskredieten en transitorische posten
										B.10.3	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen
III.3.2.1.										K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen
Rekening	198			198	6	56	32	3	101	AN	Niet-financiële activa
inzake	121			121	5	34	20	2	60	AN.1	Geproduceerde activa
neutrale	111			111	5	28	18	2	58	AN.11	Vaste activa
waarderings-	5			5		2	1		2	AN.12	Voorraden
verschillen	5			5		4	1		1	AN.13	Kostbaarheden
	78			78	2	22	12	1	41	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	76			76	2	22	12	1	40	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa
	1			1					1	AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa
	147		11	136	3	36	8	70	18	AF	Vorderingen/schulden
	15			15			2	14		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
	32		2	30	2	17	3		8	AF.2	Chartaal geld en deposito's
	28		3	25	1	4		19	2	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen
	29		1	28			2	24	1	AF.4	Leningen
	28		2	26		8		13	4	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen
	8		1	7		6		1	1	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
	7		3	5		1			3	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten
										B.10.31	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen
III.3.2.2.										K.11.2	Reële waarderingsverschillen
Rekening	81			81	2	24	12	1	43	AN	Niet-financiële activa
inzake	5			5		1			3	AN.1	Geproduceerde activa
reele waarde-										AN.11	Vaste activa
ringsverschill	3			3					3	AN.12	Voorraden
	2			2		1				AN.13	Kostbaarheden
	77			77	2	22	12	1	40	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	76			76	2	22	12	1	40	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa
	1			1						AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa
	- 57		- 5	- 52	- 2	- 20	- 6	- 13	- 10	AF	Vorderingen/schulden
	- 3			- 3				- 3		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
	- 32		- 2	- 30	- 2	- 17	- 3		- 8	AF.2	Chartaal geld en deposito's
	17		1	15		2		11	1	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen
	- 29		- 1	- 28			- 2	- 24	- 1	AF.4	Leningen
	6			5		2		3	1	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen
	- 8		- 1	- 7		- 6		- 1	- 1	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
	- 7		- 3	- 5		- 1			- 3	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten
										B.10.32	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen

Mutaties in passiva

S.11 Niet-financiële ondernemingen	S.12 Financiële ondernemingen	S.13 Overheid	S.14 Huishoudens	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.1 Totale volkshuishouding	Overeenkomstige boekingen in de: Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal	Rekeningen
									III.3.2. Rekening inzake nominale waarderingsverschillen
18	51	7			76	3		78	
1	34	7			42	2		44	
16	17				34			34	
134	10	38	96	10	288	4		292	
									III.3.2.1. Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen
36	68	14	6	2	126	6		132	
1	26	2		1	29	2		32	
1	21	4			26	2		28	
18		7	3	1	29			29	
14	14				28			28	
	7				7	1		8	
3			2	1	6	1		7	
82	5	26	87	8	208	6		214	
									III.3.2.2. Rekening inzake reële waarderingsverschil
- 18	- 17	- 7	- 6	- 2	- 50	- 3		- 54	
- 1	- 26	- 2		- 1	- 29	- 2		- 32	
1	13	3			16	1		17	
- 18		- 7	- 3	- 1	- 29			- 29	
3	3				6			6	
	- 7				- 7	- 1		- 8	
- 3			- 2	- 1	- 6	1		- 7	
51	5	12	9	2	80	- 1		78	

Balansen (IV)[6]

8.60. De balans geeft een beeld van de waarde van activa en passiva van eenheden aan het begin en het eind van de boekingsperiode en van de balansmutaties. Onderscheiden worden:

- de beginbalans (IV.1)
- de balansmutaties (IV.2)
- de eindbalans (IV.2)

Beginbalans (IV.1)

8.61. In de beginbalans wordt de waarde vastgelegd van de activa en passiva van eenheden aan het begin van de boekingsperiode.

De posten worden geordend aan de hand van de classificatie van activa en passiva.

Zij worden gewaardeerd tegen de prijzen aan het begin van de boekingsperiode.

Het verschil tussen de activa en passiva - het balanssaldo - is het vermogenssaldo aan het begin van de boekingsperiode.

Balansmutaties (IV.2)

8.62. De balansmutaties beschrijven de veranderingen in de waarde van de activa en passiva gedurende de boekingsperiode en totaliseert de bedragen uit de verschillende accumulatierekeningen, d.w.z. de mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten, van overige volumemutaties in activa en van nominale waarderingsverschillen.

Eindbalans (IV.3)

8.63. De eindbalans geeft een beeld van de waarde van activa en passiva van eenheden aan het einde van de boekingsperiode. De posten worden op dezelfde wijze geordend als in de beginbalans en gewaardeerd tegen de prijzen aan het einde van de boekingsperiode.

Het verschil tussen de activa en passiva is het vermogenssaldo aan het eind van de boekingsperiode.

8.64. De waarde van een activum of passivum in de eindbalans is gelijk aan de som van diens waarde in de beginbalans en het voor deze post als balansmutaties geboekte bedrag.

---

(6) Zie hoofdstuk VII "Balansen".

IV. Balansen

Activa

Rekeninge	Totaal	Overeenkomstige boekingen in de: Goederen- en diensten-rekening	Overeenkomstige boekingen in de: Rekening inzake trans-acties van het buiten-land	S.1 Totale volks-huis-houding	S.15 Instel-lingen zonder winst-oogmerk t.b.v. huis-houdens	S.14 Huis-houdens	S.13 Overheid	S.12 Finan-ciële onder-nemin-gen	S.11 Niet-finan-ciële onder-nemin-gen		Transacties, overige stromen, bestanden en saldi
IV.1.	9 922			9 922	324	2 822	1 591	144	5 041	AN	Niet-financiële activa
Begin-	6 047			6 047	243	1 698	1 001	104	3 001	AN.1	Geproduceerde activa
balans	5 544			5 544	231	1 423	913	99	2 878	AN.11	Vaste activa
	231			231	2	97	47		85	AN.12	Voorraden
	272			272	10	178	41	5	38	AN.13	Kostbaarheden
	3 875			3 875	81	1 124	590	40	2 040	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	3 809			3 809	81	1 124	578	37	1 989	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa
	66			66			12	3	51	AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa
	7 365		573	6 792	172	1 819	396	3 508	897	AF	Vorderingen/schulden
	770			770			80	690		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
	1 587		105	1 482	110	840	150		382	AF.2	Chartaal geld en deposito's
	1 388		125	1 263	25	198		950	90	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen
	1 454		70	1 384	8	24	115	1 187	50	AF.4	Leningen
	1 409		113	1 296	22	411	12	651	200	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen
	396		26	370	4	291	20	30	25	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
	361		134	227	3	55	19		150	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten
										B.90	Vermogenssaldo
IV.2.											
Balans-	482			482	25	110	56	1	290	AN	Niet-financiële activa
mutaties	289			289	21	61	25	- 1	182	AN.1	Geproduceerde activa
	239			239	21	47	20	1	150	AN.11	Vaste activa
	34			34		4	1		29	AN.12	Voorraden
	16			16		10	4	- 2	3	AN.13	Kostbaarheden
	193			193	4	49	30	2	108	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	191			191	4	48	30	1	108	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa
	2			2		1				AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa
	787		57	730	33	199	123	294	81	AF	Vorderingen/schulden
	19		1	18			1	17		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
	130		11	119	12	68	7	15	17	AF.2	Chartaal geld en deposito's
	187		9	178	13	35	29	80	21	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen
	250		10	240		5	45	163	27	AF.4	Leningen
	80		5	75	1	13	34	19	9	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen
	38			38		38				AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
	82		21	61	8	40	6		7	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten
										B.10	Mutaties in het vermogenssaldo
										B.10.1	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten
										B.10.2	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa
										B.10.3	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen
										B.10.31	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen
										B.10.32	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen
IV.3.	10 404			10 404	349	2 932	1 647	145	5 331	AN	Niet-financiële activa
Eindbalans	6 336			6 336	264	1 759	1 026	103	3 183	AN.1	Geproduceerde activa
	5 783			5 783	252	1 470	933	100	3 028	AN.11	Vaste activa
	265			265	2	101	48		114	AN.12	Voorraden
	288			288	10	188	45	3	41	AN.13	Kostbaarheden
	4 068			4 068	85	1 173	620	42	2 148	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	4 000			4 000	85	1 172	608	38	2 097	AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa
	68			68		1	12	3	51	AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa
	8 152		630	7 522	205	2 018	519	3 802	978	AF	Vorderingen/schulden
	788			788			81	707		AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)
	1 717		116	1 601	122	908	157	15	399	AF.2	Chartaal geld en deposito's
	1 575		134	1 441	38	233	29	1 030	111	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen
	1 704		80	1 624	8	29	160	1 350	77	AF.4	Leningen
	1 489		118	1 371	23	424	46	670	209	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen
	434		26	408	4	329	20	30	25	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
	443		155	288	11	95	25		157	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten
										B.90	Vermogenssaldo

Passiva

S.11 Niet-financiële ondernemingen	S.12 Financiële ondernemingen	S.13 Overheid	S.14 Huishoudens	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.1 Totale volkshuishouding	Overeenkomstige boekingen in de: Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal	Rekeningen
1 817	3 384	687	289	121	6 298	297		6 595	IV.1. Beginbalans
40	1 281	102	10	38	1 471	116		1 587	
44	1 053	212	2		1 311	77		1 388	
897		328	169	43	1 437	17		1 454	
687	715	4			1 406	3		1 409	
12	335	19		5	371	25		396	
137		22	108	35	302	59		361	
4 121	268	1 300	4 352	375	10 416	276		10 692	
155	285	176	33	28	677	91		767	IV.2. Balansmutaties
	130	2			132	- 2		130	
7	87	71			165	22		187	
68		93	28	24	213	37		250	
42	30			4	77	3		80	
	38				38			38	
37		10	5		52	30		82	
216	10	2	276	31	535	- 34		501	
65	4	- 38	178	21	230	- 38		192	
17	- 4	2	2		17			17	
134	10	38	96	10	288	4		292	
82	5	26	87	8	208	6		214	
51	5	12	9	2	80	- 1		78	
1 972	3 669	863	322	149	6 975	388		7 362	IV.3 Eindbalans
40	1 411	104	10	38	1 603	114		1 717	
51	1 140	283	2		1 476	99		1 575	
965		421	197	67	1 650	54		1 704	
729	745	4		4	1 483	6		1 489	
12	373	19		5	409	25		434	
174		32	113	35	354	89		443	
4 337	278	1 302	4 628	406	10 951	242		11 193	

REKENINGEN INZAKE TRANSACTIES VAN HET BUITENLAND (V)

8.65. In de rekeningen inzake transacties van het buitenland worden transacties tussen ingezeten en niet-ingezeten eenheden geboekt. Het buitenland vormt als zodanig geen institutionele sector, maar in de structuur van het stelsel speelt het een soortgelijke rol.

8.66. De rekeningen inzake transacties van het buitenland volgen hetzelfde algemene patroon als de rekeningen voor de institutionele sectoren, namelijk:

- lopende rekeningen;
- accumulatierekeningen;
- balansen.

8.67. Deze rekeningen worden opgesteld vanuit het oogpunt van het buitenland: wat middelen zijn voor het buitenland, zijn bestedingen voor de totale volkshuishouding en omgekeerd. Evenzo is een vordering van het buitenland een schuld van de totale volkshuishouding en omgekeerd (met uitzondering van monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)).

Lopende rekeningen

Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland (V.1)

8.68. De invoer van goederen en diensten wordt aan de actiefzijde (middelen) van de rekening geboekt en de uitvoer aan de passiefzijde (bestedingen). Het verschil tussen middelen en bestedingen is het saldo van de rekening en wordt "saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland" genoemd. Indien dit positief is, is er sprake van een overschot voor het buitenland en van een tekort voor de totale volkshuishouding omgekeerd in geval van een negatief saldo.

8.69. Om de invoer op dezelfde wijze te kunnen meten als de produktie van ingezeten eenheden, wordt de invoer gewaardeerd tegen een equivalent van de basisprijs, namelijk zonder belastingen, maar inclusief subsidies op invoer.

De waarde van ingevoerde goederen die in de rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland worden geboekt, wordt op fob-basis vastgesteld, d.w.z. franco-grens van het land van uitvoer. Ook de waarde van uitgevoerde goederen wordt fob geboekt.

Indien in de fob-prijs van ingevoerde goederen begrepen transport- en verzekeringsdiensten (d.w.z. voor het traject tussen de fabriek en de grens van het land van uitvoer) door ingezeten eenheden worden verleend, moeten ze worden geboekt als uitvoer van diensten door het land dat de goederen invoert. Wanneer daarentegen in de fob-prijs van uitgevoerde goederen begrepen transport- en verzekeringsdiensten door niet-ingezeten eenheden worden verleend, moeten ze worden geboekt als invoer van diensten door het land dat de goederen uitvoert.

Rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (V.2)

8.70. Doel van de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland is het vaststellen van het saldo lopende transacties van het buitenland, dat in de structuur van het stelsel overeenkomt met de besparingen van de institutionele sectoren. Deze rekening is een ingekorte versie van de rekeningenreeks voor een institutionele sector, vanaf de rekening inzake bestemming van primaire inkomens tot en met de inkomensbestedingsrekening.

8.71. Aan de actiefzijde staat op de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland het saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland. Het registreert eveneens aan de actief- of de passiefzijde alle verdelingstransacties waarbij het buitenland betrokken is, met uitzondering van kapitaaloverdrachten.

Rekening inzake accumulatietransacties van het buitenland (V.3)

Rekening inzake kapitaaltransacties van het buitenland (V.3.1)

8.72. De rekening inzake kapitaaltransacties van het buitenland geeft het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa door niet-ingezeten eenheden en meet de mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten.

8.73. Het saldo van de rekening inzake kapitaaltransacties van het buitenland is het vorderingenoverschot c.q. -tekort van het buitenland. Het is gelijk, maar met tegengesteld teken, aan het totale vorderingenoverschot c.q. -tekort van de ingezeten institutionele sectoren.

Rekening inzake financiële transacties van het buitenland (V.3.2)

8.74. De presentatie van de rekening inzake financiële transacties van het buitenland is identiek aan die van de financiële rekening van de institutionele sectoren.

Rekening inzake overige mutaties in activa van het buitenland (V.3.3)

8.75. Evenals voor de institutionele sectoren worden achtereenvolgens de mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van de overige volumemutaties in de activa en van de nominale waarderingsverschillen bepaald, waarbij laatstgenoemd saldo wordt gesplitst in neutrale en reële waarderingsverschillen.

8.76. Het ontbreken van geproduceerde activa in de accumulatierekeningen en balansen van het buitenland is toe te schrijven aan de afspraak dat er een fictieve institutionele eenheid wordt gecreëerd waarbij het buitenland geacht wordt een vordering te hebben verworven. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor activa in andere economieën die in handen zijn van ingezeten eenheden.

Vorderingen en schulden van het buitenland (V.4)

8.77. De vorderingen en schulden van het buitenland staan op een balans waarop aan de actiefzijde het saldo wordt geboekt van de aan- en verkopen van monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's), die tussen niet-ingezeten en ingezeten eenheden plaatsvinden.

V.I. Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland

Bestedingen			Middelen		
P.6	Uitvoer van goederen en diensten	536	P.7	Invoer van goederen en diensten	497
P.61	Uitvoer van goederen	462	P.71	Invoer van goederen	392
P.62	Uitvoer van diensten	74	P.72	Invoer van diensten	105
B.11	*Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland*	-39			

V.II. Rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	6	B.11	*Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland*	-39
D.11	Lonen	6			
			D.1	Beloning van werknemers	2
D.2	Belastingen op produktie en invoer	0	D.11	Lonen	2
D.21	Produktgebonden belastingen	0	D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	0	D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	0	D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.2121	Invoerrechten	0			
D.2122	Overige belastingen op invoer	0	D.2	Belastingen op produktie en invoer	0
			D.21	Produktgebonden belastingen	0
D.214	Overige produktgebonden belastingen	0	D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	0
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	0	D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	0
			D.2121	Invoerrechten	0
D.3	Subsidies	0	D.2122	Overige belastingen op invoer	0
D.31	Produktgebonden subsidies	0			
D.311	Subsidies op invoer	0	D.214	Overige produktgebonden belastingen	0
		0	D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	0
D.319	Overige produktgebonden subsidies	0			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	0	D.3	Subsidies	0
			D.31	Produktgebonden subsidies	0
D.4	Inkomen uit vermogen	66	D.311	Subsidies op invoer	0
D.41	Rente	16			
D.42	Winstuitkeringen	36	D.319	Overige produktgebonden subsidies	0
D.421	Dividenden	0	D.39	Niet-produktgebonden subsidies	0
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	36			
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	14	D.4	Inkomen uit vermogen	39
			D.41	Rente	22
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	1	D.42	Winstuitkeringen	17
D.51	Belastingen op inkomen	1	D.421	Dividenden	14
D.59	Belastingen op vermogen enz.	0	D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	3
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0
D.61	Sociale premies	0	D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
D.611	Werkelijke sociale premies	0			
D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0	D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	0
D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0	D.51	Belastingen op inkomen	0
D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0	D.59	Belastingen op vermogen enz.	0
D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	0			
D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	0	D.61	Sociale premies	0
D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	0	D.611	Werkelijke sociale premies	0
D.612	Toegerekende sociale premies	0	D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
			D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	0	D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	0	D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	0	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	0

V.II. Rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland (verv.)

Bestedingen			Middelen		
D.7	Overige inkomensoverdrachten	9	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	2	D.612	Toegerekende sociale premies	0
D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid	4			
D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	1	D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	0
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	2	D.621	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld	0
			D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	0
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0	D.624	Uitkeringen sociale voorziening in geld	0
			D.7	Overige inkomensoverdrachten	39
			D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	3
			D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid	4
			D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	31
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	1
			D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0
B.12	*Saldo lopende transacties van het buitenland*	-41			

V.III. Accumulatierekeningen

V.III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Bestedingen			Middelen		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	-38	B.12	*Saldo lopende transacties van het buitenland*	-41
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	4
			D.91	Vermogensheffingen	0
			D.92	Investeringsbijdragen	4
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	0
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	-1
			D.91	Vermogensheffingen	0
			D.92	Investeringsbijdragen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	-1

V.III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	-38
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	0			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	0			
		0			
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	-38			

V.III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	50	F	Aangaan van schulden (netto)	88
F.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	1			
F.2	Chartaal geld en deposito's	11	F.2	Chartaal geld en deposito's	-2
F.21	Chartaal geld	3	F.21	Chartaal geld	2
F.22	Girale deposito's	2	F.22	Girale deposito's	-1
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	6	F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	-3
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	5	F.3	Effecten m.u.v. aandelen	20
F.4	Leningen	10	F.4	Leningen	37
F.41	Kortlopende leningen	3	F.41	Kortlopende leningen	10
F.42	Langlopende leningen	7	F.42	Langlopende leningen	27
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	2	F.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0	F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	0	F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	0
F.611	Voorzieningen levensverzekering	0	F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	0
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	0			
			F.7	Handelskredieten en transitorische posten	30
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	21	F.71	Handelskredieten	18
F.71	Handelskredieten	18	F.79	Transitorische posten	
F.79	Transitorische posten	3			
			B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	-38

V.III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

V.III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa		
AN	Niet-financiële activa	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
AF	Schulden	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	0

V.III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa

K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	7
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	4
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva

K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AF	Schulden	3
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	2
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*	4

V.III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen		K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0	AF	Schulden	6
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0	AF.2	Chartaal geld en deposito's	2
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	2
			AF.4	Leningen	0
AF	Vorderingen	11	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	1
AF.2	Chartaal geld en deposito's	2	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	1
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	3			
AF.4	Leningen	1			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	2			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	1			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	3			
			B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	6

V.III.3.2.2 Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen		K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0	AF	Schulden	-3
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0	AF.2	Chartaal geld en deposito's	-2
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1
			AF.4	Leningen	0
AF	Vorderingen	-5	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	-1
AF.2	Chartaal geld en deposito's	-2	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	-1
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1			
AF.4	Leningen	-1			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	-1			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	-3			
			B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	-1

V.IV. Rekening inzake vorderingen en schulden van het buitenland

V.IV.1 Beginbalans

Activa			Passiva		
AN	Niet-financiële activa	0	AF	Schulden	297
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0	AF.2	Chartaal geld en deposito's	116
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	77
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0	AF.4	Leningen	17
			AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
AF	Vorderingen	573	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	25
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	59
AF.2	Chartaal geld en deposito's	105			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	125			
AF.4	Leningen	70			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	113			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	26			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	134			
			B.90	*Vermogenssaldo*	276

V.IV.2 Balansmutaties

Activa			Passiva		
	Totale mutatie in activa			Totale mutatie in passiva	
AN	Niet-financiële activa	0	AF	Schulden	91
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0	AF.2	Chartaal geld en deposito's	-2
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	22
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0	AF.4	Leningen	37
			AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
AF	Vorderingen	57	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	1	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	30
AF.2	Chartaal geld en deposito's	11			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	9			
AF.4	Leningen	10			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	5			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	21			
			B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van:*	-34
			B.10.1	*Besparingen en kapitaaloverdrachten*	-38
			B.10.2	*Overige volumemutaties in activa*	0
			B.10.3	*Nominale waarderingsverschillen*	4
			B.10.31	Neutrale waarderingsverschillen	6
			B.10.32	Reële waarderingsverschillen	-1

V.IV.3 Eindbalans

Activa			Passiva		
AN	Niet-financiële activa	0	AF	Schulden	388
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0	AF.2	Chartaal geld en deposito's	114
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	99
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0	AF.4	Leningen	54
			AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	6
AF	Vorderingen	630	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	25
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	89
AF.2	Chartaal geld en deposito's	116			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	134			
AF.4	Leningen	80			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	118			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	26			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	155			
			B.90	*Vermogenssaldo*	242

GOEDEREN- EN DIENSTENREKENING (0)

8.78. Doel van de goederen- en dienstenrekening is het, per produktgroep en voor de totale volkshuishouding, aan te tonen hoe de beschikbare produkten worden gebruikt.

8.79. Deze rekening toont derhalve, per produktgroep en voor de totale volkshuishouding, de middelen (produktie en invoer) en de bestedingen van goederen en diensten (intermediair verbruik, consumptie, investeringen in vaste activa (bruto), veranderingen in voorraden, saldo aan- en verkopen van kostbaarheden, uitvoer).

8.80. Aangezien de produktie wordt gewaardeerd tegen basisprijzen en de bestedingen tegen aankoopprijzen, moet het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies in de middelensectie worden opgenomen.

8.81. Bestedingen worden geboekt aan de rechterzijde van de goederen- en dienstenrekening en middelen aan de linkerzijde, d.w.z. tegengesteld aan de registratie in de lopende rekeningen voor de institutionele sectoren: produktstromen zijn immers de tegenhangers van geldstromen.

8.82. De goederen- en dienstenrekening is per definitie in evenwicht en kent derhalve geen saldo.

Rekening 0 : Goederen- en dienstenrekening

Middelen			Bestedingen		
P.1	Produktie	3 595	P.2	Intermediair verbruik	1 904
P.11	Marktproduktie	3 048			
P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	171	P.3/ P.4	Consumptieve bestedingen Werkelijke consumptie	1 371
P.13	Overige niet-marktproduktie	376	P.31/ P.41	Individuele consumptieve bestedingen Werkelijke individuele consumptie	1 215
D.21	Produktgebonden belastingen	141	P.32/ P.42	Collectieve consumptieve bestedingen Werkelijke collectieve consumptie	156
D.31	Produktgebonden subsidies	-8			
			P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	376
P.7	Invoer van goederen en diensten	497	P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	303
P.71	Invoer van goederen	392	P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	305
P.72	Invoer van diensten	105	P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	11
			P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	-13
			P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	51
			P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	53
			P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	6
			P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	-8
			P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	22
			P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	5
			P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	17
			P.52	Veranderingen in voorraden	28
			P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	10
			P.6	Uitvoer van goederen en diensten	536
			P.61	Uitvoer van goederen	462
			P.62	Uitvoer van diensten	74

GEÏNTEGREERDE ECONOMISCHE REKENINGEN

8.83. De geïntegreerde economische rekeningen geven een beknopt overzicht van de rekeningen van een volkshuishouding: lopende rekeningen, accumulatierekeningen en balansen.

Zij groeperen in één tabel de rekeningen van alle institutionele sectoren, de totale volkshuishouding en het buitenland, en brengen alle stromen en alle activa en passiva met elkaar in evenwicht. Bovendien kunnen hieruit rechtstreeks de aggregaten worden afgelezen.

8.84. In de tabel van de geïntegreerde economische rekeningen worden de bestedingen, activa en mutaties in activa ter linkerzijde geboekt en de middelen, passiva, mutaties in passiva en het vermogenssaldo ter rechterzijde.

8.85. Ten einde de tabel overzichtelijk te houden en toch een beeld van het hele economische proces te geven, zijn de hoogst mogelijke aggregatieniveaus gehanteerd die nog verenigbaar zijn met een inzicht in de structuur van het stelsel.

8.86. De kolommen in de tabel staan voor de institutionele sectoren, namelijk niet-financiële ondernemingen, financiële ondernemingen, overheid, instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens en huishoudens. Bovendien is er een kolom voor de totale volkshuishouding, een voor het buitenland en een die zorgt voor het evenwicht tussen middelen en bestedingen aan goederen en diensten.

8.87. De rijen in de tabel hebben betrekking op de diverse soorten transacties, activa en passiva, saldi en bepaalde aggregaten.

Lopende rekeningen
Bestedingen

Rekeningen	Totaal	Goederen- en dienstenrekening (middelen)	Rekening inzake transacties van het buitenland	S.1 Totale volkshuishouding	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.14 Huishoudens	S.13 Overheid	S.12 Financiële ondernemingen	S.11 Niet-financiële ondernemingen	Code	Transacties en overige stromen, bestanden en saldi
I. Produktierekening/	497	497								P.7	Invoer van goederen en diensten
Rekening inzake	536		536							P.6	Uitvoer van goederen en diensten
goederen- en	3595	3 595								P.1	Produktie
dienstentransacties	1 904			1 904	6	694	246	29	881	P.2	Intermediair verbruik
van het buitenland	133	133								D.21-D.31	Saldo produktgebonden belastingen en subsidies op produktie
	1 824			1 824	31	575	188	73	872	B.1g/B.1*g	Toegevoegde waarde (bruto)/ Bruto binnenlands produkt
	222			222	3	42	30	10	137	K.1	Verbruik van vaste activa
	1 602			1 602	28	533	158	63	735	B.1n/B.1*n	*Toegevoegde waarde (netto)/ Netto binnenlands produkt*
			-39							B.11	*Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland*
II.1.1.	768		6	762	23	39	140	15	545	D.1	Beloning van werknemers
Inkomensvormings-	191		0	191	0	2	2	3	51	D.2-D.3	Saldo belastingen en subsidies op produktie en invoer
rekening	133		0	133						D.21-D.31	Saldo produktgebonden belastingen en subsidies op produktie
	58		0	58	0	2	2	3	51	D.29-D.39	Saldo niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produktie
	459			459	8	92	46	55	258	B.2g	Exploitatieoverschot (bruto)
	442			442		442				B.3g	Gemengd inkomen (bruto)
	247			247	5	60	16	45	121	B.2n	*Exploitatieoverschot (netto)*
	432			432		432				B.3n	*Gemengd inkomen (netto)*
II.1.2. Rekening	466		66	380	7	44	46	138	145	D.4	Inkomen uit vermogen
inzake bestemming	1 861			1 855	6	1 390	221	29	209	B.5g	Saldo primaire inkomens (bruto)/ Nationaal inkomen (bruto)
van primaire inkomens	1 639			1 633	3	1 348	191	19	72	B.5n/B.5*n	*Saldo primaire inkomens (netto)/ Nationaal inkomen (netto)*
II.2. Secundaire	213		1	212	0	178	0	10	24	D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.
inkomensverdelings-	322		0	322		322				D.61	Sociale premies
rekening	332		0	332	1	0	289	29	13	D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)
	278		9	269	2	71	141	45	10	D.7	Overige inkomensoverdrachten
	1 854			1 854	43	1 206	386	33	186	B.6g	Beschikbaar inkomen (bruto)
	1 632			1 632	40	1 164	356	23	49	B.6n	*Beschikbaar inkomen (netto)*
II.3. Tertiaire	228			228	16		212			D.63	Sociale overdrachten in natura
inkomensverdelings-	1 854			1 854	27	1 434	174	33	186	B.7g	Alternatief beschikbaar inkomen (bruto)
rekening	1 632			1 632	24	1 392	144	23	49	B.7n	*Alternatief beschikbaar inkomen (netto)*
II.4. Inkomensbe-										B.6g	Beschikbaar inkomen (bruto)
stedingsrekening										B.6n	*Beschikbaar inkomen (netto)*
	1 399			1 399		1 243	156			P.4	Werkelijke consumptie
	1 399			1 399	16	1 015	368			P.3	Consumptieve bestedingen
	11		0	11	0		0	11	0	D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering
	455			455	27	202	20	21	185	B.8g	Besparingen (bruto)
	233			233	24	160	-10	11	48	B.8n	*Besparingen (netto)*
	-41		-41							B.12	*Saldo lopende transacties van het buitenland*

Middelen

S.11 Niet-financiële ondernemingen	S.12 Financiële ondernemingen	S.13 Overheid	S.14 Huishoudens	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.1 Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening (bestedingen)	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal	Rekeningen
						497		497	I. Produktierekening/
							536	536	Rekening inzake
1 753	102	434	1 269	37	3595			3 595	goederen en
							1 904	1 904	dienstentransacties
					133			133	van het buitenland
872	73	188	575	31	1 824			1 824	II.1.1. Inkomensvormings-rekening
735	63	158	533	28	1 602			1 632	
						-39			
			766		766	2		768	II.1.2. Rekening
		191			191	0		191	inzake bestemming van primaire inkomens
		133			133	0		133	
		58			58	0		58	
258	55	46	92	8	459			459	
			442		442			442	
121	45	16	60	5	247			247	
			432		432			432	
78	160	30	134	5	407	39		466	
209	29	221	1 390	6	1 855			1 861	II.2. Secundaire inkomensverdelings-rekening
72	19	191	1 348	3	1 633			1 639	
		213			213	0		213	
14	39	268	0	1	322	0		322	
			332		332	0		332	
10	49	108	36	36	239	39		278	
186	33	386	1 206	43	1 854			1 854	II.3. Tertiaire inkomensverdelings-rekening
49	23	356	1 164	40	1 632			1 632	
			228		228			228	
186	33	174	1 434	27	1 854			1 854	II.4. Inkomensbestedings-rekening
49	23	144	1 392	24	1 632			1 632	
186	33	386	1 206	43	1 854			1 854	
49	23	356	1 164	40	1 632			1 632	
							1 399	1 399	
							1 399	1 399	
			11		11	0		11	

Accumulatierekeningen
Mutaties in activa

Rekeningen	Totaal	Goederen- en dienstenrekening (middelen)	Rekening inzake transacties van het buitenland	S.1 Totale volkshuishouding	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.14 Huishoudens	S.13 Overheid	S.12 Financiële ondernemingen	S.11 Niet-financiële ondernemingen	Code	Transacties en overige stromen, bestanden en saldi
III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten										B.8n	Besparingen (netto)
										B.12	Saldo lopende transacties van het buitenland
										D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen
										D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd
	192		-38	230	21	178	-38	4	65	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen kapitaaloverdrachten*
III.1.2 Kapitaalvormingsrekening											
	376			376	19	61	37	9	250	P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)
	-222			-222	-3	-42	-30	-10	-137	K.1	Verbruik van vaste activa
	28			28	0	2	0	0	26	P.52	Veranderingen in voorraden
	10			10	0	5	3	0	2	P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden
	0		0	0	1	4	2	0	-7	K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, ni financiële activa
	0		-38	38	4	148	-50	5	-69	B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*
III.2. Financiële rekening	691		50	641	32	181	120	237	71	F	Verwerving van vorderingen (netto)/
										F	Aangaan van schulden (netto)
	0		1	-1			0	-1		F.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR
	130		11	119	12	68	7	15	17	F.2	Chartaal geld en deposito's
	143		5	138	12	29	26	53	18	F.3	Effecten m.u.v. aandelen
	254		10	244	0	5	45	167	27	F.4	Leningen
	46		2	44	0	3	36	3	2	F.5	Aandelen en overige deelnemingen
	36		0	36	0	36	0	0	0	F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen
	82		21	61	8	40	6	0	7	F.7	Handelskredieten en transitorische posten
III.3.1. Rekening inzake overige volumemutaties in activa	15			15	0	2	1	-2	14	K.3-10 en K.12	Overige volumemutaties, totaal
	24			24	0	0	0	0	24	K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa
	3			3	0	0	3	0	0	K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa
	4			4	0	0	4	0	0	K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen
	-9			-9	0	0	-2	0	-7	K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa
	-11		0	-11	0	0	-6	0	-5	K.7	Verlies door rampen
	0		0	0	0	0	8	-3	-5	K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties
	1			1	0	0	0	0	1	K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e
	3		0	3	0	2	0	1	0	K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.
	0		0	0	0	0	-6	0	6	K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur
										waarvan :	
	10		0	10	0	0	0	-2	12	AN	Niet-financiële activa
	-7			-7	0	0	-3	-2	-2	AN.1	Geproduceerde activa
	17		0	17	0	0	3	0	14	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	5		0	5	0	2	1	0	2	AF	Vorderingen/schulden
										B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*
III.3.2. Rekening inzake nominale waardenngs-verschillen										K.11	Nominale waarderingsverschillen
	280		0	280	8	80	44	4	144	AN	Niet-financiële activa
	126			126	5	35	20	2	63	AN.1	Geproduceerde activa
	154		0	154	3	45	23	2	81	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	91		7	84	1	16	2	57	8	AF	Schulden
										B.10.3	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen

Mutaties in passiva

S.11 Niet-financiële ondernemingen	S.12 Financiële ondernemingen	S.13 Overheid	S.14 Huishoudens	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.1 Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening (bestedingen)	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal	Rekeningen
48	11	-10	160	24	233			233	III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als
						-41		-41	gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten
33	0	6	23	0	62	4		66	
-16	-7	-34	-5	-3	-65	-1		-66	
65	4	-38	178	21	230	-38		192	III.1.2 Kapitaalvormingsrekening
							376	376	
							28	28	
							10	10	
-69	5	-50	148	4	38	-38		0	III.2. Financiële rekening
140	232	170	33	28	603	88		691	
0	130	2	0	0	132	-2		130	
6	53	64	0	0	123	20		143	
71	0	94	28	24	217	37		254	
26	13	0		4	43	3		46	
0	36	0		0	36	0		36	
37	0	10	5	0	52	30		82	
-3	2	-1	0	0	-2	0		-2	III.3.1. Rekening inzake overige volumemutaties in activa
0	0	0	0	0	0	0		0	
0	0	0	0	0	0	0		0	
-4	2	0	0	0	-2	0		-2	
1	0	-1	0	0	0	0		0	
-3	2	-1	0	0	-2	0		-2	
17	-4	2	2	0	17	0		17	
									III.3.2. Rekening inzake nominale waarderingsverschillen
18	51	7	0	0	76	3		78	
134	10	38	96	10	288	4		292	

Balansen
Activa

Rekeningen	Totaal	Goederen- en dienstenrekening (middelen)	Rekening inzake transacties van het buitenland	S.1 Totale volkshuishouding	S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	S.14 Huishoudens	S.13 Overheid	S.12 Financiële ondernemingen	S.11 Niet-financiële ondernemingen	Code	Transacties en overige stromen, bestanden en salc
IV.1. Beginbalans	9 922		0	9 922	324	2 822	1 591	144	5 041	AN	Niet-financiële activa
	6 047			6 047	243	1 698	1 001	104	3 001	AN.1	Geproduceerde activa
	3 875		0	3 875	81	1 124	590	40	2 040	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	7 365		573	6 792	172	1 819	396	3 508	897	AF	Vorderingen/schulden
										B.90	Vermogenssaldo
IV.2. Balansmutaties											Totale mutatie in activa
	482		0	482	25	110	56	1	290	AN	Niet-financiële activa
	289			289	21	61	25	-1	182	AN.1	Geproduceerde activa
	193		0	193	4	49	30	2	108	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	787		57	730	33	199	123	294	81	AF	Vorderingen/schulden
										B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo*
										B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen kapitaaloverdrachten*
										B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*
										B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*
IV.3. Eindbalans	10 404		0	10 404	349	2 932	1 647	145	5 331	AN	Niet-financiële activa
	6 336			6 336	264	1 759	1 026	103	3 183	AN.1	Geproduceerde activa
	4 068		0	4 068	85	1 173	620	42	2 148	AN.2	Niet-geproduceerde activa
	6 152		630	7 522	205	2 018	519	3 802	978	AF	Vorderingen/schulden
										B.90	*Vermogenssaldo*

Passiva

S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1				
Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Goederen- en dienstenrekening (bestedingen)	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totaal	Rekeningen
									IV.1. Beginbalans
1 817	3 384	687	289	121	6 298	297		6 595	
4 121	268	1 300	4 352	375	10 416	276		10 692	
									IV.2. Balansmutaties
155	285	176	33	28	677	91		767	
216	10	2	276	31	535	-34		501	
66	5	-40	178	21	230	-38		192	
17	-4	2	2	0	17	0		17	
134	10	38	96	10	288	4		292	
									IV.3. Eindbalans
1972	3 669	863	322	149	6 975	388		7 362	
4 337	278	1 302	4 628	406	10 951	242		11 193	

AGGREGATEN

8.88. Aggregaten zijn beknopte indicatoren voor het resultaat van de economische activiteiten van een land. Het zijn de belangrijkste referentiegrootheden voor macro-economische analyses en voor vergelijkingen in tijd en ruimte.

Bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen (BBP)

8.89. Het bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen is het eindresultaat van de produktieactiviteit van ingezeten produktie-eenheden.

Het kan op drie manieren worden gedefinieerd:

- het BBP is de som van de bruto toegevoegde waarde van de verschillende institutionele sectoren of bedrijfstakken en het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies (die niet aan de sectoren en bedrijfstakken worden toegerekend). Het is eveneens het saldo van de produktierekening van de totale volkshuishouding;
- het BBP is de som van de finale binnenlandse bestedingen aan goederen en diensten (werkelijke consumptie en investeringen (bruto)) en het saldo van uitvoer en invoer van goederen en diensten;
- het BBP is de som van de bestedingen in de inkomensvormingsrekening van de totale volkshuishouding (beloning van werknemers, saldo van belastingen op produktie en invoer en subsidies, exploitatieoverschot (bruto) en gemengd inkomen van de totale volkshuishouding).

8.90. Door van het BBP het verbruik van vaste activa af te trekken, wordt het netto binnenlands produkt tegen marktprijzen verkregen (NBP).

Exploitatieoverschot van de totale volkshuishouding

8.91. Het bruto- (of netto-)exploitatieoverschot van de totale volkshuishouding is de som van de bruto- (of netto-)exploitatieoverschotten van alle bedrijfstakken of institutionele sectoren.

Gemengd inkomen van de totale volkshuishouding

8.92. Het bruto (of netto) gemengd inkomen van de totale volkshuishouding is gelijk aan het bruto (of netto) gemengd inkomen van de sector huishoudens.

Inkomen uit bedrijfsuitoefening van de totale volkshuishouding

8.93. Het bruto (of netto) inkomen uit bedrijfsuitoefening van de totale volkshuishouding is de som van de bruto (of netto) inkomens uit bedrijfsuitoefening van de verschillende sectoren.

Nationaal inkomen (tegen marktprijzen)

8.94. Het bruto (of netto) nationaal inkomen (tegen marktprijzen) vertegenwoordigt het totaal van de primaire inkomens te ontvangen door de ingezeten institutionele eenheden: beloning van werknemers, saldo van belastingen op produktie en invoer en subsidies, (saldo van te ontvangen en te betalen) inkomen uit vermogen, (bruto- of netto-)exploitatieoverschot en (bruto of netto) gemengd inkomen.

Het bruto nationaal inkomen (tegen marktprijzen) werd in het ESER 1979 nog bruto nationaal produkt (BNP) (tegen marktprijzen) genoemd.

Het bruto nationaal inkomen (tegen marktprijzen) is gelijk aan het BBP minus het primaire inkomen dat ingezeten eenheden aan niet-ingezeten eenheden zijn verschuldigd, plus het primaire inkomen dat ingezeten eenheden uit het buitenland ontvangen.

Het begrip nationaal inkomen houdt geen verband met het produktieproces, maar met het inkomen en is daarom significanter indien het netto wordt uitgedrukt, d.w.z. na aftrek van het verbruik van vaste activa.

Nationaal beschikbaar inkomen

8.95. Het bruto (of netto) nationaal beschikbaar inkomen is de som van de bruto (of netto) beschikbare inkomens van de institutionele sectoren.

Het bruto (of netto) nationaal beschikbaar inkomen is gelijk aan het bruto (of netto) nationaal inkomen (tegen marktprijzen) minus de inkomensoverdrachten (belastingen op inkomen, vermogen enz., sociale premies, sociale uitkeringen en overige inkomensoverdrachten) die aan niet-ingezeten eenheden zijn verschuldigd, plus de inkomensoverdrachten aan ingezeten eenheden uit het buitenland.

Besparingen

8.96. Dit aggregaat meet het gedeelte van het nationaal beschikbaar inkomen dat niet voor consumptieve bestedingen wordt gebruikt.

Bruto (of netto) nationale besparingen zijn de som van de bruto (of netto) besparingen van de institutionele sectoren.

Saldo lopende transacties van het buitenland

8.97. Het saldo van de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland vormt het overschot (indien negatief) of het tekort (indien positief) van de totale volkshuishouding op zijn lopende transacties (handel in goederen en diensten, primair inkomen, inkomensoverdrachten) met het buitenland.

Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-) van de totale volkshuishouding

8.98. Het vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-) van de totale volkshuishouding is de som van het vorderingenoverschot c.q. -tekort van de institutionele sectoren. Dit aggregaat vertegenwoordigt de middelen die de totale volkshuishouding netto aan het buitenland ter beschikking stelt (indien positief) of van het buitenland ontvangt (indien negatief).

Het vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-) van de totale volkshuishouding is gelijk, maar met tegengesteld teken, aan het vorderingentekort (-) c.q. -overschot (+) van het buitenland.

Vermogenssaldo van de totale volkshuishouding

8.99. Het vermogenssaldo van de totale volkshuishouding is de som van het vermogenssaldo van de institutionele sectoren.

Het vertegenwoordigt de waarde van de niet-financiële activa van de totale volkshuishouding minus het saldo van vorderingen en schulden van het buitenland.

MATRIXPRESENTATIE

A. Inleiding

8.100. In het eerste deel van dit hoofdstuk is een reeks (T-)rekeningen opgevoerd. De begrippen en definities van het stelsel maken het echter ook mogelijk de gegevens op een andere manier te presenteren, zodat nieuwe inzichten worden verkregen en anderssoortige analyses mogelijk zijn.

8.101. De input-outputtabel is een op ruime schaal gebruikt matrixschema voor het verkrijgen van gedetailleerde, samenhangende informatie over de goederen- en dienstenstromen en de structuur van de produktiekosten. Deze matrix bevat meer informatie dan de T-rekeningen voor goederen en diensten, produktie en inkomensvorming. Zo worden de consumptieve bestedingen per produktgroep of bedrijfstak van oorsprong gegeven en het intermediair verbruik zowel per produktgroep of bedrijfstak van oorsprong en per produktgroep of bedrijfstak van bestemming. Gedetailleerde koppelingen tussen deze rekeningen worden voorts uitgewerkt in de aanbod- en gebruikstabellen van het ERS, door middel van een specificatie van de produktie van produktgroepen per bedrijfstak.

8.102. In deze sectie zal eerst worden aangetoond dat de complete reeks rekeningen en saldi ook in de vorm van een matrix kan worden weergegeven. Deze tabel omvat alle transacties van resp. de totale volkshuishouding en het buitenland. Daarnaast is een geaggregeerde goederen- en dienstenrekening opgenomen.

8.103. Vervolgens worden de algemene doelstellingen van een rekeningenmatrix besproken. Van cruciaal belang zijn de talloze mogelijkheden om een dergelijke matrix naargelang de specifieke omstandigheden en behoeften uit te breiden of in te krimpen. Ten slotte zal worden uiteengezet hoe dit in de praktijk in zijn werk gaat. Met name zal aandacht worden besteed aan de koppelingen tussen de aanbod- en gebruikstabellen en de sectorrekeningen door de invoeging van arbeidsrekeningen. Zo wordt een raamwerk verkregen voor een matrix van sociale rekeningen (Social Accounting Matrix (SAM)). Een SAM maakt onder meer een vollediger analyse van allerlei onderwerpen van economisch en sociaal beleid mogelijk, bij voorbeeld van de werkloosheid.

B. Matrix van de ERS-rekeningen

8.104. Tabel VIII.x1 geeft de complete reeks rekeningen en saldi in matrixvorm. De primaire inkomensverdelingsrekening, de inkomensbestedingsrekening en de rekening inzake overige mutaties in activa zijn overigens niet onderverdeeld. Bovendien is het nog mogelijk de tertiaire inkomensverdelingsrekening al dan niet te combineren met de secundaire inkomensverdelingsrekening. Ten slotte is een rekening voor het vermogenssaldo ingevoegd.

8.105. In de tabellen van deze sectie worden precies dezelfde cijfers gegeven als in het in het eerste deel van dit hoofdstuk gegeven cijfervoorbeeld. In alle matrices zijn de velden met een saldo vet omlijnd.

8.106. Dank zij de matrixopstelling kan iedere transactie worden weergegeven met een enkele boeking en kan de aard van de transactie worden afgeleid uit haar plaats. Iedere rekening wordt weergegeven door een combinatie van een regel en een kolom. Volgens afspraak staan de middelen op de regels en de bestedingen in de kolommen. Zo moet het netto binnenlands produkt (1602) worden betaald door de producenten in de volkshuishouding; de ontvangst wordt opgetekend in de primaire inkomensverdelingsrekening. Tabel VIII.x1 laat dit zien in cel (3,2), d.w.z. op regel 3 en in kolom 2. Aangezien de transacties met het buitenland in deze tabel in een aparte rekening staan, bevatten de posten op de diagonaal, d.w.z. de cellen (3,3), (4,4), (5,5), (6,6), (7,7) en (8,8), uitsluitend transacties tussen ingezeten institutionele eenheden.

8.107. De totalen van de regels en de kolommen hebben geen naam: hun belangrijkste functie in de matrixrekeningen is ervoor te zorgen dat alle rekeningen echt volledige balansen weergeven, in die zin dat alles wat binnenkomt (som van de regel) gelijk is aan alles wat eruit gaat (som van de kolom). Zinvolle saldi, die opeenvolgende rekeningen met elkaar verbinden, kunnen daarom ook alleen worden berekend wanneer aan deze voorwaarde wordt voldaan.

8.108. Regel 1 geeft de besteding van goederen en diensten tegen aankoopprijzen: intermediair verbruik (1904) in kolom 2, consumptie (1371) in kolom 5, investeringen (bruto) (414) in kolom 7 en uitvoer (536) in kolom 14.

8.109. De elementen van regel 1 vormen samen de totale bestedingen van goederen en diensten tegen aankoopprijzen (4225). Kolom 1 geeft het aanbod van goederen en diensten (uiteraard ook 4225). De produktie (tegen voortbrengingsprijzen) plus het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies (3728) is te vinden op het snijpunt met regel 2. De invoer (497) is afkomstig uit de rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland (regel 14).

8.110. Regel 2 geeft de produktie (tegen voortbrengingsprijzen) plus het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies. Door deze waardering omvatten de som van regel 2 (3728) en de even grote som van kolom 2 het saldo van de produktgebonden belastingen en subsidies. Hierdoor zijn deze belastingen opgenomen in het saldo van rekening 2, het netto binnenlands produkt (NBP) (zie cel (3,2)). De meeste saldi kunnen bruto of netto worden berekend. Deze matrix bevat uitsluitend nettosaldi. Het verbruik van vaste activa (222) wordt rechtstreeks op de kapitaalsubrekening voor aankopen van niet-financiële activa gezet (regel 7 en kolom 2).

8.111. Regel 3 geeft de ontvangst van primair inkomen door de totale volkshuishouding: het netto binnenlands produkt in cel (3,2), het inkomen uit vermogen afkomstig van andere ingezeten sectoren (341) op de diagonaal, en de primaire-inkomensstromen uit het buitenland (72) in cel (3,15). Aangezien de primaire inkomensverdelingsrekening in deze matrix niet wordt onderverdeeld, wordt de door de producenten verschuldigde toegevoegde waarde, anders dan in de inkomensvormingsrekening, ook niet uitgesplitst.

8.112. Afgezien van de post op de diagonaal bevat kolom 3 het aan het buitenland te betalen primaire inkomen (41) in cel (15,3) en het saldo, het netto nationaal inkomen (1633), dat deze rekening verbindt met de volgende.

8.113. Bij deze matrix kan men er nog voor kiezen de tertiaire inkomensverdelingsrekening te combineren met de secundaire inkomensverdelingsrekening. Indien de tertiaire inkomensverdeling buiten beschouwing blijft, bevat de diagonaal de inkomensoverdrachten, m.u.v. de sociale overdrachten in natura, tussen ingezeten sectoren (1096). Deze overdrachten bestaan uit de belastingen op inkomen, vermogen enz., de sociale premies en uitkeringen m.u.v. de sociale overdrachten in natura en de overige inkomensoverdrachten. Als de tertiaire inkomensverdeling wel is opgenomen, bevat de diagonaal van rekening 4 ook de sociale overdrachten in natura; samengeteld met de stromen overige inkomensoverdrachten is dit 1315. In beide gevallen opent regel 4 met het netto nationaal inkomen, terwijl de inkomensoverdrachten uit het buitenland (10) in cel (4,15) worden geboekt. Afgezien van de post op de diagonaal bevat kolom 4 in cel (15,4) nog de inkomensoverdrachten naar het buitenland (39), terwijl het saldo, het (alternatieve) netto beschikbare inkomen (1604), op de rekening inzake besteding van het (alternatief) beschikbaar inkomen wordt geplaatst.

8.114. Indien de tertiaire inkomensverdeling is opgenomen, is rekening 5 de rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen. Indien dit niet het geval is, is het de rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen. Op geaggregeerd niveau is dit enkel een kwestie van terminologie, want het totale beschikbare inkomen is gelijk aan het totale alternatieve beschikbare inkomen en de totale consumptieve bestedingen zijn gelijk aan de totale werkelijke consumptie. Afgezien van het beschikbare inkomen omvat de regel voor deze rekening, voor ingezeten huishoudens, een correctie voor mutaties in voorzieningen van ingezeten pensioenverzekeringen (11) op de diagonaal en een correctie voor mutaties in voorzieningen van niet-ingezeten pensioenverzekeringen (0) in kolom 15. De kolom bevat behalve de consumptie (1371) en de post op de diagonaal een correctie voor mutaties in voorzieningen van ingezeten pensioenverzekeringen ten behoeve van niet-ingezeten huishoudens (0) in cel (15,5) en het saldo, de besparingen (netto) (233), dat naar de eerste kapitaalsubrekening wordt overgebracht (rekening 6).

8.115. De kapitaalrekening bestaat uit twee subrekeningen. In de eerste worden op de regel van de rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten de besparingen (netto) vermeerderd met de van ingezeten sectoren te ontvangen kapitaaloverdrachten (61) (zie cel (6,6)) en de uit het buitenland te ontvangen kapitaaloverdrachten (1) (zie cel (6,16)). In de kolom van deze rekening staan de aan de ingezeten sectoren en het buitenland verschuldigde kapitaaloverdrachten (4) (zie cel 16,6)). Het saldo dat dit oplevert, de mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten (230), wordt overgebracht naar de rekening inzake balansmutaties (rekening 11).

8.116. Vervolgens geeft de regel van de kapitaalvormingsrekening het verbruik van vaste activa in cel (7,2), het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa voor ingezeten eenheden (0) in cel (7,7), resp. voor niet-ingezeten eenheden (0) in cel (7,17) en de mutaties in activa als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten (833) in cel (7,12). Dit levert het totaalbedrag op, dat voor ingezetenen beschikbaar is voor de aankoop van activa. De aankopen worden in twee etappes opgevoerd: in de kolom van deze rekening de aankopen van niet-financiële activa en in de kolom van de volgende rekening de aankopen van financiële activa (incl. die van het buitenland). De kolom van deze rekening, rekening 7, bevat dus de investeringen (bruto) (cel (1,7)), de hierboven besproken post op de diagonaal (7,7), de mutaties in passiva als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten (603) in cel (12,7) en een saldo, het vorderingenoverschot van de totale volkshuishouding (38), dat wordt overgebracht naar de volgende rekening, die voor de financiële transacties.

8.117. Rekening 8, de financiële rekening, opent met het vorderingenoverschot van de totale volkshuishouding (cel (8,7)), waaraan de financiële transacties tussen ingezeten sectoren (553) op de diagonaal en de netto aangegane schulden van het buitenland (50) in cel (8,18) worden toegevoegd. De kolom bevat behalve de post op de diagonaal de netto-verwerving van vorderingen van het buitenland (88) in cel (18,8). Uiteraard zijn de netto aangegane schulden van het buitenland en het vorderingenoverschot van de totale volkshuishouding samen gelijk aan de netto-verwerving van vorderingen van het buitenland, zodat er ook in deze rekening sprake is van een evenwicht tussen het totaal van de regel en dat van de kolom.

8.118. De rekening inzake overige mutaties in activa, rekening 9, geeft op de regel de mutaties in activa als gevolg van overige mutaties (379) in cel (9,12) en in de kolom de mutaties in passiva als gevolg van overige mutaties (74) in cel (12,9) en het saldo, mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van overige mutaties (305), in cel (11,9).

8.119. De laatste vier rekeningen voor de totale volkshuishouding hebben betrekking op de balansen en de balansmutaties. De beginbalans geeft op de regel het beginbestand aan activa (16714) in cel (10,12) en in de kolom het beginbestand aan passiva (6298) in cel (12,10) en het beginvermogenssaldo (10416) in cel (13,10). De rekening inzake balansmutaties geeft vervolgens op de regel beide componenten van deze mutaties (cel (11,6) en cel (11,9)) en in de kolom de totale mutatie van het vermogenssaldo (535) (cel (13,11)). Ten slotte geeft de eindbalans op de regel het beginbestand aan passiva (cel (12,10)), beide componenten van de mutaties in de passiva (cel (12,7) en cel (12,9)) en het eindvermogenssaldo (10951) in cel (12,13). De som van deze elementen is uiteraard gelijk aan het eindbestand aan activa, dat ook wordt berekend in de kolom van deze rekening: het beginbestand aan activa (cel (10,12)) plus beide componenten van de mutaties in de activa (cel (7,12) en cel (9,12)). De aanvullende rekening voor het vermogenssaldo ten slotte geeft het beginvermogenssaldo (cel (13,10)) en de totale mutatie in het vermogenssaldo (cel (13,11)) op de regel en het eindvermogenssaldo in de kolom (cel (12,13)).

8.120. Voor het buitenland zijn dezelfde rekeningen opgenomen als voor de totale volkshuishouding, maar wel in een enigszins geaggregeerde vorm. De rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland geeft op de regel in cel (14,1) de invoer door de totale volkshuishouding en in de kolom in cel (1,14) de uitvoer en in cel (15,14) het saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland (-39). Opgemerkt zij dat alle saldi van rekeningen van het buitenland worden gezien vanuit het gezichtspunt van het buitenland. Om voor de totale volkshuishouding de juiste aggregaten te verkrijgen moet het teken worden omgezet.

8.121. Het saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland wordt opgenomen in de tweede rekening, die inzake inkomenstransacties van het buitenland. Deze rekening bevat voorts het primaire inkomen, de kapitaaloverdrachten en de correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering, resp. naar en uit het buitenland. Deze posten zijn hierboven al besproken. Een en ander leidt tot het saldo lopende transacties van het buitenland (-41), opgenomen in cel (16,15).

8.122. De derde rekening, die inzake kapitaaltransacties van het buitenland, is ook in twee subrekeningen gesplitst: een voor het saldo lopende transacties van het buitenland, de kapitaaloverdrachten naar en uit het buitenland en het saldo, de mutaties in de netto financiële positie van het buitenland als gevolg van het saldo lopende transacties van het buitenland en de kapitaaloverdrachten (-38) in cel (21,16), en een voor de mutaties in activa als gevolg van het saldo lopende transacties van het buitenland en de kapitaaloverdrachten (50) in cel (17,22), het saldo van aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa door niet-ingezeten eenheden in cel (7,17), de mutaties in de passiva als gevolg van het saldo lopende transacties van het buitenland en de kapitaaloverdrachten (88) in cel (22,17) en het saldo, het vorderingenoverschot van het buitenland (-38), dat naar de volgende rekening wordt overgebracht.

8.123. De vierde rekening, die inzake financiële transacties van het buitenland, geeft de netto-verwerving van vorderingen van het buitenland (cel (18,8)) en het vorderingenoverschot van het buitenland (cel (18,17)) op de regel en de netto aangegane schulden van het buitenland (cel (8,18)) in de kolom. De vijfde rekening, die inzake overige mutaties in activa van het buitenland, geeft op de regel deze mutaties in activa (7) in cel (19,22) en in de kolom deze mutaties in de passiva (3) in cel (22,19), alsmede het saldo, de mutaties in de netto financiële positie van het buitenland als gevolg van overige mutaties (4) in cel (21,19).

8.124. De balansen voor het buitenland ten slotte zijn analoog aan die voor de totale volkshuishouding. Hierboven nog niet genoemde elementen zijn: beginbestand aan activa van het buitenland (573) in cel (20,22), beginbestand aan passiva van het buitenland (297) in cel (22,20), netto financiële beginpositie van het buitenland ten opzichte van de totale volkshuishouding (276) in cel (23,20), totale mutatie in de netto financiële positie van het buitenland (-34) in cel (23,21) en de financiële eindpositie van het buitenland ten opzichte van totale volkshuishouding (242) in cel (22,23).

8.125. Vervolgens kan deze beknopte matrix worden uitgesplitst in de volledige reeks rekeningen, inclusief informatie over de categorieën transacties en de eenheden die deze transacties verrichten. Het rekenen met matrixen geeft evenwel de beste resultaten wanneer niet alle rekeningen even uitvoerig worden weergegeven, maar wanneer voor iedere rekening de meest relevante indeling wordt geselecteerd. Dit kenmerk wordt in de volgende onderafdeling nader uiteengezet.

C. Eigenschappen van rekeningenmatrices

8.126. Iedere boeking in een geaggregeerde matrix als tabel VIII.x1 kan worden beschouwd als het totaal-generaal van een submatrix die betrekking heeft op een categorie partijen bij de desbetreffende groep transacties. Een zeer nuttige optie in een matrixopstelling van rekeningen is dat in iedere rekening een ander type partij of een andere groep partijen kan worden geselecteerd zonder dat dit van invloed is op de samenhang en de integratie van het complete rekeningenstelsel. Dit betekent dat in iedere rekening de eenheid en de classificatie van eenheden kunnen worden gekozen die voor de betrokken reeks economische stromen het meest relevant zijn (multiple actoring en multiple sectoring).

8.127. In beginsel kan iedere rekening op twee nogal uiteenlopende manieren worden ingedeeld: door de totale volkshuishouding in groepen eenheden in te delen of door de categorieën transacties die in een rekening voorkomen, in diverse deelrekeningen onder te brengen. Zo kan in de eerste vijf rekeningen de volgende onderverdeling van de totale volkshuishouding worden gemaakt:

(1) het onderscheiden van produkten in de goederen- en dienstenrekening en deze naar produktgroep indelen;

(2) het onderscheiden van lokale eenheden van economische activiteit in de produktierekening en deze naar bedrijfstak indelen;

(3) het onderscheiden van institutionele eenheden in de primaire en de secundaire inkomensverdelingsrekening en de inkomensbestedingsrekening en deze naar institutionele (sub)sector indelen.

8.128. Dergelijke onderverdelingen hebben twee belangrijke gevolgen. Ten eerste wordt het voor alle categorieën transacties die in een enkele cel van deze rekeningen worden onderscheiden, duidelijk welke groep betalende eenheden wat met welke groepen ontvangende eenheden heeft uitgewisseld. Ten tweede komen door gedetailleerde indelingen met dubbele ingang de onderlinge relaties tussen de verschillende economische stromen aan het licht. In het voorbeeld uit het voorgaande punt kan bij voorbeeld op mesoniveau een eenvoudige circulaire inkomensstroom worden gepresenteerd aan de hand van onderstaand schema:

(1) submatrix (3,2) laat zien welke institutionele subsector van welke bedrijfstakken een netto toegevoegde waarde ontvangt;

(2) submatrices (4,3) en (5,4) laten zien welke institutionele subsector primair inkomen en beschikbaar inkomen van welke institutionele subsector ontvangt (uiteraard kunnen in de inkomensverdelingsrekeningen en in de inkomensbestedingsrekening verschillende classificaties worden gebruikt, en dan zijn deze submatrices niet langer diagonaal);

(3) submatrix (1,5) laat zien welke produktgroep door welke institutionele subsectoren wordt verbruikt;

(4) submatrix (2,1) laat zien welke bedrijfstak welke produktgroepen maakt.

8.129. Wanneer een dergelijke matrix wordt opgesteld, is het praktisch te beginnen met het ontwerpen van een boekhoudkundige structuur die betrekking heeft op de beoogde toepassingen. Vervolgens worden in iedere rekening de meest geschikte eenheden en classificaties van eenheden gekozen. In de praktijk zal dit een interactief proces zijn. Het is bij voorbeeld goed mogelijk dat voor een bepaalde categorie transacties alleen de totale ontvangsten en betalingen van de bij deze transacties betrokken partijen bekend zijn (de totalen van de regel en de kolom van een submatrix), en niet wie aan wie heeft betaald (de interne structuur van de submatrix). Dit probleem kan worden opgelost door de invoeging van een niet-opgesplitste, fictieve rekening.

8.130. Een matrixpresentatie van rekeningen heeft onder meer de volgende algemene eigenschappen:

(1) Een gedetailleerde matrixpresentatie kan wiskundig worden behandeld met behulp van matrixalgebra; dit kan ook van nut zijn bij het salderen van de rekeningen.

(2) Een gedetailleerde matrix biedt een gelijktijdige indeling van met elkaar verbonden transacties naar betalende en ontvangende eenheid en is dan ook geschikt voor het aan de dag brengen, op mesoniveau, van onderlinge relaties tussen economische stromen, waaronder ook stromen waarbij twee verschillende soorten eenheden betrokken zijn (b.v. consumptieve bestedingen aan diverse categorieën goederen en diensten door een aantal subsectoren van de huishoudens).

(3) Voor een rekeningenreeks waarin transacties naar betalende en ontvangende eenheid worden ingedeeld, is een matrixpresentatie beknopter dan enige andere wijze van presentatie; de betaling door de ene en de ontvangst door de andere bij een transactie betrokken eenheid worden weergegeven in een enkele boeking.

8.131. Een geaggregeerde matrix voor de totale volkshuishouding kan daarna als referentietabel voor gedetailleerdere tabellen dienen. Zodra de lezer dan ingevoerd is in een gedetailleerde presentatie van delen van het stelsel (aanbod- en gebruikstabellen, sectorrekeningen enz.), zou de relatie van de gedetailleerde submatrices met de geaggregeerde matrix via een codesysteem duidelijk moeten zijn. De matrixopstelling is vooral van nut indien het niet mogelijk of wenselijk is in alle rekeningen van het stelsel een even gedetailleerde classificatie te hanteren.

8.132. De matrixpresentatie is een geschikt instrument om de flexibiliteit van het stelsel te bestuderen. Zo kan men de onderlinge relaties tussen de sociale en de economische aspecten van het stelsel verder uitwerken om dan een matrix van sociale rekeningen op te stellen. Een dergelijke matrix wordt in de volgende subsectie van dit hoofdstuk uiteengezet en toegelicht.

D. Aanpassing van de beknopte matrix voor specifieke analyses

8.133. De classificatie van de regels en kolommen in de aanbod- en gebruikstabellen zijn vooral geschikt voor een beschrijving van de betrokken economische processen, namelijk de produktie en het gebruik van produkten. In deze matrices wordt evenwel geen verband gelegd tussen de toegevoegde waarde en de consumptieve bestedingen. Door een aanbod- en gebruikstabel of een input-outputtabel uit te breiden om een volledige inkomenskringloop op mesoniveau te laten zien, legt men een wezenskenmerk van een matrix van sociale rekeningen (Social Accounting Matrix: SAM) vast.

8.134. Een SAM wordt hier gedefinieerd als: de presentatie van ERS-rekeningen in een matrix waarbij verbanden worden gelegd tussen een aanbod- en gebruikstabel en sectorrekeningen. Een typisch kenmerk van een SAM is dat de nadruk ligt op de rol van mensen in de economie, wat onder meer tot uitdrukking komt in extra indelingen van de sector huishoudens en een uitsplitsing van de arbeidsmarkt (d.w.z. met een onderscheid tussen de verschillende categorieën werkenden).

8.135. Een belangrijke sociale kwestie is de hoogte en de samenstelling van werkgelegenheid en werkloosheid. Een SAM verschaft hierover gewoonlijk aanvullende informatie, door middel van een onderverdeling van de beloning van werknemers naar werkende. Deze onderverdeling betreft zowel het gebruik van arbeid per bedrijfstak, als weergegeven in de aanbod- en gebruikstabellen, als het aanbod van arbeid per sociaal-economische subgroep, als weergegeven in de primaire inkomensverdelingsrekening voor huishoudens. Hieruit volgt dat de matrix niet alleen het aanbod en gebruik van verschillende produktgroepen geeft, maar ook het aanbod en gebruik van allerlei categorieën arbeidsdiensten.

8.136. De classificatie van zelfstandigen en werknemers kan worden gebaseerd op een combinatie van individuele kenmerken en (belangrijkste) kenmerken van de baan, zoals geslacht, opleiding, leeftijd, bevolkingsgroep en woonplaats enerzijds en beroep, aard van het arbeidscontract (volledige werkweek of niet, vaste of tijdelijke aanstelling) en regio en subsector van tewerkstelling anderzijds. Er moet ook rekening mee worden gehouden dat de variaties in de relatieve salarisverschillen binnen een groep kleiner zijn dan die tussen verschillende groepen. Een classificatie naar bedrijfstak van tewerkstelling is minder relevant omdat dit in de SAM al wordt aangegeven door de indeling te kruisen met de toegevoegde waarde.

8.137. Ingezetenen die bij niet-ingezeten ondernemingen werkzaam zijn enerzijds en niet-ingezetenen die bij ingezeten ondernemingen werkzaam zijn en tijdelijk in het buitenland werkende werknemers anderzijds moeten afzonderlijk worden opgenomen. Aldus kan de werkende beroepsbevolking worden geschat door het aantal werkerseenheden (van eigen nationaliteit) te tellen. Uiteraard vallen hieronder ook zelfstandigen voor wier arbeidsvolume in de SAM dan een toegerekende beloning van het overige netto gemengde inkomen kan worden afgesplitst.

8.138. Door (1) het inkomen uit arbeid van alle werkenden als opgenomen in de SAM, (2) een uitsplitsing van deze inkomens in gewerkte uren en gemiddelde uurlonen en (3) het potentiële arbeidsaanbod per type persoon en groep huishoudens (uitgedrukt in arbeidsjaren) tegen elkaar af te zetten wordt gedetailleerde informatie over de samenstelling van de werkloosheid verkregen, alsmede een geaggregeerde indicator (werkloosheid in arbeidsjaren) die in opzet en getalsmatig in overeenstemming is met de andere macro-economische indicatoren; deze kunnen ook uit het SAM-kader worden afgeleid. Wanneer bovendien de telling van de werkenden (zonder buitenlanders) en de potentiële arbeidskrachten in deze reeks gegevens naast elkaar worden gezet, verkrijgt men de werkloosheid zoals deze volgens afspraak is gedefinieerd.

8.139. Het is wellicht zinvol hier bij wijze van toelichting een SAM uit te werken. Tabel VIII.x2 illustreert de opzet van een SAM waarin alle met name genoemde transacties uit het stelsel zijn opgenomen (d.w.z. alle stromen met uitzondering van de "overige mutaties in activa"). Het belangrijkste nieuwigheidje betreft de betekenis die hier aan de inkomensvormingsrekening wordt gegeven, ten einde gemakkelijker een koppeling te kunnen leggen tussen uitvoerige arbeidsmarktanalyses en de nationale rekeningen. De hier opgenomen geaggregeerde SAM is bedoeld als een beknopte tabel als grondslag voor latere, uitvoeriger tabellen. Mogelijke soorten classificaties in iedere rekening worden tussen haken in de titels van de regels en kolommen aangegeven.

8.140. De volgorde van de rekeningen in deze matrix is gelijk aan die in tabel VIII.x1. Om die matrix in de hier gepresenteerde geaggregeerde SAM om te zetten moeten:

(1) de rekening inzake overige mutaties in activa, de beginbalans, de rekening inzake balansmutaties, de eindbalans en de rekening inzake het vermogenssaldo, zowel voor de totale volkshuishouding als voor het buitenland, alsmede de rekening inzake financiële transacties van het buitenland worden geschrapt;

(2) de primaire inkomensverdelingsrekening en de tweede kapitaalsubrekening worden onderverdeeld; en

(3) de beide kapitaalsubrekeningen (exclusief investeringen in vaste activa) worden gecombineerd, evenals de rekening inzake goederen- en dienstentransacties en die inzake inkomenstransacties van het buitenland.

8.141. De eerste twee regels en kolommen van tabel VIII.x2 bevatten een geaggregeerde versie van de aanbod- en gebruikstabel, die hier expliciet wordt gekoppeld aan de andere rekeningen van het stelsel. Opgemerkt zij dat de regels en kolommen van de aanbodtabel (cel II,I) verwisseld zijn.

8.142. De derde rekening, betreffende de inkomensvorming, speelt een belangrijke rol. De classificatie geschiedt aan de hand van de categorieën primaire input: (1) beloning van verschillende werknemerstypen, (2) saldo van niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produktie, (3) exploitatieoverschot (netto) en (4) gemengd inkomen (netto).

8.143. Deze rekening bevat transacties tussen twee verschillende soorten eenheden. In het bijzonder heeft de rekening betrekking op de beloning van werknemers, die wordt geboekt als een transactie (werk in ruil voor een beloning) tussen een institutionele eenheid (werkgever) en een persoon (werknemer). In deze SAM worden werkenden beschouwd als afzonderlijke eenheden die een beloning van werknemers ontvangen in de inkomensvormingsrekening en dit inkomen doorsluizen naar hun huishouden in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens. Deze eenheden worden vervolgens gerangschikt in groepen werknemers en zelfstandigen. Deze weergave is van nut voor de integratie van arbeidsmarktanalyses in de nationale rekeningen.

8.144. Het (resterende) gemengde inkomen en exploitatieoverschot blijven bij de producerende eenheid, maar de classificatie van producerende eenheden behoeft niet gelijk te zijn aan die in de produktierekening. Een zekere classificatie naar institutionele subsector is in feite uitermate relevant voor het exploitatieoverschot en het gemengde inkomen. Hiervoor is een indeling van deze elementen van de toegevoegde waarde naar bedrijfstak en institutionele subsector in de SAM nodig.

8.145. Aangezien het saldo in cel (III,II) gelijk is aan de totale binnenlandse toegevoegde waarde, omvatten de primaire-inputcategorieën iedereen die in een ingezeten onderneming werkzaam is. In kolom III wordt de beloning van niet-ingezetenen die in ingezeten ondernemingen werkzaam zijn, overgedragen aan het buitenland. In rekening III wordt alleen een zinvol nationaal saldo verkregen wanneer hieraan eerst de beloning van ingezetenen die in een niet-ingezeten onderneming werken, wordt toegevoegd. Dit gebeurt in regel III en hiervoor kan een afzonderlijke categorie, ingezetenen die in een niet-ingezeten onderneming werken, worden gecreëerd. Een bijkomend voordeel hiervan is dat de schatting van de werkzame beroepsbevolking, zoals deze volgens afspraak is gedefinieerd, wordt vergemakkelijkt.

8.146. Het resultaat van een en ander is dat de inkomensvormingsrekening een nieuw saldo krijgt (1473), dat ligt tussen de totale netto toegevoegde waarde en het netto nationale inkomen. Dit saldo, het totale netto gegenereerde inkomen tegen basisprijzen, geeft het totale door ingezeten institutionele eenheden met deelname aan het produktieproces verdiende inkomen.

8.147. De rekening inzake bestemming van primaire inkomens van een gedetailleerde SAM geeft het (de) inkomen(s) uit arbeid van huishoudens als een bijdrage van een of meer (al dan niet als zelfstandige) werkende leden van de huishoudens. Hieruit kan onder meer worden afgeleid in welke mate iedere groep huishoudens van diverse bronnen van inkomen (uit arbeid) afhankelijk is. Afgezien daarvan zijn de categorieën transacties in de inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen gelijk aan die in de vorige tabel.

8.148. Bij het opzetten van deze SAM zijn de kapitaal- en de financiële rekening met elkaar verweven, terwijl de financiële rekening niet wordt ingedeeld naar institutionele sector, maar naar type vorderingen. Bij een uitsplitsing van deze SAM ziet men dan ook voor iedere institutionele subsector zowel het saldo van het verwerven en van de hand doen van verschillende soorten vorderingen (cel (IX,VII)) als het saldo van het aangaan en afbetalen van verschillende soorten schulden (cel (VII,IX)). Deze twee categorieën transacties zijn gecombineerd voor zover het buitenland erbij betrokken is. Het nut hiervan is dat het saldo vorderingenoverschot in tabel VIII.x2 wordt opgenomen, maar met een omgekeerd teken wanneer het wordt bezien vanuit het standpunt van de nationale volkshuishouding (cel (IX,XI)).

8.149. Een groot gedeelte van de totale volumemutaties in vermogenssaldo bestaat vermoedelijk in een toename van de vaste activa. Indien men met name belangstelling heeft voor de dynamiek van een volkshuishouding, is het belangrijk aan te geven in welke bedrijfstakken de produktiecapaciteit is uitgebreid. Dit is het doel van de rekening inzake investeringen in vaste activa (rekening VIII), die in deze SAM is geïntegreerd. Uit een gedetailleerdere tabel komt dan naar voren:

(1) wie investeert waar, op de regels van deze rekening - cel (VIII,VII), en

(2) waar wordt in wat geïnvesteerd, in de kolommen - cel (I,VIII).

In dit geval heeft het wie betrekking op een institutionele subsector, het waar op een bedrijfstak en het wat op een produktgroep. Door deze rekening inzake investeringen in vaste activa laat de SAM op mesoniveau zien welke banden er zijn tussen de investeringen in vaste activa per institutionele sector, als gepresenteerd in de kapitaalrekening, en de investeringen in vaste activa per produktgroep, die zijn opgenomen in de aanbod- en gebruikstabellen.

8.150. Tabel VIII.x3 laat zien welk soort informatie aan een gedetailleerdere SAM kan worden ontleend. Deze tabel is vooral bedoeld om aan te geven:

- de circulaire inkomensstroom, met inbegrip van een onderverdeling van het inkomen uit arbeid naar een paar categorieën werkenden, waardoor een gedetailleerdere analyse van de relatie tussen de toegevoegde waarde van bedrijfstakken en het primaire inkomen van subgroepen van de huishoudens mogelijk is;
- de onderlinge afhankelijkheid van de inkomensverdeling en de produktiestructuur; dit houdt onder meer verband met de uiteenlopende vraagpatronen van de subgroepen van de huishoudens;
- de toerekening van de besparingen aan de subsectoren, met inbegrip van een onderverdeling van de investeringen in vaste activa naar investerende bedrijfstak, waardoor een gedetailleerdere analyse van de relatie tussen de investeringen in vaste activa van de subsectoren en de investeringen in vaste activa per produktgroep mogelijk is.

Met het oog op de presentatie is het aantal groepen per rekening tot een minimum beperkt gehouden. Uiteraard moet een volledig uitgebouwde SAM meer categorieën per rekening onderscheiden.

8.151. Aangezien een SAM zowel inkomens- en uitgavenstromen als aanbod- en gebruikstabellen op mesoniveau omvat, kan zij worden gebruikt als schema voor het schatten van een uitgebreid scala van rekeningen. De SAM-aanpak is vooral nuttig wanneer men gedetailleerde informatie over bij voorbeeld produktie en internationale handel in overeenstemming wil brengen met basisgegevens uit bij voorbeeld een arbeidskrachtenenquête, een budgetonderzoek of een investeringsenquête voor bedrijfstakken. Bovendien heeft het inpassen van rekeningen in een SAM-kader tot gevolg dat matrixalgebra kan worden toegepast om ze met elkaar in evenwicht te brengen.

8.152. Door meer basisgegevens te integreren wordt het vaker mogelijk de onderlinge banden tussen beleidskwesties te volgen en te analyseren. Bovenal biedt een SAM een mogelijkheid verband te leggen tussen aspecten van de werkgelegenheid en de inkomensverdeling en meer macro-gerichte doelstellingen als groei van het NBP, evenwicht op de betalingsbalans, een stabiel prijspeil enz. Daarnaast biedt de SAM een kader en constante gegevens (voor een basisjaar) voor modellen voor de gehele volkshuishouding (algemeen evenwicht) met gedetailleerde classificaties van de actoren, inclusief bedrijfstakken, arbeidstypen en subgroepen van huishoudens.

8.153. Tabel VIII.x4 laat een deel van de informatie zien die in een volledig uitgebouwde SAM is opgenomen. Er wordt als door een vergrootglas gekeken naar de totale netto toegevoegde waarde, d.w.z. cel (3,2) van de geaggregeerde tabel VIII.x2. Om verwijzingen naar de aanbod- en gebruikstabel te vergemakkelijken worden de bedrijfstakken alleen ingedeeld naar sectie van de NACE. Het inkomen uit arbeid van mannen en vrouwen wordt ingedeeld naar beroepscategorie en woonplaats van de werkende. Het netto-exploitatieoverschot wordt getoond voor de (sub)sector van de onderneming waartoe de vestiging behoort, en het netto gemengde inkomen voor de locatie van de onderneming van het huishouden. In dit voorbeeld omvat het gemengde inkomen nog een toegerekende beloning voor de arbeid van de zelfstandige. Uiteraard is het totaal van de getallen in deze tabel gelijk aan de dienovereenkomstige totalen in de tabellen VIII.x2 en VIII.x3. Zo komt de totale netto toegevoegde waarde voor in de rechterbenedenhoek.

8.154. Daarnaast kunnen uit een dergelijke tabel onder meer nog de volgende gegevens worden gehaald:

- het aandeel van het inkomen uit arbeid voor vrouwen per bedrijfstak en regio;
- de mate van concentratie van inkomen uit arbeid voor vrouwen in een bepaalde beroepscategorie, per bedrijfstak en regio;
- de samenstelling van het inkomen uit arbeid per beroep in iedere bedrijfstak en regio, voor beide geslachten;
- de regionale opdeling van gemengd inkomen per bedrijfstak;
- het aandeel van overheidsbedrijven en door buitenlanders gecontroleerde ondernemingen in het exploitatieoverschot van iedere bedrijfstak.

8.155. In deze tabel komt de gedetailleerde informatie over de beloning van werknemers uit de arbeidsstatistiek; door deze in het schema van de nationale rekeningen te integreren worden de relevantie en de betrouwbaarheid van zowel deze bron als de nationale rekeningen verbeterd.

Het inkomen uit arbeid als gepresenteerd in deze tabel kan worden uitgesplitst in een volume- en een prijscomponent per type arbeid en per bedrijfstak: enerzijds werkende beroepsbevolking in arbeidsjaren en anderzijds (gewogen, op basis van arbeidsjaren) loontarieven. Bovendien bevat een volledig uitgewerkte SAM ook nog een tabel met de uitsplitsing van deze inkomens uit arbeid en de desbetreffende werkende beroepsbevolking naar groepen huishoudens. Soortgelijke transacties kunnen worden getoond voor het toegerekende inkomen uit arbeid van zelfstandigen.

Een reeks gegevens met een schatting van het toegerekende inkomen uit arbeid van zelfstandigeneenheden en een uitsplitsing van alle inkomen uit arbeid in een volume- en prijscomponent leveren uitvoerige gegevens over de arbeid op. Deze informatie is heel bruikbaar voor allerlei analyses en is rechtstreeks gekoppeld aan alle belangrijke macro-economische aggregaten, inclusief de werkende beroepsbevolking (d.w.z. het totale aantal werkerseenheden) en de werkende beroepsbevolking in arbeidsjaren (d.w.z. het totale arbeidsvolume).

TABEL VIII.x1: Matrix-presentatie van de complete reeks rekeningen en saldi voor de totale volkshuishouding

REKENING			0. Goederen en diensten	I.-IV. TOTALE VOLKSHUISHOUDING										
				I. Produktie	II.1 Primaire inkomensverdeling	II.2/3 Secundaire en tertiaire inkomensverdeling	II.4 Besteding van het (alternatief) beschikbaar inkomen	III.1.1 Besparingen en kapitaaloverdrachten	III.1.2 Kapitaal-vorming	III.2 Financieel	III.3 Overige mutaties in activa	IV.1 Begin-balans	IV.2 Balans-mutaties
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
0. Goederen en diensten		1	Handels- en vervoers-marges 0	Intermediair verbruik 1904			Consumptie 1371		Investeringen (bruto) 414				
TOTALE VOLKSHUISHOUDING	I. Produktie	2	Produktie & Saldo produktgebonden belastingen en subsidies 3728										
	II.1 Primaire inkomens-verdeling	3		NETTO BINNENLANDS PRODUKT 1602	Inkomen uit vermogen 341								
	II.2/3 Secundaire en tertiaire inkomens-verdeling	4			NATIONAAL INKOMEN (NETTO) 1633	Kapitaaloverdrachten (1315) 1096							
	II. 4 Besteding va (alternatief) beschikbaar inkomen	5				(ALTERNATIEF) BESCHIKBAAR INKOMEN (NETTO) 1604	Correctie voor mutaties in voorzieningen (pensioenverzekering 11						
	III.1.1 Besparingen en kapitaal-overdrachten	6					BESPARINGEN (NETTO) 233	Kapitaaloverdrachten 61					
	III.1.2 Kapitaal-vorming	7		Verbruik van vaste activa 222					Saldo aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa 0				
	III.2 Financieel	8							VORDERINGEN-OVERSCHOT VAN DE TOTALE VOLKSHUISHOUDING 38	Verwerving van vorderingen (netto) (= aangaan van schulden (netto)) 553			
	III.3 Overige mutaties in activa	9											
	IV.1 Begin-balans	10											
	IV.2 Balans-mutaties	11						MUTATIES IN HET VERMOGENSSALDO ALS GEVOLG VAN BESPARINGEN EN KAPITAALOVERDRACHTEN 230			MUTATIES IN HET VERMOGENSSALDO ALS GEVOLG VAN OVERIGE MUTATIES 305		
	IV.3 Eind-balans	12							Mutaties in passiva als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten 601		Mutaties in passiva als gevolg van overige mutaties 74	Beginbestand aan passiva 6298	
	Vermogenssaldo	13										BEGIN-VERMOGENS-SALDO 10416	MUTATIES IN HE VERMOGENS-SALDO, TOTAAL 535
BUITENLAND	V.1 Goederen en diensten	14	Invoer van goederen en diensten 497										
	V.2 Inkomens-transacties	15			Primaire inkomens naar het buitenland 41	Inkomensoverdrachten naar het buitenland 39	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering naar het buitenland 0						
	V.3.1.1 Besparing en kapitaal-overdrachten	16						Kapitaaloverdrachten naar het buitenland 4					
	V.3.1.2 Kapitaal-vorming	17											
	V.3.2 Financieel	18								Verwerving van vorderingen door het buitenland (netto) 88			
	V.3.3 Overige mutaties in activa	19											
	V.4.1 Begin-balans	20											
	V.4.2 Balans-mutaties	21											
	V.4.3 Eind-balans	22											
	Vermogenssaldo	23											
TOTAAL			4225	3728	2015	2739	1615	295	1055	641	379	16714	535

V. BUITENLAND												TOTAAL
IV.3 Eind-balans	Vermogensmutaties	V.1 Goederen en diensten	V.2 Inkomens-transacties	V.3.1.1 Besparingen en kapitaal-overdrachten	V.3.1.2 Kapitaal-vorming	V.3.2 Financieel	V.3.3 Overige mutaties in activa	V.4.1 Begin-balans	V.4.2 Balans-mutaties	V.4.3 Eind-balans	Vermogenssaldo	
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
		Uitvoer van goederen en diensten 536										4225
												3728
			Inkomen uit vermogen uit het buitenland 72									2015
			Kapitaaloverdrachten uit het buitenland 10									2739
			Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering uit het buitenland 0									1613
				Kapitaaloverdrachten uit het buitenland 1								295
Mutaties in activa als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten 833					Saldo aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa 0							1055
						Aangaan van schulden door het buitenland (netto) 50						641
Mutaties in activa als gevolg van overige mutaties 379												379
Beginbestand aan activa 16714												16714
												335
	EIND-VERMOGENS-SALDO 10951											17926
												10951
												497
		SALDO GOEDEREN- EN DIENSTEN-TRANSACTIES VAN HET BUITENLAND -39										41
			SALDO LOPENDE TRANSACTIES VAN HET BUITENLAND -41									-37
										Mutaties in activa van het buitenland als gevolg van saldo lopende transacties van het buitenland en kapitaaloverdrachten 50		50
					VORDERINGEN-OVERSCHOT VAN HET BUITENLAND (NETTO) -38							50
										Mutaties in activa van het buitenland als gevolg van overige mutaties 7		7
										Beginbalans aan activa van het buitenland 573		573
				MUTATIES IN DE NETTO FINANCIËLE POSITIE VAN HET BUITENLAND ALS GEVOLG VAN SALDO LOPENDE TRANSACTIES VAN HET BUITENLAND EN KAPITAAL-OVERDRACHTEN -38			MUTATIES IN DE NETTO-FINANCIËLE POSITIE VAN HET BUITENLAND ALS GEVOLG VAN OVERIGE MUTATIES 4					-34
					Mutaties in passiva van het buitenland als gevolg van saldo lopende transacties van het buitenland en kapitaaloverdrachten 88		Mutaties in passiva van het buitenland als gevolg van overige mutaties 3	Beginbestand aan passiva van het buitenland 297			NETTO FINANCIËLE EINDPOSITIE VAN HET BUITENLAND 242	630
								NETTO-FINANCIËLE BEGINPOSITIE VAN HET BUITENLAND 276	MUTATIES IN DE NETTO-FINANCIËLE POSITIE VAN HET BUITENLAND, TOTAAL -34			242
17926	10951	497	41	-37	50	50	7	573	-34	630	242	

TABEL VIII.x2: Schematische presentatie van een matrix van sociale rekeningen (Social Accounting Matrix: SAM)

REKENING		0. Goederen en diensten (produkten)	TOTALE VOLKSHUISHOUDING								BUITENLAND		TOTAAL
			I. Produktie (bedrijfstakken)	II.1.1 Inkomens-vorming (categorieën primaire input)	II.1.2 Bestemming van primaire inkomens (institutionele sectoren)	II.2 Secundaire inkomens-verdeling (institutionele sectoren)	II.4.1 Besteding van het beschikbaar inkomen (institutionele sectoren)	Kapitaal (institutionele sectoren)	Investeringen in vaste activa (bedrijfs-takken)	III.2 Financieel (vorderingen)	Inkomen	Kapitaal	
		I = 1	II = 2	III = 3a	IV = 3b	V = 4	VI = 5	VII = 6/7a	VIII = 7b	IX = 8	X = 14/15	XI = 16/17	
0. Goederen en diensten (produkten)	I = 1	Handels- en vervoers-marges 0	Intermediair verbruik 1904				Consumptie 1371	Veranderingen in voorraden 1) 38	Investeringen in vaste activa (bruto) 376		Uitvoer van goederen en diensten 536		4225
I. Produktie (bedrijfstakken)	II = 2	Produktie 3595											3595
II.1.1 Inkomens-vorming (categorieën primaire input)	III = 3a		TOEGEVOEGDE WAARDE (NETTO) (BASISPRIJZEN) 1469								Beloning van werknemers uit het buitenland 6		1475
TOTALE VOLKSHUISHOUDING II.1.2 Bestemming van primaire inkomens (institutionele sectoren)	IV = 3b	Saldo produkt-gebonden belastingen en subsidies 133		GEVORMD INKOMEN (NETTO) (BASISPRIJZEN) 1473	Inkomen uit vermogen 341						Inkomen uit vermogen en saldo niet-produkt-gebonden belastingen en subsidies op produktie uit het buitenland 66		2013
II.2 Secundaire inkomens-verdeling (institutionele sectoren)	V = 4				NATIONAAL INKOMEN (NETTO) 1633	Inkomens-overdrachten 1096					Inkomensoverdrachten uit het buitenland 10		2739
II.4.1 Besteding van het beschik-baar inkomen (institutionele sectoren)	VI = 5					BESCHIKBAAR INKOMEN (NETTO) 1604	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering 11				Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioen-verzekering uit het buitenland 0		1615
Kapitaal (institutionele sectoren)	VII = 6/7a						BESPARINGEN (NETTO) 233	Kapitaal-overdrachten 2) 61		Aangaan van schulden (netto) 603		Kapitaal-overdrachten uit het buitenland 2) 1	898
Investeringen in vaste activa (bedrijfstakken)	VIII = 7b		Verbruik van vaste activa 222					Investeringen in vaste activa (netto) 154					376
III.2 Financieel (vorderingen)	IX = 8							Verwerving van vorderingen (netto) 641				VORDE-RINGEN-OVERSCHOT VAN HET BUITENLAND -38	603
BUITENLAND Inkomen	X = 14/15	Invoer van goederen en diensten 497		Beloning van werknemers naar het buitenland 2	Inkomen uit vermo-gen en saldo niet-produktgebonden belastingen en sub-sidies op produktie naar het buitenland 39	Inkomens-overdrachten naar het buitenland 39	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering naar het buitenland 0						577
Kapitaal	XI = 16/17							Kapitaaloverdrachten naar het buitenland 4			SALDO LOPENDE TRANSACTIES VAN HET BUITENLAND -41		-37
TOTAAL		4225	3595	1475	2013	2739	1615	898	376	603	577	-37	

1) Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden
2) Inclusief saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa

TABEL VIII a3: Voorbeeld van een gedetailleerdere matrix van sociale rekeningen (Social Accounting Matrix: SAM)

REKENING				0. Goederen en diensten (produkten)			TOTALE VOLKSHUISHOUDING																						BUITENLAND		TOTAAL
							I. Produktie (bedrijfstakken)			II.1.1 Inkomensvorming (categorieën primaire input)							II.1.2 Bestemming van primaire inkomens (institutionele sectoren)				II.2 Secundaire inkomensverdeling (institutionele sectoren)				II.4.1 Besteding van het beschikbaar inkomen (institutionele sectoren)				Kapitaal (institutionele sectoren)				Investeringen in vaste activa (bedrijfstakken)			III.2 Financieel (verderingen)			Inkomen	Kapitaal	
				Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIc	IIIa	IIIb	IIIc	IIId	IIIe	IIIf	IIIg	IVa	IVb	IVc	IVd	Va	Vb	Vc	Vd	VIa	VIb	VIc	VId	VIIa	VIIb	VIIc	VIId	VIIIa	VIIIb	VIIIc	IXa	IXb	IXc	X	XI	
0. Goederen en diensten (produkten)		Landbouw-, bosbouw- en visserijprodukten	Ia				3	71	14													16	12	-	2	-	1	-	-	2	-	-							7		128
		Erzen en mineralen, elektriciteit, industrie en bouw (1-5)	Ib				36	969	346													139	269	-	3	2	4	28	3	9	109	233							435		2685
		Diensten (6-9)	Ic	2	76	-78	7	209	349													208	152	13	357	-	-	-	-	-	23	-							94		1412
	I. Produktie (bedrijfstakken)	Landbouw, jacht, bosbouw en visserij (A-B)	IIa	87	2	1																																		89
		Mijnbouw, industrie, elektriciteit en bouwnijverheid (C-F)	IIb	-	2112	11																																		2123
		Diensten (G-P)	IIc	-	39	1344																																		1383
	II.1.1 Inkomensvorming (categorieën primaire input)	Bezoldiging van werknemers: Binnenland; Ingezetenen in buitenland; Ingezetenen mannelijk	IIIa				8	311	153																															472
			IIIb				1	95	192																																288
			IIIc				-	1	1																																2
			IIId																																			6		6
T		Saldo niet-produktgeb. belast. en subs. op produkte	IIIe				-2	49	11																															58
O		Exploitatieoverschot (netto)	IIIf				11	64	142																															217
T		Gemengd inkomen (netto)	IIIg				14	262	156																															432
A	II.1.2 Bestemming van primaire inkomens (institutionele sectoren)	Huishoudens met looninkomen	IVa							422	278	-	6	-	-	16	-	-	13	11																			-		778
L		Huishoudens, overige	IVb							20	10	-	-	-	60	416	-	-	52	24																			32		614
E		Ondernemingen en IZW's t.b.v. huishoudens	IVc							-	-	-	-	-	141	-	3	28	174	11																			27		384
		Overheid	IVd	2	111	20				-	-	-	-	58	16	-	-	-	23	-																			7		237
V																																									
O	II.2 Secundaire inkomensverdeling (institutionele sectoren)	Huishoudens met looninkomen	Va														771					-	-	36	197													-		1024
L		Huishoudens, overige	Vb															577				-	-	23	92													-		692
K		Ondernemingen en IZW's t.b.v. huishoudens	Vc																94			58	59	16	12													4		243
S		Overheid	Vd																	191		320	134	37	92													6		780
H																																									
U	II.4 Besteding van het beschikbaar inkomen (institutionele sectoren)	Huishoudens met looninkomen	VIa																			646			2	-	-	9	-									-		648
I		Huishoudens, overige	VIb																				499			-	-	9	-									-		508
S		Ondernemingen en IZW's t.b.v. huishoudens	VIc																					107		-	-	-	-									-		107
H		Overheid	VId																						332	-	-	-	-									-		332
O																																									
U	Kapitaal (institutionele sectoren)	Huishoudens met looninkomen	VIIa																			85				-	-	-	-									-		86
D		Huishoudens, overige	VIIb																				75			-	-	16	7									-		130
I		Ondernemingen en IZW's t.b.v. huishoudens	VIIc																						83	-	4	4	23									-		516
N		Overheid	VIId																							-10	1	4	-	-									1		166
O	Investeringen in vaste activa (bedrijfstakken)	Landbouw, jacht, bosbouw en visserij (A-B)	VIIIa				11																				-	-	-	-											11
		Mijnbouw, industrie, elektriciteit en bouw (C-F)	VIIIb					92																			-	4	36	-											132
		Diensten (G-P)	VIIIc				-		119																		1	14	92	7											233
	III.2 Financieel (verderingen)	Chartaal geld en deposito's	IXa																								56	12	44	7									13	132
		Leningen	IXb																								-	5	194	45									-27	217
		Overige verderingen	IXc																								26	82	102	68									-24	254
	Inkomen		X	37	345	115					2						4	9	26	-	-	-	4	33	-	-	-	-													577
	Kapitaal		XI																								-	-	-	4									-37	
TOTAAL				128	2685	1412	89	2123	1383	472	288	2	6	58	217	432	778	614	384	237	1024	692	243	780	644	508	107	332	86	130	516	166	11	132	233	132	217	254	577	-37	

TABEL VIII x4: Voorbeeld van een gedetailleerde submatrix: TOEGEVOEGDE WAARDE (NETTO) (BASISPRIJZEN)

(TABEL VIII x2, cel 3,2)						BEDRIJFSTAKKEN (secties van de NACE)																	TOTAAL
						Landbouw, jacht en bosbouw	Visserij	Winning van delfstoffen	Industrie	Distributie van elektriciteit, gas en water	Bouwnijverheid	Groot- en kleinhandel, reparatie auto's en consumentenartikelen	Hotels en restaurants	Vervoer, opslag en communicatie	Financiële intermediatie	Onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur, defensie, verplichte soc. verzekeringen	Onderwijs	Gezondheidszorg en maatschap. dienstverlening	Overige gemeenschapsvoorzieningen, soc. en persoonlijke diensten	Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs	
						IIa1	IIa2	IIb1	IIb2	IIb3	IIb4	IIc1	IIc2	IIc3	IIc4	IIc5	IIc6	IIc7	IIc8	IIc9	IIc10	II
Beloning van werknemers	B I N N E N L A N D S	Ingezetenen mannelijk	Landbouw	Platteland	IIIa1	6,2	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0		6,8
				Stad	IIIa2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0		0,5
			Handenarbeid	Platteland	IIIa3	0,2	0,0	3,2	21,1	0,6	12,4	1,9	0,1	2,8	0,6	0,1	0,2	0,8	0,2	1,8		46,0
				Stad	IIIa4	0,0	0,0	1,8	105,3	9,8	27,4	4,0	0,4	7,9	1,5	0,4	0,9	1,0	0,8	4,7		165,9
			Administratief, verkoop, dienstverlening	Platteland	IIIa5	0,2	0,0	0,5	5,9	0,0	0,9	3,0	0,2	0,5	3,7	0,6	1,5	0,6	0,0	2,4		20,0
				Stad	IIIa6	0,0	0,1	1,5	35,6	2,1	3,7	6,6	0,5	1,8	6,9	3,0	5,8	0,6	0,4	7,3		75,9
			Vrije beroepen,	Platteland	IIIa7	0,1	0,0	1,7	17,7	0,2	2,6	0,7	0,2	0,3	1,8	1,3	2,7	14,0	1,0	1,8		46,1
			managers enz.	Stad	IIIa8	0,0	0,0	2,5	47,7	2,7	4,4	1,3	0,4	1,0	5,6	5,9	10,6	20,1	4,1	4,7		111,0
		Ingezetenen vrouwelijk	Landbouw	Platteland	IIIb1	1,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		1,1
				Stad	IIIb2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
			Handenarbeid	Platteland	IIIb3	0,0	0,0	0,0	5,7	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,4	0,2	0,8		7,5
				Stad	IIIb4	0,0	0,0	0,0	13,6	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,8	2,6		18,8
			Administratief, verkoop, dienstverlening	Platteland	IIIb5	0,0	0,0	0,4	5,6	0,1	1,3	6,2	0,6	0,4	1,6	0,8	1,8	4,3	0,6	24,2		47,8
				Stad	IIIb6	0,0	0,0	1,2	49,6	2,9	4,6	14,3	2,5	1,0	8,8	4,7	9,0	4,9	2,0	36,6		142,1
			Vrije beroepen,	Platteland	IIIb7	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	1,0	0,3	0,9	9,3	2,4	5,5		21,0
			managers enz.	Stad	IIIb8	0,0	0,0	0,1	7,3	0,1	0,3	0,3	0,1	0,0	3,6	1,1	4,8	10,6	9,8	11,2		49,3
		Niet-ingezeten werknemers			IIIc	0,1	0,1	0,1	0,9	0,0	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0		2,0
	Ingezetenen in niet-ingezeten ondernemingen				IIId																	
Saldo niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produkten					IIIe	-2,0	0,0	-2,0	41,1	4,9	5,0	0,0	0,0	-6,0	8,3	3,7	1,0	0,0	0,0	4,0		58,0
Exploitatieoverschot (netto)	Huishoudens (bewoners eigen huis)				IIIf1											60,0						60,0
	LZW's t.b.v. huishoudens en overheidsondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid				IIIf2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	21,0		21,0
	Ondernemingen		Overheid		IIIf3	0,1	0,0	2,7	8,0	9,0	1,1	-12,1	0,1	3,6	1,5	1,0		0,0	6,2	10,1		31,3
			Binnenlandse private sector		IIIf4	10,7	0,2	0,4	13,0	0,1	21,9	6,0	2,7	7,1	14,8	49,0		0,0	1,3	11,5		138,7
			Buitenland		IIIf5	0	0,0	1,4	6,0	0,0	0,4	0,5	0,3	1,8	2,2	1,5		0,0	0,0	0,0		0
	Niet ingedeeld bij sectoren (IGDFI)																				-48,0	0
Gemengd inkomen (netto)	Platteland				IIIg1	12,3	1,4	0,0	65,4	0,0	9,4	10,7	0,5	0,5	3,0	32,9	0,0	0,0	3,4	2,1		141,6
	Stad				IIIg2	0,2	0,2	0,0	161,6	0,0	25,6	20,4	4,3	2,5	2,0	61,1	0,0	0,0	7,6	4,9		290,4
SUBTOTALEN:																						
Beloning van werknemers (betaald door ingezeten producenten)						8,0	1,0	13,0	317,3	18,5	58,0	39,0	5,3	15,9	35,5	18,4	39,1	67,0	22,3	103,6		761,8
- Ingezetenen, mannelijk					IIIa	6,9	0,8	11,1	233,3	15,4	51,4	17,5	1,8	14,3	20,1	11,3	21,9	37,1	6,5	22,7		472,2
- Ingezetenen, vrouwelijk					IIIb	1,0	0,1	1,7	83,1	3,0	6,4	21,3	3,5	1,5	15,4	7,1	16,9	29,9	15,8	80,9		287,6
- Niet-ingezetenen					IIIc	0,1	0,1	0,1	0,9	0,0	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0		2,0
Gemengd inkomen en exploitatieoverschot						23,2	1,8	4,5	254,0	9,1	58,4	25,5	8,0	15,5	23,5	205,5	0,0	0,0	18,5	49,6	-48,0	649,1
- Exploitatieoverschot (netto)					IIIf	10,8	0,2	4,5	27,0	9,1	23,4	-5,6	3,1	12,5	18,5	111,5	0,0	0,0	7,5	42,6	-48,0	217,1
- Gemengd inkomen (netto)					IIIg	12,4	1,6	0,0	227,0	0,0	35,0	31,1	4,9	3,0	5,0	94,0	0,0	0,0	11,0	7,0		432,0
TOTAAL TOEGEVOEGDE WAARDE (NETTO)					III	29,2	2,8	15,5	612,4	32,5	121,4	64,5	13,3	25,4	67,3	227,6	40,1	67,0	40,8	157,2	-48,0	1468,9

HOOFDSTUK IX

HET INPUT-OUTPUTSCHEMA

INLEIDING

9.01. Het input-outputschema bestaat uit drie soorten tabellen:

- aanbod- en gebruikstabellen;
- tabellen voor het koppelen van aanbod- en gebruikstabellen aan de sectorrekeningen;
- symmetrische input-outputtabellen

9.02. Aanbod- en gebruikstabellen zijn matrices waarin per bedrijfstak en produkt een uitvoerige beschrijving wordt gegeven van de binnenlandse produktieprocessen en de transacties in produkten van de nationale volkshuishouding. Deze tabellen geven een beeld van:

- de structuur van de produktiekosten en het in het produktieproces gegenereerde inkomen;
- de stromen goederen en diensten die in de nationale volkshuishouding worden geproduceerd;
- de goederen- en dienstenstromen naar en uit het buitenland.

9.03. Een aanbodtabel geeft een beeld van het aanbod aan goederen en diensten per produkt en per type leverancier, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de produktie van binnenlandse bedrijfstakken en de invoer. Tabel IX.1 geeft een eenvoudig voorbeeld van een aanbodtabel.

Tabel IX.1 Eenvoudige aanbodtabel

Aanbod		Bedrijfstakken	Buitenland	Totaal
		(1)	(2)	(3)
Produkten	(1)	Produktie per produkt en per bedrijfstak	Invoer per produkt	Totaal aanbod per produkt
Totaal	(2)	Totale produktie per bedrijfstak	Totale invoer	Totaal aanbod

9.04. Een gebruikstabel geeft een beeld van het gebruik van goederen en diensten per produkt en per type gebruik, d.w.z. als intermediair verbruik (per bedrijfstak), consumptie, bruto-investeringen of uitvoer. Verder geeft de tabel een overzicht van de componenten van de bruto toegevoegde waarde, d.w.z. beloning van werknemers, saldo van niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produktie, gemengd inkomen (netto), exploitatieoverschot (netto) en verbruik van vaste activa. Tabel IX.2 geeft een eenvoudig voorbeeld van een gebruikstabel.

Tabel IX.2 Eenvoudige gebruikstabel

Gebruik		Bedrijfstakken	Buitenland	Consumptie	Investering en (bruto)	Totaal
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkten	(1)	Intermediair verbruik per produkt en per bedrijfstak	Uitvoer	Consumptieve bestedingen	Investering en (bruto)	Totaal gebruik per produkt
Elementen van de toegevoegde waarde	(2)	Toegevoegde waarde per element en per bedrijfstak	-	-	-	-
Totaal	(3)	Totaal produktie-middelen per bedrijfstak	-	-	-	-

9.05. De aanbod- en de gebruikstabellen komen op twee punten overeen (mits aanbod en gebruik op dezelfde wijze worden gewaardeerd, zie tabellen IX.5 en IX.6):

(1) Overeenkomst per bedrijfstak: produktie per bedrijfstak = produktiemiddelen per bedrijfstak.

In onze eenvoudige tabellen voor aanbod en gebruik moet de regelvector in cel (2,1) in tabel IX.1 dus gelijk zijn aan die in cel (3,1) in tabel IX.2.

Voor iedere bedrijfstak geldt dus:

Produktie = intermediair verbruik + toegevoegde waarde.

(2) Overeenkomst per produkt: totaal aanbod per produkt = totaal gebruik per produkt.

In onze eenvoudige tabellen moet de kolomvector in cel (1,3) van tabel IX.1 dus gelijk zijn aan die in cel (1,5) van tabel IX.2.

Voor ieder produkt geldt dus:

Produktie + invoer = intermediair verbruik + uitvoer + consumptieve bestedingen + investeringen (bruto).

Deze overeenkomsten per bedrijfstak en produkt kunnen worden gebruikt om de consistentie en volledigheid van schattingen te controleren en te verbeteren (zie punt 9.11).

9.06. Aanbod- en gebruikstabellen zijn het centrale raamwerk voor alle tabellen per bedrijfstak, nl. die voor de werkzame beroepsbevolking, de investeringen in vaste activa (bruto) en het bestand aan vaste activa.

9.07. De aanbod- en gebruikstabellen omvatten alle stromen in onderstaande rekeningen:

- goederen- en dienstenrekening,
- produktierekening,
- inkomensvormingsrekening.

9.08. Een aanbodtabel en een gebruikstabel kunnen worden gecombineerd tot een enkele tabel. Dit is mogelijk door twee regels en een kolom aan de gebruikstabel toe te voegen, namelijk voor de produktie en de invoer (zie tabel IX.3). Opgemerkt zij dat de regels en de kolommen van de aanbodtabel uit punt 9.03 naar hier zijn overgebracht.

Tabel IX.3 Eenvoudige gecombineerde aanbod- en gebruikstabel

		Produkten	Bedrijfstakken	Buitenland	Consumptie	Investeringen (bruto)	Totaal
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Produkten	(1)	-	Intermediair verbruik	Uitvoer	Consumptieve bestedingen	Investeringen (bruto)	Totaal gebruik per produkt
Bedrijfstakken	(2)	Produktie	-	-	-	-	Totaal produktie per bedrijfstak
Elementen van de toegevoegde waarde	(3)	-	Toegevoegde waarde	-	-	-	-
Buitenland	(4)	Invoer	-	-	-	-	-
Totaal	(5)	Totaal aanbod per produkt	Totaal produktie-middelen per bedrijfstak	-	-	-	-

9.09. Een symmetrische input-outputtabel is een matrix waarin produkt per produkt of bedrijfstak per bedrijfstak een zeer uitvoerige beschrijving wordt gegeven van de binnenlandse produktieprocessen en de transacties in produkten van de nationale volkshuishouding. In een symmetrische input-outputtabel worden aanbod en gebruik in een enkele tabel herschikt. Qua opzet is er een belangrijk verschil tussen een symmetrische input-outputtabel en een gecombineerde aanbod- en gebruikstabel: in de aanbod- en gebruikstabel worden produkten gekoppeld aan bedrijfstakken, terwijl in de symmetrische input-outputtabel produkten aan produkten worden gekoppeld en bedrijfstakken aan bedrijfstakken. Daarom wordt in een symmetrische input-outputtabel hetzij een produkten-, hetzij een bedrijfstakkenclassificatie gebruikt voor zowel de regels als de kolommen (zie tabel IX.4).

Tabel IX.4 Eenvoudige symmetrische input-outputtabel (produkt per produkt)

		Produkten	Buitenland	Consumptieve bestedingen	Investeringen (bruto)	Totaal
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkten	(1)	Intermediair verbruik	Uitvoer	Consumptieve bestedingen	Investeringen (bruto)	Totaal gebruik per produkt
Elementen van de toegevoegde waarde	(2)	Toegevoegde waarde	-	-	-	-
Buitenland	(3)	Invoer	-	-	-	-
Totaal	(4)	Totaal aanbod per produkt	-	-	-	Totaal aanbod = Totaal gebruik

9.10. In de statistische informatie die bij produktie-eenheden kan worden verkregen, wordt doorgaans aangegeven welk soort produkten zij hebben verkocht en, in de regel minder gedetailleerd, gekocht/gebruikt. De aanbod- en gebruikstabellen zijn ontworpen voor dit soort statistische informatie (d.w.z. bedrijfstak per produkt). Informatie van het type produkt per produkt of bedrijfstak per bedrijfstak, die nodig is voor symmetrische input-outputtabellen, is daarentegen vaak niet beschikbaar. Industrie-enquêtes bij voorbeeld verschaffen gewoonlijk wel informatie over de aard van de gebruikte produkten en over de voortgebrachte produkten, maar informatie over produkten en componenten van de toegevoegde waarde die als produktiemiddel voor de vervaardiging van ieder produkt worden gebruikt, kan meestal niet worden verzameld (idealiter zou de bedrijfsadministratie niet alleen een overzicht moeten geven van alle kosten uitgesplitst naar de aard van de produktie, maar tegelijkertijd ook van de samenstelling van het intermediair verbruik naar soort produkt). In de praktijk is in de vorm van aanbod- en gebruikstabellen opgestelde informatie daarom een goed uitgangspunt voor het maken van symmetrische input-outputtabellen met meer analytische informatie. De informatie (bedrijfstak per produkt) in de aanbod- en gebruikstabellen kan worden omgezet in statistieken die produkt per produkt (of bedrijfstak per bedrijfstak) zijn opgesteld door extra statistische informatie over de structuur van de produktiemiddelen toe te voegen of door hypotheses inzake constante produktiemiddelenstructuren per produkt of per bedrijfstak in te voeren (zie de punten 9.54-9.60).

9.11. Aanbod- en gebruikstabellen dienen zowel statistische als analytische doeleinden.

Belangrijke statistische doeleinden zijn:

- vaststellen van hiaten en ongerijmdheden in basisbronnen;
- wegen en berekenen van indexcijfers en prijs- en volumematen;
- schatten van variabelen door eerst alle andere variabelen in een gelijkheid te schatten, b.v. voor de produktie of de consumptie van bepaalde produkten;
- controleren en verbeteren van de consistentie, waarschijnlijkheid en volledigheid van cijfers in de aanbod- en gebruikstabellen en de hieraan ontleende cijfers (zoals die in de produktierekeningen). Daarom zijn aanbod- en gebruikstabellen in lopende prijzen alleen niet voldoende voor het opstellen van een balans:

* door aanbod- en gebruikstabellen in lopende en constante prijzen voor twee of meer jaren op te stellen kunnen schattingen van veranderingen in volume, waarde en prijs met elkaar in evenwicht worden gebracht. Integratie is aldus veel beter gewaarborgd dan wanneer aanbod- en gebruikstabellen voor een enkel jaar afzonderlijk worden geïntegreerd;

* met behulp van de tabellen die de relatie met de sectorrekeningen leggen, kan een rechtstreekse vergelijking worden gemaakt met informatie uit deze rekeningen, b.v. over de inkomensverdeling, de besparingen en het vorderingenoverschot (berekend als resultaat van de financiële transacties). Hierdoor wordt ten minste bereikt dat er na de opstelling van de balans overeenstemming is tussen de aanbod- en gebruikstabellen en de sectorrekeningen;

* door te proberen symmetrische input-outputtabellen uit de aanbod- en gebruikstabellen af te leiden kunnen ongerijmdheden en zwakke punten in de aanbod- en gebruikstabellen aan de dag komen; zo is er ook een terugkoppeling van de symmetrische input-outputtabellen naar de aanbod- en gebruikstabellen;

- schatten van cijfers voor tijdvakken waarvoor minder betrouwbare informatie beschikbaar is, b.v. het schatten van jaarcijfers op basis van gedetailleerde aanbod- en gebruikscijfers voor een peiljaar of van kwartaalcijfers op basis van de aanbod- en gebruikstabellen voor een jaar.

9.12. De aanbod- en gebruikstabellen en de symmetrische input-outputtabel geven een gedetailleerd beeld van de samenstelling van aanbod en gebruik van goederen, diensten en arbeid en van de primaire inkomens in verband hiermee. Samen met de hiervan afgeleide verhoudingscijfers, zoals die voor de produktiviteit, zijn deze tabellen een belangrijk onderwerp voor economische analyse.

9.13. De aanbod- en gebruikstabellen en de symmetrische input-outputtabel kunnen ook worden gebruikt als hulpmiddelen voor economische analyses. De voordelen van beide soorten tabellen lopen uiteen. Voor de berekening van directe en indirecte gevolgen moeten aanbod- en gebruikstabellen worden aangepast met behulp van specifieke hypotheses en extra statistische informatie, met name wanneer cumulatieve gevolgen moeten worden berekend. In feite komt de berekening van cumulatieve gevolgen aan de hand van een aanbod- en gebruikstabel neer op de opstelling van een symmetrische input-outputtabel. Voor de berekening van cumulatieve gevolgen wordt daarom de voorkeur gegeven aan de symmetrische input-outputtabel. Wanneer echter directe gevolgen en gevolgen van de eerste orde worden berekend, wordt doorgaans de voorkeur gegeven aan aanbod- en gebruikstabellen die met behulp van een beperkt aantal hypotheses (of extra statistische informatie) zijn gecorrigeerd, omdat:

- de berekening minder van hypotheses afhankelijk is;
- een aanbod- en gebruikstabel gedetailleerder is dan een symmetrische input-outputtabel;
- informatie uit de aanbod- en gebruikstabel beter aan andere soorten statistische gegevens kan worden gekoppeld.

Deze kenmerken zijn ook nuttig wanneer de aanbod- en gebruikstabellen in een macro-economisch model worden geïntegreerd: het resulterende globale model ligt dichter bij echte statistieken, kan heel wat informatie verschaffen en kan vrij gemakkelijk worden gekoppeld aan gebieden waarvoor andere statistische gegevens beschikbaar zijn (b.v. over de arbeidsmarkt of het milieu).

9.14. De aanbod- en gebruikstabellen en de symmetrische input-outputtabel kunnen worden gebruikt voor de berekening van:

- de gevolgen van veranderingen in prijzen of belastingtarieven voor de waarde van aanbod of gebruik;
- de gevolgen van volumeveranderingen voor de waarde van aanbod of gebruik;
- de gevolgen van prijsveranderingen bij het aanbod voor de prijzen van het gebruik;
- de gevolgen van veranderingen in het gebruiksvolume voor het aanbodvolume;
- de gevolgen van veranderingen in het aanbodvolume voor het gebruiksvolume.

Uit de berekeningen kunnen zowel directe als indirecte gevolgen aan de dag komen. Een grote prijsverhoging voor energie zal bij voorbeeld niet alleen van invloed zijn op bedrijfstakken met een groot energieverbruik, maar ook op bedrijfstakken die de produktie van de producenten met het hoge energieverbruik gebruiken. Met behulp van een aantal hypotheses kunnen schattingen van dergelijke indirecte gevolgen aan de aanbod- en gebruikstabellen worden ontleend. Voorbeelden van gebruikelijke hypotheses zijn:

- een constante structuur van de waarde van produktiemiddelen;
- een constante samenstelling van de waarde van de produktie per bedrijfstak en per produkt;
- een constante samenstelling van de waarde van de consumptieve bestedingen van huishoudens per produkt.

Deze algemene hypotheses zijn nogal star aangezien ervan wordt uitgegaan dat de prijsverhoudingen niet veranderen, dat de produktieprocessen technisch niet evolueren en dat er geen substitutie plaatsvindt tussen bepaalde categorieën consumptieve bestedingen van de huishoudens. Ze kunnen evenwel worden gewijzigd door veranderingen in de prijsverhoudingen mogelijk te maken, b.v. met het Leontief-prijsmodel. Dit kan worden uitgebreid met econometrische of andere schattingen van de invloed van prijsverhoudingen en andere variabelen op technische coëfficiënten of op de consumptieve bestedingen van huishoudens.

De berekeningen behoeven niet te worden beperkt tot het aanbod en gebruik van goederen en diensten. Ze kunnen ook worden toegepast op het aanbod en gebruik van arbeid en componenten van de toegevoegde waarde.

9.15. De aanbod- en gebruikstabellen en de symmetrische input-outputtabel kunnen in macro-economische modellen worden geïntegreerd om deze een meso-economische basis te geven. Analyses waarvoor de aanbod- en gebruikstabellen en de symmetrische input-outputtabel worden gebruikt, zijn bij voorbeeld:

- analyses van de produktie, de kostenstructuur en de produktiviteit;
- prijsanalyses;
- analyses van de werkzame beroepsbevolking;
- analyses van de structuur van de investeringen, de consumptie, de uitvoer enz.;
- analyses van de relatie tussen produktie-activiteiten in het binnenland en het milieu (b.v. door de aandacht te richten op het gebruik van produkten als brandstoffen, papier en glas);
- analyses van de benodigde invoer van energie;
- analyses van de gevolgen van nieuwe technologieën;
- sensitiviteitsanalyses van de gevolgen van veranderingen in belastingregelingen en -tarieven.

AANBOD- EN GEBRUIKSTABELLEN

9.16. De tabellen IX.5 en IX.6 geven een gedetailleerder beeld van de aanbod- en gebruikstabellen.

9.17. De voor de bedrijfstakken gebruikte classificatie is de NACE Rev.1 en die voor produkten is de CPA. Ze zijn volledig op elkaar afgestemd: op ieder aggregatieniveau geeft de CPA de belangrijkste produkten van de bedrijfstakken volgens de NACE Rev.1.

9.18. In de aanbod- en gebruikstabellen is de produktenclassificatie minstens zo gedetailleerd als de classificatie van de bedrijfstakken, d.w.z. het niveau met drie cijfers van de CPA (200 groepen) en dat met twee cijfers van de NACE Rev.1 (60 groepen).

9.19. Het onderscheid tussen marktproduktie, produktie voor eigen finaal gebruik en overige niet-marktproduktie moet alleen worden gebruikt voor de totale produktie per bedrijfstak; het onderscheid is niet voor iedere produktgroep vereist.

9.20. Het onderscheid tussen marktproducenten en producenten die voor eigen finaal gebruik produceren enerzijds en overige niet-marktproducenten anderzijds moet alleen per bedrijfstak worden gebruikt wanneer hierin beide typen producenten vertegenwoordigd zijn. In het algemeen zal dit onderscheid daarom alleen worden gebruikt om een zeer beperkt aantal bedrijfstakken verder in te delen, b.v. de gezondheidszorg en het onderwijs (zie punt 3.56).

9.21. De invoer en de uitvoer moeten worden ingedeeld in:

- leveringen binnen de EU;
- invoer en uitvoer uit/naar derde landen.

Tabel IX.5 Aanbodtabel tegen basisprijzen, incl. een omwerking in aankoopprijzen

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 4 .... n	Σ(1)	Invoer cif	Totaal aanbod tegen basisprijzen	Handels- en vervoersmarge	Saldo produkt-gebonden belastingen en subsidies	Totaal aanbod tegen aankoopprijzen
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1 2 3 4 . . . Produkten (CPA) . . . m (Correctieposten)	(1)	Produktie per produkt en per bedrijfstak tegen basisprijzen						
Σ(1)	(2)	Totale produktie per bedrijfstak				0		
Totaal, waarvan: Marktproduktie Prod. voor eigen finaal gebruik Overige niet-marktproduktie	(3)			0 0		0 0		

Tabel IX.6 Gebruikstabel tegen aankoopprijzen

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 .... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . m (Correctieposten)	(1)	Intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per produkt en per bedrijfstak		Finaal gebruik tegen aankoopprijzen:: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's ten behoeve van huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik per bedrijfstak		Totaal finaal gebruik per type		Totaal gebruik
Beloning van werknemers Netto niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(3)	Elementen van de toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(3)	(4)	Toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(1) + Σ (3)	(5)	Produktie tegen basisprijzen per bedrijfstak				
Aanvullende informatie: Investeringen in vaste activa (bruto) Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(6)					

9.22. In de aanbodtabel worden goederen- en dienstenstromen gewaardeerd tegen basisprijzen en in de gebruikstabel tegen aankoopprijzen. Om ervoor te zorgen dat aanbod en gebruik gelijk zijn, geeft tabel IX.5 ook de overgang van het aanbod in basisprijzen naar het aanbod in aankoopprijzen. Omdat het aanbod gelijk moet zijn aan het gebruik, laat de tabel ook de overgang van het gebruik tegen aankoopprijzen naar het gebruik tegen basisprijzen zien. Hieraan kunnen bijgevolg twee gelijkheden worden ontleend:

- aanbod tegen aankoopprijzen is gelijk aan gebruik tegen aankoopprijzen;
- aanbod tegen basisprijzen is gelijk aan gebruik tegen basisprijzen.

9.23. De toegevoegde waarde wordt geboekt tegen basisprijzen. Het is het nettoverschil tussen de tegen basisprijzen gewaardeerde produktie en het tegen aankoopprijzen gewaardeerde intermediair verbruik.

9.24. Toegevoegde waarde tegen factorkosten is geen ERS-begrip. Toch kan deze worden berekend door van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen het saldo van de niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produktie af te trekken.

9.25. Het BBP wordt gewaardeerd tegen marktprijzen. Dit aggregaat kan op drie manieren uit de aanbod- en gebruikstabellen worden afgeleid:

- de totale produktie tegen basisprijzen per bedrijfstak minus het totale intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per bedrijfstak plus de netto produktgebonden belastingen (de produktieprocesaanpak); het intermediair verbruik per bedrijfstak omvat het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs, dat wordt geboekt in een fictieve bedrijfstak (zie punt 9.33);
- de aggregaten van de diverse elementen van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen per bedrijfstak minus het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (geboekt in een fictieve bedrijfstak, zie punt 9.33) plus de netto produktgebonden belastingen (de inkomensaanpak);
- de som van de categorieën finaal gebruik minus de invoer: uitvoer - invoer + consumptieve bestedingen + investeringen (bruto) (alle tegen aankoopprijzen) (de uitgavenaanpak).

9.26. De gebruikstabel IX.6 bevat ook enige aanvullende informatie: investeringen in vaste activa (bruto), bestand aan vaste activa en arbeidsvolume per bedrijfstak. Deze informatie is van cruciaal belang voor produktiviteitsanalyses en kan ook voor diverse andere analyses worden gebruikt (b.v. van de werkzame beroepsbevolking).

9.27. In het ERS worden bestanden aan vaste activa gewaardeerd tegen de op de balansdatum geldende marktprijzen. Voor in vroegere jaren gekochte vaste activa betekent dit dat het verbruik van vaste activa gedurende voorgaande jaren moet worden afgetrokken van de lopende marktprijzen voor nieuwe activa van dezelfde soort en kwaliteit. Deze netto-aanpak van het bestand aan vaste activa zou kunnen worden gebruikt voor de berekening van de kapitaalintensiteit. Voor een produktiviteitsanalyse wordt evenwel meestal een bepaalde bruto-aanpak gebruikt, waarbij alle vaste activa worden gewaardeerd tegen de huidige marktprijzen van nieuwe activa van dezelfde soort en kwaliteit, terwijl geen bedrag wordt afgetrokken voor het verbruik van de vaste activa in het laatste jaar of in eerdere jaren. Deze bruto-aanpak van het bestand aan vaste activa is niet de standaardaanpak van het ERS, maar kan met behulp van de doorlopende voorraadadministratie wel gemakkelijk worden berekend. Omdat van dergelijke brutocijfers goed gebruik kan worden gemaakt, verdient het aanbeveling zowel de bruto- als de nettocijfers over het bestand aan vaste activa als aanvullende informatie op te nemen.

9.28. Voor produktiviteitsanalyses geniet het aantal gewerkte uren de voorkeur als variabele voor het arbeidsvolume. Om hieruit informatie te ontlenen over het aantal werkzame personen kan echter ook het aantal banen interessant zijn. Voor beide variabelen kan een onderscheid worden gemaakt in werknemers en zelfstandigen.

9.29. Voor een juiste opstelling en een correct begrip van aanbod- en gebruikstabellen is het van belang te herinneren aan enige in het ERS gebruikte boekhoudkundige afspraken:

- de produktie van hulpactiviteiten wordt niet afzonderlijk geboekt; alle door een hulpactiviteit verbruikte produktiemiddelen worden behandeld als produktiemiddelen voor de hoofd- of nevenactiviteit die erdoor wordt ondersteund. Tot de hulpactiviteiten behoren bij voorbeeld marketing, boekhouding, opslag en reiniging (zie de punten 3.12 en 3.13);
- goederen en diensten die binnen een zelfde boekingsperiode en binnen een zelfde lokale EEA worden geproduceerd en verbruikt, worden niet afzonderlijk geïdentificeerd. Ze worden dan ook niet geboekt als deel van de produktie of het intermediair verbruik van die lokale EEA. Dit betreft onder andere:
  - zaai- en pootgoed,
  - voor het produceren van briketten door mijnen verbruikte steenkool,
  - door elektriciteitscentrales verbruikte elektrische energie;
- kleine bewerkingen, onderhoud en reparatie ten behoeve van andere lokale EEA's moeten netto worden geboekt, d.w.z. exclusief de waarde van de betrokken goederen. Wanneer de goederen evenwel een aanzienlijke fysieke verandering ondergaan, moet de transactie bruto worden geboekt, d.w.z. als de aankoop en verkoop van de betrokken goederen;
- duurzame goederen kunnen worden gehuurd of geleasd (operationele leasing). Zij worden dan als investeringen in resp. bestand aan vaste activa geboekt bij de bedrijfstak van de eigenaar. Voor de bedrijfstak van de gebruiker wordt intermediair verbruik ter hoogte van de huursom geboekt;

- uitzendkrachten worden als werknemer geboekt bij de bedrijfstak van de uitzendbureaus en niet bij die waar zij feitelijk werken. Hun betaling wordt in de bedrijfstak waar zij feitelijk werken, dan ook geboekt als intermediair verbruik (en niet als beloning van werknemers). Uitbesteed werk wordt op soortgelijke wijze behandeld;
- werkzame beroepsbevolking en beloning van werknemers zijn in het ERS ruime begrippen:

  * personen die om sociale redenen werk hebben gekregen, worden ook tot de werkzame beroepsbevolking gerekend; dit betreft bij voorbeeld werkplaatsen voor gehandicapten, werkgelegenheidsprogramma's voor langdurig werklozen of jonge werkzoekenden. De betrokkenen zijn dan ook werknemers en ontvangen de beloning van werknemers (en geen sociale overdrachten), hoewel hun produktiviteit wellicht (veel) lager is dan die van andere werknemers;
  * tot de werkzame beroepsbevolking behoren soms ook personen die helemaal niet geacht worden te werken, bij voorbeeld personen die zijn ontslagen, maar die nog enige tijd betalingen van hun vroegere werkgever ontvangen. Het arbeidsvolume uitgedrukt in aantal gewerkte uren wordt door deze afspraak niet vertekend, daar er feitelijk geen enkel uur wordt gewerkt.

9.30. In de aanbod- en gebruikstabellen moeten twee correctieposten worden ingevoerd om de waardering van de invoer in de aanbod- en gebruikstabellen in overeenstemming te brengen met die in de sectorrekeningen (zie ook tabel 3.2).

In de aanbodtabel wordt de invoer van goederen gewaardeerd tegen cif-waarden. Hierdoor worden de kosten van de invoer te hoog aangeslagen wanneer de in de cif-waarde begrepen vervoers- en verzekeringsdiensten door ingezetenen worden verleend (b.v. vervoer voor eigen rekening of door gespecialiseerde ingezeten vervoerbedrijven). Om een goed evenwicht tussen invoer en uitvoer te verkrijgen moet de uitvoer van diensten daarom worden vermeerderd met het bedrag van deze te hoog aangeslagen invoer. In de sectorrekeningen wordt de invoer van goederen gewaardeerd tegen fob-waarden. Hierdoor wordt de invoer net als bij de cif-waardering te hoog aangeslagen. Bij de fob-waardering is het verschil echter kleiner, wat betekent dat de toegerekende vergroting van de uitvoer ook kleiner is. Het resultaat van het gebruik van verschillende waarderingsprincipes is dus dat de totale invoer netto gelijk blijft, maar dat zowel de totale invoer als de totale uitvoer bij een cif-waardering groter is. De twee waarderingsprincipes kunnen in de aanbod- en gebruikstabellen met elkaar in overeenstemming worden gebracht door het gebruik van correctieposten bij de invoer en de uitvoer. De correctieposten moeten gelijk zijn aan de waarde van de vervoers- en verzekeringsdiensten door ingezetenen, die wel in de cif-waarde, doch niet in de fob-waarde zijn begrepen, de kosten dus voor het vervoer en de verzekering voor het weggedeelte tussen de grens van het land van uitvoer en die van het land van invoer. Wanneer deze correctieposten in de aanbod- en gebruikstabellen zijn opgenomen, behoeven zij bij de input-outputberekeningen geen speciale behandeling meer.

9.31. De overdracht van bestaande goederen wordt in de gebruikstabel geboekt als negatieve uitgaven voor de verkoper en positieve voor de koper. Voor de desbetreffende produktgroep leidt de overdracht van een bestaand goed tot een herclassificatie bij de vormen van gebruik. Alleen de overdrachtskosten blijven buiten deze herclassificatie: zij worden geboekt als gebruik van een zakelijke of professionele dienst. Voor sommige beschrijvingen en analyses kan het nuttig zijn voor een aantal produktgroepen de relatieve omvang van de overdracht van bestaande goederen afzonderlijk te vermelden, bij voorbeeld bij een studie over de markt voor tweedehands auto's of gerecycleerd papier.

9.32. Directe aankopen van ingezetenen in het buitenland en aankopen van niet-ingezetenen op het binnenlands grondgebied worden bij de opstelling van statistieken gewoonlijk apart geschat. Zij worden als correcties verwerkt in de eerste schattingen van de invoer, de uitvoer en, voor zover het bij de aankopen in het buitenland om consumptieartikelen gaat, de consumptieve bestedingen. Om een evenwicht te verkrijgen tussen het aanbod en het gebruik per produkt, moeten deze aankopen worden verdeeld over de betrokken produktgroepen. Indien voor een bepaalde produktgroep het aandeel van deze aankopen groot is, kunnen zij als subcategorie worden vermeld (b.v. voor accommodatie.

9.33. Overal in de aanbod- en gebruikstabellen wordt de NACE Rev.1-classificatie van de bedrijfstakken uitgebreid met een fictieve bedrijfstak voor het gebruik van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs. In de aanbodtabel worden voor deze bedrijfstak in het geheel geen transacties geboekt. In de gebruikstabel wordt het totale gebruik van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs geboekt als intermediair verbruik van deze fictieve bedrijfstak. Aangezien deze verder geen transacties heeft, is zijn netto-exploitatieoverschot negatief voor een bedrag ter hoogte van het intermediair verbruik; alle andere componenten van zijn toegevoegde waarde zijn nul. Bijgevolg is zijn totale bruto toegevoegde waarde gelijk aan zijn (negatieve) netto-exploitatieoverschot.

9.34. De overgang van aanbod en gebruik tegen basisprijzen naar die tegen aankoopprijzen behelst:

- reallocatie van handelsmarges;
- reallocatie van vervoersmarges;
- het erbij optellen van produktgebonden belastingen (excl. aftrekbare BTW);
- het ervan aftrekken van produktgebonden subsidies.

De schatting van deze overgang is een belangrijk onderdeel van de opstelling van de balans. Een gedetailleerder beeld van de overgang kan worden gegeven in afzonderlijke tabellen (IX.7 en IX.8), die ook nog van belang kunnen zijn voor analytische doeleinden, b.v. voor prijsanalyses en voor een analyse van de gevolgen van veranderingen in de tarieven van produktgebonden belastingen.

9.35. Bij de opstelling van aanbod- en gebruikstabellen en bij het zorgen voor een correct evenwicht tussen beide balanshelften, moet altijd een keuze worden gemaakt tussen twee tegengestelde manieren voor het corrigeren van de statistische gegevens:

Tabel IX.7 Eenvoudige tabel betreffende handels- en vervoersmarges

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 .... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . m	(1)	Handels- en vervoersmarges op het intermediair verbruik per produkt en per bedrijfstak		Handels- en vervoersmarges op het finaal gebruik: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's ten behoeve van huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Handels- en vervoersmarges op het intermediair verbruik per bedrijfstak		Handels- en vervoersmarges op het finaal gebruik per type		Totaal handels- en vervoersmarges

Tabel IX.8 Eenvoudige tabel betreffende het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 .... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . m	(1)	Saldo van produktgebonden belastingen en subsidies in verband met intermediair verbruik per produkt en per bedrijfstak		Saldo van produktgebonden belastingen en subsidies in verband met finaal gebruik: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's ten behoeve van huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Saldo van produktgebonden belastingen en subsidies in verband met intermediair verbruik per bedrijfstak		Saldo van produktgebonden belastingen en subsidies in verband met finaal gebruik per type		Totaal saldo van produktgebonden belastingen en subsidies

(1) het aanbod van ieder produkt tegen basisprijzen kan worden gecorrigeerd naar een waardering tegen aankoopprijzen om zo een evenwicht met het gebruik tegen aankoopprijzen mogelijk te maken;

(2) de verschillende vormen van gebruik tegen aankoopprijzen kunnen worden gecorrigeerd naar een waardering tegen basisprijzen om in overeenstemming te zijn met het aanbod tegen basisprijzen.

9.36. In de praktijk kunnen beide soorten balansen nodig zijn om een aanbod- en gebruikstabel te construeren. Beide betreffen of vereisen dezelfde soort correcties, namelijk voor het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies en de handels- en vervoersmarges per produkt. In feite is het ene evenwicht niet mogelijk zonder het andere, aangezien men doorgaans de kolommen voor de produktgebonden belastingen en subsidies en de handels- en vervoersmarges, ingedeeld per produkt, in de aanbodtabel niet kan invullen zonder dat men uit de gebruikstabel tegen aankoopprijzen (tabel IX.6) inzicht heeft gekregen in de verdeling naar gebruik van de afzonderlijke produkten.

9.37. Voor het verkrijgen van een evenwicht zijn dus onderstaande tabellen nodig:

- de aanbod- en gebruikstabellen IX.5 en IX.6 met de uiteindelijke resultaten van het in evenwicht brengen van het totale aanbod en het totale gebruik per produkt tegen aankoop- en basisprijzen;
- de tabellen betreffende de handels- en vervoersmarges en het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies (tabellen IX.7 en IX.8).

9.38. De overgang van aanbod en gebruik tegen basisprijzen naar aanbod en gebruik tegen aankoopprijzen (zie punt 9.34) komt neer op een herindeling van de handelsmarges: waardering tegen basisprijzen betekent dat de handelsmarges worden geboekt als deel van de handel in produkten, terwijl ze bij een waardering tegen aankoopprijzen worden ingedeeld bij de produkten waarop ze betrekking hebben. Mutatis mutandis geldt dit ook voor de vervoersmarges.

9.39. Het totaal van de handelsmarges per produkt is gelijk aan het totaal van de handelsmarges voor de handel plus de secundaire handelsmarges voor de overige bedrijfstakken. Mutatis mutandis geldt dit ook voor de vervoersmarges.

9.40. De vervoersmarge omvat alle vervoerkosten die wel zijn begrepen in het gebruik van produkten tegen aankoopprijzen, maar niet in de basisprijzen van de produktie van een producent of in de handelsmarges van de groot- of detailhandel. De vervoersmarge omvat in het bijzonder:

- het vervoer van goederen vanaf de plaats waar zij zijn vervaardigd naar de plaats waar de koper ze in ontvangst neemt, wanneer de producent een derde voor het vervoer betaalt;
- het vervoer van goederen indien dit zodanig is geregeld dat de koper apart voor de vervoerkosten moet betalen, ook al geschiedt het vervoer door de producent of door de groot- of detailhandel zelf.

Alle andere vervoerkosten worden niet als vervoersmarge geboekt, bij voorbeeld:

- wanneer de producent de goederen zelf vervoert, zijn de vervoerkosten in de basisprijzen van de produktie van de producent begrepen; dit vervoer is een hulpactiviteit en de vervoerkosten voor een bepaald goed zijn niet als zodanig identificeerbaar;
- wanneer de producent ervoor zorgt dat de goederen vervoerd worden zonder dat dit apart in rekening wordt gebracht, zijn de vervoerkosten begrepen in de basisprijzen van de produktie: deze vervoerkosten zijn als zodanig identificeerbaar en worden geboekt onder het intermediair verbruik van de producent;
- indien de groot- en detailhandel ervoor zorgen dat goederen worden vervoerd van de plaats waar zij ze in ontvangst nemen naar een plaats waar een andere koper ze op zijn beurt in ontvangst neemt, zijn de kosten hiervan in de handelsmarge begrepen wanneer het vervoer naar de koper niet apart in rekening wordt gebracht. Net als bij de producenten kan het ook bij de handel gaan om een hulpactiviteit van de groot- en detailhandel of om een intermediaire dienst, zodat de vervoerkosten onder de handelsmarge en niet onder de vervoersmarge vallen;
- indien een huishouden voor consumptiedoeleinden goederen koopt en een derde het vervoer laat verzorgen, worden deze vervoerkosten geboekt als consumptieve bestedingen aan diensten (en niet als een handels- of vervoersmarge).

9.41. Tabel IX.7 geeft een enigszins vereenvoudigd beeld van een matrix van handels- en vervoersmarges, omdat:

- er geen expliciet onderscheid tussen handels- en vervoersmarges wordt gemaakt. Beide kunnen voor iedere produktgroep worden getoond. Een andere oplossing is het gebruik van afzonderlijke tabellen: een voor handelsmarges en een voor vervoersmarges;
- er bij handelsmarges een onderscheid moet worden gemaakt tussen groot- en detailhandel, zodat prijsverschillen tussen beide in aanmerking kunnen worden genomen. Bij het opstellen van de tabellen moet er rekening mee worden gehouden dat de groothandel soms ook rechtstreeks aan huishoudens verkoopt (b.v. meubelen) en dat de detailhandel soms ook aan het bedrijfsleven verkoopt (b.v. aan cafés en restaurants);
- er voor iedere produktgroep bij het berekenen en analyseren van handelsmarges op produkten bestemd voor consumptieve bestedingen door huishoudens een onderscheid kan worden gemaakt tussen de belangrijkste distributiekanalen, zodat de verschillen in hun prijsstelling in aanmerking kunnen worden genomen; het verschil tussen groothandels- en detailhandelsprijzen is in feite te grof. Huishoudens kunnen goederen en diensten immers aanschaffen in de supermarkt, de kruidenierswinkel, de bloemenzaak, het warenhuis of in het buitenland of ze als inkomen in natura ontvangen. Voor sommige produkten is de secundaire verkoop zeer omvangrijk, b.v. voor sigaretten die in cafés of restaurants of bij benzinestations worden verkocht. Uiteraard kunnen dergelijke verfijnde onderverdelingen alleen worden ingevoerd wanneer de beschikbare bronnen voldoende materiaal bieden om tenminste ruwe schattingen van de omvang van elk van deze distributiekanalen te kunnen maken;
- bij het berekenen van de vervoersmarges een onderscheid naar wijze van vervoer (b.v. binnenvaart, rail-, zee-, weg- of luchtvervoer) zeer nuttig kan zijn.

9.42. De belastingen op produktie en invoer omvatten:

- produktgebonden belastingen (D.21):
  * belastingen over de toegevoegde waarde (BTW) (D.211);
  * belastingen op invoer (excl. BTW) (D.212);
  * overige produktgebonden belastingen (D.214);
- niet-produktgebonden belastingen op produktie (D.29).

Voor produktgebonden subsidies en subsidies op invoer worden soortgelijke categorieën onderscheiden. Deze subsidies worden behandeld als negatieve belastingen op produktie en invoer.

Zie voor de definities van al deze categorieën de punten 4.17-4.24.

9.43. Het aanbod tegen basisprijzen omvat de netto niet-produktgebonden belastingen op produktie (d.w.z. minus de niet-produktgebonden subsidies). Om de overgang van basisprijzen naar aankoopprijzen te maken (of omgekeerd, zie punt 9.34) moeten de verschillende produktgebonden belastingen erbij worden opgeteld en de produktgebonden subsidies ervan worden afgetrokken (of omgekeerd).

9.44. De BTW kan aftrekbaar, niet-aftrekbaar of niet van toepassing zijn:

- aftrekbare BTW is gewoonlijk van toepassing op het merendeel van het intermediair verbruik en de bruto-investeringen in vaste activa en op een deel van de veranderingen in voorraden;
- niet-aftrekbare BTW is vaak van toepassing op de consumptieve bestedingen, en voorts op een deel van de bruto-investeringen in vaste activa, de veranderingen in voorraden en het intermediair verbruik;
- BTW is in het algemeen niet van toepassing op:
  * uitvoer (althans naar landen buiten de EU);
  * goederen of diensten met een nul-tarief voor de BTW, ongeacht het gebruik dat ervan wordt gemaakt;
  * producenten die van de BTW-registratie zijn vrijgesteld (kleine bedrijven, religieuze organisaties enz.).

9.45. De BTW wordt in het ERS netto geboekt: alle aanbod wordt tegen basisprijzen gewaardeerd, d.w.z. zonder in rekening gebrachte BTW. Intermediair verbruik en finaal gebruik worden tegen aankoopprijzen geboekt, d.w.z. zonder aftrekbare BTW.

9.46. Bij tabel IX.8 over het saldo van produktgebonden belastingen en subsidies gaat het om een eenvoudige tabel omdat:

- de verschillende soorten produktgebonden belastingen niet worden onderscheiden en de subsidies niet apart worden vermeld;

- er voor verschillende distributiekanalen uiteenlopende belastingtarieven en subsidies kunnen gelden; daarom moet een onderscheid naar distributiekanalen worden gemaakt wanneer er voldoende informatie ter zake bestaat.

9.47. Bij produktgebonden belastingen en subsidies gaat het om bedragen die alleen verschuldigd zijn indien zulks duidelijk blijkt uit belastingaanslagen, -aangiften enz., of om de bedragen die werkelijk zijn betaald (zie punt 4.27). Gewoonlijk worden de produktgebonden belastingen (en subsidies) per produkt geschat door op de verschillende stromen de officiële belasting- (subsidie-)tarieven toe te passen. Naderhand moeten de verschillen met de belastingaanslagen of de werkelijk betaalde bedragen worden geanalyseerd.

- Sommige van deze verschillen wijzen erop dat de aanvankelijke schatting van de produktgebonden belastingen niet in overeenstemming was met de ERS-definities. Daarom moet:

* in geval van vrijstelling de aanvankelijke schatting van de produktgebonden belastingen worden verlaagd;
* in geval van ontwijking van de betaling van produktgebonden belastingen (wanneer bij voorbeeld de betaling van belastingen wel verplicht is, maar er geen belastingaanslag komt) de schatting van de produktgebonden belastingen worden verlaagd;
* in geval van boetes de schatting van de produktgebonden belastingen worden verhoogd.

Wijzigingen in de schatting van de produktgebonden belastingen hebben ook gevolgen voor variabelen die worden geschat door deze schatting ergens bij op te tellen of ergens van af te trekken. Zo kan de produktie tegen basisprijzen van een bepaalde produktgroep worden geschat door onder meer de produktgebonden belastingen van het geschatte gebruik tegen aankoopprijzen af te trekken. Een schatting van de produktie tegen basisprijzen kan echter ook worden gecombineerd met onder meer schattingen van de produktgebonden belastingen, ten einde een schatting van het gebruik tegen aankoopprijzen te verkrijgen.

- Diverse anderssoortige verschillen moeten in de aanbod- en gebruikstabel buiten beschouwing worden gelaten:

  * verschillen in timing: zo kunnen betalingen betrekking hebben op de belastingaanslagen voor verschillende jaren;
  * ondernemingen die niet tot betaling in staat zijn (faillissementen): dit geval moet worden geboekt als overige volumemutatie in vorderingen en schulden en dus niet in de aanbod- en gebruikstabel.

- Soms geven de verschillen ook aan dat er een ernstige fout geslopen is in de aanvankelijke schatting van de produktgebonden belastingen en subsidies, b.v. omdat de produktie te laag is geschat. Dan kunnen ook wijzigingen in de schatting van de goederen- en dienstenstromen gerechtvaardigd zijn.

Bij de overgang van gebruik per produkt tegen aankoopprijzen naar dat tegen basisprijzen kan de wijziging van de aanvankelijke schatting van de produktgebonden belastingen en subsidies als afzonderlijke post worden vermeld. Voor alle input-outputberekeningen moet deze wijziging per produkt worden vastgesteld, ook al is dit alleen op basis van een eenvoudige wiskundige methode mogelijk (b.v. proportionele allocatie).

9.48. Uit de gebruikstabel IX.6 blijkt niet in hoeverre de gebruikte goederen en diensten in het binnenland zijn geproduceerd of zijn ingevoerd. Deze informatie is nodig voor alle analyses waarin de relatie tussen het aanbod en het gebruik van goederen en diensten binnen de nationale volkshuishouding een rol speelt. Dit betreft onder meer de analyse van de gevolgen van veranderingen in de uitvoer of de consumptieve bestedingen op de invoer, de binnenlandse produktie en verwante variabelen, zoals de werkzame beroepsbevolking. In feite geldt het voor de meeste in de punten 9.14 en 9.15 genoemde analyses. Het input-outputschema bevat daarom ook een gebruikstabel voor ingevoerde produkten en een voor in het binnenland geproduceerde goederen en diensten (zie tabellen IX.9 en IX.10).

9.49. De gebruikstabel voor ingevoerde produkten moet worden opgesteld door alle over het gebruik van ingevoerde produkten beschikbare informatie te verwerken: zo kunnen voor sommige produkten de belangrijkste importbedrijven bekend zijn en voor bepaalde producenten is er wellicht informatie over de omvang van de invoer. In het algemeen is er echter nauwelijks rechtstreekse statistische informatie over het gebruik van ingevoerde produkten. Gewoonlijk zal deze daarom moeten worden aangevuld door per produktgroep hypotheses op te stellen.

9.50. De gebruikstabel voor in het binnenland geproduceerde goederen en diensten kan worden verkregen door van de algemene gebruikstabel de gebruikstabel voor ingevoerde produkten af te trekken.

9.51. Voor bijzondere doeleinden kunnen de hierboven gepresenteerde aanbod- en gebruikstabellen worden gewijzigd door alternatieve en aanvullende classificaties te gebruiken. Belangrijk in dit verband zijn:

- gedetailleerdere classificaties van de produkten en bedrijfstakken, die zijn gebaseerd op nationale classificaties of die zijn opgesteld voor bijzondere doeleinden, b.v. voor een analyse van de rol van speur- en ontwikkelingswerk in de nationale volkshuishouding;
- een uitvoeriger geografische indeling van de invoer en de uitvoer, door bij voorbeeld de intra-EU-handel in te delen naar land en de extra-EU-handel naar economisch gebied en enkele specifieke landen, zoals de Verenigde Staten en Japan;

Tabel IX.9 Gebruikstabel voor de invoer

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 ..... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . m	(1)	Voor ingevoerde produkten: intermediair verbruik tegen cif-waarden per produkt en per bedrijfstak		Voor ingevoerde produkten: Finaal gebruik tegen aankoopprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik van ingevoerde produkten per bedrijfstak		Totaal finaal gebruik van ingevoerde produkten per type		Totale invoer

Tabel IX.10 Gebruikstabel tegen basisprijzen voor de binnenlandse produktie

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 ..... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) .m	(1)	Voor binnenlandse produktie: intermediair verbruik tegen basisprijzen per produkt en per bedrijfstak		Voor binnenlandse produktie: finaal gebruik tegen basisprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen per bedrijfstak		Finaal gebruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen		Totaal binnenlandse produktie
Gebruik van ingevoerde produkten	(3)	Totaal intermediair verbruik van ingevoerde produkten per bedrijfstak		Finaal gebruik van ingevoerde produkten tegen basisprijzen		Totale invoer
Netto produktgebonden belastingen	(4)	Netto produktgebonden belastingen op produkten voor intermediair verbruik per bedrijfstak		Netto produktgebonden belastingen op produkten voor finaal gebruik		Totaal netto produktgebonden belastingen
Σ(1) + (3) + (4)	(5)	Totaal interm. verb. in aankooppr. per bedr.tak		Totaal finaal gebruik per type		Totaal gebruik
Beloning van werknemers Netto niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(6)	Elementen van de toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(5)	(7)	Toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(1) + (3) + Σ(5)	(8)	Produktie tegen basisprijzen per bedrijfstak				
Kapitaalvorming Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(9)					

- een indeling van de invoer in:

  * invoer van produkten die ook in het binnenland worden voortgebracht (concurrerende invoer);
  * invoer van produkten die niet in het binnenland worden voortgebracht (aanvullende invoer).

Voor deze twee soorten invoer geldt dat hun verband met en hun belang voor de nationale volkshuishouding waarschijnlijk niet gelijk is. Concurrerende invoer wordt wellicht geanalyseerd omdat deze invoer een substituut kan vormen voor de binnenlandse produktie (er kan dan economisch beleid op worden gebaseerd); daarom kan deze invoer als een afzonderlijke categorie van (potentieel) finaal gebruik in de gebruikstabellen worden opgenomen. Voor aanvullende invoer zullen analyses vooral betrekking hebben op de gevolgen van veranderingen in prijs of volume (b.v. bij een oliecrisis) op de nationale volkshuishouding;

- een classificatie van de beloning van werknemers naar criteria als onderwijsniveau, voltijd-/deeltijdarbeid, leeftijd en geslacht. Deze classificatie kan dan worden toegepast op de aanvullende informatie over de werkzame beroepsbevolking. Zo kunnen de aanbod- en gebruikstabellen ook voor allerlei arbeidsmarktanalyses worden gebruikt;
- een uitsplitsing van de beloning van werknemers in:

  * lonen, waarvan

- sociale premies ten laste van werknemers (een globale schatting hiervan kan nodig zijn wanneer de sociale premie voor een werknemer niet alleen afhankelijk is van zijn loon, maar ook van zijn andere inkomsten, zijn leeftijd, zijn huwelijkse staat enz.);

  * sociale premies ten laste van werkgevers.

  Aan de hand van deze indeling kan de rol van de sociale premies voor de prijs van het arbeidsvolume en de verschuiving van deze last naar het bruto-exploitatieoverschot worden geanalyseerd;

- een indeling van de consumptie naar doelstelling (voor huishoudens: COICOP en voor de overheid: COFOG). Door de functionele classificatie van de consumptieve bestedingen is het mogelijk de gevolgen van iedere functie voor de rest van de volkshuishouding vast te stellen. Zo kan het belang van de particuliere en overheidsuitgaven voor de gezondheidszorg, het vervoer en het onderwijs worden bepaald. Ook is dit van belang voor de analyse van de gevolgen van de overheidsuitgaven voor defensie voor bepaalde binnenlandse bedrijfstakken, met name de vliegtuig-, vrachtwagen- en wapenindustrie;

- een herclassificatie van de investeringen in vaste activa en het bestand aan vaste activa voor vaste activa die door de eigenaar zijn verhuurd, b.v. bij operationele leasing: de vaste activa kunnen worden geboekt alsof de gebruiker ze in eigendom heeft (in afwijking van de standaardbehandeling in het ERS). Met deze herclassificatie wordt beoogd de kostenstructuur van bedrijfstakken die vaste activa huren vergelijkbaar te maken met die van bedrijfstakken die dergelijke vaste activa in eigendom hebben. Voor een consequente boekhoudkundige behandeling is voor deze herclassificatie tevens nodig dat het intermediair verbruik van de verhuurder en de produktie van de huurder worden gewijzigd met het bedrag van de huur van de vaste activa;
- een herclassificatie van de werkzame beroepsbevolking en de beloning van werknemers voor uitbesteed werk en voor uitzendkrachten. Met deze herclassificatie wordt beoogd de kostenstructuur van bedrijfstakken beter vergelijkbaar te maken door personen als werknemer te boeken bij de bedrijfstak waar zij feitelijk werken. Deze herclassificatie komt neer op een wijziging van de begrippen intermediair verbruik en produktie van de betrokken bedrijfstakken.

TABELLEN VOOR HET KOPPELEN VAN AANBOD- EN GEBRUIKSTABELLEN AAN DE SECTORREKENINGEN

9.52. De informatie in de aanbod- en gebruikstabellen moet worden gekoppeld aan de sectorrekeningen, zodat ze hiermee in overeenstemming zijn. Dit wordt bereikt door de opneming van een tabel met variabelen die worden gekruist met de bedrijfstakken en de sectoren (zie tabel IX.11).

Tabel IX.11 Koppeling aanbod- en gebruikstabellen aan sectorrekeningen

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 .... n	Σ(1)
		(1)	(2)
I. Niet-financiële vennootschappen Totale produktie Marktproduktie Produktie voor eigen finaal gebruik Overige niet-marktproduktie Intermediair verbruik Toegevoegde waarde (bruto) Beloning van werknemers Netto niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto) Investeringen in vaste activa (bruto) II. Financiële ondernemingen Totale produktie Investeringen in vaste activa (bruto) III. Overheid IV. Huishoudens V. IZW's t.b.v. huishoudens	(1)		
Totaal der sectoren Produktie Investeringen in vaste activa (bruto)	(2)		

SYMMETRISCHE INPUT-OUTPUTTABELLEN

9.53. In het ERS is de input-outputtabel die produkt per produkt wordt opgesteld, de belangrijkste symmetrische input-outputtabel; hieronder wordt een dergelijke tabel beschreven.

9.54. Een produkt per produkt berekende input-outputtabel (zie de tabellen IX.4 en IX.12) kan worden opgesteld door de aanbod- en gebruikstabellen tegen basisprijzen om te werken. Dit betekent een verandering van formaat, d.w.z. in plaats van twee asymmetrische tabellen één symmetrische tabel (zie ook punt 9.09). De omwerking kan worden opgesplitst in drie fases:

(1) allocatie van nevenprodukten in de aanbodtabel bij de bedrijfstakken waarvan zij hoofdprodukten zijn;

(2) herschikking van de kolommen van de gebruikstabel van produktiemiddelen voor bedrijfstakken naar produktiemiddelen voor homogene branches (zonder aggregatie van de regels);

(3) zo nodig aggregatie van de afzonderlijke produkten (regels) in de nieuwe gebruikstabel bij de in de kolommen opgenomen homogene branches.

9.55. Fase (1) behelst de reallocatie van produktie in de vorm van nevenprodukten in de aanbodtabel. Aangezien nevenprodukten in de aanbodtabel niet op de diagonaal worden opgetekend, is een dergelijke reallocatie een vrij eenvoudige aangelegenheid. De nevenprodukten worden toegevoegd aan de bedrijfstakken waarvoor het hoofdprodukten zijn en verwijderd bij de bedrijfstakken waar zij zijn geproduceerd.

9.56. Fase (2) is ingewikkelder, aangezien de basisgegevens over de produktiemiddelen op bedrijfstakken betrekking hebben en niet op ieder afzonderlijk door elke bedrijfstak voortgebracht produkt. De vereiste omwerking behelst de reallocatie van de produktiemiddelen voor de nevenprodukten van de bedrijfstak waar de nevenproduktie plaatsvond naar de bedrijfstak waartoe zij in wezen behoort (waarvoor zij kenmerkend is). Voor deze reallocatie zijn twee methoden mogelijk:

- door middel van aanvullende statistische en technische informatie;
- door middel van hypotheses.

9.57. Waar mogelijk moet gebruik worden gemaakt van aanvullende statistische en technische informatie. Het is wellicht mogelijk specifieke informatie in te winnen over de voor het voortbrengen van bepaalde soorten produkten benodigde produktiemiddelen. Dergelijke informatie is echter doorgaans onvolledig. Uiteindelijk zal het meestal nodig zijn zijn toevlucht te nemen tot eenvoudige hypotheses om de reallocatie tot stand te brengen.

9.58. De hypotheses die worden gebruikt bij de reallocatie van de produktie en de produktiemiddelen hiervoor, zijn gebaseerd op twee soorten technologiehypotheses:

(1) industrietechnologie, waarbij ervan wordt uitgegaan dat alle door lokale EEA's in een bedrijfstak voortgebrachte produkten met behulp van dezelfde produktiemiddelenstructuur worden voortgebracht;

Tabel IX.12 Symmetrische input-outputtabel tegen basisprijzen (produkt per produkt)

		Produkt (CPA) 1 2 3 ... ... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . Produkten (CPA) .n	(1)	Intermediair verbruik tegen basisprijzen, produkt per produkt		Finaal gebruik tegen basisprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik tegen basisprijzen per produkt		Finaal gebruik tegen basisprijzen per type		Totaal gebruik tegen basisprijzen
Produktgebonden belastingen Produktgebonden subsidies (-)	(3)	Netto produktgebonden belastingen per produkt		Netto produktgebonden belastingen per type finaal gebruik		Totaal netto produktgebonden belastingen
Σ(1) + (3)	(4)	Totaal interm. verb. tegen aankooppr. per prod.		Totaal finaal gebr. per type tegen aankooppr.		Totaal gebr. tegen aankooppr.
Beloning van werknemers Netto niet-prod.geb. bel. op prod. Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(5)	Elementen van de toegevoegde waarde per produkt				
Σ(5)	(6)	Toegevoegde waarde per produkt				
Σ(1) + (3) + Σ(5)	(7)	Produktie tegen basisprijzen per produkt				
Invoer	(8)	Invoer cif per produkt				
(7) + (8)	(9)	Aanbod tegen basisprijzen per produkt				
Kapitaalvorming Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(10)					

(2) produkttechnologie, waarbij ervan wordt uitgegaan dat alle produkten in een produktgroep dezelfde produktiemiddelenstructuur hebben, ongeacht de bedrijfstak die ze produceert.

Het kiezen van de beste hypothese voor een bepaald geval is niet eenvoudig en is in feite afhankelijk van de structuur van het nationale bedrijfsleven, b.v. de mate van specialisatie, en van de homogeniteit van de technologieën die in een land voor de vervaardiging van produkten binnen dezelfde produktgroep worden gebruikt. Laarzen kunnen bij voorbeeld van leer of van kunststof worden gemaakt. Ervan uitgaan dat voor alle laarzen (of, wanneer een hoger aggregatieniveau wordt gebruikt, b.v. schoeisel) dezelfde produkttechnologie wordt gebruikt, kan dus problematisch zijn; het kan dan de voorkeur verdienen uit te gaan van de industrietechnologie.

Vaak blijkt een eenvoudige toepassing van de produkttechnologie-hypothese tot onaanvaardbare resultaten te leiden, aangezien de gegenereerde input-outputcoëfficiënten soms onwaarschijnlijk of zelfs onmogelijk zijn (b.v. negatief). Onwaarschijnlijke coëfficiënten kunnen te wijten zijn aan meetfouten en aan heterogeniteit (allerlei produkten) in de bedrijfstak waarvan het gerealloceerde produkt het hoofdprodukt is. Dit kan worden verholpen door het maken van correcties op basis van aanvullende informatie of door op zo ruim mogelijke schaal gebruik te maken van een gedegen oordeel. Natuurlijk kan ook de alternatieve hypothese van de industrietechnologie worden toegepast. In de praktijk is de beste strategie voor de opstelling van symmetrische input-outputtabellen het gebruik van beide technologiehypotheses in combinatie met aanvullende informatie.

9.59. Het belang van de rol van de hypotheses is afhankelijk van de mate waarin nevenprodukten worden voortgebracht, en dit hangt niet alleen af van de wijze waarop het produktieproces in de volkshuishouding georganiseerd is, maar ook van de produktenclassificatie. Hoe gedetailleerder deze is, des te meer nevenprodukten zijn er te verwachten.

9.60. Fase (3) behelst de aggregatie van de produkten in de nieuwe gebruikstabel bij de bedrijfstakken die deze produkten ingevolge fase (1) voortbrengen; dit resulteert in een symmetrische input-outputtabel met een dubbele ingang van produkten en nevenprodukten. Terwijl deze wijzigingen uitgaan van gegevens die gebaseerd zijn op lokale EEA's, zijn de uiteindelijke boekingen in overeenstemming met die van "homogene produktie-eenheden".

9.61. De classificaties in de symmetrische input-outputtabel vallen samen met die in de aanbod- en gebruikstabellen, aangezien de symmetrische input-outputtabel hiervan een omzetting is (uiteraard met uitzondering van de indeling naar bedrijfstak/homogene branche).

9.62. De symmetrische input-outputtabel IX.12 moet vergezeld gaan van ten minste twee tabellen:

- een matrix voor het gebruik van ingevoerde produkten; het formaat van deze tabel is gelijk aan dat van de invoertabel ter ondersteuning van de aanbod- en gebruikstabellen (zie tabel IX.10), afgezien van het feit dat de produkt-per-produkt-classificatie wordt gebruikt;
- een symmetrische input-outputtabel voor de binnenlandse produktie (tabel IX.13).

Deze laatste tabel moet worden gebruikt voor de berekening van de gecumuleerde coëfficiënten, d.w.z. de Leontief-inverse. In tabel IX.13 is de Leontief-inverse de inverse van het verschil tussen identiteitsmatrix I en de matrix in cel (1,1). Er zou ook een Leontief-inverse kunnen worden berekend voor de binnenlandse produktie en de concurrerende invoer (zie punt 9.51). Men moet er dan van uitgaan dat de concurrerende invoer op dezelfde wijze is geproduceerd als de binnenlandse produktie waarmee deze invoer concurreert.

Tabel IX.13 Symmetrische input-outputtabel voor de binnenlandse produktie (produkt per produkt)

		Produktie (CPA) 1 2 3 ... ... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . Produkten (CPA) . . .n	(1)	Voor binnenlandse produktie: Intermediair verbruik tegen basisprijzen, produkt per produkt		Voor binnenlandse produktie: finaal gebruik tegen basisprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) en kostbaarheden e) veranderingen in voorraden f) Uitvoer		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen per produkt		Finaal gebruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen		Totaal binnenlandse produktie
Gebruik van ingevoerde produkten	(3)	Totaal intermediair verbruik van ingevoerde produkten per produkt		Finaal gebruik van ingevoerde produkten tegen basisprijzen		Totale invoer
Netto produktgebonden belastingen	(4)	Netto produktgebonden belastingen op produkten voor intermediair verbruik per produkt		Netto produktgebonden belastingen op produkten voor finaal gebruik		Totaal netto produktgebonden belastingen
Σ(1) + (3) + (4)	(5)	Totaal interm. verb. tegen aankooppr. per prod.		Totaal finaal gebruik per type		Totaal gebruik
Beloning van werknemers Netto niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(6)	Elementen van de toegevoegde waarde per produkt				
Σ(5)	(7)	Toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(1) + (3) + Σ(5)	(8)	Produktie tegen basisprijzen per bedrijfstak				
Kapitaalvorming Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(9)					

HOOFDSTUK X

PRIJS- EN VOLUMEMETINGEN

INLEIDING

10.01. In een stelsel van economische rekeningen worden alle stromen en voorraden in geld uitgedrukt. Geld is de enige gemeenschappelijke noemer die kan worden gebruikt voor de waardering van de zeer uiteenlopende transacties die in het stelsel zijn opgenomen en voor de berekening van significante saldi.

Het probleem bij het gebruik van geld als maateenheid is dat het geen stabiele of internationale standaard is. Een belangrijk aspect van economische analyses is het meten van het volume van de economische groei in de loop der tijd. In dat geval moeten bij wijzigingen in de waarde van bepaalde economische aggregaten wijzigingen die enkel op prijswijzigingen neerkomen, worden afgesplitst van de rest, die wijzigingen in "volume" worden genoemd.

Economische analyses hebben ook betrekking op internationale vergelijkingen, d.w.z. die tussen verschillende nationale volkshuishoudingen. Centraal staan internationale vergelijkingen van het produktie- en inkomensniveau, maar ook het prijspeil is van belang. Het is daarom noodzakelijk de verschillen in waarde van economische aggregaten tussen paren of groepen landen te splitsen in componenten die verschillen in volume en componenten die prijsverschillen weergeven.

10.02. Bij vergelijkingen van stromen en bestanden in de tijd moet aan een accurate meting van prijs- en volumewijzigingen evenveel belang worden gehecht. Op de korte termijn is de waarneming van prijswijzigingen zeker niet van minder belang dan het meten van het volume van vraag en aanbod. Op de wat langere termijn moet bij de bestudering van de economische groei rekening worden gehouden met de relatieve prijzen van de verschillende soorten goederen en diensten.

De eerste doelstelling is niet enkel het verschaffen van allesomvattende maten voor prijs- en volumewijzigingen voor de belangrijkste aggregaten van het stelsel, maar het opbouwen van een set onderling afhankelijke maten waarmee systematische en gedetailleerde analyses kunnen worden gemaakt van de inflatie en de economische groei en van fluctuaties hierin.

10.03. Als algemene regel voor internationale vergelijkingen geldt dat nauwkeurige maten voor zowel het volume- als het prijselement van de economische aggregaten moeten worden gemaakt. Aangezien de spreiding tussen de formules van Laspeyres en Paasche bij internationale vergelijkingen vaak aanzienlijk is, is alleen de indexformule van Fisher voor dergelijke doeleinden aanvaardbaar.

10.04. Economische rekeningen hebben als voordeel dat zij een geschikt kader bieden voor het opzetten van een stelsel van volume- en prijsindexcijfers en voor het waarborgen van de onderlinge samenhang van de statistische gegevens.

De voordelen van een boekhoudkundige aanpak kunnen als volgt worden samengevat.

1) Begripsmatig dwingt het gebruik van een boekhoudkundig kader voor het gehele economische stelsel tot een coherente specificatie van prijzen en hoeveelheden voor de verschillende produkten en stromen van het stelsel. In een dergelijk kader moeten bij voorbeeld de begrippen prijs en volume voor een bepaalde groep produkten bij de middelen op dezelfde wijze worden gedefinieerd als bij de bestedingen.

2) Statistisch gezien dwingt het gebruik van het stelsel van economische rekeningen ertoe dezelfde boekhoudkundige regels toe te passen bij zowel constante als lopende prijzen; dit zal gewoonlijk leiden tot enige correcties om ervoor te zorgen dat de prijs- en volumegegevens coherent zijn.

3) De opstelling van een geïntegreerd stelsel van prijs- en volume-indexcijfers in het kader van een stelsel van economische rekeningen biedt de opsteller van de nationale rekeningen bovendien extra controlemogelijkheden. Wanneer er bij voorbeeld een sluitend stelsel van aanbod- en gebruikstabellen in lopende prijzen bestaat, kan, indien vervolgens sluitende aanbods- en gebruikstabellen in constante prijzen worden geconstrueerd, hieraan automatisch een stelsel van impliciete prijsindexcijfers worden ontleend. Een onderzoek naar de waarschijnlijkheid van deze afgeleide indexcijfers kan leiden tot de herziening en correctie van de gegevens in constante prijzen en soms zelfs van de waarden in lopende

4) Ten slotte maakt de boekhoudkundige aanpak het mogelijk om het verloop van bepaalde boekhoudkundige saldi in prijs en volume te meten, daar de saldi per definitie uit de andere elementen van de rekeningen zijn afgeleid.

10.05. De voordelen van een geïntegreerd stelsel dat gebaseerd is op een evenwicht - algemeen en per bedrijfstak - van de transacties in goederen en diensten, mogen niet tot de conclusie leiden dat aldus verkregen prijs- en volume-indexcijfers tegemoet komen aan alle behoeften en een antwoord geven op alle vragen die men zich ten aanzien van prijs- en volumewijzigingen kan stellen. Boekhoudkundige regels en de keuze van prijs- en volume-indexformules zijn weliswaar noodzakelijk voor de opbouw van een samenhangend stelsel, maar kunnen ook hinderlijk zijn. Bovendien is er behoefte aan informatie voor korte perioden als een maand of kwartaal. In dergelijke gevallen kunnen andere soorten prijs- en volume-indexcijfers nuttig zijn.

TOEPASSINGSGEBIED VAN PRIJS- EN VOLUME-INDEXCIJFERS IN HET REKENINGENSTELSEL

10.06. Bij een aantal stromen die in de economische rekeningen in lopende prijzen voorkomen - vooral die betreffende produkten - kan een prijswijziging op soortgelijke wijze als in de micro-economie worden onderscheiden van een volumewijziging. Bij talrijke andere stromen in het stelsel ligt dit onderscheid veel minder voor de hand.

In het eerste geval betreft het stromen die een groep elementaire transacties in goederen en diensten bestrijken, waarvan de waarde telkens gelijk is aan het produkt van een bepaald aantal fysieke eenheden en hun respectieve prijs per eenheid. In dat geval behoeft men niet meer te weten dan de samenstelling van de desbetreffende stroom in elementaire transacties om de gemiddelde prijs- en volumewijziging te kunnen vaststellen.

In het tweede geval - dat betrekking heeft op een aantal verdelingstransacties en transacties van financiële intermediairs, alsmede op saldi als de toegevoegde waarde - is het moeilijk, zo niet onmogelijk, lopende waarden direct in prijs- en volumecomponenten te scheiden, zodat voor speciale oplossingen moet worden gezorgd.

Ook is het nodig de reële koopkracht van een aantal aggregaten, zoals de beloning van werknemers, het beschikbare inkomen van huishoudens of het nationale inkomen te meten. Dit is bij voorbeeld mogelijk door deze aggregaten te defleren aan de hand van een prijsindexcijfer voor de goederen en diensten die ermee gekocht kunnen worden.

10.07. Opgemerkt zij dat de doelstelling en de procedure in het laatste geval fundamenteel verschillen van die in de twee andere gevallen. Hiervoor kan een geïntegreerd stelsel van prijs- en volume-indexcijfers worden opgesteld, wat onder meer nuttig is voor het meten van de economische groei. Voor de vaststelling van de reële waarde van stromen die tot de laatstgenoemde categorie behoren, zijn prijsindexcijfers voor andere dan de bestudeerde stromen nodig, die bovendien naargelang het doel van de analyse niet altijd gelijk zijn: de vaststelling van dergelijke waarden is gebaseerd op afspraken en is niet ondubbelzinnig mogelijk binnen een geïntegreerd stelsel van prijs- en volume-indexcijfers.

Het geïntegreerde stelsel van prijs- en volume-indexcijfers

10.08. De systematische splitsing van veranderingen in lopende waarden in hun componenten "prijswijzigingen" en "volumewijzigingen" is beperkt tot de stromen transacties die geboekt worden in de goederen- en dienstenrekening (0) en de produktierekening (I); het wordt zowel voor de gegevens per bedrijfstak als voor die betreffende de totale volkshuishouding gedaan. Stromen voor saldi, b.v. de toegevoegde waarde, kunnen niet rechtstreeks worden gesplitst in prijs- en volumecomponenten; dit is alleen indirect mogelijk, met behulp van de desbetreffende transactiestromen.

Het gebruik van het boekhoudkundig kader bij de berekening van de gegevens leidt tot twee eisen:

1) het evenwicht van de goederen- en dienstenrekening moet voor twee opeenvolgende jaren steeds zowel in constante als in lopende prijzen worden berekend;
2) iedere stroom voor de totale volkshuishouding moet gelijk zijn aan de som van de desbetreffende stromen voor de verschillende bedrijfstakken.

Een derde eis, die niet inherent is aan het gebruik van het boekhoudkundig kader maar voortvloeit uit een weloverwogen keuze, betreft het feit dat iedere wijziging in de waarde van transacties aan een prijswijziging, aan een volumewijziging of aan een combinatie van beide moet worden toegerekend.

Wanneer aan deze drie eisen wordt voldaan, kan de waardering van de goederen- en dienstenrekeningen en de produktierekeningen in constante prijzen leiden tot een geïntegreerd stelsel van prijs- en volume-indexcijfers.

10.09. De posten die in aanmerking moeten worden genomen bij het opzetten van een dergelijk stelsel zijn:

a) Transacties in produkten

Produktie	P.1
Marktproduktie	P.11
Produktie voor eigen finaal gebruik	P.12
Overige niet-marktproduktie	P.13
Intermediair verbruik	P.2

Consumptieve bestedingen	P.3
Individuele consumptieve bestedingen	P.31
Collectieve consumptieve bestedingen	P.32
Werkelijke consumptie	P.4
Werkelijke individuele consumptie	P.41
Werkelijke collectieve consumptie	P.42
Investeringen (bruto)	P.5
Investeringen in vaste activa (bruto)	P.51
Veranderingen in voorraden	P.52
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	P.53
Uitvoer van goederen en diensten	P.6
Uitvoer van goederen	P.61
Uitvoer van diensten	P.62
Invoer van goederen en diensten	P.7
Invoer van goederen	P.71
Invoer van diensten	P.72

b) Produktgebonden belastingen en subsidies

Produktgebonden belastingen (excl. BTW)	D.21 (deel)
Produktgebonden subsidies	D.31
Produktgebonden BTW	D.21 (deel)

c) Verbruik van vaste activa K.1

d) Saldi

Toegevoegde waarde tegen basisprijzen	B.1
BBP tegen marktprijzen	B.1g

Prijs- en volume-indexcijfers voor andere aggregaten

10.10. Behalve bovengenoemde prijs- en volumematen kunnen ook onderstaande aggregaten in prijs- en volumecomponenten worden gesplitst. De doeleinden van deze maten lopen uiteen.

e) Voorraden AN.12

f) Bestand aan geproduceerde vaste activa AN.11

g) Beloning van werknemers D.1

De voorraden aan het begin en het einde van iedere periode moeten soms in constante prijzen worden berekend om de verandering in het volume van de voorraden gedurende de periode te kunnen schatten.

Het bestand aan geproduceerde vaste activa moet in constante prijzen worden berekend om de verhouding kapitaal-produktie te kunnen schatten en om een basis te verkrijgen voor het schatten van het verbruik van vaste activa in constante prijzen.

De beloning van werknemers moet in constante prijzen worden berekend om de produktiviteit te kunnen meten en eventueel ook wanneer de produktie is geschat door gegevens in constante prijzen op de produktiemiddelen toe te passen.

10.11. De beloning van werknemers is een inkomenselement. Voor het meten van de koopkracht kan de reële waarde ervan worden vastgesteld door deflatie met een indexcijfer waarin de prijzen van de door werknemers gekochte produkten tot uiting komen. Ook andere inkomenselementen, zoals het beschikbare inkomen van huishoudens en het nationaal inkomen, kunnen op dezelfde algemene wijze in reële waarden worden gemeten.

ALGEMENE BEGINSELEN VOOR HET METEN VAN PRIJS- EN VOLUME-INDEXCIJFERS

Vaststelling van prijzen en volumes voor marktprodukten

10.12. De opstelling van een geïntegreerd stelsel van prijs- en volume-indexcijfers stoelt op de hypothese dat voor een enkel homogeen produkt (goed of dienst) de waarde (w) gelijk is aan de prijs per eenheid (p), vermenigvuldigd met het aantal eenheden (a):

$$w \equiv pa$$

10.13. Definitie:

Een prijs is de waarde van één eenheid produkt, waarvan de hoeveelheden volkomen homogeen zijn, niet alleen in fysieke zin, maar ook voor wat een aantal andere kenmerken, als omschreven in punt 10.16, betreft. Om in economische zin additief te zijn, moeten de hoeveelheden identiek zijn en moet de prijs per eenheid steeds gelijk zijn. Voor ieder aggregaat van transacties in goederen en diensten dat in de rekeningen wordt opgenomen, moeten zodanige maten voor prijs en hoeveelheid worden geconstrueerd dat:

waarde-indexcijfer = prijsindexcijfer * volume-indexcijfer.

Dit betekent dat iedere verandering in de waarde van een bepaalde stroom hetzij aan een prijswijziging hetzij aan een volumewijziging of aan een combinatie van beide moet worden toegerekend.

10.14. Bij goederentransacties kan de fysieke eenheid die een rol speelt bij de transactie, in het algemeen gemakkelijk worden bepaald en bijgevolg ook de prijs per eenheid. In een aantal gevallen, zoals voor unieke kapitaalgoederen, is het moeilijker, zodat speciale oplossingen moeten worden gezocht.

Bij dienstentransacties is het vaak moeilijker de kenmerken van de fysieke eenheden vast te stellen, zodat er verschil van mening kan rijzen over de aan te houden criteria. Dit kan belangrijke bedrijfstakken betreffen, zoals financiële intermediatie, groot- en detailhandel, zakelijke dienstverlening, onderwijs, speur- en ontwikkelingswerk, gezondheidszorg en recreatie. Omdat het belang van de dienstensector toeneemt, is het van wezenlijk belang om voor de keuze van de fysieke eenheden te zoeken naar gemeenschappelijke oplossingen, ook al zijn die enkel op afspraken gebaseerd.

Kwaliteits- en prijsverschillen

10.15. De fysieke en andere kenmerken die bij de identificatie van de produkten in aanmerking moeten worden genomen, leiden tot verschillen in kwaliteit en spelen een belangrijke rol, maar werpen wel moeilijke statistische problemen op.

Van talrijke goederen en diensten die voor een bepaald doel bestemd zijn, bestaan nu eenmaal verschillende variëteiten van uiteenlopende kwaliteit, elk met haar eigen prijs.

10.16. Definitie:

Kwaliteitsverschillen komen tot uiting in de volgende factoren:

a. fysieke kenmerken;
b. levering op verschillende plaatsen;
c. levering op verschillende tijdstippen op de dag of in verschillende periodes van het jaar;
d. verschillen in verkoopvoorwaarden of in de omstandigheden of de omgeving waarin de goederen of diensten worden geleverd.

Zijn de fysieke kenmerken gelijk, maar zijn er verschillen in de andere factoren, dan betekent dit dat de fysieke eenheden in economisch opzicht niet identiek zijn en dat er waardeverschillen tussen de eenheden zijn. Deze verschillen in waarde per eenheid worden als volumeverschillen en niet als prijsverschillen beschouwd.

In de praktijk betreft de betaling bij de aankoop van een goed niet alleen de prijs van het goed, maar ook de prijs van de in verband met de levering van het goed verleende diensten. Dit betekent dat in beginsel identieke goederen die in uiteenlopende omstandigheden tegen verschillende prijzen worden verkocht, als verschillende produkten moeten worden beschouwd. Dit wordt uitdrukkelijk in acht genomen in de aanbod- en gebruikstabellen, waar de waarde van de handels- en vervoersmarges - die het grootste deel van de diensten in verband met de levering van goederen uitmaken - afzonderlijk wordt geboekt.

10.17. Afgezien van de in punt 10.19 beschreven gevallen, kan het te zamen bestaan van verschillende prijzen per eenheid binnen een bepaalde markt en tijdens een zelfde periode, worden beschouwd als bewijs voor het bestaan van kwaliteitsverschillen. Verschillende automodellen en ook verschillende versies van een zelfde model moeten dan ook als verschillende produkten worden behandeld, en ook moet een treinreis in de eerste klasse worden onderscheiden van een reis in de tweede klasse.

Voor de berekening van prijzen en volumes moet gebruik worden gemaakt van een zo gedetailleerd mogelijke produktennomenclatuur, zodat ieder produkt zo homogeen mogelijk kan worden geïdentificeerd, ongeacht de mate van gedetailleerdheid waarin de resultaten worden gepresenteerd.

10.18. Ook wanneer veranderingen in de tijd moeten worden geboekt, dient rekening te worden gehouden met het kwaliteitsaspect. Een kwaliteitswijziging ten gevolge van bij voorbeeld een verandering van de fysieke kenmerken van een produkt moet als volumewijziging en niet als prijswijziging worden beschouwd. Bovendien moet rekening worden gehouden met de gevolgen van aggregatie. Veranderingen in de samenstelling van een stroom, die bij voorbeeld een verschuiving naar een gemiddeld hogere kwaliteit tot gevolg hebben, moeten als een toename van het volume en niet als een prijsstijging worden geboekt. Hieruit volgt voor de produktie dat het gevolg van verschuivingen tussen markten met uiteenlopende prijzen, bij voorbeeld binnenland tegenover buitenland of markt voor industrieel gebruik tegenover markt voor consumentenprodukten, als een volumewijziging moet worden behandeld en niet als een prijswijziging. De regel leidt er ook toe dat een prijswijziging voor een bepaalde stroom alleen het gevolg kan zijn van prijswijzigingen op het niveau van de afzonderlijke transacties.

10.19. Definitie:

Wanneer verschillen in de waarde per eenheid worden waargenomen, mogen deze niet als indicatoren voor kwaliteitsverschillen worden aangemerkt indien er sprake is van gebrek aan informatie of prijsdiscriminatie als gevolg van een beperkte keuzevrijheid en het bestaan van parallelle markten. In deze gevallen worden verschillen in de waarde per eenheid beschouwd als prijsverschillen.

10.20. Gebrek aan informatie betekent dat de kopers wellicht niet altijd goed geïnformeerd zijn over bestaande prijsverschillen, zodat zij onbedoeld tegen hogere prijzen kopen. Dit - of het tegenovergestelde - kan ook voorkomen in situaties waarin individuele kopers en verkopers over de prijs onderhandelen. Anderzijds moet het verschil tussen de gemiddelde prijs van een goed dat wordt gekocht op een markt of een bazaar, waar vaak wordt onderhandeld, en de prijs van hetzelfde goed dat elders bij de detailhandel, bij voorbeeld in een warenhuis, wordt gekocht, normaliter worden behandeld als een verschil dat kwaliteitsverschillen als gevolg van uiteenlopende verkoopvoorwaarden uitdrukt.

10.21. Prijsdiscriminatie betekent dat verkopers in een positie kunnen verkeren dat zij verschillende categorieën kopers voor identiek dezelfde goederen en diensten die onder exact dezelfde omstandigheden worden verkocht, verschillende prijzen in rekening kunnen brengen. In deze gevallen heeft de koper die tot een bepaalde categorie behoort, geen of slechts een beperkte keuzevrijheid. Besloten is dat variaties in prijs als prijsdiscriminatie moeten worden beschouwd wanneer voor identieke eenheden die onder precies dezelfde voorwaarden in duidelijk gescheiden markten worden verkocht, verschillende prijzen in rekening worden gebracht. Prijsvariaties als gevolg van prijsdiscriminatie leiden niet tot volumeverschillen.

Wanneer wederverkoop van goederen op een bepaalde markt mogelijk is, mag worden aangenomen dat voor de betrokken produkten prijsdiscriminatie doorgaans niet significant is. Prijsverschillen kunnen dan gewoonlijk worden toegeschreven aan gebrek aan informatie of aan het bestaan van een parallelmarkt.

In de dienstensector, bij voorbeeld bij het vervoer, kunnen producenten groepen individuen met in de regel lagere inkomens, zoals gepensioneerden en studenten, lagere prijzen in rekening brengen. Indien het hen vrijstaat om op om het even welk tijdstip te reizen, is er sprake van prijsdiscriminatie. Indien de lagere tarieven echter zijn gekoppeld aan de voorwaarde dat zij alleen op bepaalde tijdstippen mogen reizen, doorgaans tijdens de daluren, wordt hen kwalitatief slechter vervoer aangeboden.

10.22. Er zijn diverse redenen voor het bestaan van parallelmarkten. Kopers zijn wellicht niet in staat om de gewenste hoeveelheden tegen een lagere prijs te kopen omdat er bij die prijs onvoldoende aanbod is, terwijl er wel een secundaire, parallelle markt met hogere prijzen is. Verder is het mogelijk dat er een parallelmarkt bestaat waar de verkopers lagere prijzen in rekening brengen omdat zij er bepaalde belastingen kunnen ontlopen. Ook in deze gevallen is een prijsvariatie een verschil in prijs en niet in volume.

10.23. De structuur en de totale waarde van een stroom kunnen veranderen wanneer ten gevolge van gebrek aan informatie, prijsdiscriminatie of het bestaan van een parallelmarkt identieke produkten tegen verschillende prijzen worden verkocht.

Stel dat een bepaalde hoeveelheid van een goed of een dienst aan een bepaalde categorie kopers wordt verkocht tegen een lagere prijs dan voor dat goed of die dienst gebruikelijk is, zonder dat er enig verschil is ten aanzien van de aard van het goed of de dienst, de plaats, het tijdstip, de verkoopvoorwaarden of welke andere factor dan ook. Wanneer nu het aandeel van het produkt dat tegen een lagere prijs wordt verkocht, daalt, stijgt de gemiddelde prijs die door de kopers van het goed of de dienst wordt betaald. Dit moet als een prijsstijging worden geboekt en niet als een toename van het volume.

Beginselen voor niet-marktdiensten

10.24. De opstelling van een volledig stelsel van prijs- en volume-indexcijfers voor alle vormen van aanbod en gebruik van goederen en diensten stuit bij het meten van de produktie van niet-marktdiensten op een speciale moeilijkheid. Deze diensten onderscheiden zich van marktdiensten doordat zij niet tegen een marktprijs worden verkocht en hun waarde in lopende prijzen volgens afspraak wordt berekend als de som van de gemaakte kosten. Deze kosten zijn intermediair verbruik, beloning van werknemers, niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produktie en verbruik van vaste activa.

10.25. Omdat een marktprijs per eenheid ontbreekt, kan de wijziging van de "kosten per eenheid" van een niet-marktdienst als een benadering van de prijswijziging worden beschouwd. Indien niet-marktdiensten individueel worden verbruikt, is het in beginsel mogelijk hoeveelheden te schatten die homogeen zijn en waarin het gebruik van deze diensten kan worden uitgedrukt. Hierop kunnen dan aan de hand van de kosten per eenheid voor een basisjaar gegevens in constante prijzen worden verkregen. Door op die manier de produktie te meten is het mogelijk de veranderingen in de produktiviteit voor individuele niet-marktdiensten te analyseren. Voor collectieve diensten is het doorgaans niet mogelijk de kosten per eenheid vast te stellen of hoeveelheden die een beeld geven van het gebruik. Indien een poging wordt gedaan door middel van indirecte methoden wijzigingen in de produktiviteit bij collectieve diensten in aanmerking te nemen, moeten de lezers hierop worden geattendeerd.

10.26. In het kader van de economische rekeningen is het van primordiaal belang uit te gaan van het beginsel dat de produktie en het verbruik van niet-marktdiensten - evenals de produktie en het verbruik van goederen en marktdiensten - moeten worden gedefinieerd aan de hand van de goederen- en dienstenstromen zelf en niet op grond van de door het gebruik ervan bereikte uiteindelijke resultaten. Aangezien deze ook van diverse andere factoren afhankelijk zijn, is het immers bij voorbeeld onmogelijk het volume van onderwijsdiensten af te meten aan de stijging van het onderwijspeil of het volume van gezondheidsdiensten aan de verbetering van de gezondheidssituatie van de bevolking.

Beginselen voor de toegevoegde waarde tegen basisprijzen en het BBP

10.27. De toegevoegde waarde tegen basisprijzen, het saldo van de produktierekening, is het enige saldo dat deel uitmaakt van het geïntegreerde stelsel van prijs- en volume-indexcijfers. Gewezen zij nog eens op de zeer bijzondere kenmerken van deze grootheid en op de betekenis van de prijs- en volume-indexcijfers die hiermee verband houden.

Anders dan de verschillende goederen- en dienstenstromen vertegenwoordigt de toegevoegde waarde niet een aparte categorie transacties. Een rechtstreekse ontleding in een prijs- en een volumecomponent is dan ook niet mogelijk.

10.28. Definitie:

De toegevoegde waarde in constante prijzen is gelijk aan het verschil tussen de produktie in constante prijzen en het intermediair verbruik in constante prijzen.

$$TW = \Sigma P(0)H(1) - \Sigma p(0)h(1)$$

waarin P en H de prijzen en hoeveelheden voor de produktie en p en h de prijzen en hoeveelheden voor het intermediair verbruik zijn. De theoretisch correcte methode voor de berekening van de toegevoegde waarde in constante prijzen is die van de dubbele deflatie, d.w.z. afzonderlijke deflatie van beide stromen van de produktierekening (produktie en intermediair verbruik) en berekening van het saldo van beide geherwaardeerde stromen.

10.29. In gevallen waarin de statistische informatie nog onvolledig is of de kwaliteit twijfelachtig blijft, moet soms gebruik worden gemaakt van een enkele indicator. Indien er goede gegevens over de toegevoegde waarde in lopende prijzen bestaan, is het mogelijk om in plaats van een dubbele deflatie de lopende toegevoegde waarde direct aan de hand van een prijsindexcijfer voor de produktie te defleren. Hierbij gaat men er wel vanuit dat de prijzen voor het intermediair verbruik in gelijke mate stijgen als die voor de produktie. Een andere mogelijkheid is extrapolatie van de toegevoegde waarde in het basisjaar aan de hand van een volume-indexcijfer voor de produktie. Dit kan hetzij rechtstreeks uit kwantitatieve gegevens, hetzij door deflatie van de lopende produktiewaarde aan de hand van een goed prijsindexcijfer worden berekend. Bij deze methode gaat men ervan uit dat de volumewijzigingen voor de produktie en het intermediair verbruik even groot zijn.

Voor bedrijfstakken die marktdiensten en niet-marktdiensten verlenen, zoals de financiële instellingen, de zakelijke dienstverlening, onderwijs of defensie, kan het onmogelijk blijken te zijn bevredigende schattingen van prijs- of volumeveranderingen voor de produktie te krijgen. De bewegingen van de toegevoegde waarde in constante prijzen kunnen dan worden geschat aan de hand van de veranderingen in de beloning van werknemers in constante lonen en de verbruik van vaste activa in constante prijzen. Opstellers van gegevens moeten soms hun toevlucht nemen tot dergelijke hulpmiddelen, hoewel er eigenlijk geen goede reden is om aan te nemen dat de arbeidsproduktiviteit op de korte of lange termijn ongewijzigd blijft.

10.30. De prijs- en volume-indexcijfers voor de toegevoegde waarde zijn dan ook anders van aard dan die voor goederen- en dienstenstromen.

Hetzelfde geldt voor de prijs- en volume-indexcijfers van aggregaten die tevens een saldo zijn, zoals het bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen. Dit komt overeen met de som van alle toegevoegde waarden minus de IGDFI - d.w.z. een optelling van alle saldi - plus het saldo van de produktgebonden belastingen en subsidies, maar kan ook worden gezien als het verschil tussen de totale finale bestedingen en de invoer.

PROBLEMEN BIJ DE TOEPASSING VAN DE BEGINSELEN

10.31. Om de prijs- en volumebeginselen op de verschillende stromen van het stelsel te kunnen toepassen, moeten eerst een aantal problemen worden opgelost.

Algemene toepassing

10.32. Wanneer men tijdreeksen van waardegegevens bestudeert en prijswijzigingen van volumewijzigingen moet onderscheiden, moet worden vastgesteld welke van de in de vorige sectie beschreven factoren aan de basis liggen van prijsverschillen. Hieruit volgt dat zelfs op een zeer gedetailleerd niveau reeksen kwantitatieve gegevens soms slechts een grove indicatie van volumewijzigingen geven, aangezien niet duidelijk is welke van de vele verschillende kwaliteitsvarianten zijn gewijzigd. Dit betekent bij voorbeeld dat indien voor een bepaalde stroom een constant aantal fysieke eenheden wordt genomen, de volumewijziging wordt onderschat wanneer de samenstelling naar eenheden met een hogere kwaliteit is verschoven. Hierdoor verandert de gemiddelde kwaliteit, zodat de verschuiving als een stijging van het volume-indexcijfer moet worden geboekt. In het algemeen is de beste methode voor het schatten van volumewijzigingen bij goederen- en dienstenstromen het defleren van waardegegevens met prijsindexcijfers. Aangezien alle veranderingen in de gemiddelde kwaliteit in de waardereeksen juist zijn weergegeven, levert delen door een representatief, voor kwaliteitswijzigingen gecorrigeerd prijsindexcijfer een correct volume-indexcijfer op.

10.33. In de praktijk is deflatie aan de hand van prijsindexcijfers niet altijd de beste oplossing, zodat er andere methoden moeten worden gevonden. Waardereeksen kunnen bij voorbeeld zijn opgesteld door prijsgegevens te vermenigvuldigen met gegevens over de hoeveelheden; er kunnen dan gegevens in constante prijzen worden verkregen door prijzen uit het basisjaar te gebruiken. Waardereeksen kunnen echter ook wel eens van inferieure kwaliteit zijn en bovendien is het wellicht moeilijk betrouwbare prijsindexcijfers te verkrijgen. Er zijn dan schattingen op basis van kwantitatieve indicatoren mogelijk. Daarbij moet er wel voor worden gezorgd dat de hoeveelheden betrekking hebben op zo homogeen mogelijke produkten. Indien geen van deze methoden kan worden toegepast, moeten de produktiegegevens in constante prijzen bij voorbeeld worden gebaseerd op schattingen van de produktiemiddelen in constante prijzen.

10.34. Voor niet-marktdiensten is het niet mogelijk waarden te defleren aan de hand van prijsindexcijfers, zodat andere oplossingen moeten worden toegepast. Deze worden beschreven in de punten 10.40-10.45.

Toepassing op specifieke stromen

a) Stromen goederen en marktdiensten

10.35. Van alle economische stromen lenen de stromen goederen en marktdiensten zich het best voor een splitsing van de veranderingen in waarde in een prijs- en een volumewijziging. In dit verband moet wel een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen:

a) stromen die werkelijke markttransacties tegen een bepaalde prijs vertegenwoordigen;

b) stromen die produktie voor eigen finaal gebruik vertegenwoordigen (produktie van landbouwprodukten voor eigen rekening en huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis);

c) stromen waarvan de waarde wordt vastgesteld als verschil tussen goederen- en dienstentransacties (b.v. handelsmarges);

d) stromen waarvan de waarde wordt vastgesteld als verschil tussen verdelings- en/of financiële transacties (b.v. indirect gemeten diensten van financiële intermediairs en verzekeringsdiensten).

10.36. De stromen van categorie a) zijn verreweg het talrijkst en vormen het normale geval. Veranderingen in de waarde van deze stromen kunnen zonder meer worden gesplitst in een volume- en een prijswijziging. De algemene methode van het defleren van de lopende waarde van deze stromen aan de hand van prijsindexcijfers is steeds mogelijk wanneer de goederen en diensten kunnen worden uitgedrukt in eenheden waarvan de meeste van jaar op jaar homogeen blijven.

10.37. De stromen van categorie b), de fictieve transacties, worden gekenmerkt door de afwezigheid van een echte prijs voor de transacties. Dit is het geval bij goederen als landbouwprodukten die voor eigen finaal gebruik zijn bestemd en goederen die voor investeringen in vaste activa voor eigen rekening worden gebruikt. Bij de diensten betreft het vooral de huisvestingsdiensten van bewoners van een eigen huis. De waarden voor deze toegerekende stromen moeten worden verkregen door hierop de prijzen van soortgelijke, op de markt gebrachte produkten toe te passen, zodat de deflator dezelfde moet zijn. Aangezien het gewoonlijk noodzakelijk is de produktie van bouwwerkzaamheden voor eigen rekening te waarderen tegen de produktiekosten in plaats van tegen de prijs, moet de deflator dienovereenkomstig worden gecorrigeerd.

10.38. De belangrijkste stromen in categorie c) zijn de stromen waarvan de waarde in lopende prijzen wordt verkregen als het verschil tussen de waarden van twee goederenstromen. Dit is het geval voor de handelsmarges, waarvan de waarde in lopende prijzen overeenkomt met het verschil tussen de feitelijke of toegerekende prijs van een goed dat door de groot- of de detailhandel voor wederverkoop wordt gekocht en de prijs die door de handelaar zou moeten worden betaald om het goed te vervangen op het tijdstip waarop het werd verkocht of anderszins uit de voorraad werd verwijderd. Er zijn twee methoden voor het schatten van de handelsmarges in constante prijzen: de een door de waarde in constante prijzen van de door de handel voor wederverkoop ingekochte goederen af te trekken van de waarde in constante prijzen van de door de handel verkochte goederen en de ander door de handelsmarge van het basisjaar te extrapoleren aan de hand van de omvang van de verkopen of de aankopen van de groot- en detailhandel. Om helemaal correct te zijn moet bij de tweede methode rekening worden gehouden met het feit dat de handelsmarges naargelang de produkten en het gebruik uiteenlopen. Dit komt expliciet tot uiting in de aanbod- en gebruikstabellen.

10.39. Categorie c) omvat ook de produktie van reisbureaus, gemeten aan de hand van de beloning voor hun diensten (vergoedingen, commissies). Ook deze diensten kunnen worden gemeten als het verschil tussen twee stromen: de volledige betaling door de koper en de uitgaven van de producent voor vervoer en accommodatie. Als maat voor het volume kan gebruik worden gemaakt van het verschil tussen deze stromen berekend in constante prijzen. Daarnaast kan de vergoeding of commissie worden vastgesteld als de prijs per eenheid van het georganiseerde type vervoer of accommodatie, zodat de volume-indicator voor de beloning voor de diensten hetzelfde teken krijgt als deze stromen.

10.40. De stromen in categorie d) bestaan uit diensten van financiële intermediairs, zoals de beloning voor diensten van verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen. Financiële intermediatie geschiedt door banken en andere financiële ondernemingen en bestaat uit het lenen van geld aan bedrijven en huishoudens, het verschaffen van een veilige en gemakkelijke manier van sparen, het beveiligen van geld en andere kostbaarheden, het kopen en verkopen van vreemde valuta, het verrekenen van cheques, het verschaffen van algemene economische informatie, het handelen in aandelen en obligaties en het geven van beleggingsadviezen. In sommige gevallen kunnen deze diensten gemakkelijk worden vastgesteld en wordt er speciaal voor betaald, b.v. bij het huren van ruimte in een bankkluis of wanneer een commissie wordt berekend in verband met de emissie van aandelen of obligaties of het aangaan van een lening.

De lopende waarde van deze transacties kan worden vastgesteld, alsmede de prijzen en hoeveelheden die moeten worden gemeten. Een indeling van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs en van verzekeringsdiensten in prijs- en volumecomponenten is gewoonlijk echter alleen op arbitraire gronden mogelijk, zodat hiervoor afspraken moeten worden gemaakt.

b) Stromen niet-marktdiensten

10.41. De door de overheid en de instellingen zonder winstoogmerk (IZW's) ten behoeve van huishoudens geproduceerde niet-marktdiensten bestrijken een uitgebreid scala van voor de samenleving nodige en nuttige diensten. Zij kunnen worden onderscheiden in twee hoofdcategorieën:

a) diensten verleend aan individuen, d.w.z. diensten waarbij de consumenten of begunstigden individueel identificeerbaar zijn. Deze diensten worden alleen verleend wanneer de belanghebbenden zelf stappen ondernemen;

b) zuiver collectieve diensten, d.w.z. diensten die aan de bevolking in haar geheel worden verleend.

10.42. De diensten verleend aan individuen kunnen worden verleend op zuiver individuele basis (b.v. gezondheidszorg) of aan groepen individuen (b.v. onderwijs). Uit hun aard volgt dat zij als markt- dan wel als niet-marktdiensten kunnen worden verleend; vaak kan een individu zich dergelijke diensten aanschaffen door zich te wenden tot een marktproducent (en de prijs te betalen) of tot een eenheid van de overheid of van een IZW ten behoeve van huishoudens die niet-marktprodukten voortbrengt (waardoor hij de diensten gratis of bijna gratis krijgt).

Bij marktproducenten moet gebruik worden gemaakt van de methode lopende waarden te defleren aan de hand van de prijsindexcijfers, aangezien dan correct wordt aangegeven dat de variaties in het geheel van produkten met verschillende prijzen de volumes beïnvloeden en niet de prijzen. Voor aan individuen verleende niet-marktdiensten kunnen schattingen van de produktie op kwantitatieve indicatoren worden gebaseerd. Voor onderwijs kan dit betrekking hebben op het aantal uren dat door leerlingen op school is doorgebracht of aan individueel onderwijs is besteed en voor niet-marktdiensten op het gebied van de gezondheidszorg zouden de indicatoren betrekking moeten hebben op de behandelingen in ziekenhuizen of de bezoeken aan/van artsen of verpleegkundigen. In beide gevallen wordt een kwalitatieve dimensie weergegeven door de hoeveelheid per leerling of patiënt verstrekte middelen. Er moet voor worden gezorgd dat gegevens met een gedetailleerde indeling worden gebruikt, zodat iedere indicator waarvoor berekeningen worden gemaakt, ten aanzien van de kosten zo homogeen mogelijk is. Pas dan worden veranderingen in het geheel van produkten correct als volumewijzigingen aangegeven.

Bij diensten aan individuen moet de volumeverandering bij produktie en verbruik in beginsel worden gemeten op basis van het *gebruik* dat van deze diensten wordt gemaakt; zo wordt vermeden dat voor diensten van dezelfde aard criteria worden toegepast die verschillen naargelang het om markt- of niet-marktdiensten gaat. Natuurlijk moet iedere kwaliteitsverandering als volumewijziging worden behandeld, maar dit geldt in dezelfde mate voor marktdiensten als voor aan individuen verleende niet-marktdiensten.

10.43. De zuiver collectieve diensten worden door de overheid geproduceerd ten behoeve van de gehele bevolking. Deze diensten bestrijken een uitgebreid scala van activiteiten zoals diensten van algemeen overheidsbestuur, defensie, buitenlandse zaken, rechtspraak en politie, stedebouw, milieu, economisch beleid enz. Aangezien deze diensten collectief, indirect en voortdurend worden verbruikt, kan de omvang van de produktie niet worden afgemeten aan de mate van gebruik.

10.44. In de praktijk is het niet altijd mogelijk betrouwbare kwantitatieve indicatoren voor aan individuen verleende niet-marktdiensten te verkrijgen, zodat hun volume met behulp van dezelfde methoden moet worden gemeten als zuiver collectieve diensten. Men dient zich daarbij te baseren op een waardering in constante prijzen van de verschillende kostenelementen van deze produktie, namelijk:

a) intermediair verbruik;

b) beloning van werknemers;

c) niet-produktgebonden belastingen op produktie;

d) verbruik van vaste activa.

Het gebruik van maten voor de produktiemiddelen om de waarde van de produktie te benaderen betekent dat een produktiviteitsanalyse onmogelijk is.

10.45. De berekening van het intermediair verbruik in constante prijzen werpt geen bijzondere theoretische problemen op, aangezien het intermediair verbruik betrekking heeft op goederen en marktdiensten. Het kan worden berekend door lopende waarden te defleren met behulp van een prijsindexcijfer voor het intermediair verbruik of door de hoeveelheden te herwaarderen tegen prijzen van het basisjaar.

10.46. De berekening in constante prijzen van de beloning van werknemers en het verbruik van vaste activa voor bedrijfstakken die niet-marktdiensten voortbrengen, geschiedt aan de hand van de algemene methoden die in de punten 10.53 en 10.54 worden beschreven. De niet-produktgebonden belastingen op produktie zijn vaak van een type dat aan een volume-indicator kan worden gerelateerd, b.v. omvang van de werkzame beroepsbevolking, aantal gebruikte auto's.

c) Belastingen en subsidies op produkten en invoer

10.47. Hoewel het geïntegreerde stelsel van prijs- en volume-indexcijfers in wezen beperkt is tot transacties in goederen en diensten, is het ook mogelijk om voor bepaalde andere transacties de prijs- en volumewijzigingen te meten. Dit geldt met name voor belastingen en subsidies die rechtstreeks verband houden met de kwantiteit of de waarde van de goederen en diensten die het voorwerp van bepaalde transacties zijn. In de aanbod- en gebruikstabellen wordt de waarde ervan expliciet aangegeven. Door hierop onderstaande regels toe te passen is het mogelijk prijs- en volumematen te krijgen voor de categorieën belastingen en subsidies die in de goederen- en dienstenrekening worden geboekt, namelijk:

- produktgebonden belastingen (excl. BTW) (deel van D.21);
- produktgebonden subsidies (D.31);
- produktgebonden BTW (deel van D.21).

10.48. Het eenvoudigste geval is dat van belastingen die een vast bedrag uitmaken per fysieke eenheid van het produkt dat het voorwerp van de transactie is. De waarde van het opbrengst van een dergelijke belasting is afhankelijk van:

a) de hoeveelheid produkten waarop de transactie betrekking heeft;

b) de heffing per eenheid, d.w.z. het prijselement van de belasting.

Het splitsen van de waardeverandering in haar twee componenten levert nauwelijks moeilijkheden op: de volumewijziging wordt bepaald door de verandering van de hoeveelheid belaste produkten en de prijswijziging komt overeen met de verandering van de heffing per eenheid.

10.49. Vaker is de belasting een bepaald percentage van de waarde van de transactie. De waarde van de opbrengst van een dergelijke belasting is afhankelijk van:

a) de hoeveelheid produkten waarop de transactie betrekking heeft;

b) de prijs van de produkten waarop de transactie betrekking heeft;

c) het belastingtarief (in procenten).

Het prijselement van de belasting wordt verkregen door het belastingtarief op de prijs van het produkt toe te passen. De verandering van de waarde van de opbrengst van een dergelijke belasting kan ook worden gesplitst in een volumewijziging, bepaald door de verandering van de hoeveelheid belaste produkten, en een prijswijziging, die overeenkomt met de verandering van het prijselement van de belasting (b x c).

10.50. Het volume van het bedrag aan produktgebonden belastingen (excl. BTW) (deel van D.21) wordt gemeten door op de hoeveelheden geproduceerde of ingevoerde produkten het prijselement van de belasting van het basisjaar toe te passen of door op de waarde van de produktie of de invoer, geherwaardeerd tegen de prijzen van het basisjaar, de belastingtarieven van het basisjaar toe te passen. Men mag niet uit het oog verliezen dat het prijselement van de belasting kan variëren naargelang het gebruik. Hiermee wordt rekening gehouden in de aanbod- en gebruikstabellen.

10.51. Evenzo wordt het volume van het bedrag aan produktgebonden subsidies (D.31) gemeten door op de hoeveelheden geproduceerde of ingevoerde produkten het prijselement van de subsidie van het basisjaar toe te passen of door op de waarde van de produktie of de invoer, geherwaardeerd tegen de prijzen van het basisjaar, de subsidiepercentages van het basisjaar toe te passen en hierbij rekening te houden met het feit dat het prijselement van de subsidie naargelang het gebruik kan variëren.

10.52. De produktgebonden BTW (deel van D.21) wordt, zowel voor de totale volkshuishouding als voor de afzonderlijke bedrijfstakken en andere gebruikers, netto berekend en heeft dan ook alleen betrekking op de niet-aftrekbare BTW. Deze wordt gedefinieerd als het verschil tussen de voor de betrokken produkten in rekening gebrachte BTW en de voor de gebruikers van deze produkten aftrekbare BTW. Het is echter ook mogelijk de produktgebonden BTW te bepalen als de som van alle niet-aftrekbare bedragen die door de gebruikers zijn betaald.

De niet-aftrekbare BTW in constante prijzen kan worden berekend door op de stromen in prijzen van het basisjaar de BTW-tarieven van het basisjaar toe te passen. Wijzigingen in het BTW-tarief voor het lopende jaar worden dan weerspiegeld in het prijsindexcijfer en niet in het volume-indexcijfer van de niet-aftrekbare BTW.

Het aandeel van de aftrekbare BTW in de in rekening gebrachte BTW, en dus ook van de niet-aftrekbare BTW, kan veranderen:

- ten gevolge van gewijzigde aftrekmogelijkheden, voortvloeiend uit een wijziging van de belastingwetgeving of -regelingen, die al dan niet onmiddellijk in werking treden;
- ten gevolge van veranderingen in het bestedingspatroon voor een produkt (b.v. toename van het aandeel van de bestedingen waarvoor de BTW mag worden afgetrokken).

Een wijziging in het bedrag aan aftrekbare BTW als gevolg van gewijzigde aftrekmogelijkheden zal bij de beschreven methode worden behandeld als een verandering van het prijselement van de belasting. Dit geldt ook voor een wijziging van het tarief van de in rekening gebrachte BTW.

Een wijziging in het bedrag aan aftrekbare BTW als gevolg van een wijziging in het bestedingspatroon leidt daarentegen tot een volumewijziging voor de aftrekbare BTW en is bijgevolg van invloed op het volume-indexcijfer van de produktgebonden BTW.

d) Verbruik van vaste activa

10.53. Het meten van het volume van het verbruik van vaste activa levert nauwelijks moeilijkheden op wanneer goede informatie over de samenstelling van het bestand aan vaste activa beschikbaar is. Bij de methode van de doorlopende voorraadadministratie, die in de meeste landen wordt toegepast, is het voor de schatting van het verbruik van vaste activa in lopende prijzen al nodig het bestand aan vaste activa in constante prijzen te berekenen. Om een waardering tegen de oorspronkelijke kostprijs om te zetten in een waardering tegen vervangingskosten moet namelijk eerst de waarde van de tijdens verschillende perioden verworven kapitaalgoederen worden herleid tot een homogene basis, namelijk de prijzen van het basisjaar. De hiervoor gebruikte prijs- en volume-indexcijfers kunnen ook worden gebruikt voor de berekening van de waarde van het verbruik van vaste activa in constante prijzen en van het desbetreffende prijsindexcijfer.

Wanneer een doorlopende voorraadadministratie van het bestand aan vaste activa ontbreekt, kunnen wijzigingen in het verbruik van vaste activa in constante prijzen worden verkregen door deflatie van de gegevens in lopende prijzen met behulp van prijsindexcijfers die zijn ontleend aan de gegevens over de bruto-investeringen in vaste activa per produkt. Er dient rekening te worden gehouden met de leeftijdsstructuur van de verworven vaste activa.

e) Beloning van werknemers

10.54. Om het arbeidsvolume van werknemers te kunnen meten, kan als kwantitatieve eenheid voor de beloning van werknemers worden gedacht aan een uur werk van een bepaald type en een bepaald niveau van bekwaamheid. Evenals bij goederen en diensten moeten ook bij werk uiteenlopende kwaliteiten worden onderkend en moeten er voor ieder type werk afzonderlijk hoeveelheidsquotiënten worden berekend. De aan ieder type werk gekoppelde prijs is de per uur betaalde beloning, die uiteraard naargelang het type werk uiteenloopt. Een maat voor het volume van verricht werk kan worden berekend als een gewogen gemiddelde van de hoeveelheidsquotiënten voor verschillende soorten werk, met de waarde van de beloning van werknemers in het voorgaande jaar of in het basisjaar als gewicht. Ook kan een indexcijfer van het loontarief voor werk worden berekend door een gewogen gemiddelde van de procentuele veranderingen in de uurtarieven voor de beloning van verschillende soorten werk te berekenen, waarbij ook hier de beloning van werknemers als gewicht moet worden gebruikt. Als indirect een volume-indexcijfer van het Laspeyres-type wordt berekend door de veranderingen in de beloning van werknemers in lopende waarden te defleren met behulp van een indexcijfer van de gemiddelde wijziging in de beloning per uur, dient dit een Paasche-indexcijfer te zijn.

10.55. Voor het meten van de werkelijke koopkracht van de beloning van werknemers kan deze stroom worden gedefleerd met behulp van een indexcijfer voor de met deze verdiensten verrichte bestedingen. De gewoonlijk hiervoor gekozen prijsindexcijfers zijn de impliciete deflator voor de individuele consumptieve bestedingen of het indexcijfer van de consumptieprijzen.

f) Bestanden aan geproduceerde vaste activa en voorraden

10.56. Zowel voor de bestanden aan geproduceerde vaste activa als voor de voorraden zijn gegevens in constante prijzen nodig. Voor de vaste activa zijn deze gegevens, die nodig zijn voor de berekening van de verhouding kapitaal-produktie, beschikbaar indien gebruik wordt gemaakt van de methode van de doorlopende voorraadadministratie. In andere gevallen kan informatie over de waarde van de bestanden aan vaste activa verzameld worden bij de producenten en is deflatie mogelijk aan de hand van de voor de investeringen in vaste activa gebruikte prijsindexcijfers, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijdsopbouw van de bestanden.

Veranderingen in voorraden worden gemeten door gedurende een bepaalde periode van de waarde van de toevoegingen aan de voorraden de waarde van de onttrekkingen en de waarde van eventuele normale verliezen aan in voorraad gehouden goederen af te trekken. Schattingen in constante prijzen kunnen worden gemaakt door deflatie van deze componenten. Wanneer de volume- en prijswijzigingen bij de voorraden vrij regelmatig plaatsvinden, kunnen de veranderingen in de voorraden ook worden geschat door de wijziging van het volume der voorraden te vermenigvuldigen met de gemiddelde prijzen voor het lopende of het basisjaar. Als tweede alternatief, en ter controle, kunnen schattingen van de veranderingen in voorraden ook worden berekend als het verschil tussen de voorraden aan het begin en aan het einde van de periode. Hiertoe moet de waarde van de voorraden minus de herwaardering volgens de rekeningen van de producenten worden geherwaardeerd en worden uitgedrukt in gemiddelde prijzen, hetzij van het lopende jaar hetzij van het basisjaar. Als zij betrekking hebben op het lopende jaar, meet de waarde de wijziging in het volume der voorraden in lopende prijzen, maar als het gaat om gemiddelde prijzen van een basisjaar, komt de waarde overeen met de wijziging in het volume der voorraden in prijzen van het basisjaar.

g) Maten voor het reële inkomen voor de totale volkshuishouding

10.57. Inkomensstromen kunnen niet in een prijs- en een volumecomponent worden gesplitst, zodat er geen prijs- en volumematen kunnen worden vastgesteld op de manier waarop dit voor bovengenoemde stromen en voorraden is gedaan. Inkomensstromen kunnen alleen in reële waarden worden gemeten wanneer men een pakket selecteert met de goederen en diensten waaraan het inkomen veelal wordt uitgegeven en het prijsindexcijfer voor dit pakket gebruikt als deflator voor de lopende inkomens. De keuze is altijd willekeurig daar inkomen zelden enkel aan aankopen gedurende de beschouwde periode wordt uitgegeven. Een deel wordt wellicht gespaard voor aankopen in latere perioden en ook kunnen aankopen gedurende de periode gedeeltelijk uit eerdere besparingen worden gefinancierd.

10.58. Met het bruto binnenlands produkt in constante prijzen wordt het volume van de totale produktie (minus het intermediair verbruik) voor de totale volkshuishouding gemeten. Het totale reële inkomen van ingezetenen wordt niet alleen beïnvloed door dit produktievolume, maar ook door het percentage waarmee de uitvoer kan worden afgeschreven tegen de invoer uit het buitenland. Indien de ruilvoet toeneemt, is minder uitvoer nodig om te betalen voor een bepaald invoervolume, zodat bij een bepaald niveau van de binnenlandse produktie goederen en diensten kunnen worden overgeboekt van de uitvoer naar de consumptie of de investeringen.

10.59. Het reële bruto binnenlands inkomen kan worden berekend door de zgn. handelswinst op te tellen bij de volumegegevens over het bruto binnenlands produkt. De handelswinst - of eventueel het verlies - wordt gedefinieerd als:

$$T = \frac{X}{P} - \frac{M}{P} - \left[\frac{X}{Px} - \frac{M}{Pm} \right]$$

d.w.z. het lopende saldo van uitvoer en invoer, gedefleerd met behulp van prijsindexcijfer P, minus het verschil tussen de gedefleerde waarde van de uitvoer en de gedefleerde waarde van de invoer. De keuze van een goede deflator P voor de lopende handelsbalans moet aan de statistische autoriteiten van een land worden overgelaten, zodat rekening kan worden gehouden met de bijzondere omstandigheden van dat land. Wanneer er geen zekerheid is over de keuze van de deflator, kan een gemiddelde van de prijsindexcijfers voor de invoer en de uitvoer hiervoor waarschijnlijk goed worden gebruikt.

10.60. Voor diverse aggregaten van het reële inkomen wordt hieronder aangegeven hoe ze moeten worden geïdentificeerd en gedefinieerd.

1) Bruto binnenlands produkt in constante prijzen
plus de handelswinst of het handelsverlies als gevolg van veranderingen in de ruilvoet

2) is gelijk aan het reële bruto binnenlands inkomen
plus de uit het buitenland te ontvangen reële primaire inkomens
minus de aan het buitenland verschuldigde reële primaire inkomens

3) is gelijk aan het reële bruto nationaal inkomen
plus de uit het buitenland te ontvangen reële inkomensoverdrachten
minus de aan het buitenland verschuldigde reële inkomensoverdrachten

4) is gelijk aan het reële bruto nationaal beschikbaar inkomen
minus het verbruik van vaste activa in constante prijzen

5) is gelijk aan het reële netto nationaal beschikbaar inkomen.

Om de verschillende aggregaten van het nationale inkomen in reële waarden te kunnen uitdrukken verdient het aanbeveling de uit resp. aan het buitenland te ontvangen en verschuldigde bedragen aan primaire inkomens en inkomensoverdrachten te defleren aan de hand van een indexcijfer van de bruto binnenlandse bestedingen. Het reële nationaal beschikbaar inkomen moet worden uitgedrukt in nettocijfers door van de brutowaarde het verbruik van vaste activa in constante prijzen af te trekken.

KEUZE VAN INDEXFORMULES EN BASISJAAR

10.61. De constructie van een geïntegreerd stelsel van prijs- en volume-indexcijfers impliceert een weloverwogen keuze van de te gebruiken indexcijfers.

10.62. Voor het meten van het jaarlijks verloop van volumewijzigingen wordt de voorkeur gegeven aan een volume-indexcijfer volgens Fisher; dit is het meetkundige gemiddelde van de indexcijfers van Laspeyres en Paasche. Bij volumewijzigingen over een langere periode worden kettingindexcijfers gebruikt, d.w.z. de jaarlijkse volumewijzigingen worden gecumuleerd.

10.63. Voor het meten van het jaarlijks verloop van prijswijzigingen hebben prijsindexcijfers volgens Fisher de voorkeur. Voor prijswijzigingen over een langere periode worden de jaarlijkse wijzigingen met behulp van kettingindexcijfers gekoppeld.

10.64. Kettingindexcijfers op basis van volume-indexcijfers volgens Laspeyres voor het meten van volumewijzigingen en prijsindexcijfers volgens Paasche voor het meten van het jaarlijkse prijsverloop bieden een aanvaardbaar alternatief voor Fisher-indexcijfers.

10.65. Hoewel volumes en prijzen bij voorkeur met behulp van kettingindexcijfers worden gemeten, kan het ontbreken van additieve consistentie voor vele soorten analyses een ernstig nadeel betekenen.

Een aggregaat wordt gedefinieerd als de som van de samenstellende delen. Voor additiviteit is nodig dat deze gelijkheid bewaard blijft wanneer de waarden van een aggregaat en de samenstellende delen ervan in een bepaalde referentieperiode aan de hand van een reeks volume-indexcijfers in de tijd worden geëxtrapoleerd.

10.66. Het verdient daarom aanbeveling om voor de hoofdaggregaten naast de kettingindexcijfers ook gedisaggregeerde gegevens in constante prijzen - d.w.z. directe waardering van lopende hoeveelheden in prijzen van het basisjaar - op te stellen.

Het schatten van gegevens voor de rekeningen in constante prijzen dient op een zo gedetailleerd mogelijk niveau te geschieden, om ervoor te zorgen dat de gegevens binnen het kader van een geïntegreerd stelsel van prijs- en volumematen met elkaar in overeenstemming zijn. De aanbod- en gebruikstabellen vormen het centrale begripsmatige en statistische kader voor alle maten in constante prijzen. Extra tabellen geven aanvullende informatie.

Reeksen in constante prijzen moeten echter in de loop der tijd een nieuwe basis krijgen. Het ERS gaat er in beginsel vanuit dat het basisjaar vanaf 1995 om de vijf jaar moet worden gewijzigd. Wanneer dit gebeurt, is het gebruikelijk de gegevens op de oude basis te koppelen aan de nieuwe basis en niet andersom. Wanneer er een nieuw basisjaar is, is er door de koppeling geen sprake meer van additiviteit.

10.67. Wanneer de waarden voor het basisjaar door middel van kettingindexcijfers zijn geëxtrapoleerd, moet de gebruikers worden duidelijk gemaakt waarom er in de tabellen geen sprake is van additiviteit.

De niet-additieve gegevens in constante prijzen worden zonder enige correctie gepubliceerd. Deze methode is doorzichtig en laat de gebruikers de omvang van het probleem zien.

Toch kunnen er omstandigheden zijn dat de opstellers er de voorkeur aan geven discrepanties uit de weg te ruimen en de algemene consistentie van de gegevens te verbeteren.

INTERNATIONALE VERGELIJKINGEN VAN PRIJS- EN VOLUME-INDEXCIJFERS

10.68. Bij vergelijkingen van prijzen en volumes van verschillende landen krijgt men te maken met het probleem van uiteenlopende nationale munteenheden. Aangezien de stabiliteit van de wisselkoersen voor dit doel ontoereikend is en wisselkoersen verschillen in koopkracht onjuist weergeven, is het noodzakelijk methoden te gebruiken die gelijkenis vertonen met die welke worden gebruik voor vergelijkingen in de tijd binnen een enkel land. Daartoe moeten voor koppels landen prijs- en volume-indexcijfers worden opgesteld waarbij soortgelijke indexformules worden toegepast als bij het meten van veranderingen in de tijd. De landen A en B kunnen beide als gewicht worden gebruikt en - uitgaande van land A - kunnen zowel Laspeyres-indexcijfers met gewichten voor land A als Paasche-indexcijfers met gewichten voor land B worden berekend.

10.69. Indien de volkshuishoudingen van de twee landen sterk van elkaar afwijken, kan de spreiding tussen beide indexcijfers vrij groot zijn en hangen de resultaten te veel af van het gekozen indexcijfer. Voor vergelijkingen tussen twee landen verlangt het ERS daarom een gemiddelde van beide, in de vorm van een Fisher-indexcijfer.

10.70. Directe kwantitatieve vergelijkingen tussen economische situaties die weinig met elkaar gemeen hebben, zijn uiteraard moeilijk en het defleren van lopende waarden met prijsindexcijfers is daarom het beste alternatief. Dit geldt nog meer voor internationale vergelijkingen dan voor vergelijkingen in de tijd. Indien de produkten zorgvuldig worden gespecificeerd en geïdentificeerd, kunnen prijsquotiënten worden berekend aan de hand van informatie die in ieder land wordt verzameld bij prijsenquêtes. Aangezien de prijzen in nationale valuta luiden, is voor de interpretatie van de prijsquotiënten het begrip koopkrachtpariteit (KKP) ingevoerd. Voor een bepaald produkt wordt de KKP tussen de munteenheden van land A en land B gedefinieerd als het aantal eenheden van land B's munteenheid die in land B nodig zijn om dezelfde hoeveelheid van het produkt te kopen als in land A met één eenheid van de munteenheid van land A kan worden gekocht. KKP's voor groepen produkten, en zelfs voor het BBP, worden verkregen door de KKP's voor produkten te wegen aan de hand van hun aandeel in de bestedingen. Om een internationaal prijsindexcijfer voor beide landen te verkrijgen moet het KKP-indexcijfer door de lopende wisselkoers tussen de betrokken munteenheden worden gedeeld.

10.71. Bij internationale vergelijkingen van niet-marktdiensten kampt men met dezelfde problemen als bij vergelijkingen in de tijd. Dit betekent dat de produktie wordt gemeten als de som van de produktiemiddelen. De thans voor internationale vergelijkingen gebruikte methode bestaat in het berekenen van KKP's op basis van prijsquotiënten voor belangrijke elementen van deze produktiemiddelen. Bij deze methode, waarvoor volumevergelijkingen van de produktiemiddelen nodig zijn, wordt geen rekening gehouden met verschillen in produktiviteit bij het produceren van niet-marktdiensten in de vergeleken landen. Het is daarom van belang methoden te ontwikkelen die in plaats daarvan leiden tot een vergelijking van het volume van de produktie van niet-marktdiensten. In beginsel moet dit haalbaar zijn voor individuele niet-marktdiensten, op dezelfde algemene wijze als bij vergelijkingen in de tijd.

10.72. Het ERS gaat uit van de noodzaak internationale prijs- en volumevergelijkingen te maken. Het belangrijkste doel is het maken van volumevergelijkingen voor het BBP en de besteding van het BBP. Ook moet worden voldaan aan de voorwaarde van transitiviteit. Transitiviteit wil zeggen dat het directe indexcijfer voor land C, in relatie tot land A, gelijk is aan het indirecte indexcijfer dat wordt verkregen door het directe indexcijfer voor land B, in relatie tot land A, te vermenigvuldigen met het directe indexcijfer voor land C, in relatie tot land B.

10.73. Om een serie multilaterale volumematen en KKP's te berekenen is er in het ERS voor gekozen te beginnen met vergelijkingen tussen alle mogelijke paren - twee aan twee - van de beschouwde landen. De hiervoor gebruikte Fisher-indexcijfers zijn niet transitief, maar het is mogelijk hieruit een reeks transitieve indexcijfers af te leiden die zoveel mogelijk op de oorspronkelijke Fisher-indexcijfers lijken. Hiervoor is gebruik gemaakt van het traditionele criterium van de kleinste kwadraten. Door de deviaties tussen de oorspronkelijke Fisher-indexcijfers en de gewenste transitieve indexcijfers zo klein mogelijk te houden krijgt men de zgn. EKS-formule.

10.74. Bij het EKS-indexcijfer worden alle indirecte indexcijfers die land i aan land k koppelen alsmede het directe indexcijfer tussen beide gebruikt. Tussen de landen i en k is het EKS-indexcijfer het meetkundige gemiddelde van het directe indexcijfer tussen i en k en alle mogelijke indirecte indexcijfers die de landen i en k met elkaar verbinden. Het gewicht van het directe indexcijfer is twee maal zo groot als dat van elk der indirecte indexcijfers. Transitiviteit wordt verkregen door bij het EKS-indexcijfer voor ieder paar landen ieder ander land te betrekken.

HOOFDSTUK XI

BEVOLKING EN ARBEIDSVOLUME

11.01. Sommige vergelijkingen tussen landen of tussen branches of sectoren binnen een bepaalde volkshuishouding krijgen pas betekenis wanneer de aggregaten van de nationale rekeningen (b.v. bruto binnenlands produkt, consumptie van huishoudens, toegevoegde waarde van een branche, beloning van werknemers) worden gerelateerd aan het aantal inwoners of bepaalde kenmerken van het arbeidsvolume; vandaar de behoefte aan definities van de totale bevolking, werkzame beroepsbevolking, banen, totaal aantal gewerkte uren, arbeidsjaren en arbeidsvolume van werknemers bij constante beloning, die nauw verbonden zijn met de begrippen van de nationale rekeningen.

11.02. Bij de definitie van deze termen wordt in het ERS uitgegaan van de begrippen economisch gebied en economisch belangencentrum.

11.03. Voor de classificatie van het arbeidsvolume moeten dezelfde statistische eenheden worden gebruikt als voor de analyse van het produktieproces, namelijk de lokale eenheid van economische activiteit en de institutionele eenheid.

11.04. Bij de aggregaten waarop de cijfers voor bevolking en arbeidsvolume betrekking hebben, gaat het om jaartotalen. Daarom moeten jaargemiddelden voor de bevolking en het arbeidsvolume worden gebruikt.

Wanneer gedurende het jaar op verschillende tijdstippen enquêtes worden gehouden, moet het gemiddelde van de op deze tijdstippen verkregen resultaten worden genomen.

Is er maar één enquête, dan is het belangrijk na te gaan of de gebruikte periode volkomen representatief is; bij de schatting van de gegevens voor het gehele jaar moet gebruik worden gemaakt van de laatste beschikbare informatie over de variaties in de loop van het jaar. Zo moet er bij een schatting van de gemiddelde werkzame beroepsbevolking rekening mee worden gehouden dat bepaalde mensen niet het hele jaar werken (losse arbeiders en seizoenarbeiders).

TOTALE BEVOLKING

11.05. Definitie:

Op een bepaalde datum omvat de totale bevolking van een land alle personen van eigen of vreemde nationaliteit die duurzaam op het economisch gebied van dat land zijn gevestigd, ook al verblijven zij tijdelijk elders. Voor sommige doeleinden biedt een jaargemiddelde van het aantal inwoners een goede basis voor een schatting van bepaalde variabelen van de nationale rekeningen of voor gebruik als noemer bij vergelijkingen.

11.06. Voor de nationale rekeningen wordt bij de definitie van de totale bevolking uitgegaan van de begrippen ingezetenschap/vestiging (zie hoofdstuk "Eenheden en indeling van eenheden").

Duurzaam gevestigd noemt men elke persoon die voor een periode van een jaar of meer op het economisch gebied van het land verblijft of dit van plan is.

Tijdelijk afwezig noemt men elke duurzaam in het land gevestigde persoon die voor een periode korter dan een jaar in het buitenland verblijft of dit van plan is.

Alle personen die tot hetzelfde huishouden[1] behoren, zijn gevestigd waar het huishouden een economisch belangencentrum heeft: dit is waar het huishouden een woning, of opeenvolgende woningen, heeft, die leden van dat huishouden als hun hoofdverblijf beschouwen en gebruiken. Een lid van een ingezeten huishouden blijft ook dan ingezeten wanneer hij regelmatig reizen buiten het economisch gebied maakt, omdat zijn economisch belangencentrum in de volkshuishouding blijft waar het huishouden gevestigd is.

11.07. De totale bevolking van een land omvat:

- de in het land gevestigde staatsburgers;
- civiele staatsburgers die voor een periode korter dan een jaar in het buitenland verblijven (grens- en seizoenarbeiders, toeristen, langdurig zieken enz.);
- civiele personen van vreemde nationaliteit die voor een periode van een jaar of meer in het land gevestigd zijn (met inbegrip van het personeel[2] van de Instellingen van de Europese Gemeenschappen en van internationale civiele organisaties, die zich op het geografisch gebied van het land bevinden);
- buitenlandse militairen[2] werkzaam bij internationale militaire organisaties die zich op het geografisch gebied van het land bevinden;
- buitenlandse hulpverleners[2] met een langlopende opdracht, die in het land werkzaam zijn en die worden geacht bij de regering van het gastland in dienst te zijn namens de regering of de internationale organisatie die hun werk feitelijk financiert.

Volgens afspraak omvat de totale bevolking eveneens, ongeacht de verblijfsduur in het buitenland:

- tot de staatsburgers behorende studenten, ongeacht de duur van hun studie in het buitenland;
- leden van de nationale strijdkrachten[2], gelegerd in het buitenland;
- staatsburgers[2] werkzaam bij nationale wetenschappelijke stations, gevestigd buiten het geografisch gebied van het land;
- diplomatiek personeel[2] van eigen nationaliteit op vertegenwoordigingen in het buitenland;
- staatsburgers[2] die deel uitmaken van de bemanning van vissersvaartuigen, andere schepen, luchtvaartuigen en drijvende boorplatforms, die geheel of gedeeltelijk buiten het economisch gebied werkzaam zijn.

11.08. Omgekeerd omvat de totale bevolking van een land niet:

- civiele personen van vreemde nationaliteit die voor een periode korter dan een jaar in het land verblijven (grens- en seizoenarbeiders, toeristen, langdurig zieken, enz.);
- civiele staatsburgers die voor een periode van een jaar of meer in het buitenland verblijven;
- militairen van eigen nationaliteit werkzaam bij internationale organisaties die zich in het buitenland bevinden;

---

(1) Het begrip huishouden wordt gedefinieerd in het hoofdstuk "Eenheden en indeling van eenheden".
(2) Met inbegrip van de leden van hun huishouden die hen vergezellen.

- hulpverleners van eigen nationaliteit met een langlopende opdracht, die in het buitenland werkzaam zijn en die worden geacht bij de regering van het gastland in dienst te zijn namens de regering of de internationale organisatie die hun werk feitelijk financiert,

en volgens afspraak ook:

- buitenlandse studenten ongeacht de duur van hun studie in het land;
- leden van buitenlandse strijdkrachten, gelegerd in het land;
- buitenlands personeel van buitenlandse wetenschappelijke instellingen, gevestigd op het geografisch gebied van het land;
- buitenlands diplomatiek personeel op vertegenwoordigingen in het land.

11.09. Bovenstaande definitie wijkt af van die van de aanwezige (of *de facto*) bevolking, namelijk de personen die op een bepaalde datum feitelijk op het geografisch gebied van een land aanwezig zijn.

BEROEPSBEVOLKING

11.10. Definitie:

In overeenstemming met de door het Internationaal arbeidsbureau (13e Internationale conferentie van arbeidsstatistici) vastgestelde normen behoren tot de beroepsbevolking al degenen, ongeacht hun geslacht, maar boven een bepaalde leeftijd, die gedurende een referentieperiode het arbeidsaanbod voor produktieve activiteiten (die behoren tot het produktieproces als gedefinieerd in het ERS) vormen.

Hiertoe behoort iedereen die voldoet aan de vereisten voor opname bij de werkenden (werknemers en zelfstandigen) of de werklozen.

"Werknemers" en "zelfstandigen" worden gedefinieerd onder de titel "Werkzame beroepsbevolking".

"Werklozen" worden gedefinieerd onder de titel "Werklozen".

WERKZAME BEROEPSBEVOLKING

11.11. Tot de werkzame beroepsbevolking behoren al degenen - werknemers en zelfstandigen - die een produktieve activiteit uitoefenen die behoort tot het produktieproces als gedefinieerd in het ERS.

a) Werknemers[3]

11.12. Definitie:

Tot de werknemers behoort iedereen die op grond van een overeenkomst werk verricht voor een andere ingezeten institutionele eenheid en loon ontvangt (opgetekend als D.1, beloning van werknemers).

Er is sprake van een werkgever-werknemerverhouding wanneer er een al dan niet formele en gewoonlijk vrijwillig aangegane overeenkomst tussen een onderneming en een persoon bestaat, waarbij laatstgenoemde in ruil voor een beloning in geld of natura voor de onderneming werkt.

Werknemers worden hier alleen ingedeeld indien ze niet ook, als hoofdactiviteit, als zelfstandige werkzaam zijn; in dat geval vallen zij onder b).

11.13. Onderstaande categorieën behoren tot de werknemers:

- personen die met een werkgever een arbeidsovereenkomst hebben aangegaan (arbeiders, employés, kaderpersoneel, huishoudelijk personeel, personen die in het kader van een werkgelegenheidsprogramma een betaalde produktieve activiteit uitoefenen);
- ambtenaren en ander burgerpersoneel dat met de overheid een publiekrechtelijke arbeidsverhouding heeft aangegaan;
- beroepsmilitairen, kortverbanders en dienstplichtigen (ook indien zij civiel werk verrichten);
- geestelijken die rechtstreeks door de overheid of een instelling zonder winstoogmerk worden betaald;
- eigenaren van ondernemingen en quasi-ondernemingen die er ook werken;
- studenten die zich er formeel toe hebben verplicht om in ruil voor loon en/of onderwijs een deel van hun arbeid bij te dragen aan het produktieproces van een onderneming;
- thuiswerkers[4] indien er sprake is van een expliciete overeenkomst dat de thuiswerker wordt betaald op basis van het werk dat hij heeft verricht, d.w.z. de hoeveelheid arbeid die als produktiemiddel aan een produktieproces heeft bijgedragen;
- gehandicapte werkers, mits er sprake is van een al dan niet formele werkgever-werknemerverhouding;
- uitzendkrachten, die moeten worden ingedeeld bij de bedrijfstak van het uitzendbureau waarvoor zij werkzaam zijn en niet bij die van de onderneming waarvoor zij feitelijk werken. Voor input-outputanalyses is een herclassificatie van de uitzendkrachten en van alle kosten in verband hiermee mogelijk (zie punt 9.51).

---

(3) "Werknemers" komt overeen met de definitie van "werkzame beroepsbevolking in loondienst" ("paid employment") van het Internationaal Arbeidsbureau.

(4) Een thuiswerker is iemand die uit hoofde van een afspraak of een overeenkomst vooraf voor een bepaalde onderneming werkt of deze een zekere hoeveelheid goederen of diensten levert, maar wiens werkplek niet in de onderneming is.

11.14. Als werknemers worden ook aangemerkt degenen die tijdelijk niet op het werk aanwezig zijn, mits er een formele arbeidsverhouding bestaat. Deze moet worden vastgesteld aan de hand van een of meer van onderstaande criteria:

- het blijven ontvangen van loon;
- de garantie dat men na afloop van de gebeurtenis die tot de afwezigheid heeft geleid, op het werk kan terugkeren, of een overeenkomst over de datum van terugkeer;
- de duur van de afwezigheid van het werk, wanneer die nog maar zo kort is dat men nog een vervangende uitkering kan ontvangen zonder ander werk te moeten accepteren.

Dit betreft personen die tijdelijk niet op het werk aanwezig zijn wegens ziekte, een ongeval, een feestdag, vakantie, een staking of een uitsluiting, scholingsverlof, zwangerschaps- of ouderschapsverlof, een vermindering van de economische activiteit, een tijdelijke onderbreking van het werk in verband met slecht weer, een technische of elektrische storing, een tekort aan grond- of brandstoffen enz., of een andere tijdelijke afwezigheid met of zonder verlof.

b) Zelfstandigen

11.15. Definitie

Zelfstandigen zijn degenen die alleen of samen met anderen eigenaar zijn van de onderneming zonder rechtspersoonlijkheid waarin zij werken, met uitzondering van de ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid die als quasi-onderneming worden ingedeeld. Zelfstandigen worden hier alleen ingedeeld indien zij niet ook, als hoofdactiviteit, in loondienst werken; in dat geval vallen zij onder a).

Zij kunnen om allerlei redenen gedurende de boekingsperiode niet op het werk aanwezig zijn. De beloning voor werk als zelfstandige is gemengd inkomen.

11.16. Tot de zelfstandigen behoren ook onderstaande categorieën:

- niet-betaalde medewerkende gezinsleden, met inbegrip van degenen die in ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid geheel of gedeeltelijk bij de marktproduktie zijn betrokken;
- thuiswerkers wier inkomen afhankelijk is van de waarde van de produktie die het produktieproces waarvoor zij verantwoordelijk zijn, oplevert, ongeacht de hoeveelheid werk die dit voor hen meebrengt;
- werkers die uitsluitend voor hun eigen consumptieve of investeringsbehoeften produceren, hetzij alleen, hetzij met anderen.

Niet-betaalde vrijwilligers vallen onder de zelfstandigen wanneer bij hun vrijwilligerswerk goederen worden voortgebracht, b.v. de bouw van een woning, een kerk of een ander bouwwerk. Worden daarentegen diensten verleend, b.v. oppassen of schoonmaken zonder betaling, dan vallen de vrijwilligers niet onder de werkzame beroepsbevolking, omdat dergelijke diensten niet als produktieproces worden aangemerkt (zie punt 3.08).

Het produceren van huisvestingsdiensten door bewoners van een eigen huis vergt geen arbeidsvolume; als zodanig worden zij dan ook niet als zelfstandige beschouwd.

c) Werkzame beroepsbevolking en ingezetenschap

11.17. De resultaten van de activiteit van produktie-eenheden kunnen alleen aan de werkzame beroepsbevolking worden gerelateerd indien hierbij zowel naar ingezetenen als naar niet-ingezetenen wordt gekeken, die werk voor ingezeten produktie-eenheden verrichten.

Tot de werkzame beroepsbevolking behoren daarom ook onderstaande categorieën:

- niet-ingezeten grensarbeiders, d.w.z. degenen die dagelijks de grens overschrijden om op het economisch gebied te komen werken;
- niet-ingezeten seizoenarbeiders, d.w.z. degenen die voor een periode korter dan een jaar op het economisch gebied verblijven om er werk te verrichten in bedrijfstakken waar periodiek extra arbeidskrachten worden gevraagd;
- leden van de nationale strijdkrachten, gelegerd in het buitenland;
- staatsburgers werkzaam bij nationale wetenschappelijke stations, gevestigd buiten het geografisch gebied van het land;
- diplomatiek personeel van eigen nationaliteit op vertegenwoordigingen in het buitenland;
- leden van de bemanning van vissersvaartuigen, andere schepen, luchtvaartuigen en drijvende boorplatforms, geëxploiteerd door ingezeten eenheden;
- plaatselijk personeel van nationale overheidsinstellingen die buiten het economisch gebied zijn gevestigd.

11.18. Tot de werkzame beroepsbevolking behoren daarentegen niet:

- ingezetenen die als grens- of seizoenarbeider op een ander economisch gebied werken;
- staatsburgers die deel uitmaken van de bemanning van vissersvaartuigen, andere schepen, luchtvaartuigen en drijvende boorplatforms, geëxploiteerd door niet-ingezeten eenheden;
- plaatselijk personeel van buitenlandse overheidsinstellingen die op het geografisch gebied van het land zijn gevestigd;
- het personeel van de Instellingen van de Europese Gemeenschappen en van internationale civiele organisaties die op het geografisch gebied van het land zijn gevestigd (inclusief rechtstreeks aangetrokken plaatselijk personeel);
- militairen werkzaam bij internationale militaire organisaties die op het geografisch gebied van het land zijn gevestigd;
- staatsburgers werkzaam bij buitenlandse wetenschappelijke stations die op het economisch gebied zijn gevestigd.

11.19. Om de overgang naar de in de arbeidskrachtenstatistiek algemeen gebruikte begrippen (werkzame beroepsbevolking - nationaal begrip) mogelijk te maken, voert het ERS onderstaande rubrieken afzonderlijk op:

1) dienstplichtigen (niet begrepen in de arbeidskrachtenstatistiek, maar wel in het ERS, onder diensten van de overheid);

2) ingezetenen werkzaam bij niet-ingezeten produktie-eenheden (begrepen in de arbeidskrachtenstatistiek, maar niet in de werkzame beroepsbevolking volgens de ERS-definitie);

3) niet-ingezetenen werkzaam bij ingezeten produktie-eenheden (niet begrepen in de arbeidskrachtenstatistiek, maar wel in de werkzame beroepsbevolking volgens de ERS-definitie).

WERKLOZEN

11.20. Definitie:

In overeenstemming met de door het Internationaal Arbeidsbureau (13e Internationale conferentie van arbeidsstatistici) vastgestelde normen behoren tot de werklozen al degenen boven een bepaalde leeftijd die gedurende de referentieperiode:

a) "zonder werk" waren, d.w.z. niet in loondienst of als zelfstandige werkten;

b) "direct beschikbaar voor werk" waren, d.w.z. gedurende de referentieperiode voor werk in loondienst of als zelfstandige beschikbaar waren; en

c) "werk zochten", d.w.z. in een bepaalde, recente periode gerichte stappen hadden ondernomen om werk in loondienst of als zelfstandige te zoeken.

Tot de gerichte stappen kunnen worden gerekend inschrijving bij een officieel of particulier arbeidsbemiddelingsbureau; sollicitaties bij werkgevers; navragen bij bouwplaatsen, landbouwbedrijven, fabrieken, markten en andere daarvoor geschikte plaatsen; plaatsen van en reageren op advertenties in kranten; hulp vragen bij vrienden of familie; uitkijken naar grond, gebouwen, machines of apparatuur om zelf een bedrijf te beginnen; financiële middelen proberen te krijgen; aanvragen van vergunningen, licenties enz.

11.21 Definitie:

Werkloosheidscijfers staan voor het aandeel van de werklozen in de beroepsbevolking.

Ze worden gewoonlijk berekend voor groepen die naar geslacht en leeftijd bepaald zijn, terwijl ze soms ook nog worden ingedeeld op basis van andere variabelen, zoals burgerlijke staat, scholingsgraad of nationaliteit.

BANEN

Definitie:

11.22. Een baan is een expliciete of impliciete overeenkomst(5) tussen een persoon en een ingezeten institutionele eenheid om gedurende een bepaalde periode of tot nader order werk(6) te verrichten voor een beloning(7).

---

(5) De expliciete of impliciete overeenkomst heeft betrekking op het verrichten van arbeid en niet op de produktie van een goed of een dienst.

(6) Werk is iedere activiteit die bijdraagt tot het voortbrengen van goederen of diensten in het kader van een produktieproces als gedefinieerd in het ERS. De wettigheid van het werk en de leeftijd van de werker zijn in beginsel irrelevant.

(7) Beloning moet hier in ruime zin worden opgevat, met inbegrip van het gemengde inkomen van zelfstandigen.

Onder deze definitie vallen niet alleen banen als werknemer, maar ook werk als zelfstandige: er is sprake van een baan als werknemer als de betrokkene niet tot dezelfde institutionele eenheid behoort als de werkgever en van werk als zelfstandige als dit wel het geval is.

11.23. Het begrip banen wijkt af van het begrip werkzame beroepsbevolking, zoals dat hierboven is gedefinieerd:

- inbegrepen zijnde tweede, derde enz. baan van een zelfde persoon. Deze banen kunnen elkaar binnen een referentieperiode (gewoonlijk een week) opvolgen of, wanneer iemand behalve overdag ook 's avonds een baan heeft, ook naast elkaar bestaan;
- buiten beschouwing blijven daarentegen personen die tijdelijk niet op het werk aanwezig zijn, maar die "een formele arbeidsverhouding" hebben in de vorm van "de garantie dat men (...) op het werk kan terugkeren, of een overeenkomst over de datum van terugkeer". In het ERS wordt een afspraak tussen een werkgever en iemand die tijdelijk ontslagen is of elders een opleiding volgt, niet als baan geteld.

Banen en plaats van vestiging

11.24. Een baan op het economisch gebied van het land is een expliciete of impliciete overeenkomst tussen een persoon (die op een ander economisch gebied gevestigd kan zijn) en een in het land gevestigde institutionele eenheid.

Voor het meten van het arbeidsvolume dat in de economische activiteit is ingebracht, is alleen de plaats van vestiging van de producerende institutionele eenheid van belang omdat alleen ingezeten producenten aan het bruto binnenlands produkt bijdragen.

11.25. Bovendien:

- Banen worden bij de banentelling op het economisch gebied meegeteld wanneer werknemers van een ingezeten producent tijdelijk op een ander economisch gebied werken en de aard en de duur van de activiteit er geen garantie voor zijn dat deze producent als een fictieve ingezeten eenheid van dat andere gebied wordt behandeld.
- Banen worden bij de banentelling op het economisch gebied buiten beschouwing gelaten wanneer het banen bij een niet-ingezeten institutionele eenheid betreft, d.w.z. bij een eenheid met een belangencentrum in een ander land, die niet voornemens is gedurende een jaar of langer op het gebied van het land actief te blijven.
- De banen van het personeel van internationale organisaties en van het ter plaatse aangetrokken personeel van buitenlandse ambassades blijven bij de telling buiten beschouwing, aangezien de werkverschaffende eenheden niet in het land gevestigd zijn.

TOTAAL AANTAL GEWERKTE UREN

11.26. Definitie:

Het totale aantal gewerkte uren komt overeen met alle uren die door een werknemer of een zelfstandige gedurende de boekingsperiode werkelijk zijn gewerkt, wanneer zijn produktie valt binnen het produktieproces als gedefinieerd in het ERS.

In verband met de ruime definitie van werknemers, die ook deeltijdwerkers bestrijkt en personen die tijdelijk niet op het werk aanwezig zijn terwijl er wel een formele arbeidsverhouding bestaat, beveelt het ERS het totale aantal gewerkte uren aan als maat voor berekeningen van de produktiviteit, en niet het aantal werknemers.

Het totale aantal gewerkte uren is de in het ERS bij voorkeur gehanteerde maat voor het arbeidsvolume.

11.27. In overeenstemming met de door het Internationale Arbeidsbureau (10e Internationale conferentie van arbeidsstatistici) vastgestelde normen omvat het totale aantal werkelijk gewerkte uren:

a) de uren die gedurende de normale werkperioden werkelijk zijn gewerkt;

b) de uren die naast de normale werkperioden nog gewerkt zijn en die in de regel tegen een boven het normale tarief liggend tarief worden betaald (overuren);

c) de tijd die op de arbeidsplaats is besteed aan werkzaamheden als werkvoorbereiding, reparatie en onderhoud, gereed maken en schoonmaken van gereedschappen en schrijven van ontvangstbewijzen, rekeningen, werkopdrachten en rapporten;

d) de tijd die als wachttijd op de arbeidsplaats is doorgebracht, b.v. wegens het tijdelijk ontbreken van werk, stilstand van machines of ongevallen, of de tijd die op de arbeidsplaats is doorgebracht zonder dat werk is verricht, maar waarvoor in het kader van een gegarandeerde arbeidsovereenkomst wel betaald wordt;

e) de tijd voor korte rustperioden op de arbeidsplaats, met inbegrip van onderbrekingen van het werk om een kleinigheid te nuttigen.

11.28. De werkelijk gewerkte uren omvatten daarentegen niet:

a) betaalde, maar niet gewerkte uren, zoals betaalde vakantie, betaalde feestdagen of betaald ziekteverlof;

b) lunchpauzes;

c) de tijd besteed aan woon-werkverkeer, ook indien betaald (bouwvakkers). Georganiseerd woon-werkverkeer in de tijd van de werkgever is echter wel in de gewerkte uren begrepen.

11.29. Het totale aantal gewerkte uren komt overeen met alle uren die gedurende de boekingsperiode op het economisch gebied werkelijk zijn gewerkt in een baan als werknemer of als zelfstandige

- inclusief het werk buiten het economisch gebied voor ingezeten werkverschaffende institutionele eenheden die daar geen economisch belangencentrum hebben,
- exclusief werk voor buitenlandse werkverschaffende institutionele eenheden die geen economisch belangencentrum op het economisch gebied hebben.

11.30. In vele enquêtes bij ondernemingen wordt het aantal betaalde en niet het aantal gewerkte uren opgetekend.

In die gevallen moeten de gewerkte uren voor iedere categorie banen aan de hand van de beschikbare informatie over betaald verlof enz. worden geschat.

11.31. Voor conjunctuuranalyses is het wellicht zinvol het totale aantal gewerkte uren te corrigeren op basis van een standaardaantal werkdagen per jaar.

ARBEIDSJAREN

11.32. Definitie:

De werkzame beroepsbevolking in arbeidsjaren, die gelijk is aan het aantal banen in arbeidsjaren, komt overeen met het totale aantal gewerkte uren gedeeld door het gemiddelde aantal uren dat per jaar op het economisch gebied in een volledige baan wordt gewerkt.

11.33. Het is niet nodig dat in deze definitie wordt beschreven hoe de duur van een volledige baan wordt geschat: aangezien deze in de loop van de tijd verandert en van bedrijfstak tot bedrijfstak uiteenloopt, moeten methoden worden gebruikt om per categorie banen vast te stellen wat gemiddeld het aandeel van deeltijdbanen is en hoeveel uren gemiddeld in deeltijdbanen wordt gewerkt. Eerst moet voor iedere categorie banen de omvang van een normale volledige werkweek worden geschat. Waar mogelijk kunnen binnen een bedrijfstak categorieën banen worden afgebakend aan de hand van geslacht en/of soort werk dat de mensen verrichten. Voor banen van werknemers vormt de in een arbeidsovereenkomst neergelegde arbeidsduur een goed criterium voor de vaststelling van deze cijfers. Voor iedere banencategorie afzonderlijk worden de arbeidsjaren berekend, waarna ze worden samengeteld.

11.34. Hoewel het totale aantal gewerkte uren de beste maat voor het arbeidsvolume is, heeft het gebruik van arbeidsjaren bepaalde voordelen: een schatting is eenvoudiger, zodat internationale vergelijkingen met landen die de werkzame beroepsbevolking alleen in arbeidsjaren kunnen schatten, gemakkelijker tot stand kunnen worden gebracht.

ARBEIDSVOLUME VAN WERKNEMERS BIJ CONSTANTE BELONING

11.35. Definitie:

Het arbeidsvolume van werknemers bij constante beloning meet de waarde van het lopende arbeidsvolume tegen het beloningsniveau voor banen van werknemers gedurende een geselecteerde basisperiode.

11.36. De beloning van werknemers in lopende prijzen gedeeld door het arbeidsvolume van werknemers bij constante prijzen geeft een impliciet prijsindexcijfer voor de beloning,dat kan worden vergeleken met het impliciete prijsindexcijfer voor het finaal gebruik.

11.37. Met het begrip arbeidsvolume van werknemers bij constante beloning wordt beoogd de veranderingen in de samenstelling van de arbeidskrachten uit te drukken, b.v. van werkers met een laag loon naar werkers met een hoog loon. Voor goede resultaten moet de analyse per bedrijfstak worden uitgevoerd.

HOOFDSTUK XII

ECONOMISCHE KWARTAALREKENINGEN

12.01. De economische kwartaalrekeningen maken integraal deel uit van het stelsel van nationale rekeningen en zijn onder meer uiterst belangrijk voor de analyse van het lopende jaar en voor de berekening van voorlopige schattingen voor het afgelopen jaar. De economische kwartaalrekeningen bestaan uit een samenhangende reeks transacties, rekeningen en saldi op financieel en niet-financieel gebied, die op kwartaalbasis worden opgetekend. Voor deze rekeningen gelden dezelfde principes, definities en structuur als voor de jaarrekeningen, behoudens enige wijzigingen in verband met de periode die wordt bestreken.

12.02. Het belang van economische kwartaalrekeningen is vooral gelegen in het feit dat zij de enige coherente reeks op korte termijn beschikbare indicatoren zijn, waarmee al snel een algemeen beeld kan worden verkregen van zowel de financiële als de niet-financiële economische activiteit.

12.03. Omdat deze rekeningen betrekking hebben op kwartalen en daar er zo snel mogelijk betrouwbare informatie nodig is, hebben ze een aantal kenmerkende eigenschappen, zoals de statistische methoden om de rekeningen op te stellen, de behandeling van seizoensinvloeden, de coherentie tussen kwartaal- en jaarrekeningen en enige boekhoudkundige eigenaardigheden in verband met de referentieperiode. Hierop zal dieper worden ingegaan in een handboek over de kwartaalrekeningen, dat Eurostat vóór de toepassing van deze methodiek zal publiceren.

12.04. De statistische methoden voor de opstelling van kwartaalrekeningen kan sterk afwijken van die voor jaarrekeningen. Zij kunnen in twee grote categorieën worden ingedeeld: directe en indirecte procedures. Directe procedures zijn gebaseerd op de beschikbaarheid met driemaandelijkse tussenpozen van dezelfde bronnen als die welke voor de jaarrekeningen worden gebruikt, doch met de nodige vereenvoudigingen. Indirecte procedures zijn daarentegen gebaseerd op de uitsplitsing in de tijd van de gegevens voor de jaarrekeningen aan de hand van mathematische en statistische methoden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van referentie-indicatoren die een extrapolatie voor het lopende jaar mogelijk maken. Bij de keuze tussen de verschillende indirecte procedures moet er vooral voor worden gezorgd dat de prognosefout voor het lopende jaar zo klein mogelijk is, zodat de voorlopige jaarschattingen de eindcijfers zoveel mogelijk benaderen. De keuze hangt onder meer af van de op kwartaalniveau beschikbare informatie.

12.05. Reeksen kwartaalrekeningen geven geregeld schommelingen op de zeer korte termijn te zien. Deze seizoensschommelingen zijn het gevolg van het weer, gewoonten, wetgeving enz.. Hoewel seizoensgebondenheid een wezenlijk aspect van kwartaalgegevens is, is het vaak lastig voor een correcte identificatie en analyse van het conjunctuurelement. Er is daarom behoefte aan zowel ongecorrigeerde als voor seizoensinvloeden gecorrigeerde rekeningen. Men dient in het oog te houden dat voor seizoensinvloeden gecorrigeerde cijfers in overeenstemming moeten blijven met de boekhoudkundige beginselen. Nauw verwant met het probleem van de seizoenscorrectie is dat van de correctie voor het aantal werkdagen; hierop moet nader worden ingegaan in het Eurostat-handboek.

12.06. Aangezien voor de kwartaalrekeningen hetzelfde schema wordt gebruikt als voor de jaarrekeningen, dienen zij hier na verloop van tijd mee in overeenstemming te zijn. Voor stroomvariabelen betekent dit dat voor ieder jaar de som van de kwartaalgegevens gelijk moet zijn aan de jaarcijfers. In beginsel is het niet bezwaarlijk voor voorbije jaren aan deze voorwaarde te voldoen. Voor het lopende jaar is er evenwel een probleem omdat de kwartaalgegevens gewoonlijk eerder beschikbaar zijn dan de jaarcijfers. Dit probleem kan worden opgelost door af te spreken dat de voorlopige schattingen van de jaarcijfers worden verkregen door optelling van de kwartaalcijfers. Wanneer nieuwe cijfers voor het gehele jaar beschikbaar komen en deze van de voorlopige cijfers afwijken, moeten de kwartaalcijfers dienovereenkomstig worden aangepast. Binnen sommige stelsels zijn de jaarrekeningen een nevenprodukt van het kwartaalstelsel en vindt er geen afzonderlijke berekening op jaarbasis plaats.

12.07. De overeenstemming in de tijd is nodig voor zowel de ongecorrigeerde gegevens als, in overeenstemming met de procedures voor de correctie voor seizoensinvloeden, voor de gecorrigeerde cijfers.

12.08. Hoewel de meeste transacties en saldi vrij regelmatig over alle kwartalen zijn verspreid, komen sommige transacties vooral in een of twee kwartalen van het jaar voor. Dit is bij voorbeeld het geval voor belastingen op inkomen, dividenden en rente. De behandeling van deze gevallen hangt voornamelijk af van de wijze waarop de transacties zijn gegenereerd.

12.09. Vanuit theoretisch oogpunt zijn er geen bezwaren om voor de kwartaalrekeningen dezelfde opzet te gebruiken als voor de jaarrekeningen. In de praktijk is het echter zinvol het schema te vereenvoudigen en te aggregeren om zo op zo kort mogelijke termijn betrouwbare kwartaalcijfers te verkrijgen (zie het programma van de in het kader van het ERS 95 te verstrekken tabellen en gegevens).

HOOFDSTUK XIII

REGIONALE REKENINGEN

INLEIDING

13.01. De regionale rekeningen zijn een regionale specificatie van de hiermee overeenkomende rekeningen van de totale volkshuishouding. In de regionale rekeningen wordt gebruik gemaakt van dezelfde begrippen als in de rekeningen van de totale volkshuishouding, tenzij expliciet anders aangegeven in dit hoofdstuk.

13.02. Een volledige reeks rekeningen op regionaal niveau betekent dat iedere regio als een afzonderlijke economische entiteit wordt beschouwd. Transacties met andere regio's worden dan min of meer externe transacties, waarbij uiteraard onderscheid moet worden gemaakt tussen transacties met andere regio's in het binnenland en transacties met het buitenland.

13.03. Begripsmatige problemen (zie de punten 13.10 - 13.14) vormen een gedeeltelijke verklaring voor het feit dat de regionale rekeningen zijn beperkt tot het registreren van produktieactiviteiten per bedrijfstak en tot rekeningen van slechts enkele institutionele sectoren, zoals huishoudens.

REGIONAAL GEBIED

13.04. De regionale economie van een land maakt deel uit van de totale volkshuishouding van dat land. Deze wordt gedefinieerd in termen van institutionele eenheden: zij bestaat uit alle institutionele eenheden die een belangencentrum op het economisch gebied van een land hebben (zie punt 2.04). Al komt het economisch gebied voor het grootste deel overeen met het geografisch gebied, toch valt het niet precies samen (zie punt 2.05). Het economisch gebied van een land kan worden verdeeld in regionale gebieden en het extraregionale gebied.

13.05. Een regionaal gebied omvat:

a. een regio die deel uitmaakt van het geografisch gebied van een land;

b. eventuele vrije zones, douane-entrepots en fabrieken onder douanecontrole in die regio.

13.06. Het extraregionale gebied omvat de delen van het economisch gebied van een land die niet zonder meer aan een enkele regio kunnen worden toegevoegd. Het bestaat uit:

a. het nationale luchtruim, de territoriale wateren en het continentaal plat in de internationale wateren, waarop het land exclusieve rechten kan doen gelden;

b. territoriale enclaves (d.w.z. geografische gebieden in het buitenland, die op grond van internationale verdragen of overeenkomsten tussen staten worden gebruikt door vertegenwoordigingen van de overheid van het land (ambassades, consulaten, militaire en wetenschappelijke bases enz.));

c. aardolie- en aardgasvelden enz. in de internationale wateren buiten het continentaal plat van het land, die worden geëxploiteerd door ingezeten eenheden.

13.07. De nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek (NUTS) geeft een uniforme indeling van het economisch gebied van de Europese Unie. De NUTS is de territoriale classificatie voor de opstelling van regionale rekeningen.

EENHEDEN EN VESTIGING

13.08. Er worden twee soorten eenheden onderscheiden: de lokale EEA voor de analyse van de stromen tijdens het produktieproces en bij het gebruik van goederen en diensten, en de institutionele eenheid voor de analyse van stromen die betrekking hebben op inkomens-, kapitaal- en financiële transacties, overige stromen en balansen.

13.09. De lokale EEA is het deel van een EEA dat overeenkomt met een lokale eenheid. De lokale eenheid is een goederen en diensten voortbrengende institutionele eenheid of een deel daarvan, gelegen op een geografisch bepaalde plaats (zie punt 2.106). De regionale vestiging van een lokale EEA kan dan ook in principe onomstotelijk worden vastgesteld.

Wat de transacties in verband met de produktieactiviteiten betreft, is het noodzakelijk de stromen op te tekenen tussen lokale EEA's die tot dezelfde institutionele eenheid behoren, maar in verschillende regio's zijn gevestigd. In het ERS wordt aanbevolen leveringen tussen lokale EEA's op te nemen in de produktie; dit is met name belangrijk in regionale rekeningen.

13.10. In het kader van de regionale rekeningen dienen twee soorten institutionele eenheden te worden onderscheiden. Ten eerste uniregionale eenheden, waarvan het economisch belangencentrum zich in een enkele regio bevindt en de meeste activiteiten in die regio plaatsvinden. Tot de uniregionale eenheden behoren huishoudens, ondernemingen waarvan alle lokale EEA's in dezelfde regio zijn gevestigd, lokale en deelstaatoverheden, ten minste een deel van de sociale verzekeringen en veel IZW's ten behoeve van huishoudens.

Ten tweede multiregionale eenheden, waarvan het economisch belangencentrum zich over meer dan een regio uitstrekt. Veel ondernemingen en een aantal IZW's bevinden zich in deze situatie. In ruimere zin geldt dit ook voor institutionele eenheden wier activiteiten het hele land bestrijken, zoals de centrale overheid en een klein aantal ondernemingen, over het algemeen die welke een monopolie of bijna een monopolie hebben, zoals de nationale spoorwegen of het nationaal elektriciteitsbedrijf.

13.11. Alle transacties van uniregionale institutionele eenheden worden toegerekend aan de regio waar zij hun economisch belangencentrum hebben. Van huishoudens is dat de regio waar zij wonen, niet die waar zij werken. De andere uniregionale eenheden hebben hun economisch belangencentrum in de regio waar zij zijn gevestigd.

13.12. Strikt genomen kan een deel van de transacties van multiregionale eenheden theoretisch niet worden geregionaliseerd. Dit geldt voor de meeste financiële en verdelingstransacties. De saldi van multiregionale eenheden kunnen derhalve niet zonder meer op regionaal niveau worden vastgesteld.

13.13. De transacties van multiregionale eenheden over de regio's zouden aan de hand van enkele vuistregels kunnen worden verdeeld. Dit moet echter niet gewoon als een praktische benadering worden gezien. Hiervoor is een begripsmatige aanpassing van het ERS vereist, aangezien dezelfde redenen die de opname van een volledige rekeningenreeks voor lokale EEA's/bedrijfstakken in het centrale kader in de weg staan, in beginsel ook verhinderen dat alle institutionele eenheden en hun rekeningen over de regio's worden verdeeld; dat zou immers betekenen dat er een volledige rekeningenreeks voor lokale EEA's moet worden opgezet.

13.14. Deze overwegingen leiden ertoe dat het stelsel van regionale rekeningen beperkt is tot:

- aggregaten voor de produktieactiviteiten van het regionale bedrijfsleven:
  - . bruto toegevoegde waarde,
  - . beloning van werknemers,
  - . werkzame beroepsbevolking,
  - . werknemers,
  - . investeringen in vaste activa (bruto);
- bruto binnenlands produkt per regio (BBPR);
- regionale rekeningen van de huishoudens.

METHODEN VOOR REGIONALISATIE

13.15. Regionale rekeningen zijn gebaseerd op de transacties van eenheden die in een bepaald regionaal gebied zijn gevestigd. Over het algemeen kan regionalisatie tot stand komen door gebruikmaking van bottom-up (opbouw van beneden naar boven), top-down (opbouw van boven naar beneden) of gemengde methoden. Deze methoden kunnen als volgt worden omschreven:

a. bottom-up methoden

Bij deze schattingsmethode worden gegevens over in de regio gevestigde eenheden bijeengeteld tot een regionale waarde voor het aggregaat. De som van alle regionale waarden moet overeenkomen met de nationale waarde;

b. top-down methoden

Deze schattingsmethode behelst de verdeling van een nationaal gegeven over de regio's - zonder te trachten de ingezeten eenheden te specificeren - door middel van een verdeelsleutel die het te schatten element zo dicht mogelijk benadert. De methode wordt zo genoemd, omdat het aggregaat wordt toegewezen aan een regio en niet aan een afzonderlijke eenheid. Het begrip "ingezeten eenheid" is echter nodig om een juiste regionale spreiding van de verdeelsleutel te krijgen;

c. gemengde methoden

De bottom-up methode wordt zelden in zuivere vorm toegepast, maar er kunnen wel gemengde methoden in overweging worden genomen. Het komt bijvoorbeeld voor dat een variabele of een aggregaat van variabelen maar tot op NUTS-1-niveau met behulp van de bottom-up methode kan worden geregionaliseerd. Voor een verdere regionalisatie op NUTS-2- of NUTS-3-niveau moet dan een top-down methode worden gebruikt.

13.16. In beginsel biedt de bottom-up methode het voordeel van rechtstreeks gebruik van relevante bronnen op regionaal niveau. Een voordeel van top-down methoden is dat een cijfermatige samenhang tussen de nationale en de regionale rekeningen gegarandeerd is. Een nadeel is echter het feit dat de schattingen niet rechtstreeks worden verricht, maar via een verdeelsleutel waarvan wordt aangenomen dat deze correleert met het te meten verschijnsel.

13.17. Regionale waarden die begripsmatig rechtstreeks overeenkomen met de nationale waarden, dienen waar mogelijk rechtstreeks te worden geschat met behulp van de bottom-up methode. De top-down procedure leidt niet tot solide, betrouwbare basisgegevens voor een beoordeling van de juistheid van de geschatte waarden, terwijl men bij de bottom-up methode steeds alert is op een mogelijke afwijking van de nationale aggregaten.

AGGREGATEN PER BEDRIJFSTAK

13.18. Een bedrijfstak in een regio bestaat uit een groep lokale EEA's die dezelfde of gelijkaardige activiteiten uitoefenen (zie punt 2.108). De lokale EEA is de eenheid waarop de gegevens zijn gebaseerd die verband houden met de produktieactiviteiten (produktie, intermediair verbruik enz.).

13.19. Over het algemeen dienen de aggregaten in verband met de produktieactiviteiten te worden toegerekend aan de regio waar de eenheid die de desbetreffende transacties verricht, is gevestigd. De vestigingsplaats van de lokale EEA is een essentieel criterium voor de allocatie van deze aggregaten aan een bepaalde regio.

13.20. Evenals in de rekeningen van de totale volkshuishouding wordt bij de allocatie van de bruto-investeringen in vaste activa per regio uitgegaan van het eigendomsbeginsel (zie punt 205, voetnoot 1). De vaste activa van een multiregionale eenheid worden toegerekend aan de lokale EEA's waar zij worden gebruikt. Evenals in de nationale rekeningen worden vaste activa die zijn verkregen door operationele leasing, geregistreerd in de regio van de eigenaar, en die welke zijn verkregen door financiële leasing, in de regio van de gebruiker.

13.21. In de praktijk kan het voorkomen dat er enkel informatie beschikbaar is voor eenheden die verscheidene lokale EEA's omvatten die op diverse terreinen en/of in verschillende regio's activiteiten ontplooien. In dat geval dienen de beschikbare indicatoren (b.v. beloning van werknemers of werkzame beroepsbevolking per regio) te worden gehanteerd om de cijfers per bedrijfstak te regionaliseren.

13.22. Bij de definitie van een lokale EEA kunnen drie situaties worden onderscheiden:

a. een produktieactiviteit met een significant arbeidsvolume[1] op een vaste lokatie biedt geen problemen. In sommige gevallen is echter een nadere toelichting vereist (zie de punten 13.24 - 13.27);

b. een produktieactiviteit zonder significant arbeidsvolume op een vaste lokatie wordt niet als een afzonderlijke lokale EEA beschouwd; de produktie dient te worden toegerekend aan de lokale eenheid die verantwoordelijk is voor het beheer ervan;

c. voor een produktieactiviteit zonder vaste lokatie wordt uitgegaan van een vestigingsplaats op nationaal niveau.

(1) In dit verband is het arbeidsvolume significant indien deze ten minste gelijk is aan het jaarlijkse equivalent van een persoon die halve dagen werkt.

13.23. Hulpactiviteiten worden niet als afzonderlijke entiteiten onderscheiden van de hoofd- of nevenactiviteiten of de eenheden waarvoor zij dienen (zie punt 2.104). Zij moeten daarom worden geïntegreerd in de lokale EEA's waarvoor zij dienen.

Hulpactiviteiten kunnen worden uitgeoefend op een andere plaats, zelfs in een andere regio dan de lokale EEA's waarvoor zij dienen. Strikte toepassing van bovengenoemde regel voor de geografische allocatie van hulpactiviteiten kan dan ook leiden tot een onderschatting van de aggregaten in de regio's waar zij zijn geconcentreerd. Overeenkomstig het vestigingsbeginsel dienen zij daarom te worden toegerekend aan de regio waar de hulpactiviteiten plaatsvinden; zij blijven echter behoren tot dezelfde bedrijfstak als de lokale EEA's waarvoor zij dienen.

13.24. Voor sommige bedrijfstakken behoeven de methoden voor regionalisatie nadere toelichting. Het betreft:

- bouwnijverheid,
- vervoer, opslag en communicatie,
- financiële intermediatie.

13.25. Wat de bouwnijverheid betreft, dienen bouwlokaties te worden behandeld als onafhankelijke lokale EEA's wanneer het gaat om een significante activiteit (zie punt 2.09, voetnoot 2). Gezien de mobiliteit van bepaalde werktuigen, zoals heimachines en kranen, tussen lokale eenheden van dezelfde EEA en het ontbreken van informatie op het niveau van de bouwlokatie, verdient het aanbeveling de bruto-investeringen in dergelijke machines en werktuigen toe te rekenen aan het hoofdkantoor van de EEA.

13.26. Voor het vervoerwezen, inclusief het transport via pijpleidingen, is het van wezenlijk belang vast te stellen aan welke lokale EEA's de produktie en de investeringen in vaste activa moeten worden toegerekend. Voor het vervoer over land (met uitzondering van de spoorwegen) dienen de produktie en de investeringen te worden geboekt bij de depots of dergelijke lokale EEA's waar de machines en werktuigen hun standplaats hebben. Voor het vervoer over water dienen de produktie en de mobiele machines en werktuigen te worden toegerekend aan de thuisbasis van de eenheid. Pijpleidingen behoren bij de lokale EEA die deze exploiteert.

Voor het spoorvervoer en de luchtvaart kunnen alleen top-down methoden worden gebruikt waarbij de nationale aggregaten aan de hand van geschikte indicatoren worden uitgesplitst over de regio's. De beloning van werknemers dient te worden toegerekend aan de regio waar de betrokkenen werken. Het bruto-exploitatieoverschot moet worden verdeeld over de regio's op grond van indicatoren die verband houden met de activiteiten van de spoorwegen of de luchtvaart.

In de communicatiesector spelen telefooncellen, telefoontoestellen, telecommunicatielijnen enz. slechts een ondersteunende rol. Zij vormen derhalve geen afzonderlijke eenheden en dienen te worden toegerekend aan de lokale EEA die verantwoordelijk is voor het beheer ervan. De investeringen in de infrastructuur moeten eveneens aan deze lokale eenheden worden toegerekend.

13.27. Voor financiële intermediairs dient de toegevoegde waarde over de regio's te worden verdeeld op grond van het inkomensbeginsel. De beloning van werknemers moet worden toegerekend aan de lokale EEA's waar de betrokkenen werken. Het bruto-exploitatieoverschot van kredietinstellingen dient over de lokale EEA's te worden verdeeld naargelang de som aan leningen en deposito's, en dat van verzekeringsinstellingen naargelang de ontvangen premies. Hun bruto-investeringen in vaste activa bestaan voornamelijk uit gebouwen; deze moeten daarom worden toegerekend aan de regio waar deze zich bevinden.

13.28. De produktie dient te worden gewaardeerd tegen basisprijzen (zie punt 3.37). De voor intermediair verbruik bestemde produkten moeten worden gewaardeerd tegen de aankoopprijzen op het moment dat zij in het produktieproces worden gebruikt (zie punt 3.62). Dientengevolge wordt de bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak gewaardeerd tegen basisprijzen.

De bruto-investeringen in vaste activa worden gewaardeerd tegen aankoopprijzen, met inbegrip van de installatiekosten en de kosten in verband met de eigendomsoverdracht. Indien voor eigen rekening is geproduceerd, wordt de produktie geboekt tegen de basisprijzen van soortgelijke vaste activa of, indien deze prijzen niet beschikbaar zijn, tegen de produktiekosten (zie punt 3.103).

13.29. De regionale tegenhanger van het BBP is het BBPR (bruto binnenlands produkt per regio). Door het op regionaal niveau berekende saldo van belastingen en subsidies op produkten en invoer toe te voegen aan de toegevoegde waarde per regio tegen basisprijzen, verkrijgt men het BBPR tegen marktprijzen. De som van het BBPR tegen marktprijzen van alle regio's plus het BBPR van het extraregionale gebied is gelijk aan het BBP tegen marktprijzen.

REKENINGEN VAN DE SECTOR HUISHOUDENS

13.30. Het bruto binnenlands produkt per regio is het resultaat van de produktieactiviteiten van de lokale EEA's die in een regio zijn gevestigd. De inkomensverdelingsberekeningen leiden tot andere zinvolle saldi, namelijk het primair inkomen en het beschikbaar inkomen. Op grond van de in de punten 13.10 - 13.14 genoemde overwegingen zijn deze inkomensbegrippen in de regionale rekeningen beperkt tot de huishoudens.

13.31. De regionale rekeningen van de sector huishoudens vormen een regionale analyse van de overeenkomstige rekeningen op nationaal niveau. Om praktische redenen zijn de rekeningen beperkt tot:

- de rekening inzake bestemming van primaire inkomens;
- de secundaire inkomensverdelingsrekening.

Globaal gezien zijn deze rekeningen gericht op het meten van het primaire en het beschikbare inkomen van de huishoudens in een regio.

13.32. De regionale rekeningen van de sector huishoudens hebben betrekking op de huishoudens die in het regionaal gebied woonachtig zijn. Zie voor de definitie van huishoudens als institutionele eenheden en van de institutionele sector huishoudens de punten 2.13, 2.16, 2.75 en 2.76. Het totaal aantal personen dat deel uitmaakt van de ingezeten huishoudens, vormt de totale ingezeten bevolking van de regio.

13.33. Over het algemeen gelden de regels voor de bepaling van de woonplaats van de huishoudens op nationaal niveau ook voor de regionale rekeningen van de sector huishoudens. Voor de woonplaats van studenten en patiënten tijdens een langdurig ziekenhuisverblijf wordt echter een uitzondering gemaakt wanneer de gastregio in hetzelfde land ligt. Zij worden in de regionale rekeningen beschouwd als ingezetene van de gastregio indien zij daar meer dan een jaar verblijven.

13.34. In de regionale rekeningen van de sector huishoudens dienen twee kanttekeningen te worden gemaakt ten aanzien van huishoudens die een onderneming zonder rechtspersoonlijkheid, grond en/of een tweede woning in een andere regio bezitten.

- Een huishouden dat een onderneming zonder rechtspersoonlijkheid (die op nationaal niveau niet als quasi-onderneming wordt beschouwd) bezit in een andere regio.

De onderneming zonder rechtspersoonlijkheid wordt geacht in de gastregio gevestigd te zijn (fictieve eenheid). Dientengevolge maakt het gemengde inkomen als resultaat van deze ondernemingen deel uit van het gemengde inkomen van de gastregio. Het gemengde inkomen dat is geboekt in de regionale rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sector huishoudens dient echter gelijk te zijn aan het totale gemengde inkomen dat de in een regio woonachtige huishoudens ontvangen, ongeacht de regio waar dit inkomen is gegenereerd.

- Een huishouden dat grond en/of een tweede woning in een andere regio bezit

Ook hier worden de grond en/of de tweede woning beschouwd als fictieve, in de gastregio gevestigde eenheden. De huursommen die de pachters van de grond en/of de huurders van de woning dienen te betalen, worden derhalve betaald aan de fictieve eenheid. Indien de eigenaar de grond en/of de woning zelf gebruikt, dient de huurwaarde te worden geboekt als interregionale uitvoer uit de regio waar de woning zich bevindt naar de regio waar de eigenaar woonachtig is. Deze regio voert de dienst dus in en gebruikt deze voor de consumptieve bestedingen van huishoudens. Evenals dit het geval is bij het gemengde inkomen, zal het exploitatieoverschot uit dit produktieproces afwijken van dat in de rekeningen inzake besteding van primaire inkomens van de sector huishoudens; voor de totale volkshuishouding zijn beide echter gelijk.

BIJLAGE

BIJLAGE 1

INDIRECT GEMETEN DIENSTEN VAN FINANCIËLE INTERMEDIAIRS

(IGDFI)

In het ERS aan te brengen wijzigingen bij toerekening van de IGDFI

Schrappen	Toevoegen en vervangen
1.13. "de boeking van het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs als intermediair verbruik van een fictieve sector of bedrijfstak"	Vervangen door: "het toerekenen van het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) aan de sectoren/bedrijfstakken waar ze worden gebruikt" Toevoegen aan 1.25 "enkele van de belangrijkste verschillen in opzet zijn:" "- Het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) wordt nu toegerekend aan de sectoren/bedrijfstakken waar ze worden gebruikt, in plaats van aan een fictieve sector of bedrijfstak. Bijgevolg wordt het gebruik van IGDFI voortaan niet meer volgens afspraak volledig geboekt als intermediair verbruik, maar kan het ook deel uitmaken van de consumptie, de invoer en de uitvoer."
3.60.j) "alleen voor de totale volkshuishouding: alle indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) die door ingezeten producenten zijn verleend"	Vervangen door: "het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs door ingezeten producenten"
	Toevoegen aan 3.66e) "rechtstreeks in rekening gebrachte financiële diensten": "en het gedeelte van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs die door huishoudens voor consumptie worden gebruikt" Onmiddellijk na 3.132 "- financiële diensten ter hoogte van de expliciet in rekening gebrachte commissies en vergoedingen" toevoegen: "- het deel van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs die door niet-ingezetenen worden gebruikt"

4.51.	tweede deel "Omdat de waarde van de diensten van financiële intermediairs niet aan hun cliënten wordt toegerekend, worden de feitelijke rentebetalingen of -ontvangsten aan, c.q. van financiële intermediairs niet gecorrigeerd om de marges die de impliciete kosten van financiële intermediairs weergeven, te elimineren. Een correctiepost is noodzakelijk in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van financiële intermediairs en van een fictieve bedrijfstak waaraan volgens afspraak de volledige produktie van financiële intermediairs als intermediair verbruik wordt toegerekend."	4.51	tweede deel "Omdat de waarde van de diensten van financiële intermediairs aan hun cliënten wordt toegerekend, moeten de feitelijke rentebetalingen of -ontvangsten aan, c.q. van financiële intermediairs worden gecorrigeerd om de marges die de impliciete kosten van financiële intermediairs weergeven, te elimineren. Van het door de leners aan de financiële intermediairs betaalde rentebedrag moet de geschatte waarde van de verschuldigde kosten worden afgetrokken, terwijl het bedrag aan door de depositarissen te ontvangen rente dienovereenkomstig moet worden verhoogd. De waarde van de kosten wordt behandeld als betalingen voor diensten van de financiële intermediairs aan hun cliënten en niet als rentebetaling."
8.14.	"Aangezien de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) niet aan de gebruikerssectoren worden toegerekend, wordt de volledige produktiewaarde hiervan geboekt als het intermediair verbruik van een fictieve sector met produktie nul en een negatieve toegevoegde waarde die in omvang gelijk is aan het intermediair verbruik, maar met een tegengesteld teken. Op deze wijze wordt de toegevoegde waarde van alle sectoren en bedrijfstakken samen met dit bedrag verminderd. Om de presentatie van de rekeningen te vereenvoudigen, is het mogelijk een extra kolom voor de fictieve sector achterwege te laten; in plaats daarvan kan in de kolom "totale volkshuishouding" rekening te houden met het desbetreffende cijfer."	8.14	"Aangezien de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) aan de gebruikerssectoren worden toegerekend, worden bepaalde delen van de rentebetaling heringedeeld als betaling voor diensten. Deze herindeling heeft gevolgen voor de waarde van de produktie en het intermediair verbruik (alsmede voor de waarde van de invoer, de uitvoer en de consumptie)."

8.24 "Aangezien de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) niet aan de gebruikerssectoren worden toegerekend, betreffen de renteboekingen de te betalen en te ontvangen werkelijke rente. Bij de middelen wordt een negatieve correctie opgenomen in de kolom "financiële ondernemingen" en een positieve in de kolom "fictieve sector". Om de presentatie van de rekeningen te vereenvoudigen, is het mogelijk een extra kolom voor de fictieve sector achterwege te laten; in plaats daarvan kan in de kolom "totale volkshuishouding" rekening worden gehouden met het desbetreffende cijfer."

8.24 "Aangezien de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) aan de gebruikerssectoren worden toegerekend, komt de post "rente" in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens overeen met de verschuldigde en te ontvangen rente nadat de IGDFI zijn afgetrokken van de door de leners feitelijk verschuldigde bedragen en is toegevoegd aan de door de uitleners feitelijk te ontvangen bedragen."

Toe-voegen tabellen 1 en 2 om de gevolgen van toerekening van de IGDFI aan te geven voor de cijfers in de rekeningenreeks in hoofdstuk 8 (cijfervoorbeeld).

Tabel 1 **Gevolg van toerekening IGDFI aan institutionele sectoren, inclusief wijzigingen voor niet-marktproducenten**

Bestedingen			S.2	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			Middelen S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	S.2			
Rekeningen	Totaal	Goederen en diensten (midd.)	Buitenland	Totale volkshuishouding	ZW's t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Transacties en saldi		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	ZW's t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Buitenland	Goederen en diensten (midd.)	Totaal	Rekeningen
I.																					I.
Produktierekening/	2									P.72	Invoer van diensten							2		2	Produktierekening/
rekening inzake	4		4							P.62	Uitvoer van diensten								4	4	rekening inzake
transacties van het buitenland										P.1	Produktie		48	6		3	57			57	transacties van het buitenland
	27			27		0	6	0	18	P.2	Intermediair verbruik										
	30		-2	30				48	-18	B.1	Toegevoegde waarde/saldo buitenland	-18	48				30			30	II.1.1
II.1.1																					Inkomensvormingsrekening
Inkomensvormingsrekening																					
	30			30				48	-18	B.2	*Exploitatieoverschot*	-18	48				30			30	II.1.2
II.1.2																					Rekening inzake bestemming
Rekening inzake bestemming																					van primaire inkomens
van primaire inkomens	230		13	217	6	14	35	106	56	D.41	Rente	33	106	14	49	7	209	21		230	
	22			22	1	35	-21	48	-41	B.5	*Saldo primaire inkomens*	-41	48	-21	35	1	22			22	II.2
II.2																					Secundaire
Secundaire																					inkomensverdelingsrekening
inkomensverdelingsrekening																					
	22			22	1	35	-21	48	-41	B.6	*Beschikbaar inkomen*	-41	48	-21	35	1	22			22	II.4
II.4																					Inkomensbestedings
Inkomensbestedings	28			28	3	19	6			P.3	Consumptieve bestedingen										rekening
rekening																					
			6	-6	-2	16	-27	48	-41	B.8	*Besparingen (netto)/saldo buitenland*										

Tabel 2 **Gevolgen van toerekening IGDFI aan fictieve sector alleen**

Bestedingen													Middelen									
			S.2	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11				S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	S.2			
Rekeningen	Totaal	Goederen en diensten (midd.)	Buitenland	Totale volkshuishouding	ZW's t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	Nominaal	Operaçõese saldos		Nominaal	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	ZW's t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Buitenland	Goederen en diensten (midd.)	Totaal	Rekeningen
I. *Produktierekening*	48			48						48	P.1	*Produktie*			48				48			48	I. *Produktierekening*
											P.2	Intermediair verbruik									48	48	
								48		-48	B.1	Toegevoegde waarde/saldo buitenland	-48		48								II.1.1 *Inkomensvormingsrekening*
II.1.1 Inkomensvormingsrekening								48		-48	B.2	*Exploitatieoverschot*	-48		48								II.1.2
II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens	222		16	206	7	17	39	77	66		D.41	Rente		25	125	12	33	5	200	22		222	Rekening inzake bestemming van primaire inkomens
												Correctie voor IGDFI	48		-48								
				-6	-2	16	-27	48	-41		B.5	*Saldo primaire inkomens*		-41	48	-27	16	-2	-6				II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening
II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening				-6	-2	16	-27	48	-41		B.6	*Beschikbaar inkomen*		-41	48	-27	16	-2	-6				II.4 Inkomensbestedings rekening
II.4 Inkomensbestedings rekening			6	-6	-2	16	-27	48	-41		B.8n	*Besparingen (netto)/saldo buitenland*											

9.25 "het intermediair verbruik per bedrijfstak omvat het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs, dat wordt geboekt in een fictieve bedrijfstak (zie punt 9.33)"

9.25 "minus het gebruik van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (geboekt in een fictieve bedrijfstak, zie punt 9.33)"

9.33 "Overal in de aanbod- en gebruikstabellen wordt de NACE Rev.1-classificatie van de bedrijfstakken ... Bijgevolg is zijn totale bruto toegevoegde waarde gelijk aan zijn (negatieve) netto-exploitatieoverschot"

BIJLAGE 2

LEASING EN HUURKOOP
VAN DUURZAME GOEDEREN

I. DEFINITIES

1. Om het gebruiksrecht van duurzame goederen te verwerven, behoeven institutionele eenheden deze niet zelf aan te schaffen; ze kunnen dit recht ook verkrijgen via operationele of financiële leasing of huurkoop. In al deze gevallen verkrijgt de institutionele eenheid het recht op het gebruik van een duurzaam goed, hoewel dit goed juridisch eigendom blijft van een andere eenheid.

Leasing

2. Wanneer institutionele eenheid A een duurzaam goed bezit en het gebruiksrecht van dit goed overdraagt aan eenheid B, wordt A de "lessor" of "verhuurder" genoemd en B de "lessee" of "huurder". B is aan A huursommen verschuldigd in ruil voor de overdracht van het gebruiksrecht. De verhuurder kan de producent of verkoper van het duurzame goed zijn of een dochteronderneming van deze, maar hij kan ook een volledig onafhankelijke eenheid zijn zonder banden met de producent of de verkoper. Alle soorten geproduceerde duurzame goederen, van bouwwerken tot duurzame consumptiegoederen, kunnen worden geleasd en alle soorten institutionele eenheden kunnen door leasing het gebruiksrecht van duurzame goederen verwerven. Operationele en financiële leasing worden in het stelsel op zeer uiteenlopende wijze behandeld.

Operationele leasing

3. De huurder verwerft het gebruiksrecht van een duurzaam goed gedurende een bepaalde periode, die lang of kort kan zijn en waarvan de duur niet noodzakelijkerwijs tevoren is vastgesteld. Aan het eind van de leaseperiode verwacht de verhuurder zijn goed in min of meer dezelfde staat terug te krijgen als toen hij het in leasing gaf, afgezien van de gebruikelijke slijtage. Hij zal het dan waarschijnlijk opnieuw verhuren of het anderszins gebruiken. De leaseperiode dekt derhalve niet de volledige economische levensduur van het goed of zelfs maar een belangrijk deel ervan.

   Eenheden die zich met operationele leasing bezighouden, bezitten specialistische kennis van de soorten duurzame goederen die zij verhuren. Zij houden voorraden van deze goederen aan om deze direct of op korte termijn te kunnen leveren. Gewoonlijk hebben zij een aantal modellen ter keuze. Ten einde hun duurzame goederen in goede staat te houden, moeten verhuurders onderhoud en reparaties verrichten aan voor verhuur in voorraad zijnde goederen. Verhuurders nemen gewoonlijk ook de verantwoordelijkheid op zich voor reparaties en onderhoud, evenals voor vervanging in geval van een defect, terwijl het goed is geleasd aan een huurder.

   Bij operationele leasing levert de eigenaar van de apparatuur geen bedienend personeel; evenmin is operationele leasing van niet-geproduceerde activa mogelijk. Dergelijke activiteiten worden elders ingedeeld (zie punt 7).

Financiële leasing

4. De huurder verwerft het gebruiksrecht van een duurzaam goed in ruil voor het betalen van huursommen gedurende een tevoren vastgestelde lange periode. Indien alle risico's en baten van de eigendom *de facto,* maar niet *de jure* overgaan van verhuurder op huurder, is er sprake van financiële leasing. Bij financiële leasing dekt de leaseperiode de volledige of vrijwel volledige economische levensduur van het duurzame goed. Aan het eind van de leaseperiode heeft de huurder vaak de mogelijkheid het goed tegen een symbolische prijs te kopen. De verhuurder behoeft geen specifieke kennis van het goed te hebben. Hij biedt de huurder geen reparatie-, onderhoud- of vervangingsdiensten. Gewoonlijk kiest de huurder het goed en wordt dit hem rechtstreeks door de producent of verkoper geleverd. De verhuurder speelt derhalve een zuiver financiële rol.

Het ERS gaat uit van de economische realiteit achter het verschijnsel financiële leasing door dit op de volgende wijze te boeken: de verhuurder verstrekt de huurder een lening waarmee deze een duurzaam goed kan aanschaffen waarvan hij *de facto* eigenaar wordt. Voor het ERS is de huurder derhalve vanaf het begin van de leaseperiode eigenaar van het duurzame goed. De door de huurder aan de verhuurder betaalde huursommen dienen te worden gesplitst in terugbetalingen van de hoofdsom en rentebetalingen in verband met de fictieve lening.

Huurkoop

5. Een duurzaam goed wordt verkocht tegen een aantal tevoren overeengekomen termijnbetalingen. De koper wordt onmiddellijk eigenaar van het goed, hoewel dit *de jure* als zakelijk onderpand of garantie eigendom blijft van de verkoper of de financier totdat alle overeengekomen betalingen hebben plaatsgevonden. Huurkoop is gewoonlijk beperkt tot duurzame consumptiegoederen; bij de kopers gaat het meestal om huishoudens. De financiers van huurkoopcontracten zijn in de meeste gevallen afzonderlijke institutionele eenheden die nauw samenwerken met de verkopers van duurzame goederen.

II. BOEKING IN DE REKENINGEN

Operationele leasing

6. Een duurzaam goed dat door een verhuurder wordt aangeschaft met het doel dit te verhuren, maakt deel uit van zijn bruto-investeringen in vaste activa (P.51) en staat gedurende de volledige economische levensduur op de balans van de verhuurder als materieel vast activum (AN.111). Het verbruik van vaste activa (K.1) voor dit duurzame goed wordt in de rekeningen van de verhuurder geboekt.

De door de verhuurder ontvangen huursommen worden in zijn produktierekening geboekt als produktie (P.1) van leasediensten. Is de huurder een producent, dan maken de huursommen deel uit zijn intermediair verbruik (P.2). Gaat het bij de huurder evenwel om een huishouden en consument, dan vormen de huursommen een deel van zijn consumptieve bestedingen (P.3).

7. In de NACE Rev.1 is operationele leasing van onroerende goederen opgenomen in klasse 70.20 "Verhuur van eigen onroerend goed". Operationele leasing van andere duurzame goederen valt onder afdeling 71 "Verhuur van machines en werktuigen zonder bedieningspersoneel en van overige roerende goederen". Onder operationele leasing valt geen verhuur van machines of werktuigen met bedieningspersoneel; deze activiteit wordt ingedeeld naargelang de diensten die worden verleend. Zo is de verhuur van een vrachtwagen met chauffeur opgenomen in klasse 60.24 "Goederenvervoer over de weg". Ondernemingen die operationele leasing bedrijven, worden ingedeeld in de institutionele sector S.11 "Niet-financiële ondernemingen", maar verhuurders van goederen op basis van operationele leasing zijn ook te vinden in sector S.14 "Huishoudens".

Indien de verhuurder een ingezeten eenheid is en de huurder niet, dan worden de huursommen geboekt als uitvoer van diensten (P.62). Aangezien het verhuurde goed op de balans van een ingezeten eenheid (de verhuurder) blijft staan, verschijnt het goed in geen enkele rekening van het buitenland. Indien de huurder een ingezeten eenheid is en de verhuurder niet, dan worden de huursommen geboekt als invoer van diensten (P.72). In dat geval wordt het goed geacht het economisch gebied niet binnen te komen: er worden enkel diensten ingevoerd. Het geleasde goed verschijnt derhalve noch in de rekeningen van het buitenland noch in enige andere rekening.

Financiële leasing

8. Indien de huurder een producent is, verschijnt het duurzame goed aan het begin van de leaseperiode in zijn rekeningen als bruto-investeringen in vaste activa (P.51). Gedurende de volledige leaseperiode wordt het goed in de balans van de huurder geboekt als een materieel vast activum (AN.111) (tenzij hij zijn betalingsverplichtingen niet nakomt). Het verbruik van vaste activa (K.1) wordt ook in de rekeningen van de huurder geboekt. Aan het einde van de leaseperiode koopt de huurder het goed voor de restwaarde ervan en blijft het op zijn balans staan (a), of keert het gehuurde goed terug naar de verhuurder (b). In laatstgenoemd geval worden voor de huurder negatieve bruto-investeringen in vaste activa geboekt en verdwijnt het goed dus van zijn balans; het wordt dan eventueel opgenomen in de balans van de verhuurder of van een derde partij aan wie de verhuurder het heeft doorverkocht.

9. Gaat het bij de huurder om een huishouden en consument, dan wordt ervan uitgegaan dat de huurder het duurzame goed aan het begin van de leaseperiode heeft gekocht voor consumptie. Dit betekent dat de koopprijs van het geleasde goed aan het begin van de leaseperiode deel uitmaakt van de consumptieve bestedingen (P.3) van de huurder en dat het als duurzaam consumptiegoed uitsluitend als pro-memorie-post in zijn balans verschijnt.

Er wordt een fictieve lening (F.4) van de verhuurder aan de huurder geboekt. De hoofdsom van deze lening is de aankoopprijs van het geleasde goed plus de eventuele overdrachtskosten. Het uitstaande bedrag van de fictieve lening (AF.4) wordt in de balans van de verhuurder en van de huurder geboekt als vordering dan wel schuld. De huursom wordt gesplitst in twee elementen: terugbetaling van de hoofdsom (F.4) en rentebetalingen (D.41), waarbij de lening volledig is afgelost op het moment dat de financiële leasing eindigt.

10. Het rentetarief voor de fictieve lening is impliciet bepaald, zodat de gecumuleerde terugbetalingen gedurende de leaseperiode exact overeenkomen met de hoofdsom. Indien de huursom gedurende de hele looptijd constant blijft, zal het rentegedeelte mettertijd dalen en het aflossingsgedeelte dienovereenkomstig stijgen, zoals voor een lening die in gelijke termijnen wordt terugbetaald. Indien de hoofdsom, de huursom en de lengte van de leaseperiode voor ieder contract bekend zijn, kunnen het rentetarief, de rentebedragen en de aflossingen met behulp van standaardformules gemakkelijk worden berekend. Indien geen gedetailleerde informatie voor ieder leasecontract afzonderlijk beschikbaar is, wat in de praktijk vaak het geval is, dient te worden uitgegaan van redelijke veronderstellingen voor het uitvoeren van dergelijke berekeningen. In veel landen wordt financiële leasing in de bedrijfsadministratie ongeveer zo behandeld als hier is beschreven, wat het gemakkelijker maakt om de juiste gegevens te verkrijgen.

11. Wat de produktieactiviteit betreft, handelen financiële-leasemaatschappijen als financiële intermediairs. Aangezien zij gewoonlijk geen expliciet bedrag voor hun diensten in rekening brengen, betreft hun produktie in belangrijke mate of zelfs uitsluitend indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI), die op dezelfde wijze als diensten van andere financiële intermediairs worden berekend door van het te ontvangen inkomen uit vermogen de te betalen rente af te trekken, waarbij inkomen uit de investering van eigen vermogen(1) buiten beschouwing blijft. Sommige financiële-leasemaatschappijen gaan schulden aan bij andere onafhankelijke eenheden; in dat geval kan de te betalen rente worden vastgesteld en is de berekening van de IGDFI niet gecompliceerd. Andere financiële-leasemaatschappijen gaan daarentegen slechts schulden aan bij hun moedermaatschappij, zodat de te betalen rente moeilijk te meten valt en het noodzakelijk kan zijn het te betalen rentebedrag te schatten aan de hand van een adequaat rentepercentage.

Financiële-leasemaatschappijen worden ingedeeld in de institutionele subsector S.123 "Overige financiële intermediairs, m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen". De activiteit wordt ingedeeld in klasse 65.21 "Financiële leasing" van de NACE Rev.1.

12. Door de behandeling van financiële leasing in het ERS verschijnt het geleasde goed in geen enkele rekening van de verhuurder. Of de verhuurder een ingezeten, dan wel een niet-ingezeten eenheid is, heeft derhalve geen gevolgen voor de behandeling van het goed. Is de producent of verkoper van het goed een ingezeten eenheid en de huurder niet, dan wordt het geleasde goed geacht te zijn uitgevoerd (P.61) zodra de huurder het in bezit neemt, d.w.z. aan het begin van de leaseperiode. Is de huurder een ingezeten eenheid en de producent of verkoper niet, dan wordt het geleasde goed geacht te zijn ingevoerd (P.71) aan het begin van de leaseperiode.

Is de verhuurder een ingezeten eenheid en de huurder niet, dan wordt een lening (F.4/AF.4) geboekt van een ingezeten eenheid (de verhuurder) aan een niet-ingezeten eenheid (de huurder). Is de huurder een ingezeten eenheid en de verhuurder niet, dan wordt een lening geboekt van een niet-ingezeten eenheid (de verhuurder) aan een ingezeten eenheid (de huurder). Evenals bij leasecontracten tussen ingezetenen, vallen de huursommen uiteen in rentebetalingen (D.41) en terugbetalingen van de hoofdsom (F.4).

(1) Zie voor nadere informatie hoofdstuk III, punt 3.53.

Huurkoop

13. Het duurzame goed wordt geboekt alsof de koper het heeft aangeschaft op de dag dat hij ervan bezit neemt en tegen de prijs die hij zou hebben betaald bij een contante transactie. De koper krijgt een fictieve lening (F.4/AF.4) voor een even groot bedrag. Het ERS splitst de betalingen van de koper aan de financier in terugbetalingen van de hoofdsom (F.4) en rentebetalingen (D.41) volgens dezelfde methode als bij financiële leasing.

Wat de produktieactiviteit betreft, handelen financiers van huurkoopcontracten als financiële intermediairs. Aangezien zij gewoonlijk geen expliciet bedrag voor hun diensten in rekening brengen, betreft hun volledige produktie indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI), berekend door van het te ontvangen inkomen uit vermogen de te betalen rente af te trekken, waarbij inkomen uit de investering van eigen vermogen buiten beschouwing blijft. Evenals bij financiële leasing kan het moeilijk zijn het bedrag van de te betalen rente vast te stellen, zodat het moet worden geschat.

14. In de NACE Rev.1 worden financiers van huurkoopcontracten ingedeeld in klasse 65.22 "Overige kredietverstrekking". Ondernemingen die zich met huurkoop bezighouden, worden ingedeeld in subsector S.123 "Overige financiële intermediairs, m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen", maar er zijn ook financiers van huurkoopcontracten te vinden in sector S.14 "Huishoudens".

Indien de financier een ingezeten eenheid is en de koper niet, dan wordt het goed geacht te zijn uitgevoerd (P.61) zodra de koper het in bezit neemt. In dat geval verstrekt de financier een lening (F.4/AF.4) aan een niet-ingezeten eenheid (de koper). Is de koper een ingezeten eenheid en de financier niet, dan wordt het goed geboekt alsof het is ingevoerd (P.71) zodra het wordt geleverd aan de koper, die op datzelfde moment een lening krijgt (F.4/AF.4) van de niet-ingezeten financier. Terugbetalingen van de hoofdsom (F.4) en rentebetalingen (D.41) worden op dezelfde wijze geboekt als bij financiële leasing waarbij niet-ingezeten eenheden betrokken zijn.

BIJLAGE 3

VERZEKERINGEN

INLEIDING

1. Er zijn twee hoofdcategorieën verzekeringen: sociale verzekeringen en overige verzekeringen.

De sociale verzekeringen kunnen worden onderverdeeld in:

1) wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid;
2) privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming; en
3) door werkgevers beheerde sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming.

De overige verzekeringen kunnen worden onderverdeeld in:

1) overige levensverzekeringen, en
2) overige schadeverzekeringen.

Herverzekeringen en verzekeringshulpbedrijven worden in deze bijlage apart behandeld. Zij kunnen verband houden met sociale verzekeringen, maar hebben voornamelijk betrekking op de overige verzekeringen.

I DEFINITIES

a) Sociale verzekeringen

2. Sociale-verzekeringsstelsels zijn stelsels waarbij sociale premies worden betaald door werknemers of andere personen, dan wel door werkgevers ten behoeve van hun werknemers, opdat dezen of andere premiebetalers, degenen die van hen afhankelijk zijn of hun nabestaanden recht hebben op sociale uitkeringen. Sociale-verzekeringsstelsels dekken sociale risico's of behoeften[(1)]. Anders dan uitkeringen sociale voorzieningen zijn uitkeringen sociale verzekeringen afhankelijk van deelname in een verzekeringsstelsel.

3. Sociale-verzekeringsstelsels zijn vaak collectief georganiseerd, zodat de deelnemers niet zelf een individuele verzekeringspolis behoeven te sluiten. Sommige staan echter wel toe, of eisen dit zelfs, dat deelnemers een polis sluiten. Individuele polissen worden behandeld als deel van een sociaal-verzekeringsstelsel indien zij sociale risico's of behoeften dekken en als aan ten minste één van onderstaande drie voorwaarden wordt voldaan:

(a) deelname aan het stelsel is wettelijk of op grond van het arbeidscontract verplicht,
(b) het betreft een stelsel ten bate van een groep leden, en is beperkt tot deze groep, of
(c) de werkgever draagt aan het stelsel premies af voor een werknemer.

(1) Zie hoofdstuk 4, punten 4.83-4.86, voor een definitie van sociale risico's of behoeften.

a.1) Wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid

4. Dergelijke stelsels worden door overheidseenheden opgelegd, gecontroleerd en gefinancierd en bestrijken de hele gemeenschap of grote delen daarvan. Wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid kunnen al dan niet met fondsvorming werken. Ook als afzonderlijke fondsen kunnen worden geïdentificeerd, zijn deze toch het eigendom van de overheid en niet van de begunstigden van de stelsels. De inkomsten van wettelijke sociale-verzekeringsstelsels bestaan voornamelijk uit de premies die door individuen, dan wel door werkgevers ten behoeve van hun werknemers worden betaald, maar ook kunnen andere overheidseenheden middelen overdragen aan deze stelsels. Deelname in wettelijke sociale-verzekeringsstelsels is gewoonlijk, doch niet altijd, verplicht. De hoogte van de uitkeringen aan individuen wordt niet noodzakelijkerwijs bepaald door de eerder afgedragen premiebedragen.

Sociale-verzekeringsstelsels die overheidseenheden ten behoeve van hun eigen werknemers hebben ingesteld, worden niet als wettelijke sociale-verzekeringsstelsels beschouwd, maar als privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met of zonder fondsvorming.

a.2) Privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming

5. Er zijn twee categorieën van dergelijke stelsels. In de eerste plaats zijn er stelsels waarbij de sociale premies worden betaald aan verzekeringsmaatschappijen of zelfstandige pensioenfondsen, die institutionele eenheden vormen die onafhankelijk zijn van zowel werkgevers als werknemers. Deze verzekeringsmaatschappijen en zelfstandige pensioenfondsen zijn verantwoordelijk voor het beheer van de ontvangen middelen en de uitbetaling van de sociale uitkeringen. De tweede categorie bestaat uit stelsels waarbij werkgevers speciale reserves aanhouden ter financiering van de sociale uitkeringen. Deze zijn gescheiden van hun overige voorzieningen, maar vormen geen van de werkgever gescheiden institutionele eenheden; zij worden niet-zelfstandige pensioenfondsen genoemd.

a.3) Door werkgevers beheerde sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming

6. Dit zijn stelsels waarbij werkgevers uit hun eigen middelen sociale uitkeringen verrichten aan hun werknemers, voormalige werknemers of personen die van hen afhankelijk zijn, zonder dat hiervoor speciale voorzieningen zijn opgebouwd.

b) Overige verzekeringen

7. De overige verzekeringen bieden individuele institutionele eenheden die zijn blootgesteld aan bepaalde risico's, financiële bescherming tegen de gevolgen van bepaalde gebeurtenissen. Het gaat ook om een soort financiële intermediatie, omdat middelen worden aangetrokken van polishouders, die worden belegd in vorderingen of andere activa; deze dienen als technische voorzieningen ter voldoening aan toekomstige aanspraken die voortvloeien uit de in de verzekeringspolissen genoemde gebeurtenissen.

De overige-verzekeringspolissen van huishoudens kunnen dezelfde risico's of behoeften dekken als die welke door sociale-verzekeringsstelsels worden gedekt. Zij verschillen hiervan echter in zoverre dat zij worden gesloten op eigen initiatief van de individuele huishoudens en te hunner eigen bate, onafhankelijk van hun werkgevers of de overheid.

b.1) Overige levensverzekeringen

8. De houders van overige-levensverzekeringspolissen zijn uitsluitend ingezeten of niet-ingezeten huishoudens. De polishouder betaalt periodiek premies aan een verzekeringsmaatschappij, in ruil waarvoor deze een uitkering garandeert op een bepaalde datum of eerder, ingeval de polishouder voordien overlijdt. Indien de polishouder het contract voor de overeengekomen vervaldatum opzegt, heeft hij recht op een gedeeltelijke uitkering van de verzekeringsmaatschappij. Er wordt dus altijd een uitkering verstrekt aan de polishouder of diens nabestaanden. Verzekeringspolissen die uitsluitend een uitkering verstrekken in geval van overlijden binnen een bepaalde periode, worden gewoonlijk risicoverzekeringen op vaste termijn genoemd en worden niet tot de levensverzekeringen gerekend, maar tot de overige schadeverzekeringen.

Een levensverzekeringsaanspraak kan in één keer worden uitbetaald of in jaarlijkse uitkeringen. De aanspraak kan een vast bedrag betreffen of variëren naargelang het inkomen uit de belegging van de premies gedurende de verzekerde periode ("winstdelende" verzekeringen). Een bijzondere vorm van een winstdelende verzekering is de aan een beleggingsfonds gekoppelde verzekering, waarbij de aanspraak afhankelijk is van de waarde van een specifiek beleggingsfonds.

b.2) Overige schadeverzekeringen

9. Alle categorieën institutionele eenheden kunnen overige schadeverzekeringen afsluiten. Het betreft risicoverzekeringen op vaste termijn en verzekeringen tegen alle mogelijke risico's met uitzondering van dat van overlijden, zoals ongevallen, ziekte of brand. Erkende aanspraken worden gewoonlijk uitbetaald als een eenmalig bedrag, maar ook jaarlijkse betalingen zijn mogelijk. Deze verzekeringen leiden niet in alle gevallen tot een uitkering; het aantal rechthebbenden is altijd veel geringer dan het aantal polishouders. Voor een individuele polishouder bestaat er geen verband tussen de betaalde premies en de ontvangen bedragen, zelfs niet op de lange termijn.

c.1) Herverzekering

10. Een verzekeringsmaatschappij die verzekeringen afsluit met haar verzekeringnemers, draagt vaak een deel van de risico's over aan andere verzekeringsmaatschappijen. Dergelijke transacties tussen verzekeringsmaatschappijen worden herverzekeringen genoemd.

Zowel levens- als schadeverzekeraars verrichten herverzekeringstransacties. Verzekeringsmaatschappijen die herverzekeringen accepteren, kunnen daarnaast ook andere verzekeringen afsluiten met verzekeringnemers; zij kunnen zich echter ook specialiseren in herverzekeringen.

c.2) Verzekeringshulpbedrijven

11. Verzekeringshulpbedrijven houden zich in de eerste plaats bezig met nauw met verzekeringen verband houdende activiteiten, maar lopen zelf geen risico's. Tot de verzekeringshulpbedrijven behoren in het bijzonder:

- assurantiemakelaars;

- instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen;
- eenheden wier hoofdactiviteit het is toezicht te houden op verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen en verzekeringsmarkten.

II BOEKING IN DE REKENINGEN

12. Voor de duidelijkheid is onderstaande beschrijving van de verschillende soorten verzekeringen enkel gericht op ingezeten eenheden. Aan het einde van ieder deel wordt ingegaan op bijzonderheden ten aanzien van gevallen waarbij niet-ingezeten eenheden betrokken zijn.

a) Sociale verzekeringen

a.1) Wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid

13. De produktie van degenen die dergelijke stelsels beheren, maakt deel uit van de overheidsproduktie en wordt gewaardeerd tegen de produktiekosten. Dientengevolge wordt er geen beloning voor de dienstverlening door wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid berekend.

De werkgeversbijdragen aan wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid (D.121) worden geboekt als deel van de beloning van werknemers en verschijnen als te betalen post in de inkomensvormingsrekening van de sector van de werkgever en als te ontvangen post in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de sector huishoudens. De werkgeversbijdragen verschijnen opnieuw in de secundaire inkomensverdelingsrekening als deel van de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.6111), te betalen door de sector huishoudens en te ontvangen door de overheid. De premies ten laste van werknemers (D.6112) en van zelfstandigen en niet-werkenden (D.6113) worden eveneens in de secundaire inkomensverdelingsrekening opgenomen als te betalen door de sector huishoudens en te ontvangen door de overheid. Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld (D.621) verschijnen in de secundaire inkomensverdelingsrekening als te betalen door de overheid en te ontvangen door huishoudens, terwijl wettelijke uitkeringen sociale verzekeringen in natura in de tertiaire inkomensverdelingsrekening worden opgenomen in de rubrieken D.6311 en D.6312, te betalen door de overheid en te ontvangen door huishoudens.

14. De eenheden die wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid beheren, worden ingedeeld in subsector S.1314 "Wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen". De activiteit wordt in de NACE Rev.1 ingedeeld in klasse 75.30 "Verplichte sociale verzekeringen".

Indien een ingezetene werkt voor een niet-ingezeten werkgever, worden de sociale premies ten laste van werkgevers als een door het buitenland te betalen post in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland geboekt. Indien de werknemer ook deelneemt in een wettelijk sociaal-verzekeringsstelsel van een niet-ingezeten overheid, dienen alle te ontvangen en te betalen posten die gewoonlijk de overheidssector betreffen, te worden ontvangen of betaald door het buitenland en te worden opgenomen in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland. In het ERS vinden sociale overdrachten in natura echter uitsluitend plaats tussen ingezeten eenheden. Alle uitkeringen van niet-ingezeten wettelijke sociale-verzekeringsstelsels aan ingezetenen worden derhalve per definitie behandeld als sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura) (D.62).

Indien een niet-ingezetene werkt voor een ingezeten werkgever, worden de sociale premies ten laste van werkgevers als een door het buitenland te ontvangen post in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland geboekt. Indien de niet-ingezeten werknemer onder een binnenlands wettelijk sociaal-verzekeringsstelsel valt, worden de transacties tussen deze werknemer en de overheidssector geboekt in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland. Per definitie zijn alle uitkeringen aan niet-ingezeten werknemers sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura) (D.62).

Zie voor een voorbeeld van de voor wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid opgetekende stromen tabel AI.1.

a.2) Privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming

15. Door zelfstandige fondsen gefinancierde stelsels worden anders behandeld dan stelsels die door niet-zelfstandige fondsen worden gefinancierd. Voor zelfstandige fondsen wordt een beloning voor de verzekeringsdienst berekend op grond van:

de totale geïnde werkelijke premies

plus de totale premiesupplementen

(A)

minus de verschuldigde uitkeringen

minus de toename (plus de afname) van de voorzieningen van het pensioenfonds.

16. Alle vier posten worden geboekt exclusief waarderingsverschillen. De totale premiesupplementen zijn gelijk aan het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders, wat het inkomen is dat privaatrechtelijke sociale-verzekeringsinstellingen verwerven uit de belegging van hun technische en pensioenvoorzieningen. Het ERS beschouwt deze voorzieningen als eigendom van de polishouders, die derhalve het inkomen uit deze voorzieningen ontvangen. De beloning voor de verzekeringsdienst wordt geboekt als produktie (P.1) voor de zelfstandige fondsen en als consumptieve bestedingen (P.3) voor de sector huishoudens.

Voor niet-zelfstandige fondsen wordt geen beloning voor de dienstverlening berekend. De kosten van het beheer van dergelijke fondsen worden opgenomen bij de overige kostenelementen in de produktierekening van de werkgevers.

17. De overige transacties hebben betrekking op zelfstandige en niet-zelfstandige fondsen. De werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121) worden opgenomen als deel van de beloning van werknemers, een te betalen post in de inkomensvormingsrekening van de sector van de werkgever en een te ontvangen post in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens van de huishoudens met looninkomen. De werkgeverssector kan iedere institutionele sector zijn, met inbegrip van de overheid en de huishoudens (in hun hoedanigheid van werkgever). Het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (deel uitmakend van D.4) verschijnt in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens als een te betalen post voor de sector van het fonds en een te ontvangen post voor de sector huishoudens. Ingezeten zelfstandige fondsen worden ingedeeld in de subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen (S.125). Niet-zelfstandige fondsen behoren uiteraard tot dezelfde sector als de desbetreffende werkgever. De NACE Rev.1 deelt de activiteiten van pensioenfondsen in bij klasse 66.02 "Pensioenfondsen".

18. De werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers worden ook geboekt in de secundaire inkomensverdelingsrekening als deel van D.6111, te betalen door huishoudens en te ontvangen door de sector van het fonds. Dit geldt ook voor de sociale premies ten laste van werknemers (D.6112) en die ten laste van zelfstandigen en niet-werkenden (D.6113). De door werknemers, zelfstandigen en niet-werkenden betaalde premies zijn gelijk aan de rechtstreeks verrichte betalingen plus het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders, minus de beloning voor de verzekeringsdienst (laatstgenoemde post is nul voor niet-zelfstandige fondsen). Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming en pensioenen worden geboekt in de secundaire inkomensverdelingsrekening als te betalen door de fondsen en te ontvangen door huishoudens. Per definitie maken alle private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming deel uit van rubriek D.62: Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura).

19. De boeking in de financiële rekening omvat twee elementen:

a. de vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken (F.62), omvattende alle verschillen tussen de te betalen premies en de ontvangen premies, alsmede tussen de verschuldigde en de te betalen uitkeringen(2) Volgens afspraak wordt dit element opgenomen als een mutatie (zo nodig negatief) in de passiva van de fondsen en de activa van de huishoudens;

b. de voorzieningen pensioenverzekering (F.612), eveneens opgenomen als een mutatie (zo nodig negatief) in de passiva van de fondsen en de activa van de huishoudens. Dit element is gelijk aan de pensioenpremies ten laste van werkgevers en werknemers, als geboekt in de secundaire inkomensverdelingsrekening, minus de te betalen pensioenen.

20. Als gevolg van hun boeking in de financiële rekening, verschijnen F.612 en F.62 in de balans van de sector huishoudens (als actiefpost) en in die van de sector van het fonds (als passiefpost).

(2) De ontvangen werkelijke premies, die betrekking hebben op risico's gedurende de lopende periode, wijken gewoonlijk af van de te betalen werkelijke premies, die vaak betrekking hebben op risico's in de lopende en volgende periodes. Iets dergelijks geldt voor de verschuldigde en de te betalen uitkeringen: uitkeringen die verschuldigd zijn voor een gebeurtenis die in een bepaalde boekingsperiode plaatsvinden, behoeven wellicht pas in een latere periode te worden uitbetaald.

In de rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen wordt een correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering (D.8) opgenomen als een door de huishoudens te ontvangen en door het fonds te betalen post. Deze boeking is gelijk aan het tweede element van de boeking in de financiële rekening.

Werkgevers en de overheid storten soms extra bedragen in privaatrechtelijke sociale-verzekeringsinstellingen om de voorzieningen van deze fondsen te verhogen. Dergelijke betalingen worden in de kapitaalrekening geboekt als overige kapitaaloverdrachten (D.99), te betalen door de werkgevers- of de overheidssector en te ontvangen door de sector van het fonds. Aangezien de voorzieningen van de sociale-verzekeringsinstellingen als eigendom van de sector huishoudens worden beschouwd, moet hiervoor een correctie tussen de sector van het fonds en de sector huishoudens worden gemaakt. Deze correctie wordt geboekt als overige kapitaaloverdrachten (D.99), te betalen door de sector van het fonds en te ontvangen door de sector huishoudens.

21. Indien een ingezeten werknemer voor een niet-ingezeten werkgever werkt, worden de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121) geregistreerd als deel van de beloning van werknemers, te betalen door het buitenland en te ontvangen door de huishoudens. Indien de werkgever een niet-ingezeten eenheid is, zijn alle niet-zelfstandige sociale-verzekeringsinstellingen eveneens niet-ingezeten, terwijl een zelfstandig fonds een ingezeten of niet-ingezeten eenheid kan zijn. Indien de werknemer onder een niet-ingezeten fonds valt, verschijnen alle stromen tussen de sector huishoudens en de sector van het fonds als transacties tussen de sector huishoudens en het buitenland. De beloning voor de verzekeringsdienst (voor zelfstandige, niet-ingezeten fondsen) wordt opgenomen als invoer van diensten (P.72). De mutaties in de verzekeringstechnische voorzieningen (F.6) wordt in de rekening inzake financiële transacties van het buitenland geboekt, terwijl de overige stromen worden geregistreerd in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

22. Indien een niet-ingezeten werknemer werkt voor een ingezeten werkgever, maken de werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers (D.121) deel uit van de beloning van werknemers, te betalen door de sector van de werkgever en te ontvangen door het buitenland. Indien de niet-ingezeten werknemer valt onder een ingezeten sociale-verzekeringsinstelling, wordt de eventuele beloning voor de verzekeringsdienst beschouwd als uitvoer van diensten (P.62). Alle andere stromen tussen het fonds en de werknemer verschijnen als transacties tussen de sector van het fonds en het buitenland.

Vooral in geval van niet-ingezeten eenheden zijn niet altijd alle vereiste gegevens voorhanden. Soms moet de berekening van bepaalde te boeken posten daarom worden gebaseerd op veronderstellingen.

Zie voor een voorbeeld van de voor privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming geboekte stromen tabel AI.2.

a.3) Door werkgevers beheerde sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming

23. De kosten voor het beheer van sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming worden evenals die voor het beheer van de door niet-zelfstandige fondsen gefinancierde stelsels met de overige kostenelementen opgenomen in de produktierekening van de werkgever. Er wordt derhalve geen beloning voor de verzekeringsdienst berekend.

Aangezien sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming geen van de beherende werkgevers gescheiden afzonderlijke institutionele eenheden vormen, vinden alle transacties plaats tussen de sector van de werkgever en de sector huishoudens.

24. Het ERS beschouwt een werkgever die een stelsel zonder fondsvorming beheert, als iemand die hieraan toegerekende sociale premies (D.122) afdraagt ten behoeve van zijn werknemers. Deze premies maken deel uit van de beloning van werknemers en verschijnen als door de werkgever te betalen post in de inkomensvormingsrekening en door de huishoudens te ontvangen post in de rekening inzake bestemming van primaire inkomens. De toegerekende premies ten laste van werkgevers worden ook opgenomen in rubriek D.612 van de secundaire inkomensverdelingsrekening, als te betalen door huishoudens en te ontvangen door de werkgever. De hoogte van deze premie dient te worden vastgesteld aan de hand van de toekomstige uitkeringsverplichtingen van de werkgever. In de praktijk wordt de hoogte ervan echter gewoonlijk gelijkgesteld aan de in de lopende periode te betalen uitkeringen.

25. De werkelijke sociale premies ten laste van werknemers worden in voorkomend geval opgenomen in rubriek D.6112, als te betalen door huishoudens en te ontvangen door de sector van de werkgever. De secundaire inkomensverdelingsrekening toont voorts de pensioenen en andere uitkeringen in rubriek D.62, als te ontvangen door huishoudens en te betalen door de werkgever.

Sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming behoren uiteraard tot dezelfde institutionele sector als de betrokken werkgever. De NACE Rev.1 beschouwt deze stelsels als een hulpactiviteit.

26. Indien een ingezetene werkt voor een niet-ingezeten werkgever die een sociaal-verzekeringsstelsel zonder fondsvorming beheert, betreffen alle verrichtingen transacties tussen de sector huishoudens en het buitenland, die worden geboekt in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland. Indien een niet-ingezetene werkt voor een ingezeten werkgever die een dergelijk stelsel beheert, betreffen alle verrichtingen transacties tussen het buitenland en de sector van de werkgever, die worden geboekt in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Zie voor en voorbeeld van de door de werkgevers beheerde sociale-verzekeringsstelsels zonder fondsvorming tabel AI.3.

b) Overige verzekeringen

27. De produktie van overige verzekeringsdiensten, zowel levens- als schadeverzekeringen, wordt berekend als:

de geïnde werkelijke premies

plus de premiesupplementen

minus de geldige aanspraken (B)

minus de toename (plus de afname) van de actuariële voorzieningen en de voorzieningen voor winstdelende verzekeringen.

28. De geïnde werkelijke premies zijn de werkelijke premies die risico's gedurende de lopende periode dekken. Ze zijn gewoonlijk niet gelijk aan de te ontvangen werkelijke premies, aangezien deze vaak risico's in de huidige en volgende periodes dekken.

De premiesupplementen zijn gelijk aan het inkomen uit vermogen toegerekend aan de verzekeringspolishouders, wat het volledige inkomen uit de belegging van de verzekeringstechnische voorzieningen van verzekeringsmaatschappijen is, met uitzondering van enig inkomen uit hun eigen middelen. De verzekeringstechnische voorzieningen omvatten twee elementen: (a) vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken, voortkomend uit het verschil tussen geïnde en te ontvangen premies en tussen te betalen en geldige aanspraken en (b) actuariële voorzieningen en voorzieningen voor winstdelende verzekeringen. Laatstgenoemd element is enkel van toepassing bij levensverzekeringen. Verzekeringstechnische voorzieningen worden gewoonlijk belegd in vorderingen die inkomsten genereren in de vorm van rente of dividenden. Deze voorzieningen kunnen echter ook worden belegd in bijvoorbeeld vastgoed; in dat geval is het inkomen een exploitatieoverschot.

29. De geldige aanspraken hebben betrekking op gebeurtenissen die zich in de lopende periode voordoen. Vaak leiden aanspraken echter pas in een latere periode tot een betalingsverplichting. De geldige aanspraken zijn derhalve niet gelijk aan de te betalen aanspraken.

Wijzigingen in de actuariële voorzieningen en de voorzieningen voor winstdelende verzekeringen bestaan uit de toewijzing van middelen aan de actuariële voorzieningen en de voorzieningen voor winstdelende verzekeringen voor de vorming van de onder dergelijke verzekeringen gegarandeerde kapitaalbedragen. Deze voorzieningen betreffen uitsluitend levensverzekeringen.

De vier posten in vergelijking (B) dienen alle te worden gemeten exclusief waarderingsverschillen.

b.1) Overige levensverzekeringen

30. De totale produktie van de overige levensverzekeringen wordt berekend op basis van vergelijking (B) en verschijnt als post P.1 in de produktierekening van de subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen. De produktie van de overige levensverzekeringen is volledig bestemd voor consumptie door ingezeten en niet-ingezeten huishoudens. De produktie van levensverzekeringsdiensten moet dan ook worden verdeeld over de sector huishoudens en het buitenland naargelang de door ingezeten en niet-ingezeten huishoudens te betalen premies. Levensverzekeringsdiensten aan ingezetenen maken deel uit van de consumptieve bestedingen van huishoudens (P.3), terwijl die aan niet-ingezetenen vallen onder de rubriek uitvoer van diensten (P.62).

31. Er worden nog twee soorten transacties geboekt onder overige levensverzekeringen. In de rekening inzake bestemming van primaire inkomens komt het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (deel uitmakend van D.4) voor als te betalen door de sector van de verzekeringsmaatschappij en te ontvangen door huishoudens. In de financiële rekening worden de voorzieningen levensverzekering opgenomen als een mutatie (eventueel negatief) in de activa van de huishoudens en de passiva van de levensverzekeringsmaatschappijen. De mutatie in de voorzieningen levensverzekering heeft betrekking op alle mutaties in zowel de technische (F.62) als de actuariële voorzieningen en de voorzieningen voor winstdelende verzekeringen (F.611). De mutatie in de voorzieningen is derhalve gelijk aan de te betalen (en nog niet geïnde) werkelijke premies plus de premiesupplementen minus de te ontvangen (maar nog niet geldige) aanspraken en minus de beloning voor de verzekeringsdienst.

32. Wegens de boeking in de financiële rekening verschijnen F.611 en F.62 eveneens in de balans van de sectoren huishoudens (als een actiefpost) en verzekeringsondernemingen (als een passiefpost).

Evenals dit het geval is bij de beloning voor de verzekeringsdienst, dient het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders (= premiesupplementen) over de sector huishoudens en het buitenland te worden verdeeld naar rato van de betaalde premies.

Op institutioneel niveau worden levensverzekeringsmaatschappijen ingedeeld bij S.125 "Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen". De activiteiten worden in de NACE Rev.1 ingedeeld in klasse 66.01 "Levensverzekeringen".

33. Indien een ingezeten levensverzekeringsmaatschappij diensten verstrekt aan niet-ingezeten huishoudens, wordt de beloning voor de dienstverlening geboekt als uitvoer van diensten (P.62). Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders verschijnt als een door de verzekeringssector te betalen en door het buitenland te ontvangen post in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland. De mutatie in de voorzieningen levensverzekering wordt in de rekening inzake financiële transacties van het buitenland geboekt als mutatie in de activa van het buitenland en in de passiva van de verzekeringssector.

Indien ingezeten huishoudens worden gedekt door niet-ingezeten levensverzekeringsmaatschappijen, is de procedure in principe eenvoudig: de beloning voor de dienstverlening wordt geboekt als invoer van diensten (P.72), het toegerekende inkomen uit vermogen verschijnt in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland als door het buitenland te betalen en door de huishoudens te ontvangen post, en de mutatie in de voorzieningen levensverzekering wordt geboekt als mutatie in de activa van de huishoudens en de passiva van het buitenland. De voor de berekening van deze posten benodigde gegevens zijn gewoonlijk echter niet beschikbaar; meestal zijn alleen de te betalen premies bekend. Er moet daarom worden uitgegaan van hypotheses, bijvoorbeeld door de verhouding tussen de beloning voor de vezekeringsdienst en de premies, of tussen het toegerekende inkomen uit vermogen en de premies van ingezeten levensverzekeringsmaatschappijen toe te passen op de door ingezeten huishoudens aan niet-ingezeten levensverzekeringsmaatschappijen betaalde premies.

Zie voor een voorbeeld van de voor de overige levensverzekeringen opgetekende stromen tabel AI.4.

b.2) Overige schadeverzekeringen

34. De produktie (P.1) van de overige schadeverzekeringsmaatschappijen wordt berekend op basis van vergelijking (B) en verschijnt in de produktierekening van de subsector verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen. Schadeverzekeringsdiensten kunnen worden gebruikt als intermediair verbruik (P.2) door alle ingezeten sectoren, als consumptie door de sector huishoudens wanneer ze deel uitmaken van de consumptieve bestedingen (P.3) van de huishoudens, of als uitvoer (P.62). Wanneer schadeverzekeringsdiensten worden gebruikt als intermediair verbruik, dienen ze per bedrijfstak te worden uitgesplitst.

Vergelijking (B) moet worden gebruikt voor de schatting van de totale waarde van de produktie van schadeverzekeraars. De produktie dient dan te worden verdeeld over de gebruikende sectoren en bedrijfstakken naargelang de door iedere sector te betalen werkelijke premies. Terwijl de sector huishoudens deze verzekeringsdiensten gebruikt voor zowel consumptie als intermediair verbruik, zijn ze voor alle andere ingezeten sectoren uitsluitend bestemd voor intermediair verbruik. Het gebruik van schadeverzekeringsdiensten door huishoudens moet worden uitgesplitst in intermediair verbruik en consumptie naargelang de te betalen werkelijke premies. Premies die duidelijk verband houden met de produktieactiviteit van ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid, dienen te worden beschouwd als zijnde betaald voor intermediair verbruik, terwijl de overige door huishoudens betaalde premies verband houden met de consumptie.

35. In de rekening inzake bestemming van primaire inkomens wordt het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders geboekt als deel van D.4, te betalen door de verzekeringssector en te ontvangen door de sectoren van de polishouders. In het ideale geval zou het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders over de verschillende sectoren moeten worden verdeeld naargelang de voorzieningen die iedere sector van polishouders heeft opgebouwd, maar dit is in de praktijk nauwelijks haalbaar. Daarom moet het worden verdeeld naar verhouding van de door iedere sector van polishouders betaalde werkelijke premies.

36. In de secundaire inkomensverdelingsrekening worden de geïnde nettopremies geboekt als te betalen door alle sectoren van de polishouders en te ontvangen door de verzekeringssector. De geïnde nettopremies worden berekend door bij de geïnde werkelijke premies het inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders op te tellen en hiervan de waarde van de verleende diensten af te trekken. In vergelijking (B) zijn de geïnde nettopremies gelijk aan de geldige aanspraken(3). De secundaire inkomensverdelingsrekening toont voorts de geldige aanspraken als te betalen door de verzekeringssector en te ontvangen door alle sectoren van polishouders. Zowel de geïnde nettopremies als de geldige aanspraken vallen onder rubriek D.7 "Overige inkomensoverdrachten".

Sommige aanspraken vloeien voort uit schade aan eigendommen van derden of letsel van derden, die door de polishouder is veroorzaakt. In dergelijke gevallen worden geldige aanspraken geboekt als rechtstreeks door de verzekeringsmaatschappij te betalen aan de getroffenen en niet indirect via de polishouder.

(3) Geldige aanspraken zijn de bedragen die aan eisers verschuldigd zijn. De geldige aanspraken zijn dus niet gelijk aan de "aangemelde aanspraken" in de boeken van de verzekeringsmaatschappijen, aangezien deze ook de uitgaven voor het beheer van de aanspraken omvatten, die in de nationale rekeningen deel uitmaken van ofwel het intermediair verbruik ofwel de beloning van werknemers.

37. In de financiële rekening worden de voorzieningen schadeverzekering opgenomen als mutatie in de activa van de sectoren van de polishouders en de passiva van de verzekeringssector. De mutatie in de voorzieningen, ingedeeld bij F.62, is toe te schrijven aan vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken. F.62 verschijnt eveneens als een passiefpost in de balans van de schadeverzekeraar en als een actiefpost in de balans van polishouders.

De schadeverzekeringsmaatschappijen behoren tot NACE Rev.1-klasse 66.03 "Schade-, ziekte- en ongevallenverzekeringen". De institutionele sector is S.125 "Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen".

38. Wanneer niet-ingezeten eenheden een verzekeringsdekking kopen van een ingezeten schadeverzekeraar, wordt de beloning voor de dienstverlening gezien als uitvoer van diensten (P.62). Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders, geïnde nettopremies en geldige aanspraken worden geboekt in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland, terwijl de voorzieningen schadeverzekering worden opgenomen in de rekening inzake financiële transacties van het buitenland. In dit geval zijn de berekeningen voor het buitenland niet moeilijker dan die voor ongeacht welke sector van ingezeten polishouders.

Indien ingezeten eenheden verzekerd zijn bij een niet-ingezeten schadeverzekeraar, is de situatie gecompliceerder; gewoonlijk zijn er alleen gegevens over te betalen premies en te ontvangen aanspraken beschikbaar. Daarom wordt gebruik gemaakt van een vereenvoudigde methode, waarbij de voorzieningen van de schadeverzekeraars en hun inkomen uit vermogen op grond van die voorzieningen buiten beschouwing worden gelaten: de beloning voor de verzekeringsdienst, geboekt als invoer van diensten (P.72), wordt berekend aan de hand van de te betalen premies minus de te ontvangen aanspraken[4]. De te betalen nettopremies worden berekend als te betalen premies minus de beloning voor de verzekeringsdienst en zijn dus gelijk aan te ontvangen aanspraken. Zowel de te betalen nettopremies als de te ontvangen aanspraken worden geregistreerd in de rekening inzake inkomenstransacties van het buitenland.

Zie voor een voorbeeld van de voor de overige schadeverzekeringen opgenomen stromen tabel AI.5.

c.1) Herverzekering

39. Het ERS registreert herverzekeringstransacties op een eenvoudiger wijze dan rechtstreekse verzekeringstransacties (d.w.z. transacties tussen verzekeringsmaatschappijen en gewone polishouders). Het toont niet de desbetreffende stromen afzonderlijk (geïnde premies, geldige aanspraken, commissies enz.), maar de herverzekeringstransacties verschijnen gewoon als een dienst die door een herverzekeraar aan een rechtstreekse verzekeraar wordt verleend. De waarde van deze dienst is het saldo van alle stromen tussen herverzekeraar en rechtstreekse verzekeraar.

(4) Zo mogelijk dienen de posten "geïnde premies" en "geldige aanspraken" te worden gebruikt in plaats van "te betalen premies" en "te ontvangen aanspraken".

Voor ingezeten levens- en schadeverzekeringsmaatschappijen worden verleende herverzekeringsdiensten geboekt als produktie (P.1) en ontvangen herverzekeringsdiensten als intermediair verbruik (P.2). Herverzekeringsdiensten van ingezeten herverzekeraars aan niet-ingezeten verzekeraars verschijnen als uitvoer van diensten (P.62) en diensten van niet-ingezeten herverzekeraars aan ingezeten verzekeraars als invoer van diensten (P.72).

40. Voor ingezeten verzekeringsmaatschappijen kunnen gegevens over de produktie en het intermediaire verbruik van herverzekeringsdiensten uit de verzekeringsstatistieken worden verkregen. Het berekenen van de in- en uitvoer van herverzekeringsdiensten kan moeilijker zijn en is voornamelijk afhankelijk van de beschikbaarheid en de kwaliteit van betalingsbalansstatistieken. Het saldo van de herverzekeringsdiensten ten opzichte van het buitenland kan echter gemakkelijk worden afgeleid uit verzekeringsstatistieken.

Herverzekeringstransacties tussen ingezeten verzekeringsmaatschappijen worden vaak geconsolideerd. Ten einde in overeenstemming te zijn met de Europese verzekeringsrichtlijnen, beveelt het ERS echter aan de herverzekeringsdiensten ongeconsolideerd te boeken. Of herverzekeringsdiensten tussen ingezetenen geconsolideerd zijn of niet, is van invloed op het niveau van de produktie van verzekeringsdiensten, maar niet op saldi als de toegevoegde waarde, het exploitatieoverschot en de besparingen.

c.2) Verzekeringshulpbedrijven

41. De produktie van verzekeringshulpbedrijven wordt gewaardeerd op basis van de in rekening gebrachte honoraria of commissies. De produktie van instellingen zonder winstoogmerk die optreden als bedrijfsverenigingen voor verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen, wordt gewaardeerd op basis van de door de leden betaalde contributies. Deze produktie is voor de leden van deze verenigingen intermediair verbruik.

Institutionele eenheden die zich hoofdzakelijk bezighouden met verzekeringsondersteunende activiteiten worden ingedeeld bij S.124 "Ondersteunende financiële hulpbedrijven". De activiteiten worden in de NACE Rev.1 ingedeeld in klasse 67.20 "Ondersteunende activiteiten in verband met het verzekeringswezen en pensioenfondsen".

VERZEKERINGEN

CIJFERVOORBEELD

Tabel AI.1: Wettelijke sociale-verzekeringsstelsels van de overheid

Bestedingen										Middelen								
			S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1			
	Desbetreffende entiteiten van de															Desbetreffende entiteiten van de		
TOTAAL	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	IZW's t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	TRANSACTIES EN SALDI	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	IZW's t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Rekening inzake transacties van het buitenland	Goederen- en dienstenrekening	TOTAAL
									Inkomensvormingsrekening									
		0	155	8	0	45	4	98	D.12 Sociale premies t.l.v. werkgevers									
									Rekening inzake bestemming van primaire inkomens									
									D.12 Sociale premies t.l.v. werkgevers				155		155	0		155
									Secundaire inkomensverdelingsrekening									
		0	155		155				Sociale premies t.l.v. werkgevers			155			155	0		155
		0	76		76				Sociale premies t.l.v. werknemers			76			76	0		76
			32		32				D.6113 Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden			32			32	0		32
									D.621 Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld									
		0	232			232							232		232	0		232
									Tertiaire inkomensverdelingsrekening									
			78			78			D.6311 Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen				78		78			78
			65			65			D.6312 Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige				65		65			65

Tabel AI.2: Privaatrechtelijke sociale-verzekeringsstelsels met fondsvorming

Bestedingen										Middelen								
			S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1			
	Desbetreffende entiteiten van de															Desbetreffende entiteiten van de		
TOTAAL	Goederen- en diensten-rekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuis-houding	IZW's t.b.v. huishou-dens	Huishou-dens	Overheid	Financiële onderne-mingen	Niet-finan-ciële onderne-mingen	TRANSACTIES EN SALDI	Niet-finan-ciële onderne-mingen	Financiële onderne-mingen	Overheid	Huishou-dens	IZW's t.b.v. huis-houdens	Totale volkshuis-houding	Rekening inzake transacties van het buitenland	Goederen- en diensten-rekening	TOTAAL
									Rekening inzake transacties van het buitenland									
0		0							P.6 Uitvoer van goederen en diensten								0	0
0	0								P.7 Invoer van goederen en diensten							0		0
									Produktierekening									
3	3								P.1 Produktie		3				3			3
									Inkomensvormingsrekening									
19		0	19	2	0	3	0	14	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers voor privaatrechtelijke stelsels met fondsvorming									
									Rekening inzake bestemming van primaire inkomens									
									Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers voor privaatrechtelijke stelsels met fondsvorming				19		19	0		19
12		0	12				12		D.44 Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders				12		12	0		12
									Secundaire inkomensverdelingsrekening									
19		0	19		19				Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers voor privaatrechtelijke stelsels met fondsvorming	1	18	0	0	0	19	0		19
21		0	21		21				Netto sociale premies t.l.v. werknemers	1	20	0	0	0	21	0		21
29		0	29	0	0	0	28	1	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming				29		29	0		29
									Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen									0
3			3		3				P.3 Consumptieve bestedingen								3	3
11		0	11	0		0	10	1	D.8 Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering				11		11	0		11
									Financiële rekening									
11			11		11				F.612 Voorzieningen pensioenverzekering	1	10	0		0	11	0		11
1			1		1				F.62 Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken		1				1			1

Tableau AI.3: Door werkgevers beheerde stelsels zonder fondsvorming

Bestedingen **Middelen**

			S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1			
	Desbetreffende entiteiten van de															Desbetreffende entiteiten van de		
TOTAAL	Goederen- en dienstenrekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuishouding	IZW's t.b.v. huishoudens	Huishoudens	Overheid	Financiële ondernemingen	Niet-financiële ondernemingen	TRANSACTIES EN SALDI	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen	Overheid	Huishoudens	IZW's t.b.v. huishoudens	Totale volkshuishouding	Rekening inzake transacties van het buitenland	Goederen- en dienstenrekening	TOTAAL
									Inkomensvormingsrekening									
19		0	19	1	0	5	1	12	D.122 Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers									
									Rekening inzake bestemming van primaire inkomens									
									D.122 Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers				19		19	0		19
									Secundaire inkomensverdelingsrekening									
19		0	19		19				D.612 Toegerekende sociale premies	12	1	5	0	1	19	0		19
19		0	19	1	0	5	1	12	D.623 Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers				19		19	0		19

Tabel AI.4: Overige levensverzekering

Bestedingen **Middelen**

			S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1			
	Desbetreffende entiteiten van de															Desbetreffende entiteiten van de		
TOTAAL	Goederen- en diensten-rekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuis-houding	IZW's t.b.v. huishou-dens	Huishou-dens	Overheid	Financiële onderne-mingen	Niet-finan-ciële onderne-mingen	TRANSACTIES EN SALDI	Niet-finan-ciële onderne-mingen	Financiële onderne-mingen	Overheid	Huishou-dens	IZW's t.b.v. huis-houdens	Totale volkshuis-houding	Rekening inzake transacties van het buitenland	Goederen- en diensten-rekening	TOTAAL
									Rekening inzake transacties van het buitenland									
0		0							P.6 Uitvoer van goederen en diensten								0	0
0	0								P.7 Invoer van goederen en diensten							0		0
									Produktierekening									
4	4								P.1 Produktie		4				4			4
									Rekening inzake bestemming van primaire inkomens									
7			7				7		D.44 Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders				7		7	0		7
									Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen									
4		0	4		4				P.3 Consumptieve bestedingen								4	4
									Financiële rekening									
22		0	22		22				F.611 Voorzieningen levensverzekering		22				22	0		22

Tabel AI.5: Overige schadeverzekering

Bestedingen **Middelen**

			S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1			
	Desbetreffende entiteiten van de															Desbetreffende entiteiten van de		
TOTAAL	Goederen- en diensten-rekening	Rekening inzake transacties van het buitenland	Totale volkshuis-houding	IZW's t.b.v. huishou-dens	Huishou-dens	Overheid	Financiële onderne-mingen	Niet-finan-ciële onderne-mingen	TRANSACTIES EN SALDI	Niet-finan-ciële onderne-mingen	Financiële onderne-mingen	Overheid	Huishou-dens	IZW's t.b.v. huis-houdens	Totale volkshuis-houding	Rekening inzake transacties van het buitenland	Goederen- en diensten-rekening	TOTAAL
									Rekening inzake transacties van het buitenland								0	0
0		0							P.6 Uitvoer van goederen en diensten							0		0
0	0								P.7 Invoer van goederen en diensten									
									Produktierekening									
6	6								P.1 Produktie		6				6			6
4		0	4	0	3	0	0	1	P.2 Intermediair verbruik								4	4
									Rekening inzake bestemming van primaire inkomens									
6			6				6		D.44 Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	5	0	0	1	0	6	0		6
45		2	43	0	31	4	0	8	***Secundaire inkomensverdelingsrekening***		45				45			45
45		0	45				45		D.71 Schadeverzekeringspremies (netto)	6	0	1	35	0	42	3		45
									D.72 Schadeverzekeringsaanspraken									
2			2		2				***Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen***									
									P.3 Consumptieve bestedingen								2	2
2		0	2	0	2	0	0	0	***Financiële rekening***		2				2			
									F.62 Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken									2

BIJLAGE 4

CLASSIFICATIES EN REKENINGEN

DEEL I.
CLASSIFICATIES

A. Classificatie van institutionele sectoren (S)

S.1 Totale volkshuishouding

S.11 Niet-financiële ondernemingen

S.11001 Niet-financiële overheidsbedrijven
S.11002 Niet-financiële ondernemingen in handen van de binnenlandse private sector
S.11003 Niet-financiële ondernemingen in handen van het buitenland

S.12 Financiële ondernemingen

S.121 Centrale bank

S.122 Overige monetaire financiële instellingen
S.12201 Overheidssector
S.12202 Binnenlandse private sector
S.12203 In handen van het buitenland

S.123 Overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen
S.12301 Overheidssector
S.12302 Binnenlandse private sector
S.12303 In handen van het buitenland

S.124 Financiële hulpbedrijven
S.12401 Overheidssector
S.12402 Binnenlandse private sector
S.12403 In handen van het buitenland

S.125 Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen
S.12501 Overheidssector
S.12502 Binnenlandse private sector
S.12503 In handen van het buitenland

S.13 Overheid

S.1311 Centrale overheid
S.1312 Deelstaatoverheid
S.1313 Lagere overheid
S.1314 Wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen

S.14 Huishoudens

S.141 + S.142 Huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening

S.143 Huishoudens met looninkomen

S.144 Huishoudens met inkomen uit vermogen of met lopende inkomsten
S.1441 Huishoudens met inkomen uit vermogen
S.1442 Huishoudens met pensioeninkomen
S.1443 Huishoudens met andere lopende inkomsten

S.145 Personen in instellingen

S.15 Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens

S.2 Buitenland

S.21 Europese Unie
S.211 Lid-Staten van de EU
S.212 Instellingen van de EU

S.22 Derde landen en internationale organisaties

B. Classificatie van transacties en andere stromen

1. Transacties in goederen en diensten (produkten) (P)

P.1 Produktie

P.11 Marktproduktie
P.119 Correctie voor IGDFI
P.12 Produktie voor eigen finaal gebruik
P.13 Overige niet-marktproduktie

P.2 Intermediair verbruik

P.3 Consumptieve bestedingen

P.31 Individuele consumptieve bestedingen
P.32 Collectieve consumptieve bestedingen

P.4 Werkelijke consumptie

P.41 Werkelijke individuele consumptie
P.42 Werkelijke collectieve consumptie

P.5 Investeringen (bruto)

P.51 Investeringen in vaste activa (bruto)
P.511 Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa
P.5111 Aankopen van nieuwe materiële vaste activa
P.5112 Aankopen van gebruikte materiële vaste activa
P.5113 Verkopen van gebruikte materiële vaste activa

P.512 Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa
P.5121 Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa
P.5122 Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa
P.5123 Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa

P.513 Toevoegingen aan de waarde van niet-financiële niet-geproduceerde activa
P.5131 Belangrijke verbeteringen van niet-financiële niet-geproduceerde activa
P.5132 Overdrachtskosten op transacties in niet-financiële niet-geproduceerde activa

P.52 Veranderingen in voorraden

P.53 Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden

P.6 Uitvoer van goederen en diensten

P.61 Uitvoer van goederen
P.62 Uitvoer van diensten

P.7 Invoer van goederen en diensten

P.71 Invoer van goederen
P.72 Invoer van diensten
2. Verdelingstransacties (D)

D.1 Beloning van werknemers

D.11 Lonen

D.12 Sociale premies t.l.v. werkgevers
D.121 Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers
D.122 Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers

D.2 Belastingen op produktie en invoer

D.21 Produktgebonden belastingen
D.211 Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)
D.212 Belastingen op invoer (exclusief BTW)
D.2121 Invoerrechten
D.2122 Overige belastingen op invoer
D.214 Overige produktgebonden belastingen

D.29 Niet-produktgebonden belastingen op produktie

D.3 Subsidies

D.31 Produktgebonden subsidies
D.311 Subsidies op invoer
D.319 Overige produktgebonden subsidies

D.39 Niet-produktgebonden subsidies

D.4 Inkomen uit vermogen

D.41 Rente

D.42 Winstuitkeringen
D.421 Dividenden
D.422 Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen

D.43 Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen

D.44 Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders

D.45 Pachten en concessies

D.5 Belastingen op inkomen, vermogen enz.

D.51 Belastingen op inkomen
D.59 Belastingen op vermogen enz.

D.6 Sociale premies en uitkeringen

D.61 Sociale premies
D.611 Werkelijke sociale premies
D.6111 Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers
D.61111 Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers
D.61112 Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers
D.6112 Sociale premies t.l.v. werknemers
D.61121 Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers
D.61122 Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers
D.6113 Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden
D.61131 Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden
D.61132 Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden
D.612 Toegerekende sociale premies

D.62 Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)
D.621 Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld
D.622 Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming
D.623 Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers
D.624 Uitkeringen sociale voorziening in geld

D.63 Sociale overdrachten in natura
D.631 Sociale uitkeringen in natura
D.6311 Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen
D.6312 Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige
D.6313 Uitkeringen sociale voorziening in natura
D.632 Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten

D.7 Overige inkomensoverdrachten

D.71 Schadeverzekeringspremies (netto)
D.72 Schadeverzekeringsaanspraken
D.73 Inkomensoverdrachten binnen de overheid
D.74 Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking
D.75 Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.

D.8 Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering

D.9 Kapitaaloverdrachten

D.91 Vermogensheffingen
D.92 Investeringsbijdragen
D.99 Overige kapitaaloverdrachten

3. Financiële transacties (F)
(Verwerving van vorderingen (netto)/aangaan van schulden(netto))

F.1 Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)

F.11 Monetair goud
F.12 Bijzondere trekkingsrechten (SDR's)

F.2 Chartaal geld en deposito's

F.21 Chartaal geld
F.22 Girale deposito's
F.29 Overige deposito's en spaartegoeden

F.3 Effecten m.u.v. aandelen

F.33 Effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)
F.331 Kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)
F.332 Langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)

F.34 Financiële derivaten

F.4 Leningen [a)]

F.41 Kortlopende leningen
F.42 Langlopende leningen

F.5 Aandelen en overige deelnemingen [a)]

F.51 Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
F.511 Beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
F.512 Niet-beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
F.513 Overige deelnemingen
F.52 Participaties in beleggingsinstellingen

F.6 Verzekeringstechnische voorzieningen

F.61 Voorzieningen pensioen- en levensverzekering
F.611 Voorzieningen levensverzekering
F.612 Voorzieningen pensioenverzekering

F.62 Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken

F.7 Handelskredieten en transitorische posten [a)]

F.71 Handelskredieten
F.79 Transitorische posten

---

a) Pro-memorie-post: F.m Directe buitenlandse investeringen.

4. Overige transacties en overige mutaties in activa (K)

K.1 Verbruik van vaste activa

K.2 Saldo aan- en verkopen van niet-financiële niet-geproduceerde activa

K.21 Saldo aan- en verkopen van grond en andere materiële niet-geproduceerde activa
K.211 Aankopen van grond en andere materiële niet-geproduceerde activa
K.212 Verkopen van grond en andere materiële niet-geproduceerde activa

K.22 Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa
K.221 Aankopen van immateriële niet-geproduceerde activa
K.222 Verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa

K.3 Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa

K.4 Economisch ontstaan van geproduceerde activa

K.5 Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen

K.6 Economisch verlies van niet-geproduceerde activa

K.61 Uitputting van natuurlijke hulpbronnen
K.62 Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa

K.7 Verlies door rampen

K.8 Niet-gecompenseerde confiscaties

K.9 Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.

K.10 Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.

K.11 Nominale waarderingsverschillen

K.11.1 Neutrale waarderingsverschillen
K.11.2 Reële waarderingsverschillen

K.12 Wijzigingen in classificaties en structuur

K.12.1 Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur
K.12.2 Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva
K.12.21 Monetisatie/demonetisatie van goud
K.12.22 Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva

C. Classificatie van saldi [b] (B)

B.1 Toegevoegde waarde / B.1* Binnenlands produkt

B.2 Exploitatieoverschot

B.3 Gemengd inkomen

B.4 Inkomen uit bedrijfsuitoefening

B.5 Saldo primaire inkomens / B.5* Nationaal inkomen

B.6 Beschikbaar inkomen

B.7 Alternatief beschikbaar inkomen

B.8 Besparingen

B.9 Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)

B.10 Mutaties in het vermogenssaldo

B.10.1 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten [c][d]
B.10.2 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa
B.10.3 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen
B.10.31 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen
B.10.32 Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen

B.11 Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland

B.12 Saldo lopende transacties van het buitenland

B.90 Vermogenssaldo

BF.90 Netto-vorderingen

---

b) Alle saldi kunnen bruto of netto (met of zonder verbruik van vaste activa) worden gemeten. Aan de code voor een brutosaldo wordt de letter "g" toegevoegd en aan die voor een nettosaldo de letter "n".

c) "Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten" is in de structuur van het stelsel geen saldo. Het is het totaal van de rechterzijde van de kapitaalrekening. Aangezien het evenwel een belangrijke component van de mutaties in het vermogenssaldo is, wordt het samen met de andere componenten gecodeerd.

d) "Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten" heeft voor het buitenland betrekking op de mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. het saldo lopende transacties van het buitenland en kapitaaltransacties.

D. Classificatie van activa (A)

1. Niet-financiële activa (AN)

AN.1 Geproduceerde activa

AN.11 Vaste activa
AN.111 Materiële vaste activa
AN.1111 Woningen
AN.1112 Overige bouwwerken
AN.11121 Bedrijfsgebouwen
AN.11122 Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
AN.1113 Vervoermiddelen, machines en werktuigen
AN.11131 Vervoermiddelen
AN.11132 Machines en werktuigen
AN.1114 In cultuur gebrachte activa
AN.11141 Vee
AN.11142 Aanplant van bomen met een regelmatige opbrengst

AN.112 Immateriële vaste activa
AN.1121 Exploratie van minerale reserves
AN.1122 Computerprogrammatuur
AN.1123 Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid
AN.1129 Overige immateriële vaste activa

AN.12 Voorraden
AN.121 Grondstoffen en halffabrikaten
AN.122 Onderhanden werk
AN.1221 Onderhanden werk van in cultuur gebrachte activa
AN.1222 Overig onderhanden werk
AN.123 Gereed produkt
AN.124 Handelsgoederen

AN.13 Kostbaarheden
AN.131 Edele metalen en edelstenen
AN.132 Antiquiteiten en kunstobjecten
AN.139 Overige kostbaarheden

AN.2 Niet-geproduceerde activa

AN.21 Materiële niet-geproduceerde activa
AN.211 Grond
AN.2111 Bebouwde grond
AN.2112 Landbouwgrond
AN.2113 Recreatief gebied (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater)
AN.2119 Overige grond (inclusief daaraan verbonden oppervlaktewater)

AN.212 Minerale reserves
AN.2121 Kolen-, aardolie- en aardgasreserves
AN.2122 Minerale metaalreserves
AN.2123 Overige minerale reserves

AN.213 Niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen

AN.214 Water

AN.22 Immateriële niet-geproduceerde activa
AN.221 Octrooien
AN.222 Lease- en andere overdraagbare contracten
AN.223 Aangekochte goodwill
AN.229 Overige immateriële niet-geproduceerde activa

2. Financiële activa en passiva (vorderingen en schulden) (AF)

AF.1 Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)

AF.11 Monetair goud
AF.12 Bijzondere trekkingsrechten (SDR's)

AF.2 Chartaal geld en deposito's

AF.21 Chartaal geld
AF.22 Girale deposito's
AF.29 Overige deposito's en spaartegoeden

AF.3 Effecten m.u.v. aandelen

AF.33 Effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)
AF.331 Kortlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)
AF.332 Langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten)
AF.34 Financiële derivaten

AF.4 Leningen e)

AF.41 Kortlopende leningen
AF.42 Langlopende leningen

AF.5 Aandelen en overige deelnemingen e)

AF.51 Aandelen en overige deelnemingen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
AF.511 Beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
AF.512 Niet-beursgenoteerde aandelen (exclusief participaties in beleggingsinstellingen)
AF.513 Overige deelnemingen
AF.52 Participaties in beleggingsinstellingen

---

e) Pro-memorie-post AF.m: Directe buitenlandse investeringen.

AF.6 Verzekeringstechnische voorzieningen

AF.61 Voorzieningen pensioen- en levensverzekering
AF.611 Voorzieningen levensverzekering
AF.612 Voorzieningen pensioenverzekering
AF.62 Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken

AF.7 Handelskredieten en transitorische posten

AF.71 Handelskredieten
AF.79 Transitorische posten

A60

Code	Omschrijving	Referenties NACE Rev.1
01	Landbouw, jacht en diensten in verband met deze activiteiten	01
02	Bosbouw en diensten in verband met de bosbouw	02
05	Visserij en het kweken van vis en van schaal- en schelpdieren; diensten in verband met de visserij	05
10	Winning van steenkool, bruinkool en turf	10
11	Winning van aardolie en aardgas; diensten in verband met de aardolie- en aardgaswinning	11
12	Winning van uranium- en thoriumerts	12
13	Winning van metaalertsen	13
14	Overige winning van delfstoffen	14
15	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken	15
16	Vervaardiging van tabaksprodukten	16
17	Vervaardiging van textiel	17
18	Vervaardiging van kleding; bereiden en verven van bont	18
19	Looien en bewerken van leer; vervaardiging van koffers, tassen, zadel- en tuigmakerswerk en schoeisel	19
20	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	20
21	Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren	21
22	Uitgeverijen, drukkerijen en reproduktie van opgenomen media	22
23	Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieprodukten en splijt- en kweekstoffen	23
24	Vervaardiging van chemische produkten	24
25	Vervaardiging van produkten van rubber of kunststof	25
26	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale produkten	26
27	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	27
28	Vervaardiging van produkten van metaal, exclusief machines en apparaten	28
29	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	29
30	Vervaardiging van kantoormachines en computers	30
31	Vervaardiging van elektrische machines en apparaten, n.e.g.	31
32	Vervaardiging van audio-, video- en telecommunicatieapparatuur	32
33	Vervaardiging van medische apparatuur en instrumenten, van precisie- en optische instrumenten en van uurwerken	33
34	Vervaardiging van auto's, aanhangwagens en opleggers	34
35	Vervaardiging van overige transportmiddelen	35
36	Vervaardiging van meubelen; overige industrie	36
37	Recycling	37
40	Produktie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en warm water	40
41	Winning, zuivering en distributie van water	41
45	Bouwnijverheid	45
50	Verkoop, onderhoud en reparatie van auto's en motorrijwielen; kleinhandel in motorbrandstoffen	50

A60

Code	Omschrijving	Referenties NACE Rev.1
51	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in auto's en motorrijwielen	51
52	Kleinhandel, met uitzondering van de kleinhandel in auto's en motorrijwielen; reparatie van consumentenartikelen	52
55	Hotels en restaurants	55
60	Vervoer te land; vervoer via pijpleidingen	60
61	Vervoer over water	61
62	Luchtvaart	62
63	Vervoerondersteunende activiteiten; reisbureaus	63
64	Post en telecommunicatie	64
65	Financiële instellingen, exclusief het verzekeringswezen en pensioenfondsen	65
66	Verzekeringswezen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen	66
67	Ondersteunende activiteiten in verband met financiële instellingen	67
70	Exploitatie van en handel in onroerend goed	70
71	Verhuur van machines en werktuigen zonder bedieningspersoneel en van overige roerende goederen	71
72	Activiteiten in verband met computers	72
73	Speur- en ontwikkelingswerk	73
74	Overige zakelijke dienstverlening	74
75	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	75
80	Onderwijs	80
85	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	85
90	Afvalwater- en afvalverzameling	90
91	Verenigingen, n.e.g.	91
92	Cultuur, sport en recreatie	92
93	Overige diensten	93
95	Particuliere huishoudens met werknemers	95
99	Extraterritoriale organisaties en lichamen	99

A31

Code	Omschrijving	Referenties NACE Rev.1
AA	Landbouw, jacht en bosbouw	A
BB	Visserij	B
CA	Winning van energiehoudende delfstoffen	CA
CB	Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	CB
DA	Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	DA
DB	Vervaardiging van textiel en textielprodukten	DB
DC	Vervaardiging van leer en produkten van leer	DC
DD	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	DD
DE	Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	DE
DF	Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieprodukten en splijt- en kweekstoffen	DF
DG	Vervaardiging van chemische produkten en van synthetische of kunstmatige vezels	DG
DH	Vervaardiging van produkten van rubber of kunststof	DH
DI	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale produkten	DI
DJ	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en vervaardiging van produkten van metaal	DJ
DK	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	DK
DL	Vervaardiging van elektrische en optische apparaten en instrumenten	DL
DM	Vervaardiging van transportmiddelen	DM
DN	Overige industrie	DN
EE	Produktie en distributie van elektriciteit, gas en water	E
FF	Bouwnijverheid	F
GG	Groothandel en kleinhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	G
HH	Hotels en restaurants	H
II	Vervoer, opslag en communicatie	I
JJ	Financiële instellingen	J
KK	Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	K
LL	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	L
MM	Onderwijs	M
NN	Gezondsheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	N
OO	Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal- culturele en persoonlijke diensten	O
PP	Particuliere huishoudens met werknemers	P
QQ	Extraterritoriale organisaties en lichamen	Q

A17

Code	Omschrijving	Referenties NACE Rev.1
A	Landbouw, jacht en bosbouw	A
B	Visserij	B
C	Winning van delfstoffen	C
D	Industrie	D
E	Produktie en distributie van elektriciteit, gas en water	E
F	Bouwnijverheid	F
G	Groothandel en kleinhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	G
H	Hotels en restaurants	H
I	Vervoer, opslag en communicatie	I
J	Financiële instellingen	J
K	Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	K
L	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	L
M	Onderwijs	M
N	Gezondsheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	N
O	Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal- culturele en persoonlijke diensten	O
P	Particuliere huishoudens met werknemers	P
Q	Extraterritoriale organisaties en lichamen	Q

P60

Code	Omschrijving	Referenties CPA
01	Produkten van de landbouw, jacht en diensten in verband met deze activiteiten	01
02	Produkten van de bosbouw en diensten in verband met de bosbouw	02
05	Vis en visprodukten, diensten in verband met de visserij	05
10	Steenkool en bruinkool; turf	10
11	Ruwe aardolie en aardgas; diensten in verband met de aardolie- en aardgaswinning, exclusief exploratie	11
12	Uranium- en thoriumertsen	12
13	Metaalertsen	13
14	Andere delfstoffen	14
15	Voedingsmiddelen en dranken	15
16	Tabaksprodukten	16
17	Textiel	17
18	Kleding; bont	18
19	Leder en lederwaren	19
20	Hout en produkten van hout en kurk (exclusief meubelen), artikelen van riet en van vlechtwerk	20
22	Drukwerk en opgenomen media	22
21	Pulp, papier en papierwaren	21
23	Cokes, geraffineerde aardolieprodukten en splijt- en kweekstoffen	23
24	Chemische produkten en synthetische of kunstmatige vezels	24
25	Produkten van rubber of kunststof	25
26	Overige niet-metaalhoudende minerale produkten	26
27	Metalen in primaire vorm	27
28	Produkten van metaal, andere dan machines en apparaten	28
29	Machines, apparaten en werktuigen n.e.g.	29
30	Kantoormachines en computers	30
31	Electrische machines en apparaten n.e.g.	31
32	Radio-, televisie- en telecommunicatieapparatuur	32
33	Medische apparatuur en instrumenten, precisie- en optische instrumenten en uurwerken	33
34	Motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	34
35	Overige transportmiddelen	35
36	Meubelen; overige goederen en produkten n.e.g.	36
37	Gerecycleerde secundaire grondstoffen	37
40	Elektriciteit, gas, stoom en warm water	40
41	Gewonnen en gezuiverd water, distributie van water	41
45	Bouwnijverheid	45
50	Handel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorrijwielen; detailhandel in motorbrandstoffen	50

P60

Code	Omschrijving	Referenties CPA
51	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorrijwielen	51
52	Detailhandel, met uitzondering van de detailhandel in motorvoertuigen en motorrijwielen; reparatie van persoonlijke en huishoudelijke artikelen	52
55	Hotels en restaurants	55
60	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	60
61	Vervoer over water	61
62	Luchtvervoer	62
63	Vervoerondersteunende activiteiten; reisbureaus	63
64	Post en telecommunicatie	64
65	Diensten van financiële instellingen, exclusief het verzekeringswezen en pensioenfondsen	65
66	Diensten van het verzekeringswezen en van pensioenfondsen, exclusief die op het gebied van verplichte sociale verzekeringen	66
67	Ondersteunende diensten in verband met financiele instellingen	67
70	Exploitatie van en handel in onroerend goed	70
71	Verhuur van machines, apparatuur en werktuigen zonder bedieningspersoneel en van persoonlijke en huishoudelijke artikelen	71
72	Diensten in verband met computers	72
73	Speur- en ontwikkelingswerk	73
74	Overige zakelijke diensten	74
75	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekering	75
80	Onderwijs	80
85	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	85
90	Afvalwater- en afvalverzameling en -verwerking	90
91	Diensten van verenigingen, n.e.g.	91
92	Cultuur, sport en recreatie	92
93	Overige diensten	93
95	Diensten van werknemers in particuliere huishoudens	95
99	Diensten van extraterritoriale organisaties en instellingen	99

P31

Code	Omschrijving	Referenties CPA
AA	Produkten van de landbouw, jacht en bosbouw	A
BB	Visserij	B
CA	Steenkool en bruinkool; turf; ruwe aardolie en aardgas; uranium en thorium	CA
CB	Metaalertsen en andere delfstoffen	CB
DA	Voedings- en genotmiddelen	DA
DB	Textiel en textielprodukten	DB
DC	Leder en lederwaren	DC
DD	Hout en produkten van hout	DD
DE	Pulp, papier en papierwaren; drukwerk en dergelijke	DE
DF	Cokes, geraffineerde aardolieprodukten en splijt- en kweekstoffen	DF
DG	Chemische produkten en synthetische of kunstmatige vezels	DG
DH	Produkten van rubber of kunststof	DH
DI	Overige niet-metaalhoudende minerale produkten	DI
DJ	Metalen in primaire vorm en produkten van metaal	DJ
DK	Machines, apparaten en werktuigen n.e.g.	DK
DL	Elektrische en optische apparaten en instrumenten	DL
DM	Transportmiddelen	DM
DN	Overige goederen en produkten n.e.g.	DN
EE	Elektriciteit, gas, stoom en warm water	E
FF	Bouwnijverheid	F
GG	Groothandel en detailhandel; reparatie van motorvoertuigen, motorrijwielen en persoonlijke en huishoudelijke artikelen	G
HH	Hotels en restaurants	H
II	Vervoer, opslag en communicatie	I
JJ	Diensten van financiele instellingen	J
KK	Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	K
LL	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekering	L
MM	Onderwijs	M
NN	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	N
OO	Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociale en persoonlijke diensten	O
PP	Diensten van werknemers in particuliere huishoudens	P
QQ	Diensten van extraterritoriale organisaties en instellingen	Q

P17

Code	Omschrijving	Referenties CPA
A	Produkten van de landbouw, jacht en bosbouw	A
B	Visserij	B
C	Delfstoffen	C
D	Industriële produkten	D
E	Elektriciteit, gas, stoom en warm water	E
F	Bouwnijverheid	F
G	Groothandel en detailhandel; reparatie van motorvoertuigen, motorrijwielen en persoonlijke en huishoudelijke artikelen	G
H	Hotels en restaurants	H
I	Vervoer, opslag en communicatie	I
J	Diensten van financiele instellingen	J
K	Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	K
L	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekering	L
M	Onderwijs	M
N	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	N
O	Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociale en persoonlijke diensten	O
P	Diensten van werknemers in particuliere huishoudens	P
Q	Diensten van extraterritoriale organisaties en instellingen	Q

A6		
Code	Omschrijving	Referentie NACE Rev.1
1	Landbouw, jacht en bosbouw; visserij en aquicultuur	A + B
2	Industrie en energie	C + D + E
3	Bouwnijverheid	F
4	Handel, reparatie van auto's en consumentenartikelen, hotels en restaurants; vervoer en communicatie	G + H + I
5	Financiële instellingen, exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	J + K
6	Overige dienstverlening	L t/m P

A3		
Code	Omschrijving	Referentie NACE Rev.1
1	Landbouw, jacht en bosbouw; visserij en aquicultuur	A + B
2	Industrie, energie en bouwnijverheid	C + D + E + F
3	Dienstverlening	G t/m P

P6		
Code	Omschrijving	Referentie CPA
1	Produkten van de landbouw, bosbouw, visserij en aquicultuur	A + B
2	Delfstoffen, industriële produkten, energie	C + D + E
3	Bouwkundige en civieltechnische werken	F
4	Handel, reparaties, diensten van hotels en restaurants, vervoer en communicatie	G + H + I
5	Diensten van financiële instellingen, exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	J + K
6	Overige dienstverlening	L t/m P

P3		
Code	Omschrijving	Referentie CPA
1	Produkten van de landbouw, bosbouw, visserij en aquicultuur	A + B
2	Delfstoffen, industriële produkten, energie, bouwkundige en civieltechnische werken	C + D + E + F
3	Dienstverlening	G t/m P

Pi6		
Code	Omschrijving	Referentie CPA
1	Produkten van de landbouw, bosbouw, visserij en aquicultuur	01 + 02 + 05
	Uitrustingsstukken:	---
2	Produkten van metaal en machines	28 t/m 33 + 36
3	Transportmiddelen	34 + 35
	Bouwkundige en civieltechnische werken	45
4	waarvan woningen	---
5	waarvan andere bouwkundige en civieltechnische werken	---
6	Overige produkten	Overige afdelingen

Pi3		
Code	Omschrijving	Referentie CPA
1	Produkten van metaal en machine, transportmiddelen	28 t/m 36
2	Bouwkundige en civieltechnische werken	45
3	Overige produkten	Overige afdelingen

F. Classificatie van individuele verbruiksfuncties (COICOP)

(niveaus met een en twee cijfers)

1. Voedings- en genotmiddelen

    1.1 Voedingsmiddelen
    1.2 Dranken
    1.3 Tabak

2. Kleding en schoeisel

    2.1 Kleding
    2.2 Schoeisel

3. Huisvesting, water, elektriciteit, gas en andere brandstoffen

    3.1 Huur (bruto)
    3.2 Normaal onderhoud en reparatie van de woning
    3.3 Andere diensten in verband met de woning
    3.4 Elektriciteit, gas en andere brandstoffen

4. Stoffering, huishoudelijke apparaten en dagelijks onderhoud van het huis

    4.1 Meubelen, stoffering en decoraties, vloerbedekking, reparaties hieraan
    4.2 Huishoudtextiel
    4.3 Verwarmingsapparatuur, kooktoestellen, koelkasten, wasmachines en andere grote huishoudelijke apparaten, incl. installatie en reparaties
    4.4 Vaat- en glaswerk en huishoudelijke artikelen
    4.5 Gereedschappen en werktuigen voor huis en tuin
    4.6 Goederen en diensten voor het dagelijks onderhoud van de woning

5. Gezondheid

    5.1 Geneesmiddelen en farmaceutische produkten; therapeutische apparaten en toestellen
    5.2 Medische en paramedische diensten buiten ziekenhuizen
    5.3 Diensten van ziekenhuizen
    5.4 Diensten van ziekte- en ongevallenverzekeringen

6. Vervoer

    6.1 Aankoop van voertuigen
    6.2 Gebruik van privé-voertuigen
    6.3 Vervoersdiensten

7. Recreatie, amusement en cultuur

   7.1 Apparaten en toebehoren, incl. reparaties
   7.2 Recreatie en cultuur
   7.3 Kranten, boeken en schrijfwaren

8. Onderwijs

   8.1 Onderwijsdiensten
   8.2 Onderwijsmateriaal
   8.3 Bijkomende onderwijsdiensten

9. Hotels, cafés en restaurants

   9.1 Café- en restaurantdiensten
   9.2 Hoteldiensten

10. Diverse goederen en diensten

   10.1 Lichaamsverzorging
   10.2 Artikelen voor persoonlijk gebruik, n.e.g.
   10.3 Communicatie
   10.4 Sociale diensten
   10.5 Financiële diensten n.e.g.
   10.6 Overige diensten n.e.g.

G. Classificatie van overheidsfuncties (COFOG)

01 Algemeen bestuur

- 01.1 Wetgevende en uitvoerende organen, financiële en fiscale aangelegenheden, buitenlandse zaken m.u.v. hulp aan het buitenland
- 01.2 Economische hulp aan het buitenland
- 01.3 Zuiver wetenschappelijk onderzoek
- 01.4 Algemene dienstverlening
- 01.5 Algemeen bestuur n.e.g.

02 Defensie

- 02.1 Defensie en bescherming bevolking, beheer en uitvoering
- 02.2 Militaire hulp aan het buitenland
- 02.3 Toegepast onderzoek en experimentele ontwikkeling op defensiegebied
- 02.4 Defensie n.e.g.

03 Openbare orde en veiligheid

- 03.1 Politie en brandweer
- 03.2 Rechtspraak
- 03.3 Gevangeniswezen
- 03.4 Openbare orde en veiligheid n.e.g.

04 Onderwijs

- 04.1 Basisonderwijs (ISCED-niveaus 0 en 1)
- 04.2 Middelbaar onderwijs (ISCED-niveaus 2 en 3)
- 04.3 Hoger onderwijs (ISCED-niveaus 5, 6 en 7)
- 04.4 Onderwijsdiensten, niet in te delen naar niveau (ISCED niveau 9)
- 04.5 Ondersteunende diensten voor het onderwijs
- 04.6 Onderwijs n.e.g.

05 Gezondheid

- 05.1 Ziekenhuizen
- 05.2 Klinieken, artsen, tandartsen en paramedici
- 05.3 Volksgezondheid
- 05.4 Medicijnen, protheses, medische apparatuur en toestellen en andere voorgeschreven produkten ten bate van de gezondheid
- 05.5 Toegepast onderzoek en experimentele ontwikkeling in verband met de gezondheid en de verstrekking van medicijnen
- 05.6 Gezondheid n.e.g.

06 Sociale zekerheid en welzijn

- 06.1 Sociale zekerheid
- 06.2 Welzijn
- 06.3 Sociale zekerheid en welzijn n.e.g.

07 Huisvesting en gemeenschapsvoorzieningen

- 07.1 Huisvesting en stads- en plattelandsontwikkeling
- 07.2 Watervoorziening
- 07.3 Sanitaire diensten incl. milieubescherming
- 07.4 Straatverlichting
- 07.5 Huisvesting en gemeenschapsvoorzieningen, n.e.g.

08 Recreatie, cultuur en religie

- 08.1 Recreatie, cultuur en religie

09 Brandstoffen en energie

- 09.1 Brandstoffen
- 09.2 Elektriciteit en andere energiebronnen
- 09.3 Brandstoffen en energie, n.e.g.

10 Landbouw, bosbouw, visserij en jacht

- 10.1 Landbouw
- 10.2 Bosbouw
- 10.3 Visserij en jacht
- 10.4 Onderzoek en experimentele ontwikkeling op landbouwgebied, n.e.g.
- 10.5 Landbouw, bosbouw, visserij en jacht, n.e.g.

11. Mijnbouw en ertsvoorkomens, m.u.v. brandstoffen; industrie en bouwnijverheid

- 11.1 Mijnbouw en ertsvoorkomens, m.u.v. brandstoffen
- 11.2 Industrie
- 11.3 Bouwnijverheid
- 11.4 Mijnbouw en ertsvoorkomens, m.u.v. brandstoffen, n.e.g.; industrie en bouwnijverheid, n.e.g.

12. Vervoer en communicatie

12.1 Wegvervoer
12.2 Vervoer over water
12.3 Spoorwegen
12.4 Luchtvervoer
12.5 Vervoer per pijpleiding en andere vervoerssystemen
12.6 Vervoerssystemen n.e.g.
12.7 Communicatie
12.8 Vervoer en communicatie, n.e.g.

13. Andere economische aangelegenheden

13.1 Handel en opslag; hotels en restaurants
13.2 Toerisme
13.3 Multifunctionele ontwikkelingsprojecten
13.4 Algemene economische en handelsaangelegenheden, m.u.v. algemene arbeidsaangelegenheden
13.5 Algemene arbeidsaangelegenheden
13.6 Andere economische aangelegenheden n.e.g.

14 Uitgaven, niet ingedeeld bij een hoofdgroep

14.0 Uitgaven, niet ingedeeld bij een hoofdgroep

II

REKENINGEN

Tabel A.1 Goederen- en dienstenrekening

Middelen			Bestedingen		
P.1	Produktie	3595	P.2	Intermediair verbruik	1904
P.11	Marktproduktie	3048			
P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	171	P.3/	Consumptieve bestedingen	
			P.4	Werkelijke consumptie	1371
P.13	Overige niet-marktproduktie	376	P.31/	Individuele consumptieve bestedingen	
			P.41	Werkelijke individuele consumptie	1215
D.21	Produktgebonden belastingen	141	P.32/	Collectieve consumptieve bestedingen	
			P.42	Werkelijke collectieve consumptie	156
D.31	Produktgebonden subsidies	-8			
			P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	376
P.7	Invoer van goederen en diensten	497	P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	303
P.71	Invoer van goederen	392	P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	305
P.72	Invoer van diensten	105	P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	11
			P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	-13
			P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	51
			P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	53
			P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	6
			P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	-8
			P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	22
			P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	5
			P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	17
			P.52	Veranderingen in voorraden	28
			P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	10
			P.6	Uitvoer van goederen en diensten	536
			P.61	Uitvoer van goederen	462
			P.62	Uitvoer van diensten	74

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding**

I. Produktierekening

Bestedingen			Middelen		
P.2	Intermediair verbruik	1904	P.1	Produktie	3595
			P.11	Marktproduktie	3048
			P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	171
			P.13	Overige niet-marktproduktie	376
			D.21-D.31	Saldo produktgebonden belastingen en subsidies	133
B.1*g	*Bruto binnenlands produkt*	1824			
K.1	Verbruik van vaste activa	222			
B.1*n	*Netto binnenlands produkt*	1602			

II. Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen

II.1 Primaire inkomensverdelingsrekening

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	762	B.1*	*Binnenlands produkt*	1602
D.11	Lonen	569			
D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	193			
D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174			
D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	19			
D.2	Belastingen op produktie en invoer	235			
D.21	Produktgebonden belastingen	141			
D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	121			
D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	17			
D.2121	Invoerrechten	17			
D.2122	Overige belastingen op invoer	0			
D.214	Overige produktgebonden belastingen	3			
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	94			
D.3	Subsidies	- 44			
D.31	Produktgebonden subsidies	- 8			
D.311	Subsidies op invoer	0			
D.319	Overige produktgebonden subsidies	- 8			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 36			
B.2	*Exploitatieoverschot*	217			
B.3	*Gemengd inkomen*	432			

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	380	B.2	*Exploitatieoverschot*	217
D.41	Rente	206	B.3	*Gemengd inkomen*	432
D.42	Winstuitkeringen	84			
D.421	Dividenden	60	D.1	Beloning van werknemers	766
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	24	D.11	Lonen	573
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0	D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	193
D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	25	D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174
D.45	Pachten en concessies	65	D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	19
			D.2	Belastingen op produktie en invoer	235
			D.21	Produktgebonden belastingen	141
			D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	121
			D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	17
			D.2121	Invoerrechten	17
			D.2122	Overige belastingen op invoer	0
			D.214	Overige produktgebonden belastingen	3
			D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	94
			D.3	Subsidies	- 44
			D.31	Produktgebonden subsidies	- 8
			D.311	Subsidies op invoer	0
			D.319	Overige produktgebonden subsidies	- 8
			D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 36
			D.4	Inkomen uit vermogen	407
			D.41	Rente	200
			P.119	Correctie voor IGDFI	0
			D.42	Winstuitkeringen	103
			D.421	Dividenden	46
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	57
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	14
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	25
			D.45	Pachten en concessies	65
B.5*	*Nationaal inkomen*	1633			

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	217	B.2	*Exploitatieoverschot*	217
D.41	Rente	147	B.3	*Gemengd inkomen*	432
D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	25			
D.45	Pachten en concessies	45	D.4	Inkomen uit vermogen	247
			D.41	Rente	150
			P.119	Correctie voor IGDFI	0
			D.42	Winstuitkeringen	37
			D.421	Dividenden	37
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	11
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	5
			D.45	Pachten en concessies	44
B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	679			

II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	163	B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	679
D.41	Rente	59			
D.42	Winstuitkeringen	84	D.1	Beloning van werknemers	766
D.421	Dividenden	60	D.11	Lonen	573
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	24	D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	193
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0	D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174
D.45	Pachten en concessies	20	D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	19
			D.2	Belastingen op produktie en invoer	235
			D.21	Produktgebonden belastingen	141
			D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	121
			D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	17
			D.2121	Invoerrechten	17
			D.2122	Overige belastingen op invoer	0
			D.214	Overige produktgebonden belastingen	3
			D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	94
			D.3	Subsidies	- 44
			D.31	Produktgebonden subsidies	- 8
			D.311	Subsidies op invoer	0
			D.319	Overige produktgebonden subsidies	- 8
			D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 36
			D.4	Inkomen uit vermogen	160
			D.41	Rente	50
			D.42	Winstuitkeringen	66
			D.421	Dividenden	9
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	57
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	3
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	20
			D.45	Pachten en concessies	21
B.5*	*Nationaal inkomen*	1633			

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	212	B.5*	*Nationaal inkomen*	1633
D.51	Belastingen op inkomen	203			
D.59	Belastingen op vermogen enz.	9	D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	213
			D.51	Belastingen op inkomen	204
D.61	Sociale premies	322	D.59	Belastingen op vermogen enz.	9
D.611	Werkelijke sociale premies	303	D.61	Sociale premies	322
D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174	D.611	Werkelijke sociale premies	303
D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	160	D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174
D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	14	D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	160
D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	97	D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	14
D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	85	D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	97
D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	12	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	85
D.6113	Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	32	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	12
D.61131	Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	22	D.6113	Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	32
D.61132	Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	10	D.61131	Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	22
D.612	Toegerekende sociale premies	19	D.61132	Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	10
			D.612	Toegerekende sociale premies	19
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	332			
D.621	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld	232	D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	332
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	29	D.621	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld	232
D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	19	D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	29
D.624	Uitkeringen sociale voorziening in geld	52	D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	19
			D.624	Uitkeringen sociale voorziening in geld	52
D.7	Overige inkomensoverdrachten	269			
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	43	D.7	Overige inkomensoverdrachten	239
D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	45	D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	45
D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid	96	D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	42
D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	31	D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid	96
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	54	D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	1
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	55
B.6	*Beschikbaar inkomen*	1604			

II.3 Tertiaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.63	Sociale overdrachten in natura	219	B.6	*Beschikbaar inkomen*	1604
D.631	Sociale uitkeringen in natura	162			
D.6311	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen	78	D.63	Sociale overdrachten in natura	219
D.6312	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige	65	D.631	Sociale uitkeringen in natura	162
D.6313	Uitkeringen sociale voorziening in natura	19	D.6311	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen	78
D.632	Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten	57	D.6312	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige	65
			D.6313	Uitkeringen sociale voorziening in natura	19
			D.632	Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten	57
B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	1604			

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

II.4 Inkomensbestedingsrekening

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.3	Consumptieve bestedingen	1371	B.6	*Beschikbaar inkomen*	1604
P.31	Individuele consumptieve bestedingen	1215			
P.32	Collectieve consumptieve bestedingen	156	D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11			
B.8	*Besparingen*	233			

II.4.2 Rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.4	Werkelijke consumptie	1371	B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	1604
P.41	Werkelijke individuele consumptie	1215			
P.42	Werkelijke collectieve consumptie	156	D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11			
B.8	*Besparingen*	233			

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

III. Accumulatierekeningen

III.1 Kapitaalrekening

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	230	B.8n	*Besparingen (netto)*	233
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	62
			D.91	Vermogensheffingen	2
			D.92	Investeringsbijdragen	23
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	37
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	- 65
			D.91	Vermogensheffingen	- 2
			D.92	Investeringsbijdragen	- 27
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	- 36

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	376	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	230
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	303			
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	305			
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	11			
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	- 13			
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	51			
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	53			
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	6			
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	- 8			
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	22			
P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	5			
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	17			
K.1	Verbruik van vaste activa	- 222			
P.52	Veranderingen in voorraden	28			
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	10			
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	0			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	0			
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	38			

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	641	F	Aangaan van schulden (netto)	603
F.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	-1			
F.2	Chartaal geld en deposito's	119	F.2	Chartaal geld en deposito's	132
F.21	Chartaal geld	34	F.21	Chartaal geld	35
F.22	Girale deposito's	62	F.22	Girale deposito's	65
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	23	F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	32
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	138	F.3	Effecten m.u.v. aandelen	123
F.4	Leningen	244	F.4	Leningen	217
F.41	Kortlopende leningen	83	F.41	Kortlopende leningen	76
F.42	Langlopende leningen	161	F.42	Langlopende leningen	141
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	44	F.5	Aandelen en overige deelnemingen	43
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	36	F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	36
F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	33	F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	33
F.611	Voorzieningen levensverzekering	22	F.611	Voorzieningen levensverzekering	22
F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	11	F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	11
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	3	F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	3
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	61	F.7	Handelskredieten en transitorische posten	52
F.71	Handelskredieten	18	F.71	Handelskredieten	18
F.79	Transitorische posten	43	F.79	Transitorische posten	34
			B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	38

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa		
AN	Niet-financiële activa	10
AN.1	Geproduceerde activa	- 7
K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa	3
K.7	Verlies door rampen	- 9
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	1
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	- 2
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	- 2
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	- 2
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.11	Vaste activa	- 4
AN.12	Voorraden	- 1
AN.13	Kostbaarheden	- 2
AN.2	Niet-geproduceerde activa	17
K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa	24
K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	4
K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa	- 9
K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen	- 8
K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa	- 1
K.7	Verlies door rampen	- 2
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	17
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	5
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	3
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	2
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	2
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	2
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	7
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	- 4
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	2
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
AF	Schulden	- 2
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	- 2
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	- 4
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	2
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	17

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11	Nominale waarderingsverschillen		K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	280	AF	Schulden	76
AN.1	Geproduceerde activa	126	AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AN.11	Vaste activa	111	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	42
AN.12	Voorraden	7	AF.4	Leningen	0
AN.13	Kostbaarheden	8	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	34
AN.2	Niet-geproduceerde activa	154	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	152	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	2			
AF	Vorderingen	84			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	12			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	40			
AF.4	Leningen	0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	31			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0			
			B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*	288

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen		K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	198	AF	Schulden	126
AN.1	Geproduceerde activa	121	AF.2	Chartaal geld en deposito's	29
AN.11	Vaste activa	111	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	26
AN.12	Voorraden	5	AF.4	Leningen	29
AN.13	Kostbaarheden	5	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	28
AN.2	Niet-geproduceerde activa	78	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	7
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	76	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	6
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	1			
AF	Vorderingen	136			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	15			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	30			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	25			
AF.4	Leningen	28			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	26			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	7			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	5			
			B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	208

III.3.2.2 Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen		K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	81	AF	Schulden	- 50
AN.1	Geproduceerde activa	5	AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 29
AN.11	Vaste activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	16
AN.12	Voorraden	3	AF.4	Leningen	- 29
AN.13	Kostbaarheden	-2	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	6
AN.2	Niet-geproduceerde activa	77	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 7
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	76	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 6
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	1			
AF	Schulden	- 52			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	- 3			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 30			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	15			
AF.4	Leningen	- 28			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	5			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 7			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 5			
			B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	80

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

IV. Balansen

IV.1 Beginbalans

Activa			Passiva		
AN	Niet-financiële activa	9 922	AF	Schulden	6 298
AN.1	Geproduceerde activa	6 047	AF.2	Chartaal geld en deposito's	1 471
AN.11	Vaste activa	5 544	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 311
AN.12	Voorraden	231	AF.4	Leningen	1 437
AN.13	Kostbaarheden	272	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1 406
AN.2	Niet-geproduceerde activa	3 875	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	371
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	3 809	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	302
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	66			
AF	Vorderingen	6 792			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	770			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	1 482			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 263			
AF.4	Leningen	1 384			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1 296			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	370			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	227			
			B.90	*Vermogenssaldo*	10 416

IV.2 Balansmutaties

Activa			Passiva		
	Totale mutatie in activa			Totale mutatie in passiva	
AN	Niet-financiële activa	482	AF	Schulden	677
AN.1	Geproduceerde activa	289	AF.2	Chartaal geld en deposito's	132
AN.11	Vaste activa	239	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	165
AN.12	Voorraden	34	AF.4	Leningen	213
AN.13	Kostbaarheden	16	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	77
AN.2	Niet-geproduceerde activa	193	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	38
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	191	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	52
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	2			
AF	Vorderingen	730			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	18			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	119			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	178			
AF.4	Leningen	240			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	75			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	38			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	61			
			B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo* als gevolg van :	535
			B.10.1	*besparingen en kapitaaloverdrachten*	230
			B.10.2	*overige volumemutaties in activa*	17
			B.10.3	*nominale waarderingsverschillen*	288
			B.10.31	neutrale waarderingsverschillen	208
			B.10.32	reële waarderingsverschillen	80

Tabel A.2 **Complete rekeningenreeks voor de totale volkshuishouding (verv.)**

IV.3 Eindbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	10 404
AN.1	Geproduceerde activa	6 336
AN.11	Vaste activa	5 783
AN.12	Voorraden	265
AN.13	Kostbaarheden	288
AN.2	Niet-geproduceerde activa	4 068
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	4 000
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	68
AF	Vorderingen	7 522
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	788
AF.2	Chartaal geld en deposito's	1 601
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 441
AF.4	Leningen	1 624
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1 371
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	408
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	288

Passiva		
AF	Schulden	6 975
AF.2	Chartaal geld en deposito's	1 603
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 476
AF.4	Leningen	1 650
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1 483
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	409
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	354
B.90	*Vermogenssaldo*	10 951

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen**

I. Produktierekening

Bestedingen			Middelen		
P.2	Intermediair verbruik	881	P.1	Produktie	1 753
			P.11	Marktproduktie	1 722
			P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	31
B.1g	*Toegevoegde waarde (bruto)*	872			
K.1	Verbruik van vaste activa	137			
B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	735			

II. Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen

II.1 Primaire inkomensverdelingsrekening

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	545	B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	735
D.11	Lonen	421			
D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	124			
D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	112			
D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	12			
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	86			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 35			
B.2	*Exploitatieoverschot*	139			

Tabel A.3 Complete rekeningenreeks voor niet financiële ondernemingen (verv.)

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	145	B.2	*Exploitatieoverschot*	139
D.41	Rente	66			
D.42	Winstuitkeringen	48	D.4	Inkomen uit vermogen	78
D.421	Dividenden	24	D.41	Rente	25
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	24	D.42	Winstuitkeringen	3
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0	D.421	Dividenden	3
D.45	Pachten en concessies	31	D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	4
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	5
			D.45	Pachten en concessies	41
B.5	*Saldo primaire inkomens*	72			

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	97	B.2	*Exploitatieoverschot*	139
D.41	Rente	66			
D.45	Pachten en concessies	31	D.4	Inkomen uit vermogen	78
			D.41	Rente	25
			D.42	Winstuitkeringen	3
			D.421	Dividenden	3
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	4
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	5
			D.45	Pachten en concessies	41
B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	120			

II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	48	B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	120
D.42	Winstuitkeringen	48			
D.421	Dividenden	24			
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	24			
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0			
B.5	*Saldo primaire inkomens*	72			

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	24	B.5	*Saldo primaire inkomens*	72
D.51	Belastingen op inkomen	20			
D.59	Belastingen op vermogen enz.	4	D.61	Sociale premies	14
			D.611	Werkelijke sociale premies	2
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	13	D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	1
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	1	D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	1
D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	12	D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
			D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	1
D.7	Overige inkomensoverdrachten	11	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	1
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	8	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	3	D.612	Toegerekende sociale premies	12
			D.7	Overige inkomensoverdrachten	10
			D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	6
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	4
B.6	*Beschikbaar inkomen*	48			

II.4 Inkomensbestedingsrekening

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0	B.6	*Beschikbaar inkomen*	48
B.8	*Besparingen*	48			

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet financiële ondernemingen (verv.)**

III. Accumulatierekeningen

III.1 Kapitaalrekening

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	65	B.8n	*Besparingen (netto)*	48
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	33
			D.92	Investeringsbijdragen	23
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	10
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	- 16
			D.91	Vermogensheffingen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	- 16

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	250	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	65
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	209			
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	211			
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	4			
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	- 6			
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	21			
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	21			
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	1			
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	- 1			
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	20			
P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	3			
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	. 17			
K.1	Verbruik van vaste activa	- 137			
P.52	Veranderingen in voorraden	26			
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	2			
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	- 7			
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	- 6			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	- 1			
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	- 69			

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	71	F	Aangaan van schulden (netto)	140
F.2	Chartaal geld en deposito's	17	F.2	Chartaal geld en deposito's	0
F.21	Chartaal geld	5	F.22	Girale deposito's	0
F.22	Girale deposito's	10	F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	0
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	2			
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	18	F.3	Effecten m.u.v. aandelen	6
F.4	Leningen	27	F.4	Leningen	71
F.41	Kortlopende leningen	16	F.41	Kortlopende leningen	16
F.42	Langlopende leningen	11	F.42	Langlopende leningen	55
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	2	F.5	Aandelen en overige deelnemingen	26
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0	F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	0	F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	0
			F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	0
F.7	**Handelskredieten en transitorische posten**	7	**F.7**	**Handelskredieten en transitorische posten**	37
F.71	Handelskredieten	6	F.71	Handelskredieten	8
F.79	Transitorische posten	1	F.79	Transitorische posten	29
			B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	- 69

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa		
AN	Niet-financiële activa	12
AN.1	Geproduceerde activa	- 2
K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	- 5
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	- 1
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	- 1
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	3
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	3
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.11	Vaste activa	- 1
AN.12	Voorraden	- 1
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	14
K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa	24
K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	0
K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa	- 7
K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen	- 6
K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa	- 1
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	- 4
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	1
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	1
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	14
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	2
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	2
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	2
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	2
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
AF	Schulden	- 3
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	1
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	1
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	- 3
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	17

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa		
K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	144
AN.1	Geproduceerde activa	63
AN.11	Vaste activa	58
AN.12	Voorraden	4
AN.13	Kostbaarheden	1
AN.2	Niet-geproduceerde activa	81
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	80
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	1
AF	Vorderingen	8
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	3
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	5
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AF	Schulden	18
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	16
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*	134

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen		K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	101	AF	Schulden	36
AN.1	Geproduceerde activa	60	AF.2	Chartaal geld en deposito's	1
AN.11	Vaste activa	58	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1
AN.12	Voorraden	2	AF.4	Leningen	18
AN.13	Kostbaarheden	1	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	14
AN.2	Niet-geproduceerde activa	41	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	40	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	3
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	1			
AF	Vorderingen	18			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	8			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	2			
AF.4	Leningen	1			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	4			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	1			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	3			
			B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	82

III.3.2.2 Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen		K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	43	AF	Schulden	- 18
AN.1	Geproduceerde activa	3	AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 1
AN.11	Vaste activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1
AN.12	Voorraden	3	AF.4	Leningen	- 18
AN.13	Kostbaarheden	0	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
AN.2	Niet-geproduceerde activa	40	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	40	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 3
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	- 10			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 8			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1			
AF.4	Leningen	- 1			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 1			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 3			
			B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	51

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

IV. Balansen

IV.1 Beginbalans

Activa			Passiva		
AN	Niet-financiële activa	5 041	AF	Schulden	1 817
AN.1	Geproduceerde activa	3 001	AF.2	Chartaal geld en deposito's	40
AN.11	Vaste activa	2 878	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	44
AN.12	Voorraden	85	AF.4	Leningen	897
AN.13	Kostbaarheden	38	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	687
AN.2	Niet-geproduceerde activa	2 040	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	12
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1 989	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	137
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	51			
AF	Vorderingen	897			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	382			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	90			
AF.4	Leningen	50			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	200			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	25			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	150			
			B.90	*Vermogenssaldo*	4 121

IV.2 Balansmutaties

Activa			Passiva		
	Totale mutatie in activa			Totale mutatie in passiva	
AN	Niet-financiële activa	290	AF	Schulden	155
AN.1	Geproduceerde activa	182	AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AN.11	Vaste activa	150	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	7
AN.12	Voorraden	29	AF.4	Leningen	68
AN.13	Kostbaarheden	3	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	42
AN.2	Niet-geproduceerde activa	108	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	108	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	37
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	81			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	17			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	21			
AF.4	Leningen	27			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	9			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	7			
			B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo* als gevolg van :	216
			B.10.1	*besparingen en kapitaaloverdrachten*	65
			B.10.2	*overige volumemutaties in activa*	17
			B.10.3	*nominale waarderingsverschillen*	134
			B.10.31	neutrale waarderingsverschillen	82
			B.10.32	reële waarderingsverschillen	51

Tabel A.3 **Complete rekeningenreeks voor niet-financiële ondernemingen (verv.)**

IV.3 Eindbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	5 331
AN.1	Geproduceerde activa	3 183
AN.11	Vaste activa	3 028
AN.12	Voorraden	114
AN.13	Kostbaarheden	41
AN.2	Niet-geproduceerde activa	2 148
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	2 097
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	51
AF	Vorderingen	978
AF.2	Chartaal geld en deposito's	399
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	111
AF.4	Leningen	77
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	209
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	25
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	157

Passiva		
AF	Schulden	1 972
AF.2	Chartaal geld en deposito's	40
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	51
AF.4	Leningen	965
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	729
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	12
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	174
B.90	*Vermogenssaldo*	4 337

Tabel A.4 Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen

I. Produktierekening

Bestedingen			Middelen		
P.2	Intermediair verbruik	29	P.1	Produktie	102
			P.11	Marktproduktie	102
			P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	0
B.1g	*Toegevoegde waarde (bruto)*	73			
K.1	Verbruik van vaste activa	10			
B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	63			

II. Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen

II.1 Primaire inkomensverdelingsrekening

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	15	B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	63
D.11	Lonen	10			
D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	5			
D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	4			
D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	1			
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	3			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	0			
B.2	*Exploitatieoverschot*	45			

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	138	B.2	*Exploitatieoverschot*	45
D.41	Rente	77			
D.42	Winstuitkeringen	36	D.4	Inkomen uit vermogen	160
D.421	Dividenden	36	D.41	Rente	125
			P.119	Correctie voor IGDFI	-48
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0	D.42	Winstuitkeringen	25
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0	D.421	Dividenden	25
D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	25	D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
D.45	Pachten en concessies	0	D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	7
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
			D.45	Pachten en concessies	3
B.5	*Saldo primaire inkomens*	19			

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	102	B.2	*Exploitatieoverschot*	45
D.41	Rente	77			
D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	25	D.4	Inkomen uit vermogen	160
D.45	Pachten en concessies	0	D.41	Rente	125
			P.119	Correctie voor IGDFI	-48
			D.42	Winstuitkeringen	25
			D.421	Dividenden	25
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	7
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
			D.45	Pachten en concessies	3
B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	55			

II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	36	B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	55
D.42	Winstuitkeringen	36			
D.421	Dividenden	36			
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0			
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0			
B.5	*Saldo primaire inkomens*	19			

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	10	B.5	*Saldo primaire inkomens*	19
D.51	Belastingen op inkomen	7			
D.59	Belastingen op vermogen enz.	3	D.61	Sociale premies	39
			D.611	Werkelijke sociale premies	38
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	29	D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	18
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	28	D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	15
D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	1	D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	3
			D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	20
D.7	Overige inkomensoverdrachten	46	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	15
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	0	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	5
D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	45	D.612	Toegerekende sociale premies	1
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	1			
			D.7	Overige inkomensoverdrachten	49
			D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	45
			D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	0
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	4
B.6	*Beschikbaar inkomen*	22			

II.4 Inkomensbestedingsrekening

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11	B.6	*Beschikbaar inkomen*	22
B.8	*Besparingen*	11			

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

III. Accumulatierekeningen

III.1 Kapitaalrekening

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	4	B.8n	*Besparingen (netto)*	11
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	0
			D.92	Investeringsbijdragen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	0
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	- 7
			D.91	Vermogensheffingen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	- 7

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	9	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	4
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	8			
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	7			
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	1			
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	0			
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	1			
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	1			
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	0			
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	0			
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
K.1	Verbruik van vaste activa	- 10			
P.52	Veranderingen in voorraden	0			
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0			
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	0			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	0			
B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	5			

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	237	F	Aangaan van schulden (netto)	232
F.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	- 1			
F.2	Chartaal geld en deposito's	15	F.2	Chartaal geld en deposito's	130
F.21	Chartaal geld	15	F.21	Chartaal geld	35
F.22	Girale deposito's	0	F.22	Girale deposito's	63
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	0	F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	32
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	53	F.3	Effecten m.u.v. aandelen	53
F.4	Leningen	167	F.4	Leningen	0
F.41	Kortlopende leningen	63	F.41	Kortlopende leningen	0
F.42	Langlopende leningen	104	F.42	Langlopende leningen	0
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	3	F.5	Aandelen en overige deelnemingen	13
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0	F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	36
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	0	F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	33
			F.611	Voorzieningen levensverzekering	22
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	0	F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	11
F.71	Handelskredieten	0	F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	3
F.79	Transitorische posten	0			
			F.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
			F.71	Handelskredieten	0
			F.79	Transitorische posten	0
			B.9	Vorderingenoverschot (+) o.q. -tekort (-)	5

Tabel A.4 Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)

III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

III.3.1: Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa		
AN	Niet-financiële activa	- 2
AN.1	Geproduceerde activa	- 2
K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	- 2
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	- 2
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	- 2
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.11	Vaste activa	0
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	- 2
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0
K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa	0
K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	0
K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen	0
K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	- 3
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	1
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	2
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	2
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	2
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	7
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	- 3
AF.4	Leningen	- 4
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
AF	Schulden	2
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	2
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	2
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	- 4

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa		
K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	4
AN.1	Geproduceerde activa	2
AN.11	Vaste activa	2
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	2
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	57
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	11
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	30
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	16
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AF	Schulden	51
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	34
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	17
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10.3	***Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen***	10

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	3
AN.1	Geproduceerde activa	2
AN.11	Vaste activa	2
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	1
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	70
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	14
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	19
AF.4	Leningen	24
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	13
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	1
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AF	Schulden	68
AF.2	Chartaal geld en deposito's	26
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	21
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	14
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	7
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	5

III.3.2.2 Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	1
AN.1	Geproduceerde activa	0
AN.11	Vaste activa	0
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	1
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	-13
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	-3
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	11
AF.4	Leningen	-24
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	-1
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AF	Schulden	-17
AF.2	Chartaal geld en deposito's	-26
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	13
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	-7
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	5

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

IV. Balansen

IV.1 Beginbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	144
AN.1	Geproduceerde activa	104
AN.11	Vaste activa	99
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	5
AN.2	Niet-geproduceerde activa	40
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	37
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	3
AF	Vorderingen	3 508
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	690
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	950
AF.4	Leningen	1 187
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	651
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	30
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Passiva		
AF	Schulden	3 384
AF.2	Chartaal geld en deposito's	1 281
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 053
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	715
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	335
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.90	*Vermogenssaldo*	268

IV.2 Balansmutaties

Activa		
	Totale mutatie in activa	
AN	Niet-financiële activa	1
AN.1	Geproduceerde activa	- 1
AN.11	Vaste activa	1
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	- 2
AN.2	Niet-geproduceerde activa	2
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	294
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	17
AF.2	Chartaal geld en deposito's	15
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	80
AF.4	Leningen	163
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	19
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Passiva		
	Totale mutatie in passiva	
AF	Schulden	285
AF.2	Chartaal geld en deposito's	130
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	87
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	30
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	38
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo*	10
	als gevolg van :	
B.10.1	*besparingen en kapitaaloverdrachten*	4
B.10.2	*overige volumemutaties in activa*	- 4
B.10.3	*nominale waarderingsverschillen*	10
B.10.31	neutrale waarderingsverschillen	5
B.10.32	reële waarderingsverschillen	5

Tabel A.4 **Complete rekeningenreeks voor financiële ondernemingen (verv.)**

IV.3 Eindbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	145
AN.1	Geproduceerde activa	103
AN.11	Vaste activa	100
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	3
AN.2	Niet-geproduceerde activa	42
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	38
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	3
AF	Vorderingen	3 802
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	707
AF.2	Chartaal geld en deposito's	15
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 030
AF.4	Leningen	1 350
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	. 670
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	30
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Passiva		
AF	Schulden	3 669
AF.2	Chartaal geld en deposito's	1 411
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1 140
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	745
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	373
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.90	*Vermogenssaldo*	278

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid**

I. Produktierekening

Bestedingen			Middelen		
P.2	Intermediair verbruik	246	P.1	Produktie	434
			P.11	Marktproduktie	74
			P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	0
			P.13	Overige niet-marktproduktie	360
B.1g	*Toegevoegde waarde (bruto)*	188			
K.1	Verbruik van vaste activa	30			
B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	158			

II. Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen

II.1 Primaire inkomensverdelingsrekening

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	140	B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	158
D.11	Lonen	87			
D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	53			
D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	48			
D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	5			
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	2			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	0			
B.2	*Exploitatieoverschot*	16			

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	46	B.2	*Exploitatieoverschot*	16
D.41	Rente	39			
D.42	Winstuitkeringen	0	D.2	Belastingen op produktie en invoer	235
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0	D.21	Produktgebonden belastingen	141
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0	D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	121
D.45	Pachten en concessies	7	D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	17
			D.2121	Invoerrechten	17
			D.2122	Overige belastingen op invoer	0
			D.214	Overige produktgebonden belastingen	3
			D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	94
			D.3	Subsidies	- 44
			D.31	Produktgebonden subsidies	- 8
			D.311	Subsidies op invoer	0
			D.319	Overige produktgebonden subsidies	- 8
			D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 36
			D.4	Inkomen uit vermogen	30
			D.41	Rente	12
			D.42	Winstuitkeringen	18
			D.421	Dividenden	5
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	13
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
			D.45	Pachten en concessies	0
B.5	*Saldo primaire inkomens*	191			

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	9	B.2	*Exploitatieoverschot*	16
D.41	Rente	2			
D.45	Pachten en concessies	7	D.4	Inkomen uit vermogen	4
			D.41	Rente	0
			D.42	Winstuitkeringen	4
			D.421	Dividenden	4
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
			D.45	Pachten en concessies	0
B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	11			

II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	37	B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	11
D.41	Rente	37			
			D.2	Belastingen op produktie en invoer	235
			D.21	Produktgebonden belastingen	141
			D.211	Belasting over de toegevoegde waarde (BTW)	121
			D.212	Belastingen op invoer (exclusief BTW)	17
			D.2121	Invoerrechten	17
			D.2122	Overige belastingen op invoer	0
			D.214	Overige produktgebonden belastingen	3
			D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	94
			D.3	Subsidies	- 44
			D.31	Produktgebonden subsidies	- 8
			D.311	Subsidies op invoer	0
			D.319	Overige produktgebonden subsidies	- 8
			D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 36
			D.4	Inkomen uit vermogen	26
			D.41	Rente	12
			D.42	Winstuitkeringen	14
			D.421	Dividenden	1
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	13
B.5	*Saldo primaire inkomens*	191			

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	0	B.5	*Saldo primaire inkomens*	191
D.59	Belastingen op vermogen enz.	0			
			D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	213
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	289	D.51	Belastingen op inkomen	204
D.621	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld	232	D.59	Belastingen op vermogen enz.	9
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	0			
D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	5	D.61	Sociale premies	268
D.624	Uitkeringen sociale voorziening in geld	52	D.611	Werkelijke sociale premies	263
			D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	155
D.7	Overige inkomensoverdrachten	139	D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	144
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	4	D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	11
D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid	96	D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	76
D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	31	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	69
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	8	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	7
			D.6113	Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	32
			D.61131	Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	22
			D.61132	Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	10
			D.612	Toegerekende sociale premies	5
			D.7	Overige inkomensoverdrachten	103
			D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	1
			D.73	Inkomensoverdrachten binnen de overheid	96
			D.74	Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	1
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	10
B.6	*Beschikbaar inkomen*	352			

II.3 Tertiaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.63	Sociale overdrachten in natura	206	B.6	*Beschikbaar inkomen*	352
D.631	Sociale uitkeringen in natura	162			
D.6311	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen	78			
D.6312	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige	65			
D.6313	Uitkeringen sociale voorziening in natura	19			
D.632	Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten	44			
B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	146			

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

II.4 Inkomensbestedingsrekening

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.3	Consumptieve bestedingen	362	B.6	*Beschikbaar inkomen*	352
P.31	Individuele consumptieve bestedingen	206			
P.32	Collectieve consumptieve bestedingen	156			
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0			
B.8	*Besparingen*	- 10			

II.4.2 Rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.4	Werkelijke consumptie	156	B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	146
P.42	Werkelijke collectieve consumptie	156			
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0			
B.8	*Besparingen*	- 10			

Tabel A.5 Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)

III. Accumulatierekeningen

III.1 Kapitaalrekening

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	- 38	B.8n	*Besparingen (netto)*	- 10
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	6
			D.91	Vermogensheffingen	2
			D.92	Investeringsbijdragen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	4
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	- 34
			D.91	Vermogensheffingen	0
			D.92	Investeringsbijdragen	- 27
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	- 7

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	37	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	- 38
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	23			
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	24			
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	1			
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	- 2			
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	12			
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	12			
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	2			
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	- 2			
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	2			
P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	2			
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
K.1	Verbruik van vaste activa	- 30			
P.52	Veranderingen in voorraden	0			
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	3			
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	2			
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	2			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	0			
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	- 50			

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	120	F	Aangaan van schulden (netto)	170
F.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0			
F.2	Chartaal geld en deposito's	7	F.2	Chartaal geld en deposito's	2
F.21	Chartaal geld	2	F.21	Chartaal geld	0
F.22	Girale deposito's	4	F.22	Girale deposito's	2
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	1	F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	0
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	26	F.3	Effecten m.u.v. aandelen	64
F.4	Leningen	45	F.4	Leningen	94
F.41	Kortlopende leningen	1	F.41	Kortlopende leningen	32
F.42	Langlopende leningen	44	F.42	Langlopende leningen	62
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	36	F.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0	F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	0	F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	0
			F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	0
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	6	F.7	Handelskredieten en transitorische posten	10
F.71	Handelskredieten	1	F.71	Handelskredieten	6
F.79	Transitorische posten	5	F.79	Transitorische posten	4
			B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	- 50

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa		
AN	Niet-financiële activa	0
AN.1	Geproduceerde activa	- 3
K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa	3
K.7	Verlies door rampen	- 4
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	1
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	- 3
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	- 3
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.11	Vaste activa	- 3
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	3
K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa	0
K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	4
K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa	- 2
K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen	- 2
K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	- 2
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	4
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	- 1
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	- 1
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	3
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	1
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	3
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	- 2
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	- 2
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	0
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	3
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	- 2
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
AF	Schulden	- 1
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	- 1
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	- 1
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	- 1
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	2

Tabel A.5 Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11	Nominale waarderingsverschillen		K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	44	AF	Schulden	7
AN.1	Geproduceerde activa	20	AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AN.11	Vaste activa	18	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	7
AN.12	Voorraden	1	AF.4	Leningen	0
AN.13	Kostbaarheden	1	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	23	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	23	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	2			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	1			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0			
AF.4	Leningen	0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0			
			B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*	38

III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen		K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	32	AF	Schulden	14
AN.1	Geproduceerde activa	20	AF.2	Chartaal geld en deposito's	2
AN.11	Vaste activa	18	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	4
AN.12	Voorraden	1	AF.4	Leningen	7
AN.13	Kostbaarheden	1	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	12	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	12	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	8			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	2			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	3			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0			
AF.4	Leningen	2			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0			
			B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	26

Tabel A.5 Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)

III.3.2.2: Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	12
AN.1	Geproduceerde activa	0
AN.11	Vaste activa	0
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	12
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	12
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	- 6
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	- 0
AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 3
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	- 2
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 0

Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AF	Schulden	- 7
AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 3
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	- 3
AF.4	Leningen	- 1
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	- 0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 0
B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	12

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

IV. Balansen

IV.1 Beginbalans

Activa			Passiva		
AN	Niet-financiële activa	1 591	AF	Schulden	687
AN.1	Geproduceerde activa	1 001	AF.2	Chartaal geld en deposito's	102
AN.11	Vaste activa	913	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	212
AN.12	Voorraden	47	AF.4	Leningen	328
AN.13	Kostbaarheden	41	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	4
AN.2	Niet-geproduceerde activa	590	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	19
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	578	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	22
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	12			
AF	Vorderingen	396			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	80			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	150			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0			
AF.4	Leningen	115			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	12			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	20			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	19			
			B.90	*Vermogenssaldo*	1 300

IV.2 Balansmutaties

Activa			Passiva		
	Totale mutatie in activa			Totale mutatie in passiva	
AN	Niet-financiële activa	56	AF	Schulden	176
AN.1	Geproduceerde activa	25	AF.2	Chartaal geld en deposito's	2
AN.11	Vaste activa	20	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	71
AN.12	Voorraden	1	AF.4	Leningen	93
AN.13	Kostbaarheden	4	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	30	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	30	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	10
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	123			
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	1			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	7			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	29			
AF.4	Leningen	45			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	34			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	6			
			B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo*	2
				als gevolg van :	
			B.10.1	*besparingen en kapitaaloverdrachten*	- 38
			B.10.2	*overige volumemutaties in activa*	2
			B.10.3	*nominale waarderingsverschillen*	38
			B.10.31	neutrale waarderingsverschillen	26
			B.10.32	reële waarderingsverschillen	12

Tabel A.5 **Complete rekeningenreeks voor de overheid (verv.)**

IV.3 Eindbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	1 647
AN.1	Geproduceerde activa	1 026
AN.11	Vaste activa	933
AN.12	Voorraden	48
AN.13	Kostbaarheden	45
AN.2	Niet-geproduceerde activa	620
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	608
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	12
AF	Vorderingen	519
AF.1	Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten (SDR's)	81
AF.2	Chartaal geld en deposito's	157
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	29
AF.4	Leningen	160
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	46
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	20
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	25

Passiva		
AF	Schulden	863
AF.2	Chartaal geld en deposito's	104
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	283
AF.4	Leningen	421
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	4
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	19
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	32
B.90	*Vermogenssaldo*	1 302

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens**

I. Produktierekening

Bestedingen			Middelen		
P.2	Intermediair verbruik	694	P.1	Produktie	1 269
			P.11	Marktproduktie	1 129
			P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	140
B.1g	*Toegevoegde waarde (bruto)*	575			
K.1	Verbruik van vaste activa	42			
B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	533			

II. Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen

II.1 Primaire inkomensverdelingsrekening

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	39	B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	533
D.11	Lonen	39			
D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	0			
D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0			
D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	0			
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	3			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	- 1			
B.2	*Exploitatieoverschot*	60			
B.3	*Gemengd inkomen*	432			

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	44	B.2	*Exploitatieoverschot*	60
D.41	Rente	17	B.3	*Gemengd inkomen*	432
D.45	Pachten en concessies	27			
			D.1	Beloning van werknemers	766
			D.11	Lonen	573
			D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	192
			D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174
			D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	19
			D.4	Inkomen uit vermogen	134
			D.41	Rente	33
			D.42	Winstuitkeringen	57
			D.421	Dividenden	13
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	44
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	3
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	20
			D.45	Pachten en concessies	21
B.5	*Saldo primaire inkomens*	1348			

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	7	B.2	*Exploitatieoverschot*	60
D.41	Rente	0	B.3	*Gemengd inkomen*	432
D.45	Pachten en concessies	7			
			D.4	Inkomen uit vermogen	5
			D.41	Rente	0
			D.42	Winstuitkeringen	5
			D.421	Dividenden	5
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	490			

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	37	B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	490
D.41	Rente	17			
D.45	Pachten en concessies	20	D.1	Beloning van werknemers	766
			D.11	Lonen	573
			D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	193
			D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174
			D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	19
			D.4	Inkomen uit vermogen	129
			D.41	Rente	33
			D.42	Winstuitkeringen	52
			D.421	Dividenden	8
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	44
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	3
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	20
			D.45	Pachten en concessies	21
B.5	*Saldo primaire inkomens*	1348			

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	178	B.5	*Saldo primaire inkomens*	1348
D.51	Belastingen op inkomen	176			
D.59	Belastingen op vermogen enz.	2	D.61	Sociale premies	0
			D.611	Werkelijke sociale premies	0
D.61	Sociale premies	322	D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.611	Werkelijke sociale premies	303	D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	174	D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	160	D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.61112	Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	14	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	97	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	85			
D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	12	D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	332
D.6113	Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	32	D.621	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld	232
D.61131	Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	22	D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	29
D.61132	Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	10	D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	19
D.612	Toegerekende sociale premies	19	D.624	Uitkeringen sociale voorziening in geld	52
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	0	D.7	Overige inkomensoverdrachten	36
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	0	D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	35
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	1
D.7	Overige inkomensoverdrachten	71			
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	31			
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	40			
B.6	*Beschikbaar inkomen*	1145			

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

II.3 Tertiaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
			B.6	*Beschikbaar inkomen*	1145
			D.63	Sociale overdrachten in natura	219
			D.631	Sociale uitkeringen in natura	162
			D.6311	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, vergoedingen	78
			D.6312	Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in natura, overige	65
			D.6313	Uitkeringen sociale voorziening in natura	19
			D.632	Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten	57
B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	1364			

II.4 Inkomensbestedingsrekening

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.3	Consumptieve bestedingen	996	B.6	*Beschikbaar inkomen*	1145
P.31	Individuele consumptieve bestedingen	996			
			D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11
B.8	*Besparingen*	160			

II.4.2 Rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.4	Werkelijke consumptie	1215	B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	1364
P.41	Werkelijke individuele consumptie	1215			
			D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	11
B.8	*Besparingen*	160			

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

III. Accumulatierekeningen

III.1 Kapitaalrekening

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	178	B.8n	*Besparingen (netto)*	160
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	23
			D.92	Investeringsbijdragen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	23
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	-5
			D.91	Vermogensheffingen	-2
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	-3

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	61	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	178
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	49			
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	50			
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	4			
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	- 5			
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	12			
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	9			
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	3			
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	0			
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
K.1	Verbruik van vaste activa	- 42			
P.52	Veranderingen in voorraden	2			
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	5			
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	4			
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	3			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	1			
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	148			

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	181
F.2	Chartaal geld en deposito's	68
F.21	Chartaal geld	10
F.22	Girale deposito's	41
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	17
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	29
F.4	Leningen	5
F.41	Kortlopende leningen	3
F.42	Langlopende leningen	2
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	3
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	36
F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	33
F.611	Voorzieningen levensverzekering	22
F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	11
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	3
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	40
F.71	Handelskredieten	11
F.79	Transitorische posten	29

Mutaties in passiva		
F	Aangaan van schulden (netto)	33
F.2	Chartaal geld en deposito's	0
F.22	Girale deposito's	0
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	0
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
F.4	Leningen	28
F.41	Kortlopende leningen	11
F.42	Langlopende leningen	17
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	5
F.71	Handelskredieten	4
F.79	Transitorische posten	1
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	148

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa

AN	Niet-financiële activa	0
AN.1	Geproduceerde activa	0
K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.21	Monetisatie/demonetisatie van goud	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.11	Vaste activa	0
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0
K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa	0
K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	0
K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen	0
K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	2
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	2
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	2
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva

AF	Schulden	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	2

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11	Nominale waarderingsverschillen		K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	80	AF	Schulden	0
AN.1	Geproduceerde activa	35	AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AN.11	Vaste activa	28	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AN.12	Voorraden	2	AF.4	Leningen	0
AN.13	Kostbaarheden	5	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	45			
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	45			
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	16			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	6			
AF.4	Leningen	0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	10			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0			
			B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*	96

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen		K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	56	AF	Schulden	6
AN.1	Geproduceerde activa	34	AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AN.11	Vaste activa	28	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AN.12	Voorraden	2	AF.4	Leningen	3
AN.13	Kostbaarheden	4	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	22	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	2
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	22			
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	36			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	17			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	4			
AF.4	Leningen	0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	8			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	6			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	1			
			B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	87

III.3.2.2 Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen		K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	24	AF	Schulden	- 6
AN.1	Geproduceerde activa	1	AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 0
AN.11	Vaste activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AN.12	Voorraden	0	AF.4	Leningen	- 3
AN.13	Kostbaarheden	1	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 2
AN.2	Niet-geproduceerde activa	22			
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	22			
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	- 20			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 17			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	2			
AF.4	Leningen	- 0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	2			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 6			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 1			
			B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	9

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

IV. Balansen

IV.1 Beginbalans

Activa			Passiva		
AN	Niet-financiële activa	2 822	AF	Schulden	289
AN.1	Geproduceerde activa	1 698	AF.2	Chartaal geld en deposito's	10
AN.11	Vaste activa	1 423	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	2
AN.12	Voorraden	97	AF.4	Leningen	169
AN.13	Kostbaarheden	178	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	108
AN.2	Niet-geproduceerde activa	1 124			
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1 124			
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	1 819			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	840			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	198			
AF.4	Leningen	24			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	411			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	291			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	55			
			B.90	*Vermogenssaldo*	4 352

IV.2 Balansmutaties

Activa			Passiva		
	Totale mutatie in activa			Totale mutatie in passiva	
AN	Niet-financiële activa	110	AF	Schulden	33
AN.1	Geproduceerde activa	61	AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AN.11	Vaste activa	47	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AN.12	Voorraden	4	AF.4	Leningen	28
AN.13	Kostbaarheden	10	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	5
AN.2	Niet-geprodnceerde activa	49			
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	48			
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	1			
AF	Vorderingen	199			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	68			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	35			
AF.4	Leningen	5			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	13			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	38			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	40			
			B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo* als gevolg van :	276
			B.10.1	*besparingen en kapitaaloverdrachten*	178
			B.10.2	*overige volumemutaties in activa*	2
			B.10.3	*nominale waarderingsverschillen*	96
			B.10.31	neutrale waarderingsverschillen	87
			B.10.32	reële waarderingsverschillen	9

Tabel A.6 **Complete rekeningenreeks voor huishoudens (verv.)**

IV.3 Eindbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	2 932
AN.1	Geproduceerde activa	1 759
AN.11	Vaste activa	1 470
AN.12	Voorraden	101
AN.13	Kostbaarheden	188
AN.2	Niet-geproduceerde activa	1 173
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	1 172
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	1
AF	Vorderingen	2 018
AF.2	Chartaal geld en deposito's	908
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	233
AF.4	Leningen	29
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	424
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	329
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	95

Passiva		
AF	Schulden	322
AF.2	Chartaal geld en deposito's	10
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	2
AF.4	Leningen	197
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	113
B.90	*Vermogenssaldo*	4 628

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens**

I. Produktierekening

Bestedingen			Middelen		
P.2	Intermediair verbruik	6	P.1	Produktie	37
			P.11	Marktproduktie	21
			P.12	Produktie voor eigen finaal gebruik	0
			P.13	Overige niet-marktproduktie	16
B.1g	*Toegevoegde waarde (bruto)*	31			
K.1	Verbruik van vaste activa	3			
B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	28			

II. Inkomensverdelings- en -bestedingsrekeningen

II.1 Primaire inkomensverdelingsrekening

II.1.1 Inkomensvormingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.1	Beloning van werknemers	23	B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*	28
D.11	Lonen	12			
D.12	Sociale premies t.l.v. werkgevers	11			
D.121	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	10			
D.122	Toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	1			
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	0			
D.39	Niet-produktgebonden subsidies	0			
B.2	*Exploitatieoverschot*	5			

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	7	B.2	*Exploitatieoverschot*	5
D.41	Rente	7			
D.42	Winstuitkeringen	0	D.4	Inkomen uit vermogen	5
D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0	D.41	Rente	5
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0	D.42	Winstuitkeringen	0
D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0	D.421	Dividenden	0
D.45	Pachten en concessies	0	D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
			D.45	Pachten en concessies	0
B.5	*Saldo primaire inkomens*	3			

II.1.2.1 Rekening inzake inkomen uit bedrijfsuitoefening

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	2	B.2	*Exploitatieoverschot*	5
D.41	Rente	2			
D.45	Pachten en concessies	0	D.4	Inkomen uit vermogen	0
			D.41	Rente	0
			D.42	Winstuitkeringen	0
			D.421	Dividenden	0
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	3			

II.1.2.2 Rekening inzake bestemming van overige primaire inkomens

Bestedingen			Middelen		
D.4	Inkomen uit vermogen	5	B.4	*Inkomen uit bedrijfsuitoefening*	3
D.41	Rente	5			
D.45	Pachten en concessies	0	D.4	Inkomen uit vermogen	5
			D.41	Rente	5
			D.42	Winstuitkeringen	0
			D.421	Dividenden	0
			D.422	Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen	0
			D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	0
			D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders	0
			D.45	Pachten en concessies	0
B.5	*Saldo primaire inkomens*	3			

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	0	B.5	*Saldo primaire inkomens*	3
D.59	Belastingen op vermogen enz.	0			
			D.61	Sociale premies	1
D.62	Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura)	1	D.611	Werkelijke sociale premies	0
D.622	Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	0	D.6111	Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
D.623	Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	1	D.61111	Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	0
			D.6112	Sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.7	Overige inkomensoverdrachten	2	D.61121	Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.71	Schadeverzekeringspremies (netto)	0	D.61122	Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers	0
D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	2	D.612	Toegerekende sociale premies	1
			D.7	Overige inkomensoverdrachten	36
			D.72	Schadeverzekeringsaanspraken	0
			D.75	Overige inkomensoverdrachten, n.e.g.	36
B.6	*Beschikbaar inkomen*	37			

II.3 Tertiaire inkomensverdelingsrekening

Bestedingen			Middelen		
D.63	Sociale overdrachten in natura	13	B.6	*Beschikbaar inkomen*	37
D.631	Sociale uitkeringen in natura	0			
D.6313	Uitkeringen sociale voorziening in natura	0			
D.632	Sociale overdrachten van individuele niet-marktprodukten	13			
B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	24			

II.4 Inkomensbestedingsrekening

II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
P.3	Consumptieve bestedingen	13	B.6	*Beschikbaar inkomen*	37
P.31	Individuele consumptieve bestedingen	13			
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0			
B.8	*Besparingen*	24			

II.4.2 Rekening inzake besteding van het alternatief beschikbaar inkomen

Bestedingen			Middelen		
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	0	B.7	*Alternatief beschikbaar inkomen*	24
B.8	*Besparingen*	24			

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

III. Accumulatierekeningen

III.1 Kapitaalrekening

III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo als gevolg van besparingen en kapitaaloverdrachten

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	21	B.8n	*Besparingen (netto)*	24
			D.9	Kapitaaloverdrachten, te ontvangen	0
			D.92	Investeringsbijdragen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	0
			D.9	Kapitaaloverdrachten, verschuldigd	- 3
			D.91	Vermogensheffingen	0
			D.99	Overige kapitaaloverdrachten	- 3

III.1.2 Kapitaalvormingsrekening

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
P.51	Investeringen in vaste activa (bruto)	19	B.10.1	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten*	21
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa	14			
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa	13			
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa	1			
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa	0			
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële vaste activa	5			
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële vaste activa	10			
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële vaste activa	0			
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële vaste activa	- 5			
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
P.5131	Belangrijke verbeteringen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde, niet-financiële activa	0			
K.1	Verbruik van vaste activa	- 3			
P.52	Veranderingen in voorraden	0			
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0			
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde, niet-financiële activa	1			
K.21	Saldo aan- en verkopen van land en andere materiële niet-geproduceerde activa	1			
K.22	Saldo aan- en verkopen van immateriële niet-geproduceerde activa	0			
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)*	4			

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

III.2 Financiële rekening

Mutaties in activa		
F	Verwerving van vorderingen (netto)	32
F.2	Chartaal geld en deposito's	12
F.21	Chartaal geld	2
F.22	Girale deposito's	7
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	3
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	12
F.4	Leningen	0
F.41	Kortlopende leningen	0
F.42	Langlopende leningen	0
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
F.62	Vooruitbetaalde premies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	0
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	8
F.71	Handelskredieten	0
F.79	Transitorische posten	8

Mutaties in passiva		
F	Aangaan van schulden (netto)	28
F.2	Chartaal geld en deposito's	0
F.22	Girale deposito's	0
F.29	Overige deposito's en spaartegoeden	0
F.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
F.4	Leningen	24
F.41	Kortlopende leningen	17
F.42	Langlopende leningen	7
F.5	Aandelen en overige deelnemingen	4
F.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
F.61	Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	0
F.612	Voorzieningen pensioenverzekering	0
F.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
F.71	Handelskredieten	0
F.79	Transitorische posten	0
B.9	Vorderingenoverschot (+) o.q. -tekort (-)	4

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

III.3 Rekening inzake overige mutaties in activa

III.3.1 Rekening inzake overige volumemutaties in activa

Mutaties in activa		
AN	Niet-financiële activa	0
AN.1	Geproduceerde activa	0
K.4	Economisch ontstaan van geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan		
AN.11	Vaste activa	0
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	0
K.3	Economisch ontstaan van niet-geproduceerde activa	0
K.5	Natuurlijke aanwas van niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen	0
K.6	Economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.61	Uitputting van natuurlijke hulpbronnen	0
K.62	Overig economisch verlies van niet-geproduceerde activa	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.9	Overige volumemutaties in niet-financiële activa, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan		
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	0
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
AF	Schulden	0
K.7	Verlies door rampen	0
K.8	Niet-gecompenseerde confiscaties	0
K.10	Overige volumemutaties in financiële activa en passiva, n.e.g.	0
K.12	Wijzigingen in classificaties en structuur	0
K.12.1	Wijzigingen in sectorclassificatie en structuur	0
K.12.2	Wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
K.12.22	Overige wijzigingen in de classificatie van activa en passiva	0
waarvan :		
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

B.10.2	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. overige volumemutaties in activa*	0

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

III.3.2 Rekening inzake nominale waarderingsverschillen

Mutaties in activa		
K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	8
AN.1	Geproduceerde activa	5
AN.11	Vaste activa	5
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	3
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	3
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	1
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0

Mutaties in passiva		
K.11	Nominale waarderingsverschillen	
AF	Schulden	0
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10.3	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. nominale waarderingsverschillen*	10

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

III.3.2.1 Rekening inzake neutrale waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen		K.11.1	Neutrale waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	6	AF	Schulden	2
AN.1	Geproduceerde activa	5	AF.2	Chartaal geld en deposito's	1
AN.11	Vaste activa	5	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AN.12	Voorraden	0	AF.4	Leningen	1
AN.13	Kostbaarheden	0	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	2	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	2	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	1
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	3			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	2			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	1			
AF.4	Leningen	0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0			
			B.10.31	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. neutrale waarderingsverschillen*	8

III.3.2.2 Rekening inzake reële waarderingsverschillen

Mutaties in activa			Mutaties in passiva		
K.11.2	Reële waarderingsverschillen		K.11.2	Reële waarderingsverschillen	
AN	Niet-financiële activa	2	AF	Schulden	- 2
AN.1	Geproduceerde activa	0	AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 1
AN.11	Vaste activa	0	AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AN.12	Voorraden	0	AF.4	Leningen	- 1
AN.13	Kostbaarheden	0	AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	2	AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 0
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	2	AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 1
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0			
AF	Vorderingen	- 2			
AF.2	Chartaal geld en deposito's	- 2			
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0			
AF.4	Leningen	- 0			
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0			
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	- 0			
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	- 0			
			B.10.32	*Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. reële waarderingsverschillen*	2

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

IV. Balansen

IV.1 Beginbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	324
AN.1	Geproduceerde activa	243
AN.11	Vaste activa	231
AN.12	Voorraden	2
AN.13	Kostbaarheden	10
AN.2	Niet-geproduceerde activa	81
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	81
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	172
AF.2	Chartaal geld en deposito's	110
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	25
AF.4	Leningen	8
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	22
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	4
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	3

Passiva		
AF	Schulden	121
AF.2	Chartaal geld en deposito's	38
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	43
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	0
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	5
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	35
B.90	*Vermogenssaldo*	375

IV.2 Balansmutaties

Activa	Totale mutatie in activa	
AN	Niet-financiële activa	25
AN.1	Geproduceerde activa	21
AN.11	Vaste activa	21
AN.12	Voorraden	0
AN.13	Kostbaarheden	0
AN.2	Niet-geproduceerde activa	4
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	4
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	33
AF.2	Chartaal geld en deposito's	12
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	13
AF.4	Leningen	0
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	1
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	8

Passiva	Totale mutatie in passiva	
AF	Schulden	28
AF.2	Chartaal geld en deposito's	0
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	24
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	4
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	0
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	0
B.10	*Mutaties in het vermogenssaldo*	31
	als gevolg van:	
B.10.1	*besparingen en kapitaaloverdrachten*	21
B.10.2	*overige volumemutaties in activa*	0
B.10.3	*nominale waarderingsverschillen*	10
B.10.31	neutrale waarderingsverschillen	8
B.10.32	reële waarderingsverschillen	2

Tabel A.7 **Complete rekeningenreeks voor instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (verv.)**

IV.3 Eindbalans

Activa		
AN	Niet-financiële activa	349
AN.1	Geproduceerde activa	264
AN.11	Vaste activa	252
AN.12	Voorraden	2
AN.13	Kostbaarheden	10
AN.2	Niet-geproduceerde activa	85
AN.21	Materiële niet-geproduceerde activa	85
AN.22	Immateriële niet-geproduceerde activa	0
AF	Vorderingen	205
AF.2	Chartaal geld en deposito's	122
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	38
AF.4	Leningen	8
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	23
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	4
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	11

Passiva		
AF	Schulden	149
AF.2	Chartaal geld en deposito's	38
AF.3	Effecten m.u.v. aandelen	0
AF.4	Leningen	67
AF.5	Aandelen en overige deelnemingen	4
AF.6	Verzekeringstechnische voorzieningen	5
AF.7	Handelskredieten en transitorische posten	35
B.90	*Vermogenssaldo*	406

BIJLAGE B

eurostat

SCHEMA VOOR HET VERSTREKKEN VAN NATIONALE REKENINGEN CIJFERS

NOVEMBER 1994

551

Overzicht van de in het kader van art. 3 van de "ERS 95"-verordening in te dienen tabellen

eerste indiening	termijn t + maand	indienen voor	onderwerp	tabel nr.
a (1998)	4	95-97	Belangrijkste aggregaten, jaarlijks*)	1
a (1998)	4	95-97	Belangrijkste aggregaten, driemaandelijks*)	1
a (1998)	8	95-97	Belangrijkste aggregaten overheid	2
a+1 (1999)	9	95-98	Tabellen per bedrijfstak*) **)	3
a+1 (1999)	9	95-98	Uitvoer en invoer EU/derde landen	4
a+1 (1999)	9	95-98	Consumptieve bestedingen van huishoudens naar functie	5
a+1 (1999)	12	95-98	Niet-financiële rekeningen per sector, belangrijkste aggregaten***)	6
a+1 (1999)	9	95-98	Financiële rekeningen per sector (transacties)	8
a+1 (1999)	9	95-98	Balansen voor vorderingen en schulden	9
a+1 (1999)	12	95-98	Belastingen en sociale premies, in detail	11
a+1 (1999)	24	95-97	Tabellen per regio, NUTS II, A17	22
a+2 (2000)	24	95-98	Niet-financiële rekeningen per sector, in detail***)	7
a+2 (2000)	12	95-99	Overheidsuitgaven naar functie	10
a+2 (2000)	24	95-98	Produktierekening naar bedrijfstak en naar sector, jaarlijks, A17 x 4 sectoren (S.11, S.12, S.13, S.14+S.15)	12
a+2 (2000)	24	95-98	Investeringen in vaste activa (bruto) naar bedrijfstak en naar produkt, A31 x Pi3	13
a+2 (2000)	12	95-99	Aanbodtabel tegen basisprijzen, incl. omwerking in aankoopprijzen, A17 x P60	15
a+2 (2000)	12	95-99	Gebruikstabel tegen aankoopprijzen, A17 x P60	17
a+2 (2000)	24	95-98	Tabellen per regio, NUTS III, A3	23
a+2 (2000)	24	95-98	Rekeningen van huishoudens per regio	24
a+3 (2001)	36	95-98	Aanbodtabel tegen basisprijzen, incl. omwerking in aankoopprijzen, A60 x P60	16
a+3 (2001)	36	95-98	Gebruikstabel tegen aankoopprijzen, A60 x P60	18
a+3 (2001)	36	95-98	Symmetrische input-outputtabel tegen basisprijzen, P60 x P60	19
a+3 (2001)	36	95-98	Symmetrische input-outputtabel voor de binnenlandse produktie tegen basisprijzen, P60 x P60	20
a+3 (2001)	36	95-98	Symmetrische input-outputtabel voor de invoer tegen basisprijzen, P60 x P60	21
a+4 (2002)	24	95-00	Vaste activa naar bedrijfstak en naar produkt, A31 x Pi3	14
a+4 (2002)	36	95 (00 in 03)	Produktierekening naar bedrijfstak en naar sector, A60 x 5 sectoren (S.11, S.12, S.13, S.14, S.15), vijfjaarlijks	25
a+4 (2002)	36	95 (00 in 03)	Investeringen in vaste activa (bruto) naar bedrijfstak en naar produkt, A31 x P60, vijfjaarlijks	26
zie tabel	zie tabel	zie tabel	Retropolaties	27
a+5 (2003)	4/9	95-02	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	1/3
a+5 (2003)	9	95-02	Gewerkte uren per bedrijfstak	3
a+5 (2003)	12/24	95-02/01	Indeling van ondernemingen naar eigenaar	6/7
a+5 (2003)	12/24	95-02/01	Indeling van privé-huishoudens in groepen	6/7

a = jaar van indiening van eerste tabellen

t = referentiejaar

*) tot 2003: Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden samen met veranderingen in voorraden

**) tot 2003: geen gewerkte uren per bedrijfstak

***) tot 2003: zonder indeling van ondernemingen naar eigenaar en zonder indeling van privé-huishoudens in groepen

Tabel 1: BELANGRIJKSTE AGGREGATEN - kwartaal- en jaarcijfers

code	variabelen	in-deling +	lopende prijzen	const. prijzen
Toegevoegde waarde en bruto binnenlands produkt				
B.1g	1. Toegevoegde waarde (bruto) tegen basisprijzen	A6	x	x
D.21-D.31	2. Saldo produktgebonden belastingen en subsidies		x	x
	3. IGDFI		x	x
B.1*g	4. Bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen		x	x
Uitgaven van het bruto binnenlands produkt				
P.3	5. Totale consumptieve bestedingen		x	x
P.3	6. a) Consumptieve bestedingen van huishoudens (binnenlands standpunt)		x	x
P.3	6. b) Consumptieve bestedingen van huishoudens (nationaal standpunt)		x	x
P.3	7. Consumptieve bestedingen van IZW's t.b.v. huishoudens		x	x
P.3	8. Consumptieve bestedingen van de overheid		x	x
P.31	a) Individuele consumptieve bestedingen		x	x
P.32	b) Collectieve consumptieve bestedingen		x	x
P.4	9. Werkelijke consumptie		x	x
P.41	a) Werkelijke individuele consumptie		x	x
P.5	10. Investeringen (bruto)		x	x
P.51	a) investeringen in vaste activa (bruto)	Pi 6	x	x
P.52	b) Veranderingen in voorraden		x	x
P.53	c) Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden***		x	x
P.6	11. Uitvoer van goederen (fob) en diensten		x	x
P.7	12. Invoer van goederen (fob) en diensten		x	x
Inkomen, besparingen en vorderingenoverschot				
B.5	13. Saldo primaire inkomens uit/naar het buitenland		x	x
B.5*g	14. Nationaal inkomen (bruto) tegen marktprijzen		x	(x)
K.1	15. Verbruik van vaste activa		x	x
B.5*n	16. Nationaal inkomen (netto) tegen marktprijzen		x	x
D.5,D.6, D.7	17. Inkomensoverdrachten (netto) uit/naar het buitenland		x	
B.6n	18. Beschikbaar inkomen (netto)		x	(x)
B.8n	19. Nationale besparingen (netto)		x	
D.9	20. Kapitaaloverdrachten uit/naar het buitenland		x	
B.9	21. Vorderingenoverschot c.q. -tekort		x	
Bevolking, werkzame beroepsbevolking, beloning van werknemers				
	22. Bevolking en werkzame beroepsbevolking			
	a) Totale bevolking (1000)			
	b) Werklozen (1000)			
	c) Werkzame beroepsbevolking, nationaal en binnenlands standpunt (1000)			
	. zelfstandigen	A6 **		
	. werknemers	A6 **		
D.1	23. Beloning van werknemers, nationaal en binnenlands standpunt	A6 **	x	
D.11	a) Lonen (bruto)	A6 **	x	

+ indien geen indeling wordt vermeld, totale volkshuishouding

(x) = in reële termen ** = A6 enkel vanuit binnenlands standpunt

*** = tot 2003 samen met P.52

Tabel 2: **Belangrijkste aggregaten overheid**

P.1	Produktie
P.11+P.12	. Marktproduktie en produktie voor eigen finaal gebruik
P.13	. Overige niet-marktproduktie
P.2	Intermediair verbruik
B.1g	*Toegevoegde waarde (bruto)*
K.1	Verbruik van vaste activa
B.1n	*Toegevoegde waarde (netto)*
D.1	Beloning van werknemers, betaald
D.29-D.39	Niet-produktgebonden belastingen op produktie, betaald - Niet-produktgebonden subsidies, ontvangen
B.2n	*Exploitatieoverschot (netto)*
D.2	Belastingen op produktie en invoer, ontvangen
D.4	Inkomen uit vermogen, ontvangen
D.3	Subsidies, betaald
D.4	Inkomen uit vermogen, betaald
D.41	. Rente
D.42+D.43+D.44+D.45	. Overige
B.5n	*Saldo primaire inkomens (netto)*
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz., ontvangen
D.61	Sociale premies, ontvangen
D.611	. Werkelijke sociale premies
D.612	. Toegerekende sociale premies
D.7	Overige inkomensoverdrachten, ontvangen
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz., betaald
D.62	Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)
D.7	Overige inkomensoverdrachten, betaald
B.6n	*Beschikbaar inkomen (netto)*
P.3	Consumptieve bestedingen
P.31	. Individuele consumptieve bestedingen
P.32	. Collectieve consumptieve bestedingen
D.8	Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering
B.8	*Besparingen (netto)*
K.1	Verbruik van vaste activa
D.9	Kapitaaloverdrachten, ontvangen
D.91	. Vermogensheffingen
D.92+D.99	. Overige kapitaaloverdrachten
D.9	Kapitaaloverdrachten, betaald
P.5	Investeringen (bruto)
P.51	. Investeringen in vaste activa (bruto)
P.52+P.53+K.2	. Veranderingen in voorraden en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden en saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa
B.9	*Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort(-)*

Tabel 3: TABELLEN PER BEDRIJFSTAK - jaarcijfers

code	variabelen	indeling	lopende prijzen	constante prijzen
Toegevoegde waarde				
P.1	1. Produktie tegen basisprijzen per bedrijfstak	A31	x	
P.2	2. Intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per bedrijfstak	A31	x	
B.1g	3. Toegevoegde waarde (bruto) tegen basisprijzen per bedrijfstak	A31	x	x
K.1	4. Verbruik van vaste activa per bedrijfstak	A31	x	x
Investeringen				
P.5	5. Investeringen (bruto) per bedrijfstak			
P.51	a) Investeringen in vaste activa (bruto) per bedrijfstak	A31	x	x
P.52	b) Veranderingen in voorraden per bedrijfstak	A31	x	x
P.53	c) Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden per bedrijfstak*)	A31	x	x
Werkzame beroepsbevolking en beloning van werknemers, binnenlands standpunt				
	6. Werkzame beroepsbevolking per bedrijfstak (1000)			
	a) zelfstandigen per bedrijfstak	A31		
	b) werknemers per bedrijfstak	A31		
	c) gewerkte uren per bedrijfstak**)	A31		
D.1	7. Beloning van werknemers per bedrijfstak	A31	x	
D.11	a) Lonen per bedrijfstak	A31	x	

*) tot 2003 samen met P.52
**) tot 2003 op vrijwillige basis

Tabel 4: Uitvoer en invoer EU/derde landen

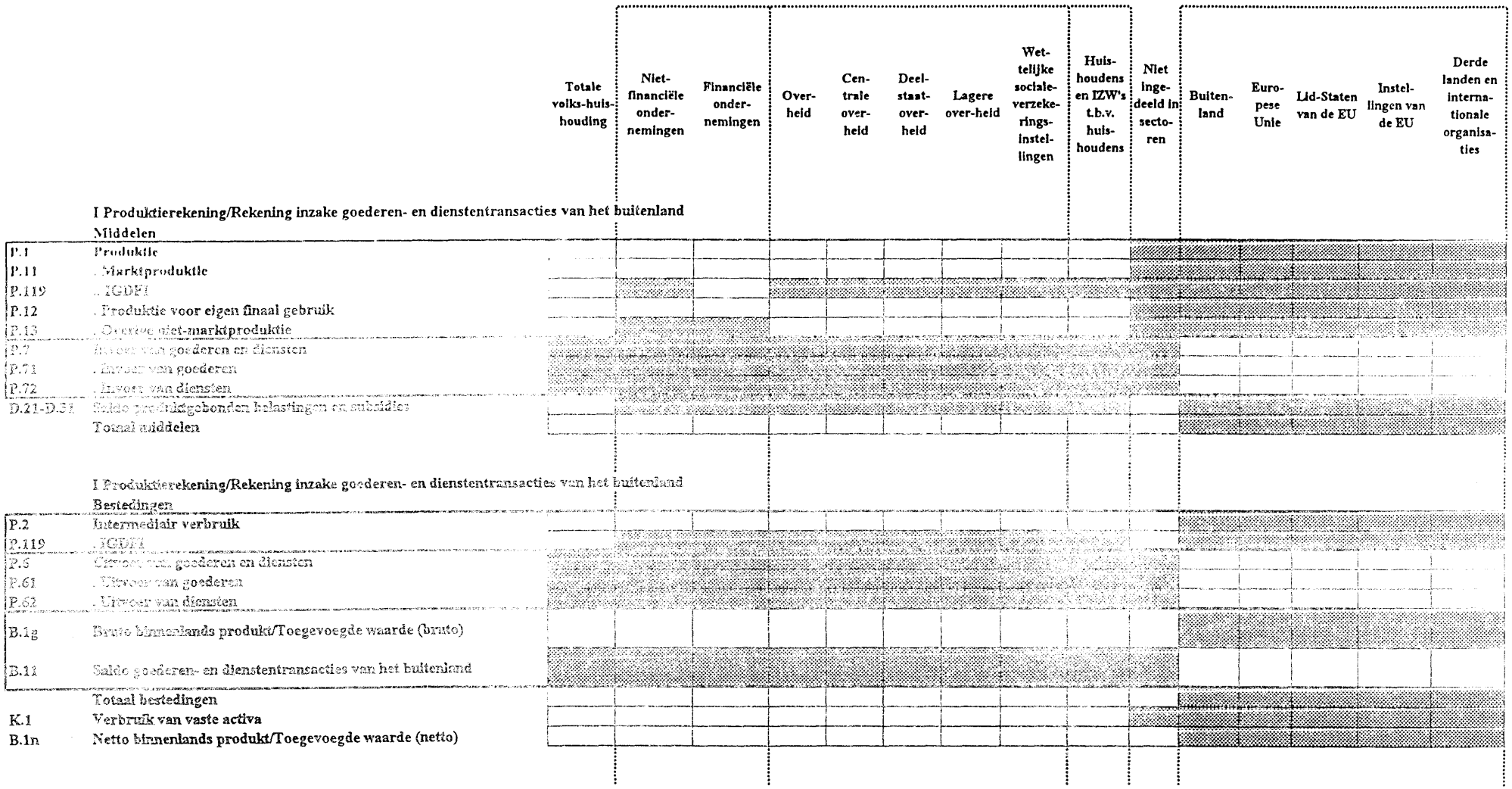
code	variabelen	indeling	lopende prijzen	constante prijzen
P.6	1. Uitvoer van goederen en diensten	totale volks-	x	x
	a) EU-landen	huishouding	x	x
	b) derde landen		x	x
P.7	2. Invoer van goederen en diensten		x	x
	a) EU-landen		x	x
	b) derde landen		x	x

Tabel 5: Consumptieve bestedingen van huishoudens naar functie

code	variabelen	indeling	lopende prijzen	constante prijzen
P.3	Consumptieve bestedingen van huishoudens naar functie	COICOP 2 cijfers	x	x

Niet-financiële rekeningen per sector, belangrijkste aggregaten: t+12

Tabel 6

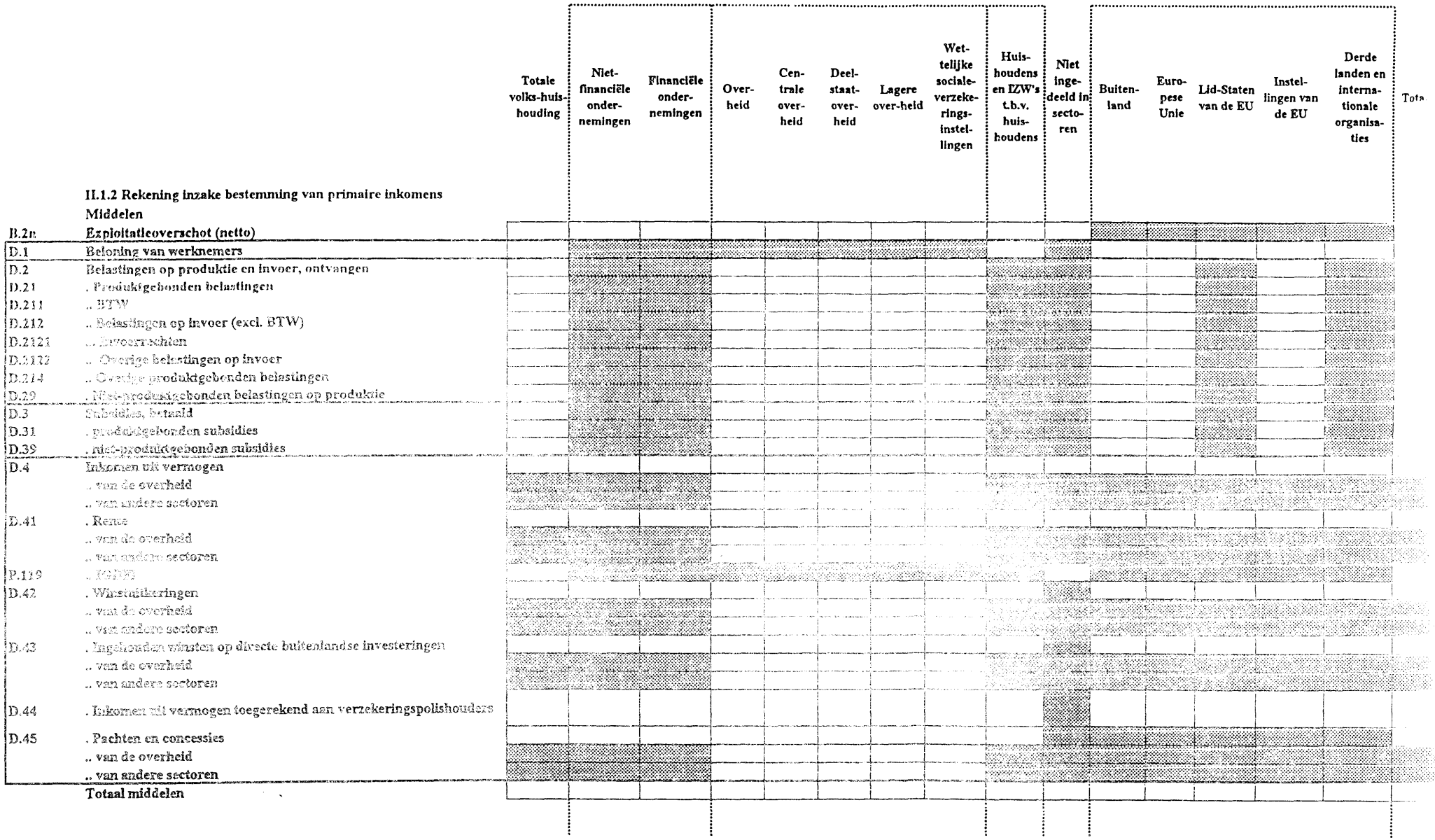

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Tota
	I Produktierekening/Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland																
	Middelen																
P.1	**Produktie**																
P.11	. Marktproduktie																
P.119	. IGDFI																
P.12	. Produktie voor eigen finaal gebruik																
P.13	. Overige niet-marktproduktie																
P.7	Invoer van goederen en diensten																
P.71	. Invoer van goederen																
P.72	. Invoer van diensten																
D.21-D.31	Saldo produktgebonden belastingen en subsidies																
	Totaal middelen																
	I Produktierekening/Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland																
	Bestedingen																
P.2	**Intermediair verbruik**																
P.119	. IGDFI																
P.6	Uitvoer van goederen en diensten																
P.61	. Uitvoer van goederen																
P.62	. Uitvoer van diensten																
B.1g	Bruto binnenlands produkt/Toegevoegde waarde (bruto)																
B.11	Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland																
	Totaal bestedingen																
K.1	**Verbruik van vaste activa**																
B.1n	**Netto binnenlands produkt/Toegevoegde waarde (netto)**																

Niet-financiële rekeningen per sector, belangrijkste aggregaten: t+12

Tabel 6

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Totaal
	II.1.1 Inkomensvormingsrekening																
	Middelen																
B.1n	**Netto binnenlands produkt/Toegevoegde waarde (netto)**																
	Totaal middelen																
	II.1.1 Inkomensvormingsrekening																
	Bestedingen																
D.1	**Beloning van werknemers**																
D.2	Belastingen op produktie en invoer, betaald																
	. aan overheid																
	. aan Instellingen van de EU																
D.21	. Produktgebonden belastingen																
D.29	. Niet-produktgebonden belastingen op produktie																
D.3	Subsidies, ontvangen																
	. van Instellingen van de EU																
	. van overheid																
D.31	. Produktgebonden subsidies																
D.39	. Niet-produktgebonden subsidies																
B.2n	Exploitatieoverschot (netto)																
	Totaal bestedingen																

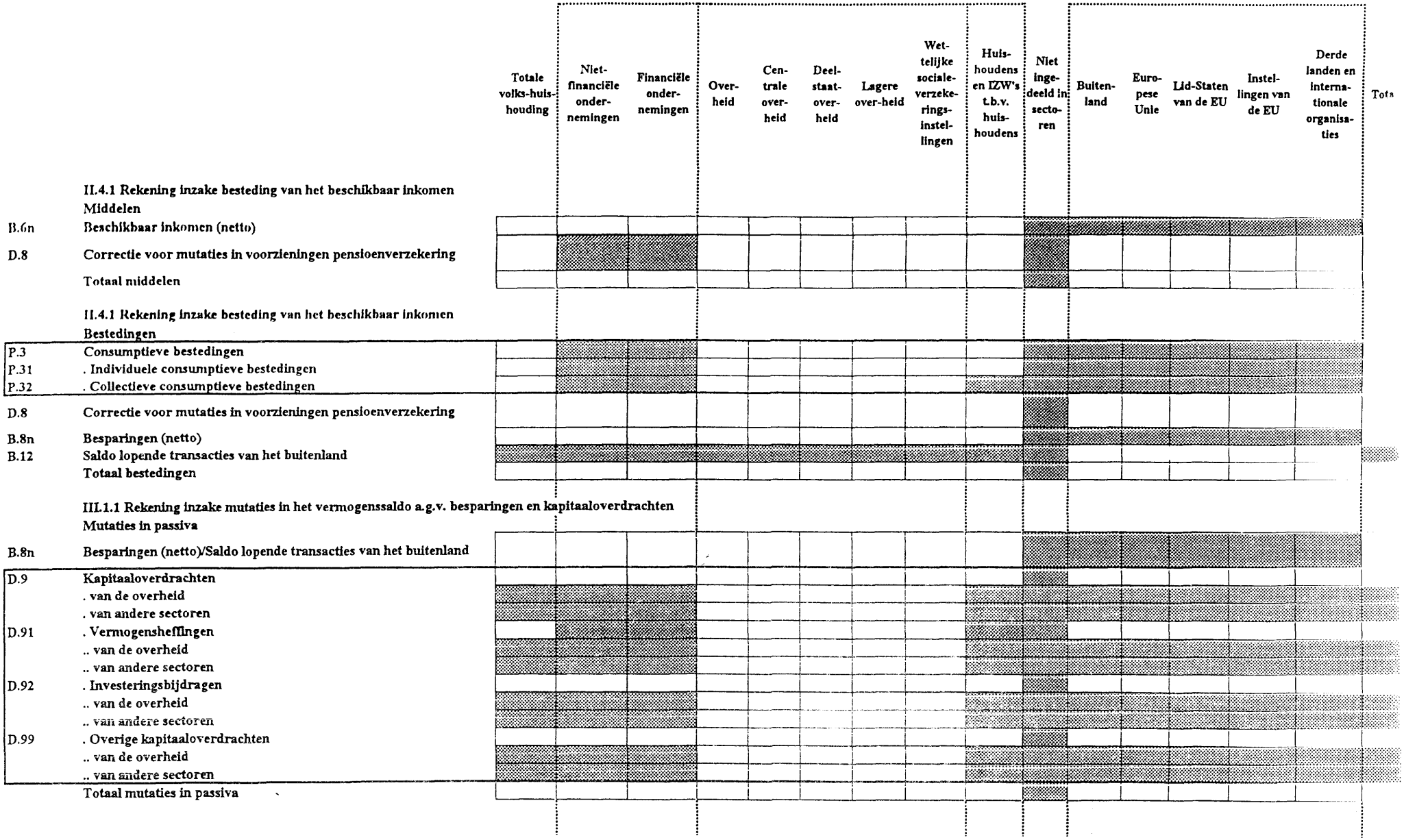
		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Tota
	II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens																
	Middelen																
B.2n	**Exploitatieoverschot (netto)**																
D.1	**Beloning van werknemers**																
D.2	**Belastingen op produktie en invoer, ontvangen**																
D.21	. Produktgebonden belastingen																
D.211	.. BTW																
D.212	.. Belastingen op invoer (excl. BTW)																
D.2121	... Invoerrechten																
D.2122	... Overige belastingen op invoer																
D.214	.. Overige produktgebonden belastingen																
D.29	. Niet-produktgebonden belastingen op produktie																
D.3	Subsidies, betaald																
D.31	. produktgebonden subsidies																
D.39	. niet-produktgebonden subsidies																
D.4	Inkomen uit vermogen																
	.. van de overheid																
	.. van andere sectoren																
D.41	. Rente																
	.. van de overheid																
	.. van andere sectoren																
P.119	.. FISIM																
D.42	. Winstuitkeringen																
	.. van de overheid																
	.. van andere sectoren																
D.43	. Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen																
	.. van de overheid																
	.. van andere sectoren																
D.44	. Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders																
D.45	. Pachten en concessies																
	.. van de overheid																
	.. van andere sectoren																
	Totaal middelen																

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Totaal
	II.1.2 Rekening inzake bestemming van primaire inkomens																
	Bestedingen																
D.4	**Inkomen uit vermogen**																
	. aan de overheid																
	. aan andere sectoren																
D.41	**. Rente**																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
P.119	**.. IGDFI**																
D.42	**. Winstuitkeringen**																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
D.43	**. Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen**																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
D.44	**. Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders**																
D.45	**. Pachten en concessies**																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
B.5n	**Nationaal inkomen (netto)/Saldo primaire inkomens (netto)**																
	Totaal bestedingen																

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Bulten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Totaal
	II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening																
	Middelen																
B.5n	Nationaal inkomen (netto)/Saldo primaire inkomens (netto)																
D.5	**Belastingen op inkomen, vermogen enz.**																
D.51	**. Belastingen op inkomen**																
D.59	**. Belastingen op vermogen enz.**																
D.61	**. Sociale premies**																
D.611	**.. Werkelijke sociale premies**																
D.6111	**... Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers**																
D.6112	**... Sociale premies t.l.v. werknemers**																
D.6113	**... Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden**																
D.612	**.. Toegerekende sociale premies**																
D.62	**. Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)**																
D.7	**Overige inkomensoverdrachten**																
	. van de overheid																
	. van andere sectoren																
D.71	**. Schadeverzekeringspremies (netto)**																
D.72	**. Schadeverzekeringsaanspraken**																
D.73	**. Inkomensoverdrachten binnen de overheid**																
D.74	**. Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking**																
	.. van Instellingen van de EU																
D.75	**. Overige inkomensoverdrachten n.e.g.**																
	.. van de overheid																
	.. van andere sectoren																
	... BNP-afdracht aan de Europese Unie																
	Totaal middelen																

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Bulten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Totaal
	II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening																
	Bestedingen																
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.																
D.51	. Belastingen op inkomen																
D.59	. Belastingen op vermogen enz.																
D.61	. Sociale premies																
D.611	.. Werkelijke sociale premies																
D.6111	... Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers																
D.6112	... Sociale premies t.l.v. werknemers																
D.6113	... Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden																
D.612	.. Toegerekende sociale premies																
D.62	. Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)																
D.7	Overige inkomensoverdrachten																
	. aan de overheid																
	. aan andere sectoren																
D.71	. Schadeverzekeringspremies (netto)																
D.72	. Schadeverzekeringsaanspraken																
D.73	. Inkomensoverdrachten binnen de overheid																
D.74	. Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking																
	.. aan Instellingen van de EU																
D.75	. Overige inkomensoverdrachten n.e.g.																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
	... BNP-afdracht aan de Europese Unie																
B.6n	Beschikbaar inkomen (netto)																
	Totaal bestedingen																

5 & 2

Totale volks-huis-houding
Niet-financiële onder-nemingen
Financiële onder-nemingen
Over-heid
Cen-trale over-heid
Deel-staat-over-heid
Lagere over-heid
Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen
Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens
Niet inge-deeld in secto-ren
Bulten-land
Euro-pese Unie
Lid-Staten van de EU
Instel-lingen van de EU
Derde landen en interna-tionale organisa-ties
Tota
II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen
Middelen
B.6n Beschikbaar inkomen (netto)
D.8 Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering
Totaal middelen
II.4.1 Rekening inzake besteding van het beschikbaar inkomen
Bestedingen
P.3 Consumptieve bestedingen
P.31 . Individuele consumptieve bestedingen
P.32 . Collectieve consumptieve bestedingen
D.8 Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering
B.8n Besparingen (netto)
B.12 Saldo lopende transacties van het buitenland
Totaal bestedingen
III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten
Mutaties in passiva
B.8n Besparingen (netto)/Saldo lopende transacties van het buitenland
D.9 Kapitaaloverdrachten
. van de overheid
. van andere sectoren
D.91 . Vermogensheffingen
.. van de overheid
.. van andere sectoren
D.92 . Investeringsbijdragen
.. van de overheid
.. van andere sectoren
D.99 . Overige kapitaaloverdrachten
.. van de overheid
.. van andere sectoren
Totaal mutaties in passiva

Niet-financiële rekeningen per sector, belangrijkste aggregaten: t+12

Tabel 6

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Financiële onder-nemingen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wet-telijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens en IZW's t.b.v. huis-houdens	Niet inge-deeld in secto-ren	Bulten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organisa-ties	Tot
	III.1.1 Rekening inzake mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten																
	Mutaties in activa																
D.9	Kapitaaloverdrachten																
	. aan de overheid																
	. aan andere sectoren																
D.91	. Vermogensheffingen																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
D.92	. Investeringsbijdragen																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
D.99	. Overige kapitaaloverdrachten																
	.. aan de overheid																
	.. aan andere sectoren																
B.10.1	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten																
	Totaal mutaties in activa																
	III.1.2 Kapitaalvormingsrekening																
	Mutaties in passiva																
B.10.1	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten																
K.1	Verbruik van vaste activa																
	Totaal mutaties in passiva																
	III.1.2 Kapitaalvormingsrekening																
	Mutaties in activa																
P.5	Investeringen (bruto)																
P.51	. Investeringen in vaste activa (bruto)																
P.52	. Veranderingen in voorraden																
P.53	. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden																
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa																
B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)																
	Totaal mutaties in activa																

		Totale volks-huis-houding	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Niet-finan-ciële over-heids-bedrijven *)	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen in handen van pri-vate sector *)	Finan-ciële onder-nemin-gen	Cen-trale bank	Overige mone-taire finan-ciële in-stel-lingen	Overige finan-ciële inter-me-diairs	Finan-ciële hulp-bedrij-ven	Verze-kerings-onder-nemin-gen en pen-sioen-fondsen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Weten-lijke sociale-verze-kerings-instel-lingen	Huis-houdens	Huis-houdens met in-komen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefe-ning*)	Huis-houdens met loon-in-komen *)	Huis-houdens met in-komen uit ver-mogen en lopende inkomsten*)	Instel-lingen zonder winst-oog-merk t.b.v. huis-houdens	Niet in secto-ren inge-deeld	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-saties	T
	I Produktierekening/Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland																											
	Middelen																											
P.1	**Produktie**																											
P.11	. Marktproduktie																											
P.119	.. IGDFI																											
P.12	. Produktie voor eigen finaal gebruik																											
P.13	. Overige niet-marktproduktie																											
P.7	Invoer van goederen en diensten																											
P.71	. invoer van goederen																											
P.72	. invoer van diensten																											
D.21-D.31	Saldo produktgebonden belastingen en subsidies																											
	Totaal middelen																											
	I Produktierekening/Rekening inzake goederen- en dienstentransacties van het buitenland																											
	Bestedingen																											
P.2	**Intermediair verbruik**																											
P.119	. IGDFI																											
P.6	Uitvoer van goederen en diensten																											
P.61	. Uitvoer van goederen																											
P.62	. Uitvoer van diensten																											
B.1g	Bruto binnenlands produkt/Toegevoegde waarde (bruto)																											
B.11	Saldo goederen- en dienstentransacties van het buitenland																											
	Totaal bestedingen																											
K.1	**Verbruik van vaste activa**																											
B.1n	**Netto binnenlands produkt/Toegevoegde waarde (netto)**																											

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

Niet-financiële rekeningen per sector, in detail: t+24

Tabel 7

		Totale volkshuishouding	Niet-financiële ondernemingen	Niet-financiële overheidsbedrijven *)	Niet-financiële ondernemingen in handen van private sector *)	Financiële ondernemingen	Centrale bank	Overige monetaire financiële instellingen	Overige financiële intermediairs	Financiële hulpbedrijven	Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen	Overheid	Centrale overheid	Deelstaatoverheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale verzekeringsinstellingen	Huishoudens	Huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening*)	Huishoudens met looninkomen *)	Huishoudens met inkomen uit vermogen en lopende inkomsten*)	Instellingen zonder winststreven t.b.v. huishoudens	Niet in sectoren ingedeeld	Buitenland	Europese Unie	Lidstaten van de EU	Instellingen van de EU	Derde landen en internationale organisaties	Totaal
	II.1.1 Inkomensvormingsrekening																											
	Middelen																											
B.1n	**Netto binnenlands produkt/Toegevoegde waarde (netto)**																											
	Totaal middelen																											
	II.1.1 Inkomensvormingsrekening																											
	Bestedingen																											
D.1	Beloning van werknemers																											
D.11	*. Lonen*																											
D.12	*. Sociale premies t.l.v. werkgevers*																											
D.121	*.. werkelijk*																											
D.122	*.. toegerekend*																											
D.2	Belastingen op produktie en invoer, betaald																											
	. aan overheid																											
	. aan Instellingen van de EU																											
D.21	. Produktgebonden belastingen																											
D.29	. Niet-produktgebonden belastingen op produktie																											
D.3	Subsidies, ontvangen																											
	. van Instellingen van de EU																											
	. van overheid																											
D.31	. Produktgebonden subsidies																											
D.39	. Niet-produktgebonden subsidies																											
B.2n	**Exploitatieoverschot (netto)**																											
	Totaal bestedingen																											

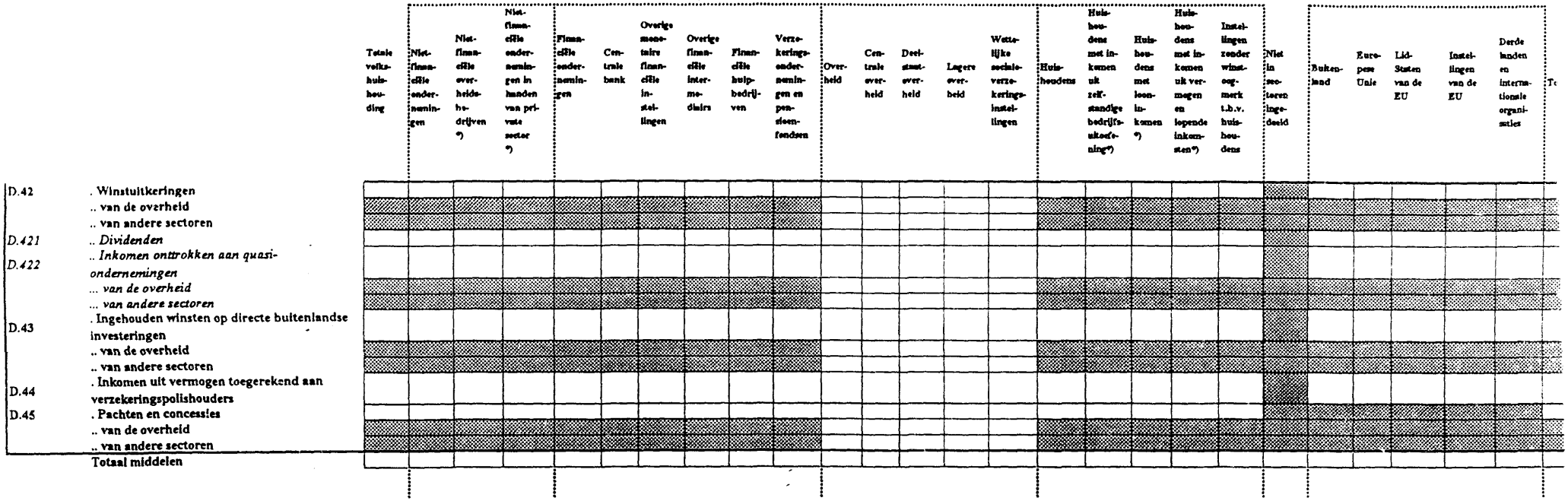
*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Niet-financiële over-heids-bedrijven *)	Niet-financiële onder-nemingen in handen van private sector *)	Financiële onder-nemingen	Centrale bank	Overige monetaire financiële in-stellingen	Overige financiële inter-mediairs	Financiële hulp-bedrijven	Verzekerings-onder-nemingen en pensioen-fondsen	Over-heid	Centrale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wette-lijke sociale-verzeke-rings-instel-lingen	Huis-houdens	Huis-houdens met in-komen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefe-ning*)	Huis-houdens met loon-in-komen *)	Huis-houdens met in-komen uit ver-mogen en lopende inkom-sten*)	Instel-lingen zonder winst-oog-merk t.b.v. huis-houdens	Niet in sec-toren inge-deeld	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-saties	T
	II.1.2 Primaire inkomensverdelingsrekening																											
	Middelen																											
B.2n	Exploitatieoverschot (netto)																											
D.1	Beloning van werknemers																											
D.11	*. Lonen*																											
D.12	*. Sociale premies t.l.v. werkgevers*																											
D.121	*.. werkelijk*																											
D.122	*.. toegerekend*																											
D.2	Belastingen op productie en invoer, ontvangen																											
D.21	. Produktgebonden belastingen																											
D.211	.. BTW																											
D.212	.. Belastingen op invoer (excl. BTW)																											
D.2121	... Invoerrechten																											
D.2122	... Overige belastingen op invoer																											
D.214	.. Overige produktgebonden belastingen																											
D.29	. Niet-produktgebonden belastingen op productie																											
D.3	Subsidies, betaald																											
D.31	. Produktgebonden subsidies																											
D.311	.. Subsidies op invoer																											
D.319	.. Overige produktgebonden subsidies																											
D.39	. Niet-produktgebonden subsidies																											
D.4	Inkomen uit vermogen																											
	.. van de overheid																											
	.. van andere sectoren																											
D.41	. Rente																											
	.. van de overheid																											
	.. van andere sectoren																											
P.119	.. IGDFI																											

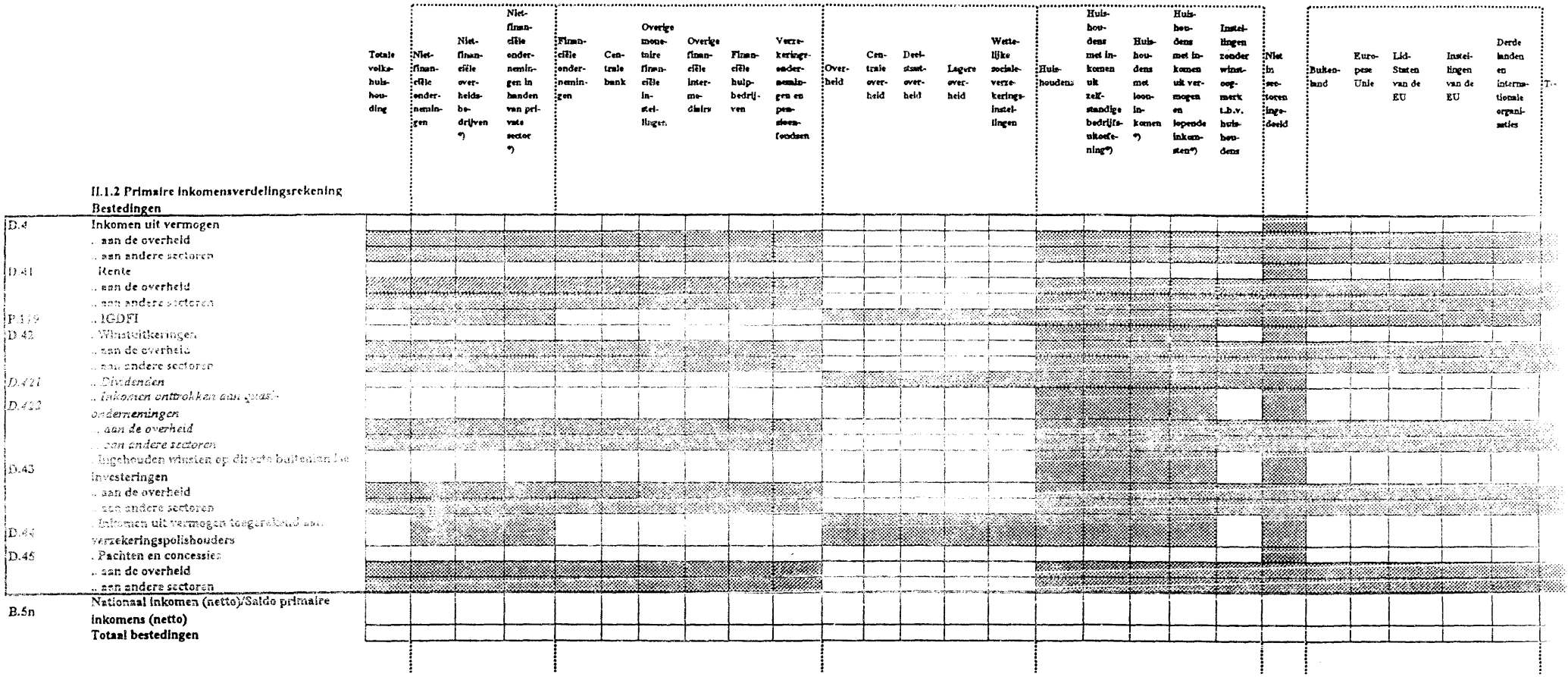
*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

Niet-financiële rekeningen per sector, in detail: t+24

Tabel 7

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

		Totale volks-huis-houding	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Niet-finan-ciële over-heids-be-drijven *)	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen in handen van pri-vate sector *)	Finan-ciële onder-nemin-gen	Cen-trale bank	Overige mone-taire finan-ciële in-stel-lingen	Overige finan-ciële inter-me-diairs	Finan-ciële hulp-bedrij-ven	Verze-kerings-onder-nemingen en pen-sioen-fondsen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wette-lijke sociale-verze-kerings-instel-lingen	Huis-houdens	Huis-houdens met in-komen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefe-ning*)	Huis-houdens met loon-in-komen *)	Huis-houdens met in-komen uit ver-mogen en lopende in-komsten*)	Instel-lingen zonder winst-oog-merk t.b.v. huis-houdens	Niet in sec-toren inge-deeld	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-saties	T.-
	II.1.2 Primaire inkomensverdelingsrekening																											
	Bestedingen																											
D.4	Inkomen uit vermogen																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
D.41	Rente																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
P.119	.. IGDFI																											
D.42	Winstuitkeringen																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
D.421	*.. Dividenden*																											
D.422	*.. Inkomen onttrokken aan quasi-ondernemingen*																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
D.43	Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
D.44	Inkomen uit vermogen toegerekend aan verzekeringspolishouders																											
D.45	Pachten en concessies																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
B.5n	Nationaal inkomen (netto)/Saldo primaire inkomens (netto)																											
	Totaal bestedingen																											

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Niet-financiële overheids-bedrijven *)	Niet-financiële onder-nemingen in handen van private sector *)	Financiële onder-nemingen	Centrale bank	Overige monetaire financiële in-stellingen	Overige financiële inter-mediairs	Financiële hulp-bedrijven	Verzekerings-onder-nemingen en pensioen-fondsen	Overheid	Centrale overheid	Deel-staats-overheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale-verzekerings-instellingen	Huis-houdens	Huis-houdens met inkomen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefening*)	Huis-houdens met loon-inkomen *)	Huis-houdens met inkomen uit vermogen en lopende inkom-sten*)	Instel-lingen zonder winst-oog-merk t.b.v. huis-houdens	Niet in secto-ren inge-deeld	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-saties	T
	II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening																											
	Middelen																											
B.5n	Nationaal inkomen (netto)/Saldo primaire inkomens (netto)																											
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.																											
D.51	. Belastingen op inkomen																											
D.59	. Belastingen op vermogen enz.																											
D.61	. Sociale premies																											
D.611	.. Werkelijke sociale premies																											
D.6111	... Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers																											
D.61111	*.... Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers*																											
D.61112	*.... Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers*																											
D.6112	... Sociale premies t.l.v. werknemers																											
D.61121	*.... Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers*																											
D.61122	*.... Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers*																											
D.6113	... Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden																											
D.61131	*.... Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden*																											
D.61132	*.... Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden*																											
D.612	.. Toegerekende sociale premies																											
D.62	. Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)																											
D.621	*.. Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld*																											
D.622	*.. Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming*																											
D.623	*.. Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers*																											
D.624	*.. Uitkeringen sociale voorziening in geld*																											

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

		Totale volks-huis-houding	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen	Niet-finan-ciële over-heids-be-drijven *)	Niet-finan-ciële onder-nemin-gen in handen van pri-vate sector *)	Finan-ciële onder-nemin-gen	Cen-trale bank	Overige mone-taire finan-ciële in-stel-lingen	Overige finan-ciële inter-me-diairs	Finan-ciële hulp-bedrij-ven	Verze-kerings-onder-nemin-gen en pen-sioen-fondsen	Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wette-lijke sociale-verze-kerings-instel-lingen	Huis-houdens	Huis-houdens met in-komen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefe-ning*)	Huis-houdens met loon-in-komen *)	Huis-houdens met in-komen uit ver-mogen en lopende inkom-sten*)	Instel-lingen zonder winst-oog-merk t.b.v. huis-hou-dens	Niet in sec-toren inge-deeld	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-zaties
D.7	Overige inkomensoverdrachten																										
	. van de overheid																										
	. van andere sectoren																										
D.71	. Schadeverzekeringspremies (netto)																										
D.72	. Schadeverzekeringsaanspraken																										
D.73	. Inkomensoverdrachten binnen de overheid																										
D.74	. Inkomensoverdrachten t.v.m. internationale samenwerking																										
	.. van Instellingen van de EU																										
D.75	. Overige inkomensoverdrachten n.e.g.																										
	.. van de overheid																										
	.. van andere sectoren																										
	... BNP-afdracht aan de Europese Unie																										
	Totaal middelen																										

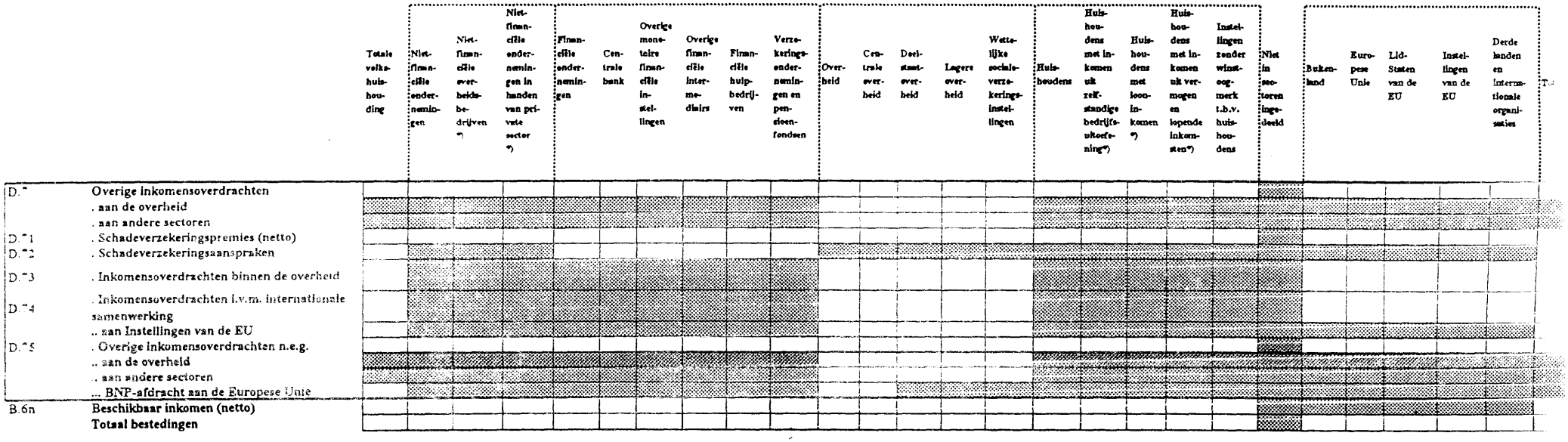
*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

Niet-financiële rekeningen per sector, in detail: t+24

Tabel 7

	II.2 Secundaire inkomensverdelingsrekening Bestedingen	Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Niet-financiële overheids-bedrijven *)	Niet-financiële onder-nemingen in handen van private sector *)	Financiële onder-nemingen	Centrale bank	Overige monetaire financiële in-stellingen	Overige financiële inter-mediairs	Financiële hulp-bedrijven	Verzekerings-onder-nemingen en pensioenfondsen	Overheid	Centrale overheid	Deel-staten-overheid	Lagere overheid	Wetten-lijke sociale-verzekerings-instellingen	Huis-houdens	Huis-houdens met inkomen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefening*)	Huis-houdens met loon-inkomen *)	Huis-houdens met inkomen uit vermogen en lopende inkomsten*)	Instel-lingen zonder winst-oogmerk t.b.v. huis-houdens	Niet in sec-toren inge-deeld	Buiten-land	Euro-pese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-saties	Totaal
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.																											
D.51	. Belastingen op inkomen																											
D.59	. Belastingen op vermogen enz.																											
D.61	. Sociale premies																											
D.611	.. Werkelijke sociale premies																											
D.6111	... Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers																											
D.61111	*.... Verplichte werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers*																											
D.61112	*.... Vrijwillige werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers*																											
D.6112	... Sociale premies t.l.v. werknemers																											
D.61121	*.... Verplichte sociale premies t.l.v. werknemers*																											
D.61122	*.... Vrijwillige sociale premies t.l.v. werknemers*																											
D.6113	... Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden																											
D.61131	*.... Verplichte sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden*																											
D.61132	*.... Vrijwillige sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden*																											
D.612	.. Toegerekende sociale premies																											
D.62	. Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)																											
D.621	*.. Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld*																											
D.622	*.. Private uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming*																											
D.623	*.. Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers*																											
D.624	*.. Uitkeringen sociale voorziening in geld*																											

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

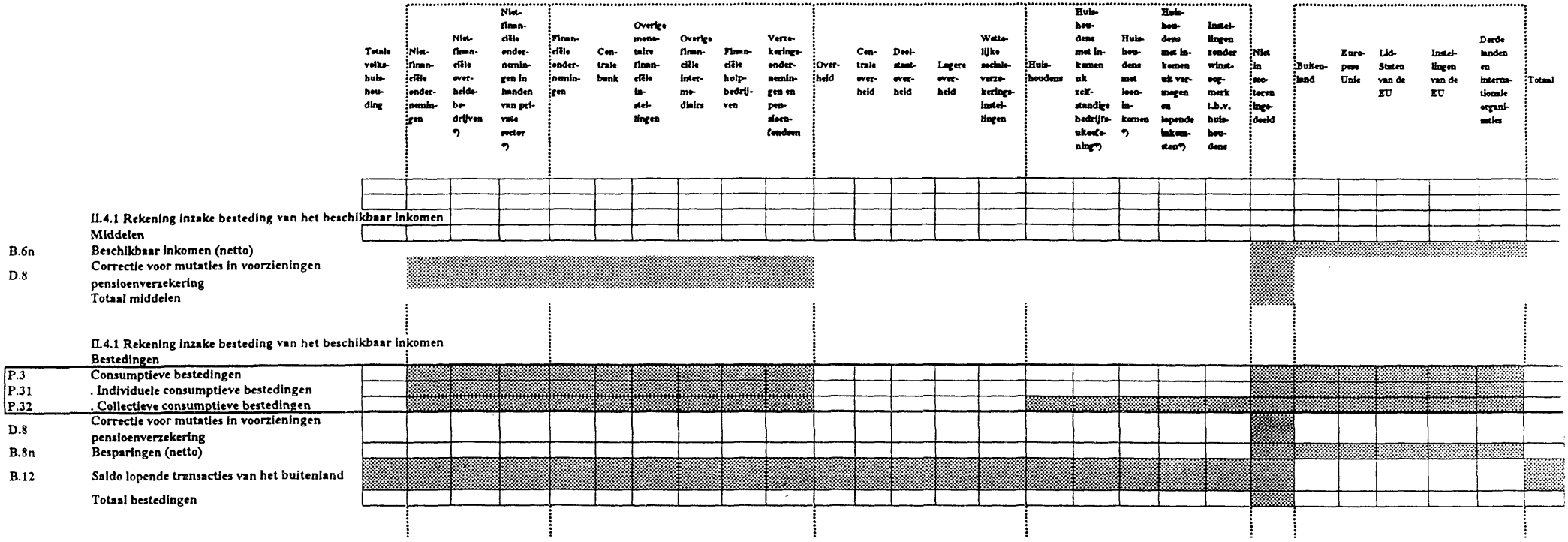

		Totale volks-huis-houding	Niet-financiële onder-nemingen	Niet-financiële overheids-bedrijven *)	Niet-financiële onder-nemingen in handen van private sector *)	Financiële onder-nemingen	Centrale bank	Overige monetaire financiële instellingen	Overige financiële inter-mediairs	Financiële hulp-bedrijven	Verzekerings-onder-nemingen en pensioen-fondsen	Overheid	Centrale overheid	Deel-staten-overheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale-verzekerings-instellingen	Huis-houdens	Huis-houdens met inkomen uit zelf-standige bedrijfs-uitoefening*)	Huis-houdens met loon-inkomen *)	Huis-houdens met inkomen uit vermogen en lopende inkomsten*)	Instel-lingen zonder winst-oog-merk t.b.v. huis-houdens	Niet in sectoren inge-deeld	Buiten-land	Europese Unie	Lid-Staten van de EU	Instel-lingen van de EU	Derde landen en interna-tionale organi-saties	T
D.7	Overige inkomensoverdrachten																											
	. aan de overheid																											
	. aan andere sectoren																											
D.71	. Schadeverzekeringspremies (netto)																											
D.72	. Schadeverzekeringsaanspraken																											
D.73	. Inkomensoverdrachten binnen de overheid																											
D.74	. Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking																											
	.. aan Instellingen van de EU																											
D.75	. Overige inkomensoverdrachten n.e.g.																											
	.. aan de overheid																											
	.. aan andere sectoren																											
	... BNP-afdracht aan de Europese Unie																											
B.6n	**Beschikbaar inkomen (netto)**																											
	Totaal bestedingen																											

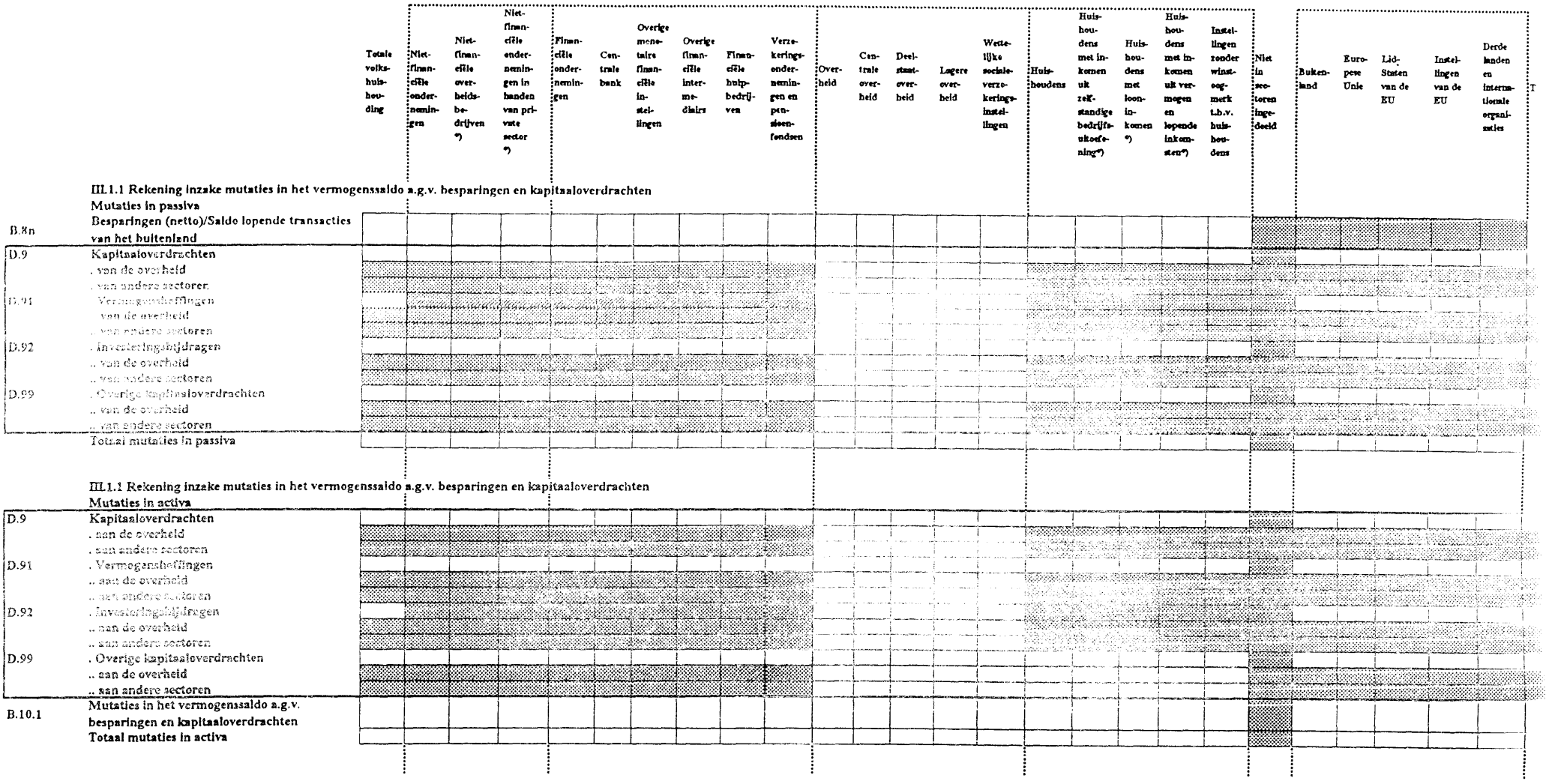
*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

Niet-financiële rekeningen per sector, in detail: t+24

Tabel 7

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

		Totale volkshuishouding	Niet-financiële ondernemingen	Niet-financiële overheidsbedrijven *)	Niet-financiële ondernemingen in handen van private sector *)	Financiële ondernemingen	Centrale bank	Overige monetaire financiële instellingen	Overige financiële intermediairs	Financiële hulpbedrijven	Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen	Overheid	Centrale overheid	Deelstaatoverheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale verzekeringsinstellingen	Huishoudens	Huishoudens met inkomen uit zelfstandige bedrijfsuitoefening*)	Huishoudens met loninkomen *)	Huishoudens met inkomen uit vermogen en lopende inkomsten*)	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Niet in sectoren ingedeeld	Buitenland	Europese Unie	Lid-Staten van de EU	Instellingen van de EU	Derde landen en internationale organisaties	Totaal
	III.1.2 Kapitaalvormingsrekening																											
	Mutaties in passiva																											
B.10.1	Mutaties in het vermogenssaldo a.g.v. besparingen en kapitaaloverdrachten																											
K.1	Verbruik van vaste activa																											
	Totaal mutaties in passiva																											
	III.1.2 Kapitaalvormingsrekening																											
	Mutaties in activa																											
P.5	Investeringen (bruto)																											
P.51	. Investeringen in vaste activa (bruto)																											
P.52	. Veranderingen in voorraden																											
P.53	. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden																											
K.2	Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa																											
B.9	Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)																											
	Totaal mutaties in activa																											

*)tot 2003: indeling van ondernemingen naar eigenaar en van privé-huishoudens in groepen op vrijwillige basis

Tabel 8: Financiële rekeningen per sector (transacties) geconsolideerd en niet-geconsolideerd

(Nationale va

sectoren en subsectoren		Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen					Overheid				Huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Buitenland
			Totaal	Monetaire financiële instellingen	Overige financiële intermediairs	Financiële hulpbedrijven	Verzekerings-ondernemingen en pensioenfondsen	Totaal	Centrale en deelstaat-overheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale verzekerings-instellingen		
Mutaties in vorderingen en schulden	ERS	S.11	S.12	S.121/S.122	S.123	S.124	S.125	S.13	S.1311/S.1312	S.1313	S.1314	S.14/S.15	S.2
Verwerving van vorderingen (netto)	F. A												
Monetair goud en SDR's	F.1												
Chartaal geld en deposito's	F.2												
Effecten m.u.v. aandelen	F.3												
Leningen	F.4												
Aandelen en overige deelnemingen	F.5												
Verzekeringstechnische voorzieningen	F.6												
Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	F.61												
Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	F.62												
Handelskredieten en transitorische posten	F.7												
Aangaan van schulden (netto)	F. L												
Chartaal geld en deposito's	F.2												
Effecten m.u.v. aandelen	F.3												
Leningen	F.4												
Aandelen en overige deelnemingen	F.5												
Verzekeringstechnische voorzieningen	F.6												
Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	F.61												
Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	F.62												
Handelskredieten en transitorische posten	F.7												
Vorderingenoverschot (+) c.q. -tekort (-)	B.9												

Tabel 9: Balansen voor vorderingen en schulden

geconsolideerd en niet-geconsolideerd

(Nationale valuta

sectoren en subsectoren / Vorderingen en schulden	ERS	Niet-financiële ondernemingen	Financiële ondernemingen					Overheid				Huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens	Buitenland
			Totaal	Monetaire financiële instellingen	Overige financiële intermediairs	Financiële hulpbedrijven	Verzekerings-ondernemingen en pensioenfondsen	Totaal	Centrale en deelstaat-overheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale-verzekerings-instellingen		
Vorderingen en schulden	ERS	S.11	S.12	S.121/S.122	S.123	S.124	S.125	S.13	S.1311/S.1312	S.1313	S.1314	S.14/S.15	S.2
Vorderingen	AF.A												
Monetair goud en SDR's	AF.1												
Chartaal geld en deposito's	AF.2												
Effecten m.u.v. aandelen	AF.3												
Leningen	AF.4												
Aandelen en overige deelnemingen	AF.5												
Verzekeringstechnische voorzieningen	AF.6												
Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	AF.61												
Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	AF.62												
Handelskredieten en transitorische posten	AF.7												
Schulden	AF.L												
Chartaal geld en deposito's	AF.2												
Effecten m.u.v. aandelen	AF.3												
Leningen	AF.4												
Aandelen en overige deelnemingen	AF.5												
Verzekeringstechnische voorzieningen	AF.6												
Voorzieningen pensioen- en levensverzekering	AF.61												
Vooruitbetaalde verzekeringspremies en voorzieningen voor uitstaande aanspraken	AF.62												
Handelskredieten en transitorische posten	AF.7												
Vorderingen (netto)	BF.90												

Tabel 10: Overheidsuitgaven naar functie

		Consumptieve bestedingen	waarvan: beloning van werknemers	Subsidies	Inkomen uit vermogen (geconsolideerd)	Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)	Overige inkomensoverdrachten (geconsolideerd)	Investeringen (bruto)	Kapitaaloverdrachten (geconsolideerd)	Totale uitgaven
		P.3	D.1	D.3	D.4	D.62	D.7	P.5	D.9	
1	Algemeen bestuur									
2	Defensie									
3	Openbare orde en veiligheid									
4	Onderwijs									
5	Gezondheid									
6	Sociale zekerheid en welzijn									
7	Huisvesting en gemeenschapsvoorzieningen									
8	Recreatie, cultuur en religie									
9	Brandstoffen en energie									
10	Landbouw, bosbouw, visserij en jacht									
11	Mijnbouw en ertsvoorkomens, m.u.v. brandstoffen; industrie en bouwnijverheid									
12	Vervoer en communicatie									
13	Andere economische aangelegenheden									
14	Uitgaven, niet ingedeeld bij een hoofdgroep									
	Totaal									

Tabel 11: Belastingontvangsten naar soort belasting en ontvangende subsector, in detail

ERS-code		Overheid	Centrale overheid	Deelstaatoverheid	Lagere overheid	Wettelijke sociale verzekeringsinstellingen	Instellingen van de EU	Totaal
	Belastingontvangsten per sector, in detail	:	:	:	:	:	:	:
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	:	:	:	:	:	-	:
D.51	Belastingen op inkomen	:	:	:	:	:	-	:
D.51a	Belastingen op inkomen van individuen of huishoudens	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.51b	Belastingen op inkomen van ondernemingen	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.51c	Belastingen op kapitaalwinsten	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.51d	Kansspelbelastingen	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59	Belastingen op vermogen enz.	:	:	:	:	:	-	:
D.59.1	Kapitaalheffingen	:	:	:	:	:	-	:
D.59.1a	Belastingen op grond en gebouwen	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59.1b	Belastingen op nettovermogen	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59.1c	Belastingen op andere activa	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59.2	Diverse vermogensbelastingen	:	:	:	:	:	-	:
D.59.2a	Personele belastingen	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59.2b	Belastingen op uitgaven	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59.2c	Betalingen van leges door huishoudens	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.59.2d	Belastingen op internationale transacties	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.2	Belastingen op produktie en invoer	:	:	:	:	:	:	:
D.21	Produktgebonden belastingen	:	:	:	:	:	:	:
D.211	Belastingen over de toegevoegde waarde (BTW)	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.212	Belastingen op invoer (excl. BTW)	:	:	:	:	:	:	:
D.2121	Invoerrechten	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.2122	Overige belastingen op invoer	:	:	:	:	:	:	:
D.2122a	Algemene verkoop- of omzetbelastingen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.2122b	Accijnzen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.2122c	Belastingen op bepaalde diensten	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.2122d	Winsten op invoermonopolies	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.2122e	Belastingen i.v.m. meervoudige wisselkoersen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.214	Overige produktgebonden belastingen	:	:	:	:	:	:	:
D.214a	Algemene verkoop- en omzetbelastingen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.214b	Accijnzen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.214c	Belastingen op bepaalde diensten	:	:	:	:	:	:	:

Tabel 11: Belastingontvangsten naar soort belasting en ontvangende subsector, in detail

ERS-code		Over-heid	Cen-trale over-heid	Deel-staat-over-heid	Lagere over-heid	Wettelijke sociale verze-kerings-instel-lingen	Instel-lingen van de EU	Totaal
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.214d	Belastingen op financiële en kapitaaltransacties	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.214e	Winsten op fiscale monopolies	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29	Niet-produktgebonden belastingen op produktie	:	:	:	:	:	:	:
D.29a	Belastingen over het aantal werknemers	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29b	Periodieke belastingen op grond of bouwwerken	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29c	Vergunningen voor bepaalde bedrijven of beroepen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29d	Belastingen op het gebruik van vaste activa of op bepaalde activiteiten	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29e	Zegelrechten	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29f	Milieuheffingen	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.29g	Belastingen op internationale transacties	:	:	:	:	:	:	:
	...	:	:	:	:	:	:	:
D.91	Vermogensheffingen	:	:	:	:	:	-	:
D.91a	Vermogensheffingen (in enge zin)	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
D.91b	Belastingen op kapitaaloverdrachten	:	:	:	:	:	-	:
	...	:	:	:	:	:	-	:
	Totaal belastingontvangsten	:	:	:	:	:	:	:
D.611	Werkelijke sociale premies	:	:	:	:	:	-	:
D.6111	- Werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers	:	:	:	:	:	-	:
D.6112	- Sociale premies t.l.v. werknemers	:	:	:	:	:	-	:
D.6113	- Sociale premies t.l.v. zelfstandigen en niet-werkenden	:	:	:	:	:	-	:
	Totaal ontvangsten uit belastingen en sociale premies	:	:	:	:	:	:	:

Tabel 12: Produktierekening naar bedrijfstak en naar sector

bedrijfstakken: A 17 NACE Rev. 1

sectoren: S 11
S 12
S 13
S 14 + S 15

variabelen: produktie
- marktproduktie
- produktie voor eigen finaal verbruik
- overige niet-marktproduktie

intermediair verbruik

toegevoegde waarde (bruto)
- beloning van werknemers
- saldo niet-produktgebonden belastingen en subsidies op produktie
- exploitatieoverschot (netto)
- verbruik van vaste activa

prijzen: lopend en constant

Tabel 13: Investeringen in vaste activa (bruto) naar bedrijfstak en naar produkt

bedrijfstakken: A 31 NACE Rev. 1

produkten: Pi 3 CPA

variabelen: investeringen in vaste activa (bruto)

prijzen: lopend en constant

Tabel 14: Vaste activa naar bedrijfstak en naar produkt

bedrijfstakken: A 31 NACE Rev. 1

produkten: Pi3 CPA

variabelen: vaste activa (bruto)
vaste activa (netto)

prijzen: lopende vervangingskosten
waarde van de historische kosten
constante vervangingskosten

Tabel 15: **Aanbodtabel tegen basisprijzen, incl. omwerking in aankoopprijzen** **lopende en constante prijzen**
n=17, m=60

Tabel 16: **Aanbodtabel tegen basisprijzen, incl. omwerking in aankoopprijzen** **lopende en constante prijzen**
n=60, m=60

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 4 .... n	Σ(1)	Invoer cif	Totaal aanbod tegen basisprijzen	Handels- en vervoers-marge	Saldo produkt-gebonden belastingen en subsidies	Totaal aanbod tegen aankoopprijzen
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1 2 3 4 . . . Produkten (CPA) . . . m (Correctieposten)	(1)	Produktie per produkt en per bedrijfstak tegen basisprijzen		a) intra EU b) extra EU				
Σ(1)	(2)	Totale produktie per bedrijfstak				0		
Totaal, waarvan: Marktproduktie Prod. voor eigen finaal gebruik Overige niet-marktproduktie	(3)			 0 0		 0 0		

Tabel 17: **Gebruikstabel tegen aankoopprijzen** **lopende en constante prijzen**
n = 17, m= 60

Tabel 18: **Gebruikstabel tegen aankoopprijzen** **lopende en constante prijzen**
n= 60, m= 60

		Bedrijfstakken (NACE) 1 2 3 ... ... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . m (Correctieposten)	(1)	Intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per produkt en per bedrijfstak		Finaal gebruik tegen aankoopprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's ten behoeve van huishoudens (t+12 samen met a)) c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) e) veranderingen in voorraden en kostbaarheden f) Uitvoer - intra EU - extra EU		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik per bedrijfstak		Totaal finaal gebruik per type		Totaal gebruik
Beloning van werknemers Sociale premies t.l.v. werkgevers Netto niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(3)	Elementen van de toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(3)	(4)	Toegevoegde waarde per bedrijfstak				
Σ(1) + Σ(3)	(5)	Produktie tegen aankoopprijzen per bedrijfstak				

Tabel 19: Symmetrische input-outputtabel tegen basisprijzen (produkt per produkt) lopende en constante prijzen
n= 60

		Produkten (CPA) 1 2 3 ... ... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . n	(1)	Intermediair verbruik tegen basisprijzen, (produkt per produkt)		Finaal gebruik tegen basisprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) e) veranderingen in voorraden en kostbaarheden f) Uitvoer - intra EU - extra EU		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik tegen basisprijzen per produkt		Finaal gebruik tegen basisprijzen per type		Totaal gebruik tegen basisprijzen
Produktgebonden belastingen Produktgebonden subsidies (-)	(3)	Netto produktgebonden belastingen per produkt		Netto produktgebonden belastingen per type finaal gebruik		Totaal netto produktgebonden belastingen
Σ(1) + (3)	(4)	Totaal intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per produkt		Totaal finaal gebruik per type tegen aankoopprijzen		Totaal gebruik tegen aankoopprijzen
Beloning van werknemers Niet-prod.geb. bel. op prod. Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(5)	Elementen van de toegevoegde waarde per produkt				
Σ(5)	(6)	Toegevoegde waarde per produkt				
Σ(1) + (3) + Σ(5)	(7)	Produktie tegen basisprijzen per produkt				
Invoer	(8)	Invoer cif per produkt				
(7) + (8)	(9)	Aanbod tegen basisprijzen per produkt				
Investeringen in vaste activa Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(10)					

Tabel 20: **Symmetrische input-outputtabel voor de binnenlandse produktie tegen basisprijzen (produkt per produkt) n= 60**

lopende en constante prijzen

		Produkten (CPA) 1 2 3 ... ... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . n	(1)	Voor binnenlandse produktie: Intermediair verbruik tegen basisprijzen, (produkt per produkt)		Voor binnenlandse produktie: finaal gebruik tegen basisprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) e) veranderingen in voorraden en kostbaarheden f) Uitvoer - intra EU - extra EU		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen per produkt		Finaal gebruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen		Totaal binnenlandse produktie
Gebruik van ingevoerde produkten	(3)	Totaal intermediair verbruik van ingevoerde produkten per produkt		Finaal gebruik van ingevoerde produkten tegen basisprijzen		Totaal invoer
Netto produktgebonden belastingen	(4)	Netto produktgebonden belastingen voor produkten voor intermediair verbruik per produkt		Netto produktgebonden belastingen voor produkten voor finaal gebruik		Totaal netto produktgebonden belastingen
Σ(1) + (3) + (4)	(5)	Totaal intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per produkt		Totaal finaal gebruik per type		Totaal gebruik
Beloning van werknemers Niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(6)	Elementen van de toegevoegde waarde per produkt				
Σ(5)	(7)	Toegevoegde waarde per produkt				
Σ(1) + (3) + Σ(5)	(8)	Produktie tegen basisprijzen per produkt				
Investeringen in vaste activa Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(9)					

Tabel 21: **Symmetrische input-outputtabel voor de invoer tegen basisprijzen (produkt per produkt) n = 60**

lopende en constante prijzen

		Produkten (CPA) 1 2 3 ... ... n	Σ(1)	Finaal gebruik a) b) c) d) e) f)	Σ(3)	Σ(1) + Σ(3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 . . . Produkten (CPA) . . n	(1)	Voor invoer: Intermediair verbruik tegen basisprijzen, (produkt per produkt)		Voor invoer: finaal gebruik tegen basisprijzen: Consumptieve bestedingen: a) door huishoudens b) door IZW's t.b.v. huishoudens c) door de overheid Investeringen (bruto): d) investeringen in vaste activa (bruto) e) veranderingen in voorraden en kostbaarheden f) Uitvoer - intra EU - extra EU		
Σ(1)	(2)	Totaal intermediair verbruik van ingevoerde produkten tegen basisprijzen per produkt		Finaal gebruik van ingevoerde produkten tegen basisprijzen		Totaal invoer
Gebruik van binnenlandse produktie	(3)	Totaal intermediair verbruik van binnenlandse produktie per produkt		Finaal gebruik van binnenlandse produktie tegen basisprijzen		Totaal binnenlandse produktie
Netto produktgebonden belastingen	(4)	Netto produktgebonden belastingen voor produkten voor intermediair verbruik per produkt		Netto produktgebonden belastingen voor produkten voor finaal gebruik		Totaal netto produktgebonden belastingen
Σ(1) + (3) + (4)	(5)	Totaal intermediair verbruik tegen aankoopprijzen per produkt		Totaal finaal gebruik per type		Totaal gebruik
Beloning van werknemers Niet-produktgebonden belastingen op produktie Verbruik van vaste activa Exploitatieoverschot (netto)	(6)	Elementen van de toegevoegde waarde per produkt				
Σ(5)	(7)	Toegevoegde waarde per produkt				
Σ(1) + (3) + Σ(5)	(8)	Produktie tegen basisprijzen per produkt				
Investeringen in vaste activa Bestand aan vaste activa Arbeidsvolume	(9)					

Tabel 22 Tabellen per bedrijfstak en per regio (NUTS II), lopende prijzen

Code	Variabelen	Indeling	t+maand
B1.g	1. Toegevoegde waarde (bruto) tegen basisprijzen	A17	24
B1.g	2. Toegevoegde waarde (bruto) tegen basisprijzen	-	18
D.1	3. Beloning van werknemers	A17	24
B2.G	4. Investeringen in vaste activa (bruto)	A17	24
	5. Werkzame beroepsbevolking		
	- Totaal	A17	24
	- Werknemers	A17	24

Tabel 23 Tabellen per bedrijfstak en per regio (NUTS III), lopende prijzen

Code	Variabelen	Indeling	t+maand
B1.g	1. Toegevoegde waarde (bruto) tegen basisprijzen	A3	24
	2. Werkzame beroepsbevolking		
	- Totaal	A3	18
	- Werknemers	A3	18

Tabel 24 Rekeningen van huishoudens per regio (NUTS II), lopende prijzen

Rekening inzake bestemming van primaire inkomens van huishoudens

Bestedingen		Middelen	
D.4	Inkomen uit vermogen	B.2/B.3	EXPLOITATIEOVERSCHOT/ GEMENGD INKOMEN
B.5	PRIMAIR INKOMEN	D.1	Beloning van werknemers
		D.4	Inkomen uit vermogen

Secundaire inkomensverdelingsrekening van huishoudens

Bestedingen		Middelen	
D.5	Belastingen op inkomen, vermogen enz.	B.5	PRIMAIR INKOMEN
D.61	Sociale premies	D.62	Sociale uitkeringen (excl. sociale overdrachten in natura)
D.7	Overige inkomensoverdrachten	D.7	Overige inkomensoverdrachten
B.6	BESCHIKBAAR INKOMEN		

Tabel 25 Produktierekening naar bedrijfstak en naar sector

bedrijfstakken: A 60 NACE Rev. 1

sectoren: S 11
S 12
S 13
S 14
S 15

variabelen: produktie
- marktproduktie
- produktie voor eigen finaal gebruik
- overige niet-marktproduktie

intermediair verbruik

toegevoegde waarde (bruto)
- beloning van werknemers
- saldo produktgebonden belastingen en subsidies op produktie
- exploitatieoverschot (netto)
- verbruik van vaste activa

prijzen: lopende en constante prijzen

Tabel 26 Investeringen in vaste activa (bruto) naar bedrijfstak en naar produkt

bedrijfstakken: A 31 NACE Rev. 1

produkten: P 60 CPA

variabelen: investeringen in vaste activa (bruto)

prijzen: lopende en constante prijzen

Tabel 27 Retropolatie

tabellen voorgesteld voor herberekening		jaarlijks		driemaandelijks	
		periode	indiening	periode	indiening
		88-94	Mrt-98	88-94	Mrt-98
tabel 1:	Belangrijkste aggregaten	70-87	Dec-98	80-87	Dec-98
tabel 2:	Belangrijkste aggregaten overheid	70-94	Dec-98		
tabel 3:	Tabellen per bedrijfstak	70-94	Dec-00		
tabel 5:	Consumptieve bestedingen van huishoudens naar functie	80-94	Dec-00		
tabel 6:	Niet-financiële rekeningen per sector,	90-94	Dec-98		
	belangrijkste aggregaten	80-89	Dec-99		
tabel 10:	Overheidsuitgaven naar functie	90-94	Dec-00		

ISSN 0254-1513

COM(94) 593 def.

DOCUMENTEN

NL **17**

Catalogusnummer : CB-CO-94-619-NL-C

ISBN 92-77-83487-0

Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen
L-2985 Luxemburg

594